

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ELSŐ OSZTÁLY

OKMÁNYTÁRAK

HARMINCZHETEDIK KÖTETE

KÉT MELLÉKLETTEL ÉS TIZ SZÖVEGRAJZZAL

Ára 24 korona

BUDAPEST, 1913

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓHIVATALA

(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN)

1. The first part of the text discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions.

2. The second part of the text discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions.

3. The third part of the text discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions.

Handwritten signature or text, possibly "J. Basta" or similar, in cursive script.

EPISTOLAE ET ACTA
GENERALIS GEORGII BASTA

(1597—1607)

VOL. II.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA
DIPLOMATARIA VOL. XXXVII.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

ELSŐ OSZTÁLY

OKMÁNYTÁRAK

HARMINCZHETEDIK KÖTETE

BUDAPEST, 1913
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓHIVATALA
(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN)

BASTA GYÖRGY
HADVEZÉR
LEVELEZÉSE ÉS IRATAI
(1597—1607)

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA MEGBIZÁSÁBÓL

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI LEVÉLTÁRAKBAN GYŰJTÖTTE
és
KÖZREBOCSÁTJA

DR VERESS ENDRE

II. KÖTET: 1602—1607. YVTÁRA

KÉT MELLÉKLETTEL ÉS TIZ SZÖVEGRAJZZAL

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
1913

AZ ATHENAEUM R.-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA

BEVEZETÉS.

E GYÉB kötelezettségei mellett a M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága csak 1912-iki költségvetésébe vehette fel e kötet kiadási költségét s így az majdnem négy esztendőre követi az elsőt, hogy végre *teljessé* tegye Basta levelezését. Az I. kötet megjelenésétől eltelt negyedfél esztendő azonban javára vált munkámnak, mert azóta folytatott újabb kutatásaim közben állandóan bővíthettem s így ez a befejező II. kötete gazdagabb és teljesebb, mintha hamarább jelenhetett volna meg. Ám gazdagabb más tekintetben is. Munkám anyagának sajtó alá adásakor ugyanis jóformán 3—4 soros kivonatokban iktattam belé azokat a — különben fontos — Basta-jelentéseket, melyek a *Bocskay-felkelésre* vonatkoztak, mert nem akartam teljes szövegű közlésükkel elibe vágni annak a Bocskay-kiadványnak, melyhez *Fiedler* József osztrák történetíró gyűjtögetett és melyről tudtam, hogy dr. *Károlyi* Árpád készült kiadni. Ez anyag főrésze Basta Györgynek az a közel 400 darabot kitevő levelezése, melyet 1604 őszétől 1605 őszéig folytatott és Basta esztergomi táborozására, meg aztán Bocskay István ellen viselt hadjáratára és a nagy nemzeti mozgalommal szemben játszott nevezetes szerepére vonatkozik. Csak-hogy *Fiedler* már munkám I. kötetének megjelenése előtt meghalt, de másolatait a Történelmi Bizottság nem szerezhette meg és *Károlyi* sem vállalkozott — nagymérvű elfoglaltsága közepette — a rég tervezett Bocskay-kiadvány elkészítésére. Mivel pedig a Bocskay-felkelésnek *Bastát* illető anyaga saját régi másolataim-

ban teljesebb, mint Fiedleré — mert Európaszerte sok olyan levéltárban dolgoztam, melyekben Fiedler nem járt és másolt — láttára Károlyi Árpád azt javasolta a Történelmi Bizottságnak, hogy munkámba ezt a Bocskayana-anyagot is terjedelmesebben vegyem fel, mivel »a kiadvány értéke és becse *nagy mértékben* alább szállana — úgymond — ha benne éppen ezek a fontos tartalmú darabok csak rövid és teljesen elégtelen kivonatokban jelennének meg. Mert Basta hivatalos jelentései a Bocskayék ellen vívott harczairól, a hozzá küldött királyi és egyéb utasítások, politikai levelezése és szerződése a felsőmagyarországi rendekkel stb., mind *elsőrangú* kútfők. Jelentésük semmivel sem kisebb, mint a Basta erdélyi gyászos szerepét illusztráló iratoké, sőt arravaló tekintettel, hogy Basta erdélyi dolgairól más kitünő okirati kútfők is állanak rendelkezésünkre, míg ellenben Bocskay támadásában vitt szerepét kiadott kútfők alig, vagy éppen nem világítják meg, belbecsük amazokét felülmúlja. Furcsa dolog volna hát, ha Basta levelezésének és iratainak kiadásából éppen ezek az elsőrangú darabok hiányoznának!«¹

Javaslatát a Történelmi Bizottság elfogadván, Károlyi Árpád tanácsára és szíves ajánlatára: *bő kivonatokban* közlöm kötetem ama (1621—1684 számú) darabjait, melyek 1604 szeptember és október hónapjaiból valók és Basta esztergomi táborozására vonatkoznak; *egész terjedelmükben* mindazt, a mi az 1604 november és 1605 április hónapja közt lefolyt időből Bastának Bocskay elleni hadjáratára, eperjesi tartózkodására, a felsőmagyarországi rendekkel és városokkal folytatott politikai alkudozásaira, szerződéseire és hitleveleire, meg Bocskay hadai előli Pozsony felé való hátrálására vonatkozik (1685—1893) s ezenkívül 1605 május elejétől októberéig terjedő levelezése *fontosabb hivatalos iratait*; végül pedig *rövid kivonatban* az 1605 április és október hónapjai közé eső többi anyagot.

¹ Károlyi Árpád bírálatából; felolvastatott a Történelmi Bizottság 1911 márczius 31-ikén tartott ülésében.

Hűségesen követtem mindenben a Történelmi Bizottság ez utasítását, kivéve, hogy gyűjteményem utolsó sorban említett részéből szükségesnek tartottam *Basta hadi természetű jelentései* közül sokat egész terjedelmükben közölni, mert tárgyuknál és tartalmuknál fogva így kívánkoztak be kötetembe. Az ekként keletkezett többlet ellensúlyozására viszont *százzal is több* darabot közlök *rövid kivonatban*, mint a mennyit a bírálóat számszerűleg kijelölt. Így sikerült — megvallom sokszor nagy fáradtsággal és lemondással — elérnem, hogy kötetem oklevélanyaga 50 ívnél vaskosabb *ne* legyen; de ez is csak úgy, hogy sajnálatomra el kelle hagynom belőle *Basta formula-könyvét*, melynek közlését az I. kötetben jóhiszeműleg ígértem,¹ valamint a *Basta működésére vonatkozó jelentések és tudósítások* értékes anyagát, melyre az I. kötet számos jegyzetében utaltam és hivatkoztam.² Ezt tudományos veszteségnek tartom, egyénilig pedig azért sajnálom, mert munkaközben amúgy is állandóan nyomott a 22 esztendei kutatásom alatt gyűjtött gazdag levélanyag takarékos elhelyezésének gondja. Fokozta ezt az is, hogy míg egyfelől a bíráló is elismerte, hogy »részben túlságos buzgalommal igyekeztem a Történelmi Bizottság korlátoló határozatát követni«, addig keservesen kellett sokszor fontos hadi jelentéseket *kivonatossan* közölnöm,³ nehogy három kötet váljék a két kötetből, a mennyire a Történelmi Bizottság munkám terjedelmét szabta. Így történt, hogy míg az I. kötet 744 lapján 963 iratot adtam ki, addig a jelen kötet 808 lapjára 1126 kisebb-nagyobb darabot szorítottam be, néha a legnagyobb megerőltetéssel és sajnálattal. Áll ez különösen *már felszedett* iratokról, melyek munkám nyomatása közben idegen oklevéltárakban je-

¹ Bevezetése XII. lapján. Így aztán egyidejűleg külön füzetben adom ki.

² Például az I. kötet 225, 325. és 571. lapján.

³ Ezek a kész másolataim *Fontes Rerum Transylvanicarum* című vállalatom valamelyik kötetében fognak megjelenni.

lentek meg¹ s melyek nagy részét kivonatossan valék kénytelen kiadni, csakhogy megfeleljek a Történelmi Bizottság ily irányú utasításának; habár mindenki érzi, tudja, mily nehéz — vagy néha egyáltalán lehetetlen — itthon hozzájutni az ilyen külföldi kiadványokhoz.²

Kötetem az 1602 július elejétől 1607 november végéig (Basta haláláig) terjedő *öt esztendő* történetét *ezerszáznál több* levéllel és aktával világítja meg. Ezek részletes jegyzékét külön közlöm, egyenkint feltüntetve, hogy melyik iratot mely forrásból merítettem. Helykímélésből nem is terjeszkedem ki reájuk, mert nagy részüket úgy is ismertettem már I. kötetem bevezető soraiban s így csupán általánosságban emlékezem meg az alábbi rövid összefoglalásban bemutatott új anyagom forrásairól.

E kötet legnagyobb része a *bécsi* cs. és kir. közös *hadügyi levéltár* osztályaiból került ki, még pedig maguk a jelentések a bécsi, illetve prágai haditanács iratcsomagjaiból, az egykorú kivonatok pedig iktatókönyveikből; miután e kivonatok eredeti aktái már nincsenek meg.

Nagyszámú ilyen protokollum-bejegyzést közlök a *bécsi* cs. és kir. közös *pénzügyminiszteri levéltár*ból is, jelentéseket pedig különböző gyűjteményeiből; megjegyezvén, hogy Bastának *Gelsei* György diák, váradi udvarbíróhoz intézett 17 magyar rendeletét dr. *Szekfű* Gyula volt szíves számomra lemásolni. Sok hasznos útbaigazítását élveztem ott — bécsi egyetemi hallgató-koromban — a levéltár tudós igazgatójának, dr. *Thallóczy* Lajos úrnak is, meg a kiválóan előzékeny *Kreyczi* Ferencz osztálytanácsosnak.

¹ Így 1911 nyarán N. Iorga »Studii și documente« című műve 20. kötetében jelent meg több olyan Basta-levél, mely az én korábbi innsbrucki másolatomból már előbb ki volt szedve; 1913 elején pedig A. O. Meyer adott ki néhányat Nuntiaturberichtekötetében Rómában gyűjtött anyagomból.

² Találó példa erre épp Iorga fentebb idézett gyűjteménye, melyről Tagányi Károly (a *Magyar Nyelv* 1909. évf. 157. lapján) keservesen panaszolja, hogy egyetlen könyvtárunkban sem tudta megtalálni!

A bécsi cs. és kir. házi, udvari és állami levéltár osztályaiából s az udvari könyvtár kéziratтарыból már sokkal kevesebb irat került elő, de ez utóbbiból Kluch János könyvtárör is gyarapította anyagomat az általa talált néhány Basta-levell gondos másolatával. Egy-egy oklevelet nyújtott a *nemességi*, s az *alsó-ausztriai országos levéltár*, valamint (dr. Mitis Oszkár szívésségéből) a herczeg *Liechtenstein-család* levéltára.

Az *innsbrucki* helytartósági levéltárban magam másoltam le Bastának Miksa főherczeghez intézett leveleit, míg a *wittingaui* Schwarzenberg-levéltárban mindössze Solymos vára (1602-iki) elfoglalásáról találtam egy kis tudósítást.

A *hannoveri* kir. államlevéltárból egy Basta-levellet, a *simancasi* spanyol állami főlevéltárból hetet kaptam kötetemhez ; magam dolgoztam azonban *Firenze*, *Mantova*, *Modena*, *Parma* és *Róma* gazdag levéltáraiban, melyekből Bastának majdnem 80 újabb levelét halászhattam ki.

A *hazaiak* közül Árvaváralja, Bártfa, Beregszász, Besztercze, Besztercebánya, Bottyán,¹ Brassó, Budapest, Dés, Gyömrő, Kassa, Kézdivásárhely, Kiskunfélegyháza, Kolozsvár, Körmöczbánya, Lőcse, Marosvásárhely, Meggyes, Nagyenyed, Nagyernye, Nagysink, Nagyszeben, Olasztelek, Romosz, Segesvár, Sepsiszentgyörgy, Szászsebes és Zsély helységek és városok köz- és magánlevéltárai gazdagították kötetemet, leginkább birtokügyi oklevelekkel vagy rendeletekkel, melyek adatainak kivált családtörténetíró veheti jó hasznát.

Hogy a felsorolt helyek Basta-aktáihoz kiknek lekötelező szívéssége révén jutottam, már I. kötetem Bevezetésében megemlítettem s ahhoz itt pótlólag még csak azt kell hozzátennem, hogy a mit Nagysink, Nagyszeben és Szászsebes levéltáraiból közlök, azt dr. Schuller

¹ Az itt őrzött Bátor Sennyey-levéltárt időközben azonban a család letéteként Kolozsvárra hoztam, az Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltárába.

A. G. úr volt jó számomra felkutatni; a gyömrői Teleki-levéltárból s a zseléyi Zichy-levéltárból közlöttek pedig dr. *Hanuy* Ferencz egyetemi tanár úr kegyeskedett lemásolni, a miért ezúton is hálás köszönetemet nyilvánítom ügybuzgó támogatásukért.

Hálás elismerésemet külön is kijelentettem beküldöiknek *egyes* Basta-levelek alján, míg közgyűjtemények vezetőinek együttesen fejezem azt most ki. Külön mondok azonban köszönetet akadémiai bírálóm: dr. *Károlyi* Árpád szíves útbaigazításaiért, meg dr. *Fejérpataky* László tanárnak, a ki a Történelmi Bizottság előadójaként állandó jóakarattal kísérte munkámat; nemkülönben magának a *Történelmi Bizottságnak* kitüntető támogatásáért, mely lehetővé tette, hogy kiadványom immár — Isten segedelmével — teljessé váljék és hazánk történelmének eseményekben gazdag fontos tízévi részletét: *Basta korát* egyszerre 2089 levéllel és aktával világítsa meg és bővítse!

II.

A fentiekben vázlatosan ismertetett okleveles anyag sajtó alá adásában természetesen ugyanazokat a szabályokat követtem, melyeket az I. kötetben,¹ de — ha szabad e szóval élnem — tökéletesebb kivitelben, szigorúbb módon, gondosabb alakban és még következetesebben megvalósítva. Értem ezt főleg az *olasz nyelvű* szövegekre, melyeknek írásmódját épp úgy egységesítettem, mint azt munkám másnyelvű iratával tettem. Ezt azért tartom szükségesnek külön kiemelni, mert nálunk, sajnos, még mindig sok azoknak a száma, a kik a *betűhív* közlés — külföldön már rég meghaladott — álláspontjához ragaszkodnak; holott ma is igaz Károlyi Árpádnak ama régi kijelentése, hogy »Nem veszt ugyan egy irat sem a maga történeti becséből, ha betűhíven másolva közöljük, de az eredetit majmolni csak azért,

¹ Ld. ezek részletezését az I. kötet XIX—XXV. lapján.

hogy az egyes levélírók különbségének emléket állítsunk : éppen nem szükség s nem is észszerű.¹ Ily felfogással tanultam s közöltem mindig magam is, mégis azon vettem magamat észre, hogy munkám I. kötetében túlságosan ragaszkodtam az olasz szövegek helyesírásához. Ám hasonló külföldi diplomáciai kiadványok hatása alatt mindinkább beláttam, hogy *nincsen semmiféle tudományos jogosultsága* szigorúan megtartani s lenyomatni azt a XVI—XVII. századi ingadozó írásmódot, a mely majdnem annyiféle, a hány levelet olvasunk ! Példával megvilágosítva a dolgot, nem hagytam meg többé a szövegben az avisi-szót (*avvisi*), camino (*cammino*), colonello (*colonnello*), comodità (*comodità*), dubio (*dubbio*), fugiti (*juggiti*), inanti (*innanti*), provisto (*provvisto*), regimento (*reggimento*), ubedire (*ubbedire*) helyett, miként gyakran olasz szövegben találjuk, hanem törekedtem *következetesen írva és javítva* közölni őket, a mint sokszor ugyanazok leveleiben olvassuk, a kik korábban ugyanazokat a szavakat következtelenül írták.

E javítgatást persze nem terjesztettem ki a *tájszó-lásszerű* szavakra és kifejezésekre, a miket hűségesen megtartottam ebben a kötetben is. Ezért fordul tehát elő benne : *cavalleria, dissegnare, doppo, essercito, mercore, provintia, provvigione, sudetto, vittovaglie* . . . a *helyesebb* *cavalleria, disegnare, dopo, esercito, mercoledì, provincia, provvisone, suddetto, vittovaglie* . . . helyett, avagy pedig vegyesen Haiduchi-Haiducchi, Valacho-Valaccho ; nem pedig gondatlanságból, miként első pillanatra tetszhetik. Tudatosan — nem elnézésből — hagytam meg továbbá a *hely-* és *személynevek* írásmódját, a mi ismét olasz levelekben ugyancsak változatos alakban jelentkezik. Így pl. a *Kollonitsch*-név 4—6-féle módon, *Hohenlohe* Hollach és Olac, *Herberstein* Ermestano, *Öttingen* Etinghen eltorzításban. Német oklevélkiadók az ilyen nevek után (zárójelben) szokták közölni az eredeti írásmód szerinti helyes nevet, *de ez a rendszer*

¹ A *Történelmi Tár* 1882. évf. 97. l.

valósággal elékteleníti a szöveget, melynek áttekinthetősége és nyugodt, tiszta olvashatósága is sokat veszít általa. Egyszerűbb és csinosabb megoldásnak tartottam az ilyen neveket *jegyzetben helyreigazítani* és helytelen írásmódjukat az *index* megfelelő betűje alatt átutalni, mert nincs csúnyább valami, mintha az oklevél eredeti szövegét helyesbítések, *sic*-ek, figyelmeztető jelek (?!) és jegyzetek tarkítják és zavarják!

Következetlenség így is maradt itt-ott kiadványomban, a legnagyobb gondosság és szigorú javítás mellett is; de a ki már foglalkozott hasonló munkával s meggondolja, mit tesz *100 nyomtatott ívnyi* idegen nyelvű és annyiféle írótól származó *háromszázéves szöveget* sajtó alá rendezni, tudhatja, hogy az ilyen következetlenség jóformán elkerülhetetlen. Épp ezért, a hol csak lehetett, az indexben igyekeztem az észrevett tévedéseket vagy következetlenségeket javítani, illetve a tapasztalt hiányokat pótolni, miáltal sok olyan hely- és személynevet sikerült megállapítanom, melyet nyomtatás közben még nem ismertem vagy megfejteni nem tudtam.

Felvilágosító jegyzeteim, szövegmagyarázataim, megjegyzéseim és utalásaim száma e kötetben is közel 1000, vagyis egész munkámban majdnem 2300, mert az a felfogásom, hogy a *kiadó kötelessége* a kellő felvilágosításokat megadni műve használójának; hiszen — véges tudásunk folytán és elegendő irodalmi segédeszközök hiányában — így is számos név meg tárgyi marad megfejtetlenül vagy tájékoztató magyarázat híjján!

Nem találtam elég tanulságosnak közölni annak a sok hazai és külföldi levéltárnak a nevét, melyekben Bastára is kutattam, de közlésre érdemest *nem* találtam. Ám az ezentúli Basta-kutatás megkönnyítése végett a kivonatosan közölt iratokat mindig *bevezető szavaikkal* kezdem, hogy a kutató egy-egy felbukkanó új Basta-levelelről hamar megállapíthassa, hogy ismeretlen-e vagy már megvan munkánkban: Basta epistolariumában. Viszont térszűke miatt hagytam el a levelek kezdő *megszólítási* és befejező *üdvözlő* formáiból tervezett szemel-

vényt, habár azt (I. kötetem Bevezetése 22. l.) közölni ígértem.

E kötet használhatóságát nagyban megkönnyítik a tartalmáról készített különböző kimutatások. Ilyen a *levélírók és címzettek jegyzéke*, mely szerint Basta 221 személylyel és hatósággal állott levelezésben vagy összeköttetésben. Az *iratok keltezési helyei jegyzékéből* azt látjuk, hogy kötetünk darabjai 92 helyen irattak s így egyúttal ugyanannyi hely monografiáját világítja meg; az *iratok forrásait feltüntető jegyzék* pedig arról tanuszkodik, hogy a kötet anyagát hazánk 27 helysége 62 gyűjteményéből s a külföld 11 városa 37 levéltárából, valamint 31 régebbi és újabb munkából hordtam össze.

Az egész munka — tehát mindkét kötetének — anyagáról tájékoztat a *levelek időrendi jegyzéke*, melynek puszta szemlélése is feltünteti Basta ügykörének fejlődését és hanyatlását; mert míg hazánkba jövedelekor, 1597-ben csak 12 levél szól róla, ez a szám évről-évre háromszázon felül emelkedik s mikor 1606-ban visszavonul, újra lesülyed 19-re, míg halála évéből (1607-ből) éppen csak tíz levél maradt reánk.

Kötetünket befejezi végül az egész munkát felölelő részletes *hely-, név- és tárgymutató*, melybe a két kötet minden személy- és helynevét s fontosabb tárgyát¹ felvettem. A *személyneveknél* férjezett nők nevét — a régi magyar szokásnak megfelelően — *leánynevük* alá soroztam, utalva reá férjes nevük alatt is, a minek előnye különösen olyan asszonyoknál tűnik ki, a kik egymásután 2—3 ízben is férjhez mentek.

A nevek *idegen* írásmódját minden név után kitettem, pl. Hohenlohe (Hollach, Olac), de egyúttal illő helyükön is beszúrtam kellő átutalással a helyes írásmódra: Olac vide Hohenlohe. Így bántam a *helynevekkel* is, de megjegyzem, hogy ámbár az egyes levelek élén a *történeti* írásmódot használtam (tehát *Bécset* írok, nem

¹ Nincsenek feldolgozva azonban benne a Bevezetés és a »Hasonmások ismertetése« nevei, meg az iratok magyar kivonatainak adatai.

Wient), itt az indexben a *mai hivatalos elnevezések* alá soroztam minden olyan helynevet, mely esetleg a közölt oklevelekben másképp. szerepel. Így pl. a Bécsre vonatkozó adatok *Wien* alatt találhatóak meg, de azért a ki azokat *Bécs* vagy *Vienna* alatt keresné, ott is megtalálja az utalást *Wienre*, a törvényes helynévre. Már megszűnt vagy ritkán szereplő magyar helyneveket azonban *régi írásmódjuk alatt* közlök; nem keresve, hogy mainap mire változtak át.

Mutatóimban könnyebb áttekinthetőség végett — meg helykímélésből is — egymás mellé és betűrendben sorakoztattam az *azonos, egymásra következő neveket*, pl. a Báthory-család egyes tagjait vagy az *Erdélyi* szóval kezdődő sok tárgynevet. További újításom, hogy teljesség kedvéért *a kötetekben idézett kútforrásokat* (munkákat és levéltárakat) is belévettem, meg hogy a családok neveit *nemesi* előnevük, illetőleg *lakóhelyük* szerint is átutaltam, pl. Kornis de Gönczruszka . . . Gönczruszka Kornis-család; minthogy végeredményben minden nemes család egyúttal ama helység történetéhez is hozzátartozik, a melyről magát írja vagy a melyben birtokol, s melyet e rendszer mellett a monografus könnyebben megtalál és értékesít. Magából az indexből összeállított tárgyi csoportosításoknak és vármegyék alá sorozott községeknek¹ viszont a művelődéstörténetíró és monografus veheti jó hasznát, minthogy segítségükkel czélszerűbben értékesítheti a két kötetben szétszórtan heverő óriási adathalmazt!

Ezt a hatféle bő indexet negyedmagammal (két tanítványom és feleségem buzgó segítségével) állítottam össze és tárgyuk szerint *hatféle módon* szedtettem, de azért *egy betűrendbe* tördeltettem; minek folytán a kutató könnyen megtalálja benne, a mit keres,² a nélkül,

¹ De meg kell jegyeznem, hogy itt csupán azokat a községeket vettem figyelembe, melyeknek hovatartozóságát maga az oklevél-szöveg állapította meg.

² Ezt a módszeremet először 1906-ban Carrillo-kötetemben alkalmaztam s habár egyik bírálóm ezt »egészen feleslegesnek,

hogy olyan nevek olvasásával is rontaná vagy fásasztaná szemét, melyre adott pillanatban nincs szüksége.

Ujításszámba mehet végezetül az is, hogy mutatóul Basta egy levelét s két oklevelét hasonmásban közlöm — a miből a kor egész írásmódját megismerjük — s a mellett a két kötet Bevezetési és fejezetei végére záródíszül különböző pecsétjei rajzát raktam, melyeknek ismertetését külön állítottam össze.

III.

A kolozsvári egyezség után Basta 1602 június 30-ikán indult le hadával Gyulafejérvárra, hogy ott — annak értelmében — Báthory Zsigmondtól tényleg is átvegye Erdélyt s kiegészítéseül Lippát és Borosjenőt, melyeket a fejedelem és megbizott tanácsura, Csáky István szintén felajánlottak neki.¹ Külföldi segítség közeledtéről Basta semmit sem hallott, de tudta, hogy az ország három erős várát: Dévát, Fogarast és Görgényt csak fegyveres erővel foglalhatja el s így — miként írta — nyitott szemmel kelt útra.² Erre az éberségre szükség is volt, mert Basta alig ért Tövisre Csákyval, ez avval az újsággal lepte meg, hogy Székely Mózes Tholdy Istvánnal és társaival »nem akarván magukat alávetni a német igának« az országos hadakkal, székelyekkel és nemesekkel elállták a Maros hidját Váradjánál, hogy ott Bastát feltartóztassák s ne engedjék, hogy Fejérvár és Déva felé vonulhasson.

haszontalan tarkázásnak tartja, a mi nem éri meg a ráfordított fáradságot s inkább akadályozza, mint segíti a kutatót munkájában» (a *Századok* 1907. évi 551. lapján), ma is fentartom, sőt fejlesztettem, minthogy a gyakorlat ennek éppen az ellenkezőjét bizonyítja!

¹ Az alábbiakban a *lehető legrövidebb összefoglalásban* nyujtom Basta szereplése második részének történetét, mert okleveltárakról az a felfogásom, hogy adataikat a kiadó *ne* dolgozza fel saját kiadványában.

² Basta 956. sz. a. levelében, az I. kötet 737. l.

Basta d. u. négy óraker ért a Maroshidhoz s ott előbb Csáky tárgyalt Mózessel, igyekezték rábeszélni a békülésre; majd Basta is értésére adta, hogy nem vérontásért jött, hanem hogy mindenkit kegyébe fogadjon, a ki csak — a már létrejött kolozsvári egyezség értelmében — hajlandó megadni magát ő Felségének. Ám Székely Mózes húzta-halasztotta a választ, nyilván, hogy a beálló sötétségben visszavonulhasson; de erre lovasságával Basta rövid csatában szétverte az erdélyiek csekély hadát,¹ úgy, hogy vezérek is csak nehezen menekülhettek át a Maroson Lippa felé.² Basta most már Szászsebesig haladt nyomukban s itt várta meg a Déváról jött Zsigmondot is, a ki aztán nem sokára búcsút vett tőle és országától, — melyet soha többé nem látott — hogy fejedelemségeért cserében kapott csehországi birtokán élje le hátralévő éveit.

Igazán Bastának, hogy marosváradjai győzelme³ nélkül ez a dolog nem ment volna oly simán, de Báthory is tapasztalhatta, hogy tovább magát nem tarthatta, mert még az olasz generális táborában időzött, a mikor látnia kellett Radul vajda megérkezését és hallania, mint foglalták el Basta tisztjei Lippát, Borosjenőt, Dévát s miként hódolnak meg neki a nemesek is napról-napra mind nagyobb számmal: köztük sok olyan, a kit addig legigazibb hívének hitt és tartott!

Miután — cserében két megígért felsőmagyarországi várért — Csáky István Fogarast is átadta, Basta a várakba német őrséget rakott s vele befejezték Erdély meghódításának nagy művét, a hónap végén már arról álmodo-

¹ Erről Basta ugyan azt írja, hogy 3000 lovasból és 1000 gyalogpuskásból állott, de hihetőbb Mikó Ferencz feljegyzése (krónikája 155. lapján), hogy az csak 16 száz lovasból álló volt.

² Kemény János (Önéletrajza 238. l.) szerint a csatában Székely Mózes »Bastát úgy elövtette volt egy hegyes törrel, hogy ha mások meg nem segítik, elejtette volna« s talán azért hallgatott róla jelentésében; ha ugyan Kemény értesülése helyes.

³ Bastának Székely Mózes felett kivívott 1602-iki győzelméről szóló két egykorú német újságról ld. a *Magyar Könyvszemle* 1900. évf. 65. l.

zott, hogy visszatér családjá s felcseperedett fiai körébe, a kik már nagyon is rászorultak az atyai irányításra. De ezt a vágyát nem érthette el, hiszen a császári udvar ily olcsó áron még egyszer sem jutott Erdélyhez s azt az embert, a ki ezt keresztülvitte, csak nem engedhette visszavonulni! Így maradt Basta az erdélyiek nyakán, a kiket szigorúsággal, adományokkal, megígéretésekkel tartott féken, minthogy másként nem is biztosíthatta volna köztük uralmát. Sérelmeiket is igyekezett orvosolni, az ország hadi és politikai ügyeit megrendes országgyűlésen tárgyalhatta, melyeknek végzéseit saját nevében adta ki, mint a fejedelmek; bár magát bennük egyszerűen Erdélyország főkapitányának nevezte. A fejedelmi jogokat azonban Basta oly teljes mértékben gyakorolta, hogy még *nemességet is* osztogatott, mint a törvényes fejedelmek!

Első országgyűlésének — a meggyesinek — végzéseit Basta megbízásából maga Tholdy vitte fel az udvarba: ugyanaz, a ki a nevezetes váradjai ütközetben még Székely Mózással harczolt. Mózes most már kevésszámú társával a török pártfogása alatt a hódoltságban húzódott meg s onnan küldözgette be leveleit, intve az erdélyieket, hogy ne tűrjék a németet az országban. Így persze Basta nem igen bízhatott az erdélyi urakban, a kik körülvették s különben mindenféle kérésükkel zaklatták. Rudolf császár rendeleteiből is egyre azt olvashatta, hogy ne bízzék az erdélyiek állhatatosságában. De mivel tőle biztatásnál egyebet nem kapott, Basta Brassó közelébe, Prázsmárra húzódott, hogy onnan kényelmesebben tárgyalhasson Radul vajdával, a kitől bizton remélhetett később támogatást, a miért most fegyveresen is megsegíté vetélytársával s a tatárokkal szemben.

Útjából Basta október végén tért vissza Fogarason és Nagyszebenén át Gyulafejérvárra, hol az esztendő hátralévő részét töltötte közigazgatási teendőkkel elfoglalva. Ezalatt a viszonyokkal is alaposan megismerkedhetett s innen írta Rudolf számára karácsony után neve-

zetes emlékiratát Erdély további megtartása és kormányzása felől.¹ Ennek lényege az volt, hogy az erdélyieket *idegen hadakkal* kell féken tartani, az országot pedig megerősíteni. De hát a prágai udvari kamarának minderre nem volt költsége s így Basta az ország jövedelmi forrásainak erőltetett módon való fokozásával s a városok megsarczolásával volt kénytelen kiadásait fedezni és hadait fizetni. Ez persze elégedetlenséget szült a rendek körében s ez elégedetlenség jegyében és hanguzatában nyílt meg 1603 januárius 19-ikén a gyulafejevári országgyűlés,² melyen Basta a bejött császári biztosok támogatásával immár nyíltan is kijelentette és Rudolfnak fel is terjesztette, hogy: az országgyűlések eltörleendő, fejedelem helyett helytartótanács állítandó, a vármegyék, városok és székelyek önkormányzati joga megszüntetendő s egy rendszeres kancellária szervezendő,³ akár csak Ausztriában vagy Németalföldön, melynek leigázásának Basta szemtanuja, sőt részese volt.

Az ország nyugtalansága ekként egyre fokozódott; Székely Mózes és társai pedig annyival inkább bíztak titokban előkészített nemzeti felkelésük sikerében, hogy tudták, hallották Bastáról, mennyire szűkölködik pénzben és hadakban. Hazafias elhatározásuk azonban csak akkor vált tettegessé, mikor Mózes húsvét után török-tatár segítséggel elfoglalhatta Karánsebest és Lugost s a Vaskapun Erdélybe jöve, kiostromolhatta a szászvárosi templomerődítést. Mikor aztán híre jött, hogy a tatárok már Nagyenyedre értek, Basta Kolozsvárról Szamosujvárra menekült s onnan küldözgette szét a kulcsos városokba segélykérő leveleit. Ám ezeknek nem

¹ Kötetünk 1155. sz. irata, a 133—138. lapon.

² Részletes méltatását megírta Szilágyi Sándor az Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 39—46. l.

³ Basta e fontos jelentését — mint már megjelentet — 1209. sz. a. csupán kivonatossan közölhettük, de egyidejűleg külön füzetben is kiadjuk, mert 60 esztendő előtti kiadása nemcsak ritka, de rossz, megbizhatatlan.

igen volt fogantja, mert hisz Székely Mózes »kaszás népe« háromheti ostrommal — május 7-ikén — létrákon elfoglalta Gyulafejérvárt, a fejedelmi székhelyet s erre már a székelyek is szívesebben Mózeshez pártoltak. Ezzel szemben Basta öt hónap óta még csak választ sem kapott előterjesztéseire a császári udvarból s mikor látta, hogy Mózes hadai immár Szamosujvár alá értek és várkastélyában valósággal körülfogták, szorult helyzetében (május 24-ike éjjelén) szerencsésen kiszökött belőle s meg sem állott a királyi területen fekvő Szatmárig. Székely Mózesnek most már Kolozsvár is megadta

magát: hazafiságból meg kényszerűségből, hisz se tüzésége, se löszere nem volt, a mivel falait kiostromolhatta volna. Nyilván fosztogatásaik miatt a török-tatár hadak és Mózes közt azonban elégedetlenség tört ki s mikor annak hírére, hogy Radul vajda — hitlevele ellenére — Erdélybe ütött, az ország védelmére Brassóba indult, a papirmalom melletti csatában (július 17-ikén) Székely Mózes megveretett és életét is vesztette.

E gyászos, de nevezetes esemény hírét Basta akkor vette, a mikor végre a majtényi síkról megindulhatott hadával az erdélyiek ellen. Hálát adott érette az Istennek, de nem titkolhatta fájdalmát, hogy ez a fontos győzelem kisiklott kezéből. Gyümölcset azért mégis ő

aratta, mert útjában mindenki meghódolt neki s akadály nélkül juthatott augusztus végére Dévára, hol szigorúságával akarta megrettenteni az országot, leigázni a nemességet és megtorolni a levert felkelést. Hiszen még Szászvároson táborozott, midőn ott, Brassóban és Fogarason egy rakás nemest kivégeztetett s így a dévai országgyűlésen könnyű volt Székely párthíveit jószágvessztéssel, a városokat meg iszonyú sarczczal büntetnie. Ez évi cselekedeteit emlékérem is megörökíti, mint olyan hadvezérét, a ki öntudatosan jelenthette Rudolfnak, hogy Erdély immár egészen hatalmában van!

Ellátogatván Lippára is, Basta télire Gyulafejérváron át Kolozsvárra vonult. De hadait zsold híjján kénytelen vala elbocsátani s így ki sem mozdulhatott tavaszig a városból, daczára, hogy néha gonosz híreket vett a török mozgolódása felől. Az erdélyiek ellenben feltűnő csendesek maradtak. Az évek óta tartó háború, az átélt inség és más csapások súlya alatt majdnem leroskadtak vagy legalább is pihentek, hogy erőt gyűjtsenek és csendben készülhessenek egy sikeresebb támadásra. Az 1604 februárius elején tartott kolozsvári országgyűlésen a rendek iszonyú alázatosan viselkedtek a kegyetlen Bastával szemben, mintha csak érezték volna, hogy most utóljára alakoskodnak a gyűlölt olasz generális előtt. Gyűlés után azonban Basta a nemesek közül többeket elfogatott, hogy megfélemlítse őket távolléte idejére. A hónap végén ugyanis váratlanul Brassóba indult, hogy a moldva-havasalföldi vajdával találkozzék s midőn onnan újra visszatért és egész útjában látnia kellett az ország nyomorát, az erdélyiek elégedetlenségét és hallotta a suttogó hangokat, melyek csak egy kis levegőre vártak, hogy hangossá váljanak, elhagyatott, erőtlen helyzetében április közepén hirtelen elhagyta Erdélyt. A kolozsváriaknak azt mondta, hogy Máramarosba megy, — melyet a császártól kapott — hogy az ország törvényei szerint beiktattassa magát főispáni székébe, de két hét múlva újra visszatér, a mi

az ország szerencséjére s az erdélyiek nagy örömére soha be nem következett.¹

Basta — ki az utóbbi időben sokat betegeskedett — majdnem hat hétig pihent, üdült szép huszti várában, melyet szintén adományul nyert.² Betegségével mentette magát onnan is, hogy nem mehet fel a császári udvarba; de a mellett ismételten kérte Rudolfot, hogy ne rendeljék vissza Erdélybe, mert becsületét kockáztatja, ha oda üres kézzel bemegy, holott annyi hada sincsen, a melylyel saját maga személyét megvédelmezhesse, tisztességét pedig mindenek előtt valónak tartja. Ám hogy szavának és érveinek nagyobb súlya legyen, Basta július elején még is csak felment Prágába,³ hol Rudolf császár kegyesen fogadta és fáradozásai jutalmul grófi rangra emelvén, az alsómagyarországi hadak fővezérévé tette; mikor pedig mint tábornagy érkezett Bécsbe, Mátyás főherczeg *helyettesévé* nevezte ki. Basta így új szerepkörbe került, melyben a Duna mentén — közel Bécshez — kellő támogatás mellett úgy remélte, hogy sikeresebben érvényesítheti hadi tehetségét, mint a távoli Erdélyben, melyet teljesen magára hagyatva, háromszori erőlködés után sem tarthatott meg a császárnak!

A már 1591 óta tartó török elleni hadjárat ez évre eső célja Esztergom megvédése volt. De Basta még oda sem ért, midőn emlékiratban fejtette ki, hogy a hadvezetőség e szándéka csak úgy valósítható meg, ha Esztergom őrségét legalább 4000 emberrel szaporítják, a többi hadat pedig Érsekujvár alatt összpontosítják. Ezt

¹ Szamosközy István Bastáról irt »Ne fuge, sta Basta« kezdetű ismert verse (Történeti maradványai IV. k. 152. l.) tulajdonképpen erre a távozására vonatkozik s azt gunyolja. A csipős verset magyarra Hegedüs István fordította s közli a Beöthy-féle Képes magyar irodalomtörténet III. kiadása I. k. 245. l.

² Ezt 1603 végén kapta (Nuntiatúrberichte id. h. 90. lapján); de csak most vehette birtokba.

³ Ide Basta 1604 július 14-én ért fel; Ortelius: Chronologia IV. része (Nürnberg, 1613.) 24. l.

Basta még nyomatékosabban hangoztatta, midőn szeptember közepén Esztergomba jutott és erődítéseit megsemlélhette. A törökkel való csatározás csakhamar meg is indult s Basta a védelmet hat héten át oly ügyesen vezette, hogy a pogány végre is béketárgyalásokat kezdett s utána Buda felé huzódott. Ez neki nagy hírnevet szerzett, mert köztudomású volt, hogy Esztergom megoltalmazása a török 80 ezer főnyi seregével szemben Bastának mindössze 10 ezer katonával sikerült.¹

E közben a császári hatalom feje felől eloszlott veszély helyére egy másik kerekedett: Bocskay István támadása, melynek leveretésére az udvar szintén Bastát szemelte ki. Erről a nagy feladatról Bastától már akkor kértek véleményt, mikor híre jött, hogy Barbiano-Belgioioso felsőmagyarországi kapitány seregét a fölkelők szétverték; de Basta nem adhatta meg, a míg a viszonyokat a helyszínén nem tanulmányozhatta. E végből — Mátyás főherczeg rábeszélésére — november elején kerekedett fel majdnem 15.000 főnyi hadával² Felsőmagyarország felé, hogy Dezséren, Esztergáron való rövid táborozásokkal mielőbb elérhesse a felkelőket. Basta Osgyánnál találkozott is velük s várát hamarosan elvevő tőlük, sőt Bocskay fővezére, Némethi Balázs is kezébe esett. Ezt nemsokára meg is ölette, a mint Putnokon át tovább üldözte a magyarokat, még pedig oly sikerrel, hogy Bocskay hadinépe kiürítette Szendrő várát s így az kardcsapás nélkül jutott német kézre. Innen Basta a besenyői és edelényi győztes csaták után egyenesen Kassa alá sietett, de kegyelmet ígérő kérvényére a polgárok nem is feleltek, nemhogy feladták volna városukat s mivel Bastának semmi ostromágyúja nem volt, pár nap múlva Eperjesre huzódott.

¹ Ferreri prágai nuntius a pápához intézett főjelentésében; Nuntiaturberichte id. h. 344. l.

² Mátyás főherczeg leveléből tudjuk, hogy 9400 ép, erős német gyalog és 5000 lovas élén indult el; Magyar országgyűlési emlékek XI. k. 3. l. Bocskay hívei azonban Basta hadát 22.000 főnyinek híresztelték; u. o. 139. l.

A város azonban nem akarta Bastát beengedni s így most már békés úton igyekezett a lakósokat Rudolf hűségében megtartani; a mennyiben védőlevelében biztosította a felsőmagyarországi öt szabad királyi városnak nemcsak ősi kiváltságait, de még augsburgi hitvallás szerinti szabad vallásgyakorlatát is. Tette ezt ugyanaz a Basta, a ki Erdélyben eltiltotta a lutheránus prédikálást¹ és új adományozásokról szóló birtokleveleiben még azt is kikötötte, hogy a birtokokba újhitű lelkészt nem szabad beengedni s a ki a jezsuiták újból való befogadásával és pártfogásával az ellenreformáció elszánt harczosának mutatta magát.

A rendek és nemesek megnyerésére karácsony előtt Csáky István, meg Rákóczy Zsigmond abaujmegyei főispán vállalkozott, a ki levélben inté Bastát, hogy vessen véget a háboruskodásnak, melynek leginkább a török örvend.² Évvégére így aztán már öt vármegye hódolt meg a császár-királynak, de Basta gyanakvó természetével nem bizott a királpárti közbenjáró főurak őszinteségében s ezért fáradozásuk sikertelenségét hajlandó volt kétszínűségnek venni. A mellett napirenden voltak az apró csetepaték, melyeket mezítlábas éhező, fegyelmezetlen hadaival alig tudott ellensúlyozni, holott másfelől már 1605 első napjaiban figyelmeztette a császári udvart, hogy ha sürgősen segítséget nem küld, nagy baj lesz a felkelésből, mert immár azt is rebesgetik, hogy még az osztrák tartományokban is fellázadnak az újhitűek!

Egyébként Basta szemtelennek tekintette Bocskaynak azt a kívánságát, hogy megtartsa magának az erdélyi fejedelemséget, a Részekkel és Felsőmagyarország kormányzatával s így megszakítván vele minden további alkudozást, februárius elején ellene indult hadá-

¹ Giacomo Serra Bécsből, 1603 december 20-án; Nuntiaturberichte id. h. 90. l.

² Bocskayval folytatott tárgyalásukról Csáky István is szépen emlékezik Makoviczáról, 1605 januárius 29-ikén irt levelében; *Történelmi Tár* 1878. évf. 823—824. l.

val. Ez azonban Tokaj őrségének megsegítésén kívül semmit sem tehetett a felkelők ellen, kik folytonosan csipkedték, úgy hogy előlük Basta újra Eperjesre húzódott. De mivel fizetetlen hadai folytonosan elégedetlenkedtek, Füleek vára pedig német őrségének gondatlan-ságából elesett, az amúgy is beteg Basta április elején — nagypéntekre virradóra — felkerekedett katonáival és »sírva« hagyta el a várost, meg ágyúit, melyeknek elvitelére sem volt hadi ereje.¹ Ő különben, természeténél fogva, soha sem koczkáztatta a sikert és katonái életét; bármiként is ítelték meg érette.² Győzelmeit pedig annak köszönhette, hogy hadait tömör csapatokban állította fel, melyek harc-zközben fejlődtek ki.³

Basta kénytelen visszavonulása valóságos futás-zsámba ment, mert a felkelők állandóan nyomában voltak és nyugtalanították egész Pozsonyig, a hová fáradtan és törődötten május 7-ikén ért.⁴ Útjából Kirchdorfról, Rózsahegyről, Privigyéről, Tapolcsányról és Szentgyörgyről írt levelei tele vannak panaszszal és hadierő beküldése iránti sürgetésekkel s az a büszke és erélyes hadvezér, a ki máskor kicsi vétségért is képes volt megtizedelni — különben féltett — katonáit, most kénytelen bevallani, hogy embereit már pénzzel sem volt megtizedelni — különben féltett s dédelgetett — katonáit, most kénytelen bevallani, hogy emberei szétoszlását már pénzzel sem bírja megakadályozni, nem-hogy a bányavárosok felmentésére indulhatna velük; úgy hogy végre is csupán kötelezvény-adással tudta őket még egy hétre visszatartani. Teljes zsoldot persze

¹ Bocskay 1605 április 8-iki levele (*Magyar Történelmi Tár* 19. k. 103. l.) és eperjesi Melczer János följegyzése (*Hadtörténelmi Közlemények* 1896. évf. 228. l.) alapján.

² Basta, uomo riservatissimo — írja róla Ferreri nuntius 1604 október 4-én; *Nuntiaturberichte* id. h. 234. l.

³ C. A. Schweigerd: *Österreichs Helden und Heerführer* I. k. (Wien, 1852.) 596. l.

⁴ Basta Bocskay elleni hadjárata és visszavonulása történetét önállóan is megírta Rónai Horváth Jenő, a *Hadtörténelmi Közlemények* 1893. évf. 587—612. l.

ekkorra sem kaphatott számukra a bécsi udvari haditanácstól, melyet miatta naponta sürgetett. Ezért, nehogy az elégedetlen hadak Bécs felé húzódjanak, elvágatta a pozsonyi hidat s Bécs előtt sánczot hányatott;¹ aztán június közepén személyesen felment Mátyás főherczeghez, hogy neki az eseményekről s a hadjárat folytatásáról jelentést tegyen. Basta haditerve az volt, hogy a közeledő török sereg ellen a Duna mindkét partján kell egy-egy hadoszloppal felvonulni Érsekújvár és Esztergom megvédésére; de sikert így is csak úgy ígérhet, ha katonáit kielégítik s a főherczeg maga is lejön a táborba.

Bécsújhelyen át Basta Sopron alá vonulván, sikerült azt Bocskay portyázó csapataival szemben felmentenie, mire ismét Bécsbe sietett, hogy ottani orvosokkal gyógyíttassa magát. Itt (július 20-ikán) az alsó-ausztriai főrendek közzé is felvették, hat hétre pedig a császár huszti grófi czíme meghagyásával szentbirodalmi grófi rangot adott neki.

A nyarat a hadikészületek ellenőrzésével töltvén, Bastát nagy kitüntetésének híre már Pozsonyban érte, a hová augusztus végén ment le, hogy személyesen vezesse az újra meginduló hadi vállalat ügyes-bajos dolgait. Ám Komáromba húzódván, jóformán semmit sem tehetett Esztergom érdekében, mert alig 7000 főnyi hada volt s abból is 2000 magyar és rác, kikben — úgymond — nem bizhatik. Sulyosbítá a helyzetet, hogy Visegrádot két német kapitánya kénytelen volt feladni, október 3-ikán pedig ugyanazt tette Esztergom őrsége, míg másfelől a felkelők Érsekújvárat fogták körül. Így Basta nem tehetett mást, minthogy az érsekújvári felkelő seregek kapitányával, Homonnai Drugeth Bálinttal alkudozzék fegyverszünet iránt s azalatt felkerekedvén győrszigeti táborából, télire újra Bécsbe vonult.

Résztevéen a bécsi udvari haditanács ülésein, Basta nyilván annak felszólítására állította össze a magyarok és

¹ Nuntiaturberichte id. h. 371. l.

törökök ellen tavasznyiltával folytatandó hadjárat módzatairól szóló emlékiratát, telve józan javaslatokkal és haditervekkel, melyek követésével a hadvezetőség valóban célzott érhetett volna. A kipróbált régi katona szolgálatait azonban nemsokára mellőzni kezdték. Nem tudták neki megbocsátani, hogy Érsekújvárt nem segítette, sem elhinni, hogy arra erőtlen volt.¹ S az elkeseredés akkora lett miatta ellene, hogy midőn igazolásául fel akart menni a császári udvarba, a pápai követ tanácsára lemondott útjáról.² Talán e fölötti keserűségében érte Bastát 1606 elején szélütés. De szelleme azért oly üde és tevékeny volt, hogy midőn februárius közepén mégis csak felutazott Prágába és külön kihallgatáson is előadta haditerveit Rudolf császárnak, az nagy figyelemmel és biztatóan hallgatta végig, miként lehetne a magyar lázadókat levérni és Esztergomot visszafoglalni. A császár jóindulatának tekinthető az is, hogy Bastát nemsokára a cseh bárók közzé is felvették.³ Ezzel akarták úgy látszik ellensúlyozni azt az intézkedést, melylyel tőle vallon ezredét elvették. Basta ezt sem hallgatta el, de mikor ezrede visszaadása iránti kérvényét tárgyalásra fogták, az udvari főemberek egyöntetűen úgy nyilatkoztak róla, hogy ezredének elvétele Basta előzetes tudtával és megkérdezésével történt. Az ügy aktái egyébiránt olyan benyomást keltenek, mintha nem akartak volna többé semmit Basta kezén hagyni. Ő maga is mind inkább alkalmatlanabbá vált régi követelése kifizetését sürgető újabb meg újabb folyamodványaival, melyeknek tárgyát lehetetlen volt az udvari kamara állandó pénzzavara miatt teljesíteni.

Az igazát kívánó, de mindenkitől elhagyatott beteges ember kérvényei valóban meghatóak, mert meghatottság nélkül lehetetlen olvasnunk az egykor rettegett hadvezér irásában, hogy több mint egy éve, hogy fizetést nem

¹ Giacomo Serra Bécsből, 1605 október 29-ikéről; Nuntiaturberichte id. h. 549. l.

² Ferreri nuntius 1605 november 7-én; u. o. 565. l.

³ Jelentést tesz róla Ferreri is; u. o. 694. l.

kapott, holott erdélyi szolgálata alatt ezreket előlegezett a magából ő Felsege céljaira, most pedig családjával korcsmából kénytelen adósságon élni! Első, régi jóakarójának, Miksa főherczegnek is keservesen elpanaszolta levélben, mily hálátlanul bánnak vele az udvarban, ámbár sok évi hű szolgálatával megnyugtatta Erdélyt s azokat a tartományokat, melyek kormányzására Németalföldéből behívták; pedig ő csupán felgyűlt, régi zsoldhátraléka megfizetését kívánja.

A bizonytalanság és folytonos izgalom okozta lelki bánat lehetett újabb szélütésének is előidézője. Ennek következtében — mivel régi köszvénybaja is nagyon bántotta¹ — a nyár elején a karlsbadi fürdőbe ment üdülni, de nem sokára az advarba hívták, mert a császár véleményét kívánta hallani a megkötött bécsi békéről s a további teendőkről. Ezt augusztus 11-ikén adta elő röviden s külön bő emlékiratban, mely hivatalos ténykedésének és hű szolgálatának utolsó emléke. A titkos haditanács magáévá is tette javaslatát, mely oda irányult, hogy fegyveresen kell fentartani a békét az ellenfél állhatatlan és csalárd volta miatt; de többet nem is törődött Bastával és követelésével, melyek teljesítésével kitartóan zaklatta az udvari hivatalokat.

Ilyen szomorú kilátások közt biztató reménységgel töltötte el lelkét már 1606 tavasza óta az a kilátás, mely a prágai pápai követ részéről érte, hogy t. i. előterjesztésére V. Pál pápa hajlandó volt Bastát a Szentszék hadseregébe átvenni. Erre nézve 1607 februárius 26-ikán meg is kötötték a szerződést. Utána nemsokára Rudolf császár is beleegyezését adta, hogy Basta távozhassék udvarából s mikor már jóformán útrakészen állott, híre jött, hogy a pápa megbékült a velenczésekkel s így szolgálatára többé ő Szentsége nem számít.

A még mindig élénk szellemű és tetterős ősz hadvezért e váratlanul érkezett végzetes hír valósággal beteggé

¹ Ezt a baját már 1605 augusztus 15-én említik; Nuntiaturberichte id. h. 461. l.

tette, mivel utolsó reménységét is elvette annak, hogy helyzetén anyagilag javithasson, látván, hogy jogos követeléseit még részletekben sem teljesítik. Ezt sürgette továbbra is, mert folyton csak hitegették és se pénzt nem adtak, se pedig a troppai jószágot nem kapta meg ténylegesen, melyet követelése fejében a kamara még 1604 nyarán felajánlott neki a greifensteini jószággal együtt, 6°/_o kamatigérettel;¹ a mit soha meg nem adtak.

Miksa főherczeg közbenjárására Basta mindössze annyit ért el, hogy végre összeiratták a császári számvevőszékkal tényleges követelését, a mi 42.200 forintra rúgott, de ebből oly mesterkéltén vonták le éveken át kapott zsoldrészleteit — belevéve még testőrei fizetését is — hogy 1605 végéig végeredményben mindössze 3240 forintnyi tartozást ismertek el belőle jogosnak Bastával szemben.² Ez több volt, mint a mennyit az elcsigázott, agyongyötört öreg hadvezér elviselhetett volna; kivált mikor tapasztalta, hogy Prágába vonulása óta — a mikor úgyszólván nyugdíjazták — semmit sem akarnak neki adni. Az udvar e hálátlansága valósággal búskomorrá tette. Rohamosan gyengült s a tél beálltával meghűlvén, alig öt napi láz és gyengélkedés után³ 1607 november 20-ikán reggel szélütés következtében hirtelen meghalt,⁴ körülvéve feleségétől és két fiától: Károlytól és Ferdinándtól, a kik fáradt szemeit lefogták.⁵

¹ Ferreri 1604 augusztus 23-án; ugyanott, 212. l.

² Az érdekes számadás a bécsi hadi levéltár HKR. 1606 Nov. 59. Expedít jelzése alatt.

³ Adherbale Manerbio prágai mantovai követ jelentése Prágából, 1607 november 25-ikéről; a mantovai állami levéltárban, busta 486.

⁴ Halála napját egykorú magyar levél is pontosan megörökíté; *Történelmi Tár* 1879. évf. 35. l.

⁵ Idősebb fia, Basta Károly Prágából, 1607 november 26-ikáról Farnese Ranuccio herczeghez; a parmai állami levéltárban, Carte Farnesiane. — Basta özvegye neki (Spontoni id. m. 337. l. szerint) második felesége volt s ettől valók gyermekei is: a két hátramaradt fiú s egy leány, meg harmadik (meghalt) fia, kit Basta papi pályára szánt volt.

Bastát a szomorúság és búbánat vitte sírba, miként idősebb fia, a 17 esztendő Károly nyíltan megírta Miksa főherczegnek: hiszen annyi pénze se maradt, a mivel eltemethették volna.¹ De az udvarban általában mások is titkolózás nélkül hangoztatták, hogy bár a 63 éves embert sok évi hadi szolgálata meglehetősen megviselte, őt mégis *a kétségbeesés ölte meg*, látva, hogy követeléseit nem teljesítik s csupán síma, udvarias szavakkal fizetik ki. Bántotta ez azért is, mivel Rudolf császárnak is kimutatta, hogy a kincstár neki 380 ezer tallérnyi összeggel adósa, a miből 80 ezeret a magából előlegezett s ebből még is semmit megtéríteni nem akartak. Az utolsó négy esztendőben még fizetést sem kapott, úgy, hogy abból éldegélt, a mit életében összeszedett s most elzalogosított értékeiből a zsidóktól kaphatott; bár igaz, hogy a pénzzel nem igen tudott bánni.² Anyagi gondjai mellett Bastát különben az is emésztette, hogy már a haditanácsba sem hívták meg;³ pedig még csak nemrég is semmi haditervet nélküle meg nem állapítottak.⁴

Sok évi hűségéért Bastának is hálátlanság lett bére, mint félszázaddal korábbi elődjeinek, Castaldonak és György barátának; a kikéhez hasonló szolgálatot tett a császári hatalomnak: az övékénél is nehezebb időkben!

Családja szomoru helyzetét az ifjú Basta Károly most a császárnak is bejelenté, kinek egyébiránt kamarása volt. A mint ugyanis egy reggel a miséről kijöttek, térdre

¹ Basta Károly Miksa főherczeghez Prágából, 1607 november 27-ikéről; az innsbrucki helytartósági levéltárban, Ambraser Akten.

² Marini di Cavalli prágai velencei követ jelentése 1607 november 26-ikáról; Hurmuzaki: Documente VIII. k. 322. l.

³ Gaetano Antal capuai érsek prágai nuntius jelentése 1607 november 26-áról; a római vatikáni Borghese-levéltár II. 147. kötetében.

⁴ Ferreri nuntius pl. 1604 október 11-én így írt róla: Über den Feldzug des nächsten Jahres wird hier ohne Basta nichts entschieden werden. Ihm werden alle Geschäfte zufallen, und das ist gut; denn den Ministern fehlt es teils an Interesse, teils an Verständnis; Nuntiaturberichte id. h. 238. l.

esett előtte — a könyörgés e módja ekkor divat lévén — s miután előadta röviden nyomorukat, arra kérte, hogy legalább részben fizettesse meg adósságukat, hogy bár atyjuknak a Szent-Tamás-templomban (minden dísz nélkül) felravatalozott holttestét eltemethessék. Rudolf császárt és kíséretét láthatólag meghatotta ez a dolog, meglepetésszerűen értesülvén róla, miként bánnak az udvariak leghivebb szolgálival.¹ Intézkedésére a Basta-fiúk aztán végre eltakaríthatták szegény apjuk földi maradványait, de azért követelésük teljesítését még négy esztendő múlva is sürgették:² eredménytelenül!

Basta Györgyben, halálával, a — hadvezérekben amúgy is szegény — császári udvar olyan kipróbált, kiváló harczost vesztett, a milyen sokáig nem akadt utána. Közlegénységből emelkedve fel a legmagasabb rangra, alapjában ismerte a katona természetét és lélektanát, a harcz és hadakozás módját és fortélyait. Alkalmazta is minden csatájában és tettében, sőt élete utolsó két esztendejében könyvekben is megörökitette azokat. Kéziratukat a honába visszatérő egyik titkárára, Ciro Spontonira bízván, az még 1606 elején kiadta az egyiket, úgy hogy maga Basta is gyönyörködhetett még benne, míg a másik csak halála után jelenhetett meg. Ezek a taktikai művek valóságos kézikönyvei a hadakozásnak. Ezért másfél századon át sok kiadásban és nyelven jelentek³ meg s oly elterjedtek voltak, hogy azokat minden törekvő katonatiszt ismerte és használta, köztük még a költő gróf Zrinyi Miklós is;⁴ a mellett, hogy történelmi példáiért nem-katonák is szívesen olvasták.

De mig ekként Basta nevét az irodalomban mun-

¹ Marini di Cavalli id. jelentésének kiadatlan részéből, a bécsi udvari és állami levéltár *Dispacci di Germania* 39. k. 172. l.

² Basta György özvegyének és fiainak könyörgő levele 1611 június 13-ikáról Miksa főherceghez; az innsbrucki helytartósági levéltár id. gyűjteményében.

³ Ezeket külön soroljuk fel, kötetünk III. fejezetében.

⁴ Reá gyakorolt hatását kimutatta és Basta műveit bőven méltatta 1900-ban Széchy Károly, *Zrinyiről* írt életrajza III. k. 181—219. l.

kái tartották fenn, történelmünkben egyénisége és ténykedése által örökitette meg s tette feledhetetlenné azt. Feledhetetlenné őt főleg kegyetlenkedése tette; habár Basta különben — mint a legtöbb zsarnok — csak kényszerűségből volt zsarnok és kegyetlen.¹ Igazságérzetének s jószívűségének (kivált a föld népével szemben) számos példáját mutatják úgy levelei és rendeletei, mint kortársainak nyilatkozatai. Való, hogy jellemének alapvonása a *szigorúság*, de ez benne *hősiességgel* párosult, a miért ridegségét még azok is elnézték neki, a kik irigyelték, nem szerették vagy rettegték. Hanem a mellett istenfélő volt, a ki például 1604 őszén, a mikor Érsekujvár alá vonult, egy jezsuita-atyának meggyónt s neki végrendeletét átadta.² Katonái iránt emberséges volt, kivált ha nélkülözni látta őket. Így, midőn egy ízben az esztergomi táborban a főtisztek szóba hozták, hogy a német legénységet csak karddal lehet engedelmességre bírni, fejét rázva azt felelte, hogy igaztalanság vérért venni egy nélkülözésektől és éhségtől elcsigázott katonának.³ Ám ha ezért seregei szerették is, a magyaroknak és erdélyieknek — kiket mindig ellenségeinek tekintett — elég okuk volt őt (mint a császári hatalom erőskezü végrehajtóját) félni és gyűlölni. Hiszen idejéig »Basta korá«-nál⁴ szomorúbb korszaka alig van hazánkknak. E kor és szereplői megismerését könnyíti és mélyíti most az »átkos emlékű« albán-olasz hadvezér levelezésének és iratainak bokorba fogott két kötetes gyűjteménye,⁵ melynek egyes lapjai azonban sok helyen meg-

¹ Szilágyi Sándor 1860-ban ezt írta (a *Delejtű* 1860. évf. 209. l.) Bastáról: »Basta zsarnok volt *elvből*, de Mihály vajda *természeténél* fogva: az öletett, hogy rettegést terjesszen, ez mert élvezetét találta benne.« Ezt ő később is gyakran megismételt munkáiban, de ma már nem lehet így leírni!

² Nuntiatúrberichte id. h. 235. l.

³ Ugyanott (1604 november 1.) 248. l.

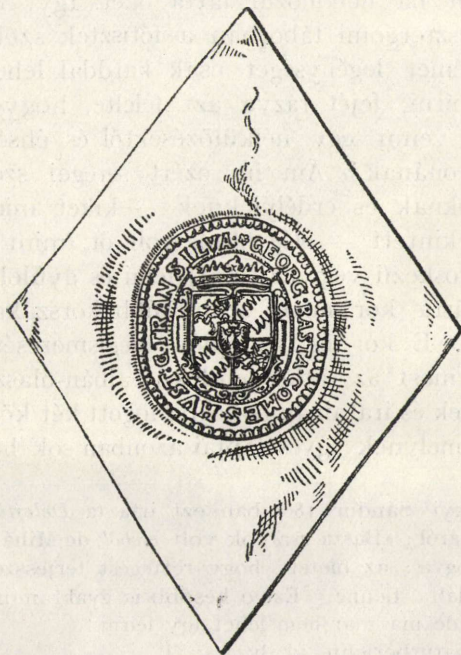
⁴ Basta nevének magyaros írása helytelen és utálatos, de irodalmunkban igen gyakori — még tudományos művekben is!

⁵ Munkánk adathalmaza mellett Basta életrajzának fő forrása továbbra is *Ciro Spontoni* műve marad. Kevés, de néha használható

változtatják róla való eddigi ítéletünket és enyhítik — ha nem is felejtetik el — kegyetlenkedése és sok évi zsarnoksága emlékét!

Kolozsvár, 1913 januárius hó 24-ikén.

jó adatot nyújtanak az erdélyi krónikások (1603-ra főleg Szamosközy) följegyzései. Viszont önálló fejezetben mindössze Schuler-Libloy Frigyes foglalkozott Bastával »Aus der Türken- und Jesuitenzeit« cz. műve (Berlin, 1876.) 165—180. l. és N. Jorga, a »Studii și documente« IV. k. (Bucuresti, 1902.) bevezetése 2—44. l. Ezenkívül goroszlói vesztett harczát *Petri* Mór írta meg »Basta és Báthory Zsigmond csatája Magyar-Nagygoroszlónál« czímen, Szilágy vármegye monographiája I. k. (Budapest, 1901.) 249—262. l.

I.

BASTA LEVELEI ÉS IRATAI S A REÁJUK
VONATKOZÓ VÁLASZOK.

(964—2065.)

964.

Gyulafejevári tábor, 1602 július 3.

Basta Don Guillén de San Clemente prágai spanyol követnek.

*Ideérkezése. Szerencsés csatája Székely Mózával a Maros
5 hidjánál, habár saját vesztesége is nagyobb 400 embernél. Csáky
István hűsége. A vallonok hősiessége.*

Scrissi da Claudiopoli a V. S. Illma la venuta del
Chiaki, et ciò che con lui fu trattato et concluso.¹ Mi
partei verso Albagnolia per abboccarmi con il prencipe
10 Sigismondo, et gionto al villaggio di Teövis, fui avvisato
dal Chiaki, che Moise Siculo con il Toldi havevano solle-
vato le militie con alcuni Siculi et rebelli, ostinati di non
sottomettersi al giogo Alemanno: ond'erano resoluti
tentar di novo la fortuna, che per ciò havevano occupato
15 il ponte dil Marusio vicino ad Alba,² passo a me necessario
per avanzarmi verso Deva; nè per l'acque grosse era sì
facile il farne un altro, nè per la penuria del vivere potevo
trattenermi. Sì che subito mi risolsi partire con la caval-
leria spedita per prevenir, se potevo, ad impatronirmi
20 dil ponte; et arrivai intorno le 4 hore della sera a vista
del nimico, il quale haveva passato tutta la sua gente,
non havendo potuto credere ch'io havebbe potuto gion-
gere quel giorno. Cominciò il Chiaki a trattare con Moise
i partiti già conclusi in Claudiopoli, intorno la persona

25 ¹ Első kötetünk 955. sz. a. június 29-iki levelében.

² A mai Alsó Maros-Váradjánál.

sua et de' soldati, et io medesimo gli feci intendere ch' ero venuto non per sparger sangue, ma per ricevere in gratia qualunque si volesse sottomettere alla clemenza di Sua Maestà. Egli andava differendo la resolutione, per ridurci forse alla notte et ritirarsi oltre l'acqua, o verso le montagne, non cessando in questo mezzo le sue genti di provocarmi con scaramucchie; sì che parendomi in dignità di quest' esercito di non trattar con altri termini, che con armi, me risolsi combattere. Erano da 3000 cavalli, con mille fanti archibugieri, medemamente montati, divisi¹⁰ in alcuni squadroni, tutti di fronte nella campagna, dove per trovarli me conveniva passar per un stretto fatto da dui pantani; e perchè non havea fantaria, restata in dietro; et se il nemico fusse stato soldato m'haverebbe potuto dar che fare. Per tentar che motivo facesse il¹⁵ nimico, feci passare prima il capitano Verlino con le sue quattro cornette³ Vallone; nè movendosi ponto il nimico, avanzai le sei cornette del conte di Salms; dopo quale la nova cavalleria Vallona, la Moldava et la Cosacca, marchiando io alquanto indietro con i tre stendardi²⁰ dei Raiteri di Slesia et le compagnie del Flans, reponendo in questo nervo il fundamento della vittoria, a mano manca passò il duca di Teschna fra alquanto di pantano.

Ordinato la gente, il Verlino et il conte di Salms²⁵ attaccorno i squadroni assignati loro, e li fecero voltar le spalle; ma mentre davano lor la carica, un squadrone nimico di 500 lance si mosse a dar ai nostri per fianco e li mise in fuga. Ma io (vedendo il pericolo) senza perder l'occasione, me mossi con i Raiteri et il Flans a dar³⁰ loro per fianco; onde dopo una gagliarda resistenza fu forzato il nemico a ceder la piazza da ogni banda, havendo anche il duca fatto il debito suo.⁴ Abbiamo

³ Mátyás főherczeghez intézett jelentésében így írja: *compagnie*, a mivel tehát azonos fogalom volt. 35

⁴ Basta egy későbbi jelentéséből tudjuk, hogy az itt leírt csata július 2-án folyt le az erdélyiekkel, mit különben egykorú szász krónikás is feljegyzett; Trauschenfels: Deutsche Fundgruben 35. l.

perso molti, sendo restati tra morti et feriti da 400 dei nostri, ma dalla parte del nimico se ne sono salvati pochi, e dicesi (se ben ancora non s' accerta) che Moise Siculo si sia affogato nel fiume.⁵

5 Mi è parso che in queste fattioni il Chiaki si sia portato molto bene per Sua Maestà, havendomi sempre avvisato di molte cose buone; sì che venendo Sigismondo, spero si riduranno le cose al desiderato fine, già che con questa rotta restano i Transilvani totalmente distrutti.
10 Ben è vero che neanch' io ho tutti quei recapiti, che mi bisognariano, caso volessero esser ostinati;⁶ etc.

Dal campo vicino ad Albagliulia, li 3 Luglio 1602.

In questa fattione si è combattuto quel bene che si basti a credere; e posso veramente dire, haver ancor
15 visto una barufa, dove sia durato tanto il menar delle spade (e i nostri Valloni lo sanno benissimo, che quel giorno la maggior parte di essi si ritrovorno disarmati) che non vi è restato pur un squadrone d'ambi le parti, che non habbi combatutto, et a me pure è convenuto
20 far come l'altri.

Ho ritardato il corriero questi 4 giorni di più, aspettando l'arrivo del principe Sigismondo quì al campo, sì come feci hieri. Piaccia a Dio, che le cose passino bene; etc.

(Eredeti, simancasi spanyol állami főlevéltár, Legajo 707.)

25 *Megjegyzés.* Ez érdekes jelentés különböző személyekhez intézett másodpéldányait és másolatait láttam még a következő helyeken: a firenzei áll. Medici-levéltár 4578. kötegében; a bécsi áll. levéltár »Dispacci di Germania« 32. k. 132. l.; a római vatikáni »Nunziatura di Venezia« 33. k. 247—8. l. és
30 a vatikáni könyvtár Urb. 818. k. 427. l.

⁵ Tényleg nem volt igaz, mert alig 7—8 társával szerencsésen átszattott a Maroson és elmenekült Lippa felé.

⁶ Basta e csatáját részletesen, de végeredményében ezzel megegyezőleg írja le Spontoni is (id. m. 196—199. l.) és érdekes,
35 a mint megemlíti, hogy a magyarok háta mögött a Maros volt, jobb kézre pedig »l'antiche rovine di Alba Giulia«, melyek tehát ekkor még a főlshízen heverték a régi *Apulum* helyén.

965.

Gyulafejevári tábor, 1602 július 3.

Basta Innsprucker Lipót huszti kapitánynak.

Védelmegze meg Bánffy Istvánt háborgatóival szemben.

Habet in comitatu Maramarusiensi generosus domi-
 nus Stephanus Banffi Losonczi bona quaedam, uxorem
 et pupillum quendam, cuius tutorium suscepit, concer-
 nentia ; in quibus ut praedictus Stephanus Banffi Losonczi
 de novo statueretur ac conservaretur contra omnes
 impetitores,¹ generoso domino Georgio Pogán, comiti¹⁰
 comitatus eiusdem Maramarus praeeperamus ; quod sedulo
 eum fecisse, hucusque intelleximus.² Nunc vero, cum prae-
 fectus salinarum Maramarusiensium, nescio quo praetextu,
 bonis praenotatis adhaerere velit, petimus et a Do. V.
 Mag^{ca}, ut in praedictis bonis Maramarusiensibus Step¹⁵
 num Banffi Losonczi conservare velit, nostrum ob re-
 spectum, contra omnes, quicumque ii fuerint, qui immi-
 nere illi videntur ; etc.

Datum ex castris Albae Juliae, 3. Julii. Anno 1602.

Külczime : Manifico domino Leopoldo Innsprucker,³ 20
 capitaneo praesidii Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} Hustiensis
 etc. Amico nobis honorando.

(Egykorú más. Szepesi kamarai ltár, Repraesent. fasc. 39. — O. l.)

966.

Gyulafejevári tábor, 1602 július 5.

25

Basta Besztercze város tanácsának.

Nachdem unser Notdurft erfordert, dass ihr die 30
 Zentner Handtrohr-Pulver, a mit nálatok megrendeltünk gen
 Szamos Ujvár szállítsátok, rendeljük, hogy odavitessétek.

Actum im Feldtlager bei Weissenburg, den 5. Juli 1602.³⁰

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

¹ A kéziratban hibásan így van: impeditores.² Hibásan írva: huiusque intellexi.³ Irva hibás olvasással így: Imprucher.

967.

Szászsebesi tábor, 1602 július 8.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Székely Mózes megveretése. Csáky készsége. Báthory Zsig-
5 mond találkozása Bastával.*

Scrissi all' Altezza V. Ser^{ma} da Claudiopoli delli 29. del
passato,¹ *miként keresett fel Csáky . . . e mentre io me ne*
veneua verso Albagiulia Csáky értesítéséből megtudtam, hogy
Székely Mózes elállotta a Maros hidját Fejérvárnál, melyen
10 *okvetlenül át kell mennem . . .², hol aztán megvertem.*

Il Chiaki è tuttavia meco e mostra gran desiderio
di voler adempire la promessa circa la renditione di Lippa
e Jeneö, verso dove si è scritto, sì co[me V. A. Ser^{ma}
vedrà] --- vivere Sigismondo, assicurandolo della tratta-
15 t[ione] acciò che per disperatione non facesse qualche
sinistra resolutione. Starò aspettando risposta, e poi mi
risolverò conforme [meglio] trovarò convenire.

Sin qui si scrisse hieri, et hoggi sono comparse lettere
di Sigismondo di Deva, ch'egli vole resolutamente venir
20 da me; e così domattina partiranno tre milla cavalli per
condurlo, et io tratanto l'aspettarò qui vicino a Alba e
spero che questa sua venuta debbi far qualche gran frutto.

Barbier Geörg, insieme con gl' altri che scapporno
da questo rincontro, ricevano perdono. E perchè giudico
25 più che necessario metter il freno a questo cavallo, quanto
prima si potrà, già che in breve il Turco sarà armato in
campagna, ho trovato convenire d' assicurarli e veder
in ogni modo d' haver Lippa e Jeneö insieme con Deva,
e poi si havrà tempo di attendere al resto.

30 Ho fatto ritardare il corriere, apportator di questa,
sin' hoggi, per aspettar la venuta del principe Sigismondo,
che fu inanti hieri.³ È stato ricevuto da noi-tutti hono-

¹ Közöltük I. kötetünk 956. sz. a.

² Itt majdnem szó szerinti ismerteteti a csatát, miként 964. sz.
35 a. levelében; ezért hagytuk el teljesen.

³ Vagyis július 6-ikán.

ratissimamente; ⁴ e quanto alla esecuzione della promessa, egli, a mio parere, non ha in questo l' autorità che faria bisogno. Tuttavia si è risoluto mandar dui persone a Lippa et Jeneö, per veder d' indurre quella soldatesca a ceder le fortezze. Vedremo ciò che faranno; ma per me ⁵ dubito che converrà haver danari per contentare quelli soldati, e quì, come V. Altezza sa, non ne habbiamo; vedrassi, quando ciò sia, che il Chiaki ne impresti alcuna cosa, e doppo questo si disputarà della restitutione, poichè il principe et esso Chiaki si sono obbligati semplicemente ¹⁰ a consignar le fortezze.

Si è anco mandato a Deva, acciò venghi quel giovane che la tiene in suo potere ⁵ per [prenderla, confor]me il trattato di Claudiopoli fatto con il Chiaki, [con tutto che] non mi posso promettere molto di queste cose, per la poca ¹⁵ autorità che hanno i suddetti dui personaggi: e senza la rotta che si è dato ultimamente, le cose sariano senz' altro in maggior confusione, che non sono. Io procurarò d' indurre costoro con ogni destrezza al ben fare, e quando altro non si possi, mi risolverò di proceder per altra via, ²⁰ perchè non vorrei si vantassero d' havermi burlato; ma in questo si procederà dell' estremo de gl' estremi.

Si siamo retirati in questa terricciola di Mühlenbach ⁶ o Sas Sebes, per haver maggior comodità di negoziare. L' esercito è alloggiato quì vicino e stiamo aspettando ²⁵ l' arrivo delle 10 bandiere del Breuner, che per quanto s' intende, arrivorno hieri a Claudiopoli; e d' una maniera o d' un altra, spero che in quattro o sei giorni questa negotiatione debbi esser finita. Vogli Dio che la Maestà Sua ottenghi il suo intento; etc. ³⁰

Da campo a Millenbach, li 8 di Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi Itár, HKR. 1602. Juni. No 22. Exp.)

⁴ Spontoni szerint (id. m. 200. l.) Basta előbb Pflanz kapitányt küldtè Zsigmond elé ezer válogatott lovassal, másnap reggel pedig maga lovagolt elibe kíséretével egész addig a hidig, ³⁵ hol a Székelyyel vívott ütközet történt.

⁵ Ki volt a dévai vár ez ifjú birtokosa, nem ismerjük.

⁶ Ezt a július 3-án elkezdett levelet napról-napra tovább írták, úgy a mint Basta hadaival mozgott és egész Szászsebesig haladt, hol végre lezárták s elküldték. ⁴⁰

968.

Prága, 1602 július 8.

Rudolf császár Bastának.

*Basta. Entschuldigung des Rossopelie Obristen wegen
5 seines so langen Ausbleibens.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 137. No 31.)

969.

Szászsebesi tábor, 1602 július 10.

Basta védőlevele Kapronczai Tamás részére.

10 Memoriae commendamus . . . quod nos, habita ratione
fidelitatis et fidelium servitiorum egregii domini Thomae
Kapronczai, quae ipse Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti}
vel hactenus declaravit, vel in posterum etiam declara-
15 turus est, eundem in persona sua ac universis et quibus-
libet rebus et bonis suis tam mobilibus, quam immobili-
bus. . . *védelmünkbe fogadjuk, biztosítván őt arról*, quod
universa et quaelibet bona et iura sua possessionaria
pro nunc in comitatu Dobocensi existentia et habita
kezén hagyjuk s őt azokban ő Felsége által megerősítettjük.

20 Datum ex castris ad Zazsebes positis, die 10. mensis
Julii. Anno Domini 1602.

(Reschner másolata, b. Brukenthal-múzeum, Nagyszeben.)

970.

Szászsebesi tábor, 1602 július 10.

25 Basta védőlevele Gávai Miklós részére.

Memoriae commendamus . . . quod nos, habita ratione
fidelitatis et fidelium servitiorum Nicolai Gávai, quae
ipse Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti} vel hactenus de-
claravit, vel in posterum etiam declaraturus est, *őt védel-*
30 *münkbe fogadjuk és biztosítjuk arról*, quod universa et
quaelibet bona et iura sua possessionaria Sófalva, Orosz-
falva in comitatu Dobocensi, item Kacsó in comitatu

Zolnok interiori kezén hagyjuk s azok birtokában ő Felsége által megerősítettjük.

Datum ex castris ad Zazsebes positis, die 10. mensis Julii. Anno Domini 1602.

(Egykorú más. M. Tud. Akadémia kvttára Oklevél-gyűjt. 23. dob.) 5

971.

Szászsebes, 1602 július 12.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Memoriae commendamus . . . quod nos, *megtékvén a városnak* in his disturbiorum temporibus in multis 10 adversae fortunae casibus, insigni cum laude, integritate et constantia *tanúsított hűségét* totalem et integram domum seu curiam ipsorum nobilitarem, intra moenia civitatis Albensis in vico *Olasz utca* vocato, e regione domus et curiae nobilitaris Mag^{ci} domini Balthasaris 15 Bornemisza de Kápolna, Sacrae Caesariae M^{tis} consiliarii contiguam, ¹ vicinitali domus nobilitaris generosi Wolfgangi Alia adiunctam, in comitatu Albensi existente habitam, pecuniis ipsorum emptam, *visszaadjuk neki.*

Datum in civitate Sabesiensi, 12. Julii. A. D. 1602. 20

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára IV. fasc. 105. sz.)

972.

Szászsebes, 1602 július 12.

Basta Mátyás főherczegnek.

Nem mozdulhat Erdélyből, hol még sok a dolga. Báthory²⁵ Zsigmond vele van s megjött Radul vajda is hadával, hogy Havasalföldét visszafoglalja.

Sua Maestà mi comanda per una sua, ch' io debbi subito incamminarmi alla volta dil Danubio, per servire sotto l' Altezza V. Ser^{ma}: la qual gratia mi sarebbe caris- 30 sima, ogni volta ch' io potessi abandonar queste cose,

¹ Hibásan így írva: contigue.

senza manifesta rovina di queste pratiche già ridutte a buon termine. E certo tengo per fermo, che la Maestà Sua si persuadi, ch' io mi sia di già impadronito delle piazze, secondo le promesse di Sigismondo e di Chiaki; ma le
5 cose stanno d' altra maniera, perchè li soldati che si trovano dentro Lippa et Geneö vogliono danari, e qui non n' habbiamo. Tuttavia s' ha concertato con quelli di Geneö di darli una paga, che potrà montare sin' a 5 m. talleri, e questi si cercaranno. Quelli di Lippa non sono
10 ancor comparsi, et a questi ancora farà bisogno dar qualche sodisfattione. Ho anco concluso con colui che tiene il castello di Deva et promette consignarlo fra dui giorni; vogli Dio che ciò segui.¹ Il Chiaki esso ancora mi ha promesso consignarmi Fogaras; ma sin' hora non lo
15 ha fatto, non ostante ogni diligenza ch' habbi usato. Il prencipe Sigismondo si ritrova qui meco, aspettando il Zuccone² che dovrà esser qua, per quanto s' intende, domani o l'altro. E credi V. Altezza, che senza la vittoria novamente havuta, le cose di questa provintia erano
20 più intricate che mai. In questo stato stanno le cose di qua; alle quali, perchè si componessero, ho dato tutta la fretta possibile, con haver repartito alcuni beni a persone, che non si poteva far con di meno, et anco con haver perdonato a molti. Ma questa è una natione ostinatissima,
25 e in modo niuno può soffrire questo giugo. Potrà la Maestà Sua et anco l'Altezza V. considerare tutte le predette cose, e comandarmi poi quel tanto ch' ella sarà servita ch' io facci, non trovando in modo niuno convenire d' abandonar queste cose ridutte a buon termine: et humilmente
30 supplico credere, che niuna altra cosa mi detiene a partire, come Sua Maestà comanda, che il puro et mero servitio suo. Tuttavia, come ho detto, io son qui prontissimo per obedire a quanto si degnerà comandarmi.

Questa mattina è arrivato anco il Valacho,³ con forsi

35 ¹ Ugy is lett s pár nap mulva már Basta őrsége jutott a dévai várba.

² Zucconi Vincze zászlóst a császári udvarból várták haza.

³ Radul havasalföldi vajda.

15 m. persone, et gli ho dato fretta che cammini, già che non s' intende che in quella provintia vi siano altre genti, che quelle di Simeone,⁴ che sono assai poche. Si è ben vociferato che vi fussero Tartari, ma siamo assicurati dil contrario, e spero che non havrà difficoltà in recuperar ⁵ quel paese.

Corre voce, se bene incerta, che il vaivoda Jeremia ⁵ habbi intentione di sottomettersi alla protezione di Sua Maestà; e caso che questo fusse, desiderarei sapere qual sia la intentione della Maestà Sua; alla quale scrivo di ¹⁰ questo per il presente corriere, acciò poi, se ciò fusse, non si venesse a perder tempo; etc.

Di Sassebes, li 12 di Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1602. August. No. 22. Exp.)

973.

15

Prága, 1602 július 12.

Rudolf császár Bastának.

Bestallung für Herrn Georgen Basta über Tausend wallonischer und italienischer Archibuser Pferd, so zu Prag gefertigt werden. 20

(Kivonat, bécsi hadügyi levéltár, Bestellungen.)

974.

Szászsebes, 1602 július 13.

Basta Szamosújvár őrségének.

A kolozsi sóbányákat Kolozsvár városának engedvén, ren-²⁵ deli, védjék meg a várost azok művelésében.

Quoniam nos vigore plenipotentiae nostrae, a Sacra Caesarea M^{te} nobis attributae, salis fodinas Colosienses prae manibus prudentum et circumsectorum primarii et regii iudicum, caeterorumque iuratorum civium Colos-³⁰

⁴ Simeon Mogila ellenvajda.

⁵ Jeremia Mogila moldvai vajda.

wariensium relinquimus, postularunt iidem a nobis, ut nos eisdem de via protectionis et defensionis, liberaque dictarum salis fodinarum cultura prospiceremus. Quorum petitionibus et postulatis suffragare volentes *védelműnkbe fogadjuk és rendeljük, hogy őket minden bántás ellen* protegere ac defendere debeatis, operariosque eorundem, citra omne impedimentum, suis muneribus ac laboribus fungi, praetactasque salis fodinas libere colere permittatis; etc.

Datum ex civitate Zaz Sebes, 13. mensis Julii. A. D. 1602.

10 (Eredeti, Erd. Nemz. Múzeumi Itár Oklevelek törzsgyűjtem.)

975.

Szászsebes, 1602 július 13.

Basta Szamosújvár őrségének.

Quoniam salis fodinas Zekiensis civium Colosvariensium relinquimus, *kérésükre rendelem, védjétek meg őket, hogy azt bántatlanul birhassák és mivelhessék.*

Hátlapján egykorú kézzel: Protectionalis Bastae super fodinas salis Zekiensis.

(Jakab Elek: Oklevéltár Kolozsvár történetéhez II. k. 182. 1.)

20

976.

Szeben, 1602 július 16.

Basta védőlevele Kamuthy Farkas és Balázs részére.

Memoriae commendamus . . . quod nos, cum ex consilio et matura deliberatione nonnullorum dominorum consiliariorum Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis}, nobiscum in tractatibus et conventionibus Transylvanicis existentium, tum etiam rationem habentes fidelitatis et fidelium servitiorum ac integritatis generosorum dominorum Volfgangi et Blasii Kamuthy de Szentlászló, quae ipsi sincera
30 semper erga Suam M^{tem} affectione fideque praestiterunt et in futurum etiam eadem constantia praestituri sunt,

totalem et integrum fundum castelli Eperjes¹ nuncupati, melyet Báthory Zsigmond fejedelemtől in refusionem summae decem millium florenorum hungaricalium birtak, továbbra is kezükön hagyjuk, az említett összegben inscribálva.²

(Haan: Békés vármegye hajdana II. k. 211—212. l.) 5

977.

Szebeni tábor, 1602 július 17.

Basta Segesvár város tanácsának.

Expositum est nobis in persona prudentium et circumsectorum Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} civitatis¹⁰ Segesvár senatorum et reliquorum totius loci ordinum, hogy a háborús zavarokban sok marhájuk elveszett; ezért rendeljük, ut ubicunque et apud quemcunque aliquid ex rebus eorum legitimis repereritis,¹ adassátok vissza.

Datum in castris Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} 15 ad Cibinium positis, 17. Julii. Anno 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 79. sz.)

978.

Szeben, 1602 július 17.

Basta Gyalu vára őrségének. 20

Quoniam nos generosos dominos Volfgangum et Blasium Kamuthy de Szentlászló in personis ac rebus et bonis quibusvis, iuribusque possessionariis in possessionibus Szentlászló, Kis Fenes et Borbátfalva in comitatu Tordensi existentibus védelmünkbe fogadtuk, rendeljük,²⁵ hogy őket személyökben és jószágaikban megvédjétek.

Datum in civitate Cibiniensi, 17. die Julii. A. D. 1602.

(Eredeti, M. Nemz. Múzeumi levéltár törzsanyaga.)

¹ A békésmegyei eperjesi kastély.

² A Haan-féle kiadás hibáit kijavítva közöljük. 30

¹ Irva hibásan így: reperint.

979.

Szebeni tábor, 1602 július 17.

Basta Besztercze város tanácsának.

Az Besztercze ¹ környöl való nemesség adja értésünkre,
 5 hogy szükséges dolgaikért ² mikor az városba be akar-
 nának menni, be nem akarjátok bocsátani őket. Hagyjuk
 azért, hogy ez mi levelünk látván, mindenkor szükséges
 dolgaikért szabad bemenések és kijövések legyen; etc.

Datum in castris ad Cibinium positis, die 17. Julii.
 10 Anno Domini 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

980.

Szeben, 1602 július 17.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

15 *Adja vissza pölöskei Eördögh Balázs ottani birtokait.*

Cum generosus Balthasar Eördeogh de Pölöske fide-
 litatem et obedientiam suam erga Sacra^{mam} Caesaream
 M^{tem} . . . declaraverit, fidelemque se prestiterit, eundem
 una cum omnibus bonis et rebus . . . in comitatu Biho-
 20 riensi et districtu Belen[es]iensi existentibus *védelmünkbe*
fogadtuk, rendeljük, ut praedictas possessiones annotati
 Balthasari Eördeogh de Pölöske,¹ eidem restituere . . .
 debeat; etc.

Ex civitate Zeben, 17. Julii 1602.

25 *Külcíme*: Generoso domino Georgio Literato, praesidii
 Varadinensis provisorii etc. Nobis honorando. Varad.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

¹ Irva népiesen így: Berczercze, a mi lehet különben rossz
 szokás is, mivel e rendelet hátlapja alján ugyanazon író kezével
 30 a következő följegyzést találjuk: Bercze vidéki nemesség.

² Úgy itt, mint az alább előforduló hasonló szóban írva
 így: dolgajokért.

¹ Ez a zalamegyei ember szintén egyike azoknak a magyar-
 országi uraknak, kik Erdélybe jöttek: szerepelni, érvényesülni.

981.

Szeben, 1602 július 18.

Basta utasítása báró Beck Joachim kapitány számára.

Foglalja el a lippai kastélyt, de a magyarokat hagyja békében a városban. Lőport a lippai várból vigyen magával. Lippa 5 várát Mindszenti adja át Dampiere kapitánynak.

Instruzione per il baron [Joachino] Beck,¹ che va di presidio a Geneö.

Partirà con la sua compagnia, armé e bagaglio, per intrar con essa di presidio in Geneö: e perchè meglio 10 possi difender detta piazza, se li agiongono cent' huomini di più d' altre compagnie. Dove arrivato che sarà, pigliará il possesso di detta piazza, mettendo in essa tutte le sue genti; nel castello però, lasciando la città o sia borgo, a gl' Ungheri; a qual natione si portará ogni rispetto. Aver- 15 tendo però a non lasciar intrare in detta fortezza tanto numero d' Ungari, che potessero fare qualche tentativo.

E perchè s' intende, che in detto luoco non vi sia vittovaglie alcuna per poter vivere, se gli danno trecento tallari in danari, acciò che subito arrivato compri con essi 20 tanti grani, e fattone farina li conserverà per tutto quello che potesse succedere; dand' ordine ai suoi soldati, che comprino il lor vivere alla piazza, sì come anco, per non vi esser in detta fortezza alcuna polvere, se gli danno lettere per il capitan Schliben, che si ritrova nel castello 25 di Deva, acciocchè al passar che farà, li consegnerà sei barili di polvere, sintanto che si possi fare altra provvisione.

Procurará anco d' avvisarmi subito di tutto quello farà bisogno per detta fortezza, tanto per vittovaglie et munitioni da guerra, quanto anco, se bisognasse maggior 30 numero di gente, di quello ha seco, per guardarla; et il medemo farà dell' artiglieria, che si trova in detta fortezza, dil numero et qualità di esse, acciò che conforme a questo si possi provvedere.

E perchè la gente possi andar a quella volta con 35 maggior sicurezza, se li agiongono 500 cavalli, sotto la

¹ Teljes czíme: Liber baro a Leopoldstorf in Ebraichstorf.

condutta dil capitano Beaurieu per farli scolta : al quale si è dat' ordine, vadi con essi sin dove si dividono le strade per Lippa et Geneö ; dove dividerà anch' esso Beaurieu la sua cavalleria, dandone la metà a quelli che vanno a
 5 Lippa, et l' altra metà a quelli che vanno a Geneö.

A Lippa andarà il Mindszenti, gentilhuomo Transilvano, qual havrà cura di metter in possesso il conte Dampier, come quello che ha trattato con quelli di Lippa ; et a Geneö andaranno dui capitani di detta fortezza, che
 10 si trovano qui da me per tal effetto.

Si marchiarà con buon' ordine, non trascurando le guardie, nè altre diligentie convenienti alla buona disciplina ; raccordando dette fortezze esser la chiave di questa provintia, e di quello intenderanno procuraranno sempre
 15 dar avviso.

Il restante delle cose che possono succedere, si rimette alla sua fede et diligenza.

Fatta in Cibinio, li 18 Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi Itár HKR. 1603. September. 93. Exp.)

20

982.

Szeben, 1602 július 18.

Basta Segesvár város tanácsának.

Bánjának jól Keörösy István belényesi kapitány házanépével.

Keörösy István belényesi kapitán panaszolkodik
 25 minekünk, hogy háza népét böcsületben nem tartanátok, sőt sok iniuriákkal afficiálnátok. Mivelhogy pedig Keörösy István az császár ő Felsége hívsége alá adta magát, és az belényesi kastélt is feladta, hagyjuk Kegyelmeteknek császár ő Felségétől nekünk adatott autoritasunkból,
 30 hogy Kegyelmetek efféle iniuriáknak super sede álljon, hanem mind az Keörösy István háza népét s mind egyéb ott lévő nemes uraim háza népét böcsületbe tartsa, az mint illik, és mind az kimenésre s mind bemenésekre szabad útjok és járások lehessen ; etc.

35 Datum Cibinii, 18. Julii 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 94. sz.)

983.

Prága, 1602 július 18.

Rudolf császár Bastának.

*Basta Credenz Schreiben für Aloisio Radibrati und
Petro Armeni wegen ihrer anbegehrten Verrichtung.* 5

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 137. No 63.)

984.

Szeben, 1602 július 19.

Basta Besztercze város tanácsának.

Gávay Miklós uram talált meg minket, hogy ott¹⁰ az Kegyelmetek városában adatnánk tisztességes szállást házanépének. Hagyjuk azért Kegyelmeteknek császár ő Felségétől nekünk adatott autoritásunkból, hogy Kegyelmetek ez mi levelünk látván, mindjárt rendeljen tisztességes szállást az Gávay Miklós uram házanépének, és¹⁵ mind élésével s mind egyéb marhájjal legyen szabad mindenkoron bemenni és kimenni az városból.

Datum Cibinii, die 19. Julii 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

985.

20

Szebeni tábor, 1602 július 20.

Basta védőlevele a nagysinki ev. káptalan számára.

Ex querelis universitatis pastorum ecclesiarum Saxonicarum intelligimus, quosdam homines tumultuosos et violentos coemeteria, templa sacraria, domos et curias²⁵ parochiales, scholas, allodia et praedia eorundum temerario ausu invasisse, profanasse et spoliasse, in praeiudicium eorum et libertatis contemptum, damnumque manifestum; ezért meghagyjuk ne praescriptos pastores universos, et singulariter capituli Nagysenkensis, cum com-³⁰ ministris et scholasticis bántsátok, sőt őket védelmezzétek.

In castris ad Cibinium positis, 20. Julii. A. D. 1602.

(Neugeboren Károly másolata, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum, Zimmermann-gyűjtemény.)

986.

Szeben, 1602 július 20.

Basta Sennyei Pongrácz részére.

*Kárpótlásul a székelyeknek átengedett birtokaiért neki
5 adományozza Gyalu várát összes hozzátartozó birtokjóságaival
és jövedelmeivel együtt.*

Memoriae commendamus . . . quod nos, cum pro re-
compensatione damnorum Mag^{ci} domini Pancratii Sennyei
de Kis Sennye, penes fidem Sacrae Caesareae M^{ti} praesti-
10 tam constanter perseverando acceptorum, tum vero in
refusionem bonorum et iurium suorum possessionariorum
Siculicalium, eidem domino Pancratio Sennyei, antea a
Ser^{mo} domino Sigismundo principe Transsilvaniae etc.
donatorum, et per concessionem restitutionemque antiquae
15 libertatis eorundem Siculorum e manibus eiusdem Pan-
cratii Sennyei liberatorum et exceptorum, totalem et
integram arcem Gyalu, simul cum oppido Gyalu ibidem . . .
nec non integrum oppidum Theke, in comitatu Colosiensi
habitum, *minden jövedelmével* ac duabus quartis decima-
20 rum civitatis Colosvariensis, ad eandem arcem Gyalu, ex
ordinatione principum huius regni deputatarum et accu-
mulatarum, exceptis nobilebus in dicto oppido Gyalu con-
stitutis, eorumque iuribus et haereditatibus *Sennyei Pon-
grácznak s mindkét nemre való örököseinek adományozzuk.*
25 Datum in civitate Cibiniensi, die 20. Julii. A. D. 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14428.)

Megjegyzés. Ez is egyike Basta amaz adományainak,
melyeket a császári udvari kamara csak évek mulva kon-
firmált. Azért is hever a levéltár 1605-iki iratai közt Sennyei-
30 nek az adományt sürgető könyörgéséhez mellékelten, mivel
sokszoros sürgetése folytán a gyalui kastély és jószág birto-
kában Sennyeit a császár 1605 augusztus 15-iki végzésével
erősítették meg, 40.000 tallérnyi összegért inskribálva a maga
és utódai részére »bis zur Einsetzung eines siebenbürgischen
35 Bischofs«, annyi lévén a felkelők által Kassáról elvitt arany-
ezüstmarháinak értéke, mit »nach geendigten Bocskaischen

Troublen« szintén megtéríteni ígértek, addig is azonban 300 forintnyi járadékot biztosítottak neki, meghagyván a gyalui várhoz tartozó és Basta által szintén neki adományozott hatvan jobbágját is.¹

987.

5

Szeben, 1602 július 20.

Basta védőlevele Kendi Gábor számára.

Memoriae commendamus . . . quod nos, ad singularem intercessionem Sp^{lis} et Mag^{ci} domini Stephani Chiaki de Keresszeg etc. pro parte generosi pueri Gabrielis, 10 filii alterius quondam Gabrielis Kendi de eadem factam, eundem Gabrielem Kendi *védelmünkbe fogadjuk és jószágait, una cum ipsa Kend, domoque et curia nobilitari ad eandem Kend . . . prae manibus ipsius domini Stephani Chiaki legitimi tutoris, et fratris dicti pueri Gabrielis* 15 *Kendi hagyjuk, biztosítván arról, hogy birtoklásukban ő Felsége által is megerősítettjük.*

Datum in civitate Cibiniensi, die 20. mensis Julii. Anno Domini 1602.

Ered. gr. Csáky Vidor nemzetségi ltára, Lőcse ; CCC. fasc. 4. No 4.)²⁰

988.

Szeben, 1602 július 20.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Miérthogy Váraljai János, az császár ő Felsége hűsége alá adta magát és hű szolgája ő Felségének, aka- 25 ránk irni Kegyelmednek felőle, sőt *rendeljük, hogy az mely Ujlak s Mochyla nevű falukat Belényes vidékén Kegyelmed Váradhoz foglaltatott volt . . . bocsássa vissza neki . . . és ezen túl benne meg ne háborgassa ; etc.*

Datum in civitate Cibiniensi, die 20. Julii. 1602. 30

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

¹ A bécsi Kpü. levéltár fasc. 258. Lit. A. B. jelzése alatt.

989.

Szeben, 1602 július 20.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Illyési János, ki ennek előtte Sigmond fejedelem
 5 szolgája volt, talált meg minket, jelentvén, hogy ennek
 előtte adott volt Sigmond fejedelem ő Felsége jámbor
 szolgálatjáért Belényes vidékén egy Poczionelest nevű
 falucskát, melyet az mint értésünkre adott, Kegyelmed
 Váradhoz foglaltatott volna ; azért mivelhogy Illyési János
 10 is immár császár ő Felsége hű szolgája, ez felett az trans-
 actio is ő Felségével, Sigmond fejedelemmel contineálja,
 hogy benne meg maradhasson : *rendeljük*, hogy ha szintén
 Kegyelmed el foglaltatta volna is, bocsássa vissza *neki* ; etc.

Datum in civitate Cibiniensi, 20. die Julii. A. D. 1602.

15 (Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

990.

*Szeben, 1602 július 21.*Basta védőlevele Schiffbaum Mátyás berethalmi ev. lelkész
és superintendens részére.

20 Ex querelis universitatis pastorum ecclesiarum Saxo-
 nicarum intelligimus, *hogy vakmerő, gonosz emberek a*
templomokat és a paplakokat rabolják és bántják. Ezért
rendeljük, ut praescriptos pastores universos et singulos,
 signanter vero clarissimum et Rev^{dum} Mathiam Schiff-
 25 baum, pastorem ecclesiae in oppido Birthalom, ac super-
 intendentem ecclesiarum Saxonicarum in Transylvania
 dignissimum *papjaival s alája rendelt embereivel és jószá-*
gaikkal együtt megvédelmezzék.

Datum in civitate Cibiniensi, 21. die mensis Julii.
 30 Anno Domini 1602.

(Neugeboren Károly másolata, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum
Zimmermann-gyűjtemény.)

991.

Szeben, 1602 július 21.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Siroki Pál adta értésünkre, hogy Magura és Kis Koh nevű faluit Belényes vidékén Belényeshez, az várhoz 5 foglaltad volna. Minthogy pedig senkit ő saját jovaiban és jószágában nem akarunk meg háborítani, hagyjuk császár ő Felségétől nekünk adatott authoritásunkkal, hogy az meg nevezett falukat Siroki Pálnak mindjárt remittáljad és egyebek ellen is meg ótalmazzad benne ; etc. 10

Datum Cibinii, die 21. Julii 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

992.

Szeben, 1602 július 21.

Basta Rudolf császárnak.

15

Déva átvétele s a többi várak őrségének kicserélése. Pénzt kér. Csáky lassúsága ígéreteinek teljesítésében. A törökök készülődése. Basta Székesfejérvár és Esztergom várainak lerombolását ajánlja. Az erdélyi főurak magatartása.

Doppo la partita del tenente colonnello dil Flans, 20 et anco dil corriere Malik, si siamo impadroniti dil castello di Deva ; nel qual luoco ciò ho posto una compagnia intiera. Hieri anco partirno il baron Beck et il conte di Dampier, accompagnati da qualche cavalleria, per intrare l' uno in Lippa et l' altro in Geneö, havendo sodisfatto 25 a gl' Ungheri di detti presidii un mese di soldo con alcuni danari, ch' io trovai a un chiaus mandato dal visier a Sigismondo ; havendo io più tosto voluto risguardar al servitio della Maestà V^{ra}, che al mio proprio interesse, tanto più che da queste città Sassone è impossibile poter 30 cavar un quattrino. Ben, potria essere, che da Corona si cavasse qualche summa ; ma per quello che io veggo, sarà molto poca, per esser anch' essi fuor di modo eshausti. Perciò farà bisogno, che senz' alcuna perdita di tempo

la Maestà V. mandi danari, sì per questo, come anche per l' essercito ; perchè se in questi principii si travagliarà il paese per il vitto de' soldati, sarà un voler finire di disgustar i popoli. E poichè questo negotio importa tanto, 5 supplico humilissimamente la Maestà V. comandare, che senza perdita di tempo venghi qualche summa.

Io vo provvedendo tutte le fortezze con la gente dil colonnello Prainer ; da che, e dalle molte infirmità che corrono, vo mancando assai d' infanteria ; e se mi bisognasse 10 defender i confini, non saprei come. Perciò sarà bene, che la Maestà V. comandi al colonnello Pezzen, che se ne venghi con ogni diligenza a questa volta, perchè de' Transilvani non occorre fidarsene.

Il Chiaki non mi ha ancor consignato il castello 15 di Fogaras, se ben mi ha promesso consignarmelo fra 4 o 5 giorni, volendo in questo mezzo cavarne tutte le vittovaglie che ci havea posto ; e per indurlo a questa consignatione, son stato forzato concederli il castello di Gialu, solo per habitatione, sin tanto che V. Maestà gli 20 satisfacci la promessa.

Io non so, se vi sarà alcuna difficoltà nel ricever il suddetto presidio in Lippa e Geneö, non ostante che habbino giurato et ricevuto il suddetto mese di soldo. Sarei io stesso con una parte dell' essercito andato a quella 25 volta ; ma havendo i soldati Transilvani, avanzati dall' ultimo conflitto, trattato con gli Haiduchi dil Valacho di voler far qualche novità, ho giudicato bene il fermarmi quì sotto Cibinio con l' essercito, almeno sintanto che l' essercito dil Valacho habbi passato i monti, che dovrà 30 seguire fra 3 o 4 giorni ; e tra tanto per non perder occasione, mandar il suddetto presidio all' effetto che si è detto, e fra 4 giorni al più tardi se ne saprà l' esito.

Il prencipe Sigismondo sarìa di già partito verso Praga ; ma io l' ho fatto tardare sin tanto che Lippa 35 et Geneö siano consignati, e subito partirà.

Le nove che io tengo de' Turchi sono, che l' essercito loro sarà numerosissimo ; e se i Tartari arrivassero, il che è ancor incerto, s' intende voglino scorrer l' Ungaria

superiore con una parte dell' essercito, et con il grosso andare alla recuperatione di Alba Regale et di Strigonia. Et sotto humilissima correttione, sarei di parere, che la Maestà V. facesse spianare a fatto Alba Regale, giachè non è difensibile; perchè o converrà lasciarla perder con ⁵ poca reputatione, o volendola soccorrere, metter l' essercito in manifesto pericolo, per una piazza di niuna conseguenza. Quanto a Strigonia, io son sempre stato di opinione, che si dovesse distruggere, per esser debole et in sito molto difettoso, et sottoposta a molti inconvenienti, ¹⁰ non potendosi in conto niuno difendere con meno di 30 m. fanti, dovendosi per forza occupar tutto il monte che li soprastà; e questo anco, a mio parere, non sarà bastante; perchè, posto caso che l' essercito della Maestà V. fusse alloggiato in detto monte, potrà il Turco venire a Totis, ¹⁵ et occupare quel stretto dil Danubio ch' è a' piedi d' un gran monte; et posto la sua artiglieria sopra la ripa del fiume, sarà impossibile che alcuna barcha potesse passare; e tanto maggiore sarà il pericolo, quanto che se portasse seco un ponte. Tutto questo sia detto con quella ²⁰ riverenza che debbo.

Sto con desiderio aspettando i commissarii, che la Maestà V. scrive haver comandato che venghino; e certo che farà più che bisogno, non potendo io solo sodisfar a tanto.

Barbier Geörg si è accomodato; e spero anco ridurre ²⁵ il Zekel Moyse, acciò che in questi tempi la disperatione non apportasse qualche disordine. Credo anco che il Toldi si ridurrà et in questo modo verremo ad assicurare la provintia dalla parte di dentro. Ma sopra tutto conviene, che la Maestà V. mandi con ogni diligenza danari per ³⁰ mantener contenti gl' Ungheri della frontiera, et anco acciocchè l' essercito possi vivere del suo, senza molestare gl' habitatori; etc.

Di Cibinio, li 21 di Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, F. A. 1602. VII. 3. Mátyás főherczeghez ³⁵ intézett másodpéldánya u. o. HKR. 1602. Juli No. 20. Exp.)

¹ Tata németes neve.

993.

Szeben, 1602 július 21.

Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

*Basta hadi vállalata Lippa és Jenő ellen. Hadisegélyt és
5 pénzt kér. A török hadikészülete. Hír Radul vajdáról.*

Doppo la partita del capitano Henelich, da me mandato a Sua Maestà con la nova della vittoria,¹ habbiamo non senza difficoltà occupato il castel' di Deva; et hieri partirno 600 fanti, accompagnati da qualche numero di
10 cavalleria, per occupar le due piazze de Lippa e Geneö, havendo io sborsato del mio da 11 m. talleri; *a mi jól fogott ebben a pénzszükében.*² E perchè intendo, che ne i suddetti presidii di Lippa e Geneö non vi sia pur un grano di formento, nè meno munitione da guerra, ho scritto al
15 Teller che procuri mandar a Geneö quanto prima alcuna quantità di grano e munitione da guerra, poichè si trova tanto vicino; ³ perchè in quello che tocca a Lippa, io la provvederò per via del fiume,⁴ e tra tanto haverò di poter far le debite provvigioni, e provveder quelle et altre piazze;
20 e poichè questo negotio importa tanto, quanto lei sa, la priego sollicitare che così sia eseguito, perchè il Turco si trova gagliardo a Belgrado, e non vorrei gli venisse voglia di tentar qualche cosa sopra questi confinii.

Fogarast, remélem, megkapom Csákytól, hanem azért,
25 se il reggimento del colonnello Pezzen non ha cosa che lo impedischi, et tiene ordine di venire, V. S^{ria} de gratia lo solliciti, perchè ho gran bisogno d'infanteria, et il reggimento del Prainer va molto diclinando. E caso che l'essercito turchesco voltasse verso noi, io non saprei come poter di-
30 fender i confinii, perchè de' Transilvani non occorre fidarsi.

Il prencipe Sigismondo partirà fra 5 o 6 giorni; per ciò sarà bene che i 10 m. talleri, che Sua Maestà li ha ordinato costì, siano al' ordine; e sarà bene che V. S^{ria} procuri

¹ A három héttel előbb nyert váradjai győzelem.

35 ² Majdnem szóról-szóra előbbi levele szerint.

³ Mivel t. i. váradi parancsnok volt.

⁴ Azaz a Maroson le.

levar ogni difficoltà, che in ciò potesse essere, per levar ogni occasione.

Le nove ch' io tengo ⁵ sono, che nè Sinan bassà quando prese Giaverino, ⁶ nè meno la persona del Gran Turco quando fu a Kérestes ⁷ ebbero un essercito sì numero- ⁵ so, come questo : e se i Tartari arrivassero, il che è ancor incerto, disegnano di scorrere tutta l' Ungheria Superiore sin' a Cassovia con una parte del essercito ; et l' altra, cioè il grosso, andará verso il Danubio.

Sarei di parere, che per sicurezza di Cassovia V. S^{ria} ¹⁰ facesse qualche provvisione di archibugieri, quali si siano de quelli delle montagne, perchè non venendo l' essercito turchesco con artiglieria grossa, Cassovia facilmente si potrà difendere ; il che sia detto per discorso.

Il Valacho a quest' hora debbe esser intrato nella ¹⁵ sua provincia ; dove s' intende che Simeone non sia altrimenti per aspettarlo ; ⁸ etc.

Di Cibinio, li 21 Luglio 1602.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1602. Juli No 20. Exp.)

994.

20

Szeben, 1602 július 22.

Basta védőlevele a megyesi ev. káptalan egyházai, papjai és tanítói számára.

Ex querelis universitatis pastorum ecclesiarum Saxonicarum intelligimus, quosdam tumultuosos homines coe- ²⁵ meteria, templa, sacraria, domos et curias parochiales, scholas, allodia et praedia eorundem, ausu temerario invasisse et spoliasse, in praeiudicium praerogativae libertatis eorum, damnumque manifestum ; unde nobis pro parte et in persona exponentium supplicatum est, ³⁰

⁵ Innen végig Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 307. l. is.

⁶ Vonatkozik Győr 1594 augusztus 29-iki elfoglalására.

⁷ A mezőkeresztesi csata 1596 október 26-án volt s részt vett benne III. Mohamed szultán is.

⁸ Ez a három bekezdés meg van külön levélben írva a ³⁵ bécsi Kpü. ltár *Siebenbürgen* című 15469. kötegében is, egy 1604 februárius 24-iki jelentéshez mellékelve.

ut contra huiusmodi violentiam eosdem tutaremur. Et quia praefata Maiestas Sacra^{ma} ecclesiasticum ordinem in omnibus iuribus et libertatibus conservare et protegere intendit, mandamus vobis, et nomine eiusdem M^{tis} Sacra^{mae} et autoritate firmiter committimus, ne praescriptos
 5 pastores universos et singulos capituli Mediensis, cum comministris et scholasticis vel in persona, vel in familia, bonis, atque sacris officiis, quovis loco et tempore impedire, turbare et molestare, minimeque in curiis et domibus
 10 eorum vestra hospitia quaerere sitis ausi; immo eosdem contra quosvis iniuriosos impetus defendere et vindicare debeatis et teneamini; etc.

Datum Cibinii, 22. Julii. Anno Domini 1602.

Eredeti, nagyszebeni evangelikus püspöki levéltár.)

15

995.

Szeben, 1602 július 22.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Megyeri János jelenté mi nekünk, hogy Kegyelmed Veresfalván, Szombadságon való portiójít és Burdát, Miskét egészen el foglalta volna. Mivelhogy penig az
 20 tractatus úgy ment véghez, hogy mindennek el foglalt jószágit vissza bocsássuk, ím irtunk Nyári Pálnak is felőle. Azért . . . hagyjuk és parancsoljuk . . . , hogy . . . az meg nevezett falukat es falubeli portiókat *adja neki vissza*; etc.

Datum Cibinii, 22. die Julii. Anno Domini 1602.

25

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

996.

Szeben, 1602 július 22.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Talála meg minket kamorási Vas Ferencz, jelentvén,
 30 hogy egy Szigethi nevő faluját Kegyelmed oda Váradhoz foglalta volna. Mivelhogy penig az tractatus úgy ment véghez, hogy mindennek el foglalt jószágit visszabocsás-

suk, hagyjuk . . . hogy ez mi levelünket látván mindjárt minden fogyatkozás nélkül *adja vissza neki jószágát*; etc.

Datum Cibinii, 22. die Julii. Anno Domini 1602.

Hátlapján, a címzett kezével: Az várhoz való jószág, ⁵ soha az előtt Jenőhöz nem birtak, hanem kapdostak rajta. G. Gelsey mpr.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

997.

Seben, 1602 július 23.

10

Basta Thoroczkai András és társai részére.

Iktassák be Sennyei Pongráczot Gyalu vára birtokába.

Egregiis et nobilibus dominis Andreae Thoroczkai, alteri Andreae Szilvássi, Samueli Óvári, Stephano Mezei, Andreae Balásfi, Georgio Kutfeoi et Stephano Albensi, 15 notariis ac scribis cancellariae maioris Sacrae Caesariae Regiaeque M^{tis} in Transsylvania; item Petro Szilvássi de Legen, Martino Orosz de Palotka, iudicibus nobilium ¹ comitatus Colosiensis; Nicolao Ombozi, Stephano Gellerth et Valentino Almádi, omnino de Zovatha. Amicis hono- 20 randis; etc. Cum nos, pro recompensatione damnorum Mag^{ci} domini Pancratii Sennyei de Kis Sennye totalem et integram arcem Gyalu, simul cum oppido Gyalu ibidem, nec non integrum oppidum Theke in comitatu Colosiensi habitum . . . *neki adományoztuk*,^{2 25} . . . *rendeljük, hogy kettő közületek az említett helyekre menvén, őt a szokásos módon azok birtokába iktassátok.*

Datum in civitate Cibiniensi, die 23. mensis Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, báró Sennyei-család levéltára, Bottyán.)

30

Megjegyzés. Az iktatóparancsok kelte rendszerint azonos az adománylevelekével; de ez három nappal utána íratott, nyilván Basta kancelláriájának nagy elfoglaltsága miatt.

¹ Rövidítve a szokott módon, így: iudlium.

² A 986. sz. a. közölt adománylevél szavaival, a mit azért 35 elhagytunk.

998.

Szeben, 1602 július 23.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Adja vissza három belényesi ember elfoglalt jószágait.

5 Remetei Vajda Mátyás, Komáromi Lajos deák és Kórodi István, belényesiek, panaszolkodnak minekünk, hogy Kegyelmed az transactio ellen Belényes vidékén Bihar vármegyében bizonyos jószágokat el foglalta volna ; affelett sok iniuriákkal afficiálná őket, úgyanynira, hogy
 10 házoknál sem mernének maradni. Mivel hogy pedig az végezés szerint, kit violálni semmiben nem akarunk, mindeket az ő jószágokban *utuncunque acquisitis* meg akarunk tartani s mind pedig személyekben meg oltalmazni, hagyjuk és parancsoljuk . . . *hogy jószágaitat visszaadja.*
 15 Valami majorságokat, vetéseket, gabonájokat ekkedig el vötte, azt is restituálja, sőt egyebekkel is restituáltassa. Ennekutánna pedig személyekben is meg ne háborgassa, sőt egyebektől is ótalmazza, hogy szabadon és bizvást lehessenek házoknál. Mely dolog felől irtunk Nyári Pál
 20 uramnak is ; etc.

Datum Cibinii, die 23. Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

999.

Szeben, 1602 július 23.

25 Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Babolcsai Bálint jelenti minekünk, hogy két faluját : Alsó fekete patakot, Gémfalvát Váradhoz foglalta volna Kegyelmetek, az tractatus szerint penig mindennek jószágát kezében vissza kell bocsátanunk. Hagyjuk azért . . .
 30 *hogy azokat neki visszabocsássa ; etc.*

Datum Cibinii, 23. Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1000.

Szeben, 1602 július 23.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Immár Kegyelmed jól érti az békeség felől való tractatus mint ment legyen véghez : tudni illik, hogy min-⁵ dennek el foglalt jószágit vissza kell bocsátanunk. Virág Péter jelenti, hogy egy Forrófava nevű faluját el foglalták volna. Hagyjuk azért . . . *hogy azt neki visszaadja*; etc.

Datum Cibinii, 23. die Julii 1602.

Hátlapján egykorú más kézzel : Ez eleitül fogván tulajdon¹⁰ az váradi házhoz való volt, soha más nem bírták, most conferálta Basta uram ez katonának. Ennél jobb oláh falu nincsen az várhoz.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1001.

15

Szeben, 1602 július 24.

Basta Rudolf császárnak.

Báthory Zsigmond távozása Erdélyből. Basta pénz- és hadisegélyt sürget, mert az erdélyiek támogatásában nem bízik.

Il prencipe Sigismondo ha voluto in tutti i modi²⁰ partirsi, senz' aspettare la consignatione de Lippa et Jeneö ; a quale deliberatione per molti rispetti non ho voluto oppormi, tanto più che di Lippa et Jeneö si hanno segni tali, che ne potiamo sperare ogni bene : et voglio credere che il presidio già mandato, se a quest' hora non è intrato,²⁵ non ne sia molto lontano. Io attendo a tutto potere in provveder dette piazze di grani et munitioni da guerra ; ma se il Turco voltasse le forze verso qua, io non saprei come poter difendere la provintia, già che questo essercito si va molto diminuendo, sì per le infirmità, come anco³⁰ che i soldati avvezzi al rubare, hora che si veggono astretti a vivere altrimente, se ne fuggono altri in Valachia, et altri verso l' Ungaria ; e se ben di questo se n'è dato avviso a mustermastro di Cassovia, tuttavia sin' hora non

ho inteso che ne siano stati detenuti. E tanto più mi dà che pensare, quanto che non so che fundamento possi fare negl' Haiduchi dil Valacho, dal quale sin' hora non ho havuto altro aviso : et il pensare di valersi dell' armi Transilvane è molto pericoloso ; e in modo niuno mi par convenghi levarne grosso numero, perchè gl' animi loro stanno al solito alterati, e mal voluntieri si sottomettono a questo giugo. Io starò alla mira, e conforme a gl' andamenti del nimico mi andrò governando ; ma sopra tutto
10 la Maestà V. comandi mi siano mandati danari, acciò in questi frangenti la necessità de' soldati non venghi a travagliar il paese. Converrà anco sollicitare, che le genti dil colonnello Pezzen venghino con ogni diligenza, perchè in questo istesso ponto mi vengono avvisi da Lippa, che
15 l' essercito turchesco incomincia a passar il Danubio verso qua ; che se sia vero o nò, io non lo so, ma in quanto a me, mi par habbi del verisimile, giachè questa provintia importa tanto al Turco, quanto si sa. Tuttavia fra pochi giorni se ne saprà la certezza. Et queste son le ragioni,
20 che m' hanno astretto a procurar la pacificatione intrinseca di questa provintia, non restando più altri di questa nobiltà per venire alla obbedientia, che Zekel Moyses ; a quale si sono mandate lettere assicuratorie, e si tien per fermo ch' egli sia per venire, sì come han fatto Barbier
25 Geörg, il Toldi e tutto il resto ; e non vi è dubbio alcuno, che s' io havessi forze bastante per poter difendere le imbocature, et vietare che il nimico non potesse intrar nella provintia, che la Maestà V. non fusse per esser patrone totalmente dil paese ; tuttavia si farà quanto si
30 potrà. Scrisi già alla Maestà V. come si era havuto Deva et che il castello di Fogaras mi saria consignato questa prima dominica che viene.¹

Il suddetto prencipe se ne viene, conforme il comandamento di V. Maestà ; et per debito mio la supplico humilissimamente, resti servita comandare, che nel luoco a esso assignato sia ricevuto come conviene, per levar ogni occasione. Voleva darli qualche personaggio che

¹ Vagyis július 28-án.

l'accompagnasse,² sì come la Maestà V. per una sua m'havea comandato di fare, e disegnavo darli il colonnello Zekeli, ma egli non l' ha voluto havere ; et io vedendo il sospetto, non l' ho voluto astringere a ricever compagnia contra sua voglia. Egli, per quanto mi ha detto, ⁵ non disegna altrimenti toccar Vienna, ma venirsene per la Moravia. Vero è, che mandarà per le poste il Giesuita dell' altra volta.³

Torno di novo dire a V. M. Sacra^{ma}, che se non vengono danari quanto prima, io dubito non poco, che ¹⁰ le cose non vadino male, sì per quello che tocca ai confini, come anco ai Valloni et genti dil Flans ; i quali per mancamento de danari saranno necessitati molestar il paese, et hora non è tempo di dar occasione a questi humori, che per troppo stanno alterati ; etc. 15

Di Cibinio, li 24 Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, F. A. 1602. VII. 4.)

1002.

Szeben, 1602 július 24.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak. 20

Vadai Bálint jelenté nekünk, hogy Belénes vidékén, Bihar vármegyében, Dombrovány más névvel Ligetfő nevű falut birta volna ; könyörge nekünk, hogy annak uraságában meg tartván, majorságával, jövedelmével együtt birnia engednők. Hagyjuk azért, hogy azt a' Ligetfő nevű ²⁵ falut minden majorságával együtt mindjárt ez levelünk látván, maga vagy arra rendelt embere kezében, ha el foglalta volna is, vissza bocsátván, birnia hagyja Kegyelmed.

Datum in civitate Cibiniensi, die 24. Julii 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.) 30

² E kiegészítő mondat hijján az egész jelentés meg van Mátyás főherceghez intézett eredeti másodpéldányban is; bécsi hadügyi levéltár, HKR. 1600. Juli No 20. Exp.

³ A jól ismert Marietti Antal jezsuita-atyja.

1003.

Szeben, 1602 július 24.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Mivelhogy az országnak békesség felől való arti-
 5 culussának continentiája tartja, hogy mindennek el foglalt
 jószágit vissza bocsássuk, meg gondolván mind az mostani
 végezésönknek erejét, mind pedig az Vér Mihály meg-
 hagyatott özvegyének, Kornis Annának atyja jámbor és
 hiveséges szolgálatját, minden jószágit vissza bocsátottuk.
 10 Hagyjuk azért . . . , *hogy jószágait adja vissza*; etc.

Datum Cibinii, 24. Julii 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1004.

Szeben, 1602 július 25.

15 Basta védőlevele a gyulafejevári jezsuita-kollégium részére.

Megeősíti őket jószágaik és kiváltságaik birtokában.

(Eredeti, Erdélyi fiskális ltár XXII. szekr. H. fasc. 95. sz. — O. 1.)

1005.

Szeben, 1602 július 25.

20 Basta Segesvár város tanácsának.

Az fizetett katonák adták értésönkre könyörgések
 által, hogy az minemű marhájokat várostokban hagytak
 volna tutoris conservationis gratia, azokat város szá-
 mára akarnátok foglalni, de mivel hogy mostan immár
 25 azok császár ő Felsége hópénzesi, nem kellett volna azt
 megpróbálnatok. Hagyjuk azért és parancsoljuk ti nektek,
 hogy az féle dologtúl meg szünjetez és ha mit töllek ez
 ideig elvettetek volna is, azokat is minden okvetetlen
 tartozzatok nekik minden fogyatkozás nélkül megadni; etc.

30 Datum in civitate Cibinii, 25. die Julii. Anno 1602.

Babolcsai Bálintnak is mindent megadjatok, borait is.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 91. sz.)

1006.

Szeben, 1602 július 25.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Az *compositio* szerint Sigmond fejedelem ő Felsége az római császárhoz ő Felségéhez fel akar menni; *teljesít-sék tehát, ha mit kívánna.*

(Szádeczky: Erdély és Mihály vajda 433. l.)

1007.

Szeben, 1602 július 25.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak. 10

Rogozsi Váncsi György jelenté mi nekünk, hogy Kegyelmed Rogozt egészen, Siatban Siporban levő portióit el foglalta volna; mivel hogy pedig az tractatusnak continentíája szerint, mindennek el foglalt jószágit meg eresztettük, hagyjuk. . . *hogy azokat neki visszaadja*; etc. 15

Datum Cibinii, 25. Julii 1602.

Hátlapján czimzett kezével: Ez is az váradi házhoz való jószág féle, hatalmasul kapdostak csak rajta. GG. mpr.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1008.

20

Szeben, 1602 július 25.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Szilágyi Mihály, Naményi János és Sándor György, császár ő Felsége jenei szolgálai adák értésünkre, hogy az minapiban Belénes vidékén levő Guraszád nevű jószágokat 25 Kegyelmed oda Váradhoz foglaltatta volna. Könyörgöttek azon, hogy Kegyelmednek írának az dolog felől. Hagyjuk azért, *hogy azokat nekik visszaadja*; etc.

Datum in civitate Cibiniensi, die 25. Julii. A. 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

30

1009.

Szeben, 1602 július 25.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Modona György jelenté, hogy Oláhökröst éppen, Gálos-
 5 péterbeli részt (kit Segnyei Miklós el foglalt hatalmasul)
 Kegyelmed is el foglalta volna. Hagyjuk azért és paran-
 csoljuk, hogy ez mi levelönket látván, mindjárást vissza
 bocsássa avagy vissza bocsáttassa; etc.

Datum Cibinii, 25. Julii 1602.

10 *Hátlapján címzett kezével:* Ez is ez váradi házhoz való
 jószág, az előtt nem bírta oda Jenőhöz. G. G. mpr.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1010.

Szeben, 1602 július 25.

15 Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

Az minemű jószága Csókássai Mihálynak Karaszó¹ vidé-
 kén és Dalom vidékén Bihar vármegyében vagyon, azt mi
 is az transactio szerént kezénél hadtuk. Hagyjuk azért
 Kegyelmednek, *hogy őt bennük* meg ne háborgassa; etc.

20 Datum Cibinii, die 25. Julii 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1011.

Szeben, 1602 július 25.

Basta védőlevele Szél István és felesége részére.

25 Memoriae commendamus . . . quod nos *megtekintvén*
 Stephani Zeel de Chianad *eddigi császár iránt tanúsított*
hűségét szolgálatát eundem et per eum generosam dominam
 Judith Fejér, primum egregii quondam Joannis Garázda
 relictam, nunc vero consortem suam, nobilemque puellam
 30 Annam Garázda, filiam eiusdem Judith Fejér ex dicto

¹ Irva így: Carazzo.

priori marito suo susceptam minden ingó és ingatlan marhájával megoltalmazzuk.

Datum in civitate Cibiniensi, 25. Julii. A. D. 1602.

(Eredeti, pátens-alakú, gróf Teleki-Itár, Gyömrő; Garazdaiana tomus VI. Elenchus XIV. fasc. 1. No. 40/a.) 5

1012.

Szeben, 1602 július 25.

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adassa vissza váradi Bornemisza László elfoglalt jószágait.

Mint hogy Bornemisza László váradi, borosjenei fizetett szolga, az császár ő Felsége hívsége alá adta magát: az minemő Tupest nevű faluját, Szeben nevű pusztát telkét és az bihari határon malom helyét, melyet Balogh Imre, váradi, foglalt volt el, mind pedig Váradon az minemű háza vagydon Bihar vármegyében, kit Demeter 15 deák, ugyan váradi, foglalt volt el, restituáltuk neki; kérjük azért Kegyelmedet, hogy azokat neki bocsáttassa kezében; ezenkívül is, ha mit jószágába az Kegyelmed tiszti alatt elfoglaltanak volna, bocsáttassa azokat is kezébe, és mindenek ellen óttalmazza meg benne. Bene valeat. 20

Datum Cibinii, die 25. Julii 1602.

Külcíme: Spectabili et Mag^{co} domino Paulo Nyáry de Bedeg, comitatum Craznensis et Bihoriensis comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} consiliario et praesidii Varadiensis supremo capitaneo etc. Domino amico observandissimo. 25

(Eredeti, gróf Zichy-Itár, Zsély; Prot. K/3. fasc. 219. No. 288.)

1013.

Szeben, 1602 július 26.

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Az minemő Rozulia és Lakottia nevű falui Széplak 30 vidékén, Bihar vármegyében, Kapronczay Jánosnak vadnak, azokat mi is kezénél hadtuk; kérjük azért Kegyel-

medet szeretettel, hogy Kegyelmed engedje békeességesen birni és mindenek ellen oltalmazza meg benne. Bene valeat.

Datum in civitate Cibiniensi, die 26. Julii. A. D. 1602.

(Eredeti, gróf Zichy-Itár, Zsély ; Prot. K/3. fasc. 219. No. 289.)

5

1014.

Szeben, 1602 július 26.

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Kérjük Kegyelmedet, hogy az mely Veolipankotha és Olchia nevű faluit és Andách nevű puszta telekét
10 Bihar vármegyében újméri Kolja Jánosnak Csókássai Miklós elfoglalta volt, ez mi levelönk látván, mindjára foglaltassa ki kezeiből és Kolja Jánosnak restituáltassa, és mindenek ellen ótalmazza meg benne. Váradi házában is uraságában tartassa meg Kegyelmed.

15 Datum Cibinii, die 26. Julii 1602.

(Eredeti, gróf Zichy-Itár, Zsély ; Prot. K/3. fasc. 219. No. 290.)

1015.

Szeben, 1602 július 26.

Basta Marosszék rendeinek.

20 *Megújítja s megerősíti deményházi Jánosi György és Máté primipilusai adománylevelét.*

Quoniam nos nobiles et agiles Georgium et Matheum Jánosi de Demiéneháza in coetum et numerum verorum primipilorum Siculorum regni Transilvaniae per Michaelem
25 quondam vaivodam praedicti regni Transilvaniae¹ annumeratos, aggregatos, cooptatos et adscriptos,² in benignam

¹ Mihályt itt Basta kancelláriája hibásan mondja erdélyi vajdának, mivel őt az erdélyi rendek soha annak nem nevezték, sőt még ő maga is csupán helytartónak (per Transsylvaniae locumtenens) írja magát hivatalos kiadványaiban.

² A vajda e hivatkozott lófőségi levele 1599 december 11-én Gyulafejevártt kelt s az adományosokat »pedites nostros pixedarios«-nak nevezi benne.

Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} et nostram recepimus protectionem és kiváltságaiikat elismerjük. Praeterea domum eorundem in praedicta possessione Demiénháza, vicinitatibusque domorum nobilis quondam Andreae Dienesii primipili Siculi relictæ ab uná, ac agilis alterius Andreae Varga libertini ab altera partibus, praedictaque sede Siculicali Marus existentem habitam, *minden adófizetés alól felmentjük.*

Datum in civitate Cibiniensi, 26. Julii. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : G. Keresturi secretarius. 10

(Újabb másolat, Aranka György gyűjteményéből, Erdélyi Nemz. Múzeumi levéltár, Oklevélmásolatok és kivonatok.)

1016.

Szeben, 1602 július 26.

Basta Kolozsvár város tanácsának. 15

A város polgárait oltalmazza meg háborgatóikkal szemben.

Az kolozsváriak közönségesen találtak meg minket könyörgésekben, jelentették, hogy sokan ez országbeli nemesség közül marhájoknak felkeresésére mandátumokat extraháltak volna, melyeknek erejével ha szintén az császár ő Felsege hada, avagy egyéb gonosz emberek miatt az marha el vétetett volna is, mindazonáltal mégis az marhát, avagy az marhának az árát rajtok szitokkal és fenyegetéssel meg venni akarnák. Könyörgének azon minekünk, hogy afféle méltatlan háborgatók ellen őket megóttalmaznók. Hagyjuk azért és parancsoljuk Kegyelmeteknek, minden rendbelieknek, császár ú Felségétől adatott plenipotentiánk szerint, hogy Kegyelmetek is valakik az kolozsváriaknál afféle marháját reméli lenni, szidalmazásoktól és fenyegetésektől megszünjetek. Meghadtuk az kolozsvári bírának, hogy Kegyelmetek között afféle dologról mox et de facto törvént és igazságot szolgáltatassanak. Kegyelmetek is azért fejenként ahhoz tartsa magát; etc.

Datum Cibinii, 26. Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára IV. fasc. 127. sz.) 35

1017.

Szeben, 1602 július 26.

Basta Belső-Szolnok vármegye rendeinek.

Iktassák be székébe ünnepélyesen Kornis Boldizsár főispánt.

5 Mivelhogy meggondolván Kornis Boldisárnak császár
 ő Felségéhez való jámbor és hű szolgálatját, ex communi
 consensu et beneplacito nostro, az Belső Zolnok vár-
 megyei főispánságot neki conferáltuk, hagyjuk ezért és
 parancsoljuk Kegyelmeteknek mind fejenként, Kegyel-
 10 metek ő Kegyelmet ez mi levelönk látván statuálja az
 tisztben, és úgy tartsa, mint annak előtte való időkben
 livő főispánokat szoktak böcsülleni; etc.

Datum Cibinii, 26. Julii 1602.

Külczime: Generosis, egregiis, nobilibus ac universitatis
 15 nobilium comitatus Zolnok interioris etc. Nobis honorandis.

(Eredeti, gr. Kornis-cs. ltára, 38. fiók 1. csomó. Kolozsvár.)

1018.

Szeben, 1602 július 26.

Basta Kolozs vármegye rendeinek.

20 *Tegyen igazságot a jobbágyoknak, kiknek földjét, vetését
 a nemesek elfoglalták.*

Az kolosváriak közönségesen találtak meg minket
 könyörgésekben, jelentették, hogy az környülök lévő
 falubeli szegénség ez el múlt télben éhel halásnak miatta
 25 az kolosvári emberre esvén, vetéseket, búzajokat ki pénzen,
 ki buzán, ki egyéb áron el adták volna és azolta az olyan
 eladott vetés az kolosvári ember szerencséjére állott volna.
 Mostan penig az nemesség háborgatná őket és az vetés
 mellől, melyet jobbágya az éhel halásnak miatta eladott,
 30 az kolosvári embert el akarná vetni, holott ennekelőtte
 sem Szentgyörgy napban az ország törvénye szerint,
 sem azután egy szóval sem tiltotta volna el. Mely dolog-
 ban mi nem akarván egyik félnek is megfogyatkozni,
 császár ű Felsége velünk levő egynehány tanácsinak
 35 tetszéséből úgy deliberáltunk felőle, hogy az mely paraszt
 ember gabonáját kolosvári embernek eképpen eladta,

ha az földes ura hozzá akarna nyulni, az feléhez hozzá nyulhasson, le tevén annak az felét, a mit az kolosvári ember érette adott, az másik felét pedig az kolosvári ember is maga számára betakarhassa, mert nem itéljük méltónak, hogy holott az paraszt embert az kolosvári ember éhel halástól és az téli szükséges időből ki segítette, az ő jutalmától fraudáltassék. Hagyjuk azért és parancsoljuk Kegyelmeteknek, császártól ő Felségétől adatott plenipotentiánk szerint, praesentes nostras visuris fejenként, valakik ott az környékben jószágot birtok, tam ecclesiasticis, quam secularibus, hogy Kegyelmetek is minden úton ehhez az mi deliberatiókhöz tartsa és accommodálja magát, és ezen kívül az kolosváriakat megháborítani semmiképpen ne merészeljétek; etc.

Datum Cibinii, die 26. mensis Julii, A. D. 1602. 15

Kívül, egykorú kézzel: Az elfoglaltatott búza vetés felől.
(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára I. fasc. 6. sz.)

1019.

Szeben, 1602 július 26.

Basta védőlevele Sarmasági Elek, János és László részére. 20

*Megtekintvén hűséges szolgálataikat, ő Felsége és a maga védelmébe veszi őket, minden ingó és ingatlan javaikkal együtt.*¹
(Kivonata a *Századok* 1889. évf. 524. l. és a *Turul* 1900. évf. 183. l.)

1020.

Szeben, 1602 július 26.

25

Basta Rudolf császárnak.

Hű szolgálataiért kegyelmébe ajánlja Vas Ferenczet.

Francesco Vas nobile Transilvano et particular servitore dil prencipe Sigismondo, ha travagliato molto in questa ultima negotiatione, sendo stato mandato a me più volte per quest' effetto; et havendo scorto in esso ottima intentione verso le cose della Maestà V^{ra}, non posso lasciare di raccomandarlo caldamente, supplicando

¹ Ez az oklevél 1889-ben Péchy István sárközujlaki földbirtokos levelesládájában volt, de értesítése szerint ma már nincs meg. 35

humilissimamente la Maestà V^{ra} volerli impartire della sua innata clemenza ; etc.

Di Cibinio, 26. Giulio 1602.

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

- 5 *Megjegyzés.* Ezt az ajánlatot Vas azért kapta Bastától, mivel Báthory Zsigmonddal maga is fel akart menni a császári udvarba. Am hirtelen megváltoztatta tervét, nem kísérte el urát hosszú útjára, sőt búcsúvéttel távozott Basta táborából is. Ez gyanút keltett a generálisban, úgy hogy katonákat küldött utána s úgy hozatta vissza. De Basta meggyőződván róla, hogy nem jár rosszban, bántatlanul elbocsáta.¹

1021.

Szeben, 1602 július 27.

Basta védőlevele Szászsebes város tanácsa részére.

- 15 *Biztosítja lakóit az ingyenfuvarozás kötelezettségével szemben.*

Memoriae commendamus . . . quod nos . . . civitatis Sacrae Caesariae Regiaeque M^{tis} Szászsebesiensis *lakói panaszából megértvén* quosdam milites, nefariosque cursores ac alterius conditionis homines dolosis et fraudulentis litteris, eosdem ad equos, currus, victualia, hospitalitatem aliaque inconsueta, procuranda et danda, 20 urgere et compellere, in praeiudicium et damnum ipsorum manifestum, *a városi tanács könyörgésére rendeljük, hogy őt senki arra többé ne kényszeríthesse.*

- 25 Datum in civitate Cibiniensi, die 27. Julii. A. D. 1602.

(Eredeti, dr. Amlacher Albert romoszi ev. lelkész levéltára.)

1022.

[Bécs,] 1602 július 27.

Mátyás főherczeg Bastának.

- 30 *Tegyen jelentést a Belényes vidékén a lázadóktól elfoglalt jószágok állapotáról.*

Wir werden gehorsamst berichtet, dass zu Belines Ihrer Kais. Mt. Rebellen und Widerwärtige sich aufge-

¹ Bőven ismerteti Spontoni id. m. 205. l.

halten. Wann nun solcher Widerwärtiger Hab und Güter Ihrer Kais. Mt. per notam infidelitatis verfallen, einzuziehen und der Zipserischen Kammer einzuantworten von dieser anbefohlen worden, uns aber, was es mit solcher Confiscation vorbemeldter und anderer Rebellen Güter für eine Beschaffenheit Bericht mangelt, also befehlen wir dir hiermit gnädiglich, weil wir in der vor diesem gerathnen Confiscirung der Rebellen Hab und Güter kein Bedenken, was es mit Einziehung solcher Güter dieser Zeit für eine Beschaffenheit und was du diesfalls von Ihrer Kais. Mt. in Befehl und verordnet hast, uns deinen ausführlichen Bericht ehist zukommen zu lassen. Hieran geschieht unser gnädigster Willen und Meinung. Sein dir mit Gnaden wohlgewogen.¹

Geben 27. Juli 1602.

15

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. 1602. Juli 164. Reg.)

1023.

Prága, 1602 július 27.

Rudolf császár Bastának.

Válasz. Indítsa Báthory Zsigmondot. Legyen szigorú és 20 körületekintő.

Quod tibi cum subdolis istis hominibus certamen sit' ex binis tuis proximis, 8. et 12. huius mensis Julii datis, facile colligimus,¹ és Székely Mózes fölötti győzelmedhez gratulálunk. Sigismundum Bathoreum in has partes mitte ; 25 *qui si fraude usus, aut alii ipsius asseclae deprehendantur, quid in tales toties perfidos et periuros conveniat, ipse scies, auctoritatem tibi ad castigandum, qui castigatione digni sint impartimur ; eo tamen sensu, ut dextre omnia ac dis-*

¹ Ez a rendelet kellemetlenül érinthette Bastát, mivel azok-30 ról a jószágokról kívántak tőle felvilágosítást, melyeket épp ez időben adományozott el egyre-másra Báthory Zsigmond volt híveinek.

¹ Egyik sincs meg, de azonosak lehetnek a Mátyás főhercegnek küldött 967. és 972. sz. a. jelentésekkel.

35

*crete suoque tempore fiant.*² In inferiorem Hungariam quominus, quod cupiebamus, venire incerta adhuc rerum istarum fluctuatione possis, causas ex tuis et Michaelis Zekelii, Pancratii Sennyei et Balthasaris Bornemissae
 5 literis intelleximus, *ám, ha az erdélyi ügyet befejezted, legalább valami hadat küldjél oda. Vigyázzál azonban egyúttal a moldvai vajda cselekedeteire is, intvén őt, ne contra*
 id, quod regi Poloniae³ promissimus, *cselekedjék.*

Datum Pragae, 27. Julii 1602.

10 P. S. Expertus iam aliquoties fuisti, quam tecum isti fraudulenter agant, quam non segura, quae istis adhibetur, fides. Advigilabis itaque ipse circumspecte, ne te blandis illorum promissis, aut persuasionibus duci ac
 15 decipi patiaris. Neque consultum videtur, ut nimiam in permittendo ac promittendo liberalitatem, quae nos postea obligatos teneat, exerceas. Et denique, quod te moneamus, ne ab aliorum consiliis, quae hinc separatim a nostris consiliariis aut ab aliis forte perscribuntur, sed a iussionibus tantum nostris claris et apertis pendeas.

20 (Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 307. 1.)

1024.

Szeben, 1602 július 29.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

25 Talála meg minket sövényfalvi Nagy Dániel könörgése által, jelentvén, hogy az mely Felső Poyen nevű falut adott volt ő neki ő Felsége Sigmond fejedelem Belényes vidékén, Kegyelmetek azt az várhoz foglalta volna, kiről irtunk Nyári Pál uramnak is. Könörge azon,
 30 hogy azt neki vissza bocsáttatnók. Hagyjuk azért, *hogy*

² E dült betűkkel szedett sorokat titkos jegyekkel írva közölték Bastával, a mit a fogalmazványban így jeleztek: in cifra posita. — De úgy látszik teljesen elhagyták e levél július 29-iki tisztázatában.

35 ³ III. Zsigmond, kit rokoni kötelék is fűzött a császárhoz.

azt neki visszaadja az ő Felsége Sigmond fejedelem donatiója continentiája szerint ; etc.

Datum Cibinii, 29. Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1025.

Prága, 1602 július 29.

Rudolf császár Bastának.

*Működésedet helyeseljük,*¹ tamen cum summa inferioris Hungariae necessitas tuam praesentiam postulet, *kérünk, készülj útra* et simul atque istuc Ferrantus Gonzaga advenerit, ad exercitum nostrum, qui modo ad Strigonium confluit, properes, in locum ducis Mercuriani successurus, ubi mentem nostram plenius intellecturus sis ; etc.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 128. l.)

1026.

15

Szeben, 1602 július 30.

Basta Mátyás főherczegnek.

Radul havasalföldi vajda győzelme Simon vajdán. A várak ellátása. Pénzt küldjének.

Le cose di Sua Maestà in queste parti vanno per la Iddio gratia, succedendo di ben in meglio, arrivando in questo ponto un gentilhuomo Valacho, mandatomi dal vaivoda, con nova certa, haver egli disfatto l' esercito di Simeone : il qual, immaginandosi che Radul vaivoda dovesse intrare per la parte della Torre rossa,¹ havea trascurato le guardie verso Corona ; per dove essendo passato il nostro vaivoda all' improvviso, trovandosi esso Simeone in Tergovista, volse ritirarsi, ma sopragionto dalle nostre genti fu, come dice questo tale, rotto con morte et prigionia de molti de' suoi. Dice di più, che difficilmente esso Simeone potrà

¹ A levél elhagyott eleje szószerint megegyezik a két nappal előbb írt, 1023. sz. a. levél szövegével, a mi arra mutat, hogy ezt az előbbi tán el sem küldték.

¹ Vöröstorony fordítása.

salvarsi, per esser presi tutti i passi dell' istessi Valachi ; anzi dice tener per fermo, che domani o l' altro esso Si-
meone mi debbi esser condotto. La nova è più che buona,
e credo la cosa sia seguita come costui dice, per esser gen-
tilhuomo principale. Ma non può essere, che non mi ven-
ghino hoggi o domani altri avvisi di questo fatto.

Ho tardato in questa città non solo per inviar il pren-
cipe Sigismondo, sì come ho fatto, verso Praga,² ma anco
per far qualche provvisione de grani per ravittovagliare
10 Lippa et Jeneö, per dove, come già scrissi a V. Altezza,
mandai il presidio ; dil quale, se ben son 12 giorni che
partetero non ho però nova alcuna, ma poichè non si
sente rumore, voglio credere siano intrati, e che la caval-
leria, che l' accompagnò, non possi tardare ad arrivare.

15 Ho anco provvisto in qualche modo il castello di Deva,
e dimani m' incamminarò verso Fogaras, sendo che il Chiaki
partì hieri verso detto luoco, con promessa di consignar-
melo subito. E poichè dalla parte di Lippa non si sente
alcun rumore io disegno passar sin a Corona, per dar
20 calore alle cose di Valachia, acciochè il vaivoda possi
sbrigarsi quanto prima, per potermi poi dar soccorso, se
bisognasse. Et anco fo questo per rimettere in qualche
modo l' essercito, che ha patito molto per mancamento
di vittovaglie.

25 Con altre ho significato a V. Altezza et a Sua Maestà,
quanto importi ch' ella mandi qualche summa de danari
con ogni diligenza ; e di novo humilissimamente la supplico
a non tardar più oltre, s' ella desidera mantenere questa
provintia ; perchè da queste città è impossibile per hora
30 poter cavare summa de momento, et i soldati, che hanno
ferma assignatione dil pagamento, son necessitati far
desordini ; da che ne potrebbe seguire qualche incon-
veniente, se bene io non manco di quanto debbo. Di quello
seguirà l' Altezza V. ne sarà avvisata ; etc.

35 Di Cibinio, li 30 Luglio 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1602. Juli. No 20. Exp.)

² Báthory Zsigmond ekkor véglegesen elhagyta Erdélyt, a
hová többé soha vissza nem tért.

1027.

Szeben, 1602 július 30.

Basta Schiffbaum Mátyás ev. superintendentens részére.

Biztosítja számára a berethalmi tized életfogytiglani élvezetét.

Memoriae commendamus . . . quod nos condignum 5 habentes respectum eximiae doctrinae, industriae, integritati et modestiae venerabilis domini Mathiae Schiffbaum, superintendentis ecclesiarum Saxonicalium Transsilvanensium, ac pastoris ecclesiae Berethalmensis vigilantissimi, quas ipse in hoc suo, quo nunc fungitur, munere fideliter 10 et summa cum animi sui constantia, promptitudine, diligentia et alacritate exhibuit et declaravit, *biztosítjuk arról*, quod totales et integras, praeter vini decimas, oppidi Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} Berethalmensis *régi birtoklevele értelmében* vita ipsius durante *megtartjuk* 15 per praesentes ¹ és *rendeljük* egregio Francisco Buday de Sárd, provisorii Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} Albensis Transsilvaniae, *hogy őt e kiváltsága élvezetében ne zavarjátok.*

Datum in civitate Cibiniensi, 30. Julii. A. D. 1602.

(Tausch: Diplomatarium Transsilvanicum vol. III. Brassói ev. 20 főgimnázium könyvtára.)

1028.

Prága, 1602 augusztus 1.

Rudolf császár Bastának.

Basta soll verhelfen, dass der Aloisius Radibradi von 25 des Michel Waida Verlassenschaft seiner Anforderung bezahlt werden könnte.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 137. No 1.)

¹ Idáig hibásan Salzer János Mihály »Der königl. freie Markt BIRTHÄLM in Siebenbürgen« cz. m. (Bécs, 1881.) 691. l. 30

1029.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 2.

Basta Szeben város tanácsának.

*Szebeni Gotzmeister Kálmánnak 25 köből búzát és 2 hordó
5 bort adjanak.*

Memoriae commendamus . . . quod nos *megtéteintvén*
prudentis et circumspecti Colomani Gotzmeister Cibinien-
sis, in hoc bellorum tumultu et variis fortunae casibus,
diversis vicibus erga Sacram Caesaream Regiamque M^{tem}
10 *tanúsított híűséges szolgálatait, jutalmául* ex decimis posses-
sionis Kis Chiür in sede Saxònicali Cibiniensi existentibus,
memorato Colomano Gotzmeister viginti quinque cubulos
tritici et duo vasa vini *rendelünk adatni.*

Datum ex castris ad Alsó Arpas positis, die 2. mensis
15 Augusti. Anno Domini 1602.

(Patens-alakú eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

1030.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 2.

Basta a Szepesi kamarának.

20 Ex relatione Sp^{lis} et Mag^{ci} domini Stephani Chiaky
de Keresszeg . . . intelligimus, per mortem Mag^{ci} quondam
Gregorii Chiaky . . . fratris sui carnalis, in possessione
Darócz nuncupata, certam quendam portionem possessio-
nariam iure haereditario in eum devolutam *s az erdélyi ren-*
25 *dekkel kötött egyezségünk alapján kérjük, bocsássák kezére.*

Datum in castris ad possessionem Also Arpas positis,
die 2. Augusti. Anno Domini 1602.

Hállapján, kamarai kézzel : 13. Augusti. Anno 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

30

1031.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 2.

Basta Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adja vissza Csáky István ottani elfoglalt jószágait.

Est, quod Sp^{lis} ac Mag^{ca} Do. V^{ra} gratuletur de fide
35 ac constantia Mag^{ci} domini Stephani Chiaky de Keresszeg

... , qui fidelitatem suam erga Sacra^{mam} Caesaream M^{tem} semel inchoatam, maximo cum reipublicae christianae emolumento declaravit, ac bona fide nobis promissa comprobavit. *Ezért a már átengedették mellett adja vissza neki castellum Gnod, cum omnibus emolumentis 5 seminaturis, allodiis ac decimis oppidi Margita et possessionis Molnos Petri vocatis, minden egyéb in comitatu Bihoriensi fekvő jószágával együtt, sive avitica, sive ex collatione Sigismundi principis tenta atque possessa ; ezenkívül frumenti necessitas praesidii Jeneiensis, cum requirat 10 summopere hac in re, kérem, *siessen segítségére.*

Datum ex castris ad possessionem Also Arpas positis, 2. Augusti 1602.

(Egykorú másolat, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1032.

15

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 4.

Basta Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adja meg azt a négy falut a megjelölt két horvát vitéznek, kiket velök hadiszolgálataikért jutalmaz.

Quoniam nos inducti fidelitate et fidelibus servitiis, 20 meritisque generosorum Joannis Sisinaczky de Sisincz et Francisci Barilowith de Goricza, quae ipsi erga Sacra^{mam} Caesaream Regiamque M^{tem} ab ineunte aetate sua in omnibus occasionibus, praesertim autem in proximis expeditionibus bellicis declararunt et praestiterunt, 25 totales et integras possessiones Burdist, Vayn, Határ et Tárkán nuncupatas, omnino in comitatu Bihoriensi existentes, eisdem Joanni Sisinaczky et Francisco Barilowith contulimus ; ideo petimus, *hogy nekik azokat megadja ac in dominio earundem possessionum contra quosvis vio- 30 lentos et illegitimos impetitores eosdem conservare et protegere non intermittat ; etc.*

Datum in castris ad possessionem Also Arpas positis, die 4. Augusti 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

35

1033.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 5.

Basta az erdélyi evangélikus egyház részére.

Biztosítja a dézsma-jövedelmet a szász lelkészeknek.

5 Cum nobis in praesentiarum tanta pecuniae summa
non suppetat, ut iuxta votum vestrum de solita arenda
decimarum satisfiat, nolentes vos in vestris redditibus
ac proventibus et salariis consuetis, vel in parte laedere
aut impedire, in eo vos assecurandos et certificandos duxi-
10 mus, ut quamprimum tanta nobis pecuniae summa
administrata fuerit, qua vobis de praescripta arenda
decimarum satisfieri poterit, primo quoque tempore vos
superinde contentos reddemus, prout assecuramus et
certificamus harum nostrarum vigore et testimonio lite-
15 rarum mediante.

Datum ex castris ad possessionem Alsó Árpas posi-
tis, 5. mensis Augusti. Anno Domini 1602.

(Patens-alakú eredeti, nagyszebeni evang. káptalani levéltár.)

1034.

20 *Lippha, 1602 augusztus 5.*

Móre János lippai vice-kapitány Bastának.

Segítséget kér, mivel a török immár Temesvár alatt táborozik.

Kívánok az Úr Istentől Nagyságodnak minden kíván-
sága szerént való sok jókat megadatni.

25 Ezelőtt való postánktúl is megirtuk vala búségesen
mind én, mind penig kapitán uram: az török hadnak
egyik részét két pasával és három békkel Temesvár mellett
táborban jelen lenni. Akarám azért ezt is újobban Ngodnak
értésére adni. Tudom, kapitán uram is megírta Ngod-
30 nak, hogy Bektes basa is újobban ú is elérkezett Temes-
várra minden hadával, a' kivel Szolnagnál táborban vót.
Tatárok is jöttek véle, a' mint nekünk meghozák,
mintegy három százan. Immár mit akarnak próbálni és
mi szándékjok, bizonyosan nem tudjuk; közönségesen

bizonyynyal azt beszéllek egymás között, hogy ide reánk jönnek, csak várják az vezértől, mi válaszszal jönnek, az kiket az idevaló elfogott rabokkal oda bocsátottak vót. Azt is bizonyynyal mondják, hogy a' lövő szerszámot várják, hogy elérközzék, most még eddig derékképpen ⁵ semmi öreg lövő szerszám nem vót véllek ; de mihelen elérköznek vélle, mindjárt elindúlnak valamely felé lészen. Ezeket azért írom Ngodnak meg, hogy ha Ngod ide, az végekre valami segítséggel akar lenni, a'val semmit nem köllene múlatni, mert az késedelem sem ide, sem penig ¹⁵ az országra semmi jót nem hoz, mert azok immár csak úgy vannak hozzánk, mintha csak az kert alatt vónának. Csak a' míg a' postánk visszatér is, Isten tudja csak, mit nem próbálhat az ellenség minden felé, ha mit akar. Eddig is itt köllött vóna lenni a' segítségnek, ¹ ha kit Ngod ²⁰ ide rendelt, de nem hogy a segítség elérkezne hertelenséggel annyi féléről, de immár ma tizednapja, hogy a' postánk sem érközék meg. Nem tudjuk mire vélni : ha az útában megölték, avagy mi dolog. Azért ha mit Ngod akar, a'val nem jó múlatni, mert együld az ellen- ²⁵ ség eljár dolgában és ha az mezőt itt körülünk mindenütt befogja, azután még postánk sem igen mehet fel Ngodhoz. Az jó Isten tartsa meg Nagyságodat sokáig jó egészségben.

Költ Lippán, 5 Augustus. Anno 1602.

(Eredeti, Erdélyi N. Múzeum gr. Kemény József gyűjteménye.) ³⁰

1035.

Fogarasi tábor, 1602 augusztus 6.

Basta Duodo Péter prágai velencei követnek.

A várakba német őrséget rakva, immár befejezte Erdély megszerzését s így vissza akar térni családjá körébe. ³⁵

Dopo il rincontro successo li 2 del passato con Transilvani, ¹ di che scrissi a V. S. Illma, ² si è sempre atteso con maniere civili a dar sodisfattione a tutti, per toglier da gli

¹ Tollhibából itt még egyszer írta e szót: lenni.

² A hídfői csata e dátumát Basta itt írja ki először. ⁴⁰

³ Azonos volt Basta 964. sz. a. jelentésével.

animi loro i sospetti del novo governo ; et n'ho cavato tutte le fortezze et messovi i presidii Alemanni, sì che hora posso dir, per gratia d' Iddio, che ho in mano a Sua Maestà questa provincia pacifica et sì stracca, ch' havrà
 5 tempo di domesticarla, come ha copia di soggetti da poterla con la lor prudenza conservare. A me par, per la mia parte, mi possi et debba contentar delle cose fatte fin quì, ritirandomi a viver i pochi anni che mi restano, appresso la mia famiglia, che già ha bisogno d' indirizzo
 10 paterno. Ne chiedo risoluta licenza a Sua Maestà Cesarea, et spero sii per concedermela con l'istessa clemenza, con quale mi chiamò ; etc.

Dal campo vicino a Fogaras, li 6 Agosto 1602.

(Eredeti, bécsi áll. ltár, Dispacci di Germania 32. k. 163. 1.)

15

1036.

Fogarasi tábor, 1602 augusztus 6.

Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

Az erdélyiekkel öt héttel előbb vívott csata jelentősége. Basta visszavonulási szándéka.

Haverà V. A. Ser^{ma} inteso, come io credo, il gagliarde
 rincontro ch'io hebbi con questi Transilvani, che in numero
 eguale, senza vantaggio di sito, e pura cavalleria, como
 anco la mia gente, condutti da una certa rabbia et furore
 più tosto che da ragione e valore, hanno sperato d' ottenere
 20 ciò che esserciti molto maggiori non hanno potuto ; tanto
 è l' abborimento che hanno del giugo, com' eglino portano,
 Alemanno. Sarebbe stato mio debito di darne avviso
 particolare a V. A. Ser^{ma}, come fattione che pochi esempi,
 o forse veruno a' tempi nostri, venutosi alla folla delle
 25 spade con tutti i squadroni. Ma con l' arrivo di Sigismondo
sok dolgom miatt nem írhattam.

Hora, per gratia di Dio, ho havuto tutte le fortezze
 in mano,¹ *s így most visszatérhetek családom körébe, a miről*

¹ Egykorú szász följegyzés szerint Csáky augusztus 8-án
 35 »resignat arcem Fogaras Bastae, recipiens pro ea Gyalu«, írva hibá-
 san : Kalo ; Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 232. 1.

éritesíteni óhajtam Főnségedet, acciò sappi dove favorirmi de' suoi comandamenti; etc.

Dal campo vicino a Fogaras, li 6 d' Agosto 1602.

(Eredeti, mantovai áll. Gonzaga-levéltár 533. csomagja.)

1037.

5

Fogaras, 1602 augusztus 6.

Basta Mátyás főherczegnek.

Befejezván Erdély meghódítását, kérem eszközölje ki felmentésemet, hogy visszavonulhassak családom körébe.

(A főherczeg 1071. sz. a. válaszából és Basta egyidejű leveleiből.) 10

1038.

Lugos, 1602 augusztus 7.

Görög Péter lugosi főbiró Bastának.

Jelentettük volt, hogy Temesváratt igen gyülekeznek az törökök, most pedig ez mai nap ugyan reánk ütének; 15 voltak két ezer lovas török és nyolczszáz gyalog pandúr . . . Könyörgünk azért Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak . . . rendeljen annyi segítséget minékünk, kik megszabadíthassák hazánkat az pogánoktól . . . mert ha ezután segítséget nem kapunk, veszedelemnek fiai vagyunk 20 és leszünk; etc.

Ex Lugas, 7. die Augusti. Anno 1602.

(Erdélyország Történetei Tára 1845-iki II. k. 72—73. l.)

1039.

Bécs, 1602 augusztus 7.

25

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. További hű szolgálatra s jelentéstételre inti.

Wir haben aus unterschiedlichen deinen gehorsamen Schreiben vom 16.¹ 29. Juni, 8. und 12. Juli ² deinen ge-

¹ Hiányzik, ismeretlen.

30

² Lásd kiadványunk 956, 967 és 972. sz. a.

treuen, eifrigen Fleiss und bei erlangter jüngsten Victorie wider Ihrer Kais. Mt. widerwärtigen Siebenbürger gebrauchten Fürsichtigkeit gnädigst vernommen und werden solches Ihre Kais. Mt. unser geliebter Herr und
 5 Bruder mit kaiserlichen Gnaden gegen dir zu erkennen nicht unterlassen, und wie dir [nicht] unverborgen, was für hohes Vertrauen Ihre Kais. Mt. in deine Person und Verrichtung setzen, *nem kételkedünk*, du werdest wie
 bisher auch hinfüro *működni ő Felsége kívánsága szerint*,
 10 so du hierbei zu empfangen . . . hast. Sein auch deines Berichts des fernern Verlaufs seit deines jüngsten vom 12. Juli uns von dir zugekommenen Schreibens gewartend, und hast dich des Feindes Fürnehmens, da sich das türkische Kriegsherr allbereit bei Tolna nicht weit von
 15 Ofen befindet und wie wir vernehmen, teils Kriegsvolk, gegen Oberungarn und Siebenbürgen begeben soll, sonderlich der Tartaren Herauszugs zu erkundigen, darauf Achtung zu geben, und was für Kundschaften einkommen uns von einer zur andern Zeit zu berichten; etc.
 20 Geben Wien, 7. Augusti 1602.

(Fogalmazvány, bécsi hadi Itár HKR. 1602. August. 38. Reg.)

1040.

Álsóárpási tábor, 1602 augusztus 9.

Basta Besztercze város tanácsának.

25 Mivelhogy ez mostani üdőnek állapotjához képpent sok külemb-külemb dolgok occurálnak, melyet tü Kegyelmeteknek is tudni szükség, hagyjuk, hogy ez levelet látván, mindjárt egy esküdt polgárt mellénk küldjen
 30 Kegyelmetek az táborba, három vagy négy lovast mel- léje adván, ki itt mellettök continuus legyen, hogy azok által mindenekről, az kit az szükség kívánja certifi-
 cial-hassuk Kegyelmeteket; etc.

Datum in castris ad Arpas positis, die 9. mensis Augusti. Anno Domini 1602.

35 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1041.

Alsóárpás, 1602 augusztus 9.

Basta védőlevele Ficsor Péter számára.

Memoriae commendamus . . . quod nos dignam habentes rationem fidelitatis, obsequiorum et obedientiae 5 egregii Petri Ficsor . . . eundem in persona, una cum universis suis bonis et rebus . . . in protectionem recepimus . . . in eo ipsum assecurandum et certificandum duximus, quod nos cum curiis nobilitaribus in possessionibus Szent Imre et Ottosfalva, in territorio arcis Görgény et sede 10 Siculicali Maros existenti habitis, item possessione Oláh Belkény, cum omnibus suis pertinentiis . . . omnino in comitatu Tordensi, quorum hactenus pacifico dominio praefuit, prae manibus suis tenendis . . . concedimus ; etc.

Datum ex possessione Alsó Arpas, die 9. mensis 15 Augusti. Anno Domini 1602.

(Eredeti, gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi ltára 8772. sz.)

1042.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 9.

Basta adománylevele Huszár Péter részére. 20

Memoriae commendamus . . . quod nos dignam habentes rationem obedientiae et obsequii, fideliumque servitorum et meritorum generosi domini Petri Huzar de Brenhida, districtuum Lugas et Caransebes bani, praesidorumque finitimorum ditioni Transsilvanicae subiectorum 25 supremi capitanei, quae ipse erga Sacram Caesaream Regiamque M^{tem}, inde semper ab initio, in omnibus occasionibus utiliter, ac cum eximia nominis sui laude declaravit et praestitit . . . totalem et integram possessionem Damakosfalwa nuncupatam, in comitatu Zolnok interioris 30 existentem, quae alias generosi quondam Alberti Almassii de eadem Almás praefuisset, sed per mortem et defectum seminis utriusque sexus eiusdem *a kincstárta szállott, neki adományozzuk.*

Datum ex castris ad possessionem Alsoarpas positis, 35 9. die mensis Augusti. Anno Domini 1602.

Hátlapján egykorú kézírással: Bastia donatioja Damokosfalváról, mely 1602 esztendőben költ.

(Eredeti, Székely Nemzeti Múzeum levéltára, Sepsiszentgyörgy.)

1043.

5 *Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 11.*

Basta nyílt parancsa a kolozsmonostori jezsuita-templom fedelének javítása ügyében.

(A Hevenessi-gyűjtemény hiányzó V. k. 187. l. volt másolata a M. N. Múzeum kézirtatára 1280. Quart. Lat. 11. k. 317/8. l.)

10 *1044.*

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 12.

Basta Segesvár város tanácsának.

Mínthogy az gyalogoknak felette nagy szükségek
vagyon az czippeliüsre,¹ parancsoltuk egyéb városoknak
15 is. Hagyjuk azért, hogy Kegyelmetek is négyszáz öltő
czippeliüst, az mi levelönk látván, menten szereztessen
avagy ha nincs, készíttessen, melyet az gyűlésre ad 23.
diem Augusti Kegyelmetek Meggyesre be administráltas-
son az mi kezességönkre; ² etc.

20 Datum ex castris ad possessionem Alsó Arpas positis,
die 12. mensis Augusti. Anno Domini 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 87. sz.)

1045.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 13.

25 Basta Szeben város tanácsának.

*Enyedi Lukács szebeni polgármesternek rendeli Szenterzsébet
dézsmájának egy negyedrészt.*

Memoriae commendamus ... quod nos, benignam
habentes rationem fidelitatis et fidelium servitiorum pru-
30 dentis ac circumspecti viri Lucae Enyedi de Cibinio,

¹ Czipót, czippelöst jelent s itt betűszerint írtuk.

² Ezt a generális országgyűlést már Basta hívta össze.

magistri civium civitatis eiusdem Sacrae Caesareae Regiaeque Mis Cibiniensis, quae ipse praedictae Sacrae Caesareae Regiaeque Mⁱ in turbulenta hac temporum vicissitudine, non parcendo fatigiis et laboribus, fideliter exhibuit et impendit, ac in futuris quoque exhibiturus et impensurus est pari animi quoque constantia, fidei integritate, totalem et integram quartam decimarum possessionis Honesdorf¹ vocitatae, in sede Saxonicali Cibiniensi existentis . . . annotato Lucae Enyedi intra anni praesentis revolutionem, ad usum tabulae eiusdem dandam . . . duximus *s rendeljük ezennel, hogy megengedjétek neki a megnevezett dézsma szedését*; etc.

Datum ex castris ad possessionem Alsó Arpas positis, 13. die mensis Augusti. Anno Domini 1602.

(Patens-alakú eredeti, Nagyszeben város levéltára.) 15

1046.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 13.

Basta Besztercze város tanácsának.

Moldva felé kémeket tartson. A nemeseknek szállást adjon. Fejérvárra búzát küldjön. 20

Vöttük az Kegyelmetek levelét, melyből értjük, mit írjon Kegyelmetek az moldvai hírek felől, kit jó néven vöttünk Kegyelmetektől, hogy vigyázásban volt és értésünkre adta az dolgot. De talám Kegyelmetek az dolgot nem úgy értette, az mint vagyon, mert minékünk bizonyos értelmünk vagyon felőle, hogy immár Simeon vajda hátra szállott Moldvában Havasalföldéből, s az ország immár Rádul vajda kezénél vagyon. Mindazáltal Kegyelmetek bizonyos kémeket tartván, mindenfelé vigyázzon, értekezzék s ha mi bizonyos hirei lesznek, Kegyelmetek hivsége szerint minékünk sietséggel értésünkre adja. Az mi az Kegyelmetek panaszkodását illeti az nemesség felől, hogy az mely szállásokat Kegyelmetek neki rendelt, azokkal nem elégednének, hanem azon kívül

¹ Németül Hammersdorf, magyarul Szenterzsébet.

magok kedve szerint, a hol akarnak, szállásokat foglalnának, mely dologra mi ő nekiek szabadságot nem adtunk, hanem Kegyelmetek moderálja úgy az dolgot, hogy Kegyelmetek maga rendeljen szállást nekik, de ebben 5 úgy cselekedjék Kegyelmetek, hogy oly elegendő szállások lehessen, hogy állapotjok szerint úk is contentusok lehessenek véle. Bene valeant.

Datum ex castris ad Arpas positis, die 13. Aug. 1602.

P. S. Hagyjuk és poroncsoljuk ezt is, hogy mindjárt 10 háromszáz köből buzát küldjön Kegyelmetek Fejérvárra, és ott az generális élésosztónak, Krakker Stenczelnek kezébe adja, ennek penig Fejérvárra való szolgáltatásának napja augusztusnak 28 napja legyen és ez[t] el ne múlassa semmiképpen.

15 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

Megjegyzés. Végig Keresztúri György titkár kezeirása.

1047.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 13.

Basta Mátyás főherczegnek.

20 *Jelentem, dass auch der Radul Vaida den Possess in der Wallachei erlangt hat, de gonosz híreink jönnek a törökről s így sürgösen pénzt kérek katonáim fizetésére, nehogy valami meglepetés érjen.*

(Elveszett vagy lappang ; a főherczeg 1071. sz. a. válaszából.)

25

1048.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 14.

Basta Szeben város tanácsának.

A város polgárainak adományozza Szeben dézsma-adóját.

30 *Memoriae commendamus . . . quod nos, habita ratione fidelitatis et fidelium servitiorum prudentium ac circum-spectorum civium civitatis Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti}s Cibiniensis, quae ipsi in bellicosa hac temporum*

vicissitudine, summa cum animi sui contentione, fideique integritate impenderunt, exhibueruntque ac in futuris quoque exhibituri ac delaraturi sunt, totalem et integram decimam civitatis praedictae in sede Cibiniensi existentis et habitae, quae alias in rationem principis colligi solebat 5
 . . . annotatis civibus, intra revolutionem anni praesentis dandas . . . damus; etc.

Datum ex castris ad possessionem Alsó Arpas positis, 14. die mensis Augusti. Anno Domini 1602.

(Patens-alakú eredeti, Nagyszében város levéltára.) 1

1049.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 14.

Basta Segesvár város tanácsának.

Hagyjuk, hogy ez mi levelönk látván Kegyelmetek mindjártást háromszáz köböl búzát, öszve szerezvín két 15 hétre Fejérvárra beszolgáltasson, melyet az generális élés osztó, Krakker Stenczel kezében adjon, melynek az árát vagy ez jövődő adóbúl vagy egyéb proventusból defalcaljuk; etc.

Datum ex castris ad possessionem Alsó Arpas positis, 20 14. Augusti. Anno Domini 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 86. sz.)

1050.

Alsóárpási tábor, 1602 augusztus 14.

Basta Mátyás főherczegnek. 25

Az érkező gonosz hírek jolytán szándékom Lippa felé vonúlni, míg egyúttal elrendeltem Radul vajdának, dem Türken ins Land über die Donau zu fallen, hogy erejét megosztva gyengítsük netaláni támadását. — Innen nemsokára Meggyesre indúlok, hova e hó 23-ikára hirdettem 30 országgyűlést.

(A főherczeg 1071. sz. a. és Basta 1080. sz. a. leveléből.)

1051.

Altmanni tábor, 1602 augusztus 17.

Basta Besztercze város tanácsának.

Küldjön 4000 kenyeret Meggyesre vagy táborába.

5 Es ist an Euch hiemit unser Begehren, dass ihr alsbald
viertausend Prot, ein jeden zu ein Pfundt, packen¹ lassen
sollet, und dasselbe gen Meggyes führen lassen, und im
Fall wir nit alldorten sein würden, solches Prot soll hin-
geführt werden, wo unser Person oder Feldläger sein wird,
10 welches euch bezahlt werden solle. Wir haben euch auch
befohlen 300 Kibel Getreidt auf Weissenburg zu führen,
welches ihr in keinem Weg nit underlassen wöllet, sondern
aufs eheiste dasselbe dem Stenzel Krakker als General-Pro-
fiant-Meister alldorten gen Weissenburg überantwortet; etc.
15 Actum im Feldlager bei Altmann, den 17. Aug. 1602.
(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1052.

Nagygezési tábor, 1602 augusztus 18.

Basta Besztercze város tanácsának.

0 Memoriae commendamus . . . quod nos, ratione habita
infelicis status praesentisque miserabilis conditionis pri-
marii iudicis et iuratorum civium ac universorum inha-
bitatorum civitatis Bistriciensis, caeterorumque jobbagio-
num eorundem in sede Saxonicali Bistriciensis commo-
25 rantium, in quam ipsi ob continuos bellorum tumultus,
et inauditae annonae caritatem, pestemque foedissimam
incidisse et devenisse perhibentur, *öket minden hadi szol-
gálattól felmentem erre az esztendőre.*

Datum ex castris ad possessionem Nagy Gezas¹ positis,
30 die 18. mensis Augusti. Anno Domini 1602.

Hátlapján, egykorú kézzel: Pogán Péter comes comitatus
Marmarosiensis.

(Egykorú másolat, Besztercze-Naszód vm. levéltára.)

¹ Packen = backen : sütni.

35 ¹ Alsófehér vármegye bürkösi járásában fekvő falu, szászul
Gesäss, a miből magyar neve alakulhatott.

1053.

Kövenö, 1602 augusztus 18.

Aranyos-szék rendei Bastának.

Hűségüket ajánlván, további kegyes támogatását kéri.

(Történelmi Tár 1901. évf. 446. l.)

5

Megjegyzés. A szék rendei egyidejűleg Sennyei Pongrácz erdélyi kancellárnak is írtak, támogatását köszönvén, mivel reájuk való gondviselésének tulajdonították, hogy Basta az ő atyjafiaik közül rendelt nekik jámbor gondviselőt.

1054.

10

Meggyes, 1602 augusztus 21.

Basta Segesvár város tanácsának.

Ismételten czipőt és kopját küldjön táborába azonnal.

Az miképpen ennekelőtte megírtuk volt Kegyelmeteknek, hogy négy száz czipeliöst és bizonyos számú kopjákat köldene, mostan is hagyjuk, parancsoljuk, hogy ez mi levelönk látván mindjára hat száz kopjákat vasastúl és négy száz kötő czipeliöst minden haladék nélkül küldjön; ezeket pedig mindjára el indétsa Kegyelmetek, hogy itt Meggyesen érjenek el vele; etc.

20

Datum in civitate Meggies, die 21. Augusti. 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 99. sz.)

1055.

Meggyes, 1602 augusztus 22.

Basta Gelsei György diák váradi udvarbírónak.

25

Quamvis iam aliquoties iniunctum tibi sit, *hogy rendeleteinket szigorúan teljesítsed, panasz érkezvén reád arra nézve is, hogy a birtokosokat nobilis Petrus Literatus Feny, servitor tuus mortem illis minaremini: ideo vide, ne tibi desis, caute agas, ne in futurum te facti poeniteat,*

30

ac deinceps huiusmodi iniuriarum illatione supersedeas, possessiones, quas remitti mandavimus, remittas, bona adempta, quovis nominis vocabulo vocitata, restituas, *nehogy másként bánjunk veled.*

5 Datum ex civitate Meggies, die 22. Augusti 1602.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1056.

Meggyes, 1602 augusztus 23.

Basta megerősíti a meggyesi generális országgyűlés végzéseit.

10 *A 32 pontból álló végzések felölelik az ország hadi és politikai ügyeit s oly hamar letárgyaltattak, hogy az országgyűlés mindössze egy napig tartott.*

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 133—144. l.)

1057.

15 *Dévai tábor, 1602 [augusztus 23].*

Simai Borbély György Bastának.

Huszár Péter jelentése szerint el is mentek volna Temesvártól az törökök; *de azért* Bekes¹ uram port is kéret, *míg Lugasi Jánost Solymos alá küldte*, hogy megnyargalja az alját, talám valamiképpen kimennek belőle *a törökök.*

(Erdélyország Történetei Tára 1845-iki II. k. 75. l.)

25 *Megjegyzés.* E levél csupán így van keltezve: »Ma pénteken írtam«, de mivel összefüggésben van 1080. sz. a. levéllel, Borbély küldetését Basta meg 1079. sz. a. szeptember elseji levelében említi, augusztus 23-ikán irottunk gondoljuk, mely tényleg pénteki nap volt.

1058.

Meggyes, 1602 augusztus 24.

Basta védőlevele Baromlaka lakósaik részére.

30 Cum universis incolas et inhabitatores possessionis Baromlaciensis in Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} et

¹ Bekes László.

nostram recepimus ¹ protectionem, tutelamque specialem
 . . . *rendeljük, hogy őket minden bántás ellen megvédjétek.*

Datum ex civitate Mediensi, 24. die mensis Augusti.
 Anno Domini 1602.

(Eredeti, nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum, Deposit Fr. 5
 Michaelis Ms. K. R. 8/69.)

1059.

Meggyes, 1602 augusztus 25.

Basta vallató-parancsa bodoki Henter Mihály és társai részére.

Exponitur nobis in personis nobilium et agilium Michaelis Henter de Bodok, ac Francisci Keolne de Csernáton, qualiter ipsi exponentes ratione et praetextu certorum quorundam negotiorum suorum coram declarandorum in praesentia nobilium et agilium Demetrii ac Thomae Barlabás de Albis, Petri Cseh ac Pauli Kenyeres et Petri 15 Magyarai de dicta Csernáton, Johannes Jankó de Zalán et Valentini Czirjék¹ de Bodok, pro iurium suorum tuitione quasdam fassiones et attestationes celebrari facere vellent iure admittente. Cum autem veritatis fassio iustitiaeque recognitio nemini sit deneganda: *rendeljük, hogy sub 20 oneribus singularis sedecim marcarum a kitűzött tárgyalásra minden érdekelt megjelenjék.*

Datum Meggiesini, die 25. Augusti. A. D. 1602.

Aláírása nincsen, csupán az aláírást pótló *Lecta* és Basta 25 szokott pecsétje.

(Eredeti, Székely Nemzeti Múzeum Itára, Sepsiszentgyörgy.)

1060.

Meggyes, 1602 augusztus 25.

Basta a gyulafejérvári jezsuita-kollégium részére.

Átírja és megerősíti Báthory Zsigmondtól nyert összes 30 adományleveleit.

(Későbbi más. Erdélyi flsk. Itár XXII. szekr. H. fasc. 95. sz. — O. 1.)

¹ Irva szokatlanul így : receperimus.

¹ Irva így : Chyerjék.

1061.

Meggyes, 1602 augusztus 25.

Basta a kolozsvári jezsuita-kollégiumnak.

Átírja és megerősíti valamennyi birtokügyi kiváltságlevelét.

5 (Guberniumi 1731-iki hiteles másolata az Erdélyi fiskális levéltár
XXII. szekrénye H. fasc. 38. sz. — O. 1.)

1062.

Meggyes, 1602 augusztus 25.

Basta adománya sárdi Varga Lukácsnak.

10 *Hűségéért meghagyja és megerősíti régi adómentességét.*

Memoriae commendamus . . . quod, cum intelligamus
nobilem Lucam Varga de Sárd, attentis et consideratis
fidelitate et fidelibus servitiis nobilis Pauli Literati de
Sárd, scribae ac notarii cancellariae maioris filii eiusdem,
15 quae ipse in omnibus rebus ac negotiis, fidei et industriae
suae commissis, potissimum vero hic in cancellaria in
expediendis et conscribendis literis exhibuit et impendit,
antea quoque in persona Ser^{mo} Sigismundo principi
nobilitatem domumque eiusdem in praefato oppido Sárd,
20 vicinitatibusque domorum providorum Lucae Pihenii ab
una, ac Mathaei [Csat]ho¹ ab altera partibus, in vico *Piacz
utcza* vocato, ac duo combusta, unum quidem in vico *Horgas
utcza* vocato, in vicinitatibusque domorum conflagra-
tarum nobilis [Fran]cisci Gyarmati, filii quondam Gregorii
25 Literati Gyarmati de iam fati Sárd ab una, ac providi
Stephani Dévai partibus ab altera, omnibus in comitatu
Albensi - - - rerum vero in eodem vico in vicinitatibus ante-
lati Francisci Gyarmati ab una, ac providi Georgii Magyar
partibus ab altera, existentia habita, ab omni censuu[m]
30 taxa]rum . . . eundem Lucam Varga in eo assecurandum
et certificandum duximus, quod nos in praemissa nobili-

¹ Vezetékneve kiszakadt és csak ennyi látszik belőle . . . ho.

tatione et exe[mption]e sua, tam nos ipsi illaesae observabimus, quam per alios quospiam observari faciemus; etc.

Datum ex civitate Mediensis, 25. die m. Augusti 1602.

Hállapján, egykorú kézzel: Basta donatioja az sárdi piaczon levő néhai Rota György háza fele és az Horgas utczában Darabant Vaszily és Darabant Jónás két házhelyekről, in anno 1602. 5

(Pátens-alakú igen rothadt eredeti, széki gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltára 7615. sz.)

1063.

10

Meggyes, 1602 augusztus 25.

Basta [Duodo Péter prágai velencei követnek].

Jelentem, hogy tegnapelőtt folyt le itt a rendek gyűlése, melyen tőlük pénzt és élelmiszert kértem a hadfolytatásra, de keveset kaptam: per esser il paese tutto destrutto. 15

(Kivonata Hurmuzaki: Documente VIII. k. 250. l.)

1064.

Meggyesi tábor, 1602 augusztus 26.

Basta nyílt parancsa zilahi Szűcs Bálint hitelezői ellen.

Exponitur nobis in persona prudentis et circumspecti Valentini Szűcs de Zilah, qualiter ipse medio vestri certos haberet debitorum, *de mivel azok őt gyakori felszólítására sem akarják kielégíteni*, supplicavit nobis humillime, quod eidem, ut suum est, per huiusmodi debitorum reddi iuberemur. Quod cum iustum et veri consentaneum esse censeamus, *rendeljük, hogy azokat az adósokat magatok elé idézzétek s őket adósságuk megfizetésére szorítsátok*; etc. 20

Datum ex castris ad civitatem Meggies positis, 26. die Augusti. Anno Domini 1602. 25

Hállapján, későbbi kézzel: Universale mandatum Szöcs Bálint adósságának megfizetésére. 30

(Vizfoltos eredeti, marosvásárhelyi széki gróf Teleki-nemzetség levéltára Kun-Földvári osztálya F. LXXV. Nr. 41.)

1065.

Meggyes, 1602 augusztus 26.

Basta tized-adománya Sarmasági Zsigmondnak.

Memoriae commendamus . . . quod nos non vulgarem
 5 habentes rationem fidelitatis et fidelium servitiorum,
 meritorum et obedientiae generosi Sigismundi Sarmasági
 de eadem Sarmaság, quae ipse Sacrae Caesareae M^{ti}
 hactenus etiam fideliter exhibuit . . . totales et integras
 decimas pessionum Sarmaság, Lompert et Kövesd
 10 vocatarum, in comitatu Zolnok mediocri existentibus
 habitarum . . . memorato Sigismundo Sarmasági vita
 ipsius durante . . . damus et conferimus; ¹ etc.

Datum in civitate Medgies, 26. die mensis Augusti.
 Anno Domini 1602.

15 (Patens-alakú eredeti, kolozsmonostori konvent levéltára Com.
 Zolnok mediocris S. 28. — O. 1.)

1066.

Meggyes, 1602 augusztus 27.

Basta az erdélyi evangelikus papság részére.

20 *Biztosítja számára a kincstári dézsmajövedelem évi negye-
 dét és egyúttal megerősíti a fennmaradó $\frac{3}{4}$ rész zavartalan bir-
 tokában.*

Memoriae commendamus . . . quod nos ex sententia
 et matura deliberatione consiliariorum Sacrae Caesareae
 25 Regiaeque M^{tis}, pro publicis usibus et commodis regni,
 quemadmodum principes regni Transylvaniae, a singulis
 pastoribus ecclesiarum Saxoniarum unam quartam deci-
 marum quotannis in rationem suam, pro iusta eius arenda
 et pretio recipiendam duxerunt, idem faciendum esse
 30 censuimus, in eoque pastores dictarum ecclesiarum Saxo-

¹ Kivonata — ügylátszik — másodpéldányáról a *Századok*
 1889. évf. 524. l. és a *Turul* 1900. évf. 184. l.

nicalium, eorumque successores universis, vigore functionis commissionisque nostrae, a Sacra Caesarea M^{te} nobis attributae, affidandos et certificandos duximus, quod ipsis pretium seu ¹ arendam eiusdem quartae decimalis plene et integre, atque sine omni defectu exsolvi curabimus, neque eorum iustos et legitimos proventus hac in parte minui volumus aut permittimus; quod si autem eas in rationem Suae M^{tis} retinere, aut percipi facere noluerimus, eae iterum ad dictos pastores redundare, eorumque ius integrum vicissim penes eosdem manere atque existere ¹⁰ debeat. De reliquis vero tribus quartis plenam atque omnimodam eis damus facultatem, plenumque ius et omne attribuimus, easdem vel pro semetipsis retinendi, vel vero aliis, quibuscunque libuerit, conferendi, nullius unquam contradictione vel impetitione obstante. Quin nos ² etiam ¹⁵ ex benevolentia nostra, qua ecclesiasticum ordinem complectimur, ac ut decimae Suae M^{tis} etiam commodius et sine detrimento aliquo accumulari ac percipi possint, haec eisdem concedenda duximus, ut optio decimarum in divisione, iuxta morem antea observatum, penes ipsos ²⁰ pastores sit, ac omnibus etiam in locis, in quibus hactenus mos fuit, pastorum decimae non in manipulis, ut antea, verum in gelimis colligi ac percipi debeant; nec pro eius ³ aggelimatione iidem quicquam solvere teneantur; neque coloni suas fruges, ante compartitionem Suae ²⁵ M^{tis} et ipsorum pastorum decimarum, importare possint. Solutionem etiam arendarum, singulis annis circa festum divi Georgii ⁴ a decimarum perceptoribus, vel constituta pecunia, vel ex ipsis vini et frugum, quemadmodum alias quoque factum est, redditibus pastores accipiant; aut si ³⁰ tempore usitato non sequatur solutio, decimas retinendi, quibuscunque tandem collatas, potestatem habeant. Decimatoreque ipsi in priore ipsorum consuetudine ex officio, iuxta articulos, ex publico dominorum regnicolarum consensu sancitos, contineantur, prout annuimus et con- ³⁵ cedimus; eosdemque pastores universos in omnibus prae-

¹ Fabó kiadásában: scilicet. ² Fabónál hiányzik.

³ Kiadásában: huiusmodi. ⁴ Április 24.

missis assecurandos et certificandos duximus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum ex civitate Mediensi, 27. die m. Augusti. A. 1602.

(Későbbi más. Erdélyi fisk. ltár. VIII. szekr. D. fasc. 25. sz. — O. 1.º)

5

1067.

Meggyes, 1602 augusztus 27.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Kolozsvári Márton diák kolozsvári házát élethossziglan mentesíti a beszállásólás alól.

10 Memoriae commendamus . . . quod nos, habita ratione fidelitatis et fidelium servitiorum nobilis Martini Literati de Coloswar, quae ipse Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti} hactenus variis in locis, prout ratio temporis exigebat, pro suo modulo ac posse declaravit, vel in posterum
15 etiam declaraturum se esse pollicetur, domum eiusdem in civitate Colosvariensi existentem, vicinitatibusque domorum relictarum prudentum ac circumsectorum Joannis Hozzu ab una, ab altera vero partibus Petri Barát, ab hospitem condescensione, vita durante, eximendam,
20 et supportandam duximus; prout eximimus et supportamus praesentium per vigorem, *rendelvéen, hogy őt e jogában megtartsátok és védelmezzétek.*

Datum ex civitate Mediensi, 27. die mensis Augusti.

Anno Domini 1602.

25

(Eredeti, gróf Forgách-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1068.

Meggyes, 1602 augusztus 28.

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adja vissza Palatics György elfoglalt három faluját.

30 Palatics György uram panaszolkodott nekünk, hogy a' mint Nagyságodnak ez előtt is irtunk volt felőle s mind

* Kiadva hibásan Fabó András: Magyar- és erdélyország mind a két vallású evangélikusok okmánytára I. k. 36—37. l.

pedig az belényesi tiszttartónak megparancsoltuk volt, meg nem becsülvén a' mi parancsolatunkat is, Bihar vármegyében, Belényes vidékén való Felső és Alsó Meszes, és Bontó nevű három faluit, a' mi assecutoria levelünk tartása szerint nem akarta volna bizonyos embere kezébe bocsá-⁵ tani, sőt ott való gabonáját, majorságát is az belényesi tiszttartó, magának authoritást vendicálván, be hordatta és el takartatta volna, ki felől könyörgött, hogy Kegyelmedet ujonnan való irásunkkal meg találnök felőle, és az országgal való contractusunk szerint császár ő Felsege képében¹⁰ kezébe bocsáttatnök Kegyelmed által. Kérjük azért Kegyelmedet szeretettel, hogy . . . az belényesi tiszttartó által bocsáttassa *kezébe*, hogy se mi, se császár ő Felsege efféle panaszokkal meg ne bántassék. Et bene valeat.

Datum in civitate Mediensis, die 28. Augusti. Anno¹⁵ Domini 1602.

(Eredeti, Országos levéltár N. R. A. fasc. 1040. No. 2.)

1069.

Meggyes, 1602 augusztus 28.

Basta Dés város tanácsának.

20

Dés város lakóit felmenti a fuvarozás kötelezettsége alól.

Memoriae commendamus . . . quod nos, intelligentes incolas et inhabitatores oppidi Dees naturali morte, fameque et armis, in his disturbiorum temporibus, ut plurimum diminutos, compatiblesque inopiae et aegestati, damnisque et desolationi ipsorum, quibus ipsi premi perhibentur, eisdem annuendum et concedendum duximus, quod si qui literas Sacrae Caesareae Regiaeque²⁵ M^{tis}, vel etiam a nobis salvi conductus non habuerint, illis equos veredarios, currusque et alia ad iter necessaria dare et administrare ne sint obligati, *és rendeljük, hogy a város lakóit e kiváltságukban bántani ne engedjétek.*

Datum ex civitate Mediensis, 28. die mensis Augusti. Anno Domini 1602.

(Patens-alakú eredeti, Dés város levéltára 268. sz.)

35

1070.

Meggyes, 1602 augusztus 28.

Basta Belső-Szolnok vármegye rendeinek.

Dés város lakóinak adóját egy esztendőre elengedi.

5 Az désiek találtak meg minket könyörgésökben, hogy az alá s fel járó hadak miatt az ő városok felette nagy nyavalyába és nyomorúlt állapotba jutott volna, ki miatt az adónak fizetésére elégtelenek volnának, sőt látván ennekelötte is nyomorúlt állapotjokat, nekik bizo-
 10 nyos ideig relaxálták volna. Könyörgének azon, hogy ez mostani esztendőbe *a data praesentium computandis*, mindennemű adajokat relaxálnók. Megtekintvén azért nyomorúlt nyavalyás állapotjokat, ez esztendőbe nekik mindennemű adajokat relaxáltuk, megengedtük. Hagy-
 15 juk azért és parancsoljuk császártól ő Felségétül nekünk adatott authoritásból, hogy Kegyelmetek is ebben az esztendőbe *a data praesentium computandis* semminemű adó fizetésre ne kényszerítsétek és azokért őket károsítani semmi úton ne merészelje Kegyelmetek; etc.

20 Datum Medgiesini, die 28. mensis Augusti. A. D. 1602.

(Patens-alakú eredeti, Dés város levéltára 269. sz.) § 4

1071.

Bécs, 1602 augusztus 28.

Mátyás főherczeg Bastának.

25 *Válasz. Török veszedelem. Vigyázzon Erdélyre.*

Aus unterschiedlichen deinen Schreiben vom 21., 24., 30. Juli,¹ 6., 13. und 14. August² *megértettük erdélyi dolgaidat és intézkedéseidet helyeselve jelentjük, dass der Obrist Vezier³ sammt den meisten des türkischen Kaisers*
 30 *Macht über 100 m. stark die Stadt Stuhlweissenburg seit*

¹ Lásd őket kötetünk 992, 1001 és 1026. sz. a.

² E háromból egy sincs meg.

³ Hasszán pasa.

den 12. dieses hart belagern, *míg Bektes basa 12 ezer emberrel* gegen Siebenbürgen ziehen soll, *a miért kérünk*, auf mögliche Mittel und Wege bedacht zu sein, dass von den siebenbürgischen Grenzen gegen Temesvar und aus der Walachei über die Donau gegen Rascia dem Feind Abbruch 5 und Verhinderung erfolge; etc.

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 310. l.)

1072.

Meggyes, 1602 augusztus 29.

Basta Fiota Jánosnak,¹ a csiki vashámor prefektusának. 10

A csiki Ferenczrendű-barátoknak adjon évente tíz kötés (vagy tán mázsa) vasat.

Quoniam piae memoriae principes Transsilvaniae ad vestitum fratrum S. Francisci de observantia in claustró Csikiensi commorantium decem mazas² ferri annuatim, 15 successivis semper temporibus, ex fodina ferri Csikiensi assignarint et deputarint, porro nos quoque clementem habentes respectum eorundem fratrum, *rendeljük, hogy azt nekik ezentúl is pontosan megadjad*; etc.

Datum in civitate Medgies, 29. Augusti. A. D. 1602. 20

(Benkő Károly : Csik, Gyergyó és Kászón multja, jelene II. k. 80. l.)

1073.

Meggyes, 1602 augusztus 29.

Basta Mindszenti Benedek erdélyi dézsma-bérlőnek.

Adja meg a csiki barátoknak régóta kijáró eleségjövendelmet, 25 melynek birtokában őket megerősíti.

(Benkő : Csik, Gyergyó és Kászón multja, jelene II. k. 81—83. l.)

¹ Ez az olasz ember Báthory Zsigmond korában (1600 július 14-én) mint »praefectus armamentarii principis« fordul elő. Neve Benkő Károly kiadásában hibásan : Fiocha. 30

² Bartal *Glossariuma* szerint (413. l.) a *maza* köteget jelent; az olasz nyelvben is ez a jelentése, de itt vasra vonatkozóan, inkább tán a magyar *mázsa* értelemben veendő.

1074.

Meggyes, 1602 augusztus 29.

Basta Belső-Szolnok, Doboka és Kolozs vármegye rendeinek.

Quandoquidem ad regenda et possidenda quaelibet
 5 bona . . . in orphanos generosorum quondam Francisci et
 Georgii Theke de Köklös condescentibus et spectantibus,
 egregium Joannem de Thoteör elegimus, *rendeljük, hogy*
a megnevezett árvák birtokait az ő kezébe bocsássátok.

Datum ex civitate Meggies, 29. Augusti. A. D. 1602.

10 (Eredeti pátens, kolozsmonostori konvent levéltára, Comitatus
 Doboka fasc. T. No. 83. — O. 1.)

1075.

Meggyes, 1602 augusztus 30.

Basta nyílt parancsa a marosszéki hadak kiváltsága érdekében.

15 Ex gravissimis querelis nobilium agilium Michaelis
 Zekely, ductoris decurionum et universorum peditum pixi-
 dariozum in sede Siculica Marus, in hoc regno Transsil-
 vaniae commorantium *megértvén sérelmeiket, jogos könyör-
 gésükre elrendeljük, hogy őket mindenki kiváltságaikban*
 20 *megtartsa és védelmezze.*

(Székely oklevéltár IV. k. 159—160. l.)

1076.

Meggyes, 1602 augusztus 30.

Basta nyílt parancsa kőrösszegi Csáky Istvánnak, Fekete
 25 János gyalui tisztartónak, Kolozs, Doboka és Belső-Szolnok
 rendeinek, valamint Gyalu vára őrségének.

Az kolosváriak egész várasul adák értenünk, hogy
 ez el mult télben az környékben lakó szegenség reájok es-
 vén éhel halásnak miatta, ki pénzen, ki búzán, ki egyéb
 30 áron kénszerítettett volna vetését az városbelieknek el-
 adni és ekképpen életét meg marasztani, azólta penig az

búza mind az kolosvári ember szerencséjére állván, sokat költöttek volna reája, melylyel az aratáskor az földes urok az jobbágyoknak nem gondolván, főképpen Gyalu tartományában az ott való tisztartó elfoglalták, és nem hogy költségeket, de még az reá adott summát sem akarták az kolosváriaknak megadni, sőt ez ideig sem adták volna . . . Mivelhogy azért az közönséges igazság azt kívánja, hogy kinek kinek az övé meg legyen, *rendeljük, hogy adják vissza a kolozsváriaknak, a mit tőlök elfoglaltak.*

Datum in civitate Meggies, die penultima mensis 10 Augusti. Anno Domini 1602.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára fasc. III. No. 52.)

1077.

Meggyes, 1602 augusztus 30.

Basta Rudolf császárnak.

15

Praemissa virium mearum devotione, *kegyeiibe ajánlom soraim felmutatóját, a ki Daniel Trapoldinus, notarius civitatis Cibiniensis, Transsylvaniae metropolis.*

Datum in civitate Saxonicali Medies, 30. die mensis Augusti. Anno Domini 1602.

20

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Familienakten.)

1078.

Meggyes, 1602 augusztus 31.

Basta Brassó város tanácsának.

Memoriae commendamus . . . quod nos cum ad varias 25 regni huius Transylvaniae necessitates viginti quinque mille florenorum Ungaricalium, usualis et currentis moneetae, a civibus civitatis Coronensis levaverimus ac mutuati sumus, *átengedem a városi vámszedést addig, míg ezt az összeget megszerzik.*

30

Datum in civitate Medgies, 31. Augusti. A. D. 1602.

(XVIII-ik századi másolat, Nagyszeben város levéltára.)

1079.

Nagysinkai tábor, 1602 szeptember 1.

Basta Mátyás főherczegnek.

*A megyesi országgyűlés eredménye. Basta véleménye a
5 katholicismus terjesztéséről. A hadak elosztása. Beck kapitány
és Toldy István érdemei. Szelestei János világosi kapitány meg-
öletése. Székely Mózes és társai összeesküvése, a mi miatt Basta
elhalasztja Solymos ostromát.*

Le ultime mie, che V. Altezza havrà ricevuto, sono de
10 14. dil mese passato,¹ e tra gl' altri particolari scrissi al-
l'Altezza V. della dieta o sia congregatione che si dovea
fare in questa città di Meggies, che per gratia d' Iddio
ha havuto buon fine, se bene per essere la provintia dis-
trutta, li sussidii de danari non passerano la summa di
15 20 o 25 m. fiorini, il che sarà debolissimo rimedio alla neces-
sità grande de' soldati, et in particolare a quelli soldati
Ungari di Lippa et Jeneö, che secondo intendo, erano soliti
esser pagati ogni mese, e questo più d' ogn' altra cosa
mi dà travaglio, per esser gente, come l' Altezza V. sa,
20 molto interessata.

Si mandono con questa gl' articoli conchiusi in questa
congregatione, et il regno ha deliberato mandare il Toldi
con alcuni altri deputati da Sua Maestà, e se ben potria
essere, che la nobilità insieme con li Sassoni et Siculi venes-
25 sero insieme, hanno però diverse pretensioni, e giudico
che niente sia più a proposito per assicurarsi della pro-
vintia, che il tenerli separati con quei mezzi che pareranno
alla Maestà Sua convenienti.

Nel particolare della religione sarà bene introdurre
30 tra le città sassone la religione cattolica, disponendo
prima quelli di Cibinio a riceverla, il che non sarà dif-
ficile, che le altre poi faccino l' istesso, e sopra tutto
abolire l' Ariana et la Sabataria, o sia Giudaismo. Direi
anco l' istesso della Calvina, ma questa e troppo radicata
35 tra la nobilità, e sarà bene differirla a un' altra volta.

¹ Nincs meg, csupán kivonatossan ismerjük.

Convien anco avvertire che quelli si dichiarano cattolici, non possono partecipare alcun magistrato nelle città, il che causa grandissimi danni, e però è più che necessario rimediar a questo, creando la Maestà Sua ogn' anno un secondo burgermastro, come si usa in 5 Fiandra, o vero mutar il magistrato ogn' anno a elettione delli commissarii destinati a questo.

Convien anco considerare approssimarsi il tempo di dissolvere l'essercito, sì per la spesa, come anco per alleggerire la provintia, e poichè si tengono le fortezze, 10 poco si ha da dubitare di sollevatione. Il mio parere sarà questo, che in Lippa ci fussero 400 fanti Alemanni, altri tanti in Jeneö, cento in Deva, cento in Fogaras, cento in Ujvar, et 500 dove sarà la residenza dil Generale, sì per guardia sua, com' anco per potersene valere in ogni 15 occasione, e per far questo, a mio parere, farà bisogno, che il colonnello Prainer lasciasse le sei compagnie nove, e se non havessero tanto numero supplire con le altre; ma sarà impossibile indurre i soldati a questo, se prima nan saranno pagati, e di già ne ho sentito qualche cosa, 20 et a questo in ogni modo convien provvedere.

Quanto alla cavalleria, mi pare che bastaria restassero le quattro compagnie dil Berlino et le sei della nova cavalleria Vallona, insieme con la mia della guardia, e che il restante dell' altra cavalleria si licentiasse, tanto 25 più sendo la settimana passata morto d' infirmità il colonnello Flans. E per far questo in ogni modo conviene, che Sua Maestà si risolvi con ogni brevità, per evitare ogni tumulto che potesse nascere tra questa soldatesca.

Il barone Joachino Beck, che si trova in Jeneö, 30 ha sì ben operato, che i servitori di Selestei János lo hanno ammazzato,² cosa ch' è stata molto a proposito, già ch' egli ancora era in procinto di passarsene a' Turchi,³ sì come

² Megöletésének napja, egykorú szász krónikás feljegyzés szerint: augusztus 25-ike; Quellen zur Geschichte der Stadt 35 Brassó V. k. 323. l.

³ Basta táborából írt másik levélből tudjuk, hogy Szelesteit Basta biztatására ölték meg, mivel Világosváráat állítólag a

ha fatto Zekel Moises.⁴ Questo barone, per quanto posso comprendere, è persona degna, che la Maestà Sua lo impieghi in suo servitio, e però supplico humilissimamente l' Altezza V. volerlo favorire, acciò venghi confermato nel governo di Jeneö con titolo di colonnello, poichè nè per qualità, nè per valore non può esser meglio impiegato.

Io havea deliberato, come scrissi, di voltarmi verso Lippa con l' essercito per pigliare il castello di Zolmos dato da Moises Siculo a' Turchi; ma per avvisi havuti dal Valacho,⁵ che in aiuto di Simeone siano arrivati 11 m. Tartari et qualche numero de Polachi, ho mutato opinione et risoluto di voltarmi verso Corona, parendomi di conseguire due cose importanti: l' una di dar calore al nostro vaivoda, et l' altra per far tener brida in mano a Jeremia, e per questo effetto ho fatto sparger voce, ch' io vo verso Moldavia, e tra tanto spedisco Barbier Giorgio con 3 m. Siculi e da dui millia cavalli verso Lippa per far l' impresa dil castello già detto di Zolmos, che per quanto intendo, è molto debole, già che a Temesvar per relatione de' pregioni, non si trovano con Bektes bassà più di 4 m. Turchi.

Ho scritto tra tanto al Valacho, che in conto niuno combatti per elettione, ma si mantenghi in qualche alloggiamento forte, già che la furia di questi Tartari non può esser di longa durata; credo lo farà. Starò attento per veder il proceder di Jeremia, e scoprendo ch' egli dia aiuto al fratello,⁶ non mi mancaran' mezzi di metterli garbuglii nel suo paese, sendo che quì si trovano non pochi Moldavi forusciti; ma in questo andrò con quella destrezza, che conviene per non intricare Sua Maestà in nova guerra.

Questo reggimento dil colonnello Prainer è ridotto

töröknek akarta adni és levágott fejét épp levele írásakor — szeptember 1-én — hozták meg Bastának; Hurmuzaki: Documente VIII. k. 247. l.

⁴ Szelesteit régi szolgája: Fekete Máté ölte meg saját ágyában; Szamosközy följegyzése, munkái IV. k. 173. l.

⁵ Radul havasalföldi vajda.

⁶ Simon (Simeone) Mogila ellenvajda.

a malissimo termine, e se io non havesse procurato alcuni panni et scarpe, l' havriano fatta male ; però sarà bene, che quanto prima venghino danari, acciòche non seguisse qualche mottino, che senza dubbio sarebbe l' ultima rovina di questa provintia e trovariano assai compagni. E però ⁵ ho persuaso alla cavalleria Vallona, che mandino da Sua Maestà qualche deputato per sollicitare le lor paghe, e così mandano il capitano Gent, apportator di questa, a quale si potrà tra tanto, che si fanno le provvisioni, dare buone parole. ¹⁰

Circa ai Siculi vi è una difficultà di non poco momento ed è questa, che concedendoli la libertà, com' essi pretendono e loro è stata promessa, restariano esclusi dei lor beni tutta la nobiltà, ch' è tra di loro, che non sono pochi, e a questi di necessità converrà provvedere d' altri ¹⁵ beni, che io non so sin' hora, dove si potranno trovare, già che, come altre volte si ha scritto, la provintia è tutta dilacerata ; ma io m' informarò meglio et ne ragguaglierò poi Sua Maestà e V. A. Serenissima.

Io non dubito che questi deputati a Praga non ²⁰ siano per fundarsi in qualche parte sopra il trattato di Claudiopoli, che secondo me non ha d' haver luoco, poichè dopo la conclusione di esso mi è convenuto adoprar la spada ; il che servirà per avviso.

Quanto poi alla quiete della provintia, a me mi pare, ²⁵ che gl' animi si siano accomodati, se bene la natura di questi popoli è, come V. Altezza sa, inconstantissima, e però non conviene prestarli troppo fede, ma star con l' occhio aperto ; e l' haver usato io con loro della clemenza, non sarà, spero, d' alcun danno alla Sua Maestà, ³⁰ se bene è stato di poco utile in quello che tocca ai beni d' alcuni. Ma questo è niente rispetto alla sua grandezza, bastandoli la gloria d' haver sottomesso al suo invittissimo imperio questa provintia. E però supplico humilissimamente la Maestà Sua et V. Altezza voler comandare ³⁵ a Paulo Nyari, che non facci difficultà in restituire i beni a quelli, a chi si è fatto gratia, il che fin a quest' hora presente non ha voluto fare.

Il Toldi suddetto è persona principale in questa provintia, come l' Altezza V. debbe sapere ; però sarà bene che alla Corte se li dia qualche sodisfattione, il che in gran parte servirà per acquietare gl' animi di questi
5 popoli.

Nel serrar di questa si è scoperto una pratica di Zekel Moises, con alcuni di questi principali, et in particolare con il Toldi et Barbier Geörg, sollicitandoli a voler mantenere la promessa et fede data insieme di non volere
10 Alemanni nella provintia. Si è preso il servitore insieme con le lettere, e si sta tuttavia esaminando, e per quanto sim' hora si può cavare, pare che questa congiura sia stata fatta subito dopo il conflitto d' Alba, et prima che si consignassero le piazze. Si andrà procedendo più innanti,
15 per scoprir meglio il tutto. In summa costoro non sono mai per acquietarsi, se non se gli fa una fortezza nel centro dil paese, e che sia buona, che si come scrissi, Sassebes o sia Milenbach saria molto a proposito, poichè è impossibile mantenere nella provintia numero tale di soldatesca,
20 che possi tenerli in freno, per essere distrutta, et il tenerne pochi è cosa pericolosa. Scrive anco questo Zekel Moises a certi capitani de' Haiduchi, che si trovano in Valachia, esortandoli a voler assistere a liberar la patria, e gli racconta loro la congiura dell' anno passato, di che più
25 d' una volta scrissi all' Altezza V^{ra}, et insieme accenna anco loro il desiderio, che mostrorno novamente al passar che fecero vicino a Sassebes, quando il prencipe Sigismondo et io eravamo in detta città, dove un certo Kis Farkas, insieme con un altro Redey Ferencz che soleva star in
30 Filek, et un altro chiamato Nagy Pál, tutti Ungari, fecero sapere al prencipe Sigismondo ch' essi erano pronti per tagliar a pezzi l' essercito Alemanno e rimetter esso Sigismondo nel prencipato, caso havesse voluto ; di che esso prencipe me avvisò, et egli potria saper meglio di me questa
35 propositione, poichè anco lo rimediò con havergli dato speranza, che se ben andava alla Corte sarebbe però tornato fra tre mesi al prencipato, con buona gratia di Sua Maestà. Et per scoprir meglio questo trattato, ho risoluto

mandar queste lettere in Valachia a' detti capi, havendole benissimo riserrate, et vedere, se sarà possibile sapere, qual sia l' animo loro, havendo per questo effetto trovato persona confidente. E se per l' avvenire Sua Maestà non si risolve di non far leva di tanto numero di questa nazione, 5 al sicuro faranno qualche bel tiro.

Dissi di sopra, che havea deliberato tirar verso Lippa, ma che per avvisi havuti dalla parte di Valachia havea mutato opinione, e che per far l' impresa del castello Zolmos havrei mandato Barbier Geörg con 3 m. Siculi 10 et mille cavalli Transilvani incirca ; ma havendo scoperto questa pratica, ho giudicato esser pericoloso il mandar ai confini tanta gente Transilvana, poichè saria facile, che costoro insieme con altri dei confini, che possono essere da 2000, si unissero con Turchi e tutti insieme 15 mi venessero a trovare, e perciò ho risoluto di condur meco questi tre mila Siculi et mille cavalli verso Corona, e poi non mancherà tempo di voltarmi verso Lippa, perchè le cose di Valachia o d' una maniera, o d' un' altra non possono esser di longa durata. Supplico di novo humilis- 20 simamente Sua Maestà et V. Altezza farmi sapere la loro volontà circa al licentiar, o al restare delle genti in queste parti, perchè senza comandamento suo non penso licentiar un' huomo.

Non saria se non bene, che Sua Maestà mandasse 25 qualche persona di giuditio, che assistesse sempre alla persona dil Valacho per tutto quello che potesse occorrere ; che se ben io tengo huomini in quelle parti, che mi avvisano delle cose che passano, non possono però penetrar tanto innanti, come faria un' huomo, quale ho 30 detto di sopra ; etc.

Dal campo a Nagy Schink,⁷ il primo di Settembre 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1602. Sept. No. 17. Exp.)

Háttalaján : Weilln Ir F. Dt. darum Herrn Pezzen sein Gutachten auf diese Pitt geben, weil Ir über solch wissendt 35 sindt, können es gehorsamblich fürbringen.

⁷ Irva hibásan így : Nagy Selink.

Megjegyzés. Rudolf császárhoz intézett szóról-szóra egyező példányának egykorú másolata meg van a nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjteményében, az alábbi — emitt hiányzó — ponttal: Sarei di parere che venendo il
 5 Toldi a Praga, si procurasse ritenerlo con qualche bel modo, poichè anch'egli aspira al prencipato. Nel resto io starò con quella vigilanza che si conviene et procurarò rimediare a quanto mi sarà possibile.⁸

1080.

10 *Nagysinski tábor, 1602 szeptember 3.*

Basta Mátyás főherczegnek.

A havasalföldi és moldvai vajdák magatartása.

In questo istesso ponto mi vengono lettere dil Valacho, *hérve siessek segítségére* verso Corona, *mivel sok*
 • 15 *Polachi et Tartari siet felé Hieremia vajdával együtt. Dévára* siano comparsi da quattro milia Valachi, *kiket Lippa felé küldök* sotto Barbier Geörg, per tentar la impresa del castello di Solmos. *Ma jött levél Jeremiás vajda titkárától is*, quale in nomine de suo patrone scrive a'
 20 *Siculi, debbino pigliar l'arme et adderire a Zekel Moises, di maniera che costui si va dechiarando nemico aperto. Ezért Pezzen ezredesnek is irtam, hogy siessen be.*

(Jorga: Studii și documente IV. k. 133—134. l.)

1081.

20 *Magarei tábor, 1602 szeptember 4.*

Basta Kolozs vármegye rendeinek.

Ne engedje háborgatni Bodoni Gábort kispetri udvarházában.

Kis Petriben lakó Bodoni Gábor adja nekünk értésünkre, hogy ugyan Kis Petriben való udvarházát, szőlejét,

25 ⁸ Ennek a Rudolffhoz intézett példánynak egykorú német kivonata megjelent az Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 145—149. l.

és jószágocskáját, ki ennek előtte Koszta ¹ Jánosé lőtt volna, és mostan felesége avagy mátkája után ő birná, egy Horvát János nevű nemes ember, ki ugyan Petriben lakik, tőlle hatalmasul el akarná foglalni. Könyörge azon, hogy Kegyelmetek által ab[ban az] megnevezett udvarháznak, szőlőknek és porti[ókna]k dominiumában, Horvát János ellen ötlet feleségestől meg ótalmaztatnók; ha mi közü Horvát Jánosnak vagy a' jószághoz vagy magokhoz volna, keresné suis modis érette. Így lévén azért a' dolog, hagyjuk és parancsoljuk, hogy Bodoni Gábort feleségestől ¹⁰ az specificált jószágban, mely aviticuma volt Koszta Ilonának, ez exponens feleségének, ² Horvát János ellen meg ótalmazza s az udvarháznak is és szőlőnek dominiumában háborgatni ne hagyja, hanem ha mi jussát in praetactis bonis praetendálja Horvát János, ez exponens ¹⁵ keresse suis modis érette; etc.

Datum ex castris ad possessionem Magare positis, ³
die 4. Septembris 1602.

Külczíme: Generosis ac egregiis nobilibus comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Colosiensis etc. ²⁰
Nobis honorandis.

(Eredeti, rothadt, Sombory cs. levéltára, M. N. Múzeum.)

1082.

Malomvíz, 1602 szeptember 4.

Osztrovi Miklós Hunyad vármegyei alispán és Russori János ²⁵
főszolgabíró Bastának.

Jelenítés Kendeffi Miklósné és fiai tiltakozásáról.

Örökké való hívseges szolgálatusokat ajánljuk Nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak. Nagyságodat az Úr Isten szerencsésen éltesse minden jó szerencsékkel. ³⁰

Továbbá kegyelmes uram, hozzá minekünk az Nagysá-

¹ Neve ugyan tisztán Kaztának van írva, de mivel Basta két későbbi rendelete Koztának nevezi, helyesbítettük már itt, első említésekor is.

² Tehát Bodoni Gáborné.

³⁵ Ez a Nagysínek melletti község ily néven ma már nincs meg, de szászul *Mergeln* volt régi neve.

god parancsolatját az vitézlő Kállai Farkasné asszonyom, Apafi Erzsébet asszony, melyben parancsol Nagyságod minékünk, hogy mi elmennénk Malomvízre, mely vagy on itt Hunyadmegyében, hogy az minemü udvarháza és ahhoz
 5 való rész jószági volnának ugyan Malomvizen, Szuszányon, Nuksoron, Vályán, Gurénen, Osztrovelyen, Kerynesden, Oncsokfalván, Szentpéterfalván, Boldogfalván, Polyán, Bukován, Paczesden, mi azokat Nagy Mihály Margit-Kendeffi Miklósné asszonyom és fiai, tudniilik Kendeffi György
 10 és Gábor, Gáspár és Mihály kezekbül kifoglalnók és az felül megnevezett Apafi Erzsébet-Kállai Farkasné asszonyom kezében bocsátanók. Azért mi az Nagyságod parancsolatjának engedelmesek lévén, a megnevezett Kállai Farkasné oda vittük az megnevezett udvarházhoz Malom-
 15 vízre, de Nagy Mihály Margit-Kendeffi Miklósné asszonyom és fia Kendeffi György uram az udvarházban bé nem bocsátottak és az jószágtól is el tiltának evvel az okkal, hogy Nagyságod ő nekiek is meg adta volna, hogy mind addig birják, miglen az 4000 forintot ő nekiek
 20 meg nem adnák, mely 4000 forintot Báthory Sigmondnak adtak volt hadai fizetésire, melyet az ország szükségére, oltalmazására költött; a mig ők is Nagyságodat meg nem találják, addig semmi képpen kezekbül ki nem bocsátják. Melyet mi Nagyságodnak az mi hitünk szerént
 25 irtuk. Az Úr Isten tartsa meg Nagyságodat jó egészségben.

Ez levél költ Malomvizen, 4. die mensis Septembris.
 Anno Domini 1602.

(Gróf Kemény József másolata »Diplomatarium Transilvanicum«
 cz. m. Supplementum IX. k. 23. l. Erdélyi N. Múz. levéltára.)

30

1083.

Prága, 1602 szeptember 4.

Rudolf császár Bastának.

*Válasz. Dicséri cselekedeteit. Ne bízzék az erdélyiekben.
 Téliire jöjjön udvarába.*

35 Ex iis, quae nobis per Zucconeum scripsisti ¹ ac nuncianda duxisti, et ex literis tuis post illum allatis intel-

¹ Zucconi zászlós tehát Prágán át tért vissza hazájába.

ximus provinciam istam totam eiusque arces nostram in potestatem redactas esse. Quod, ut nobis auditu gratissimum fuit, sic fidem prudentiamque ac fortitudinem tuam, quam in rebus istis gerendis adhibes, magis ac magis agnoscimus ac laudamus, utque benignum et gratum 5 animi affectum, quem eo nomine merens ostendere possimus, cogitamus. *Csak védelmezzed továbbra is az országot ; pénzt küldünk mielőbb katonáid zsoldjára. De jó lenne, ha a törökre valami sereget küldhetnél.* Cave autem, ne Transilvanis istis, qui toties perfidi fuerunt turpiterque 10 defecerunt, nimium fidas ; eos, qui nocere aut res novas moliri possint, si causa data quomodocunque e medio tollantur consultius sit ac tutius. Ut Sigismundus, qui iam non procul hinc abest,² *gondoskodunk arról, a mit igértünk, de híveire vigyázzál titokban ;* etc. 15

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 311. 1.)

1084.

Nagyszében, 1602 szeptember 5.

A szászsebesi evangélikus káptalan Bastának.

Kéri, engedje el egyházi adójukat, melyet a nagy nyomorúság miatt maguk sem szedhettek be. 20

Salutem et gratiam a Deo patre per Christum dominum nostrum. Illustrissime domine patrone clementissime.

Intelligimus ex relatione fide dignorum hominum articulis regni publicis esse sancitum, ut restantiae omnium 25 censuum primo quoque tempore in fiscum Sacra^{mae} Caesariae M^{tis} inferantur.¹ Quum vero et nos anno praeterito cathedraticum censum circa festum divi Nicolai numerari adsuetum deponere nequiverimus propter et absentiam V^{rae} Do. III^{mae} et rerum iacturam, quam perpessi 30 simus, in urbem conclusi et coarctati, neque nobis arenda pro decimis iam per biennium sit attributa, multi denique

² Báthory Zsigmond ekkor már tényleg a Prága közelében lévő libochovicei birtokán éldegélt, várva a császári ígéretek teljesülését. 35

¹ Erről az augusztus 23-ikán megnyílt megyyesi országgyűlésen intézkedtek így a rendek.

e pastoribus sunt mortui, quorum haeredes ad extremam penuriam sunt redacti; oramus eapropter V^{ram} Illma Dominationem humiliter, ut miseris orphanis censum illum praedictum relaxare gratiose dignetur, cum et suis bonis privati sint, et arendam nondum acceperint. Qua in re si V^{ra} Illma Dominatio piam et necessariam moderationem usurpaverit, Deo gratissimum opus commiseratione erga pauperes facta praestabit atque deinceps sine omni dubio compensationem largissimam a domino Deo sperabit. Quod reliquum est, V^{rae} Ill^{mae} Dominationi commendamus et ut non minus fortiter, quam feliciter hostiles impetus reprimat, toto pectore optamus.

Ex urbe Cibinio, 5. Septembris 1602.

Vestrae Dominationis Illustrissimae servi et fideles
15 subditi

Decanus et fratres capituli Sabesiensis.

Külczíme: Illustrissimo et spectabili domino domino Georgio Bastae, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis et catholici Hispaniarum regis consiliario et praefecto generali 20 exercitus in Transsilvania. Domino nobis benignissimo.

(Egykorú másolat, szászsebesi ev. káptalan levéltára.)

1085.

Bécs, 1602 szeptember 5.

25 Mátyás főherczeg Bastának.

A Pezzen-ezred legénységéről gyanus híreink érkeztek. Vigyázásra intünk.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1101. sz. a. válaszából.)

1086.

30 *Brassói tábor, 1602 szeptember 7.*

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Fizessék meg levele átadójának köteles pénz-adójukat.

Es ist hiemit an euch unser Begehren, dass ihr den Zins in Geld, so ihr schuldig zu erlegen seit, (wie auf dem

Landtag beschlossen worden,) Zeiger diesem, Herrn Hauptmann Leopolden von Innsbruck gegen Quittung zu stellen sollet, welches wir von euch zu guet annemen werden. Wisst ihme zu thuen ; etc.

Actum im Croner Feld, den 7. Septembris 1602. 5

Alatta Kolozsvár tanácsa részéről írva : Huius contributionis terminus descriptus in articulo habetur, vigesimus dies Septembris et decimus dies Octobris expectent milites illos terminos dabit dominus iudex ¹ operam, ut mandato Illustratissimae Suae satisfaciatur. 10

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 73. sz.)

1087.

Sárkányhavasi tábor, 1602 szeptember 8.

Basta a szászsebesi evangélikus káptalan részére.

Hűsége jutalmául elengedi szentmiklósnapi adóját. 15

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quorum interest universis, quod nos dignam habentes rationem praesentis egestatis et inopiae pastorum ecclesiarum capituli ¹ Sabesiensis, in quam ipsi ob continuos bellorum tumultos et frequentes hostium populationes inciderunt, moti praeterea ipsorum fidelitate fideliumque servitiorum, quae ipsi in hac temporum vicissitudine a Transsilvanis Cibinium inclusi summa cum animi sui promptitudine declaraverunt ac Caesareae M^{ti} impenderunt, totalem et integrum censum, qui circa festum divi Nicolai ² in aerarium regni exigere atque colligi solet, praedictis ³ pastoribus capitali Sabesiensis annotatum censum, qui anno praeterito exigere debuisset, relaxandum ⁴ ac remittendum vigore functionis commissionisque nostrae censuimus. Ideo vobis praelibati ⁵ census 30 collectoribus, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis et eorum vices gerentibus mandamus

¹ Gellyén (Bogner) Imre főbíró.

² Eredetijében hibásan így : capitulis. ³ Deczember 6.

⁴ Hibás rövidítési jellel így írva : productis. 35

⁵ Szokatlanúl írva így : relacsandum.

⁶ Hibásan így : prolibati.

et serio praecipimus, ut vos quoque eundem censum ab eis exigere vel eosdem propterea in personis, rebus et bonis earum turbare, violare aut impedire minime praesumatis, nec sitis ausi ulla ratione. Nec secus facturi.

5 Datum ex castris in ipsis alpiibus Sarcanii vocitati positus, die 8. mensis Septembris. Anno 1602.

(Eredeti, szászsebesi ev. káptalan levéltára, II. No. 161.)

1088.

Vidombáki tábor, 1602 szeptember 12.

10 Basta Besztercze város tanácsának.

A minemő adót és élést az elmúlt medgyesi generalis gyűlésben egyenlő akaratból felvetettük volt, intjük Kegyelmeteket szeretettel . . . hogy . . . oda, az hol a' magunk személyét érti Kegyelmetek lenni, az élést penig oda,
15 a hová egyenlő akaratból rendeltük, adminisztrálja; etc.

Datum in castris ad possessionem Videnbach positus, die 12. Septembris. Anno Domini 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

Megjegyzés. Egykorú szász följegyzés szerint Basta szeptember 8-án ütött tábort Vidombákon és utána 11-én: Coronam ingreditur, sed sine mora sumpto prandio ad suum hospitium Weidenbach se recipit. (Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 323. l.) Míg egy másik szász följegyzés szerint (ugyanott, IV. k. 44. l.) Basta »aus Zorn« vonult ki
25 a városból még ugyanaznap.

1089.

Vidombáki tábor, 1602 szeptember 16.

Basta Rudolf császárnak.

Kegyelmebe ajánlja Schneckenhaus János lovassági alezredest.

30 Giovanni Schneckenhaus secondo luocotenente colonnello dei Reiteri di Slesia ha servito in tutte queste occasioni molto honoratamente, et in particolare nella battaglia che si diede contra Michel vaivoda.¹ E però mi par degno che la Maestà Vostra li usi qualche clemenza

35 ¹ A miriszlói csata értendő.

a esempio d'altri che habbino maggior speranza nelle occasioni di ben servire la Maestà V. Sacratissima. Et io, come testimonio di vista, ne supplico humilissimamente la Maestà Vostra, alla quale humilissimamente m' inchino.

Dal campo a Vaydenpach, li 16 di Settembre 1602. 5

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

Megjegyzés. Basta ez ajánlólevele 1604-iki iratok közt hever, Schneckenhausnak a császárhoz intézett német könyörgeése mellett, melyben 1603 végén nyert birtokadománya jóváhagyását kérte. 10

1090.

Prága, 1602 szeptember 16.

Rudolf császár Bastának.

Irassa össze az erdélyi lázadóktól elvett birtokokat s azokat senkinek ne osztogassa. 15

Nachdem der Zakel Moises und andere Siebenbürger zu dem Türken gefallen, der Szelestei Janusch ihnen auch nachfolgen wellen, deren aller liegendt und fahrenden Güeter uns ohn Mittl heimbegefallen, so vermahnen wir dich, als unsern General Obristen gnädigist befelchendt, 20 dass du ein eigne Person bis zu Hineinkunft unsern gedachten Commissarien verordnest,¹ die alle solcher ungetreuer Rebellen Hab und Güeter erkundigen, und zu unsern Händen und Genuss nehmen und administrieren lassen, Geldt und Geldtswerth aber mit ordentlichen 25 Inventarien empfangen, und dasselb auf Bezahlung unseres Kriegsvolks und Erhaltung der Festungen auf Raitung verwenden; und wellest nit gestatten, dass einicher Obrister, Teutscher, Hunger oder Siebenbürger sich in solche Güeter und unsere Confiscation eindringe; 30 da jemand was zu Handen genomben hätte, dasselb wieder abtreten und restituieren; dann ganz unbillich wäre, dass wir mit so merklichen Unkosten den Krieg führen, andere

¹ A császári udvar Basta támogatására (de valójában ellenőrzésére) négy biztost küldött Erdélybe; 1602 szeptember 35 8-án kelt hitlevelüket ld. Szamosközy munkái IV. k. 173. l.

aber, so von uns besoldt sein, den Nuetz tragen, und uns das öde Landt lassen sollen. Wellest uns auch so ehist als müglich, ein Verzeichnus aller uns fälliger und confiscirter Güeter, und was du in Handen haltst, zuschicken.

5 In alle Weg muessen die Schlösser, Häuser, Dorf und Underthanen, so umb und bei den Festungen gelegen, niemandt vergeben werden, damit man dieselbe zum Notfall mit Mannschaft, Proviandt, Pau-Robot, Holzfuehr und dergleichen versehen khundte; etc.

10 Geben Prag, 16. Septembris. Anno 1602.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13626.)

Megjegyzés. A császári udvarban rossz szemmel nézték Basta gyakori birtokadományozásait s ezért most Rudolf császár Erdélybe küldött biztosai utasításában (1602 szeptember 7-én) a következőket kötötte külön lelkükre: Daneben wollet euch in Geheimb, unvermerkt erkündigen, was er, Basta jetzo, nach letzter Antretung des Landts Siebenbürgen, für Güeter, die uns von Rechtswegen von den Rebellen und andern zugestanden vergeben hat, wem, wes Gestalt und

20 Conditionen, was jedes derselben Güeter werth, ob ihnen die frei, ledig umbsonst, und auf ewig und erblich, oder auf Lebenlang gegeben, oder sie dafür Geld oder Geldswert bezahlt haben, wem und wohin dasselbe Geld kommen, also auch, was die Städt und andere zur Straf, oder Anlehensweis

25 contribuir, oder noch zu erlegen verschrieben haben, damit wir uns desto besser darnach zu richten. (Hiv. más. ugyanott, Österreichische Gedenkbücher 1601—1602. k. 319. l.)

1091.

Bécs, 1602 szeptember 17.

30 Mátyás főherczeg Bastának.

Aus deinem Schreiben vom 3. dieses ¹ *megértettük az erdélyi ügyek állását. Tájékoztatódsodra jelezzük*, dass der Obrist-Vezier mit dem türkischen Kriegsheer von Weissenburg aufgebrochen, auf Ofen und Pest fortziehet ² und . . .

35 ¹ Kötetünk 1080. sz. a.

² Ezt a nagyvezér azért tette, mivel augusztus 29-én sikerült ismét visszafoglalnia Székesejérvárt s most az ostromolt Buda megsegítésére sietett.

um Filek und etliche andere Bergstädterische Grenzhäuser sich annähern, durch Oberungarn auf Siebenbürgen in die 12 m. Mann, welche der Zekel Moises, der sich bei dem Vezier befindet, bei ihm erlangt hat. *Intünk tehát, hogy örködjél mindenre* und mit dem Mustermeister Lassota 5 des Feinds Fortzugs halber *levelezést tartásál fenn.*

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 320. 1.)

1092.

Prázsmár, 1602 szeptember 18.

Basta Segesvár város tanácsának. 10

A várostól kapott 100 lándzsa árát adójukba számítja.

Quoniam prudentes et circumspecti magister civium, regius et sedis iudices, caeterique iurati cives civitatis Segesvár in rationem Sacrae Regiaeque M^{tis} centum aeratas hastas administraverunt, eosdem in eo assecuran- 15 dos et certificandos duximus, quod ex censu eius sedis non quidem praesenti, ob varias regni necessitates, sed consequenti pretium debitum praescriptarum hastarum quadraginta nempe florenos constituens, excipi ac in 20 rationem suam converti faciemus et concedemus; etc.

Datum in oppido Prasmár,¹ die 18. Septembris.
Anno Domini 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 88. sz.)

1093.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 18. 25

Basta Rudolf császárnak.

Radul havasalföldi vajda megsegítése. A moldvaiak Márkó vajdát akarják urukul. Borbély György Lipppa felé indult. Basta sürgeti katonái zsoldját. Gonosz hírek a tatárok közeledéséről.

Con le ultime mie dil primo et 3. di questo,¹ havrà 30 la Maestà V. Sacra^{ma} tra gl' altri particolari inteso, come

¹ Ide Basta szeptember 16-án érkezett Vidombákból; Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 323. l.

¹ Mátyás főherceghez intézett másodpéldányait lásd kötetünk 1079. és 1080. sz. a. 35

a requisitione dil Valacho mi era incamminato verso Corona con l' essercito, nel qual tempo anco si hebbe nova certa dell' arrivo dil Tartar Han in Moldavia con forsi 20 m. cavalli, e l' istesso giorno diedero una
5 buona mano ai nostri Haiduchi che trovorno sbandati per il paese a rubare, come lor solito, e per questa causa, et anco per non commetter niente alla fortuna, sì come si gl' era scritto, il Valacho ha ritirato il suo campo sotto i monti che guardano verso Corona, et io dimani mi acco-
10 starò alle radici dei monti da questa parte, per dove, per quanto mi riferiscono i proprii Valachi, potrò sempre in un giorno dar soccorso al suddetto vaivoda, se farà bisogno, havendoli tra tanto mandato un soccorso di 3 m. fanti Siculi et mille cavalli Ungari, perchè non vorrei, se
15 fusse possibile, uscir dalla provintia per qual si voglia cosa potesse succedere. Ho mandato anco a guardar un' altro passo di Moldavia alcun numero de Siculi, insieme con 3 compagnie de cavalli Vallone, per vietare, se sarà possibile, che i Tartari non intrino a scorrere questo paese.
20 Son venuti a congiungersi con i Moldavi ch' io soleva havere in questo felicissimo essercito della Maestà V^{ra}, molti altri Moldavi principali, che hanno portato lettere de gl' altri che restano tuttavia nella provintia, i quali tutti di comun volere chiamano Marcho vaivoda per
25 lor Signore. E se ben io so qual sia l' animo della Maestà V. circa commover novi humori, tuttavia vedendo il mal procedere di Hieremia, ho mandato il suddetto Marcho vaivoda con il soccorso prenominato, acciochè presentandosi l' occasione, si servi di essa, il che tutto si è fatto et
30 ordinato senz' alcuna scrittura per tutto quello che potesse seguire, giudicando io quando altro non seguisse da questa resolutione, che almeno debbi servire per ditener occupato il suddetto Hieremia per la propria difesa, acciò non possi molestare, come disegna, questa provintia. E perchè
35 meglio la Maestà V. possi veder qual sia l' animo di questo Hieremia, le mando la copia della lettera scritta per il suo secretario a un principale Siculo, e di questo modo sarà sempre in libertà mia poter voltar le forze verso

Lippa, se farà bisogno, dove, come già scrissi alla Maestà V. Sacra^{ma} mandai Barbier Georg con 4 m. Valachi et dui o tre mila altri dil paese, nè sin' hora intendo vi sia altro, che rumori vani della venuta di buon numero de Turchi, per voler assediare Lippa, ma a mio parere non è 5 da credere, che il Visier debbi smembrare tanto numero di gente dal suo essercito che basti a espugnarmi una piazza delle frontiere in faccia; tuttavia vederemo, se ben so che Zekel Moises fa quanto può per haver aiuto da Turchi.

Quanto poi alle lettere dil detto Moises, che scrissi 10 alla Maestà V. esser comparse quì, dirette a Barbier Georg, al Toldi et ad altri nobili, non si è potuto scoprir cosa alcuna, perchè veramente questa congiura fu fatta subito dopo la rotta d' Albagiulia et prima che le fortezze fussero consignate, di maniera che non m' è parso bene stare 15 a muovere humori, massime in questi tempi. Desiderarei bene che il reggimento dil colonnello Pezzen fusse arrivato, perchè questo dil Prainer di pura neccessità va non poco diminuendo, se ben io fo, quanto posso per aiutarlo.

Ho più volte scritto alla Maestà V. per haver qualche 20 danari, sì per queste genti che non hanno alcuna assignatione, sì anco per le genti Ungare delle frontiere, le quali non cessano di giornalmente protestarsi, et certo, se non eramo presti a occupar Lippa et Jeneö, senza dubbio vi sariano de fastidii. Così supplico humilissimamente la 25 Maestà V. a non voler più differire in comandar che mi siano mandati danari, altrimenti dubito di qualche gran disordine.

Scrissi anco alla Maestà V. che già s' andava approssimando il tempo che i Slesii se ne vorrano andar al lor 30 paese, e feci anco nelle suddette lettere una propositione delle genti che pareva a me dovessero restare in questa provintia, intendendo però dopo la ritirata che sarà per fare l' essercito turchesco, sopra di che starò aspettando clementissima risposta, ma sopra tutto che lei comandi 35 siano mandati danari per pagar le genti, che havranno da intrar in presidio, acciò poi non vi siano difficoltà.

Vorrei anco che la Maestà V. fusse servita mandar

quanto prima commissarii, acciò potessi havere chi mi aiutasse.

Il Valacho mi sollicita per il castello di Vecz,² qual già si consignò al Bornomissa per modo di provvisione in
5 contracambio d'alcuni suoi beni occupati da Barbier Geörg et altri. Ho risposto al suddetto Valacho che ne haverei scritto alla Maestà V^{ra}, e per questo, e per altre cose simili non sarà se non bene che i suddetti commissarii venghino quanto prima.³

10 Dopo haver scritto sin quì, mi scrive il vaivoda esserle capitato un spione Turco, venuto da lui sotto pretesto di chiaus, il quale in tormenti ha confessato haver il Gran Turco mandato il Can de' Tartari in Moldavia acciò statuischi in detta provintia un vaivoda a devotione
15 di esso Tartaro, e che in Valachia ponghi un certo figliolo d'un altro vaivoda, che gl'anni passati si fece Turco, e che fatto questo, esso Can passi verso Lippa a congiungersi con Bektes bassà, e che uniti venghino poi a' danni della Transilvania; et questo si confronta con altri avvisi
20 havuti. Perciò havendo in questo ponto havuto nova che il reggimento del colonnello Pezzen sia arrivato verso Claudiopoli si è trovato convenire, che detto reggimento s'incammini verso Lippa per congiungersi con Barbier Geörg, mandato a quei confini per le cause scritte, acciocchè
25 potiamo star sicuri da quella parte, perchè niente più ne potria impedire i nostri disegni di qua, che sentirsi a toccar arme da quella parte tanto lontana da questa, e da quì si attenderà a dar calore alle cose di Valachia, e se farà bisogno potrò anco passare con tutto l'essercito
30 a combattere il Tartaro, poichè tra le genti che si trova il vaivoda, et queste, passano il numero di 30 m. huomini. E tanto più, quanto che Hieremia insieme con il fratello pare che si siano pentiti d'haver introdotto il Tartaro, et hanno dato avviso al nostro vaivoda dil disegno che
35 tiene il Tartaro dei suddetti dui novi vaivodi. Se gli è risposto che si lascino intendere meglio qual sia l'intentione

² Vécs, ma Marosvécs.

³ Ez a pont e levél másodpéldányából hiányzik.

loro, che se vorranno esser aiutati si farà quanto si potrà. E perchè non son dil tutto fuori d'intentione di passar i monti, caso facesse bisogno, io vo ordinando a tutti i passi de' monti guardie, acciochè vietino a' Tartari la intrata in questa provintia, se sarà possibile; etc. 5

Dal campo a Prasmar, li 18. Settembre 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, F. A. 1602. IX. 8. Mátyás főherczeghez intézett másodpéldánya ugyanott, HKR. Oct. No. 12. Exp.)

1094.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 18. 10

Basta Duodo Péter prágai velencei követnek.

Rádul vajda ellenlábásának: Jeremiásnak szorult helyzete.

È un pezzo che non ho scritto . . . Zekel Moises transportato dal desiderio da regnare in questa provintia a töröktől vár segélyt per tentare la espugnatione di Lippa et di Jeneő. *Ezért hadakat küldtem ellene, magam ide jövéen Radul vajda segítségére,¹ a ki si è ritirato dall'altra parte de i monti in alloggiamento assai forte 4 leghe discosto da me. De Jeremiás vajda úgy látszik szabadulni akar a tatároktól, hogy velünk egyesülve üzhesse ki őket. Am, ha 20 eljárásával csupán izgatni akarja a székeleyeket, gli darò tanto che fare in casa sua, che la metà sarà troppo; etc.*

Dal campo a Prasmar, li 18. Settembre 1602.

Per maggior sicurezza ho mandato verso Lippa il reggimento del colonnello Pezzen, già che tra il Valacho et me havemo da 30.000 persone.²

(Hurmuzaki: Documente VIII. k. 251—252. l.)

1095.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 19.

Basta Rudolf császárnak. 30

Kegyeybe ajánlja Rottwitz lovas alezredest és ügyét.

Melchior Rottwitz luocotenente colonnello dei Reiteri di Slesia, in tutte le occasioni che si sono presentati ha

¹ Elhagyjuk itt azokat a részleteket, melyek már Basta előbbi jelentésében meg vannak bővebben.

² Ez az utóirat nincs meg e levél kiadásában. 35

sempre servito con molto honore e affettione, tenendo anco tal governo fra le sue genti, che io non mi posso se non lodarmi dil suo servitio. E giudicandolo io degno della clemenza di V. Maestà Sacra^{ma} *kegyeibe ajánlom*,
 5 assicurandola che remunera persona, la quale merita che sia tenuto conto di essa; etc.

Dal campo a Prasmar, li 19 Settembre 1602.

Külczime: Alla Sacratissima Maestà dell' Imperatore, Nostro Signore gratiosissimo.

10 (Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1096.

[*Prázsmári tábor, 1602 szeptember 19.*]

Basta Radul havasalföldi vajdának.

*Küldöm vissza követeit s kérésére velök együtt meg-
 15 segítésére gróf Cavrioli Tamást 1000 vallon lovassal.¹ Kérem, higgye meg szavát, akár csak a magamét, s ha Jeremiás vajda csakugyan békélni akarna, ragadja meg a jó alkalmat.*

(Elveszett v. lappang; Cavrioli leveléből, Hurmuzaki: Documente VIII. k. 253. l. és Basta 1098. sz. a. leveléből.)

20

1097.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 20.

Basta a Szepesi kamarának.

Adja vissza Perneszi Gábor igaztalanul elfoglalt jószágait.

Ex querelis generosi domini Gabrielis Perneszi de
 25 Osztopán, qui magnum in pace et concordia cum Transsylvanis pertracta nobis attulit incrementum, cognovimus Stephanum Lónai a Do. V^{ris} bona avitica uxoris praedicti exponentis cum domo et curia nobilitari in possessione Váralja existenti per sinistram ex positione titulo inscriptio-
 30 nis, pro certa pecuniae summa impetrasse ac obtinuisse defectum mulieris praelibatae ac mariti seu exponentis

¹ Cavrioli azt írja, hogy 13 zászlóaljának létszáma ezernyi lehet, s ezt Basta egymásutáni két nap két csapatban adta rendelkezésére.

infidelitate in bonorum iam dictorum adeptione apud Do. V^{ras} causasse. Cum tamen et femina ipsa cum liberis supersit, et maritus anteactorum temporum iniurias fidelitate sua et tractatu, qui inter nos et Transsylvanos intercessit, deleverit, quibus de causis bona ipsorum Do. V^{ras} 5 minime ab eis abalienare aut transferre poterunt, sed in refusionem pecuniae aut alia bona, aut proventus quilibet, quantitate haud absimilis competitori est tradendus, et legitimo possessori bona memorata sunt omnino aequitate suadente restituenda ; etc. 10

Datum ex Prasmar in castris Suae Maiestatis, 20. Septembris. Anno 1602.

(Eredeti, Szepesi kamarai ltár, Repraesentationes fasc. 39. — O. l.)

1098.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 20. 15

Basta Mátyás főherczegnek.

Rádul vajdának segítséget küldött. A tatárok közeledése. Nyári Pál tudósítása Székely Mózes vállalkozásáról.

Sono dui giorni che scrissi all' Altezza V. Ser^{ma} 1 dell' arrivo mio al piedi di questi monti 2 per poter dar soccorso 20 al Valacho, caso che fusse stato bisogno, et a ponto hier mattina oltre ai 3 m. Siculi et mille cavalli Ungari che v' inviai, mandai anco il conte Cavrioli con 500 cavalli Valloni con espresso ordine che non si venesse altrimenti al fatto d' arme, ma solo difendere l' alloggiamento, 25 poichè mi riferiscono esser il sito assai avvantaggioso, giudicando io impossibile, che tanto numero de cavalleria, come tiene il Tartaro, si possi trattenerne in quei contorni, per esser stato quel paese discipato dalli nostri Haiduchi, et quando esso Tartaro non possi venir a giornata con 30 i nostri, non so ciò che potrà fare, anzi tengo per fermo debbi esser necessitato a ritirarsi.

S' intende per avvisi havuti dal campo de' Valachi che già essi Tartari siano arrivati a 4 leghe discosto, e che

¹ Lásd 1093. sz. a. szövegében. ² Kárpátok.

stiano aspettando Simeone con buon numero de Polacchi. Ma se i nostri osserveranno l'ordine che si gli è dato, non potranno pericolare, et il Tartaro insieme con Simeone converrà che di pura necessità si ritirino indietro per le
5 cause già dette.

Dall' altro canto s' intende che Hieremia desidera la pace con il Valacho. Ho scritto al detto Valacho, che tenghi la pratica in piedi, perchè quando si potesse venire a qualche accordo fermo et stabile, lo giudicarei molto
10 meglio che il commovere novi humori, non ostante le occasioni, che esso Hieremia ha dato, et anco che la nobiltà di quella provintia facci istanza di novo vaivoda, e così andrò differendo la resolutione che ultimamente scrissi haver fatto di tentare quella provintia, havendo però
15 sempre il riguardo che conviene alla dignità di Sua Maestà.

Il Valacho suddetto vorrebbe edificare una buona fortezza nella sua provintia, e mi fa istanza di consiglio et d' ingegniero, e se bene non è hora il tempo di poter dar principio al lavoro, tuttavia quando anco fusse la stagione,
20 non lo farei senz' ordine di Sua Maestà o di V. Altezza, se ben il mio parere sarìa, che si facesse per non haver ogni giorno ad abbandonare la provintia. Ma se la Maestà Sua comandarà, procurarei con destro modo che ci mettesse dentro presidio Alemanno, il che servirebbe di
25 maggior sicurezza a Sua Maestà et alla persona di esso vaivoda. Tuttavia humilissimamente mi rimetto a quanto la Maestà Sua et V. Altezza giudicaranno.

Mi vengono anco in questo ponto avvisi da Paulo Nyari, che a Temesvar sia arrivato Zekel Moises con
30 3 m. Turchi con intentione di voler espugnare Lippa, di modo che sarà stata molto a proposito la resolutione fatta d' haver incamminato a quella volta il reggimento dil colonnello Pezzen.

Scrivo anco al suddetto Nyari, che quanto prima
35 metti insieme i comitati dil Silaggio et al mustermastro di Cassovia ³ ch' anch' esso procuri di movere quelle militie, perchè quando altro non segui, almeno darà che pensare

³ Lassota Erik.

al nimico. Ho anco espressamente comandato a Barbier Georg che non commetti niente alla fortuna, perchè poi siamo al possesso, il conservare fa per noi, et io di qua m'andrò governando secondo il tempo et l'occasione; etc.

Dal campo a Prasmar, li 20 Settembre 1602. 5

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1602. October No 12. Exp.)

1099.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 23.

Basta védőlevele Kolozsvár polgárai részére.

Memoriae commendamus . . . quod nos honorificum ¹⁰ habentes respectum fidelitatis et fidelium obsequiorum prudentum et circumsectorum primarii et regii iudicum caeterorumque iuratorum civium ac amplissimi senatus, universorumque inhabitatorum civitatis Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} Colosvar, quae ipsi inde semper ab initio ¹⁵ erga principes Transsylvaniae, sed potissimum in hac ambigua periclitatione dicti regni Transsylvaniae, et prosperis aequae ac adversis fortunae flatibus non sine exigua rerum suarum iactura erga Sacram Caesaream M^{tem} fideliter et summa cum constantia exhibuerunt et declararunt, ²⁰ et in posterum quoque exhibituri ac impensuri sunt; tum vero eo, quod publico commodo ac emolumento multorum, peregrinationandorum ¹ quieti ipsi studere nolunt ducti, id eisdem annuendum et concedendum duximus, quod ipsi dum et quandocunque aut ubicunque (in prae-²⁵ dicta tamen civitate Colosvar) pro recipientibus hospitibus et peregrinatoribus diversoria et hospitia, extruere, ac instar aliarum civitatum privilegialium Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} pro iusta mercede unum quemque recipere et hospitio excipere valeant atque possint, imo ³⁰ annuimus et concedimus per praesentes. Quocirca *rendeljük mindeneknek, kiknek illik*, ut acceptis praesentibus *fenti kiváltságaikban őket bántani ne merészeljétek*; etc.

Datum ex castris ad oppidum Prasmar positis, die 23. mensis Septembris. Anno Domini 1602. 35

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára IV. fasc. 128. sz.)

¹ Ez lehet talán, mivel így van írva: peregrinationan.

1100.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 23.

Basta Fogaras vára őrségének.

Megértvén a fogarasiak könnyörgéséből, hogy ők a futá-
5 roknak lovat, szekeret, élelmet vagy másnemű szükségessé-
geket eddig nem adtak, mivel a futárok a szász városokból
Brassóba vagy onnan a szász városokba vitettek, rendelem,
hogy e kiváltságukban őket továbbra is megtartsátok.¹

(Kivonata a Századok 1890. évf. 734. l.)

10

1101.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 23.

Basta Mátyás főherczegnek.

Le ultime lettere che da me saranno pervenute al-
l'Altezza V. Ser^{ma} sono de 20 dil corrente,¹ a miből meg-
15 érthette Radul vajda szorult helyzetét. Holnap segélyére
indúlok, mert seregei sokat éheznek. Konkoly Péter hajdú-
vezér hű emberünk lévén, elárulta a vajdának a székelyek
lázdási tervét s ezért állapodtam meg itt, per vedere che
risoluzione pigliarà il Tartaro, tanto più havendo provvisto
20 alle cose di Lippa, miként már kétszer is jelentém. Székely
Mózes ugyan alatta van a törökkel, ám il conte de Dampier
che si trova dentro la fortezza, mi scrive non haver che
dubitare de gl' apparati dil Turco ; etc.

Mi è poi capitata una di V. Altezza de 5 di questo,²
25 melyet elintéztem.

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 320—321. l.)

1102.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 26.

Basta a Szepesi kamarának.

30 Quoniam antea quoque scripseramus ad R. M. et
Gen. Do. V^{ras}, ut bona et iura possessionaria avitica con-

¹ Basta e kiváltságlevelét eredetijéről szerettük volna kö-
zölni, de az Fogaras város hivatalos értesítése szerint ma már
nincs levéltárában.

35

¹ Közölve 1098. sz. a. szövegében.

² Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

sortis generosi Georgii Palaticz remitterent, *újból kérjük, hogy cum autem mulieres in notam incurrere non possint, et quod unicuique iuxta tractatum et deliberationem communem regnicolarum remitti debeant iura possessionaria, adják vissza elvesztett jószágait.* Quod vero ad summam ⁵ inscriptionalem generosi domini Francisci Alagi attinet, de eadem propter rationes supra declaratas et respectum nostrum, eundem contentare studeant atque nitantur; etc.

Datum ex castris Suae M^{tis} ad oppidum Prasmars positum, die 26. mensis Septembris. A. D. 1602. ¹⁰

Hállapján, kamarai kézzel: 30. Novembris 602.
(Eredeti, Szepesi kamarai ltár, Repraesentationes fasc. 39. O. 1.)

1103.

Bécs, 1602 szeptember 27.

Mátyás főherczeg Bastának. ¹⁵

Leltározza a megölt Szelestei János elkobzott vagyonát.

Uns hat unser Cammerer und lieber getreuer Hauptmann, Joachim Beck Freiherr was sich mit dem enthaup-
ten Zelestei Januschen als derselbe zum Tirken fallen und
ein Grantzhaus Világosvár dem Feindt übergeben wollen, ²⁰
zuegetragen, gehorsambist berichtet, beinebens under-
thänigst gebeten aus des Zelestei liegundt und fahrundt
Güeter ein Recompens seiner dietsfalls erzeugten Für-
sichtigkeit und Fleiss vor andern zu bewilligen. Wann
wir dann bericht werden, dass gemelter Zelestei in baar ²⁵
Geldt, Silbergeschmeidt und andern Fahrnissen, auch
liegendt Güeter was ansehnliches sonderlich bei einem
Edelmann, Imrefi János de Diószeg ¹ und sonst bei andern
verlassen hat, als ist unser gnädiger Befelch, dass du
azt a hagyatékot összeírjad, felbecsüld és mielőbb felküldjed. ³⁰

Geben Wien, den 27. Septembris 1602.

Wasmassen Ihrer Mt. Obrister zu Wardein, Paul Nyari uns gleichfalls wegen Bewilligung einer Ergötzlich-
keit aus solcher Verlassenschaft gehorsamst ersucht hat,
megértheted e levél mellékletéből. ³⁵

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. Registratur Sept. 120.)

¹ Irva német fonetikával így: Tiosekhi.

1104.

Bécs, 1602 szeptember 29.

Mátyás főherczeg Bastának.

Mivel a török pesti táborát felszedte, vigyázzon, ha netán
 5 *feléje menne.*

Wir erinnern dich gnädiglich, dass der Serdar mit dem türkischen Kriegsheer den 25. dieses aus dem Feldlager bei Pest aufgebrochen und eingelangten Kundschaften nach, gegen Szolnok oder Peterwardein-werts seinen Weg
 10 genommen haben solle. Darauf wir mit Ihrer Kais. Mt. Kriegsheer die Belagerung von Ofen zu tentiren entschlossen. Wann wir aber des Serdars Intents keine Gewissheit, der Feind vielleicht gegen Oberhungarn oder Siebenbürgen seinen Zug nehmen möchte, also hast
 15 hierauf gute Kundschaft zu halten, *az ország határait és lakóit megvédeni s az ellenség mozdulatairól* uns ehist herwider gehorsamst berichten ; etc.

Wien, den 29. Septembris 1602.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. 1602. Sept. No 127. Reg.)

20

1105.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 30.

Basta Segesvár város tanácsának.

Hagyjuk és parancsoljuk . . . hogy ez mi levelönk látván, az gyűlésben rendek és kapuszámra felvetett adó-
 25 ban, az mit Kegyelmetek felszedett mindjárast küldtön küldje Fejérvárra, az mi penig hátra volna is, benne felszedvín, minden haladék nélkül azt is az többivel egytembe Fejérvárra szolgáltassa és Haller Gábor uram kezéhez adja ; etc.

30 Datum ex castris ad oppidum Prasmars positis, 30. Septembris 1602.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 92. sz.)

1106.

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 30.

Basta Mátyás főhercegnek.

Gróf Cavrioli rakoncztalan hajdúinak véres ütközete a tatárokkal. Jó hírek Lippha felől. Basta pénzt és löszert sürget. 5

Con l'ultime mie de 23 di questo mese ¹ havrà la Altezza V. Ser^{ma} inteso, come havendo havuto risguardo a quanto importava il mantener in piedi l'esercito dil Valacho, li havea mandato in soccorso il conte Tommaso Cavrioli con 500 cavalli Valloni, et un giorno doppoi altri 10 500, dove esso conte arrivato che fu, in conformità di quanto li havea ordinato attrincerò l'essercito come meglio potè, et il lunedì, a 23 comparse il cano de' Tartari in persona, insieme con Simeone con forsi 40 m. cavalli, e dal levar del sole sin' al tramontare durò la scaramuzza, e se bene 15 io havea espressamente ordinato, sì come scrissi, che l'essercito si dovesse mantenere nelle trinciere, tuttavia come gente senz' alcuna obbedienza, alcuni di loro volsero uscire contra la volontà del suddetto conte, da dove naque un disordine tale, che senza il squadrone dil capitano 20 Verlino, ch' havea seco, la sua compagnia et quella dil conte Camillo Cavrioli senza dubbio l'essercito nostro era per perdersi, ma questi sutenendo la carica de' Tartari dettero tempo ai nostri di riordinarsi. La scaramuzza fu caldissima, quanto si basti a credere, e de' nostri ne 25 restorno morti da 300, e più di mille feriti di saette, e de' Tartari, da molti pregiati et fugiti, s'intende per cosa certa siano morti da 4 in 5 mille, e de' migliori.²

Io partei da quì a 24 insieme con il colonnello Prainer e 300 moschettieri [et 200 cavalli],³ ma arrivai tardi, 30 che il Tartaro era di già ritirato, e doppo esser stato là

¹ Lásd kivonatosan kötetünk 1101. sz. a.

² Nem remélt csatájukat bővebben leírja maga Cavrioli, visszatérőben 1602 október 1-én Brassóban kelt levelében; Hurmuzaki: Documente VIII. k. 254. l. 35

³ Ezt Basta következő jelentéséből vettük át, összevetve harmadik jelentésével, mely 200 s nem 700 lovasról szól.

un giorno et confirmado in quanto si è potuto gl' Haiduchi, ho ripassato i monti et venuto all' esercito. S' intende che il Tartaro suddetto habbi preso il suo viaggio verso Zilistria, dicono per ritornarsene al suo paese; conduce seco, per
5 quanto dicono, Simeone come pregione, pretendendo da esso che li rifacci i danni ricevuti, non ostante che per indurlo egli a combattere gli avesse prima dato 200 m. talleri, lamentandosi che il detto Simeone gl' avesse dato a intendere et assicurato, che non havrebbe ritrovato
10 ostacolo niuno, poichè nell' esercito del Valacho non vi erano altri soldati che Razziani et Valachi, et secondo me, credo che Simeone et Hieremia siano pentiti d' haver introdotto questa gente in lor soccorso.

Io tengo questa fattione per tanto importante, quanto
15 può importare la conservazione di queste due provintie: Valachia et Transilvania, perchè succedendo ogni minimo disordine, si havrebbe corso grandissimo rischio, perchè di già questi Transilvani stavano attentissimi aspettando l' esito di questa fattione, et in ogni modo conviene, che
20 Sua Maestà s' assicuri di loro con i modi già scritti.

Habbiamo anco buonissime nove dalla parte di Lippa, avvisandomi il conte Dampier, che si trova in quella fortezza, haver il Visier richiamato a se non solo le genti ch' havea consignato a Zekel Moises, ma anco le altre
25 genti de' presidii, di modo che in quello che tocca a questa provintia, spero che Sua Maestà havrà tempo di provvederci.

Quanto al trattato ch' ultimamente scrissi all' Altezza V^{ra}, non si è potuto scoprir più innanti per le occupationi havute, ma fra 3 o 4 giorni spero haver nelle mani alcun'
30 altro de' complici, da quale si potrà sapere il fundamento di questo negotio.

Quì non si trovano polvere, nè meno per hora veggo come poterne fare, però sarà bene che V. Altezza comandi, me ne siano mandate in quantità grosse et minute, acciò
35 possi munire le piazze meglio che non sono.

Torno di novo a supplicare per danari, et in particolare per il pagamento delle genti che hanno a intrare in presidio per evitare ogni difficoltà che potesse poi nascere.

Il capitan Verlino si è, come ho detto, comportato molto valorosamente in questa fattione, sì come sempre ha fatto in tutte le altre occasioni, che si sono presentate; supplico per tanto humilissimamente l' Altezza V. a volerlo havere raccomandato a suo tempo. 5

In questo istesso ponto mi vengono avvisi dal vaivoda che il Tartaro sia andato verso il Danubio, ma non si sa con che disegno, se bene li più tengono ch' egli sia per mandar qualche gente della sua in aiuto dil Visier e che con il restante se ne ritorni al suo paese, sì per il gran danno 10 ricevuto, sì com' anco per ritrovarsi egli aggravato d' infirmità. Ma non si può tardar a saperne la certezza, che sarà causa ch' io mi fermerò ancora qualche giorno per di qua, per dar calore al Valacho, tanto più che i suoi Haiduchi incominciano a incamminarsi verso le case loro per la via 15 di Lippa, non osando passare per questa provintia per paura d' esser castigati; etc.

Dal campo a Prasmár, l' ultimo Settembre 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1602. Oct. No 12. Exp.)

1107.

20

Prázsmári tábor, 1602 szeptember 30.

Basta Duodo Péter prágai velencei követnek.

Cavrioli győzelme a tatáron. Basta jutalomra ajánlja.

Doppo non scrissi a V. S. Illma, le cose di qua han corso una gran borasca, et tale ch' era da dubitare di tutta 25 la macchina, perchè sendo venuto in persona il cano de' Tartari in aiuto di Simeone, *vajdánk kérésére segítségül küldtem gróf Cavrioli Tamást 500 lovassal, utána ismét másik ötszázat menesztvén*, i quali arrivano il lunedì, 23 di questo, in tempo che se menava le mani. *Mindjárt 30 össze is ütköztek a tatárokkal, sőt a csata másnap is kiújult és folyt* sin a mezzo di, se ben i nostri con maggior prudenza difesero le trinciere. *Győzelmünk Cavrioli gróf és testvére, meg Verlin kapitány vitézségének tulajdonítható.*

Io spero haver per questa stagione passato ogni peri- 35 colo, et che Sua Maestà debbi haver tempo di prevvedere

alle cose di qua, che veramente hanno bisogno di più gagliardi rimedii, che sin' hora non hanno havuto; ¹ ma dubito haver perso il credito; tuttavia il tempo lo mostrerà; etc.

5 Dal campo a Prasmar, l' ultimo Settembre 1602.

Tengo per fermo che il conte Tommaso sia per fare una gran riuscita, e perciò vorrei, che per i servitii dil padre, et anco per quello che la Ecc^{ma} Republica² ne può sperare, V. S. III^{ma} fusse contenta favorire un tanto 10 soggetto, acciochè dalla republica suddetta gli fusse dato qualche trattenimento, per incominciarlo a caparare.

Nel resto io non ho ancor risoluto ciò che sia per fare, volendo in ogni modo assicurarmi dell' andata di questi Tartari nel lor paese, tanto più quanto che dalla parte di 15 Lippa non sento alcun rumore; etc.

(Eredeti, bécsi áll. Itár, Dispacci di Germania 32. k. 231—232. l.)

1108.

Prázsmári tábor, 1602 október 1.

Basta Miksa főherczegnek.

20 Negst vergangene Wochen haben die Unsern auf der andern Seiten des Gebürgs, dahin sich der Waivoda Radul retirirt, mit dem Feindt ein überaus bluetigen Scharmützl gehalten. *Erre Cavriolit küldtem segélyére s maga a vajda is bevallotta, hogy a nélkül die Sache übl wäre ausgeschla-* 25 *gen. Der Scharmützl hat den 23. verwiechenes Monats Septembris, als am Montag, sich angefangen und bis Erchtag zu Mittag gewährt; jöve telem hírére azonban a tatár kán tovább állott.*¹ *Bizonyos hát, dass diese zwei Land gleich salvirt worden; a mi az erdélyieket is féken* 30 *tarlja; etc.*

(Jorga: Studii și documente IV. k. 136—137. l.)

¹ Idáig közölve Hurmuzaki: Documente VIII. k. 255. l.

² A velencei köztársaság.

³ Egyéb részlete megvan Basta előbbi két levelében.

1109.

Prága, 1602 október 2.

Rudolf császár Bastának.

Foglalja s kezeltesse a kincstár számára a megölt lázadó Horvát János jószágait. 5

Nachdem wir vernommen, dass Horvat Janus, ein fürnember Siebenbürgischer von Adel sich zu des Zekel Moises und anderer Ungetreuen Practicen wider uns gebrauchen lassen und neulich, als er mit türkischen Briefen und Practicen betreten, von unsers Kriegsdienst Leuten 10 nieder gehauet worden, dardurch uns seine Güeter liegend und fahrendes, heimbegefallen, so ist unser gnädigster Befelch, dass du desselben Verlassung in allem zu unsern Handen nehmen, die Landtgüeter durch Verwalter auf Raitung regieren, die Fahrnus aber inventiren und ver-15 wahren lassest, bis unsere Commissarii hineinkomben, die haben in ihrer Instruction Befelch, was mit deinem Guetachten in solchen Fällen zu thun ist, auch uns ein Inventari derselben überschickest; etc.

Geben Prag, den 2. Octobris. Anno 1602. 20

(Hiv. más. a bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher fol. 342.)

1110.

Prázsmári tábor, 1602 október 3.

Basta Doboka vármegye rendeinek.

A pestis miatt senki ne merje elhagyni lakóhelyét és a vár-25 megyét. Adójukat Fejérvárra küldjék.

Jóllehet annakelőtte parancsoltuk vala, hogy Kegyelmetek minden halogatás nélkül Barbély György mellé az táborba menne a' főfő emberek pedig mellőnk jönnö,¹ de mivelhogy értjük, hogy Torda, Doboka és Zolnak várme-30 gyében a pestis igen grassál, hagyjuk és autoritate pleni-

¹ Az ö-betűt később is következetesen használja a rendelet írója, helyesebben másolója, szokatlan formában ott is, a hol nem kellene.

potentiae nostrae a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis attributa, sub amissione capitis et omnium bonorum serio parancsoljuk, hogy ha szintén útban vónátok is, mindjárt fejenként megtérjete és haza oszoljatok, sőt
 5 minden helyeken minden rendbeli embereknek meghirdessétek és megkiáltassátok, hogy fejek, jószágok elvesztése alatt senki a vármegyőtekbeli emberek kezzül más vármegyőben, hol még a pestis nem grassál, ne menjen, ha pedig afféle találkoznék közzöletek, hogy temerarie
 10 akar mü szükségéért egyik vármegyéből másikban járna, meg fogjátok és öljétek érette. Az adónak pedig felét mindjárt, az mint az előtt is megparancsoltuk, Fejérvárra Haller Gábor kezében minden halogatás nélkül küldje, a felét is pedig felszedvén, azt is fogyasztás nélkül ugyan
 15 Fejérvárra Haller uram kezébe szolgáltatassa; etc.

Datum ex castris Sacrae Caesareae Regiaequae Mis ad Prasmar positis, die 3. Octobris 1602.

Külczíme: Magnifico egregiis nobilibus comitibus, vicecomitibus iudicibus nobilium comitatus Doboka etc. Dominis
 20 et amicis nobis honorandis.

(Egykorú másolat, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1111.

Bécs, 1602 október 5.

Mátyás főherczeg Bastának.

25 *Válasz. Elismerése Basta iránt hűséges szolgálataért.*

Wir haben aus unterschiedlichen deinen Schreiben vom 1., 18. und 20. Tag Monats Septembris¹ der siebenbürgischen Expedition Verlaufenheit... mit Gnaden vernommen... *Tájékozásodra jelentjük*, dass Ihrer Mt.
 30 Kriegsheer den 2. dieses Monats die Belagerung der Stadt Ofen vorgenommen und sich daselbst befindet... *De vigyázzál és értesítsél, ha mit hallasz a törökről s a hozzámenekült Székely Mózesről.*

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 322. l.)

35 ¹ Mind megmaradt, lásd 1079., 1093. és 1098. sz. a.

1112.

Fogarasi tábor, 1602 október 10.

Basta Besztercze város tanácsának.

Vigyázzon a határra s értesítse a moldovai hírekről.

Megértettük az Kegyelmetek leveléből, menemű hírek 5
 legyenek Moldovában, tudniillik hogy az tatár és lengyel
 ide ügyekeznek reánk. Azért legyen Istennek hála attól
 immár semmi félelmünk nincsen, mert Havaselföldére
 reá jövőn, igen megveretének és nagy szígyenvallással és
 kárral ki kellették az hámnak Havaselföldéből az Dunán 10
 által pironkodni. Azért immár Kegyelmetek mind jó
 reménségben legyen és vigyázzván ennek utána is, ha mi
 bizonyos dolgot érthet, minekünk értésünkre adja ; etc.

Datum ex castris ad Fogarasium positus,¹ 10. die
 Octobris. Anno Domini 1602. 15

Hátlapján rájegyezve : 13. Octobris 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1113.

Fogarasi tábor, 1602 október 10.

Basta Beck Joachim jenei kapitánynak. 20

Kitartásra inti, mert segítségére indul s reméli, helytáll.

Intendo che l' essercito turchesco se ne venghi alla
 volta di V. S^{ria} e perciò mi son inviato con tutto l' essercito
 per venire a cotesti confini, dove spero essere fra pochi
 giorni, aspettando solamente che si unischi meco l' esser- 25
 cito di Valachia, con il quale, et con le forze ch' io mi trovo
 spero tentare la fortuna, caso mi sia data occasione, et spero
 anco che V. S. in ogni evento debbi fare quello che si
 conviene a cavalier d' honore, di che non ho mai dubitato.

¹ Prázsmárról Basta október 7-én kerekedett fel s jött erre 30
 felé, a hová ügyei hívták ; Quellen zur Geschichte der Stadt
 Brassó V. k. 381. l. és Trauschenfels : Deutsche Fundgruben 124. l.

Ho scritto al colonnello Pezzen, che mandasse a V. S. una compagnia di rinforzo et credo l' habbi fatto. Nel resto credi certo ch' io non mi scordarò di lei. E Dio la contenti.

Dal campo vicino a Fogaras, li 10 Ottobre 1602.

- 5 *Külczime* : All' Illmo Signore, il Sr Joachino Beck, libero barone de Leopoldsdorf etc. Capitano d' Alemanni in Jeneö.
(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Sept. 93. Exp.)

1114.

Prága, 1602 október 10.

- 10 Rudolf császár Bastának.

Accipis his additum, quid nobis Michaelis vaivodae filius¹ scribat, ut ad nos ipse venire seque coram sistere desideret, s *habár szívesen látjuk, tégy jelentést, alkalmas-e most feljövetele.*

- 15 (Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 323. l.)

1115.

Fogaras, 1602 október 11.

Basta Beck Joachim jenei kapitánynak.

*Segítségére a Déva közelében Borbély Györggyel időző
0 Pezzen ezredes hadnak egy részét rendeli.*

Prima che m'arrivassero le due lettere di V. S^{ria} de 4 et 5 di questo,¹ havevo per via d'Ungaria e di Varadino inteso l'arrivo in quelle parti dil Visier con l'essercito turchesco et però mi era incamminato con l'essercito per
25 venir in coteste parti. E non mancarò di venirmene a gran-giornate, conducendo anco meco l'essercito ch'era in Valachia, con animo di tentar la fortuna, seguene ciò che vole. Et perchè giudico non poter arrivar a tempo

¹ Ez Petrászó vajda, kit a rendek két esztendeig tartottak
30 fogva Gyalu várában, míg végleges győzelme után Basta szabadon bocsátotta.

Egyik sincs meg, ismeretlenek.

da mandar rinforzo a V. S^{ria} ho scritto tre giorni fa al colonnello Pezzen,² che si trova vicino a Deva con Borbély Georg, che mandi una compagnia delle sue a V. S^{ria} e voglio creder l'haverà fatto. Nell resto non dubiti V. S^{ria} ch'io sia per scordarmi di lei et tra tanto facci come caval-⁵ liero ch'è, di che non ho mai dubitato. Et Dio la conservi.

Dal campo a Fogaras, li 11 Ottobre 1602.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1116.

Olczonai tábor, 1602 október 13.

10

Basta Besztercze város tanácsának.

Adassa ki a meghalt ifjabb Cserényi Ferencz vagyonát.

Felső Balásfalvában lakó Cserényi László jelenti nekünk könyörgése által, hogy egy megholt Cserényi Ferencz nevű atyjafiának ez napokban halála törtévé,¹⁵ várostokban maradt volna valami javai némely embereknél, mely jókat az ő megholt atyjafia csak tutoris conservationis gratia deponált volna várostokban. Könyörge azon, hogy azokat az jókat Kegyelmetek által neki, úgy mint vér szerint való atyafiúnak kiadatnók. Hagyjuk azért,²⁰ hogy azokat a marhákat kezébe adassa Kegyelmetek; etc.

Datum ex castris ad possessionem Olczona positis, die 13. Octobris 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1117.

25

Ujfalú, 1602 október 14.

Basta Beck Joachim jenei kapitánynak.

Válasz. Erőltlen megsegítésére, ha a nagyvezér netán megtámadná, mert az erdélyiekben sem bízhat.

Dal Tartaro che V. S^{ria} mi ha mandato ho inteso³⁰ quanto dice, et io come tante volte ho scritto, cammino a

² Ez sincs meg.

tutto potere, sendomi arrivato di soccorso 6 m. Haiduchi di quelli ch' erano in Valachia, e con quelli che si trova Barbely Georg insieme con il reggimento del Pezzen, et altri ch' aspetto d' altre parti spero haver un essercito
 5 tale che potremo dire la nostra ragione. Ho scritto *al Pezzen più di una volta, che mandi una compagnia delle sue di rinforzo*; non posso sapere, se lo ha fatto o no, e perchè V. S. *sappi il secreto, le dirò ritrovarmi poca gente e mal sicuro di questi Transilvani, e se il Visier verrà ad*
 10 *assediar V. S. con tutto il suo essercito, io dubito di non poterla soccorer senza evidentissimo pericolo*; nel qual caso V. S. si accomoderà al tempo, procurando però di ritenere il nimico il più che lei potrà, se ben Jeneö, per quanto intendo, è *debolissimo, ma quando non venesse,*
 15 *se non una parte de' Turchi V. S. tenghi per certo, che io verrò a soccorerla.*¹ Tra tanto la mi vadi avvisando di mano in mano. E Dio lo guardi come desidera.

Dal campo a Neundorf, li 14 Ottobre 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1603. Sept. 93. Exp.)

20

1118.

Bécs, 1602 október 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. A török Pest alá vonult és Budát védelmezi.

Aus deinem gehorsamsten Schreiben vom 23. ver-
 25 wichenen Monats September¹ haben wir unter anderm verstanden, was du wegen des Grenzhouses Lippa Versicherung, welches der Serdar belagern wollen, für Fürscheidung gethan hast, und dass du sammt dem Radul Vaida und Barbel Georgen eine gute Anzahl Kriegsvolk
 30 beisammen habt. Wenn dann der Serdar sein Intent mit Belagerung [von] Lippa und vorgehabten Überziehung des Lands Siebenbürgen wegen der Stadt Ofen Belagerung

¹ A dült betúkkal közölt sorok titkos jelekkel írottak.

¹ Kivonatosan lásd 1101. sz. a.

und Verlust der Stadt Pest verändern müssen, sammt dem türkischen Kriegsheer den 13. dieses bei Pest angekommen, sich daselbst gelagert, die Stadt Pest zu recuperieren und Ofen zu entsetzen Vorhabens ist, *értésíteni kívántunk, hogy védekezhessél ellene.* 5

Geben Wien, den 15. Octobris 1602.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. October. No 57. Reg.)

1119.

Prága, 1602 október 15.

Rudolf császár Bastának.

10

Jóindulatába ajánlja Schneckenhausen János kérését.

Cur strenuo fideli nobis dilecto Joanni a Schneckenhausen benigne cupiamus causas habemus varias, tum quod multis annis sese laudabiliter in expeditionibus Hungaricis et Transilvanicis gessit, tum quod aliis observantiae generibus extraordinariis fidele suum in servitiis nostris studium ostendit *megtudhatod kérvényéből*, quo aliqua bona sibi istis in partibus donari humiliter petit *és rendeljük*, ut conveniens illius, qui tam bene meritus est, ratio, qua fieri queat, habeatur. In aliis, quae sese offerant occasionibus scimus te sponte tua favore illi addictum esse; etc. 15

Datum Pragae, 15. Octobris 1602.

(Fogalmazvány, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1120.

25

Szeben melletti tábor, 1602 október 16.

Basta Mátyás főherczegnek.

Holnap mozdul ki Fejérvár felé. Védelmi intézkedései. Török hírek. Birtokadományainak okai és szükségessége. Sztroja Buzeskuł halála. 30

Doppo haver scacciato il Tartaro dalla Valachia della maniera che ultimamente scrissi all' Altezza V. Ser^{ma} io mi era ritirato nella Transilvania, per dar calore

al vaivoda di accomodar le cose sue et attendevo anco alle cose di Moldavia, non pensando mai che il Visier fusse per abandonar le cose dil Danubio, senza ch' io ne fussi avertito, sì come ha fatto, che havendo io inteso per via
5 dell Ungaria Superiore l' arrivo suo a Solnok, voltai subito et con ogni diligenza tutte le forze verso Albagiulia, dove spero arrivare fra 3 o 4 giorni, havendo però mandato innanzi a Barbely Geörg, dove anco si trova il colonnello Pezzen [con] sei milla Haiduchi, acciò meglio possino
10 difendere il stretto di Deva. E perchè il Visier et Moises Siculo hanno scritto a tutte le città et a' particolari nobili, che dovessero pigliar l' armi et liberarsi dal giugo Alemanno, le qual lettere sendo capitate in mano di Barbely Geörg, egli, volendo mantenere il giuramento prestato mi mandò
15 dette lettere et io volendo perciò assicurarmi meglio delle cose intrinseche della provintia, ho richiamato il vaivoda con le sue forze, sendo chiara cosa che mantenendo noi questa provintia, egli ancora possederà la sua, tanto più, che in 8 o 10 giorni si vedrà il fine del disegno di questo Visier.

20 La resolutione che ho preso, s' egli assediasse con tutte le forze sue Lippa o Jeneö è questa di non voler avventurare la giornata, trovandomi tanto inferior di forze al nimico, ma se venesse con una parte dell' esercito, come par che si dichi, io non lasciarò di far ogni sforzo per non
25 perder quelle frontiere, se ben saria facile poi il recuperarla, per esser debolissime. Tra tanto ho scritto al colonnello Pezzen, che mandi dui compagnie delle sue di rinforzo, l' una a Lippa et l' altra a Jeneö, e voglio credere l' habbi fatto, il che quando non servesse d' altro, servirà
30 almeno di far ritardare il nimico il più che si potrà.

Hieri mi fu condotto un Tartaro preso da quelli di Jeneö, il quale riferisce, che havendo il suddetto Visier inteso, che i nostri havevano assediato Buda si era fermato in un luoco chiamato Békés di là da Giula 3 o 4
35 leghe. Io non so, se sia per questo o pur per voler vedere che effetto siano per fare le suddette sue lettere scritte et intercette, havendolo Zekel Moises assicurato, che all' arrivo suo a' confini, senza dubbio i Transilvani havriano

preso le armi contra gl' Alemanni. Sia come si vogli, in breve ne sapremo la certezza.

Questi consiglieri Transilvani m' assicurano delle cose di dentro, et io facilmente lo credo, perchè tra il vai-
voda et me metteremo insieme sin al numero di 20 m. per-
sone, ancor che molti Ungari se ne siano fuggiti; ma di questo
se ne assicuraremo meglio fra 3 o 4 giorni, havendo io
chiamato tutta la nobiltà, che mi venghi a trovare.

Ho munito di tutto quello che fa bisogno il castello di Fogaras almeno per sei mesi, et hora vo facendo istesso
a quello di Deva, et al peggio andare quando mi vedessi
astretto da gran forza mi risolverò di metter le spalle a
qualche luoco sicuro et star alla mira, sendo già la stagione
tanto innanti, che l' inimico non potrà campeggiare, nè
meno tentar alcuna espugnatione, et questa a mio parere
è la ragione che mi persuade a credere, che i Transilvani
non siano per introdurre al presente il Turco nella prov-
vintia, quando anco havessero il peggior animo dil mondo,
potendone essi ricever grandissimo danno et poco utile.

Mi è capitata una lettera di Sua Maestà, nella quale
mi comanda debbi tener conto delle confiscationi, il che
son prontissimo a fare, se ben sin' hora non ho havuto
tempo; anzi per far il fatto mio et per venire al fine della
intentione d' impadronirmi totalmente della provvintia
son stato forzato, come altre volte ho scritto, di andar
temporeggiando con alcuni et anco di fare, contra mia
voglia, alcune donationi, conditionate però, et havrei
fatto, sì come caldamente procurai il simile con Moises
Siculo, tanto era il desiderio ch' io havevo di levarmi
ogn' intrinseco sospetto, le qual donationi, se pur si hanno
da revocare, converrà si facci all' arrivo de' commissarii,
ma avvertischi la Maestà Sua, che questo potrebbe causare
non picciola alteratione, e però sarà meglio, a mio parere,
il differirlo qualche tempo, sintanto che si sia meglio fir-
mato il piedi nella provvintia, perchè se un' huomo solo
e di bassa fortuna, com' è Zekel Moises è bastante a metter
in compromesso questa provvintia, come al presente si
vede, chè sarà poi, se molti principali disgustati faces-

sero l'istesso. E sappi V. Altezza, che niente può assicurare le cose di questa provintia che il fabbricarci una fortezza reale nel centro, sì come altre volte ho scritto, tanto più potendosi fare senza una spesa di Sua Maestà, et all' hora poi si potrà fare ciò che si vorrà, et questo è il mio parere, rimettendomi a più sano giuditio.

Al serrar di questa mi vengono avvisi da più parti, che il Visier se ne sia tornato indietro con tutto l' essercito, chi dice per andarsene in Constantinopoli, et altri per soccorrere Buda, assediata da' nostri. E questa sua ritirata da questi confini veramente è stata molto a proposito, già che non ne poteva apportar altro che incomodo, et in particolare per la gran penuria di vittovaglie che si ha verso le frontiere.

Io partirò dimani verso Albagiulia, et le genti le lascerò alloggiare in questi contorni, sin tanto ch' io sia certo della suddetta ritirata dil nimico, et assicurato ch' io sia di questo, lascerò liberamente partire le genti di Silesia, già che si va approssimando il tempo loro, e riterò tutto il restante sin' ad' altre ordine.

Saria anco bene, che i commissarii affrettassero la lor venuta, acciò si potessero aggiustare le cose di questa provintia.

Il Stroya morse tre giorni sono¹ d' una febbre sopravvenutoli, mentre si curava d' una ferita ricevuta nel combattere, che si fece con Tartari, della cui morte mi è dispiaciuto pur assai, per haverlo sempre conosciuto fedelissimo a Sua Maestà.

Con l' avviso havuto della ritirata dil nimico ho scritto al vaivoda, che si fermi nella sua provintia, et che havendo bisogno d' aiuti per firmar il piedi in essa, mi avvisi che li mandarò dui reggimenti di cavalleria Vallona; etc.

Dal campo vicino Cibinio, li 16 Ottobre 1602.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1602. Oct. No. 12. Exp.)

Megjegyzés. Miként 1120. sz. a. válasza mutatja, Basta egyidejűleg megírta mindezt Rudolf császárnak is.

¹ Október 13-án.

1121.

Szeben melletti tábor, 1602 október 16.

Basta Vendramin Ferencz prágai velencei követnek.

Tervei. Készül Prágába a császárhoz. Udvariassági sorok.

Io mi credevo che con l' haver discacciato i Tartari ⁵ della Valachia, sì come scrissi a V. S. Illma, havessi a riposare qualche poco, *de a török mozdulatairól érkezett gonosz hírek folytán* ¹ me ne vo tuttavia verso Albagnia con alcuna guardia, lasciando il restante dell' esercito in questo contorno di Cibinio, sin tanto che io sia meglio certificato ¹⁰ della ritirata del nemico, et poi dividerò le genti nei presidii; ma se non vengono danari, dubito di qualche garbuglio.²

Io mi vo mettendo in ordine per venirmene a Praga, poichè Sua Maestà così comanda. Ben mi dispiace sin' ¹⁵ all' anima di non potervi trovar la persona di V. S. Illma per farmi conoscer di presenza, quanto le sia servitore; ³ ma poichè questo per hora non può essere, voglio sperare sarà con qualche miglior occasione. Tra tanto la supplico tenermi in gratia sua, ringratiandola infinitamente dei ²⁰ buoni ufficii per me fatti verso la Eccellentissima republica, il cui favore riconosco da lei e starò con desiderio aspettando occasione di poter servire alla suddetta felicissima republica in generale et in particolare, e se saprò dove si trovi la persona di V. S. Illma non lascerò per ²⁵ debito mio di salutarla con lettere; etc.

Dal campo vicino a Cibinio, li 16 Ottobre 1602.

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Dispacci di Germania 32. k. 242. 1.)

¹ Elhagytuk, a mit előbbi jelentésében is megírt.² Idáig meg van Hurmuzaki: Documente VIII. k. 256. l. is. 30³ Eddig terjedő duplicatuma Spinelli érsek prágai nuntius-hoz meg van a római vatikáni Borghese-ltár III. 85. d. kötete 11. l.

1122.

Buda alatti tábor, 1602 október 21.

Mátyás főherczeg Bastának.

A tatárokon aratott győzelmedet haben wir aus deinem
 5 Schreiben vom letzten gnädiglichen gerne vernummen ¹
s reméljük, kihasználád előnyeit, intvén, parancsoljad meg
Radul vajdának, hogy seregeket küldjön gegen der Donau
 werts, *hogy jövőre oly könnyen ne jöhessen a török arra felé.*

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 323. 1.)

10

1123.

Gyulafejevárv, 1602 október 27.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Küldi Breuner ezredest pénzért, posztóért és cipőért.

Der Herr Obrister Preiner wirdt von euch zu Leihen
 15 begehren vierhundert Thaler par Geldt, fünf Stück schlech-
 tes Tuch und sechzig par Schueh, die er für seine Knecht
 nötig bedarf. So ist demnach unser Begehren, ihr wollet
 ihnen solches Geld, Tuch und die Schueh erfolgen lassen.
 Darfür versprechen wir selbst, dass euch bezahlt soll
 20 werden von dem negsten Geldt, so herein komben soll.
 (Welches, wie wir vernemben allbereit auf die Strassen ist.)
 Werdet also nach Gelegenheit ihme zu thuen wissen ; etc.
 Actum Weissenburg, den 27. Octobris 1602.

P. S. Im Fall Balthaser Khraus Güeter allda hätte,
 25 wollet dieselben bis auf weiteren unser Befelch allda
 behalten und uns berichten, was für Güetern sein werden.
 (Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára II. fasc. 46. sz.)

1124.

Gyulafejevárv, 1602 október 28.

30 Basta Szászsebes szék evangélikus esperességének.

Quamvis ad humillimam R. V^{rae} supplicationem et
 quorundam fidelium Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis}

...³ * Lásd kötetünk 1106. sz. a. ...³

intercessionem pro parte Vestra nobis factam secundum privilegia atque indulta Sigismundi principis annue-ramus, ut decimae fiscum concernentes avehi vel asportari minime possint, nisi persoluta prius arenda aut in paratis pecuniis, aut ex fructibus ipsius decimae; cum tamen curia Albensis vino et frumento careat et magnopere indigeat decimarum comportatio moram nequaquam patitur, *rendeljük, hogy küldje meg sürgösen Fejérvárra köteles dézsmáját.*

(Eredeti, nagyszzebeni evangélikus püspöki levéltár.)

1125.

10

Gyulafejevár; 1602 október 30.

Basta Hunyad és Zaránd vármegye rendeinek.

A szászvárosiak panaszára rendeljük, hogy ennek utánna az postaság terhe viselésében minden időkbén egyenlő terhet és gondviselést viseljen Kegyelmetek az szászvárosiakkal, de nevezet szerint az Haczoknak és Keresbányának; etc.

(Hunyadmegyei tört. és régészeti társulat XI. Évkönyve 148. 1.)

1126.

Prága, 1602 október 30.

20

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta soll auf diejenigen Siebenbürger, so von Sigismundo wieder hereingezogen und zu Wien viel Röhr und Rüstung eingekauft haben, darinnen in Geheimb gute Aufachtung halten lassen.

25

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 137. No 27.)

1127.

Budai tábor, 1602 október 30.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. Küldjön sürgösen segélyhadakat a budai táborba.

Auf dein gehorsambistes Schreiben vom 16. dieses¹ erindern wir dich gleich, dass wie wir dir vor diesem com-

¹ Lásd 1120. sz. a. szövegében.

municipiert haben, der Serdar mit dem türkischen Kriegs-
 heer zu Belagerung der Stadt Pest und Entsetzung der
 Stadt Ofen sich begeben hat, von der Belagerung der
 Stadt Pest seithero abgelaßen, und wie wir dafürhalten,
 5 der Abzug mit dem türkischen Kriegsheer zu nehmen
 im Werk ist. Wann dann Ihr Kais Mt. . . . die Belagerung
 der Hauptstadt Ofen continuirn zu lassen gnädigist ent-
 schlossen, darzue füernemblich mehreres Fussvolks von
 Nöthen, das nunmehr in Siebenbürgen so hoch nicht
 10 zulässig ist, *rendeljük*, dass du, so viel ohne Gefahr der
 siebenbürgischen Festungen und Grenz oder derselben
 Provinz sein kann, das Pezzische Regiment und von dem
 Preinerischen Regiment etliche Fähndl *küldjél nekünk se-
 gítségül a legrövidebb úton* in das Feldlager vor Ofen ; etc.

15 (Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. Oct. 96. Reg.)

1128.

Gyulafejevárvár, 1602 november 2.

Basta Besztercze város tanácsának.

Tholdy István uram jelentötte nekünk, hogy az ő
 20 buzai tiszttartója vitte volt be tavaly az Kegyelmetek
 városában tutioris conservationis causa valami marháit,
 melyeket Kegyelmetek megtartóztatott volna. Azért hagy-
 juk Kegyelmeteknek, *hogy azokat felkerestetvén*, adja ke-
 zében Kegyelmetek ; etc.

25 Datum Albae Julia, die 2. Novembris 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1129.

Prága, 1602 november 2.

Rudolf császár Bastának.

30 *Dicséri eljárását, segítse meg budai seregeit.*

Ex literis tuis proximis 16. Octobris datis¹ vigilan-
 tiam, prudentiam tuam militarem, quam in expeditioni-

¹ Mátyás főherceghez intézett példánya 1120. sz. a.

bus istis adhibere, quaque periculis obviam ire, provin-
ciaeque finibus prospicere consuevisti, libenter perspexi-
mus ; *de mivel a török* audita obsidione Budensi ad Pestium
rediit, *nagyon szeretnők, ha Budát ostromló hadaink segé-
lyére sietnél, vagy legalább küldhetnél valami csapatokat.* 5

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 152. l.)

1130.

Gyulafejérvár, 1602 november 5.

Basta védőlevele Abrudbánya város tanácsa részére.

Megerősíti a város lakóit régi kiváltságaikban. 10

Memoriae commendamus . . . quod prudentes et cir-
cumspecti iudex ¹ et iurati cives, ac universi inhabitatores
seu montanistae Abrugybányiensis nobis specificare cura-
verunt in hunc modum : Quomodo ipsi certa iura, liber-
tates et immunitates haberent, quibus iidem hactenus ¹⁵
usi et gavisı fuissent, et nunc in iisdem illegitime turba-
rentur, supplicantes nobis humillime, ut nos ipsos in
huiusmodi eorum iuribus, libertatibus et immunitatibus
benigne et nos ipsi conservare et per alios quospiam
authoritate nostra plenipotentiali conservari facere digna- ²⁰
remur, neque eosdem in iis libertatibus turbari et molestari
permitteremus, aut ad quorumvis instantiam in personis,
rebus et mercibus propter debita, delicta et excessus
aliorum (nisi primum de his coram iudice ipsorum expo-
nentibus iuridice causam consecutus quis fuerit) arestare, ²⁰
et in aliorum officiolatu iuri stare cogere atque con-
cederemus. Proinde aequum esse ducentes, eosdem iudi-
cem et iuratos cives ac universos inhabitatores seu mon-
tanistas praedicti oppidi Abrugybánya in suis iuribus,
libertatibus et immunitatibus antiquis, iuxta privilegia ²⁵
eorundem, in quarum quidem usu hactenus fuerunt,
etiam in posterum, de mera et plena autoritate nostra

¹ Abrudbánya városbirája ekkor »circumspectus Paulus
Literatus« volt, a ki a város kiváltságainak megerősítését Bas-
tától kieszközölte.

a Sacra Caesarea M^{te} nobis attributa, perpetuo uti, frui et gaudere concessimus, prout concedimus etiam praesentium per vigorem. Quocirca . . . *rendeljük mindeneknek, hogy a megnevezett város polgárait ne bántsák*, sed eosdem
 5 in omnibus articulis privilegiorum suorum conservare . . . debeant et teneantur; etc.

Datum in civitate Alba Julia, die 5. mensis Novembris.
 Anno Domini 1602.

Ellenjegyezte : Georgius Kerezturni secretarius.

10 (A gyulafejérvári káptalan 1602 november 7-iki hiteles átíratva a káptalani levéltár II. protocolluma 35—36. lapján. — O. I.)

1131.

Alvincz, 1602 november 9.

Basta Pezzen János Baptista ezredesnek.

15 *Ha Solymos ostroma engedi, induljon ezredével Buda felé.*

Sendo arrivato quì in Vinz per far qualche caccia, mi è sopravvenuto un corriere con lettere di Sua A. Ser^{ma}1 comandandomi espressamente di incamminar subito il reggimento di V. S. con ogni diligenza verso Buda, già
 20 che il Visier si è retirato dall' assedio di Pest, senz' haver potuto far cos' alcuna. V. S. dunque alla ricevuta di questa s'incamminerà con tutte le sue gente alla volta di Varadino, caso però che le cose del castello di Solmos non si trovassero in termine tale, che in un giorno, o dua lo potesse
 25 pigliare; ma quando si avesse a tardar d'avvantaggio, V. S. lasci ogni cosa e se ne vadi al cammino suddetto, come cosa che importa tanto. Scrivo anco in questo punto al mustermastro Lassota, che mandi a incontrar V. S. verso Varadino et che facci fare alcuna provvisione per il
 30 cammino di Filek, come quello ch' è più breve per arrivare dove Sua Altezza comanda; etc.

Di Vinz, li 9 di Novembre, anno 1602.

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

¹ Vonatkozik Mátyás főherczeg 1127. sz. levelére.

1132.

[Alvincz, 1602 november 9.]

Basta Lassota Erik kassai mustramesternek.

*Kérem küldje emberét Pezzen ezredes fogadására Várad felé, a ki Füleken át a budai keresztyén hadsereg meg-
segítésére indul.*

(Elveszett v. lappang; Basta 1131.-sz. a. leveléből.)

1133.

Prága, 1602 november 10.

Rudolf császár Bastának.

10

Basta betreff Bericht, was ungefährlich für Kriegsvolk zu Ross und Fuess zu erhalten und Versicherung des Lands Siebenbürgen und der dahin gehörigen Gränzhäuser nottürftlich sein möchte.

(Kivonat, bécsi hadi Itár, Prager HKR. Prot. 137. No. 3.) 15

1134.

[Gyulafejevárad,] 1602 november 14.

Basta Rudolf császárnak.

Mivel a török-tatár veszély az országról elmúlt s az immár békéssé változott, engedélyt kérek, hogy felmehessek és személyesen tehessek jelentést az itteni állapotokról s kivált Radul vajdáról.

(Elveszett v. lappang; a császár 1145. sz. a. válaszából.)

1135.

Gyulafejevárad, 1602 november 25.

25

Basta Besztercze város tanácsának.

Mivel hogy ez ország magyar lovast és gyalogot szokott tartani, bocsátottunk az Kegyelmetek tartományára kétszáz lovas katonát telelni, oly instructioval, hogy azon

kívül bántása senkinek nem leszen, melynek pariját Kegyelmeteknek küldtük,¹ Kegyelmetek azért az tartomány-nyal éléseket az ordinarium szerint szolgáltatassa be nekik.

Datum Albae, 25. die Novembris. A. D. 1602.

5 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1136.

Gyulafejevárvár, 1602 november 26.

Basta özv. Buza Péterné, Hesdái Erzsébet részére.

Nos Georgius Basta . . . Memoriae commendamus, . . .
 10 quod pro parte . . . civitatis Colosvariensis *előmutattatván*
nekünk generosae dominae Elisabet Hesdati, primum
 Ladislai Kemény de Gereomonstra, nunc autem postremo
 Pauli Buza egregiorum quondam relictæ *végrendelete*,¹
az átírt fenti oklevelet s a benne foglaltakhoz hozzájárulá-
 15 *sunkat megadjuk.*

Datum Albae Juliae, die 26. m. Novembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, kolozsmonostori konvent ltára, kolozsvári plébániai ltár.²)

1137.

20 *Gyulafejevárvár, 1602 november 26.*

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adassa vissza Siroki Pál elfoglalt belényesvidéki jószágait.

Siroki Pál, ki ennek előtte Báthory Sigmund ifjai
 közt volt, most penig ű Felsége jámbor szolgája, adja
 25 könyörgésének átala értésönkre, hogy az minemő jószá-
 gocskát jámbor szolgálatjáért neki conferált volt Báthory

¹ T. i. az instructiónak, de az sajnos nincs meg.

² Következik a kolosmonostori konvent kiadványa s benne
 Hesdái Erzsébet 1602 november 19-én bediktált magyar nyelvű
 30 végrendelete.

³ Rövid regesztáját ld. (tévesen november 27-ikinek jelezve)
 a *Történelmi Tár* 1898. évf. 350. l.

Sigmond ez előtt hét esztendővel, Belines vidékén, melyet Kegyelmed mostan tülle elfoglaltatott és minden hasznait elvítette, könyörgött azon minékünk, hogy íránk felölle Kegyelmednek, hogy keziben vissza bocsátanád azon neki conferált jószágit. Meggondolván azért azt, az 5 erdéléikkel micsoda vígezisünk vagyon, ki ugyan felbomolhatatlan, intjük Kegyelmedet szeretettel és kérjük is barátságosan, hogy . . . bocsáttassa keziben, és ha mit jószágán vöttek, ki az földes urat illetné, Kegyelmed azt is visszaadassa neki, lehessen ennek utánna is elégséges 10 az ő Felsige szolgálatjára. Erről több levelönket penig Kegyelmed ne várja. Et bene valeat.

Datum Albae Juliae, die 26. Novembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, gróf Zichy-Itár, Zsély; Prot. K/3. fasc. 219. No. 291.) 15

1138.

Gyulafejervár, 1602 november 27.

Basta Haller Gábor fődézsma-bér'ő és társa¹ részére.

Minthogy a kolozsvári aggház mérái birtokrészét adómentesítette, ne szedjenek utána semmi arendát. 20

Quoniam ex humillima relatione prudentum et circumspectorum primarii et regii iudicum, caeterorumque iuratorum civium praedictae civitatis Kolosvár, quosdam ex vobis totalis et integrae portionis possessionariae Méra vocatae, in comitatu praeallegato Colosiensi exi- 25 stentis habitae et hactenus ad xenodochium Colosvariensem tentae et possessae inhabitatores, contra contenta privilegiorum praetacti xenodochii et immunitatem eiusdem, ad arendae solutionem cogere et compellere velle intelligimus; supplicantes nobis humillime, ut nos circa 30 praemissa, de opportuno remedio et de via protectionis inhabitatorum praefatae possessionis Méra, ac observationis privilegiorum dicti xenodochii benigne providere

¹ Egregius Michael Literatus Járai de Kolosvár, substitutus perceptor arendae comitatus Colosiensis.

dignaremur: cum autem nolumus nos quempiam fidelium Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} et praesertim eos, qui contracta paupertate multisque miseriis et calamitatibus sunt obruti, iniustis eorum iuribus, immunitatibus, libertatibus, seu denique bonis ipsorum quibusvis, et ab eisdem iusto tamen et legitimo titulo ac praecise tentis et possessis per quospiam illegitime turbari, molestari, damnificari, seu ad munia, ac onera et gravamina illicita et insueta urgeri et sollicitari, *rendeljük, hogy ezentúl* inhabitatores . . . portionis possessionariae Méra ad arendae solutionem seu ad varia onera et gravamina illicita et insueta *ne kényszerítsétek*.

Datum in civitate Alba Julia, die 27. mensis Novembris. Anno Domini 1602.

15 *Ellenjegyezte*: Georgius Kerezturi secretarius.

(A kolozsmonostori convent 1722-iki hiteles átíratá, Erdélyi fiskális levéltár X. b. szekrénye B. fasc. 11. sz. — O. l.)

1139.

Gyulafejérvár, 1602 november 27.

20 Basta Rudolf császárnak.

Válasz. Rádul vajda kérésére seregeket küld Gyergyike ostromára. A sléziai hadakat visszahívják. A hajdúkat Basta Debreczenbe küldte telelni. Nyári Pál tudósítása.

25 Mir seind zwei Schreiben, eins vom 30. October, das ander aber vom 2. November von Euer Kais. Mt. zuekhumben.¹

30 Was zum ersten anbelangt, die Röhr, so zu Wien von den obgemelten Personen erkaufft worden, kann ich nicht glauben, dass es eine Sach sei, so etwas zu bedeuten hab, weil wann es eine grosse Menge und Anzahl derselben wäre, könnten sie anderer Gestalt nicht hergebracht werden, es sei dann mit Wagen, auf welche ich dann auch guete Achtung, wie sich dann mir auch gebührt, geben lasse. Damit man aber dessen mehrers versichert sei,

35 ¹ Lásd őket kivonatosan 1126. és 1129. sz. a.

wäre guet dass Euer Kais. Mt. Befelch thäte, auf dass zu Wien Fleiss angekehrt würde, zu erfahren die Menge, wo oder wer sie erkaufft. Under andern aber hab ich auch dem Mustermeister zu Caschau geschrieben, dass er dies Orts gueten Fleiss brauchen solle. 5

Was aber das ander, wegen der angedeuteten Festungen anbelangt, ist jetzt nicht Zeit zu bauen und muss notwendig bis auf den Frühling gegen den April oder Maien ein Stillstandt gehalten werden, unterdessen kann man alle Anordnung thuen, damit man Holz führe zu 10 solchem Effect, und zu Ankunfft der Commissarien kann man mit den Städten handeln, dass sie Hülf mit den Arbeitern und Wägen thuen, auf dass man alsdann desto tapferer arbeiten müge, und wegen dies und anderer Geschäften, daran nicht wenig gelegen, wäre guet, dass 15 die obgemelten Commissarii alher gelangten, weil der grösste Theil dieser Geschäften und Verrichtungen also hangen, denn ich kann mich allein, wie ich es zuvor geschrieben, nicht understehen, die Verordnung zue thuen, in allem dem, was zu einem solchen grossen Werk gehöret. 20

Der Wallach thuet Andeutung, das Castell Giorgiu,² an dem Thonau-Strom gelegen zu stürmen, und hat von mir 2 halbe Canonen (Carthaunen) zu gleich auch alle andere fürnembe notwendige Sachen und Volk begehrt, welchem ich wider geschrieben, dass alles bereit vorhan- 25 den und zugericht sei, und schicke ihme des Flanzen und Grafen von Solms Reuter, neben 2 m. Siculi zue Fuess.

Er, Waiwoda gibt auch für, dass er sich über die Thonau begeben will, und das Landt verderben und verheeren, und ich habe ihme gerathen solches zue thuen, 30 denn ob schon nichts anderst erfolgen thäte, so machte er doch aufs wenigist ein gross Schrecken in selbem Lande.

In dieser Gegendt haben wir anderst nichts Neues nach der Presa, so der Obriste Pezzen an dem Castell

² Ezt az egykorú magyarok Gyergyikének nevezték ; 35
1595 őszén Báthory Zsigmond fejedelem szerezte meg a töröktől, de azután ismét hatalmába került, mivel az erdélyiek többé nem törődtek vele.

Solmos gethan, die doch weit von seinem Proposito gewesen.³

Das Breunersche Regiment suecht, wie es sich zum besten erhalten kann, der Henckelsche Agent hat ihnen
 5 12 m. Thaler ausgezahlt, und wäre guet, wie ich andere Mal auch geschrieben, dass Euer Mt. Befelch thäten, auf dass der Rest bis auf 30 m. ohn alles Bedenken auch noch möge hergeben werden, dann sonsten würde sich das arme Kriegsvolk übel gehaben.

10 Das Volk aus Schlesien befindt sich auf den Dörfern. Praetendiren, weil den 10. dieses kummenden Monats ihr Termin aus ist, abzuziehen, und da nichts anderst aufs neu fürfallen möchte, will ich sie ziehen lassen, weil der obgemelte Termin hiebei ist.

15 Als ich diese Briefe zuschloss, khomben mir Schreiben vom Herzogen von Teschen, welche mir andeuten, dass von den Ständen aus Schlesien die Verordnung gethan worden, dass sie alsbaldt abziehen sollen, welchem ich geantwortet und gebeten, dass sie nur noch bis auf den
 20 10. dies kommenden Monats verbleiben wollten; kann aber nicht wissen, ob sie noch verharren möchten, weil sich jetzundt keines sonderen Suspects oder Gefahr zu besorgen.

Darumb, wie ich Euer Kais. Mt. die vergangne Tage geschrieben, dass ich hab ein Anzahl Haiduggen gen
 25 Debricz geschickt, daselbst zu wintern, welche wie mir der Mustermeister zu Caschau schreibt, zugenumben, dass sich an der Zahl allbereit 4 m. befinden, und wäre

* Solymos vára (egy 1602 november 13-iki német tudósítás szerint) november 10-én reggel jutott Pezzen hatalmába, a miről
 30 még az alábbiakat találjuk benne: A vár egy magas hegyen van és árka 24 öl mély. A várban örségül egy aga volt 90 törökkel, meg Székely Mózes udvarbírája (Hofrichter) 6 magyarral, jól el látva élelmiszerral. Pezzen az ágyúkat katonáival vontatta fel ostromára, mert marhával lehetetlen volt s mindjárt lőni kezdette.
 35 Erre a törökök követet küldtek ki hozzájuk s vasárnapra (10-ikére) feladták a várat szabad elvonulás mellett. Pezzen a fegyverüket is meghagyta, de a magyarokat rögtön felakasztatta, az udvarbíró (provisor) pedig Bastához küldte. (Eredetije a wittingau Schwarzenberg-levéltár 6033. sz. a.)

guet, dass Euer Kais. Mt. dem Mustermeister Befelch thäten, damit er keines Wegs die gemelten Haiduggen von einander trennen thäte, sondern dass er sie an den Frontieren erhielte, aufs beste er könnte, auf dass, wann sich in dieser Gegendt etwas zutragen sollte, man sie umgeben 5 und haben konnte, den bei diesem Eis oder Gefrier werden sie uns weit viel nutzer sein, als die Schlesische Cavalleria, wie ich dann auch destwegen dem Mustermeister geschrieben. Aber die Verordnung Euer Mt. wird ohn allen Zweifel viel mehr Kraft haben. 10

Eben in diesem Puncto kommen mir Briefe vom Nyari Paul, in welchen er mich avisirt, dass sein Kriegsvolk ein grosse Anzahl mit Türggischen Briefen überkhumben, und dass under denselben auch etliche vom Wallachischen Waiwoda an die fürnembste Türggen 15 geschrieben sindt, damit sie für ihme bei ihrem Herrn intercedirn wollten, kann aber nicht wissen, ob dieselben Briefe von diesem Waiwoda sein, oder allein von dem Radul, der da praetendirt die Possess der Provinzen zu haben, oder aber, ob sie nur schlecht von den unserigen 20 sein, zu suchen und zu verbringen mehr Zeit. Aber von diesem hat er mir gar kein Meldung gethan, und zu zweiffeln, dass sie sein seien, oder wie es beschaffen. So will ich hin und wieder ihme dies Geschütz geben, aber damit ichs nicht also mache, dass er irgendt einen Arg- 25 wohn habe, will ich ihme das obbemelte Volk auch schicken und unterdessen zusehen, was es doch werden will, und desto mehr Avviso zu haben, soll Chluziar Radul, der Bruder des Stroya alle Tag bei mir ankhomben, seinen Weg nach Prag zu nemben, und ich durch lange Praktiken, 30 die ich mit diesem habe, glaube alle Sachen habe allzeit nach dem Tode des Stroya von diesem gezweifelt, wie ich dann vermeine, dass ich Euer Mt. solches auch geschrieben hab. Denen ich mich aller underthänigist befehlen thue.

Datum Alba Giulia, li 27. Novembre. Anno 1602. 35

Az irat élén: Translation Georgen Basta Schreiben aus Alba Giulia vom 27. November 1602.

(Egykorú fordítás, bécsi hadi ltár F. A. 1602. XI. 4.)

1140.

Gyulafejevávár, 1602 november 28.

Basta Besztercze város tanácsának.

*Három követet küldjenek a december 10-ikére hirdetett
5 országgyűlésre, adóhátralékukat magukkal hozván.*

Cum ex matura deliberatione dominorum Sacrae
Caesareae Regiaeque Mis consiliariorum, nobiscum in
Transilvania existentium, regnicolis trium nationum regni
huius Transsilvaniae et partium ei subiectarum ad deci-
10 mum diem mensis Decembris, hic Albae Juliae comitia
partialia indicere decreverimus, ut ea, quae ad commune
bonum patriae pertinebunt, et commoda, salutariaque
provinciae videbuntur, in publico proponamus et pro
statu praesentis temporis, cum aliis dominis regnicolis,
15 secundum usum veterum atque instituta delibereremus,
rendeljük, ut ex civitate et districtu vestro iudex primarius
cum duobus fratribus vestris . . . ad diem et locum prae-
fixum confestim expedire debeatis et teneamini. Quod
autem ex contributione, in generalibus comitiis Meggyesini
20 celebratis ordinata, residuum est, absque ulla mora et
cunctatione vobiscum apportare atque administrare
nequaquam praetermittatis; etc.

Datum Alba Juliae, die 28. Novembris 1602.

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturi secretarius.

25 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1141.

Gyulafejevávár, 1602 november 29.

Basta Fekete János gyalui udvarbírónak.

Adassa meg Sennyei Pongrácznak egyházi dézsmáját.

30 Akaránk erről írnia, mivel hogy Sennyei Pongorác
uramra biztuk volt Gyalu tartományában való papok
dezsmáját, ki szent egyházhoz való volt, az hol catholicus
papok volnának, szöllöttunk volt Chiaki urammal is a'

felől, hogy ahhoz ne nyúlna, mivel hogy szent egyházhoz való jövedelmet illeti. Hagyjuk azért és parancsoljuk, hogy minden helyeken felkerestetvén, avagy falu birájánál, vagy pedig egyház fiánál volna, mindeneket ez levél mutató szolgájának kezében adassad és Colosvárra egy bizonyos helyre, az hol akarja takaríttassa; etc.

Datum Albae, 29. Novembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : Georgius Kerezturi secretarius.

Külczíme : Egregio Johanni Fekete, provisorii arcis Gyalu etc. Amico nobis honorandissimo. 10

(Eredeti, gróf Csáky Vidor nemz. ltára, Lőcse; K. fasc. 379.)

1142.

Gyulafejevárvár, 1602 deczember 2.

Basta Segesvár város tanácsának.

Fahordásra való szekereket, lovakat küldjenek. 15

Miért hogy az ü Felsége fejérvári háza igen megfoghatkozott fa nélkül, az téli idő pedig rajtonk vagyon, hagyjuk és nostra autoritate parancsoljuk is serio, hogy mindjárást onnan széketekből küldjetez harminczkét jó szekeret lovastól, emberestül fa hordani, azoknak 20 pedig egy hétig való élést adjatok, az egy hét eltelvín viszontag annyia számú szekeret küldjetez, és ezeket vissza bocsátjuk; etc.

Datum Albae Juliae, die 2. Decembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : Georgius Kerezturi secretarius. 25

(Eredeti, Segesvár város levéltára 98. sz.)

1143.

Gyulafejevárvár, 1602 deczember 3.

Basta Miksa főherczegnek.

Mentegeti magát, hogy rég nem írt. Erdély nyugodt 30 állapot. Maga készül Prágába per rimostrare alla suddetta Maestà il bisogno, et supplicarla vogli mandar alcun' altro per haver cura di questa provintia, perchè io non intendo volerci far altro; etc.

(Jorga : Studii și documente XX. kötete 268. l.) 35

1144.

Gyulafejérvár, 1602 december 6.

Basta Besztercze város tanácsának.

Mivelhogy Nagy-Győri Mátyás¹ deáknak könyör-
 5 gésére megengedtük, hogy egy János deák nevű kereskedő
 atyjafiának haláláért, nevéért és elfosztott marhájáért,
 kit valami boérok igaz útában megöltek és marháját,
 pénzét elprédálták volt ez előtt való esztendőben, holott
 igazságát az moldovai vajda² előtt is törvény szerint meg-
 10 nyerte, azon törvénnek sententiája szerint itt Erdélyben
 minden helyeken, a hol moldovai boérok marháját, pénzét
 avagy adósságát találhatja, mindenött tarthassa és arestál-
 hassa; hagyjuk, *hogy otllévő marháját felkerestesse és*
 adja kezébe, fogyatkozás nélkül; etc.

15 Datum Albae Juliae, die 6. Decembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturni secretarius.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1145.

Prága, 1602 december 6.

20

Rudolf császár Bastának.

Ex proximis tuis 14. Novembris die datis,¹ quis modo
 rerum Transilvanicarum status sit, *megértettük; de látva,*
mily zavarok környeznek, non satis tutum existimamus,
 te hoc tempore ad nos, donec Transilvaniae bene prospec-
 25 tum sit, excurrere.² *Ezért még maradjál. Egyúttal véle-*
ményedet kérjük jövő nyári hadfolytatásunk iránt.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 154—155. l.)

¹ Irva így: Matthias. ² Jeremiás Mogila vajda.

¹ Ismeretlen, nem maradt reánk.

30 ² Távozását még az erdélyi császárpártiak is elleneztek, úgy
 hogy nemsokára a császári udvarból három ezer forintot küldtek
 Basta feleségének »acciò possa venir di Fiandra«, csakhogy Basta
 maga ki ne mozduljon Erdélyből; Hurmuzaki: Documente VIII.
 k. 260. l.

1146.

Prága, 1602 deczember 9.

Rudolf császár Bastának.

Herr George Basta solle sich fürderlich erkundigen, und berichten, wie stark des Obristen Pezzen Regiment 5 vom 6. März 1601. Jahrs daher gewest, wie viel der Mautsischen (?) Knecht herausgezogen, was für ein Anzahl zue Grosswardein, auch anderer Orten in dieser blieben, wo die gestarkt, wie stark sie sich anjetzo befunden, und was mit dem Fähndl, so in Grosswardein gelegt für ein Gelegenheit habe. 10

(Kivonata, bécsi Kpü. ltár, Repertorium Prag 1602. fol. 655.)

1147.

Gyulafejevárv, 1602 deczember 11.

Basta a kolozsmonostori konventnek.

Cum Ser^{mus} dominus d. Sigismundus, Dei gratia 15 Transilvaniae et Sacri Romani imperii princeps etc. . . . generosi domini Joannis Szentpáli de eadem Szentpál, comitis comitatus Colosiensis *érdemeiért* totales et integras possessiones Chianad et Alamor vocatas in comitatu Albensi Transilvaniae existentes antea ad curiam Monora tentas 20 et possessas . . . in anno Domini 1601 in civitate Colosvar 3. die mensis Maii *11,000 frt. zálogösszegben neki adta, rendeljük ezennel, ut acceptis praesentibus unum ex vobis mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo praesente egregius et nobilis Andreas Piski, sive Georgius 25 Nagy aut Michael Gálteői de eadem Gálteő, seu Ladislaus Hosszutelki, de eadem Hosszutelek homo noster per nos ad id specialiter transmissus aliis absentibus . . . őt a felsorolt jószágok birtokába iktassák.*

(Eredeti, kolozsmonostori konv. ltár Cista 3. fasc. 5. No. 34. — O. l.) 30

Megjegyzés. Ez iktatólevelet egészen szokatlan módon a *Lectia* helyett Basta sajátkezüleg aláírta, pecsétje meg kívül van, nem az oklevél alján, mint rendesen szokott lenni.

1148.

Gyulafejevárvár, 1602 december 14.

Basta megerősítő levele Thoroczkay Máté unitárius püspök és
superintendens részére.

5 *Confirmatio R. D. Matthaei Thoroczkai superintendentis
per Georgium Basta exhibita.*

Nos Georgius Basta dominus in Sult, eques auratus,
Sacrae Cesareae Regiaeque M^{tis} et Catholici regis Hispa-
niarum consiliarius bellicus, eiusdemque Sacrae Caesareae
10 Regiaeque M^{tis} in Transylvania generalis capitaneus etc.
Memoriae commendamus tenore praesentium significantes,
quibus expedit universis, quod posteaquam honorabiles viri
domini pastores certarum ecclesiarum unum verum Deum
et mediatorem JESUM Christum profitentium in generali
15 ipsorum synodo et congregatione Thordae die vigesima
quarta Januarii anni Millesimi sexcentissimi primi habita,
communibus suffragiis et unanimi consensu honorabilem
virum dominum Matthaeum Thoroczkam, doctrina, eru-
ditione, morum integritate, vitaeque innocentia praestantem
20 ad obeundum munus superintendentis elegissent; supplica-
runt nobis debita cum instantia, ut nos quoque hanc ipso-
rum electionem pro rato atque firmo habere vellemus.
Nos itaque accedente primariorum quorundam praeclara
commendatione, quibus virtus, eruditio, probati mores
25 et in primis vita ipsius domini Matthaei Thoroczkani
honestissime, acta multis argumentis perspecta fuit,
atque etiam certa spe inducti, quod ipse ad sustinendum
hoc laboriosissimum et gravissimum munus omnes ingenii
sui corporisque nervos sit collaturus, nihilque unquam
30 alieni ab officio suo nec publice, nec privatim tentaturus
aut commissurus sit: Eundem Matthaeum Thoroczkam
(quod DEUS feliciter vertat) autoritate functionis nostrae,
in episcopum et superintendentem ecclesiarum praescrip-
tarum, ab ipsis pastoribus electum in eadem functione
35 roborandum atque confirmandum duximus, quemad-
modum roboramus et confirmamus praesentium per vi-

gorem; dantes et concedentes eidem omnimodam plenariamque potestatem atque auctoritatem in praedictis ecclesiis iurisdictioni suae subiacentibus ex collegii sui praescripto ministros probatos constituendam, causas matrimonii et alias quaslibet forum spirituale concernentes 5 cognoscendam, diiudicandam sententiamque decisivam de eis ferendam, [scand]ala¹ et errata ministrorum corrigendam, rebellesque debito modo puniendi; item laicis adversum clerum contendens ius et iustitiam dicendi ecclesias suas bono et decenti ordine regendi, eaque omnia, quae- 10 cunque sui muneris esse censebuntur rite peragendi et exequendi: imo, damus et concedimus hisce litteris nostris. Quapropter universos et singulos archidiaconos, diaconos, plebanos et singulas universasque ecclesiasticas personas, alios etiam saeculares homines cuiuscunque status et condi- 15 tionis, quorum interest vel intererit serie praesentium benevole requirimus, eisdemque auctoritate nostra plenipotentia- liter a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis attributa committimus et mandamus firmiter, ut a modo in posterum annotatum Matthaeum Thoroczkanum pro vero et legitimo 20 dictarum ecclesiarum unum verum DEUM et mediatorem JESUM Christum profitentium episcopo et superintendenti salutare, agnoscere et reputare, ac in omnibus ad ipsius functionem spectantibus debitam ipsi reverentiam atque obedientiam praestare, imo proventus etiam universi ipsi 25 ratione officii sui cedere et provenire debentes eidem integre administrare et per eos, quorum interest administrari facere modis omnibus debeant et teneantur. Nec secus faciant. Praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum Albae Juliae, die decima quarta mensis Decem- 30 bris. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo secundo.

G. Basta mpr.

G. Kerezturi secretarius mpr.

(Eredeti, nagy pátens-alakú, Basta nagypecsétjével megerősítve, a kolozsvári unitárius főgimnázium könyvtárában.²)

¹ A papiros összehajtásánál származott lyuk miatt hiányos. 35

² Basta ez értékes aktájára Kelemen Lajos kolozsvári unitárius főgimnáziumi tanár úr akadt és szíveskedett fgyelmeztetni.

1149.

Gyulafejevárvár, 1602 deczember 15.

Basta megerősíti a gyulafejevári országgyűlési végzéseket.

*Ez a deczember 10-ikére hirdetett országgyűlés partialis
5 volt és végzései 13 pontból állnak.*

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 155—161. l.)

1150.

Gyulafejevárvár, 1602 deczember 18.

Basta Kolozs vármegye rendeinek.

10 Memoriae commendamus . . . quod nos *figyelembe*
véve viduitatis et orbitatis nobilis dominae Annae Sós,
relictæ quondam egregii Joannis Koszta de Kis Petri, in
quam ipsa ob recentem mortem praefati quondam Joannis
Koszta devenisse perhibetur, *vagyoni ügyei lebonyolítására*
15 *egy évi és 3 napi határidőt engedélyezünk.*

Datum Albae Juliae, die 18. m. Decembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1151.

20 *Gyulafejevárvár, 1602 deczember 18.*

Basta Kolozs vármegye rendeinek.

Quoniam nos nobilem dominam Annam Sós, relic-
tam nobilis quondam Joannis Koszta de Kis Petri *védél-*
münkbe fogadtuk, rendeljük, hogy őt mindenkivel szemben,
25 *specifice autem contra illegitimam impetitionem nobilium*
Gabrielis Bodoni et Joannis Horwat de saepéfata Kis
Petri *megvédelmezzétek.*

Datum Albae Juliae, die 18. m. Decembris. A. D. 1602.

Ellenjegyezte : G. Kerezturi secretarius.

30 *Alatta, a secretarius neve alá egykorú kéz (más tintával)*
ezt írta : Kutya magyar.

(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1152.

Gyulafejevárvár, 1602 december 20.

Basta [Vendramin Ferencz prágai velencei követnek.]

Katonáinak engedetlensége, a mi lázadást fog okozni.

Várom a császári biztosokat con grandissimo desiderio s csak azt sajnálom, hogy zsoldhiány miatt kénytelen vagyok túrni che il paese sia tutto ruinato dalli soldati, li quali sono tenuti a tale d' insolenza, che non solo non mi prestano obedientia per la maggior parte, ma trattano anco un ammutinamento generale, che sarebbe un' ultima ruina di questo. Ezekért az okokért szeretnék személyesen jelentést tenni ő Felségének.

(Elveszett v. lappang ; Hurmuzaki : Documente VIII. k. 260. l.)

1153.

Gyulafejevárvár, 1602 december 21.

15

Basta Besztercze város tanácsának.

Higyjék meg, a mit szolgálja : Lodi Simon által üzen.

Hiemit khumbt unser Diener Simon Lodi,¹ der wird in unserm Namen euch etwas anbringen. So wollet ihr demselben ungezweifelten Glauben geben, und dasselbe, was er euch vermelden wird, also ins Werk richten, und gänzlicher vollziehen ; etc.

Actum Weissenburg, den 21. Decembris 1602.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1154.

25

Gyulafejevárvár, 1602 december 23.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Ne bántsák a kolozsvári jezsuita-kollégium jobbágyait s őket csupán bíró útján vonják felelősségre.

(Eredeti, Erdélyi fiskális ltár XXII. szekr. L. fasc. 14. sz. — O. l.) 30

¹ Irva hibásan így : Lade.

1155.

Gyulafejevárv, 1602 deczember 28.

Basta Rudolf császárnak.

Véleménye Erdély további megtartása és kormányzása felől.
 5 *Az erdélyiek megbizhatatlanok lévén, idegen hadakat kell ellenök tartani. Erdély annyira elszegényedett, hogy 100 ezer forintnál több jövedelme nem lehet, holott kormányzása legalább 360 ezer forintba kerül. Várad jelentősége. Megerősítése szükséges, mivel a török ostromára készül. Hasznos lenne erődöt építtetni az erdélyiekkel Szamosújvár helyére s annak fejében elengedni adójukat.*
 10 *A melletti vajdát adni nekik maguk közül, de olyat, a ki a császártól függjön; a havasalföldi vajdát pedig érdekösszeköttetésbe hozni az erdélyivel, hogy egymást ellenőrizzék. Ez volt a római császárok politikája is és így tarthatja meg a császár Erdélyt is*
 15 *magának.*

Sperai, come sommamente desideravo, di venir per tempo in Praga, et quando se fosse degnata di ascoltarmi, trattar a bocca con la Maestà Vostra Cesarea del stato di questa sua provincia di Transilvania con maggior
 20 sodisfattione forse, e miglior effetto. Ma poichè l' arrivo de' commissarii m' ha incaricato l' assistere ad eseguire i comandamenti della Maestà Vostra, cosa che potrebbe ritardare la mia venuta più del bisogno, sendo il tempo innanti pur assai, mi son risoluto di mostrarli in carta
 25 i miei pensieri intorno tal soggetto, al meglio che ho saputo, acciò non manchi il tempo di far quella deliberatione che più li parerà, humilissimamente supplicandola a ricevere ciò in buona parte, come che venghi da un suo humilissimo servitore.

30 È certissimo che chiunque fa guerra, la fa per avanzare e non per perdere, e l'avanzo non tanto s' intende dell' utile del denaro, quanto dall' acquisto di nove forze in novi popoli et aggiunti di paese, atti ad apportare a gl' altri stati comodo, et incomodo alli nemici, a qual
 35 scopo risguardano principalmente i consigli, che precedono la deliberatione. Se ben si consideri la provincia di Transilvania, in quanto alla comodità del sito, non è dubbio alcuno, che sostentarsi è per apportare

grand' utile a i regni di Sua Maestà, sendo per lo comodo a dar molestia al Turco, non solo nelle vicine frontieri, ma con le scorrerie ancora fatte a' suoi tempi oltra il Danubio, a mantenere in fede il Valacho, tener in timore il Moldavo, dar che pensare al Polaccho, e far 5 qualche buon' effetto contra la superbia ungarà.

Ma nel sostentarla sta il ponto, se si possa, e debba, e come?

Al sostentare l'acquisto del terreno concorrono le forze et il dinaro. Le forze consistono nella gente e le 10 fortezze. In quanto alle fortezze, non n'è pur una per di dietro il paese, che possi aspettare cento cannonate. Alle frontiere poi sono Lippa e Jeneö, tanto nominate, che quali siano, basta a dire che i Transilvani pochi anni fa recuperarono dal Turco; ciò che sii Varadino è stato 15 altre volte a bocca, et a pieno informata Sua Maestà, et insieme supplicata a non voler fondarsi sul non haver potuto il nimico prenderla una volta.¹ Che se questa regola valesse, havressimo Agria e molte altre piazze in Ungheria, e tanto più, che se si perde questa piazza è spedita 20 Ungheria Superiore e la Transilvania insieme. Sendo dunque sì poco da fidarsi su la forza delle piazze, conviene supplire con la gente, qual sarà o paesana, o forestiera.

In quanto alli paesani di questa provincia, oltre che sono di natura inconstantissimi, non ponno essere di peggiore 25 intentiome, di quel che sono. Onde havendosi il nimico in casa, dà il solo sospetto gran distrattione alla forestiera, non ardendo nè condurne buon numero nell' essercito, nè lasciarli alle spalle soli, e massime che sono circondati da vicini potenti et emuli, o nemici di Sua Maestà, che 30 non cessano mai senza perdere occasione alcuna d' instigare a cose nove, sì che si deve solo fondar su la gente forestiera con gran costo.

Pensaranno forse alcuni, come pure discorrano molti, che non si trovano in fatto, se non ci potiamo servire 35 della gente Transilvana, nè potiamo almeno cavar il dinaro per assoldare la forestiera et altri apparecchi

¹ Itt 1598-iki visszavert török ostromára czéloz.

della guerra, havendo sempre questo regno havuto fama di essere pieno di tutte le cose necessarie. Fu veramente tale, ma ne restano a pena i vestigii, in tal modo il ferro, il fuoco, la peste, la fame l' hanno consumato. V' è ben
5 avanzata qualche nobiltà, ma il villano, ch' è quello che dà al vivere e fa l' entrate, è morto. Onde habbisi per fermo, che non sarà picciola somma, se il principe ne potrà cavare cento millia talleri l' anno, mentre ch' ella si trova in questo stato.

10 Hor considerato l' acquisto s' esami ni dall' altra banda, quanto possi costare a Sua Maestà il sostentare questa provincia, et in particolar quest' anno, che a tre capi si riduce, cioè: intorno i presidii ordinarii, intorno l' essercito necessario in campagna contra le forze di quelle fron-
15 tiere, e finalmente contra l' essercito reale del Turco, se si risolvea piegare in qua con tutte le forze. Et in quanto al primo, sendo i sudditi renitenti o malcontenti, quantunque non s' avesse altro nimico, converrà a Sua Maestà tener d' ordinario qualche numero di soldatesca fores-
20 tiera nel paese, sì per i presidii delle fortezze, che non potrà esser meno di mille fanti, come 500 in guardia del Generale, insieme con mille cavalli per soccorrere con l' uno et l' altro, dove il bisogno lo richiederà; numero, che nè anco bastarebbe, quando i Transilvani si
25 risolvessero di tentare cose nove, e pur ascende il soldo a 30 m. talleri il mese, che fanno 360 m. l' anno, cioè da 250 m. più di spesa, che non è l' intrata.

Intorno l' apparecchio di questo anno in campagna, sarebbe per ogni buon rispetto necessario il prevenire facendo
30 impresa di Temesvar o Giula, che servirebbe almeno per fare perdere tempo in racquistarlo al nimico, quando venisse con gran forza; però sarà necessario mandar al fin di Maggio dui reggimenti di Alemanni, 3 mila archibugieri dell' Ungaria Superiore, con la solita cavalleria
35 di Silesia et 4 m. archibugieri Siculi si potrebbero cavare da questa provincia, e 3 mila ne potrebbe dar il Valacco. Converrà anco per la gran penuria di questo paese, che Sua Maestà provveda dall' Ungaria Superiore

fin' a 25 m. khibili ² di fromento, facendone massa a Varadino. Il medesimo si dice dell' artiglieria e munizioni di guerra, che conviene far venir da Cassovia, sendo che dal paese non se ne potrà cavare oltra sei o vero otto pezzi della grossa. 5

Ma perchè da più bandi vengono avvisi, ch' il Turco quest' anno doppo ch' avrà ben provvisto Buda, si volterà con tutte le forze verso Transilvania e tenterà prima d' ogni altra impresa di Varadino, sì per fare buona diversione de' nostri dal Danubio, come per la speranza ¹⁰ che tiene d' acquistare facilmente quella piazza, con che taglia fuori la Transilvania e mette le mani nella gola all' Ungaria Superiore, e deve credersi che sii messo molto bene al punto da fuggitivi Transilvani, che non fanno altro, che con il facilitare l' impresa, incitare il ¹⁵ Turco sopra questa provincia; onde sarà informatissimo della debolezza e mancamenti di Varadino, con la guarnigione e provvigioni, che tiene di nissun momento. Però deve considerarsi che in tal caso non saria facile il soccorrere la piazza con le forze sopraditte, nè all' essercito, che ²⁰ fosse intorno il Danubio saria possibile il venirvi, non havendo comodità di vettovaglie, non solo questa provincia, ma nè anco l' Ungaria Superiore per un essercito reale; sì che bisognarebbe pensare di rinforzare poi avanti la venuta del nimico le forze già domandate d' haver al fin di Maggio. ²⁵

Hor ponderando molto bene, quanto piccolo sia l' utile che si può cavare da questi stati, che con nessuna proportionione può contrapesare le spese, le fatiche, i pericoli, che vi son passati e passeranno, può venir ad ogni fedele servitore di Sua Maestà desiderio, che si trovasse qualche ³⁰ accomodamento alle cose, onde vi restasse la riputatione di Sua Maestà, e cessassero le gravi spese, per impiegarle in miglior luogo, il che forse potrebbe conseguirsi nella maniera che segue.

Potrebbe Sua Maestà proporre a' Transilvani, che ³⁵ li facessero una fortezza nel posto di Samosuivar (che tiene Varadino al fianco, et alle spalle Sacmar, Keövar,

² A német *Kübel* (*köböl*) olaszos írásmódja.

Nagybanya et Hust,) tanto grande, che fosse capace d' un presidio di 500 Alemanni, mantenuti alle spese di Transilvania in luogo di tributo, lasciando loro il resto delle fortezze, se pure fortezze si ponno chiamare, insieme con li loro privilegii e libertà. Si potrebbe oltra ciò proporre ad essi Transilvani un vaivoda della loro nazione, a gusto di Sua Maestà, lasciando in libertà di dar o non dare tributo al Turco, riservatosi in segno d' obbedienza qualche regalità, come il batter moneta sotto il nome di Sua Maestà o altro simile; con che Sua Maestà si discarica del travaglio d' haver a sostentare questa provincia, quale con una buona fortezza nelle viscere sforzarà sempre ad essere dependente da se, nè deve sospettarsi, che di questo funo si possino già mai liberare i Transilvani, insufficiente senza dubbio di tentar per se stessi una simile fortezza. Ne havrebbe punto del ragionevole, che tolta lor via la molestia de' soldati e restituita la libertà, chiamassero in aiuto il Turco ad espugnarla, per il pericolo, che doppoi presa non se la retenesse per se, come ha fatto con altri, e Buda liberata dall' assedio per Solimano è loro troppo domestico documento.³ In quanto al Valacho poi si potrebbe in qualche maniera di consideratione, secondo meglio parerà a Sua Maestà, congiungere al Transilvano, et in modo interessarli insieme, che l' uno fusse per essere guardia et freno dell' altro in servizio di Sua Maestà.

Con quest' arte già Roma, sì diligente osservatrice del puntiglio della riputatione, e non solo i primi monarchi: Ottaviano, Tiberio e gli altri più vicini, ma in più longa successione gli imperatori, sì d' Oriente che d' Occidente, dopo l' haver acquistato molti regni e principati assai lontani, o di gente barbara da farci pace; fondamento per la loro volubilità, et atti più tosto a distrahere le forze loro con grosse guarnigioni, restituirono a i loro Signori o altri, che più a popoli piacesse, acquistando così l' amicitia loro et obbligandoli alla difesa delle frontiere dell' imperio

³ Bastának Buda 1541-iki elestére vonatkozó e célzásá történelmünk ismeretére vall.

da altra forza esterna, e facendosi honore della necessità, in donare ciò che non metteva loro conto di ritenere; sì che deve giudicarsi più che a bastanza alla reputatione di Sua Maestà l'haver potuto levare un principe e porvene un altro, e l'haver havuto in modo la provincia in mano⁵ che l'havrebbe potuto distruggere totalmente, se non li fusse più piaciuto il camminar la via della clemenza.

E tutto ciò sia discorso per modo d' una sincera e fedele proposta, senza voler dar ordine alcuno a Sua M. Cesarea.

Albagiulia, li 28 Dicembre 1602.

10

(Egykorú másolat, bécsi hadi ltár Prager HKR. 1601. 61.)

Megjegyzés. Kisebb-nagyobb eltéréseket mutató latin fordítása megjelent az *Erdélyi országgyűlési emlékek* V. k. 175—180. lapján; más olasz példányából magyarra fordítva kiadta id. gróf *Teleki* Domokos a *Századok* 1868. évf. 553—8. 15 lapján; de mindkettő hibásan 1601 december 20-iki kelettel.

1156.

Gyulafejérvár, 1602 deczember 29.

Basta, Molart János és Burghausen Miklós császári biztosok
Rudolf császárnak.

20

Mivel az ellenség felől gonosz hírek érkeznek, ajánljuk Várad sürgős megerősítését.

(Elveszett v. lappang; Bastáék 1209. sz. a. jelentéséből.)

1157.

Gyulafejérvár, 1602 deczember 30.

25

Basta Besztercze város tanácsának.

Hagyjuk és császártól ő Felségétől nekünk adatott plenipotentialis autoritasunkból parancsoljuk is, hogy az mely moldovai marhát Nagy-győri Mátyás diák instantiájára ott várostakban arestáltak, maradjon azon³⁰ arestatio alatt, de addég az satisfactio haladjon, mig ez megtartott kalmárok Moldovában hurré teszik és megfizetnék ez supplicansnak azokkal, kiket törvinnyel elért; etc.

Datum Albae Juliae, die 30. Decembris 1602.

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturni.

35

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1158.

Gyulafejérvár, 1602 december 31.

Basta a szerdahely-széki ev. esperességnek.

Adja át a székbeli dézsma-arendát Haller Gábornak.

5 Az mely arannyal az arendába abból az székből tartozik Kegyelmetek, hagyjuk . . . hogy azt mindjárt fogyasztás nélkül Haller Gábor uram kezében adja Kegyelmetek, mert azt semmiképen meg nem engedhetjük, hogy az magatok dézmájában tudja Kegyelmetek. Az mi
10 pedig az magatok dézmáját nézi, mielőtt Haller Gábor uram kezében pénz jő, arról megelégtíti Kegyelmeteket; etc.

Datum Albae Juliae, die ultima mensis Decembris.
Anno 1602.

Külczíme: Honorabili decano pastorum Saxonum in sede
15 Saxonicali Zeredahely commorantium etc. Domino amico nobis colendo.

(Eredeti, nagyszében ev. püspöki levéltár.)

1159.

Gyulafejérvár, 1602 december 31.

20 • Basta Kolozsvár város tanácsának.

A kolozsvári jezsuita-kollégium jobbágysai érdekében.

(Eredeti, Erdélyi fiskális ltár XXII. szekr. D. fasc. 1. — O. 1.)

1160.

Prága, 1603 januárius 3.

25 A Prágai udvari haditanács Bastának.

*Dem Herrn Georg Basta wirdet wider-geantwortet, dass Ihre Mt. aus seinen Schreiben die Beschaffenheit mit Siebenbürgen, Wallachei und Moldau gnädigst vernommen hätte és igyekezzék Radul vajdát országával hűségben megtartani und weil die Wallachei nahenter gelegen und daselbst
30 an Treidt Überfluss sein sollte, szerezzen onnan eleséget.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No 4.)

1161.

Kolozsvár, 1603 januárius 5.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Adassa vissza kolozsvári Balogh Mihály jogtalanul elfoglalt vagyonát. 5

Balogh Mihály kolosvári, adá minékönk értésönkre, hogy Másás Tamás, ugyan kolosvári, contra viam iuris, adós nem lévén nekie semmivel, bizonyos summa érő marháját elvötte volna, ki ő neki nagy kárára lött volna. Hagyjuk azért . . . hogy Kegyelmetek minden haladék 10 nélkül törvénynél meg látván, ha igazsága vagyon hozza, az megnevezett Balogh Mihálynak marháját az vagy marhájának az árát restituáltassa ; etc.

Datum Claudiopoli, die 5. mensis Januarii. A. 1603.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 54. sz.) 15

1162.

Róma, 1603 januárius 15.

P. Aquaviva Claudio jezsuita-generális Bastának. •

Zelum optimum Ill^{mae} Do. V^{rae} erga religionem catholicam megértettem P. Maiorius jelentéséből, a ki most vissza-20 térőben lévén, általa fejezem ki köszönetemet de eximia erga nostrae Societatis homines, melyet annyiszor kimutatott.

(Fogalmazvány, a Jézus-Társaság levéltára.)

1163.

[Gyulafejevárv, 1603 januárius 20.] 25

Mogila Jeremiás moldvai vajda követei Bastához.

Urunk nagy hálával vette, hogy Marko vajdát visszartartotta s az iránta tanúsított jóindulatát jöttünk nevében megköszönni, biztosítván hűségéről, mit azzal is hajlandó

*megmutatni, hogy si hostium Suae M^{tis} hostiles conatus intellexerit mindenkor kész megsegíteni.*¹

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 188—191. l.)

Megjegyzés. A moldvai vajda követei kívánságára felelve,
5 Basta előadta rövidesen vele való összeköttetése főbb mozzanatait, majd külön feleltetett nekik Sennyei Pongrácz és Bornemisza Boldizsár által, biztosítván őket arról, hogy ha uruk továbbra is hú marad ő Felségéhez, mindenkor számíthat támogatására.

10

1164.

Prága, 1603 januárius 20.

Rudolf császár Basta és az Erdélybe küldött császári biztosok :
Molart és Burghausen számára.

Wir haben aus etlichen Schreiben, so von dir, Basta
15 allher einkomben, mitleidentlich verstanden, *hogy Erdélyben nagy szűke van a gabonának s mivel Felső-Magyarországon sincs fölösleg, de meg Havasalföldéből könnyebben beszerezhető, wie wir dir Basta von unserer Kriegs-Expedition vorlängs angedeut,*¹ *rendeljük, beszéljete* mit
20 *etlichen siebenbürgischen Kaufleuten, hogy adják reá kölcsön a szükséges pénzt, melyet nekik pontosan visszafizetünk.*

(Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 331. l.)²

1165.

Innsbruck, 1603 januárius 20.

25

Miksa főherczeg Bastának.

Válasz. Szívből üdvözli erdélyi sikereiért.

Duodecima die praesentis mensis reddita nobis est
epistola tua tertia Decembris Albae Juliae scripta,¹ qua

¹ A követek háromszor is tárgyaltak Basta embereivel,
30 de tárgyalásaikat röviden kivonatoltuk.

¹ Lásd kivonatossan 1160. sz. a.

² Hogy a Hurmuzaki-kiadás ez id. kötete mily gondatlanul és tudatlanul készült, mutatja az is, hogy az Erdélybe jött császári biztosok neveit majdnem a felismerhetlenségig eltorzítva közli
35 így : Hansen von *Gohuo* und Niklasen von *Urelhausz*, holott néhány lappal előbb jól írták őket!

¹ Lásd kötetünk 1143. sz. a. szövegében.

te silentii excusas. Quamvis quidem non ingratum nobis accidisset si saepius ex te ipso aliquid certi de statu istius provinciae cognovissemus, attamen cum de incertitudine istarum rerum, gentisque lubricitate nobis constaret, haud certi quid abs te sperare debuimus. Tibi autem 5 successus felices, pro eo, quo te semper amore prosecuti sumus, ex animo gratulamur et ultra exoptamus.

Datae Oeniponti, 20. die Januarii. 1603.

(Fogalmazvány, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

1166.

10

Gyulafejevári, 1603 januárius 21.

Az országgyűlésre begyűlt erdélyi rendek kívánságai Bastához és a császári biztosokhoz és javaslatuk Rudolf császárhoz.

Postulata statuum et ordinum provinciae Transylvaniae ad Ill^{mos} dominos commissarios Sacratissimae Caesareae 15 Regiaeque Maiestatis.

Guetachten der Commissarien auf diese von den Ständen übergebene Articulos.¹

1. Cum hactenus inde a temporibus Joannis secundi per omnes principes sibi mutuo succedentes receptae 20 religiones approbatae fuerint, et per Ill^{um} etiam dominum generalem in novissima eiusdem cum regnicolis transactione confirmata sit, Sacra Caesarea Maiestas nunc etiam eandem libertatem regnicolis ratam, gratam et acceptam habendo clementissime observare dignetur. 25

Diesen Punkt die Religion betreffend ist der Commissarien Guetachten bei der Relation zu finden.²

2. Nemo nobilium contra decretum Ser^{mi} quondam Andreae regis felicissimae recordationis³ sine legitima citatione et iudicialia condemnatione ad quorumvis instan- 30

¹ Basta és társainak javaslata az egyes pontokra a kétrét hajtott ívlap jobb felére van írva, de helykimelésből az egyes pontok után *dült* szedéssel közöljük.

² A biztosok e jelentését nem ismerjük.

³ Az *Andreanum*, II. András király 1224-iki kiváltságlevele. 35

tiam clamores vel preces : captivari vel in persona bonisque et rebus damnificari possit valeatque.

Dieser Punkt kann zuegelassen werden, dass Parteien nach Ordnung der Rechte gegen einander verfahren, doch dass Euer Mt. ihr vorbehalten, »concurrentem iurisdictionem« und in deme, was derselben Landts fürstlichen Regalien und Hoheit anhängig zu sententionieren.

3. Universae literae donationales, consensuales, inscriptionales, privilegiales, aliaeque iuridicae sub quacunque verborum forma a praedecessoribus regibus et principibus huius provinciae Transylvanicae datae, concessae et emanatae, tam dominorum nobilium, Siculorum, quam civitatum oppidorumque liberorum (exceptis literis Michaelis Valachi, Rascianis et Valachis concessis) in vigore permaneant et observentur.

4. Literae donationales, inscriptionales et consensuales, quae hactenus propter varias belli procellas, legitima statutione debitae executioni demandari non potuerunt, quorum revolutio annualis non expiravit, eadem procedere servatis de more servandis possint valeantque. Si quae vero interim forte expirassent, renovari et statutione legitima firmari debeant. Porro si aliquae donationes emanatae fuissent, quorum literae statutoriae desiderarentur, eiusmodi donatariis, ut literae statutoriae de regni consuetudine legitime concedantur, petunt.

Diese beide Punkt gehen die Donationes und Confirmationes an, welcher halber unser Guetachten in der Relation ad Cameram aulicam zu finden.

5. Bona hactenus a quibusvis (bono tamen et iusto titulo possessa,) praeter vis et causae cognitionem non auferantur, imo ablata etiam uti in pertinentiis Belényes, partibus Hungariae et aliis locis restituantur, et si quid iuris quispiam ad ea se habere praetenderit, iure prosequatur.

Dieser Artiki gehet auch die Donationes an und gehören die Güter im Belenieschem, gegen Wardein in Oberhurgarn. Was nun der Commissarien Guetachten wegen derselben Güeter seie, ist auch bei der Relation zu finden.

6. Quod secundum transactionem Claudiopoli fac-

tam,⁴ nobiles semper et ubique una cum familia, liberam in civitates eundi et exeundi facultatem habeant, nullamque vel in personis, vel in rebus ipsorum universorum a quopiam molestiam, vel detrimentum patiantur.

Dieser Punkt würde obliegen dem Gubernator, zwischen dem Adel und Städten, wie auch andere Differenzen zu vergleichen.

7. Causae regnicolarum huius provinciae iuridico processu in utroque foro de more ab antiquo observato, debito fine in hac eadem provincia sine ulteriori extra regnum facta vel fienda appellatione terminentur.

Was der Commissarien Meinung sei von der Appellation ist auch in der Relation zu finden.

8. Caeterum cum haec provincia variis bellorum fluctibus adeo exhausta et conquassata sit, ut sine externo adminiculo vix respirare possit: supplicant Status et ordines, ut eae partes Hungariae, quae in communibus oneribus tollerandis, antea suppetias ferebant, nunc etiam non separentur.

Es verbleibet billicher bei Ihrer Mt. Resolution in der Instruction, dass die vier comitatus bei Oberhungarn, dahin sie zuvor auch gehörig, verbleiben, und kann nichts weniger Correspondenz zwischen beiden erhalten und ein Theil dem andern zur Zeit der Not zu Hilfe kommen.

9. Cum propter diversos belli strepitus, quibus leges siluerunt, multorum hominum pravorum praecipue autem rusticalium personarum et potissimum Valachorum impunita licentia adeo excreverit, ut non solum omnia itinera, homicidiis, aliisque latrociniis infesta sint, verumne nobiles quidem curiae magnatumque domus ab invasione, irruptione et aliis variis damnificationibus tutae sint et securae, adeo, ut neque nundinae, neque fora libero celebrari commode possint, non sine ingenti detrimento commerciorum opificumque diversorum, orant Status et ordines, ut de securis itineribus per omnia opportuna remedia videatur ac eiusmodi malefici et publicae pacis turbatores

⁴ Ez az 1602 június 29-iki kolozsvári egyezség, melylyel Basta magának a rendeket megnyerte.

sine ullo personarum respectu inprimisque Francisci Teke et alterius Francisci Boronkai, aliorumque nobilium interfectores, ac curiarum eorundem expoliatores iuxta eorum demerita puniantur.

5 *In diesem ist allweit die Verordnung geschehen und thut der General hierin sein Amt. Ihr Mt. dürfen sich anders nichts hierin resolviren, als dass der Gubernator hierin die iustitiam administrire, wie Ihre Mt. in andern Landen thuen lassen, und der Landfriede in der Ordnung*
 10 *und gute Polizei erhalten werde.*

10. Quoniam vero divina gratia et Sacrae Caesareae M^{tis} domini nostri clementissimi erga nos benigna clementia universae incolae in unam concordiam, pacem et unionem coaluerunt et ex inimicis omnes amici facti sunt: orant
 15 Status et ordines, ut Ill^{mi} domini commissarii, insolentiam etiam militum, quantum possibile est, compescant ac illis a variis direptionibus, quibus miseram plebem hactenus gravarunt, interdicant serio, quo et nobilitas in pagis tuto habitare possit et rusticos ad solitas operas cogere
 20 et invitare valeat, ne agris incultis et in squalore manentibus extrema ingruat annonae necessitas, quam fame comitetur periculosissima.

Weil wir in der Antwort, ihnen auf diesen Punkt Bescheidt gegeben und der General sein Officium thut und
 25 *thuen wirdt, so darf sich Ihre Mt. weiter nicht resolviren, und ist deswegen, dass das Land nicht so hoch bedrängt werde, theils Kriegsvolk hinaus geschicket worden.*

11. Quo autem nobilitas, post tot et tanta accepta damna respirare possit et ad futura servitia, patriaeque
 30 defensionem, si quid necessitas postulet, instructiores esse possint: orant Status et ordines, ut decimarum arendae anni praeteriti illis relaxentur.

Ist ihnen von uns Commissarien geantwortet, dass es wegen der Not nicht sein könne; darf Euer Mt. Resolution
 35 *weiter nicht.*

12. Quia autem ex relatione dominorum comitum aliorumque censuum et contributionum exactorum intelligimus, summam esse difficultatem exigendi, praesertim

propter villarum, pagorum, oppidorum conflagrationes et pene extremam desolationem : orant Status et ordines, ut vel nova fiat connumeratio, vel etiam ratio aliqua commodior ineatur exigendi impositarum contributionum.

*Wir hielten dafür, weil bei den Porten viel Contrabandt 5
gebraucht wirdt, auch anitzo die Porten gar abgenomben,
dass der Schatzung oder des gemeinen Pfenigsmittel zue
künftigen Contributionibus vor die Hand genomben werde.*

13. Quia autem civitates et praesertim Claudiopolis triticum, avenam et alia leguminum genera, tutioris con- 10
servationis causa metu direptionis campestris per quospiam in easdem civitates congesta etiam in proprios usus, vel vero pecuniis empta efferi prohibent: supplicat nobilitas, ne illis eiusmodi prohibitiones, fraudi, damnoque esse possint, quin potius suis bonis libere et pro voto uti possint. 15

*In diesem Punkt darf es Euer Mt. Resolution auch
nicht, weil der General hierin die Billigkeit verordnen wirdt.*

14. Cum autem hactenus, ob varia temporum disturbia domus et curiae nobilium, nec non personarum ecclesiasticarum tam intra, quam extra urbes et loca munita 20
a militum et hospitem quorundam violenta condescensione immunes fuerunt et liberae: orant Status et ordines, ut deinceps quoque eiusmodi domus et curiae a condescensione, direptione aut alia qualicunque violentia secure conserventur et immunes permaneant. 25

*Der General giebet und wirdt geben salva guardia ;
derhalben es auch Euer Mt. Resolution hierin nicht bedarf.*

15. Praeterea cum a decennio pene integro ordinaria iudicia, propter varios belli tumultus celebrari non potuerunt ab ingressu vero Michaelis Valachi tanta influxerint 30
inordinata et illegitima statuta, ut iam etiam barbarica crudelitas pullulare coeperit, ob summum legum et iudiciorum contemptum: orant Status et ordines, ut Ill^{mi} domini commissarii nomine Suae Mis providere velint, ut non solum sedes iudiciariae pristinae restituatur integri- 35
tati, verum etiam quibuslibet causantibus et iniuriam patientibus sine omni personarum respectu liberrimus iuris et iustitiae concedatur processus.

Dieser Artikul gehet das *Ius ligatum an*, welches etzliche Stände aufzueheben, etzliche zu halten bitten, wie sie dann unter einander selbst uneins sein. Nun hält es sich, so viel wir berichtet, umb das *Ius ligatum* also, dass es zue Aufhebung der unendlichen Streit und Verbitterkeit, zuvor etzlich Mal, wann die *tempora pacatiora* worden, von dem Fürsten im Lande ist angeordnet worden, als zur Zeit der Königin *Isabellae*, item zur Zeit des *Stephani Bathori*, item durch den *Sigismundum*, als er den *Bathori Balthasar* und andere hinrichten lassen. Durch welches also menniglichen ist verboten gewesen den Todt oder auch was der Fürst mit derselben Güeter fürgenomben hat zue vindiciren und gleich, wie ein *Amnistia* ist sanciret worden. Nun halten wir wohl dafür, dass zu Verhütung allerlei neuen Streits die alten angeordneten *Iura ligata* und was der *Sigismundus* noch als vollkommener Fürst, ehe er das Land zum ersten Mal abgetreten gewesen,⁵ neben dem Lande statuiret, in seinem esse gelassen werde, doch, da sich's befinde, dass jemanden augenscheinlich Unrecht geschehen wäre, Euer Mt. alleine die *Inquisition* und *Revision* ihr vorbehalte.

So viel aber die *Actus* anlanget, so von der Zeit der ersten des *Sigismundi* Abtretung beim *Sigismundo*, *Cardinale*,⁶ *Michael Waida* und sonst fürgelaufen, so könnten Euer Mt. einen den Weg zum Rechten und *Ius suum legitime* zue *prosequiren* frei lassen: dann solches billich und der Gerechtigkeit gleichmässig, und sie, die *Regnicolae* selbst werden dardurch des *Sigismundi*, *Cardinalis* und *Michael Waiden* unbillich Fürnehmen, *Decreta*, *Donationes* und was dergleichen *impugniren*, und auch Euer Mt. den Weg selbst weisen, dardurch nachmaln Euer Mt. könnte dasselbe alles *annihiliren* und *cassiren*, und also auch dies, was Euer Mt. durch die unbilliche *Donationes*, *Impignorationes* und dergleichen entzogen, könne *vindiciret* und *recuperiret* werden.

16. *Servi et servae fugitivae, iuxta articulos superioribus annis superinde editos, dominis et dominabus eorum restituantur tam ex civitatibus, quam ex oppidis liberis, in quo contra contumaces hic ordo servetur, ut nobiles*

⁵ Tehát 1598 tavaszán. ⁶ Báthory András biboros.

quidem ad sedem comitatus, civitates vero et oppida ad comitia pro tempore celebranda, Siculi vero in praesentiam iudicum suorum regionum, milites vero eorundemque duces in praesentiam capitaneorum suorum servatis de iure servandis legitime evocentur. Qui evocati, si rationem 5 reddere non potuerint, non restitutionis, in onere in iisdem articulis clarius denotato et expresso, mox et de facto convincantur.

In diesem Punkt darf es nicht Euer Mt. Resolution, sondern der Gubernator kann hierin sein Officium thuen. 10

17. Sales ex quibuslibet fodinis iuxta antiquam consuetudinem, sine ullo censu et solutione extraordinaria ad necessitates domorum et curiarum nobilitarium, sine difficultate aliqua dari facere velint.

In diesem könnten es Euer Mt. zu dieser Zeit bleiben 15 lassen, weil es eine alte Gewohnheit ; jedoch mochte vielleicht künftig diestfalls dass sie es nicht gar umbsonst hätten, was zu erhalten sein.

18. Cum constet etiam Illmo domino generali ex direptione civitatis Segesvár, nobiles cives et alterius 20 conditionis homines quam intollerabilia damna perpassi sint, supplicant Status et ordines, ut quatuor viri probatae fidei et integritatis, quique ab hac direptione et spoliatione plane immunes et innocentes fuerint, eligantur, qui passim per Siculiam et alia loca fide mediante exqui- 25 rant expiscenturque eiusmodi praedas quique cum auctoritate procedentes, omnes res inventas, in unum certum congerant locum, ubi damnificati cuiuscunque conditionis homines, suas quisque res agnitas, fide sua mediante recipiat et recipere valeat. In authores vero invasionis 30 dictae civitatis, in uno certo et brevi termino, brevi processu mediante dictante iuris ordine, animadvertatur, cuius executio statim et de facto subsequatur, ne deinceps (quod Deus optimus maximus avertat) similes patiamur iniurias.

Dieses, als eine billiche Sache wird auch von dem Gene- 35 ral geordnet, dass es Euer Mt. ferner Resolution nicht bedarf.

19. Non desunt etiam alii, qui ante ingressum hostilis exercitus et demum sub induciis novissimis, similes

iniurias et bonorum direptiones tam a Johanne Kemény, dum capitaneatus officio in arce Fogaras fungeretur, quam ab aliis passim in hoc regno constitutis et habitantibus perpassi sunt; quibus, ut bona sua ablata restituantur et direptores modo praemisso iuris via brevi termino puniantur, domini regnicolae optant.

Hänget dem vorigen Punkt an.

20. Conqueruntur domini Saxones, fratres nostri, cursores in negotiis publicis destinatos, multa ob officio ipsorum aliena committere consuevisse, eos quos in itinere obvios sibi habent equos deturbare, violenter auferre quandoque etiam equos interimere, nunc vero, si valoris alicuius fuerint pro se reservare. Itaque orant domini regnicolae, ut huic indignitati modus imponatur, cursoribusque severo sub edicto haec ita interdicanter, ne deinceps dominis Saxonibus occasio hac de re querendi praebeatur.

Wegen der Posten ist wohl Unordnung und könnte zue gelegener Zeit mit den Sachsen vielleicht gehandelt werden, dass sie ein Geldt dafür geben und die Posten richtig bestellet werden.

21. Querulose exposuerunt plerique fratrum nostrorum literas Ill^{mi} domini generalis tardius ipsis reddi quam par sit, quae res cum plerumque multa incommoda sit allatura, petunt eam rationem iniri, ut literae tempestive restituantur, ut ii, ad quos eae scribuntur, mature rebus demandatis operam dare incumbereque possint.

Dieser hängt dem vorigen an und wird richtig durch gute Ordnung bei dem vorigem.

30 22. Quemadmodum ex benigna Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} clementia omnia nostra bona et iura possessionaria nobis restituta sunt, ita ea nostrae etiam potestati subiacere petimus, ut ad nulla servitia vel onera ad arces castella et fortalicia nobis...⁷ praestanda cogantur, cum potissimus ob calamitosum eorum statum, ne nostris quidem necessitatibus tollerandis sufficiant.

Was Euer Mt. wir bei den Donationen, welche alle bei

⁷ Egy szónak való üres hely.

Euer Mt. Wohlgefallen stehen, in der Relation rathen, darauf referiren wir uns hiemit, und ist gar nicht zue suadiren, dass die Güter nicht sollten wieder zue den Festungen appliciret werden, und würde je einem was gelassen, so müssten doch die Dienste zue den Festungen bevorbehalten werden. 5

23. Constitutum fuit iam antea novissime vero Meggiesini in comitiis ibidem celebratis qua ratione equi, boves et alia iumenta ab iis, qui a tempore ingressus Michaelis Valachi a militibus emerunt, recuperentur.⁸ Intelligimus autem esse quosdam, qui eadem constitutioni nostrae parere hactenus noluerint, resque eiusmodi privata eorum autoritate, contra publicas constitutiones apud se retineant. Cum autem eos articulos Sua Maiestas plenipotencia sua confirmarit: orant Status et ordines, ut deinceps etiam per omnes, quorum interest observari¹⁵ faciat et transgressores debito modo coërceat.

Was dies Particular anlanget, weil es der Billigkeit gemäss, bestehet es in des Generals Execution. Sonsten aber dass die Artikel, so zue Meggies concludiret, sollten von Euer Mt. also indifferenter confirmiret werden, weil viel²⁰ gar praetudicirlich, ist gar nicht zu erachten, und haben wir allweit denselben Artikel gar nicht deferiren wollen.

24. Quemadmodum superioribus temporibus, omnibus in sanctionibus observatissimum fuit et variis constitutionibus generaliter confirmatum, ut donatarii legitima²⁵ statutione mediante, bona et iura possessionaria ipsis ob benemerita eorum a regibus et principibus collata in quorumvis manibus et potestate habita, ingrederentur, ne vel literis missilibus aut alia extraordinaria via possessores ex his deturbarent, ita nunc etiam Status et³⁰ ordines humillime supplicant, ut Ill^{mi} domini commissarii eandem consuetudinem perpetuo in hoc regno observatam ratam, firmam habere et per omnes observari facere velint.

Durch diese Mittel suchet die nobilitas ihre unbilliche³⁵ Donationes zu erhalten, derowegen Euer Mt. in allem mehr

⁸ Ezt a végzések 14. pontja határozza így; Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 138. l.

auf ordentliche Process und Recht in deroselben Resolutionen zu gehen geruhen wollen, als auf ihre barbarische Process.

25. Et si in proxima dieta generali in civitate Meggies
 5 celebrata constitutum fuerit, ut nobilibus, Siculis et aliis
 inter Siculos bona et haereditates, molendina, nec non
 et curias proprias avitas habentibus ea omnia restituerentur,
 ac iis liberam possidendi, utendi et fruendi facultatem
 10 permitterent, gravi tamen cum querela exponunt ple-
 rique se bonis suis eiusmodi et haereditatibus hactenus
 caruisse et nunc etiam caruere: orant itaque Status et
 ordines, ut talibus subveniatur et severo mandato serio
 committatur, quo iuxta articulum praescriptum sub poena
 15 ibidem specificata, eiusmodi spoliati in integrum restituan-
 tur, neve contraria mandata publicis articulis cuiquam
 concedantur, concessis vero vigor abrogetur.

Was der Zägkel Libertät anlanget und wie es zwischen ihnen und dem Adel gehalten soll werden, referiren wir uns auf unser Gutbedunken in der Relation.

20 Exhibebantur domino generali et commissariis 21. Januarii. Anno 1603.

(Eredeti, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjt.)

1167.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 21.

25 Basta Besztercze város tanácsának.

Erdélyi István, Somkerekin lakó, talált meg minket
 könyörgése által, jelentvén azt, hogy az megholt Erdélyi
 Miklósnak egy rész marháit holta után tartották volna meg
 ott az Kegyelmetek városába Stenczel,¹ az újvári udvar-
 30 bíró és egyebek is; *ezért rendeljük*, hogy azokat az mar-
 hákat valami leszen detenták . . . kezében adjátok; etc.

Datum Albae Juliae, die 21. Januarii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

¹ Krakker Stenczel, volt gyulafejérvári udvarbíró.

1168.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 21.

Óváry Sámuel hites jegyző és társai jelentése Bastához.

Beiktatták Lodi Simont néhai Sombori Farkas birtokaiba.

Vestra noverit Illma Dominatio, *hogy Lodi Simon* ⁵ *javára kiadott iktató-parancsát tisztelettel vettük.*¹ Unde nos huiusmodi mandatis Ill^{mae} V^{rae} Dominationis in omnibus ut par est, obedire et satisfacere satagentes, in hoc anno Domini 1603 currenti, 4. die mensis Januarii praesentis ad facies praescriptarum possessionum Keöd, Kelencze,¹⁰ Alsózopor, Felsőzopor et Ujlak in Zolnok mediocri; item Kémer, Domoszló, Somos, Ilosva et Lompért vocatarum in Crasnensi comitatibus... habitarum *menvén*, vicinis et commetaneis earundem universis, signanter vero Joanne Romocsa de Bódogfalva et Georgio Rutth de Nagy Doba,¹⁵ nobilibus suis ipsorum propriis, circumspectisque et providis Jacobo Szabó, Andrea Veres iuratis, Gregorio Fodor iudice, Mag^{ci} domini Ladislai Gyulaffi de Rátót in Sülelmed; Michaeli Koncz iudice, Paulo Birtalan et Joanne Derre iuratis Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} in Csikó-²⁰ falva; Demetrio Philep iurato, Petro Lőrincz similiter iurato, relictæ egregii quondam Sigismundi Borsvai in ipsa Keöd; Luca Csalján iudice et Demetrio Ferkit iurato Mag^{ci} quondam Petri Báthori prius, pro nunc autem egregii Stephani Lónay, in ipsa Kelencze; Valentino²⁵ Nagy iudice, Joanne Bencze iurato Mag^{ci} Ladislai Gyulaffi, Paulo Mihályi iudice, Toma Borsos iurato, egregii domini Nicolai Dengelegi in Monó; Andrea Bartha iudice, Georgio Gáthi et Joanne Ferencz iuratis, egregii d. Joannis Literati Colosvári, camerarii Vizaknensi in Beósháza;³⁰ Michaële Ferencz iudice, egregii Nicolai Hódossi, Paulo Zékely vice-iudice, Mag^{ci} d. Ladislai Gyulaffi in Benedekfalva; Stephano Bartha iudice, egregii Joannis Dobai,

¹ Következik Basta 1602 márczius 5-iki rendelete, melyet 869. sz. a. közöltünk.

Michaele Zeles in Vicsa et Gregorio Czinege iudicibus,
 Martino Szabó et Demetrio Máté, iuratis civibus relictæ
 Mag^{ci} quondam Francisci Vesselyéni in Völcsök; Petro
 Beős iudice et Paulo Miklós iurato, relictæ præfati quon-
 5 dam egregii Sigismundi Borsvai in ipsa Ujlak: omnino
 in Zolnok mediocri; Andrea Bereczk iudice, relictæ
 egregii quondam Joannis Cséffei, Emerico autem Gál
 iurato, egregii Francisci Zalai, Francisco Debrenthi iurato,
 egregii Francisci Dancsi in ipsa Kémer; Gregorio Demjén
 10 iurato, relictæ egregii quondam Joannis Zemlényi, Michaele
 Zarvadi iurato, egregii Joannis Gencsi, Martino Bede
 iurato egregii Balthasaris Ráthonyi in Lompért; Volf-
 gango Borzás iudice, Joanne More iurato Mag^{ci} d. Gabrie-
 lis Báthori in Györgytelke; Roszul Nicola, item Mag^{ci}
 15 d. Gabrielis Báthori iurato, Nicolao Drága, egregii Ste-
 phani Borsoló iurato, in Zoros possessionibus vocatis:
 in Craznensi comitatibus existentibus habitis, in suis
 ipsorum propriis ac præfatorum dominorum suorum
 terrestrium nominibus et in personis, aliisque quampluri-
 20 mis, inibi legitime convocatis... *a megnevezett Lodi*
Simont a felsorolt jószágok birtokába iktattuk, nemine tunc
 ibidem coram nobis in facie dictarum portionum possessio-
 nariarum ac possessionum tribus congruis diebus moram
 faciente continuam contradictore apparente, sed neque
 25 post demum, durante quindecim diebus, *mely beiktatás*
teljesítéséről Nagyságodat értesíteni kívántuk.

Datum Albae Juliae, die decima sexta ultimi diei in-
 troductionis et statutionis nostrae prænotatae. A. D. 1603.

30 *Aláírva*: Samuel Óváry et Paulus Albajulius notarii ac
 scribe cancellariae maioris Sacrae Caesareae Regiaeque
 Maiestatis in Transsilvania, ac Caspar Spacai de Doba et
 Benedictus Literatus de Ilosva, regii.

Hátlapján, kancelláriai kézzel: Lodi Simon uram relato-
 riája az Sombori Farkas jószáginak iktatásáról.

35 *Külczímes lapja hiányzik*.

(Eredeti, gyulafejevári káptalani levéltár, Diversorum comi-
 tatum cista 2. fasc. 4. No 56. — O. I.)

1169.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 22.

Basta Rudolf császárnak.

Praesentium exhibitor Antonius Schirmer Cibiniensis, cuius parens Divo Ferdinando Romanorum imperatori, ⁵ Sacrae Caesareae M^{tis} V^{rae} avo beatissimae recordationis ¹ hisce in terris addictissimus fuit, non minori labore eam cum fidelitate promptitudinem declaravit, ut pro homagio Sacrae Caesareae M^{ti} V^{rae} servando, cum praesenti etiam vitae et fortunarum periculo tractaverit; *a miért ke-¹⁰gyeibe ajánljuk.*

Datae Albae Juliae, 22. die Januarii. A. D. 1603.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Autografe No. 11.)

1170.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 23.

15

Basta és a császári biztosok válasza az erdélyi rendek előterjesztésére.

Responsiones dominorum commissariorum ad postulata Statuum et ordinum provinciae Transylvanicae.¹

Cum a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} domino, domino ²⁰ nostro clementissimo, ob eam rem missi atque expediti in Transylvaniam simus, ut imprimis gratiam et clementiam Suae M^{tis} ordinibus et statibus huius provinciae proponamus, deinde vero, ut ab uno quoque iusiurandum excipiamus et de patriae defensione, ac bono regendi ²⁵ modo, et de iis, quae e re omnium erunt, in quo nunc omnem operam collocamus et in posterum collocaturi sumus, prospiciamus et ad Suam M^{tem} totum rei decursum referamus, non potest esse dubium, quin Sua Maestas Caesarea benignam sit resolutionem data, et nihil ³⁰

¹ Az 1564-ben meghalt I. Ferdinánd császár.

² Ez irat első 17 pontja megjelent Szamosközy István egykorú másolatáról kiadva az Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 185—187. l. Fontosabb eltéréseit jegyzetben közöljük.

antiquius defensione huius provinciae atque administratione iustitiae ac emolumento habitura. Quod vero ad postulata statuum et ordinum attinet, hoc pacto ad ea respondendum duximus.

5 Ad primum. Articuli primi contenta in clementi Sacrae Caesareae M^{tis} resolutione respondenda esse censuimus, minime dubitantes, quin eadem Sua Maiestas benigne sit se declaratura.² Verum tamen catholicae religionis, quam Sua Maiestas amplectitur, ratio habeatur,
10 neque illi adhaerentes, qualibet molestia afficere a magistratibus item idoneos excludere nitantur.³

Ad 2-dum. Hoc quoque in arbitrio Sacrae Caesareae M^{tis} situm est, quae iuridicum processum formabit et diligenter cavebit, ut iustitiae ordo minime violetur.

15 Ad 3. et 4-tum. De tertio et quarto Sacram M^{tem} informabimus, et certo sibi persuadeant Status et ordines, Sacram M^{tem} hac quoque in parte benignam illorum habituram rationem.

Ad 5-tum. Adhaeret et hic articulus prioribus, sed ad
20 districtum Beleniesiensis, quod attinet, cum ille ad Varadinum pertineat, illud autem praesidium superioribus Hungariae partibus applicatum sit, inde in superiori Hungaria ista Beleniesiensia⁴ quaerenda: nos requisiti commendatione nostra non deerimus.⁵

25 Ad 6-tum. Secundum transactionem Claudiopoli factam non dubitamus liberam nobilibus in civitates ingrediendi, si ita res ferat, etiam cum familia et exeundi facultatem ereptam non esse, modo ne aliquis inde oboriatur abusus, nec invalescat. Si autem aliquid ex eo
30 difficultatis emergeret, dominus generalis ambarum partium propositionibus auditis, quod conveniens, iustitiaeque consentaneum videbitur, faciet. Ipsae tamen inter se se

² Kiadásában e szó helyett *approbatura* van s utána még e sor: nec ulla fore mutationem religionis.

35 ³ Ezt Szamosközy kivonatolva így adja: neque illam excludere moliantur.

⁴ Tévesen így írva: Belenensia.

⁵ Ez a pont Szamosközy példányában sokkal rövidebb.

mutuam sponte, quantum fieri potest, foveant, concordiam et ius vicinitatis ac hospitalitatis conservari nitantur.

Ad 7-mum. De causis regnicolarum iuridico processu, absque ulteriori extra regnum facta vel fienda appellatione terminandis, Sacram Caesaream M^{tem} cum commendatione referemus, quae in his ⁶ etiam se benigne resolvet.

Ad 8-vum. Has partes regni Hungariae statu ita ferente, Sua Maiestas ad Hungariam superiorem adiecit, neque iam inde huic provinciae aliquid commodi vel contributionis esse potest, cum reditus etiam non sufficiant ad ordinata iam praesidia in Varadino et aliis arcibus mutua tamen correspondentia conservabitur, et ut auxilia mutua, quando usus erit, invicem praestantur, Sua Maiestas clementissima providebit.⁷

Ad 9. Articulum hunc de reprimenda pravorum ¹⁵ hominum effrenata licentia, qui caedibus et rapihis grassantur, ipsi nos proposuimus, quod dominus generalis sedulo faciet, edicta publicabit, modo Status et ordines huic rei cum eo invigilent, nec illis refugia praebeant, vel quovismodo tueantur,⁸ sed in vincula potius con- ²⁰ iiciant, et quod iuris iustitiaeque erit ordo, exequantur.

Ad 10. Insolentiam militum dominus generalis, quantum fieri potest, coërcet ac in officio continere studet et porro studebit, ita, ut onus illud plebis, quod hactenus perpressa est, diminuatur; sed tamen ipsi quoque Status ²⁵ et ordines de re frumentaria et aliis necessariis, prout possunt, prospiciant.

Ad 11. Nos quidem arendae relaxationem in praesentia non abnueremus, sed tanta est inaedia ⁹ militum, ut hisce arendis maxime sit opus; et quamvis duriuscula ³⁰ nunc solutio esse videatur, ea tamen reliquis annis consequentibus, ex eisdem arendis resarcietur.

⁶ Itt a kiadott példány szövege így végződik: quoque statuam et ordinum votis fore, ut conniveat confidimus.

⁷ Ez a pont Szamosközy példányában mindössze öt sornyi és Váradot nem is említi.

⁸ Ez is teljesebb kiadott példányánál, hol e szó helyett *timentur* olvasható.

⁹ Kiadott példányában így: inopia.

Ad 12. De modo¹⁰ contributionum consilium inibimus, vel si aliquem Status et ordines noverint commodiorem modum, nos certiores reddant.

Ad 13. Nobiles dent consignationem, quantum ex iis
5 unusquisque habeat in civitatibus frumenti, et dominus generalis neminem suo iure fraudari patietur.

Ad 14. Obtineant a domino generali salvam guardiam cum ipsius insignibus, ne militibus ignaris vel iustitiam forte causantibus ulla excusandi causa¹¹ praebeatur.

10 Ad 15. Super hoc articulo, quoniam Status et ordines inter se mutuo dissentiunt, eundem iusto Suae M^{tis} arbitrio, committendum esse censemus neque ordines dubitent Suam M^{tem}, quae fons et origo iustitiae est, ut iustitiae ordine et legitime administretur, clementer procuraturam.¹²

15 Ad 16. Servi et ancillae, clam alio sese propripientes, potentia mediante non seducantur, sed suis modis retrahantur. De non restitutione autem, coram ordinario iudice vel capitaneo, uti Status et ordines postulant, iuridice agatur; ita tamen, ut si alterutra partium sententia
20 prolata contenta esse noluerit, ad dominum generalem appellatione transmitti possit.

Ad 17. Quamvis fodinae satis in istis bellorum tumultibus, magna ex parte desolatae atque destitutae sint, quae nonnisi magnis sumptibus restaurantur, nihilominus
25 tamen habebitur ratio nobilitatis, verum hoc conditionis interventu, ut ipsi quoque abusum nitent,¹³ nec plus aequo postulent.

Ad 18. Delegabuntur commissarii probatae fidei et auctoritate graves, qui rapta et spoliata a Segesvariensibus conquirant; ubi vero inventa fuerint, dominum
30 generalem certiore hac de re facient, qui unicuique ex iis, quod suum erit, damnificatis restitui curabit, postea

¹⁰ E helyen amott így: exactione.

¹¹ Szamosközynél *ansa* s főntebb is iustitiam h. inscitiam.

35 ¹² Kiadott példányában ez a pont rövidebb.

¹³ Az Erdélyi országgyűlési emlékek V. kötetében közölt csonka példány itt a 187. lapon megszakad. A fentiekben közölt eltéréseiből kitűnik, hogy azt Szamosközy sietve másolta, vagy hibás, nem teljes szöveg állott előtte.

quando in authores direptionis facienda sit ulterior inquisitio et animadversio, dominus generalis consilio habito determinabit.

Ad 19. Finita praecedentis articuli inquisitione, dominus generalis etiam postea de hoc articulo deliberabit ⁵ et statuet, quod iustitiae requirit ordo.

Ad 20. Dominus generalis summo studio curabit, ut huic quoque rei modus adhibeatur et an forsitan remedium vel melior ordo possit inveniri, cum Saxonibus deliberabit. 10

Ad 21. Ut publica quoque mandata, quibuscunque de causis emanata ad unumquemque ex Statibus et ordinibus, maturius perveniant, dominus generalis providebit.

Ad 22. Hoc etiam ex benigna Caesariae M^{tis} gratia et resolutione iustum sortietur finem, quam sedulo ea de re cum commendatione dominorum regnicolarum informabimus, interim tamen cogitent regnicolae arces et praesidia ad defensionem patriae pertinere, et publica commoda privatis semper esse praeferenda.

Ad 23. Quod ad publica constituta in comitiis generalibus Meggiesinensis celebratis attinet, arbitramur ab omnibus observari debere, salva tamen appellatione in omnibus causis. Si vero privatam opponant auctoritatem, dominus generalis eorum insolentiam coërcebit, si de his ad eum referetur. 25

Ad 24. Huius quoque articuli contenta in benigna Sacrae Caesariae M^{tis} clementia reposita esse arbitramur, de quibus, uti de aliis, bene sperare Status et ordines velimus.

Ad 25. Nobilitas Sicula privatam hisce de rebus exhibuit supplicationem, quibus ita responsum a nobis est, ut interim contenta esse possint, donec a Sua M^{te} aliam resolutionem habuerint.

Postremo privatas denique petitiones pro se quisque sollicitet. 35

Actum et traditum statibus 23. Januarii 1603. Albae Juliae.

(Eredeti, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjt.)

Megjegyzés. Basta és a császári biztosok e választát összevetve pontonként a Rudolf császárnak küldött példányhoz írt véleményükkel, kitűnik kétszínű magaviseletük az erdélyi rendekkel szemben, kiket szép szóval és ígéretekkel hitegettek 5 ugyanakkor, mikor a császárnak kívánságaik legnagyobb részéről azt ajánlták, hogy ne teljesítse őket.

1171.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 23.

Basta és a császári biztosok utolsó válasza Erdély rendeihez.

10 *Uterior intimatio dominorum commissariorum.*

Domini commissarii intimant nomine Suae M^{tis} Caesareae Statibus et ordinibus, ut posteaquam ipsi ex generali dieta domum reversi fuerint, comites vel vicecomites in singulis comitatibus nobilitatem denuo convocent ac ab 15 iis, qui in praesenti dieta iuramentum non deposuerunt et nomina non subscripserunt, singulis iuramentum exigant ac in certum libellum decenter subscribi ac sigillum ipsorum proprium adponi curent. Assignabitur etiam cuilibet comiti comitatum talis signatura, unde scire 20 poterunt, qui in dieta iuraverint, qui non usque libellus intra decem dierum spatium rite expediatur ac Suae M^{tis} huius provinciae generalis et aliorum commissariorum manibus certo et absque ulla mora transmittatur.

Secundo. Quod insuper ad exigendum iuramentum 25 a caeteris quoque provincialibus, uti Saxonibus ac civitatibus liberis, nec non Siculis tam nobilibus, quam aliis primipilis ac libertinis et similibus ordinibus spectat, peculiare commissarii ad iter exequendum expedientur.

Tertio. Ad causam sumptuum legationibus ad Suam 30 M^{tem} Caesaream mittendis, quod attinet, Saxonialis universitas se declarat, quod in conferenda ipsorum proportione ad honorarium M^{ti} Caesareae exhibendum aequaliter pendere velint. De sumptibus autem idem suismet ablegatis, quos ordinaturi sunt, peculiariter prospicient. 35 Ita etiam reliqui Status, uti Hungari et Siculi suis ordinare curabunt, quam oblationem Saxonicae universitatis domini commissarii, uti aequam et ulterius Saxones urgere non

posse putant; cum liberum sit unicuique ad suum dominum legatos mittere et sumptus ordinare, quos velit.

Quarto. Siquidem in hac provincia modo fames acerrima duret et magis magisque maior expectanda, ut aut Suae M^{tis} milites, quam misera plebs alimentum quoque habere possint: Status et ordines regni de necessario commeatu prospiciant et talem taxam limitent moderentque, ut tam milites, quam pauperes victitare et sustentare se queant.

Quinto. Quandoquidem in hac provincia fodinae auri et argenti ac aliorum metallorum partim devastatae, partim totaliter incultae maneant, ac alii auri dilutores propter violentiam malorum hominum tuto laborare et aurum conquirere non valeant, donec privilegia Caesarea pro montanistis in hac provincia non publicabuntur, illis universis et singulis, ut a quibusdam regnicolarum sive robusto, sive famelico impediuntur aut molestentur, imo ad merciones fodinarum, qui hanc pro posse ex his adiumento et auxilio esse censent domini commissarii.

Corroboratum est sigillo et subscriptione domini generalis et commissariorum 23. Ianuarii 1603.

(Eredeti más. nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gy.)

1172.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 24.

Az erdélyi rendek viszonzválasza Basta és a császári biztosok utolsó válaszára.

Statuum replicatio ad responsionem ad postulata dominorum regnicolarum facta.

I. Cum ex responsione Ill^{morum} dominorum commissariorum satis constet, praecipua postulorum nostrorum capita et eorum resolutionem ad Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} dominum nostrum clementissimum esse relegata, ad quae Ill^{mi} domini generalis plenipotens assecuratio apud nos extat, neque eorum resolutionem longiori mora indigere existimassemus, volentes in omni-

bus, uti in principio promisimus, Suae Mis clementissime voluntati et dominorum commissariorum iudicio nos accomodare, unum hoc exorandum duximus, quando praescriptos articulos et alia, in dieta Megggesiensi decreta
 5 ex benigna annuentia Ill^{mi} domini generalis, paribus votis et suffragiis concluderimus, non, ut Suae Sacrae Caesareae M^{ti} aliqua in re praeiudicare vellemus, sed, ut insolentiam animorum et variis bellorum tumultibus ferocientium natam compesceremus et aliquam legum
 10 observantiam pertraheremus, quibus cum hactenus, uti opinamur, nullius cum detrimento et multorum oppressorum commodo feliciter usi sumus Ill^{mi} domini commissarii, iuxta assecurationem dominis generalis, interea temporis, donec ad praemissa postulata, a Sua Caesarea
 15 M^{te} clementissimum recipiamus responsum, in integro conservare ac pristino vigore permanere, concedereque dignentur, ne laxis habenis hominibus ad insolentiam proruentibus ad quaelibet audenda fenestra aperiatur.

2. Quantum ad commissionem dominorum commissariorum denuo exhibitam, super forma, modo et ordine exactionis iuramenti eorum, qui nondum id praestiterunt, Status et ordines iudicio dominorum commissariorum acquiescunt, utque primo tempore effectui mancipent, sed ullam daturi sunt operam.

25 3. Commissarios porro ad caeteros iuramento obligandos, videlicet Saxones, Siculos aut alterius conditionis homines delegandos dominorum commissariorum deliberationem approbant.

4. Caeterum, quod ad rationem sumptuum in legatos
 30 ad Sacram Caesaream M^{tem} mittendorum erogationem pertinet, et si dominos Saxones iusta proportione omnia communia onera sine omni refragatione, cum caeteris dominis regnicolis prompte semper tolleraverint, tamen cum eorum successionem in praesenti hac negotio domini
 35 commissarii iustam aequamque censuerint, Status et ordines in hoc non contradicunt, verum dominorum commissariorum debito obsequio venerantur et acceptant iudicium.

5. Quod ad montanistarum, aliosque rei metallicaе ministros attinet, non displicet dominis regnicolis, ut illi secure et commode suos labores perficere possint. De quo cum Ill^{mum} dominum generalem prospecturum non dubitent, ipsi domini regnicolae etiam suam operam libenter 5 praestabunt, si qua in re utilis esse potest.

6. Ubi vero domini commissarii hortantur, ut miserae et famelicae plebis piam haberemus rationem, ac de annonae taxa salutariter cogitarem, Status et ordines, commonefactionem plane paternam et boni consulunt, 10 et magni faciunt, hancque ineundam rationem esse putarunt: primo, ut nemo regnicolarum cuiuscunque conditionis homo existat, qui feneratorie frumento vel aliis annonae speciebus questum vel negotiationem instituat, sed, si qui congestas habent fruges, in sustentationem 15 miserae plebis et aliorum indigentium fameque laborantium condigno pretio ubique divendere debeant et sint astricti, hoc nimirum modo, ut cubulus tritici mensurae Colosvariensis et Marusiensis octo constans metritis, octo vendatur florenis, singulae nimirum metritae singulis 20 florenis. Districtus vero Küküllő, quem et minorem vocamus cubulum inter Saxones et Siculos usitatum, quatuor constantem metritis, quatuor florenis, singulam videlicet metritam singulis florenis dare debeant; milium maiori cubulo sex, minori vero tribus florenis singulae vero 25 metretae septuaginta quinque denariis taxate habeantur; avenae cubulus maior in districtu Colosvariensi, Tordensi et Albensi duobus, inter Saxones sesqui florenis, inter Siculos uno floreno comparetur. Ne vero error sit in mensuris omnes regnicolae, vel Colosvariensi maiori, vel 30 districtus Küküllő minori cubulis utantur. Invitis autem legitimis dominis et possessoribus etiam congestae fruges auferri non valeant a quoquam. Ut autem penuria frumenti minus laboretur domini regnicolae serio cavendum duxerunt, ne ullus extra limites Transylvaniae annonam 35 cuiuscunque speciei educere audeat. Contumaces vero in amissione frumenti, iumentorumque iugalium, aliarumque rerum suarum secum habitarum coërceantur.

Opere pretium duxerint domini regnicolae apud Ill^{mum} dominum generalem instare, ut principes utriusque Valachiae per literas requirat, quo frumentatoribus nostris emendi et educendi liberam concedat facultatem, quando idem
5 in similibus necessitatibus Transylvania illis praestiterit.

Exhibitum dominis commissariis 24. Januarii 1603.

(Egykorú más, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gy.)

1173.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 24.

10 Basta Kolozsvár város tanácsának.

Az kolozsvári ispotály mesterek jelentésére . . . parancsoljuk, hogy ennek utánna Kegyelmetek az megnevezett kolozsvári ispotályházhoz való és tartozó Mérába lévő jószágot semmi rendbeli adó fizetésére, sőt egyéb helyen valókat
15 is ha hul volnának, ez tereh viselésére ne erőltesse; etc.

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturi secretarius.

(Jakab Elek: Oklevéltár Kolozsvár történetéhez II. k. 199. l.)

1174.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 25.

20 Basta és a biztosok válasza az erdélyi rendek replikájára.

Responsio dominorum commissariorum ad replicam regnicolarum.

1. Ad primum articulum replicationis quod attinet, nihil domini commissarii consentire possunt, nisi quod
25 praecedentibus diebus responsum est, ut iis in articulis; qui ad resolutionem Caesariae M^{tis} remissi, dilatique sunt, benignum Suae M^{tis} responsum humiliter postulantur, ac quae conclusa sunt in conventu Meggiesiensi, poterunt ea manere in suo vigore usque ad resolutionem
30 Suae M^{tis}, ita tamen, quatenus non pugnant cum responsione, quae superioribus diebus domini commissarii regnicolis tradiderunt.

2. Ut ab illis, qui his comitiis absentes fuerunt iura-

mentum praestetur, commissarii delegabuntur et uti constitutum est, ita in effectum dabitur.

3. Bene faciunt et regnicolae, quod sententiae dominorum commissariorum ratione sumptuum in legatione expendorum acquiescunt, praesertim cum Saxones 5 negent, se hoc modo in legationibus communia onera antea tolerasse.

4. Recte etiam ne quid damni ab eorum subditis et hominibus iis, qui fodinis metallicis dant operam, cavebunt.

5. Consilium porro et annuentiam de annona, ut et 10 miseriae famelicæ plebis et militum etiam habeatur ratio domini commissarii approbant et dominus generalis, ut id effectui detur et hac in re, ut executio fiat, ordinabit.

6. Praeterea ne frumentum extra hasce Transylvaniae partes exportetur, mandata sub poena dominus 15 generalis publicabit, et ad principem utriusque Valachiae pro libera facultate frumenta importanda scribet. Et post finaliter domini commissarii, dominis regnicolis ad explanationem eorundem respondendum duxerunt.

Actum 25. Januarii 1603, atque sigillo et subscriptione 20 dominorum commissariorum corroboratum.

(Egykorú más. nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gy.)

1175.

[*Gyulafejevávár, 1603 januárius 25.*]

Basta Küküllő vármegye rendeinek.

25

Megszabja s kihirdeti országszerte a búza árát.

Curavimus in generalibus comitiis Albae Juliae ad 15. diem mensis Januarii proxime celebratis,¹ ut annonae caritas aliqua ex parte in hoc regno Transylvaniae minueretur, et constitueramus, ut cubulus tritici minor 30 Sabesiensis numeretur quatuor florenis, maior vero Colos-

¹ Minthogy januárius 15-ikén csak 1603-ban volt generális országgyűlés Gyulafejevárott, e kelet nélküli rendelet éve könnyen megállapítható; napját pedig az a körülmény határozza meg, hogy a búza árának megállapítását a rendek februárius 24-ikén maguk kérték.

variensis valore 8 florenis venderetur. Cum autem plerisque in locis magnus sit tritici defectus, statuimus de novo, ut maior cubulus florenis 9, minor vero florenis 4, denariis 50 divenderetur. Ideoque serio et firmiter mandamus, ut omnes, quorum interest et intererit, nostris hac in parte satisfaciatis mandatis, ne in nostram incidatis indignationem. (Schmidt Vilmos másolata, oklevélgyűjteménye 2. k. 290. l. a nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum könyvtárában.)

1176.

10 *Gyulafejevárv, 1603 januárius 25.*

Basta Floka János és társai számára.

Egregiis nobilibus Joanni et Petro Floka, Ladislao Thoma, Volffgango et Nicolao Machikássy de Tinkova, Nicolao Gaman de Kalova et Caspari Margay de eadem Marga. 15 Salutem etc. Dicitur nobis in persona egregii Georgii Gaman de dicta Kalova, qualiter ipse in dominium totalium et integrarum portionum possessionariarum in possessionibus Machiova, Pestere et Alsó Obresie vocatis, in comitatu Zeoreniensi et districtu Caran Sebesiensi existentibus ha- 20 bitarum, ipsi Georgio Gaman, haeredibusque et posteritatibus eiusdem utriusque sexus universis, per gratiosam quondam Annam Baranyai, consortem egregii dudum Casparis Barthakovith, in et pro nongentorum et triginta florenorum ungaricalium summa inscriptarum et impigno- 25 ratarum, *a miért rendeljük, hogy menjetek a megnevezett jószágok színhelyére és iktassátok be azok birtokába a szokásos törvényes módon.*

Datum Albae Juliae, die 25. Januarii. A. D. 1603.
(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

30

1177.

Gyulafejevárv, 1603 januárius 25.

Basta Floka János és társai számára.

Iktassák be Gámán Györgyöt a felsorolt jószágok birtokába.

Egregiis nobilibus Joanni et Petro Floka, Ladislao 35 Thoma, Volffgango et Nicolao Machikássy de Tinkova,

Nicolao Gaman de Kalova, et Caspari Margay de eadem Marga. Salutem etc. Dicitur nobis in persona egregii Georgii Gaman de dicta Kalova, qualiter ipse in dominium totalium et integrarum portionum possessionariarum in possessionibus Mal, Ravna, Verchierova, Obresie et Glem-⁵ boka vocatis, in comitatu Zeoreniensi et districtu Caran Sebesiensi existentibus habitarum, ipsique Georgio Gaman praescripto, ac haeredibus et posteritatibus eiusdem, utriusque sexus universis per egregios et nobiles Balthasarem et Stephanum Cziulay ac Gabrielem Pekry in et¹⁰ pro summa trecentorum et sexaginta florenorum ungaricalium inscriptarum et impignoratarum, usque ad eandem inscriptionis summam, medio vestri, legitime vellet introire... Super quo vobis harum serie *rendeljük, hogy őt a felsorolt jószágok birtokába iktassátok.*¹⁵

Datum Albae Juliae, die 25. Januarii. A. D. 1603.

(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1178.

Gyulafejeérvár, 1603 januárius 26.

Basta Hunyad vármegye rendeinek.²⁰

Adassák vissza Gámán György elfoglalt jószágait.

Karánsebesben lakó Gaman György jelenti nekünk könyörgése által, hogy Bácsiba, Vámkereszten, Nándorfalubeli, Kukynbeli, Dumbraviczabeli, Pestesi portióit, melyet annak előtte ő egy néhány esztendeig békességesen²⁵ birt volna, ez elmúlt ezer hat száz két esztendőben, egy Hunyadon lakó Mihály deák nevű hatalmasúl elfoglalta volna. Könyörge azon, hogy az Articul[us¹ t]artása szerint Kegyelmetek által jószágát restituáltatnók. Így lévén azért az dolog, hagyjuk... , hogy ez két fél közt való³⁰ egyenetlenséget mindjárt törvény szerint eligazítsa Kegyelmetek; etc.

Datum Albae Juliae, die 26. mensis Januarii 1603.

Ellenjegyezte: G. Kerezturi.

¹ Itt az 1602-iki megyeyesi országgyűlés végzései értendők.³⁵

Külczime : Magnifico generosis ac egregiis nobilibus comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Huniadiensis etc. Dominis amicis nobis honorandis.

Alatta : 1603 die penultima Januarii exhibitae coram
5 nobis vicecomitibus comitatus Huniadiensis et apertae in oppido Huniad.

(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1179.

Gyulafejevárv, 1603 januárius 26.

10 Basta Dés város tanácsának.

Megerősíti a város polgárait összes ősi kiváltságaikban.

Memoriae commendamus... quod prudentes et
circumspecti iudex et iurati cives oppidi Deés nostram
venientes in praesentiam significare curaverunt in hunc
15 modum : Quomodo ipsi certas libertates, iura, immunitates,
indultaque a Ser^{mis} quondam principibus, divis regibus
Hungariae concessa haberent, super quibus literas privilegiales
ipsorum regum Hungariae in specie nobis exhibuerunt, petentes
nos iidem iudex et iurati cives praedicti debita cum instantia,
20 ut nos ipsos ac universos oppidanos in huiusmodi iuribus,
immunitatibus et libertatibus eorum conservare vellemus, neque
per quospiam in illis impediri, turbari et molestari
mitteremus. Cum autem minus aequum sit ipsos cives Deesienses
in
25 iuribus et libertatibus illis, in quarum usu hactenus fuerunt,
quovismodo etiam in posterum turbari, eosdem igitur memoratos
cives omnibus iuribus et libertatibus illis ipsorum, in quarum
omnium hactenus usu fuerunt, etiam deinceps et in posterum
perpetuis semper temporibus, de mera et plena auctoritate
30 nostra a Sacra M^{te} Caesarea nobis attributa, uti et frui concessimus,
prout concedimus praesentium per vigorem. Quocirca vos
universos et singulos... committimus et mandamus vobis
firmiter, quatenus annotatos cives et oppidanos Deesienses
35 in cunctis eorum iuribus et libertatibus... modis omnibus
conservare et per vestros conservari facere debeatis,

neque in illis ipsos turbare et molestare praesumatis ; imo in exequutione causarum omnium et in bonis publicis puta in aedificandis templis, scholis, aggeribus, pontibus et in modo educillationis vinorum antea ad conservacionem reipublicae a magistratibus deliberatorum, ordinato-⁵rum et deinceps quoque deliberandorum et ordinandorum, omnia ordinata, soluta et servata,olvere, servare et administrare, modis omnibus debeatis et teneamini ; etc.

Datum Albae Juliae, die 26. m. Januarii. A. D. 1603.

Ellenjegyezte : Georgius Kerezuri secretarius. 10

(Patens-alakú eredeti, Dés város levéltára 270. sz.)

1180.

Gyulafejevárv, 1603 januárius 27.

Basta Zaránd vármegye rendeineek.

Besenyőben lakó Fűzi János panaszolkodott nekünk,¹⁵ hogy egy Hunyadi István nevű katona, zarándvármegye-beli Zyrb nevű faluját az el mult időkbén hatalmasul elfoglalta volna tőle, melyet Sigmond fejedelem más jószágért cserébe conferált volt neki, sőt a' mint jelenti, magát statuáltatván az megnevezett jószágba, minden²⁰ levelei pure emanaltattak, nemine contradicente rúla. Könyörgött, hogy az megyyesi articulush tartása szerint az potentiarius kezéből az ő saját jószágát kifoglaltatnók és neki remittáltatnók ; *a mit most nektek elrendelünk.*¹

Datum Albae Juliae, die 27. Januarii 1603. 25

Ellenjegyezte : G. Kerezuri.

(Eredeti, Puky József családi levéltára, Kiskunfélegyháza.)

1181.

Gyulafejevárv, 1603 januárius 27.

Basta Cserényi Gáspár és társai számára. 30

Egregiis et nobilibus Caspari et Ladislao Cherieni de Alsó Balásfalva, Joanni et Gaspari ac Stephano Nagy

¹ Ez itt az 1602 augusztus 23-ikán tartott megyyesi országgyűlés 17. pontjára vonatkozik ; Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 139. l.

de Sajó Szentandrás, Paulo Kabos de Apáthi, vicecomitis et Gregorio Somai de Devecser, iudicibus nobilium comitatus Dobocensiis. Amicis nobis honorandis. Salutem etc. Exponitur nobis in persona egregii Mathei Perussith de Kentelke, 5 qualiter temporibus superioribus egregius Franciscus Fűzi de Besenyő universarum literarum potiozem partem, factum iurium possessionum portionarumque ipsum exponentem concernentem, e manibus dicti Francisci Cherenyi de dicta Alsó Balásfalva excepisset, quas nunc quoque 10 praemanibus idem Franciscus Fűzi in praerogamentum dicti exponentis manifestum teneret; quas vellet idem exponens medio vestri a praefato Francisco Fűzi repetere et rehabere. Cum autem iusta petentibus non sit deneganda iustitia, et unicuique quod suum est, lex et natura iubeat, 15 *rendeljük, hogy Perussith Máté elvett birtokleveleit szerez-zétek vissza.*

Datum Albae Juliae, die 27. Ianuarii 1603.

Háttalján, egykorú kézzel: Perusit Máté levele Bastátúl Cserényi Ferencztől levelek megkérésére.

20 (Eredeti, patens-alakú, *Lecta*-aláírású megerősítéssel, báró Kemény család nagyenyedi levéltára.)

1182.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 27.

25 Basta, Molart és Burghausen császári biztosok bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Quemadmodum antea quoque pro parte universorum nobilium et militum Sacrae Caesareae M^{tis} subditorum in confiniis potissimum existentium requisiti eramus, *hogy közbenjárjunk*, ita nunc quoque ab egregiis Joanne 30 Kis et altero Joanne Csikay, ratione iurium possessionariorum in possessionibus Talp et Nagy Segesd vocatarum in tractu Beleniesiensi, comitatus Bihoriensi existentium habitarum *lévén felkérve, kérjük, hagyja meg őket jószágaik birtokában.*

35 Datum Albae Juliae, die 27. Ianuarii. A. D. 1603.

(Eredeti, gróf Zichy-ltár, Zsély; Prot. K/3. fasc. 219. No. 295.)

1183.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 28.

Basta Székelyvásárhely város tanácsának.

Megértvén jelentésekből, hogy kivált a hajdúk mennyire elpusztították iskolátokat és templomokat s javaitokat 5 *diripuisent et depraedassent; ¹ most azonban scholam antecellatam et templum in statum formamque castelli, ad communem omnium bonorum újra akarják építeni, rendeljük, hogy az egyházközségnek in restauratione et aedificatione memoratae scholae et templi segítéségére legyetek.* 10

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturi secretarius.

(Székely oklevéltár VI. k. 3—5. l.)

Megjegyzés. Basta ez érdekes rendeletét legelőször ismertette s magyarrá fordítva közölte Koncz József »A marosvásárhelyi evang. reform. kollégium története« cz. m. 93. l. 15

1184.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 28.

Basta Besztercze város tanácsának.

Egy zászlóaljat küld szállásra városukba, viseljék jól gondját; tartásuk költségét megtéríti. 20

Demnach Röm. Kais. Mt. zum besten wir etliche Fährndlen Preinerischen Regiments, wie euch vielleicht schon bewusst, in die Staedt einzulegen uns entschlossen, und aber aus erheblichen Ursachen anstatt Hauptman Seiderstorffer Hauptmann Lehelir (!) euch in euer Stadt 25 einzuquartieren angeordnet, demnach so befehlen wir euch ihr wollet angeregten Hauptmann mit seinem Fährndl bei euch dero Gestalt nicht allein einlosiern lassen, sondern auch ihme und seinem Kriegsvolk täglich 166 Rationes (jede Ration auf zwei Pfundt Brodts gerechnet) und 30 also auf jeden Soldaten zwei Pfundt Brodts neben einem

¹ Ez a pusztítás 1601 őszen történt. Böven ír róla Nagy Szabó Ferencz; Erdélyi történelmi adatok I. k. 63. és 69. l.

halben Mass Wein folgen lassen. Versprechen euch hiemit gewisse Bezahlung, werdet also auf beschehne Austheilung Brodts und Weins von dero Befelchshabern richtige Quittungen einziehen, sollen euch dieselbe nochmals in
 5 Rechnung für guet passiern. Da euch auch vom angemeltem Kriegsvolk einiger Schaden zuegefüget und nit erstattet würde, sollet ihr uns desselben eheist verständigen, wollen wir alsdann demselben mit gebührlichem Mittl fürzukommen wissen, etc.

10 Actum Weissenburg, den 28. Januarii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1185.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 28.

Basta nyilt útlevele Vásárhelyi János diák részére.

15 Hic praesentium ostensor Joannes Literatus Wasárhelyiensis ad certa ditionis Sacrae Caesareae M^{tis} Transylvaniae loca ex annuentia nostra proficis[itur. Q]uare vobis harum serie committimus et nihilominus vigore functionis nostrae mandamus firmi[ter, u]t eundem ubique
 20 locorum, tam in eundo, quam in redeundo pacifice dimittatis et per Vestros [dimitti] facere debeatis et teneamini; etc.

Datum Albae Juliae, die 28. mensis Januarii 1603.

(Eredeti, csonka, nagyon rothadt állapotban, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum, Benigni-gyűjteménye.)

25

1186.

Gyulafejevárvár, 1603 januárius 29.

Basta, Molart és Burghausen Rudolf császárnak.

*Jelentjük, hogy a lejolyt gyűlés idején Jeremiás moldvai vajda követei is jártak nálunk uruk hűségét
 30 jelentvén,¹ és azt tartjuk, hogy Erdélynek is érdeke, hogy békességben éljen vele.*

(Elveszett v. lappang; Basta 1209. sz. a. jelentéséből.)

¹ A követek előadását kivonatoltuk 1163. sz. a.

1187.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 29.

Basta nyilt parancsa, melylyel dési Barta Istvánt dési Mois Mihály kiskorú leányai gyámjává rendeli.

Quod cum . . . pro parte nobilium puellarum Annae, 5
Elisabethae et Sophiae Mois, filiarum quondam nobilis
Michaelis Mois de Deés, ex nobile domina Anna Pesthi
consorti sua susceptarum *tett közbenjárásra e kiskorukat
védelmünkbe fogadtuk, jószágaik gondozójául* circumspectum
Stephanum Barta Deesiensium . . . *választottuk.* 10

Datum Albae Juliae, 29. die m. Januarii. A. D. 1603.

Ellenjegyezte : G. Kerezturi secretarius.

Hátlapján : Anno 1603 Aprilis 17. exhibitae et praesen-
tatae sunt praesentes in sede iudiciaria nobilium comitatus
Zolnok interioris, videlicet in oppido Deés. 15

(Eredeti, M. Nemz. Múzeumi levéltár törzsanyaga.)

1188.

Gyulafejérvár, 1603 januárius 31.

Basta, Molart és Burghausen császári biztosok bedegi Nyári
Pál váradi főkapitánynak. 20

*Hagyja meg Vajda Miklóst ő Felsége határozatáig jószágai
birtokában.*

Quemadmodum antea quoque *közbenjártunk ő Fel-
sége alattvalóinak ottani jószágai ügyében*, ita nunc quoque
a generoso domino Nicolao Vajda de Karánsebes, ratione 25
iurium suorum possessionariorum in possessionibus Kri-
chior, Zeliste, Kaluger et Leachian in praedicto tractu
Beleniesiensi existentium habitorum sumus interpellati,
ut apud Sp^{lem} et Mag^{cam} Do. V^{ram} obtineremus,
quatenus ipse ad tempus benignae resolutionis Suae 30
M^{tis} in dominio dictarum possessionum suarum consistere
possit ; *kérését támogatásába ajánljuk.*

Datum Albae Juliae, die 31. Januarii. A. D. 1603.

(Eredeti, gróf Zichy-Iltár, Zsély ; Prot. K/3. fasc. 219. No. 296.)

1189.

[Szeben, 1603 januárius vége.]

A Szász universitas kívánságai (Articuli Saxonum) Bastához és a császári biztosokhoz.

5 Nachdem wir arme Sachsen allhier in Siebenbürgen unter dem hungrischen Regiment und wallachischer tyrannischen Gubernation annyit szenvedtünk, hogy majdnem tönkrementünk s csak úgy maradhatunk fenn, ha ő Felsége, kihez eddig is hívek voltunk, kegyeibe fogad, kérjük Kegyelmetek támogatását, hogy alábbi sérelmeinket orvosolva megmaradásunkról kegyelmesen gondoskodják.

10 1. Hagyja meg eddigi épségében Augustanam Confessionem unserer sächsischen Nation ganz frei und ungehindert, sambt allen Kirchen und Schulen, *papjaikkal* és *jövedelmeikkel együtt*.

2. Erősítse meg a régi királyoktól és fejedelmektől való kiváltságokat, melyekkel die Sachsen pace et tranquillitate gaudentes haben zuegenomben an Geld und Gütern, úgy hogy a fejedelmeket is *kisegíthették szükség esetén*.

20 3. Ne engedje ő Felsége, hogy die uralte löbliche Universität der Sachsen, mely régi szokás szerint itt Szebenben, tanquam caput Saxonicae gentis évente tanácskozni szokott, megszüntettség.

4. Kérjük ő Felségét auch hinfüro uns keine fremde 25 Nation obtrudiren lassen, hogy egyezségünk megmaradjon.

5. Szüntesse meg ő Felsége a Báthory István által elrendelt tized-quartát, a mi szabadságaink ellen való elviselhetetlen teher, damit der Zehnt wiederumb an die Kirche 30 gebracht werde s népünket ne terhelje.

6. Szűnjék meg a postálkodás kötelezettsége, mely a szászokat iszonyuan nyomja, mert a nemesek útazatokban nemcsak szekeret, lovat, de még szabad ellátást is kívánnak tőlünk, sőt vesznek erőszakkal is maguknak, családjuknak, 35 szolgálóknak és lovaiknak egyaránt.

7. Mivel a nemesség újabban országgyűléseit váro-

sainkban kezdi tartani s azokban minden élelmet ingyen kíván, ez szűnjék meg.

8. A szászokat der grosse und unersättliche Tirann Michael Waida oly iszonyú módon zsarolta, hogy adóssága tőlünk kapott pénz és portékák fejében 44.000 frt lévén, kérjük ő Felségét, fizettesse ezt nekünk vissza az ország jövedelméből.

9. Falvaink nagyon elpusztultak, úgy hogy kein Jahrmarkt in langer Zeit gehalten worden és iparosaink sem dolgozhattak; tehát engedjék el die Zinstaxen néhány esztendőre.

10. Minthogy die Báthorysche Familie in iuribus possessionariis, so dem Fürsten haben zugehört annyit elosztogatott, hogy a mire a fejedelmi konyhában szükség van, azt is mi szászok adjuk, kérjük szüntessék ezt meg.

11. Szűnjék meg az a visszaélés, mely beim Fürsten Sigismundo eingerissen, hogy a székelyföldről jövő nehéz társzekereket a szászoknak kelljen továbbvinniök Gyulafejevárig. Egyúttal kérjük, erősítsék meg Szeben falait, melyeknek hossza umb etzliche Klafter weiter ist, als der Stadt Wien, miként ezt régebben megmérték.¹

12. Szükségünk van nagy ágyukra, mert die hungrische Obrigkeit sokat elvitt tőlünk belőlük, de soha vissza nem adta őket s így városunkat nem tudjuk kellően védeni, ha ostrom alá fognák.

13. Mivel Mihály vajda Szeben városából a búzát is mind elvitette, engedje át a városnak ő Felsege das Salzhall zu Salzburg² und das Zwanzigst bei der Stadt,³ hogy polgárai abból kárpótolják magukat veszteségükért.

14. Minthogy Szeben városa régebben is hű volt a császárhoz, most is tíz hónapig tartott ki híven ő Felsege mellett, új kiváltságokat várunk.

¹ Ez a fejezet kiválóan érdekes, mert részletesen leírja Szeben falait, erődeit, árkaikat és bástyáit, apróra felsorolván, mit kellene rajtuk javítani.

² Ez a vizaknai sóbánya, mely a biztosok megjegyzése szerint évi 6000 tallérért volt bérbe adva.

³ Ez is ezer tallért jövedelmezett évente.

15. *Tétesse vissza ő Felsége Szebenbe az aranybevéllást (das Cement), mely a memoria hominum allhier in der Hermannstadt gewesen ist, de a magyar fejedelmek a város nagy kárára más helyre helyezték át.*

5 16. *Hajdan az volt szokásban, hogy midőn a fejedelem városunkba jött, 200 főnél nem nagyobb kísérete a maga pénzén élt s a fejedelem asztalát is legfeljebb három napig látta el városunk, de a Báthoryak alatt, sonderlich beim Fürsten Sigismundo oly visszaélés kezdődött, hogy több*
 10 *száz nemessel jött, kik közül etliche haben schier so viel Gesinde gehabt, als der Fürst selber, kiket szabad élelmen kellett tartanunk, sőt haben darneben grossen Mutwillen getrieben városunkban. Ezt kérjük megszüntetni.*

17. *Terjesztessék ki Szeben város joga, hogy a gonosz-*
 15 *tevőket necsak a vármegyékben és királyföldön, hanem auf Edelerden und im Fogaraser Gebiet is kergethesse és büntetésüket elvehessék az oda menekültek, a mi eddig nem lévén, sok kárt okozott.*

(Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde 1851-iki
 20 IV. k. 113—126. l. — Hibáit a nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjteménye egykorú másolatáról javítottuk.)

Megjegyzés. A szászok e kérelme egyes pontjaihoz Bastáék saját javaslatukat is odajegyezték, de azok nem mindig kedvezőek, illetőleg nem mindig ajánlták teljesítésüket, daczára
 25 annak, hogy a szászokkal nemcsak a két német császári biztos, de maga az olasz Basta is különösen rokonszenvezett soknemű szolgálatukért. A szászok ez emlékirata becses művelődés-történeti emléke e kornak, daczára a túlzott követeléseknek és azoknak a megjegyzéseknek, melyeket a magyar uralomra
 30 s az erdélyi fejedelmekre tesznek benne.

1190.

Gyulafejevávár, 1603 februárius 1.

Basta, Molart és Burghausen a harminczadokról.

Vectigal provinciae Transsylvaniensis per Illustres
 35 *ac Magnificos dominos Sacrae Caesareae Regiaeque Maie-*
statis eiusdem provinciae generalem, consiliarios et designatos

commissarios in Transsylvaniam subscriptum et subsignatum, prout iam olim a principe fuit constitutum.

Notandum. Iuxta istud vectigal, similia exempla omnibus aliis Suae M^{tis} Caesareae in hac provincia Transsylvaniae tricesimatoribus extradanda erunt. 5

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 192—202. 1.)

1191.

Gyulafejevárvár, 1603 februárius 1.

Basta, Molart és Burghausen Ajtoni Jakab lippai harminczadosnak

Memoriae commendamus, *hogy mivel* egregius Jacobus ¹⁰ Literatus Ajtonii, Suae M^{tis} Caesareae quoque tricesimator Lippensis annis prioribus, uti 601 et 602 ad intertentionem militum Hungarorum praesidiariorum tam equitum, quam peditum *Báthory Zsigmond rendelkezésre* 3220 florenos hungaricos *adott kölcsön s később Georgii* ¹⁵ Barbély, olim supremi capitanei Lippensis *rendelésére is* 56, *s így 3276 forintot, abban egyeztünk meg vele, hogy* 1603 januárius elsejétől kezdve két részletben vonja le magának a harminczad jövedelméből.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 202—203. 1.) 20

1192.

Gyulafejevárvár, 1603 februárius 2.

Basta [bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.]

Bánffy Mihály panaszolkodott nekünk, hogy az elmúlt időkbén valami oláhok által, az ő maga havassárúl, ²⁵ Belényesben lakó Sándor György hatalmasúl három száz juhait hajtatta volna el, kik mostan is oda volnának, *s így arra kérjük* Kegyelmedet szeretettel, hogy *azokat neki adattassa vissza.*

Datum Albae Juliae, die 2. Februarii. A. D. 1603. 30

Ellenjegyezte: G. Kerezturi.

(Eredeti, gróf Zichy-ltár, Zsély; Prot. K/3. fasc. 219. No. 297.)

1193.

Gyulafejérvár, 1603 februáriuus 2.

Basta Besztercze város tanácsának.

Elvöttük az Kegyelmetek levelét, az melyben Kegyel-
5 metek ir az ott való katonáknak elszállittása felől, *de*
ámbár azokat mostan onnan el nem szállithatjuk, mind-
azáltal rövid nap Kegyelmetekre kivályképpen való
kegyelmes gondviselésünk leszen; etc.

Datum Albae Juliae, 2. die Februarii 1603.

10 *Ellenjegyezte* : Georgius Kerezturi s[ecretarius].

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1194.

Bécs, 1603 februáriuus 6.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

15 *Recepisse an Herrn Basta, weil sich der Tartar*
Cham in Under Ungarn befindet aufgestellt, dem Feind
in Oberhungern und Siebenbürgen ein Abbruch gethan
werden möchte.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 83. No. 21.)

20

1195.

*[Gyulafejérvár, 1603 februáriuus eleje.]*Egy gyulafejérvári névtelen jezsuita jelentése Basta és a
császári biztosok számára.

Informatio cuiusdam per Jesuitas exhibita, ad commis-
sarios Rudolphi II. in Transylvania, de statu bonorum et
proventuum episcopatus Albensis, tam antiquitus, quam
tempore restitutionis per Sigismundum Bathori, pro Demetrio
Napragii factae.

(A császári biztosok hivatalos másolata, nagyszebeni b. Brukenthal-
múzeum Rosenfeld-gyűjteménye.)

1196.

Gyulafejevárv, 1603 februárius 12.

Basta Besztercze város tanácsának.

Aus dem Schreiben, *melyet küldünk, megértheti, mit kívánunk katonáinkra. Ezenkívül* wollet uns alsपाल्ट ein ⁵ Fassel Haring von den besten und schönsten, so jetzo aus Polen komben allhero schicken. Solches soll euch bezahlt werden; etc.

Actum Albae Juliae, 12. Februarii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.) 10

1197.

Gyulafejevárv, 1603 februárius 13.

Basta Besztercze város tanácsának.

Elvöttük az Kegyelmetek levelét, az melyben azon könyörög Kegyelmetek, hogy az mely nímetek Kegyelme-¹⁵ tekre szállottanak, azokat másua rendelnök. *De bár most még nem tehetjük,* az katonákat, minthogy sok üdőtől fogva vadnak Kegyelmeteken, rövid nap elszállítjuk Kegyelmetekről. Bene valeant.

Datum Albae Juliae, die 13. Februarii 1603. 20

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturni secretarius.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1198.

Gyulafejevárv, 1603 februárius 15.

Basta Rudolf császárnak. 25

L'apportator di questa sarà Leka Aga, che li anni passati restitui i castelli di Keövár et Ujvár, in ricompensa di che *Felséged azon a vidéken néhány falut ígért neki per vita; de mivel azokat mai napig sem kapta meg,* perchè io comprendo questa sua dimanda esser giusta,³⁰ *készséggel ajánlom soraimmal.*

(Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 332. l.)

1199.

Prága, 1603 februárius 15.

Don Guillén de San Clemente követ Bastának.

*Azokkal a gyanúsításokkal szemben, melyek személyét
5 érték, biztosíthatom, hogy urunk, királyunk¹ továbbra is
a régi kegyességét mutatja iránta, sőt azt kívánja, hogy
térjen vissza szolgálatára.*

(Elveszett v. lappang ; Basta 1226. sz. a. válaszából.)

1200.

10 *Gyulafejérvár, 1603 februárius 17*

Basta és a császári biztosok Buza Jánosnak.

*Bérbeadják neki a jendi harminczadot 720 forintért,
mit az Báthory Zsigmond fejedelemnek kölcsönzött.*

(Elveszett v. lappang ; Erd. orsz. gyűl. emlékek V. k. 203. 1.)

15

1201.

Gyulafejérvár, 1603 februárius 20.

Basta és a császári biztosok Mindszenti Benedeknek.

*Bérbeadják neki »oppidum Deés, una cum fodina salis
ibidem habita et possessio Akna« 17.000 forintért, a meny-
20 nyiben Báthory Zsigmond fejedelemtől bírta.*

(Elveszett v. lappang ; Erd. org. gyűl. emlékek V. k. 203. 1.)

Megjegyzés. Basta ez intézkedését az országgyűlés is jóvá-
hagyta és pártolólág ajánlta Rudolf császárnak. (Ugyanott,
223. l.) Egyébként a dési sóaknából Mindszentinek 1602-ben
25 »mehr nit, als 105 ducatos« tiszta jövedelme volt (ugyanott,
311. l.), a mi nem mutat valami rendszeres bányamívelésre.

1202.

Gyulafejérvár, 1603 februárius 20.

Basta és a császári biztosok Bonfadini Tranquillónak.

30 *Kezén hagyják azokat a sóbányákat, melyeket ő Báthory
Zsigmond fejedelemtől kapott bérben, kölcsöneért.*

(Elveszett v. lappang ; Erd. orsz. gyűl. emlékek V. k. 203. 1.)

¹ III. Fülöp spanyol király.

1203.

Gyulafejérvár, 1603 februárius 21.

Basta és a császári biztosok Filstich Péternek.

Neki engedik az erdélyi aranybeváltás jogát.

Mivelhogy az aranyváltást és az cementet az kolozs-⁵vári Filstich Péternek conferáltuk, hagyjuk, autoritate a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis attributa parancsoljuk is, hogy minden aranyas és arannyal kereskedő az cement táblája után egy arany forint érő aranyat százhetven pinzen adjon Filstich Péternek, az arany-¹⁰váltónak vagy ahhoz rendeltetett emberének, egyebeknek penég senkinek ne adhassák. Ha penég valaki eladná vagy titkon vagy nyilván, és megtudatik, az adó és az vevő nem csak az aranyat és az árát, hanem mind fejeket, jószágokat elvesztik; etc. ¹⁵

Datum Albae Juliae, 21. die m. Februarii. A. D. 1603.

(Hiteles 1604-iki átirat, kolozsmonostori konvent 15. protocoluma 194' l. — O. l.)

1204.

[Kolozsmonostor,] 1603 februárius 22.

20

A kolozsmonostori konvent Bastának.

Jelentés arról, hogy Kolozsvár város tanácsát beiktatták a néhai Hesdái Erzsébettől neki hagyott jószágok birtokába, de ellene többen tiltakoztak.

Szécsi István kolozsvári főbíró és Kolozsvár város²⁵ tanácsa javára szóló iktató parancsát vevén, a beiktatás foganatosítására delegált embere, Lugasi Máté mellé adtuk unum ex nobis, nobilem Paulum Hajósi, collegam nostrum conventualem, a kik visszatérvén, eljárásukról jelentették, hogy ők feria sexta proxima post festum Purificationis³⁰ Beatae Mariae Virginis proxime praeteriti¹ megjelenvén ad facies totalium portionum possessionariarum annotatae

¹ Februárius 7-én.

olim dominae Elisabethae Hesdati, et quidem primo in Kisbánya, dehinc autem altero die statutionis immediate subsecuto prius in Felső Jára, ex post autem in Alsó Jára, *valamennyi Torda vármegyében, az alábbi szomszédok és*

5 *közbirtokosok:* nobilibus Andrea Zilvási, Joanne Frika et Stephano Fejérdi de praedicta Alsó Jára, item providis Laurentio Toppantó Ladislai Toroczkai de Toroczkó-szentgyörgy, Andrea Ferencz dominae Catharinae Ébeni, relictæ egregii condam Stephani Zilvási de eadem Alsó

10 Jára, Blasio Lőrincz dominae Elisabethae Hosszúaszai, consortis egregii Michaelis Literati Kolosvári, Michaele Huszár, relictæ condam Francisci Toroczkai in Alsó Jára; Mathia István, Martino Kaszás et Thoma Czakó Sigismundi Sarmasági de Kövesd in Magyarléta; Nicolao

15 Demeter, Simone Kopil, Georgio Kok, Wolphangi Kamuthi de Szentlászló in Barbátfalva; Lupa Frink Blasii Pápai de dicta Alsó Jára, Petro Murza, Michaele Laza Andreae de Bogát in Kisbánya; Joanne Tót Joannis de Várfalva, Opra Demjén Andreae Zilvási et Petro Lázár Ladislai

20 Toroczkai in Ivánfalva, *a felsorolt birtokosok jobbágyai és mások előtt, kiket törvényesen meghívtak, beiktatták Gellyén Imre kolozsvári főbíró és a város tanácsát, Szécsi István főbíró hivatali utódját, miként azt néhai Hesdái Erzsébet asszony végrendeletileg meghagyta;*² *azonban altero die*

25 *statutionis providus Petrus Benedek, jobbagio dicti Blasii Pápai, in praetacta possessione Alsó Jára residens megjelenvén előttük, tiltakozott a maga és ura nevében a Jára patakára épített malom miatt, mely Felső Járában van. Ügyét tizenötöd napra rendelve tárgyalni, embereink*

30 *a beiktatás negyednapján, azaz feria scilicet secunda proxima ante festum beati Valentini martyris proxime praeteriti*³ *visszatértek, de ugyanazonnap* egregii praefatus Michael Literatus Kolosvári, in nobilium dominae Elisabethae Hosszúaszai consortis suae, ac Michaelis filii egregii condam Francisco de Gáltó; item Blasius Nagy, Albensis,

35 *similiter in nobilium dominae Catharinae consortis suae,*

² E végrendeletről emlékezik 1136. sz. iratunk is.

³ Februárius 10-én.

filiae videlicet egregii condam Pauli Don, similiter Albensis ac Michaelis Szilágyi de eadem Alba Julia nominibus et personis *előttünk megjelenvén, ünnepélyesen tiltakoztak az ellen, hogy néhai Hesdái Erzsébet felsorolt birtokaiba Kolozsvár város tanácsát iktassuk be; mely eseményekről* ⁵ *a fentiekben hűségesen beszámoltunk.*

Datum decima sexta die statutionis praenotatae.
Anno Domini 1603.

(Hit. más. kolozsmonostori konv. 15. protocolluma 237. l. — O. l.)

1205.

10

Gyulafejérvár, 1603 februárius 24.

Basta útlevele Káldi Márton jezsuitafőnök részére.

Praesentium ostensor R^{du}s Martinus Kaldi, praefectus patrum Societatis Jesu in collegio Albensi, cum sociis, ex annuentia et permissione nostra una cum sociis pro-¹⁵ficiscitur versus civitatem Colosvar. Pro eo vobis harum serie auctoritate a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis attributa committimus serio et mandamus firmiter, ut visis praesentibus eandem una cum suis sociis tam in eundo, quam redeundo, ubique libere, pacifice et citra²⁰ quodlibet impedimentum dimittere et per vestros dimitti facere modis omnibus debeatis et teneamini; etc.

Datum Albae Juliae, die 24. m. Februarii, A. D. 1603.

Ellenjegyezte: G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, M. Nemz. Múzeumi levéltár törzsanyaga.)

25

1206.

Gyulafejérvár, 1603 februárius 24.

Basta és a császári biztosok Brassó város tanácsának.

Kötelezvényök a kölcsön ígért 17.000 forintnyi összegről, melyből 2100 frt. 390 köből búzára ment, köblét 7 frtba ³⁰ *számítva.*

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 203—205. l.)

1207.

Gyulafejevárvár, 1603 februárius 24.

Basta és a császári biztosok Kolozsvár város tanácsának.

Mivelhogy az mi kegyelmes urunk, római császár
 5 ő Felsége végeinek szükségére kívántatik, hogy bizonyos
 számú élésnek szerét tegyünk, *kérjük, adjon búzáat pénzen,
 a mennyit csak szerezhethet.*

Datum Albae Juliae, die 24. m. Februarii. A. D. 1603.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára fasc. III. 55. sz.)

10

1208.

Gyulafejevárvár, 1603 februárius 24.

Basta és a császári biztosok Rudolf császárnak.

Küldik Erdély állapotáról szóló együttes jelentésüket.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Siebenbürgen.)

15

1209.

Gyulafejevárvár, 1603 februárius 24.

Basta, Molart és Burghausen Rudolf császárnak.

A gyulafejevárvári országgyűlés lefolyása. A rendek kíván-
 ságai s a császári biztosok válasza és kifogásai. Előterjesztésük
 20 folyamán ajánlják az erdélyi püspökség visszaállítását, hely-
 tartó, s mellé nyolcztagú helytartótanács kinevezését; a vár-
 megyék, a városok és székhelyek önkormányzati jogainak meg-
 szüntetését (a császár iránt hű maradt Szebenét kivéve) és egy
 rendszeres kancellária felállítását. Az adományleveleket meg
 25 kell vizsgálni és birtokosaik hűsége szerint megújítani vagy
 visszavenni. A hűséges katonák jószágokkal jutalmazandók.
 A tartomány megvédésére békeidőben 500,000 frt kell, a miből
 jelenleg csak 100,000 frt térülne meg adók és kincstári jöve-
 delmek czímén, annyira tönkrement és elszegényedett Erdély.
 30 Az országgyűlések eltörlelendők s helyettők a gubernator nagy
 tanácsa hozzon törvényeket. A szászok kiváltságai megújítandók s
 a kiválóbb szász férfiakat hivatalokba kell ültetni. A székelyek
 régi szabadsága meghagyandó, de kormányzásukra és féken-
 tartásukra két német főember küldendő. Véd- és dacszövetség

Havasalföldével, jó viszony ápolása Moldovával. Német telepesek, iparosok és bányászok behívása, a betelepítés előmozdítása kedvezményekkel. Azok nevei, a kik felvilágosítást adhatnak a lázadó, hűtlen felsőmagyarországi s az erdélyi részekben lakó magyarokról. Az erdélyi rendek követeit jó szóval kell tartani, az általuk felmutatandó 1598-iki kiváltságlevelet pedig ne erősítse meg a császár, mivel most más viszonyok közt jutott az ország ő Felsége hatalmába. A magyarországi részek kormányzásáról külön javaslatot nyújtanak be.

(Eredeti, hivatalos jellegű másolat, bécsi állami levéltár, Hun-10 garica; hibás, pontatlan kiadása az Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde 1851-iki IV. k. 86—112. l.)

1210.

[Gyulafejevárvár, 1603 februárius 24.]

Basta újabb javaslata Erdély kormányzásáról. 15

Conditiones, welche, wofern des Feldobristen Basta Fürschlag nach, die Bestellung und Assecuration dies Landes Siebenbürgen sollte fürgenomben werden, fürnemblich in Acht zu nehmen.

1. Erdély leendő kormányzója vagy vajdája 12 tagú²⁰ tanácsával együtt hűségi esküt tegyen ő Felségének.

2. Az említett várat auf sein und des Landes Unkosten felépítse, fentartsa¹ és a hűbéri uralom jelképeül évi adót fizessen s a császári udvarban állandó követet tartson.²

3. A szászok és városok meglévő kiváltságai érvényesek²⁵ maradjanak.

4. Mondjon le Várad, Szamosujvár és a magyarországi részek birtokairól.

5. Pénzt ne verethessen, csak a császár.

6. Mária Christierna főhercegnő³ hitbérbirtokait, Fo-30 garast és a többit adja ki.

¹ E vonatkozás alapja meg van az előbb közölt terjedelmes jelentésben, a mi arra mutat, hogy ezt a javaslatukat azután írták Bastáék, mikor amaz már készen volt.

² Ez igen hasznos intézmény lett volna, mert Erdélyországnak³⁵ eddigelé a császári udvarban tényleg nem volt állandó követe.

³ Báthory Zsigmondnak Erdélyből hazavonúlt felesége.

7. *A törökkel kötendő kereskedelmi szerződések ő Felsége jogait ne sértsék, a vajda azonban a törököt haddal, élelmi- és lőszerrel ne segíthesse.*

(Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde 1851-iki
5 IV. k. 127—8. l. és Hurmuzaki: Documente III/1. k. 366—367. l.)

Megjegyzés. A Hurmuzaki-kiadvány és utána mások e keletnélküli fontos javaslatot 1599 november havára helyezték, azt a benyomást keltvén tartalma, hogy Basta akkoriban tette, midőn Erdély elesett és Mihály vajda kezébe jutott,
10 de a császári biztosok előbbi nagy jelentésükkel küldték meg a császárnak, sőt hivatkoznak is reá benne. Egyébként Basta 1599 november havában még nem is járt Erdélyben s így kormányzásáról kimerítő javaslatot nem is adhatott.

1211.

15 *Gyulafejevárvár, 1603 februárius 24.*

Basta Rudolf császárnak.

Kegyelmébe ajánlja Kolozsvár város jelentkező követeit.

La città di Claudiopoli tra gl' altri deputati di questa
provincia, manda anche essa alcuno de' suoi dalla Maestà
20 V. Sacratissima. M' ha pregato lo raccomandandi, acciò la
Maestà V. Sacra^{ma} li degni accettarli nella sua protettione;
il che non li ho voluto negare, supplicando humilissimamente,
V. Maestà si degni haverli nelle sue pretensioni
per raccomandati, alla quale humilissimamente m' inchino.

25 D' Albagiulia, li 24 Febraro 1603.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinzen fasc. 13630.)

1212.

Gyulafejevárvár, 1603 márczius 1.

Basta Besztercze város tanácsának.

30 Elvöttük az Kegyelmetek levelét, melyben panaszol-
kodik Kegyelmetek, hogy az német vitézekre, kik ott az
városban volnának, sokat költene Kegyelmetek és más-
felől az magyar katonák is ott az vidékben volnának

Kegyelmeteknek nagy fogyatkozására. *De bár most még nem tehetjük*, azon leszünk, hogy mentől hamarébb elszállíthassuk őket onnét.

Datum Albae Juliae, die 1. Martii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.) 5

1213.

Prága, 1603 márczius 1.

Rudolf császár Bastának.

Ex praesentibus annexa supplicatione humillime intelliges, qualiter capitaneus noster Leka Aga contra supremum capitaneum nostrum Satmariensem, Mag^{cum} Michaelem Szekel conqueratur *s rendeljük, intézkedjék, hogy Székely azt a három falut ipsi Lekae Agae statim cedat et eundem proventibus illis frui sinat.*

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 334. l.) 15

1214.

Gyulafejervár, 1603 márczius 3.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adják meg Bocsárdi Boldizsár ottlévő adósságait.

Az minemű adóssági Szent Andráson lakó Bocsárdi Boldizsárnak az Kegyelmetek városában vadnak, hagyjuk . . . *hogy* mindjárt azon adósságokat az exponensnek instantiájára Kegyelmetek igaz törvény szerént feligazítsa, non obstante legitimo aliquo impedimento.

Datum Albae Juliae, die 3. mensis Martii. A. D. 1603.

Ellenjegyezte és írta : G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1215.

Besztercze, 1603 márczius 3.

Besztercze város tanácsa Bastának. 30

Ubi nobis Ill^{me} ac clementissime domine ab Illustri ac generoso domino libero baroni de Hoffkirch nomine

III^{mae} C. Tuae ¹ expositum esset, certam pecuniae summam a nobis in rationes III^{mae} C. Tuae expeti, *elnézését kérjük, hogy szorultságunkban még nem fizethetjük meg.*

Datum in civitate Bistriciensi, die 3. mensis Martii.

5 Anno Domini 1603.

Aláírása: Judex primarum caeterique iurati senatores senioresque universi dictae civitatis Beztercze.

(Eredeti, Kpü. levéltár, Familienakten.)

1216.

10 *Karánsebes, 1603 márczius 7.*

Tinkovai Macskási Farkas és Floka Péter Bastának.

Vestra noverit III^{ma} Dominatio nos literas eiusdem introductorias et statutorias pro parte et in persona egregii Georgii Gaman de Kalova *véve*,¹ nos . . . in Anno Domini
15 1603 praesenti, die 18. mensis Februarii ² . . . ad facies praenotatarum possessionum Machova, Pestere et Alsó Obresie vocatarum, consequenterque portionum possessionariarum in eisdem in praeallegato comitatu Zoereniensi ac districtu Caransebesiensi existentibus habitatum, vi-
20 cinis et commetaneis earundem universis, signanter vero nobilibus Joanne et Stephano Duma de Tinkova, Nicolao Mykla de Machova, Ladislao Pribek de Jázfalva, suis ipsorum propriis; item providis et ignobilibus Petro Zimul, Francisci Josika in Tinkova, Andrea Péter Nicolai
25 Pott de Caransebes, similiter in Tinkova, Mixa Brenda quondam Francisci Lázár de Caransebes in Brád, Dragul ac Mihuczta, Veronicae relictæ dudum Nicolai Pobora itidem de Caransebes in Machova, ac generosæ Helenæ Pobora, relictæ egregii Francisci Lázár iam fati, ac Ste-

30 ¹ Az eredeti e rövidítése: *III. C. T.* valószínűleg így olvasandó: Illustrissimæ Clementiæ Tuæ, bár e címzés használata ez időben egész szokatlan.

² Lásd Basta 1603 januárius 25-iki rendeletét, melyet e kötet 1176. sz. a. közöltünk.

35 ³ Úgy az év-, mint a hónapszám betűkkel van írva.

phano Tuta praelibati Nicolai Pott in Jázfalva possessionibus ac Zoereniensi comitatu, districtuque Caransebesiensi residendis et commorantibus *és mások jelenlétében*, introduximus praefatum Georgium Gaman in dominium earundem, statuimusque easdem eidem; etc. 5

Datum in civitate Caransebes, decima sexta die ultimi diei introductionis et statutionis praemissarum. A. D. 1603.

(Eredeti, Sombory-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1217.

Kolozsvár, 1603 márczius 11. 10

Basta Rudolf császárnak.

Venendo li deputati di questa provincia¹ a far la debita riverenza alla Maestà V. Sacra^{ma} *kérésükre ajánlom őket Felsőged kegyeibe.*²

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 226. l.) 15

1218.

Kolozsvár, 1603 márczius 11.

Basta a császári titkos tanácsosoknak.

Ajánlja Mindszenti Benedeket, az erdélyi követség fejét.

Benedetto Mindszenti, capo della legatione che questa²⁰ provintia manda a Sua Maestà Cesarea, m' ha fatto istanza, acciò lo vogli raccomandare alle Signorie Vostre Ill^{me}, il che non li ho voluto negare, per essersi egli sin' hora mostrato fedele alla Maestà Sua, supplicandone volerlo havere nelle sue pretensioni per favorito; etc. 25

Di Claudiopoli, li 11 di Marzo 1603.

Külczime: All' Illustrissimi Signori colendissimi, i Signori consiglieri segreti di Sua Maestà Cesarea etc.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Siebenbürgen 15469.)

¹ Hatan voltak, úgy mint: viczei Mindszenti Benedek, 30 Királyfalvi János itélőmester, Sarmasági Zsigmond, dersi Petki János, meg Lutsch Gál és Enyedi György szebeni esküdtpolgárok.

² Kolozsvárra Basta (Szamosközy munkái III. k. 15. l. szerint) 1603 márczius 8-án érkezett.

1219.

Prága, 1603 márczius 13.

Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wirdet auf seine Schreiben beantwort
5 und dahin vermahnt, dass er sein Reis aus Siebenbürgen
solange bis der Rusworm an sein Statt hineingelangt,
einstellen wolle.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No 12.)

1220.

10 Prága, 1603 márczius 13.

Rudolf császár Bastának.

*Antwort an Herrn Georgio Basta und die siebenbürgische
Commissari auf ihr Schreiben, was sich under gehaltener
Zusammenkunft der Siebenbürgischen Ständt verlossen;¹
15 Item die von neuem aufgenommene Huldigung und darunter
geleistes Iurament und was demselben anhängig; sowohl
auch Bezahlung und Proviantirung der Siebenbürgischen
Gränitzen und Kriegsvolk, des Jeremiasen Waida Abge-
sandten gegebene Antwort,² auch die begehrte Residenz für
20 des Radul Waida Weib und Kinder betreffend.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No 13.)

1221.

Kolozsvár, 1603 márczius 15.

Basta birtokadománya Thúry János és Zlatháry Mátyás részére.

25 *Memoriae commendamus, hogy egregiorum Joannis
Thury de Torda et Mathiae Zlathary érdemei jutal-
mául totalem itaque et integram portionem possessio-
nariam in possessione Alsó Jára, simul cum domo et*

30 ¹ Ez az erdélyi rendek 1603 februárius 28-án Kolozsvártt tartott részgyűlése, melyről azonban Bastáék jelzett jelentése nem maradt reánk.

² Kivonatosan közzöltük 1163. sz. a.

curia nobilitari ibidem habita, item totales et integras aequales dimidietates portionum possessionariarum in possessionibus Felseő Jára, Nagy Oklos, Kis Oklos, Kis Bánya et Ivánfalva vocitatas, omnino in comitatu Tordensi existente habitas, quae alias nobilium puero- 5 rum Pauli et Joannis filiorum egregii quondam Joannis Gyulai de praedicta Felseő Jára praefuissent, sed per mortem et defectum seminis eorundem utriusque sexus universorum . . . iterum ad fiscum Transsylvaniae . . . devolutae esse perhibentur et redactae, *összes hasznáival együtt* 10 memoratis Joanni Thury et Catharinae Zalay, consorti eiusdem, necnon Mathiae Zlatháry ac Stephano filio, Annaeque similiter Zlatháry filiae ex nobili quondam Sára Zalay, olim consorte sua procreatorum, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis *adományozzuk.* 15

Datum Claudiopoli, die 15. mensis Martii. A. D. 1603.

(Eredeti, gr. Bethlen-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1222.

Kolozsvár, 1603 márczius 15.

Basta Besztercze város tanácsának. 20

Foglalják le Cavrioli javára Szok Péter ottani vagyonát.

Akaránk Kegyelmeteknek értésére adni, mivelhogy bizonyos summával oda fel Német országban adós Zok¹ Péter, mely summát Conte Tamásnak² convertálták, irtunk azért Zok Péternek, hogy mindjártást jöjjön ide és pro- 25 ponálván igazságát, mód nélkül meg ne bántódjék igazságában. Interim mind ott az várasban et in districtu Bistrieciensi búzáját, borát és a mije leszen mindeneket arestáljon Kegyelmetek és semmit mi hirünk nekül hozzá tartozó emberének ki ne adjatok. 30

Datum ex civitate Colosvar, die 15. mensis Martii.
Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

¹ Később már így írják: Szok.

² Cavrioli Tamás olasz kapitány.

1223.

Prága, 1603 márczius 15.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Kegyességünk jeléül szebeni Schirmer Antalnak eine
 5 guldene Ketten von 200 Ducaten *adtunk azzal a meghagyá-*
sunkkal, hogy jogos követelésében zu seinem contento acco-
modiret werden ; rendeljük tehát, hogy teljesítsétek e vég-
zésünket, damit auch die anderen sehen und spühren
 mögen, dass wir die uns erzeugte Treu und Standthäftig-
 10 keit unergänzt nit lassen, sondern dieselbe gebürlichen
 remuneriren.

(Deutsche Fundgruben Siebenbürgens 1839-iki I. k. 244—245. l.)

1224.

*Kolozsvár, 1603 márczius 17.*15 Basta Petriyevith Horváth János és társai számára tanú-
vallomást biztosít.

Exponitur nobis in personis egregii domini Joannis
 Horváth Petrithewith de Széplak ac nobilis dominae
 Dorotheae Sztankvith, relictæ egregii quondam Mathiæ
 20 Horváth de Vaja, qualiter iidem medio universi ratione et
 prætextu certorum quorundam negotiorum suorum coram
 declarandorum, in præsentia egregiorum et nobilium
 Andreae Jármy, Joannis Szőke, alterius Joannis Tövisi ¹ de
 Szőkefalva, Nicolai Haranglábi de Désfalva, Francisci
 25 Nagy, Nicolai Glesán de Mikefalva, Joannis Angyalosi, Fran-
 cisci Darlaczi de Egrestő, Nicolai et Georgii Sükösd de Kis
 Görgény, Joannis Harkó de Vaja, Michaelis et Gregorii
 Dósa de Szövérd, Stephani Pókay de Káposztás Szent-
 Miklós, Mathei Bereczky de Szenttorontás, pro iurium
 30 suorum tuitione et defensione quasdam fassiones et attesta-
 tiones celebrari facere vellent iu[re a]dmittente.² Cum

¹ Irva betűszerint így : Thwissy.² A papiros szakadozottsága miatt nem olvasható tisztán.

autem veritatis fassio, iustitiaeque recognitio nemini sit abnegandi, *rendeljük, hogy sub oneribus singularis sedecim marcarum az említett tanuvallomásokat szerezzétek be.*

Datum Claudiopoli, die 17. Martii. A. D. 1603.

(Aláírás nélküli eredeti, a marosvásárhelyi széki gróf Teleki- 5
nemzetség levéltára gróf Teleki Sándor-féle osztálya B. 268. sz. a.)

1225.

Prága, 1603 márczius 20.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Megtekintvén szebeni Schirmer Antal érdemeit, umb ¹⁰
seines Wohlverhaltens und Redlichkeit willen *neki és*
gyermekeinek adtuk auf ihr lebelang das Dorf Bolla,¹
sambt den Zehenden zu Frauendorf ² *és rendeljük nektek,*
hogy őt e jószág és tizedjövedelem birtokába helyezétek ;
ha azonban azok netán zu einem geistlichen Guetl ³ *oder* ¹⁵
Beneficio tartoznának, *vagy már másé lennének, hasonló*
értékű egyéb jószággal kárpótoljátok.

(Deutsche Fundgruben Siebenbürgens 1839-iki I. k. 246. 1.)

1226.

Kolozsvár, 1603 márczius 21.

20

Basta Don Guillén de San Clemente prágai követnek.

Válasz. Kedvetlen a prágai udvari tanácsosok kicsinyes-
kedései miatt s így vissza akar térni Flandriába. Támogatását
kéri, hogy 60.000 tallérnyi tartozását megkaphassa az udvartól
s a spanyol király is emelje nápolyi javadalmát. ²⁵

Sono da otto giorni in circa che mi capitò la de V. S.
Illma de' 15 di Febbraio scritta in cifra ¹ e poichè intendo

¹ Bólya, Nagyküküllő vármegyében.

² Magyarúl Asszonyfalva, Bólya határában.

³ E helyen e rendelet kiadása ezt a szót így közli hibásan: 30
Ent, a mit hiteles szövegéből, a bécsi Kpü. ltár Ungarische
Gedenkbücher 411. k. 69. lapjáról helyesbítettünk.

¹ Titkos jegygyel írott lévén, kétszeresen sajnálatos, hogy
nem maradt reánk.

quanto sia la clemenza e humanità del Re, nostro Signore ² verso di me, mi risolvo di ritornare a farle humilissima servitù, sì come hanno fatto i miei predecessori,³ che se bene fui perseguitato d'alcuni ministri, non debbe però
 5 esser questa bastante cagione di alienarmi dall'obbligo di vasallo e vero servitore, tanto più che questa persecutione è stata, per dir così, la mia grandezza, e da V. S. III^{ma} riconosco tutto questo benefitio, sapendo molto bene quanto si sia compiaciuta adoperarsi in questa negotiatione.
 10 Scrisi a V. S. III^{ma} ultimamente haver risoluto di non voler dar in dietro e potria essere, che lei havendo inteso questa mia intentione n'avesse dato notitia in Fiandra e saria facil cosa che là havendo inteso questa resolutione havessero provvisto il carico di maestro di
 15 campo generale, il che non mi dà noia, contentandome anco di servire privatamente, sì come nella istessa scrisi, nel qual caso mi contentarei che si aumentasse qualche cosa di più il trattenimento dei cinquecento scudi al mese, acciò meglio potessi trattenermi, e perchè potria essere,
 20 anzi lo tengo per fermo, che i Signori di Praga, vedendo questa mia resolutione, faranno difficoltà in pagarmi da 60.000 tallari che son creditore tanto per il mio soldo, quanto per danari sborsati, vorrei che V. S. III^{ma} sollicitasse quella mercede, de che mi accenna di un contado
 25 in Italia, perchè io non mi curarò altrimenti del credito che tengo con la Maestà Cesarea, sì come anco desiderarei che il Re nostro Signore, restasse servito di augumentarmi la pensione di 500.000 scudi che tengo in Napoli e che una parte di essa fusse assignata per uno de' miei figlioli, e se
 30 fusse possibile all'arrivo mio in Praga vorrei haverne qualche certezza dell'uno e dell'altro, nel qual caso poi mi partirei anco senz'aspettar altro pagamento.

Mando l'alfier Cambi,⁴ apportatore di questa a posta per consignarla di sua propria mano a V. S. III^{ma}, non

35 ² III. Ferdinánd spanyol király.

³ Hogy a spanyol király miért hívta vissza Bastát szolgálátába, arról Spontoni is megemlékezik.

⁴ Keresztneve : Czézár.

havendo voluto fidarla per la posta ordinaria. Egli non sa cosa alcuna di questo, ma solo di portar questo dispaccio e le altre lettere che scrivo a Sua Maestà e Consilio per licentia,⁵ e che per l' ultimo d'Aprile penso, anzi ho deliberato partire da questa provintia. E così mi son protestato ⁵ per la seconda volta.

Di Claudiopoli, 21 di Marzo 1603.

(Eredeti, simancasi spanyol állami levéltár, Legajo 707.)

1227.

Kolozsvár, 1603 márczius 21.

10

Basta Miksa főherczegnek.

Mint egyetlen igaz jóltevőjét értesíti arról, mily hálátlanul bántak vele a császári udvar emberei, kik még azt sem adják meg, a mit a császár magánlevélben ígért neki jutalmul itteni sikereiért. E così per non correre tanto ¹⁵ rischio, ho deliberato andarmene a casa mia, tanto più ritrovandomi vecchio et poco habile a travagliare; etc.

(Jorga: Studii și documente XX. kötete 301. l.)

1228.

Kolozsvár, 1603 márczius 22.

20

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Prudens ac circumspectus vir Emericus Bogner, iudex primarius civitatis Colosvar exposuit nobis se in rationem Sigismundi principis antea regni huius Transsylvaniae aulae a quaedam iusto pretio florenos nimirum ²⁵ quadringentos septuaginta tres et denarios sexaginta quinque constituendos dedisse, quae postea in aula Albensi affixa haesissent, atque etiam nunc ibidem essent. Cum autem de pretio illorum nos compellavisset, iustum esse arbitrati sumus eum contentare, itaque ex arenda ³⁰ salisfodinarum Colosiensium et Sekiensium, quam Claudio-

⁵ Egyik sem maradt meg.

politani annuatim pendere debent, *rendeljük, fizessék meg neki jogos követelését.*

Datum Claudiopoli, die 22. mensis Martii 1603.

Ellenjegyezte : Georgius Kerezturi.

- 5 *Kívül, Basta cancelláriájának írásával* : Gellyén uramnak.
(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 56. sz.)

1229.

Prága, 1603 márczius 22.

Rudolf császár Bastának.

- 10 *Herr Georgio Basta soll sich bei vorstehender Gefahr keineswegs aus Siebenbürgen begeben, sondern vielmehr auf fleissige Mittl und Weg bedacht sein, wie dem Feindt begegnet und das Land noch ferner aufrecht erhalten werde; beinebens wirdet er auch erindert, wessen er sich wegen Volks-*
15 *hilf, Bezahlung, Proviantierung und andern zu getrösten.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No 24.)

1230.

Kolozsvár, 1603 márczius 23.

Óváry Sámuel és Fejérvári István jegyzők Bastának.

- 20 *Jelentés a Lodi Simon részére megkísérlett iktatásról.*

Vestra noverit Illustris Dominatio, nos literas eiusdem Ill. Do. V^{rae} introductorias pariter et statutorias pro parte et in persona egregii domini Simonis Lodi de Troger confectas et emanatas . . . véve¹ in hoc anno
25 praesenti 1603 die 7. mensis Martii proxime praeteriti, cum praefatum Simonem Lodi in dominium praescriptarum portionum possessionariarum introducere vellemus, primum in propria sua persona egregius Gabriel Sombori in civitate Colosvariensi totali statutioni uni-
30 versis portionum possessionariarum curiarumque nobilitari, ex post vero cum ad facies possessionum accessissemus, eundem Simonem Lodi in dominiumque earum statuere satageremus, vicinis et commetaneis

¹ Következik Basta 1602 márczius 10-én kelt iktató parancsa,
35 melyet eredetijéről 874. sz. a. közöltünk kivonatosan.

earundem universis inibi legitime convocatis, nempe Caspare Geöczi iurato, Stephani Sombori, Georgio Balás Ioannis Colosvari, Jacobo More iurato cive ac officiali eiusdem Ioannis Colosvari in Sombor saepedicta; Simone Drágai iudice dicti Stephani Sombori, Mariani Drágai iurato et officiali eiusdem, Gregorio Fekete similiter iurato Ioannis Colosvari praescripti, Galli Nagy, Petri Gerle, iuratis Martini Sombori, Kyra Kopácsi iurato Sigismundi Sombori, Simone Cimpul, Marco Perke, Paskó Perke iobbagionibus Gabrielis Sombori in Dal, possessionibus comitatuque Colosiensi et Dobocensi existentibus, commorantibus . . . ex tunc nobilis Michael Literatus Árkosi officialis, Valentinus Nyirő iudex dicti Gabrielis Sombori, Stephanus Bálint Ioannis Colosvari, Georgius Vincze iudex nobilis pueri orphani generosi quondam Ladislai Sombori, ex generosa quondam domina Anna Massai procreati, Gregorii Bona officialis eiusdem, nominibus et in personis dominorum suorum terrestrium praeallegatorum, contradictionis velamine obviarunt a statutioneque nos prohibuerunt; etc.

Datum die ultima contradictionis et evocationis praedictae, 23. videlicet Martii, in civitate Colosvariensi. Anno Domini 1603. praedicto.

Háttapján: Anno 1603 die 16. Aprilis apertae per me Georgium Kerezturi secretarium.

Alatta más kézzel: Lodi Simon uram relatoriája az Sombori Farkas jószágának iktatásáról.

(Eredeti, Gyulafejérvári káptalani levéltár, Diversorum comituum cista II. fasc. I. No 40. — O. 1.)

1231.

Kolozsvár, 1603 április 1.

Basta Torda vármegye rendeinek.

Néhai Gyulai János jószágait adják Thúri J. és társai kezébe.

Mivelhogy Járában lakó Gyulai János in utroque semine defiált, per mortem et defectum eiusdem Alsó-35

Járabeli egész portiót cum curia nobilitari ibidem existente, Felső Járában, Nagyoklosban, Kisoklosban, Ivánfalvában és Kis-Bányában való portióinak medietassát tordai Thúri Jánosnak, feleségének Zalay Katának és fejérvári 5 Zlatháry Mátyásnak conferáltuk, mely portiókat csak iure dotalitio Bogáthi Andrásné Szilvási Ersébet asszony birná; hagyjuk . . ., *hogy* donatio-levelek continentíája szerint az dotalistát az ő dossáról megelígtvín először (ha szinte ez alatt más keziben adta volna is azt a jószágot 10 Bogáthi András és felesége, kivevín annak is keziből) Thúri Jánosnak, Zalay Katának és Zlatháry Mátyásnak keziben bocsáttassa Kegyelmetek, mert nem akarjuk, hogy a dotalista ezeknek igazságok ellen tovább birja; etc.

Datum ex Colosuar, die 1. Aprilis. A. D. 1603.

15 *Külczíme*: Magnifico, generosis, egregiis, nobilibus comiti, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Thordensis etc. Dominis amicis nobis honorandis.

(Eredeti, gr. Bethlen-család levéltára, M. Nemzeti Múzeum.)

1232.

20

Kolozsvár, 1603 április 1.

Óváry Sámuel és Fejérvári Pál¹ hites jegyzők Bastának.

Hivatalos jelentés Lodi Simon beiktatása ügyéről.

Vestra noverit Illma Dominatio, quod nobis praeterito anno proximae 1602 allatae et praesentatae sunt 25 literae quaedam introductoriae et statutoriae pro parte et in persona egregii Simonis Lodii de Troger confectae, *rendelvén nekünk, hogy minden birtokba*, quae alias generosi quondam Wolfgangi Sombori praefuissent 30 introduceremus et statueremus. Cumque nos eundem Simonem Lodii introducere volentes, in itinere progressi fuissetus, tandem in possessionem Szent Mihály vocatam in comitatu Dobocensi existenti habitam, cum pervenissemus ibidem, coram nobis egregius Gabriel Sombori personaliter constitutus anno isto praesenti 1603 die

35

¹ Neve tulajdonképpen így van aláírva: Paulus Alba Julius.

3. Januarii proximae praeteriti, intellecta prius ratione introductionis et statutionis nostri, cum praedicto egregio Simone Lodii hunc in modum collocutus est et sic composuit: Im értem az Kegyelmed szándékát, azért én Kegyelmeddel megalkunnám s végeznék is Kegyelmeddel, ⁵ de először megjelentem az mostoha anyámnak, ha akarja-e vagy nem, azután Kegyelmeddel vagy akarja ő, vagy nem, de én megalkuszom, addig penig Kegyelmed mindeneket valamennyi jószágunk mind nekem s mind a bátyámnak a' Szilágyba vagyon az mint az előtt is bírta ¹⁰ Kegyelmed, bírja békességesen, míg nem én Kegyelmeddel componálok. Quod quidem nos Ill^{mae} Do. V^{rae} fide mediante rescripsimus; etc.

Datum Claudiopoli, 1. die Aprilis. A. D. 1603.

Háttalpján: Anno 1603. die 11. Aprilis apertae per me ¹⁵ Georgium Kerezturi secretarium.

Alatta más kézzel: Lódy Simon uram mikor akart megalkunni és békélni az Somboriak jószágá felől.

(Eredeti, gyulafejevári káptalani levéltár Cista com. Dobocensis fasc. 4. No. 3. — O. I.) 20

1233.

Kolozsvár, 1603 április 2.

Basta a meggyesi evangélikus káptalannak.

Quemadmodum antea, secundum ritum et receptam regni consuetudinem pastores ecclesiarum Saxonicalium ²⁵ currus et equos tempore cuiusque expeditionis ad vehenda tormenta administrare tenebantur, *rendeljük, hogy ágyúkhhoz való lovakat küldjenek* ad manus magistri civium praescriptae sedis ac civitatis Meggies; etc.

Datum Claudiopoli, die 2. Aprilis. A. D. 1603. 30

Ellenjegyezte: Georgius Kerezturi secretarius.

(Eredeti, nagyszebeni ág. püspöki levéltár.)

Megjegyzés. Betűszerinti egyidejűleg kelt másik példánya a szebeni szék káptalanához intézve; eredetiben, ugyanott.

1234.

Kolozsvár, 1603 április 2.

Basta Besztercze város tanácsának.

Moldovai Göreg Mihály jelenti minekünk könyörgése
5 által, hogy egy borgai oláh, Kegyelmetek jobbágya,
fosztott volna el tőle négyszáz forintot, ki felől, noha
meg is találta volna Kegyelmeteket, hogy Kegyelmetek
megfogatná és törvint is szolgáltatna Kegyelmetek reája,
de Kegyelmetek nem cselekedte volna. *Ezért* parancsol-
10 juk, hogy mindjárást azon borgai oláhat, kit ez exponens
megnevez előttetek, fogassa meg Kegyelmetek és az
megírt fosztás felől szolgáltasson Kegyelmetek Isten
szerint való törvint.

Datum Claudiopoli, die 2. Aprilis. A. D. 1603.

15 *Ellenjegyezte* : G. Kerezturni secretarius.

Hállapján : Aperta 7. die Aprilis 1603. anni.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1235.

Kolozsvár, 1603 április 2.

20 Basta Besztercze város tanácsának.

Tartsa indulásra készen a lőszerhez való lovakat és szekereket.

Megparancsoltuk az Kegyelmetek districtusabeli százsz
papoknak, hogy az régi mód és szokás szerént ad vec-
turam tormentorum impedimentorumque bellicorum lova-
25 kat és szekereket szerezzenek, melyet mihelt megszereznek,
hagyjuk, auctoritate a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis
attributá parancsoljuk is, hogy Kegyelmed azt egy helyre
gyűtvén, oly készen tartsa, hogy mihelt parancsoljuk
fogyatkozás és késedelem nélkül mindjárást indulhassanak
30 oda, a' hova a szükség kívánja. Secus non facturi.

Datum Claudiopoli, 2 die Aprilis 1603.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1236.

Kolozsvár, 1603 április 4.

Basta Krakker Stenczel gyulafejérvári udvarbírónak.

Memoriae commendamus... quod nos condignum habentes respectum inopiae miseriarum et calamitatum 5 universorum inhabitatorum civitatis et sedis Saxonialis Szász Sebes, in quae ipsi ob frequentes transitus militum castrensi-um devenisse perhibentur, eosdem ab administratione frumentorum et aliorum victualium in comitiis generabilibus Meggiesini proximae celebratis ordinatorum 10 et conclusorum eximendae et supportandae, ac eadem victualia eisdem remittendae et relaxandae esse censuimus, *s így rendeljük, hogy őket ebben ne kényszerítsétek s másoktól zavartatni ne engedjétek.*

Datum in civitate Colosvar, die 4. mensis Aprilis. 15
Anno Domini 1603.

Ellenjegyezte: G. Kerezturi secretarius.

(Eredeti, dr. Amlacher Albert romoszi ev. lelkész gyűjteménye.)

1237.

Kolozsvár, 1603 április 4.

20

Basta Besztercze város tanácsának.

Megparancsoltuk volt tinektek Konte uram instantiájára,¹ hogy Szok Péternek várostokban és egyebütt is levő marháját, a' hol mi volna, arrestálnátok, mindaddig valamég mi előttünk egymás között való dolgok el nem igazíttatnék;² *a mi megtörténvén, rendeljük, hogy semmi-
ben Kegyelmetek Szok Pétert meg ne háborítsa se személyében, se penig marhájában.*

Datum ex Colosvar, die 4. Aprilis. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

30

¹ Basta magyar kancelláriája most már így írja az olasz *Conte* szót, a hogy rövidesen idézgették az erdélyiek Cavrioli Tamás kapitányt.

² Ld. Basta 1222. sz. a. rendeletében.

1238.

[Kolozsvár,] 1603 április 5.

*Basta domum in oppido Gyalu adományoz gyalui
Finta Mártonnak.*

5 (1642-iki átíratata gróf Kemény József: Diplomatarii Transilvanici
cz. m. Supplementum X. k. 102. l. Erdélyi Nemz. Múzeum Itára.)

1239.

Kolozsvár, 1603 április 5.

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

10 *Távozni akart, de Rudolf császár kérésére marad, sőt ha
segítségét kapna, sikeresen elbánná Székely Mózes tatárhadával is.*

Con l' arrivo dell' alfier Cesare Cambi, che ultima-
mente inviai a cotesta Corte, havrà V. S. III^{ma} inteso
la resolutione che ho fatto di voler risolutamente andar-
15 mene in Fiandra e servire al mio natural Signore,¹ con-
forme l' obbligo che tengo, nè da questa deliberatione mi
potrà rimuovere cosa alcuna, tanto più havendo più che
legittima occasione per la maniera del trattare di cotesti
Signori, quali forse si danno da intendere ch' io sia lor
20 schiavo, e che non habbi onde vivere, se essi non me le
danno. Ricevei hieri sera lettera da Sua Maestà Cesarea
in risposta d' alcune mie che havevo scritto per conto di
non voler restar in questa provincia più oltre che per la
metà di questo mese, con le quali me comanda che io non
25 mi debbi muovere sin all' arrivo del succesore, e so benis-
simo esser cosa longa; ma come dalle parti di Moldavia
e di Temisvar si sentono alcuni motivi son forzato fer-
marmi per non dar disgusto alla suddetta Maestà, già che
veggo esser più che necessaria la mia presentia, ancor
30 che non mi manchi altro che tutte le provigione neces-
sarie, così de gente, come di vittovaglia, il che me si fa;
ho più volte rimostrato, ma sin hora non ci veggo con-
clusionione alcuna e hora per l' ultimo rimedio addimando

¹ Érti hazája urát, III. Fülöp spanyol királyt.

solamente la summa di 30.000 tallari per poter comprar grani e anco per poter far leva di 4 o 5 mila Haiduchi, con i quali e con altri genti, che potrei metter insieme non saria difficile il potermi opporre a Zekel Moyses nelle angustie di Lippa, ancor che si trovasse havere 10 o 12 mila Tartari, come avvisano tenere, ma dubito che anco il poter haver la suddetta summa sarà cosa longa e tra tanto saria facil cosa che il tutto andasse in rovina, tanto più che oltre al poco numero in che si trova redutta questa infanteria Alemanna ha di già incominciato a mormorare¹⁰ e saria facil cosa che con l' occasione non volesse nè anco pigliar l' armi. Li motivi poi di Moldavia sono che Simeone con l' aiuto di Polacchi e forse anco di Hieremia, suo fratello, vuole assaltare nell' istesso tempo la Valachia e non saria gran cosa, che se la surbesse in un tratto, poichè la nobiltà di quel paese si ritrova stracco dalla guerra e saria facil cosa che per levare i pretensori l' istessi mettessero li mani addosso al vaivoda e lo consignassero a' nimici, di che non sto dil tutto quieto. Questo è quanto posso dar di novo a V. S. Illma, la qual supplico tra tanto che²⁰ io attendo alle cose di qua, vogli farmi sapere della risposta che havrà havuto di Fiandra in conformità di quanto ultimamente le scrissi.

De Claudiopoli, 5 de Aprile 1603.

(Eredeti, simancasi spanyol állami levéltár, Legajo 707.) 25

1240.

Kolozsvár, 1603 április 7.

Basta Besztercze város tanácsának.

Ellemezék még egyideig ott lévő 200 katonáját.

Miért hogy egy ideig az kétszáz katonát, kik mostan³⁰ ott az Kegyelmetek határán vadnak, az még bizonyos helyre rendelhetjük őket, ott Kegyelmetek között kell tartanunk, hagyjuk és parancsoljuk autoritate nostra serio, hogy Kegyelmetek képes[sége] szerint való éléssel egy ideig segítse őket, ne fogyatkozzanak el; nem tartjuk³⁵

sokáig Kegyelmeteken őket, hanem azon leszünk, hogy mentől hamarébb Kegyelmetek közül kiszállítsuk.

Datum Claudiopoli, die 7. Aprilis 1603.

Ellenjegyezte : Kereszturi György secretarius.

5 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1241.

Kolozsvár, 1603 április 9.

Basta özv. Apafi Miklósné és gyermekei részére.

Megerősíti őket régi tizedfizetés alóli mentességükben.

10 Memoriae commendamus . . . quod nobis pro parte et in personis generosorum Margarethae quondam Orbai relictæ, ac Georgii, Francisci et Nicolai, filiorum Mag^{ci} quondam Nicolai Apaffii de Apa Nagyfalva exhibitæ et præsentatæ sunt literæ quædam deputationales
15 Ser^{mi} Sigismundi alias principis regni Transsylvaniae . . . quibus mediante totales et integras decimas, quovis nominis vocabulo vocitatas . . . *a fejedelem a megnevezetteknek adta vita eorundem durante és könyörögven nekünk, ut nos easdem literas megerősítsük, könyörgésüket meghall-*
20 *gatván, azt átírjuk . . .*¹ et ratificamus; etc.

Datum Claudiopoli, die 9. mensis Aprilis. A. D. 1603.

Ellenjegyezte : Georgius Kereszturi secretarius.

Háttalján egykorú kézzel : Arendáról való levél, minden jöszágról való, Basta Györgytől adatott.

25 (Eredeti, Erdélyi fiskális levéltár I. szekrénye O. fasc. 6. sz. — O. l.)

Megjegyzés. Báthory Zsigmond idézett adománylevelének kelte Gyulafejérvár, 1598 februárius 23-ika, benne Apafi Miklós már néhainak van említve és birtokait s a rájuk vonatkozó kedvezményt ekként sorolja fel: Totales et integras
30 decimas portionum suarum possessionariarum in possessionibus Almakerék, Rudoly in Albensi; Handorf, Ernye, Balás-
telke, Gálfalva, Kis Sáros, Pócsfalva, Harangláb, Désfalva, Bozzás, Korintelke, Laczkod ac totalis Ebesfalva in de

¹ Itt következik az oklevél szó szerinti szövege.

Küköllő; item Enchi, Bődön, Szász Ujfalu in Dobocensi, ac aliarum similiter portionum in possessionibus Apanagyfalva, Dégse, Árpástó, Váralja in Zolnok interiori, nec non totalis possessionis Katona in Colosiensi, ac portionum in possessionibus Magyar et Oláh Bányabiki, possessionisque Káposztás 5 Szent Márton in Tordensi comitatibus; praeterea totalium et integrarum possessionis Szováta, in Marus ac portionum in possessionibus Eted in Udvarhely et Nagy Ajta in Sepsi sedibus Siculicalibus existentibus habitarum.

1242.

10

Kolozsvár, 1603 április 10.

Basta Csáky István részére.

Biztosítja arról, hogy a fogarasi birtokáért neki adott, de elfogyasztott meggyes-széki dézsma-jövedelemért Sárosvár és Szádvára birtokát fogja kapni 80.000 forintba átírva. 15

Memoriae commendamus . . . quod cum Sp^{lis} Mag^{cus} dominus Stephanus Chiaki de Keresszeg arcem Fogaras Sacra^{mae} Caesareae Regiaeque M^{ti}, id postulato nostro requirente, consignare vellet, ne sola tantum moenia Suae M^{ti} obvenirent, huiusmodi transactio nobis cum eo 20 intercessit, ut dictus Stephanus Chiaki allodiaturas omnes ad necessitatem praescriptae arcis Fogaras collectas, quaecunque tempore deditionis vel in arce ipsa, vel in eiusdem pertinentiis inveniri possent, ibidem relinqueret, in quarum refusionem nos quoque ex decimis sedis Saxo-25 nicalis Meggies mille cubulos Sabesiensis frumenti, totidem cubulos item Sabesiensis avenae et quinquaginta vasa vini dederamus ac deputaveramus; sed cum parcius ex antelatis decimis frumentum et vina provenissent, cum praedicto Stephano Chiaki convenit inter nos, ut 30 praelibatus quisque cubulus Sabesiensis tritici florenis quatuor, avenae denariis quinquaginta, singula vero vasa vini florenis triginta quinque Ungaricalibus aestimarentur, deinde cum antifatae Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} confinia victualibus exhausta ac milites famem per-35 pessuri essent, trecentos cubulos tritici Colosvariensis, singulos etiam octo florenis ungaricalibus aestimatos

eiusdem Stephani Chiaki Claudiopoli repositos, in rationem praedeclearatorum militum Suae M^{tis} iusta mensura metiri ac deduci ad confinia curavimus; quocirca in eo iam saepefatum Stephanum Chiaki, ipsiusque haeredes
 5 et posteritates utriusque sexus universos, assecurandos et affidandos duximus, ut quemadmodum vel duarum arcium Sárosvár et Zaadvár, vel octuaginta millium florenorum a Sua M^{te} obtinendorum in transactione spem fecimus, qua fretus, nunc alia octuaginta millia
 10 florenorum Sacrae Caesareae M^{ti} pro inscriptione antetitularum arcium pendere vellet, nunc quoque partes intercessionemque nostram apud eandem Sacra^{mam} Caesaream Regiamque M^{tem} interposituros pollicemur, quatenus praescriptam summam, liquidum videlicet frumenti
 15 et vinorum toties factorum pretium in summam antelatorum octoginta millium florenorum, quos saepe dictus Stephanus Chiaki pro arcibus praefatis pendere instituit, Sua Maiestas recipiat ac inter eam annumeret; in cuius rei testimonium praesentes literas nostras sigilli nostri
 20 munimine et manus subscriptione roboratas, memorato Stephano Chiaki, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis benigne dandas duximus et concedendas.

Datum ex Coloswar, die 10. mensis Aprilis. A. D. 1603.

25 *Ellenjegyezte*: Georgius Kerezuri secretarius.

(Eredeti, gróf Csáky Vidor nemzetségi levéltára, Lőcs; C. C. C. fasc. 32. No. 5.)

1243.

Kolozsvár, 1603 április 11.

30 Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

L'alfier Zucconi ha servito di quartiermastro generale in queste parti circa due anni molto honoratamente s' *nivel most visszaindul, kegyeibe ajánlom.*

Di Claudiopoli, li 11. Aprile 1603.

35 (Eredeti, mantovai Gonzaga-levéltár busta 533.)

1244.

Kolozsvár, 1603 április 12.

Basta Fekete János gyalui udvarbírónak.

Özv. Kolozsvári Jánosné szőlőföldjét adó alól mentesíti.

Memoriae commendamus... quod nos consideratis 5
fidelitate et fidelibus servitiis egregii quondam Joannis Lite-
rati Coloswari, quae ipse dum adhuc in vivis existeret, huic
regno principibusque Transsilvaniae exhibuit et impendit,
uti manifeste ex literis Ser^{mi} quondam Stephani regis
Poloniae apparet, tum vero benignum habentes respectum 10
viduitatis honestae feminae Barbarae Bakos, relictæ
praenominati quondam Joannis Coloswari, in quam ipsa
incidisse perhibetur, vineam igitur suam in promontorio
Szászfenesiensi existenti habitam, tam iure successorio,
tam etiam particulam vineae, quam praedictus maritus 15
propriis suis pecuniis coëmisse perhibetur, in vicinitatibus
vinearum ab una egregii Michaelis Literati Járai, parte
vero ex altera Casparis Heltai, ac ex superiore parte
relictæ circumspecti quondam Michaelis Zuthor Colos-
variensis sitarum, *minden időkre mentesítjük s így rendel-* 20
jük, hogy semmiféle adófizetésre ne kényszerítsétek; etc.

Datum in civitate Colosuar, die 12. mensis Aprilis.
Anno Domini 1603.

(Eredeti, gróf Forgách-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1245.

25

Kolozsvár, 1603 április 12.

Basta Névtelennek.

*Jelentem, hogy Székely Mózes pártja gyarapodik, de
ámbar az annyiszor sürgetett segílyt nem kaptam meg s így
alig tudom, miként fogok ellentállni sikeresen az ellenségnek, 30
mégis mi son fermato ancora qualche tempo ez országban,
perchè non si potesse dire che l' havessi abbandonato
nel maggior bisogno.*

(Kivonat, Hurmuzaki : Documente VIII. k. 266. l.)

1246.

Innsbruck, 1603 április 12.

Miksa főherczeg Bastának.

5 Praesentium latorem nobilem fidelem nobis dilectum
Joannem Casparum Colloredo baronem de Valsa, qui in
contubernio nostrorum nobilium puerorum aliquot annos
educatus est, nobisque indolem et mores suos egregie
probavit *szolgálatodra ajánljuk.*

Datae Oeniponti, 12. die mensis Aprilis. Anno 1603.

10 (Fogalmazvány, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

1247.

Prága, 1603 április 12.

Rudolf császár Bastának.

Seregeire legközelebb kap pénzt, de addig is tartsa őket
15 *szóval és jó reménységgel.*

Uns geht nit wenig zu Gemüet, dass wir unser Sieben-
bürgisches und Oberhungerisches Kriegsvolk bisher solange
mit der Bezahlung aufgehalten, daran gleichwohl nichts
anderes, allein die vielfältigen höchst beschwehrlichen
20 Ausgaben, so wir bei diesem nun lang continuirenden
offnen Krieg haben, ver hinderlich gewest ist. Wie wir
uns aber dieses Kriegsvolks Contentirung, wie billich,
genädigist hochangelegen sein lassen, als somit wir noch
in vollem Werk und hoffen aus der Doboischen Verlassen-
25 schaft und andern Geltmittl ein solche Summa Gelts
mit ehisten zu befürdern, damit allem Kriegsvolk ergebig
geholfen, uns es von der gefassten Schwierigkeit unsehent-
lich wieder zur Guetwilligkeit gebracht werden solle.
Inmassen wir dann auch deine, die Solmsischen und
30 Flanzischen Compagnia, so wohl die Kosaggen und das
Preinerische Regiment, wie du aus der Abschrift hiebei

zu sehen also verträsten, an dich darauf hiemit genädiglich begehrendt, dass du, wie du bishero wohl tapfer und männlich gethan, solches Kriegsvolk mit allem Glimpfen verhalte, zur Gedult vermahnen und bei guetem Willen und Beständigkeit im Dienst erhalten, auch dies zu uns versehen wöllest, dass wir gewisslich mit Hineinbeförderung solcher Hilfen einiche Zeit nit versaumen lassen wöllen, wie unser gnädigists Vertrauen zu dir gestellt ist und du deiner erzeugten Dexterität nach wohl thun kannst; etc.

Geben Prag, den 12. Aprilis. Anno 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13629.)

1248.

Kolozsvár, 1603 április 13.

Basta Lázár György és társai számára.

Szolgáltassanak igazságot Nyujtói Györgynek.

Egregiis, nobiles et agilibus Georgio Lazar de Gyalakuta, Joanni Gáspár de Szövérd in Marus; Georgio Dolgos de Bordos et Joanni Illyés de Rava in Keresztur, [in Udvarhely] sedibus Siculicalibus commorantibus; etc. *Kegyelmetek leveléből értjük minémő végzést és kötést töttek légyen a sákodiak az Nyujtói György uram Szent Demeteren levő udvarházának Mihály vajda béjövételikor való felverése és marhájának eltékozlása felől, de mivel panaszos jelentése szerint kárát mai napig sem térítették meg, parancsoljuk Kegyelmeteknek, hogy az megnevezett Sákod nevű falunak színére menvén, az kötéslevelet mindennémő pontjaiban és articulusiban kedvezés nélkül exequálja Kegyelmetek; etc.*

Ellenjegyezte: Georgius Kereszturi secretarius.

(Székely oklevéltár IV. k. 161—162. 1.)

1249.

Bécs, 1603 április 14.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Bocsássa szabadon a kezei közt levő török agát cserében
 5 egy Temesvárt őrzött zászlósért, de úgy, hogy ennek váltságdíja
 kevesebb legyen, mint az agáé s abból levonassék.*

Uns hat der Ehrwürdige Fürst Herr Wolfgang
 Bischof zu Regensburg und Probst zu Ellwangen ¹ eines
 beim Türggen zu Temeswar Fendrichs, Namens Caspar
 10 Blarre Erledigung halber verhelfen zu sein ersucht.
 Gemelter Gefangene ist verschiedenes Jahrs neben dem
 Conte Isolani und andern ehrlichen Hauptbefelchs-
 und Kriegsleuten zu Stuhlweissenburg gefangen gen
 Griechischweissenburg geführt, von denen sambt einem
 15 Feldtprediger gen Temeswar geschickt und anstatt sei
 und andrer Gefangenen Schatzung einen bei dir in
 Siebenbürgen gefangenen Türken, Namens Paisse Aga
 ledig zu machen verschiedenes Monats Februarii in Sieben-
 bürgen gelassen worden, der bei dir sich angemeldet und
 20 seiner Erledigung halber dich gebeten hat, weil derselb
 dir unbekannt, in Abschlag des obenvermelten gefan-
 genen Aga anzunehmen und ledig zu machen Bedenggen
 hast, daher er sich widerumb gen Temeswar in die
 Gefänknus einstellen müssen und wir nun ihne gnädigist
 25 gerne wollten geholfen sehen; also haben wir auf gesche-
 hene ansehnliche Fürbitte für ihne bei dir hiemit inter-
 cediren und dich gnädigist ersuchen wollen seiner aus
 christlicher Lieb anzunehmen, und weil sich des Fendrichs
 Schatzung, wie wir bericht werden, aufs höchst bei
 30 1000 Thaler erstrecken möcht, dein gefangener Aga aber
 vielleicht höher geschätzt worden, den gefangenen Fendrich
 Blarre umb die Summe seiner Schätzung von 7 oder 800
 bis auf 1000 Thaler, die er dir hiernach gewisslich richtig
 machen und ditsfalls schadlos halten würdet, in Abschlag
 35 des Aga Schatzung auf diese unser Intercession ohne
 Bedenggen annehmen, ihne durch dieses oder ander wohl

¹ Családi neve: Hausen, 1600 végén lett püspök.

bewussten Mitteln, seiner türggischen Gefänknus zu Temeswar, ehe er von denen weiter in die Türggei geschickt würdet, erledigen und damit er das Geld seiner Schatzung erlange und dich hernachen contentirn khundt, gegen seine Obligation heraus passiren; etc. 5

Geben Wien, 14. April.² Anno 1603.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. April. No. 42. Reg. 1603.)

1250.

Innsbruck, 1603 április 14.

Miksa főherczeg Bastának. 10

Válasz. Sajnálja, hogy távozni készül és támogatását ajánlja rosszakarói ellen.

Ut iucundae nobis primo aspectu acciderunt literae tuae, 21ma Martii praeteriti Claudiopoli datae,¹ ita subito animum nostrum percutere, cum offensa te affectum 15 et ob id discessum parare ab istis partibus, ex iis intelligeremus. Momordit equidem nos, ut verum fateamur, id accidere illi; cuius virtutem et egregia prosperaque gesta superasse iam invidiam putabamus. Sed cum non minus viri fortis ac constantis esse nosti, eiusmodi 20 fortunae ludibria flocci facere et aequo animo tolerare; ac nullo non tempore magnam gloriam, magnis calumniis subiectam fuisse, te propterea animum nequaquam desponsurum aut tramitem recti, quae te hactenus cum perpetuae tuae memoria ad bonum christianitatis publi- 25 cum patrocinandum duxit, deserturum esse; quin potius hanc ipsam offensam, si a malivolis orta sit, declaratae magnanimitati tuae, calcar existimaturum, speramus. Id quod te non solum sedule hortamur, sed etiam, quo hinc offensae, etiam nostra ex parte, vel remedium quae- 30 rere possimus, vel eam una tecum sufferamus, abs te benigne requirimus, ut eam nobis confidenter patefacias; etc.

Datae Oeniponti, 14. Aprilis. Anno 1603.

(Fogalmazvány, innsbrucki lt. ltár, Ambraser Akten.)

¹ Keltét az irat szélére jegyezve találjuk.

² Ld. kötetünk 1227. sz. a.

1251.

Prága, 1603 április 15.

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta, soll Stephanen Makray und seiner
 5 Mutter zu ihren in Siebenbürgen habenden Güter, darzu
 sie etwa befügt sein möchten, so viel möglich verhelfen
 und sie dabei schützen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 33.)

1252.

Kolozsvár, 1603 április 16.

Basta a nagyszebeni evangelikus káptalannak.

Quemadmodum antea de administratione equorum
 in unis literis Reverentias vestras praemonueramus, most
 újból rendeljük, hogy a káptalan lelkészei a hadipodgyász-
 10 hoz és ágyúkhöz való lovakat és szekereket Albam Juliam
 ad festum divi Georgii¹ administrare modis omnibus
 debeatis et teneamini;² etc.

Datum Claudiopoli, 16. die mensis Aprilis. A. D. 1603.

Ellenjegyzte: Georgius Kerezturi secretarius.

20 Címzése: Reverendis honorabilibus decano, seniori caeteris-
 que pastoribus ecclesiarum sedis Saxonicalis Cibiniensis.³
 Amicis nobis honorandis.

(Eredeti, nagyszebeni ev. káptalani levéltár 209. sz.)

Megjegyzés. A megyyesi, illetve a szászvárosi szék evange-
 25 likus káptalanjaihoz egyidejűleg intézett szószzerinti két másik
 példánya eredetiben a nagyszebeni evang. püspöki levéltár-
 ban, a szászsebesi káptalanhoz intézett példánya a káptalan
 levéltárában; Urkunden-Sammlung II. N° 168.

¹ Április 24-ikéig.

30 ² A rendelet írója a szokott formula szerint előbb így írta,
 a mint közöltük: *debeatis et teneamini*, de azután kijavította
 így: *debeant et teneantur*, a mi helytelen.

³ Eredetileg *Zerдахely* volt írva, de fölibe más kéz aztán
 ezt írta Cibiniensis.

1253.

Kolozsvár, 1603 április 16.

Basta Lassota Erik kassai mustramesternek.

Sietve értesitem, hogy az ellenség Lugos és Karánsebes támadására indult. 5

(Elveszett v. lappang ; Basta 1258. sz. leveléből.)

1254.

Prága, 1603 április 18.

Rudolf császár Bastának.

Vigyázzon, hogy jól használják fel azt a 30,000 tallérnyi összeget, melyet hadaira özv. Perényi Zsófiától szerevezve küldött kezeihez.

Uns hat unser Mustermeister in Oberhungern, Erich Lassota von Steblau gehorsamist berichtet, wasmassen du an ihme begehrest, dir mit Proviandt und Volk wegen der Polacken und Moldauer besorgenden Einfall und dann des Zackhel Moyses Practiken gegen Siebenbürgen alsbaldt zu Hilf zu kommen. 15

Wann wir dann darauf mit der Sophia Prynin Gewalttrager allhie, Francisco Daróczy von Deregnyő dahin handeln lassen, der gemelten Wittib zuezuschreiben, aus der Dobóischen Verlassenschaft dreissig Tausent Thaler zu solchen Notturften darnemben und folgen zu lassen, welches er auch gethan und wir nun die Zufürderung des Geldts oder Austheilung desselben nach deiner Disposition unser Zipserischen Cammer und obbenentem unserem Mustermeister befohlen, auch uns versehens hieran einichen Mangel oder Verhinderung nit haben werden ; als haben wir dich dessen auch hiemit in Gnaden erinnern wollen, gnädigst befehlendt, du sehen wollest, wie solches Geldt wohl und guet zu Widerstandt unserer und der drinnigen Feindt Landt angelegt, und sie für Übergewaltigung noch länger geschützt und erhalten werden, wie wir dann in vollem Werk sein, mit einem mehrern baldt hiernach zu helfen ; etc. 30

Geben Prag, den 18. Aprilis. Anno 1603. 35

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár. Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 86.)

1255.

Kolozsvár, 1603 április 19.

Basta a szerdahelyszéki evangélikus káptalannak.

Quemadmodum antea de administratione equorum
5 binis vestras Reverentias requisiveramus literis ¹ et locum,
quo congregari deberent, Albam Juliam delegeramus,
változott viszonyok következtében rendeljük, hogy azokat ad
praetactam arcem Zamos Uyvar küldjétek.

Datum Claudiopoli, 19. Aprilis. Anno 1603.

10 (Eredeti, szászsebesi evangélikus káptalan levéltára.)

1256.

Kolozsvár, 1603 április 19.

Basta Névtelennek.

Nagy veszélyben vagyok, mivel Székely Mózes Temesvár
15 *felől közeledik 12 ezernyi török-tatár haddal s Lipppa körül*
*immár két helységet foglalt el.*¹

(Kivonata Hurmuzaki: Documente VIII. k. 266. l.)

1257.

[Kolozsmonostor,] 1603 április 19.

A kolozsmonostori konvent Bastának.

Jelenti, hogy néhai Gyulai Pál és János örökösei tiltakoztak
birtokaik elfoglalása, illetve új birtokosuk beiktatása ellen.

Beiktatási rendeletét vevén, benne megjelölt embere,
Lugasi Máté mellé adtunk unum ex nobis, nobilem
25 *Paulum Hajósii, collegam nostrum conventualem pro*

¹ Nincs meg egyik sem, de tartalma ismeretes Basta hasonló rendeletei szövegéből.

¹ Ezeknek egyike: Lugos 1603 április 11-én jutott a Székely Mózes kezébe; egykorú ismertetését ld. az *Erdélyi Történelmi*
30 *Adatok* I. k. 212—213. l.

testimonio, *a kik közénk visszatérve*, nobis unanimi consonaque voce *előadták*, *hogy* feria sexta proxima, post festum Paschae Domini proxime praeteriti ¹ *megjelenvén a Torda vármegyében fekvő Alsójára községben, néhai Gyulai Pál és János nemesi curiájában*, vicinis et commetaneis eiusdem universis, et signanter egregiis nobilibus Gabriele Szalánczi de Kápolna, Andrea Szilvási, Joanne Frika de praedicta Alsójára, Stephano Sajgó, item providis Michaelae Huszár dominae Margaretae Nagy, relictæ egregii quondam Francisci Thoroczkaei de Toroczko-
 5 szentgyörgy, Blasio Lőrincz Michaelis Literati Kolosvári, in Alsójára, Samuele Stelnicz dicti Andreae Szilvási, Michaelae Trifa Catharinae Ébeni, relictæ quondam Stephani Szilvási de Magyarpeterd in Ivánfalva, Trifa
 10 Tatt Ladislai Thoroczkaei, Theodoro Tatt eiusdem Ladislai Thoroczkaei in Bikal, Simone Popa dicti Michaelis Literati, Michaelae Szir et Boul Brib, eiusdem Michaelis Literati in Szurdok, praedictis possessionibus egregiorum et nobilium dominarum iobbagionibus *másokkal együtt törvényesen összehíván*, *midőn* dictus homo Illustritatis V^{rae} praefato
 15 testimonio nostro praesente *be akart lépni az említett curiába*, *hogy annak tulajdonába, kötelességszerűleg bevezesse* antefatis Joanni Thuri et dominae Catharinae Szalai, consorti eiusdem, necnon Mathiae Zlatháry et Stephano filio ac puellae Annae filiae eiusdem, haeredibusque et
 20 posteritatibus eorundem utriusque sexus universis, *hirtelenül* Andreas Bogáthi ante portam maiorem eiusdem curiae nobilitaris obviam eidem homini III^{tis} V^{rae} exeundo, curiam eiusdem domus ingredi haud permississet, *sőt értesülvén szándékáról*, tam in suo, quam vero
 25 generosae dominae Elisabethae Szilvási, prius Melchiori Lupsai et post dicti Joanni Gyulai egregiorum condam relictæ, nunc vero consortis suae, item Blasius Pápai de dicta Alsójára et Franciscus Lészai de Tövis similiter in suis nominibus et personis *tiltakoztak* totali introduc-
 30 tioni et statutiōni praescriptarum domus et curiae nobilitaris, portionisque possessionarias in Alsó Jára,

¹ Vagyis április 4-én.

nec non dimidietatem portionum possessionariarum in praetactis possessionibus Felső Jára, Kisbánya, Ivánfalva, Nagy Oklos et Kis Oklos, *valamennyi Torda vármegyében s egyúttal tiltakozásuk tárgyalását* ad decimum
 5 quintum diem a die huiusmodi contradictionis *kívánván, arról említett két hites emberünk jelentése alapján* fideliter et conscientiose III^{ti} V^{rae} rescripsimus.

Datum decima sexta die statutionis praenotatae.
 Anno Domino Millesimo sexcentesimo tertio.

10 (Hiv. más. kolosmonostori konvent 15. prot. 232. l. — O. l.)

1258.

Kolozsvár, 1603 április 20.

Basta Lassota Erik kassai mustramesternek.

Karánsebes és Lugos eleste. A szászvárosi templom-erődítés
 15 *szintén az ellenség kezére jutott a zászlós ügyetlensége és tapasztalatlansága miatt. Ezért sürgősen küldjön segítséget Váradra.*

L'ultima mia, che V. S^{ra} havrà ricevuto è delle 16 di questo,¹ dove le feci sapere la mossa dil nimico verso Karansebes et Lugas, delle quali piazze essendose per
 20 scelleragine de' soldati impatronito è passato con tutto l'essercito nella pianura di questa da Deva et assaltato la compagnia cotesta, che si era mandato in Zasuaros per levare al nimico ogni comodità di vittovaglia et anco per farle perder tempo, caso avesse voluto sloggiar detta
 25 compagnia dalla chiesa di detto luoco, quale è fortissima, con doppia muraglia,² ma l'alfieri de detta compagnia, come giovane et inesperto si curò³ molto poco di eseguir l'ordine che si gli era dato et impatronirsi della chiesa, et sopravvenuto dal nimico i cittadini non volessero altri-
 30 mente introdurli nella preditta chiesa, a talche egli fu sforzato difendersi gagliardamente un giorno intiero nella piazza, non ostante che è borgo aperto, e vedendo non

¹ Jeleztük 1253. sz. a. kivonatában.

² Egyik fala még mai napig is megvan.

35 ³ Itt az írás elmosódott lévén, ez lehet.

poter più resistere, aspettato la notte, pensò ritirarsi alla volta di Sassebes, ma per maglignità de i detti cittadini che avvisorno i nimici di questa sua partita, fu rotto et tagliato a pezzi con quasi tutta la gente. La negligenza del suddetto alferi non è in conto niuno escusabile, perchè arri- 5-
vato che fu al suddetto luoco, havendo trovato difficoltà nella consignatione della chiesa suddetta, dovea avvisare perchè o se saria dato ordine per la introduzione o veramente si saria levata da quel posto, e non è a dire, che egli non havesse havuto tempo, essendo già un mese che era 10-
alloggiato in detto luoco. Ma non è maraviglia che succedino simili casi et maggiori, poiche i carichi si danno a giovani inesperti, nè io dal canto mio posso far altro, che con l'occasione farne quel resentimento contra detti cittadini che merita una tanta scelleragine. 15

L'inimico doppo questa fattione si è fermato in detto luoco che debbono essere da sei giorni, di dove non si move, non so, se sia per mancamento de vittovaglie o pur per aspettare che nella provincia si facci qualche movimento, perchè di Moldavia sin' hora non si sente cosa alcuna. 20-
E però saria bene, come per tre altre mie ho scritto, mi mandasse ogni possibile soccorso, perchè il pericolo che ne soprastà è grande : o veramente che mi facesse sapere, se debbo sperar soccorso o no, acciòche potesse pensare ad altri remedi, et in questo la prego usar ogni diligenza. E caso 25-
che possi mandarmi aiuto, lo incammini alla volta di Varadino, e che non passi più oltre. Et che subito sia avvisato, perchè son sforzato mutar deliberatione, non potendo più far la mossa dell' essercito verso Deva, come havea destinato, ma occupare qualche altro posto comodo, per 30-
ricever gli aiuti di Valachia, che spero non potranno tardar molto a comparire.

Tengo avvisi che Bectes bassà si ritrovi in persona con l'essercito e che non passi il numero di 12 m. huomini, tra cavalleria et infanteria, quasi tutta gente collettitia e 35-
s'io havesse mediocri forze, non dubitarei di venire seco alle mani, non ritrovando altro espediente, che questo. Torno donque di novo pregar V. S^{ria} che non perdi tempo e che

facci ogni sforzo in mandarmi gente, e sopra tutto che io sia avvisato in tempo. Et che la conserve come desidera.

Di Claudiopoli, le 20 Aprile. Anno 1603.

(Egykorú más., bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1603. Mai 87.)

5

1259.

Kolozsvár, 1603 április 21.

Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

A talárok Enyedre értek, Székely Mózes már Szászsebesen van. A veszély elől Basta Szamosújvárra akar menekülni, de
10 *sürgős segílyt kér.*

In questo ponto che sono le 8 hore della mattina ricevo avvisi certissimi che i Tartari siano hieri sera arrivati in Eniedino et anco si sono intercette alcune lettere di Zekel Moyses che scrive dover esser arrivato hieri a Sassebes con
15 il restante dell' essercito, dil che ne sto anco qualche dubio. Et per non esser interchiuso quì dentro, dissegno partir subito verso il castello di Oiwar, se pur ci potrò arrivarci senza disgratia. Ho introdotto in questa città le due compagnie dil capitan Kolonitsch et Seidensdorff,
20 et sin hora non veggo segno alcuno che habbi da dubitare della fede di questi cittadini. Io, come altre volte ho scritto, farò quanto potrò et se V. S^{ria} ha da mandar alcun soccorso, la mandi verso Keöwar, non ostante che con altre mie le habbi scritto lo mandasse a Varadino.

25 Et però sarà bene che lei subito mandi in tutta diligenza a Varadino per dar questo ordine delle genti che potriano esser arrivate in detto luoco. Potrà anco scriver' a Sua Maestà il contenuto di questa, perchè io non ho tempo da poterlo fare. Il pericolo è grande, e se il Valacho
30 non seconda con gagliardi aiuti, come di ragion dovria, io dubito della provintia. Che è quanto per hora le posso dire.

Di Claudiopoli, li 21 Aprile 1603.

Külczíme : An Herrn Mustermeister Erich Lassota.

A levél szélén Lassota kezével : Enied liegt zwo Meilen
35 von Weissenburg gegen Clausenburg. Szomos Ujvar liegt drei Meilen von Klausenburg gegen Deés und Keöwar.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1603. Mai 87.)

1260.

Kolozsvár, 1603 április 21.

Basta [Lassota Erik] felsőmagyarországi mustramesternek.

Jelentem, hogy Székely Mózes a temesvári basával Gyulafejérvárhoz közeledvén ha tagliato a pezzi una compagnia di 300 fanti del Prainer s így kénytelen vagyok di ritirarmi verso Oivar,¹ per alloggiare in sito più forte, míg seregemet összegyűjthetem annyira, hogy bár félannyi emberem legyen, mint ellenfelünknek.

(Kivonata Hurmuzaki : Documente VIII. k. 266. 1.) 1)

1261.

[Kolozsvár], 1603 április 21.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Ítélet Markó István kolozsvári polgár ingó és ingatlan vagyona fölött. 15

Az irat alján : Lecta et expedita per me comitem Nicolaum de Bethlen.

(Kivonat, Történelmi Tár 1898. évf. 350. 1.)

Megjegyzés. Ez irat ugyan Gyulafejérvártt kelt, holott Basta már rég nem volt ott, de ennek az a magyarázata,²⁰ hogy az ítéletlevelet Basta nevében Bethlen Miklós adta ki, valószínűleg mint ítélmester.

1262.

Szamosújvár, 1603 április 22.

Basta Kolozsvár város tanácsának. 25

Levele Borbélynak. Hírek Székely Mózes támadásáról.

Az Borbély György uram levelére választ irtam, Kegyelmed minden késedelem nélkül küldje meg ő Kegyelmének úgy, hogy meg ma Enyedre vigyék az mi leve-

¹ Szamosközy szerint is (munkái IV. k. 179—180. l.) április 30 21-én ment ki Basta Kolozsvárról Szamosújvárra, mely — a generális fenti állítása alapján — erősebb hely volt.

lünket sietséggel és az mi hirei lesznek Kegyelmeteknek, azt is Kegyelmetek adja értésünkre; etc.

Datum ex Zamosuivar, die 22. Aprilis. A. D. 1603.

Post scripta. Ez órában juta Fejérvárrúl egy emberem,
 5 mely azt mondja, hogy Székely Moizes igen gyülevész
 gaz néppel vagyon, az kik Fejérvárat immár megpróbálták
 volt, és ott valami rész égetést is töttek, de onnan szégyen
 vallva visszatértenek; mondja azt is hogy csak egy kicsin
 taraczk vagyon velek és csak kaszás földnépe volna. Én is
 10 Isten segítségéből oly helre szállok, az hul meg gyülekez-
 hessem és az előttem álló dologra mennél hamarébb lehet
 gondot viselhessek. Kegyelmetekre gondom vagyon, úgy
 hogy én bennem Kegyelmetek meg nem fogyatkozik,
 csakhogy Kegyelmetek is tartsa az hűséghez magát.

15 (Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 57. sz.)

1263.

Szamosújvár, 1603 április 23.

Basta Besztercze város tanácsának.

Hagyjuk . . . , hogy Kegd mindjáraást bocsásson bizo-
 20 nyos kémeket mind Marus Vásárhely és mind Görgény felé,
 az kik értekezzenek minden dolgok felől és főképpen az
 székelyek állapotja felől, ha készülnek-e és micsoda
 szándékban vadnak. Ebben penig semmi késedelem,
 se fogyatkozás ne legyen, hogy mennél hamarébb Kegyel-
 25 metek minket minden dolgokról bizonyossá tehessen.

Datum ex Szamos Uivar, 23. Aprilis. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1264.

Prága, 1603 április 25.

30 Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wirdet wider-beantwortet, dass Ihre
 Maiestät seine gethane Fürscheidung gegen Wallachei und
 Siebenbürgen gern vernommen, und werde er die zu des
 drinnigen Kriegsvolkes Notturften jüngstlich hineinver-*

ordnete 30 m. Thaler, so wohl die hernach von Henkel verhandlete 10 oder gar 15 m. Thaler von seinem Diener in Siebenbürgen empfangen haben, und seien Ihre Mt. in vollem Werk dem Kriegsvolk die Generalzahlung zu leisten, wie sie auch auf seine Succession bedacht seien. 5

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 48.)

1265.

Szamosújvár, 1603 április 26.

Basta Besztercze város tanácsának.

Elvettük az Kegyelmetek levelét és szolgálatkésztségét 10
köszönjük . . . Az kopját hogy Kegyelmetek megadta, jó néven vettük Kegyelmetektől. Az drabantokat hogy Kegyelmetek megtartotta, az város szükségére megmarasztotta, nincsen ellenünk; etc.

Datum ex Zamos Uivar, 26. die mensis Aprilis. 15
Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1266.

Szamosújvár, 1603 április 26.

Basta Névtelennek.

20

Jelentem, hogy Székely Mózes era andato sotto Alba Giulia, de nem vehette be per non haver seco artiglieria s mivel a várbeliek is hősieen védelmezték. Naponta várom azonban a székelyeket és a havasalföldi vajdát, a ki 10 ezer főnyi seregével közeledik. 25

(Kivonata Hurmuzaki; Documente VIII. k. 267. 1.)

1267.

Bécs, 1603 április 26.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

30

Basta soll des Michael Karolii und seiner Mutter¹ Gueter und Underthanen wider der Kriegslent Gewalttätigkeiten schützen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 86. No. 104.)

¹ Perényi Erzsébet — Károlyi Mihályné.

1268.

Prága, 1603 április 28.

Rudolf császár Bastának.

*Wasmassen Herr Georg Basta neben der Cammer
5 in Zips und Erich Lassota umb einmahlhunderttausend
Ducaten zu dem oberhungerischen und siebenbürgischen
Kriegswesen behandeln, auch des Verfolges berichten solle.*

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Protokollbücher 1603. B. fol. 217.)

1269.

10 *Szamosújvár, 1603 április 29.*

Basta Dés város tanácsának.

Praesentium ostensores, cives et inhabitatores oppidi
Dees, frumentum tutioris conservationis gratia in civitate
Bistriciensi depositum ad usum et necessitatem domorum
13 suarum reportare in memoratum oppidum Dees, ex
annuentia nostra nituntur s ezért rendeljük, hogy őket
békében hagyjátok járni.

Datum ex Zamos Vÿwar, die 29. Aprilis. A. D. 1603.

(Eredeti, Dés város levéltára 271. sz.)

20

1270.

Szamosújvár, 1603 április 29.

Basta Besztercze város tanácsának.

Az nemes uraim közül valakik házok népét és akarmi
marhájakat az Kegyelmetek városába tutioris conser-
25 vationis causa be akarják vinni, Kegyelmetek békével
citra omnem tergiversationis moram et quamcunque
molestiam bebocsássa és velek mindenkiből békével
megalkudják, mert ha különben cselekesztek, Kegyel-
metektől nem vesszük jó néven.

3) Datum ex Zamos Uivar, die 29. Aprilis. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1271.

Szamosújvár, 1603 április 30.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adják ki a katonák fegyvereit. A nemesség jöjjön ki táborába.

Az vitézlő népek, kiket Kegyelmetek telettetett, ⁵ jelentik münekünk, hogy Kegyelmetek az ő vitézlő szerszámokat nem engedné kihozni. Azért Kegyelmetek ez mi levelünk látván efféle hadakozó szerszámokat engedje kihozni, mert ide mü hozzánk jönnek. Kegyelmetek pedig (mivel hogy itiltük igen szükségesnek lenni az ő ¹⁰ Felsege vitézinek), mindjára egy szekér kopját küldjön ide mi hozzánk, mind vasastól készen, kit Kegyelmetektől jó néven veszünk. Et bene valeant. Az nemességet pedig, az kik ott az Kegyelmetek városában vagyon, Kegyelmetek meghirdesse, hogy mind fejenként tartozzanak ¹⁵ kijönni ide az mü táborunkba a mi készséggel lehetnek, házok népét jó modjával ott benn hagyván. Ugyan kényszerítsétek is fejenkint. Az vitézlő rendnek pedig éléseket is megengedje Kegyelmetek kihozni.

Datum ex Zamos Uivar, 30. Aprilis. A. D. 1603. ²⁰

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1272.

Szamosújvár, 1603 április 30.

Basta Besztercze város tanácsának.

Redditae sunt nobis literae vestrae viri circumspecti, ²⁵ ex quibus fidelitatem et obedientiam vestram manifeste cognovimus.¹ *Szolgálatát köszönöm s kérem, küldjön szükségünkre bonum vinum in aliquo puro vase infusum.*

Datum ex Zamos Uivar, ultimo Aprilis. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

³⁰¹ A városi tanács e levele nem maradt reánk.

1273.

Szamosújvár, 1603 május 2.

Basta [Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek].-

Székely Mózes ostromolja Gyulafejevárt. A várbeliek hősiességével védelme. Tholdy István hatodmagával Székelyhez pártolt.

Doppo la partita del capitano Boletta non è successo altro di nuovo, se non che il castello d'Alba Giulia tuttora si difende, da che senza dubbio è proceduto la conservazione di questa provincia, che se bene quel luogo non è d'importanza, più che tanto ha però trattenuto l'inimico che non è passato verso i Siculi per sollevarli et separare i soccorsi di Valachia da questi dell' Ungheria et oltre di ciò l' haver essi quel luogo tanto honoratamente difeso, ha fatto perdere molto credito a esso Moises, et fatta scoprire la sua debolezza.

Hier sera mi sopraggiunse avviso che il soccorso di Valachia si ritrova di qua da Corona, il che ha fatto risolvere molti che stavano alle mira del successo. Resta solo che i soccorsi che V. S. deve mandare,¹ venghino quanto presto ; prima, perchè io spero in Dio di poter ributtar questo inimico, più tosto imprudente che altrimenti, poichè senza alcun fondamento et recapiti necessari ha usato fondarsi sopra vani fondamenti, già che tutte le fortezze si trovano in potere di Sua Maestà et in somma è quello che ha ritenuto i mali intentionati a non dichiararsi, se non è stato Stefano Toldi con altri 4 o 6 nobili, che se ne sono passati a esso Moises.

Gli ultimi avvisi che io tengo d'Alba sono che esso Moise faceva grandissima provvisione di scale per far l' ultimo sforzo per spugnare il castello d' Alba. Voglia Iddio che non gli riesca il disegno, non per l' importanza del luogo, ma per la conservazione di quella honorata soldatesca.

¹ E vonatkozásából következtetem, hogy ezt a levelet Basta Lassotához intézte, mivel mástól már nem is remélt segítyt.

Le lettere che vengono con questa persona, le raccomando a V. S. et di core me le offero et raccomando.

Da Uivar, li 2 di Maggio 1603.

P. S. Al serrar di questo mi vengono avvisi certissimi che il nemico habbia tentata la scalata suddetta, dico del ⁵ castello d' Alba, et che ne sia stato ributtato con grandissimo danno. Come avvisono, anche domani sieno per arrivare quì un gran numero di Tartari et con esso Zekel Moise per fare una scorreria. Io lo starò aspettando con molto desiderio et saranno ricevuti con solennità, ¹⁰ havendoli apparecchiato una buonissima collatione.²

(Egykorú más. firenzei áll. Medici-levéltár fasc. 4578.)

1274.

Besztercze, 1603 május 2.

Besztercze város tanácsa Bastának.

15

Jelentjük Nagyságodnak, erős parancsot kaptunk, hogy ki ne adjuk a magyar katonák marháját, a nemeseket pedig fogadnók be városunkba, a mikre nézve Nagyságod parancsolatját várjuk, mit tegyünk?

(Elveszett v. lappang ; Basta 1271. sz. a. válaszából.) 20

1275.

Szamosújvár, 1603 május 3.

Basta Segesvár város tanácsának.

Válasz. Seregeivel rövidnap támogatásukra indul.

Redditae sunt nobis literae Do. Vestrarum, ex ²⁵ quibus fidelitatem erga Suam M^{tem} praestitam, optime cognovimus.¹ Quod sane gratum ac periucundum nobis fuit, ac in posterum etiam idem, ut faciat quanta animi

² Ez természetesen gúnyos czélzattal értendő.

¹ Ismeretlen, nem maradt reánk.

contentione possunt, maiorem in modum hortamur. Nos quoque propediem castra moturi et ad Do. V^{ras} cum exercitu appropinquaturi sumus, ac discretionem inter fideles Suae M^{tis} servitores et rebelles faciemus. Literas
 5 ad Michaellem Imechi et Demetrium Nyujtódi capitaneos misimus, quas, ut sine ulla mora ipsis transmittant, velimus. De reliquo easdem Do. V^{ras} bene valere cupimus.

Datum ex Zamos Uivar, 3. Maii 1603.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 101. sz.)

10

1276.

Szamosújvár, 1603 május 3.

Basta [Szászrégen város tanácsának.]

Hadi híreit és hűségét köszöni. Segítségét igéri. Bort kér.

Ex relatione Do. Vestrarum intelleximus Tartaros
 15 in territorio Regeniensi ac etiam circa Vechii grassatos fuisse diebus superioribus, sed optime nobis et de illorum copiis, et de viribus constat. Non enim plura . . .¹ qui hoc ac Tartarorum trecentis fuerunt, qui licet primo impetu aliquid efficere videantur: non tamen tantum efficere
 20 possunt aut nocere, quantos faciunt rumores. Gratum tamen nobis est, quod Do. V^{ras} in hoc quoque fidelitatem suam declarant, quod etiam ista nobis perscripserunt. Non est opus illorum incursiones Do. V^{ras} metuere cum tantos non habeant viros, ut Do. V^{ris} nocere possint. Et si quid
 25 possent nos propediem castra moturi et illis obviam cum exercitu processuri sumus, et sic tam Do. V^{ris}, quam etiam aliis Suae M^{tis} fidelibus non solum futurum detrimentum, sed etiam timorem adimemus. De vino, [de] quo antea scripseramus, nunc quoque rogamus easdem Do. V^{ras},
 30 ut quamprimum mittere non negligant. Ac bene valeant.

Datum ex Zamos Vywar, die 3. Maii. A. D. 1603.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

¹ Itt a papiros lyukas.

1277.

Prága, 1603 május 3.

Rudolf császár Bastának.

Credenzschreiben an Herrn Georg Basta, in simile Erichen Lassota Mustermeister in Oberhungern, dass sie 5 Ihre Mt. Abgesandten Herrn Pauli von Khrausenegg¹ in seinem Für- und Anbringen allen vollständigen guten Glauben geben und verholffen sein, dasjenige Gelt, so er mit sich führen oder weiter erlangen wirdet, dem Kriegsvolk in Siebenbürgen und Oberhungarn ordentlich ausge- 10 theilt werde.

(Kivonat, bécsi Kpü. Itári Protokollbücher 1603. B. fol. 230.)

1278.

Szamosújvár, 1603 május 4.

Basta Besztercze város tanácsának.

15

Megértettük bizonyoson, hogy az katonák közzül, az kik ott az Kegyelmetek vidékében teletek, egy nehányan sem Isteneket, sem hiteket, sem pedig az keresztvénséget nem tekintvén, az természet szerint való pogán ellenséghez szöktenek és adták volna magokat. Azért 20 valakik legyenek azok, Kornis Bodizsár uram, ki az egész magyar lovag és gyalog vitézeknek generalis kapitánya, neveket registromban valamikor Kegyelmeteknek küldi, minden éléseket Kornis uramnak, avagy ahhoz rendeltetett emberének kezébe adja Kegyelmetek; *azonkívül küldjön* 25 háromszáz kopját mind vasastól . . . ide Szamos Ujvárba.

Datum ex arce Zamos Uivar, die 4. mensis Maii.
Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

¹ Sajátkezű leveleiben magát így írja alá, miként közöltük, 30 de már pecsétje köriratában így fordul elő neve: Krausenek, miként még hivatalosan is gyakran írják.

1279.

Szamosújvár, 1603 május 6.

Basta Besztercze város tanácsának.

Válasz. Maradjon hű. Nemsokára megindul az ellenségre.

5 Aus eurem Schreiben vom andern dies ¹ haben wir
 vernommen, was Gestalt euch zugeschrieben worden,
 als ob ihr des hungerischen Volk, so allda auf eurem
 Gebüedt gelegen, ihre Sachen aufhalten und nit folgen
 lassen wollet, so wohl auch wie wir verstehen aus ob-
 10 bemelten euren Schreiben, dass euch in unsern Namen
 befohlen worden, dass ihr sollet die hungerischen Edel-
 leuten in eure Stadt einlassen ; von welchen zwei Punkten
 und zwar sustentialiter nichts bewusst, und was die
 Einlassung der Edelleut belangt, habt ihr vor euch ein
 15 genugsams Exempel, wie es von ihrendt wegen vor
 diesen euch ergangen ist, und dero wegen wollet wohl
 Achtung auf eurer Stadt geben, damit nit etwan euch
 wiederumb ein Angelegenheit entstehe, und wie bishero
 geschehen, gegen Ihrer Kais. Mt. unserm allergnädigsten
 20 Herrn getreu und beständig verbleiben. Im übrigen
 allbereit befinden wir uns so viel Kriegsvolk, dass wir
 gar in wenig Tagen ins Feld rücken und dem Feindt
 gerad zuziehen werden. Dies haben wir euch in Wider-
 Antwort nit bergen wollen ; etc.

20 Datum Schomosz Wywwar, den 6. Maii. A. D. 1603.

Hátlapján rájegyezve : 8. Maii.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1280.

Szamosújvár, 1603 május 6.

Basta ruszkai Kornis Boldizsárnak.

Kerestesse meg és adassa vissza a désiek elhajtott marháját.

(Eredeti, gr. Kornis-család levéltára, Kolozsvár.)

¹ Nincs meg, de ez idézete alapján 1274. sz. a. besoroztuk.

1281.

Szamosújvár, 1603 május 6.

Basta Besztercze város tanácsának.

Meghozá mi nekünk az Kegyelmetek embere mind az bort, mind penig az kopját, melyeket Kegyelmetek küldött; jóllehet akartuk volna, ha Kegyelmetek jobban kedvünk szerént való bort talált volna küldeni. Mivel-hogy penig ez mostani expeditióra kopjára szükségünk nagy vagyon, Kegyelmetek mindjárást kétszáz kopjának mind vasastól szerét tevén, ide küldje Szamos Ujvárbá. Moldovába is mindjárást bizonyos emberét bocsássá Kegyelmetek, ki onnét minden bizonyos hirt hozhasson nekünk minden dolgok felől.

Datum ex arce Zamos Uivar, 6. Maii. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

15

1282.

Szamosújvár, 1603 május 7.

Basta Besztercze város tanácsának.

Die Lanzen, so ihr allhero geschickt, haben wir empfangen, weil sie aber gar scharf, so wollten wir, wann es sein kann, dass ihr andere hundert allher verschaffen wollet; etc.

Actum Uivar, den 7. Maii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1283.

Szamosújvár, 1603 május 7.

Basta Radul havasalföldi vajdának.

Hortati me sunt Siculi, ut me cum exercitu meo conferam Albam Juliam, alioquin minantur mihi defectio-nem ad Moysem. Diem mihi constituerunt 8. Maii, *de mivel* arra most nincs erőm, *kérlek siessél egész seregeddel per*

25

Siculiam, Siculosque tibi adiungens *Erdélybe, s a mint jövetelednek hívét veszem, ígérem me sine omni mora Albam moturum esse.*¹

(Tausch : Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum I. k. 221. l.)

5

1284.

Prága, 1603 május 7.

Rudolf császár Bastának.

*Herr Georg Basta solle fürderlich berichten, was es mit des Stephan Bánffy in der Spanschaft Marmarus durch die
10 Zíperische Cammer fünf eingezogene Possessionen, die ihm seidhero durch sie hinwiederum restituirt, für ein Gelegenheit, und wie dieselben Wälder dem Marmarosischen Salzgrafen zu appliciern sein mügen.*

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 238.)

15

1285.

Szamosújvár, 1603 május 8.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adák minekünk értésünkre, hogy némelyek, kiknek az Kegyelmetek városában volna marhájok, hütök mellől
20 elszöktének és császárnak ő Felségének, mind pedig az keresztyénségnek ellene támadtanak volna. Hagyjuk azokáért . . . hogy mindenütt afféléknek marhájokat arestálja és senkinek az mi hirünk és akaratunk nélkül ki ne adja.

Datum ex Zamos Uivar, 8. Maii 1603.

25

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1286.

Szamosújvár, 1603 május 8.

Basta Besztercze város tanácsának.

Diese hiebeigelegte Schreiben an Herrn Grafen Tho-
30 masen Cavriolo Obern Wachtmeistern, so sich in Görginy

¹ Basta e leveléről (május 9-ikén küldöttnek mondva) Szamosközy is megemlékezik, munkái III. k. 168. l. és IV. k. 182. l.

befindet, wollet ihr alsbaldt bei eignen Poten zu Ross fort-
schicken, und dass er solche ihme, Grafen überantworte; etc.

Actum Zamos Uivar, den 8. Maii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1287.

Prága, 1603 május 10.

Rudolf császár Bastának.

*Herrn Georgen Basta wirdet Michaeln Sárváry Suppli-
cieren wegen Restituierung seines Edlmannhofs in der
Spanschaft Weissenburg Boros Bocárd genandt, so Mathias 10
Koppányi inne hat, umb Bericht überschickt.*

(Kivonat, bécsi Kpū. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 247.)

1288.

Szamosújvár, 1603 május 11.

Basta Besztercze város tanácsának.

15

Quoniam prudentes ac circumspecti domini iudex
primarii caeterique iurati cives civitatis Bistriciensis
certis in negotiis homines servitoresque suos ad nos fre-
quenter expedire debebunt, ideo vobis omnibus *rendeljük*,
ut eosdem ubique libere, pacifice et citra quodlibet impe-
dimentum dimittere modis omnibus debeatis et teneamini.

Datum ex Zamos Uivar, 11. die Maii. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1289.

Szamosújvár, 1603 május 13.

25

Basta Besztercze város tanácsának.

*A fosztogató oláhokat büntesse meg. Meggyesre embert
küldjenek, hogy kikémlelje, ki van benne?*

Euer Schreiben, darein ihr euch beschwehret über
die Wallachen, dass sie rauben und den armben Leuten
Schaden thuen, haben wir empfangen. Und wann ihr der-
gleichen Bösewichter bekhomben khindt, so wollet sie
strafen nach ihren Verdienen.

Wollet von euren Leuten jemanden nach Medwesch schicken, damit er sehen könne wer drinnen in der Stadt ist, ob Teutsche oder aber wie es mit derselben Stadt beschaffen, uns darnach alsbaldt erindern, was er wide-
5 rumb bringen wird; etc.

Actum Uivar, den 13. Maii 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1290.

Szamosújvár, 1603 május 14.

10 Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

*Panasza a prágai udvari tanácsosokra, kik öt hónapja még csak nem is feleltek előterjesztéseire. Gyulafejervár, védőinek három heti hősiek ellentállása után elesett. Küldje meg a hátra-
lékos 10.000 forintnyi zsoldot és szerezzon egyéb pénzt: Csáky
15 Istvántól, Rákóczy Zsigmondtól, Homonnai Drugeth Bálinttól vagy a kitől csak lehet.*

Io non ho mai dubitato, che V. S. non havesse fatto ogni possibile, che il servizio della Maestà Cesarea non havesse a patire, havendola sempre conosciuta tale, ma
20 pur è forza, che alle volte io ancora mi lamenti della mia fortuna e del poco conto, che i Signori consiglieri fanno di questa provintia e della persona mia, poichè è da 5 mesi in qua che io non fo altro che rimonstrar l'imminente pericolo che soprastava et tuttavia soprastà
25 a questa provintia, i quali non solo non han dato alcun rimedio, ma nè anco hanno mai dato risposta alcuna alle mie lettere, e V. S. istessa sa, quante volte mi son doluto seco di questo.

Hor saprà, che alli 7 di questo il castello di Alba
30 si rese a patti,¹ che forno poi mal osservati, perchè usciti che forno gli assaltorno e tagliorno a pezzi, se bene non senza gran danno de' nimici, perchè i nostri si difendettero alla disperata. Mi dispiace sin' alla anima, che per colpa, non so di che, si sia perso una tanto honorata

35 ¹ Spontoni (id. m. 218. l.) szerint a várat május 9-én adták fel az ostromlottak.

soldatesca, la quale con il suo valore havea mantenuto un fuoco tanto debole per tre settimane continuo, sustentato doi assalti et fatto perder tanto tempo al nimico. Essi hanno soddisfatto al debito de' soldati d'honore et meritano per sempre esser lodati.²

Io dubito anco di peggio, se Iddio benedetto non approvede. Hora l' inimico, per quanto intendo, fa ogni opera per tirar a se i Siculi, il che se avvenesse, come dubito, sarà pericolosissimo, e se il vaivoda³ non passa egli stesso con tutte le forze, sì come con più mie l' ho sollicitato, io dubito non poco delle cose nostre. V. S. mi scrive esser per mandarmi il restante delli 30 m. talleri doppo haver pagato li Haiduchi, non facendo mentione alcuna delli 10 m. di più, che le richiesi, e voglio sappi che non venendo i suddetti 10 m. talleri più, che io mi trovarò più impedito¹⁵ che mai, perchè non pagando le genti, che io mi trovo haver radunate in questo contorno, al sicuro se [ne] andranno da Zekel Moyses, e sarà novo errore. Così la torno di novo a pregar et insieme a protestarli, che succedendo qualche disordine per mancamento di detta summa, non sarà per colpa mia, e mi scusarò sempre d' haverle chiesto questi danari, e la priego scusarmi, se uso questo termine con lei, perchè non posso far di meno. Sarà anco bene e più che necessario, che si solliciti il Chiaki per haver qualche summa et tenerla apparecchiata per tutto quello²⁵ che potesse succedere, dubitando per quanto veggio, che le cose debbino andar alquanto alla longa, poichè il Valacho va ritardando la passata di qua con l'essercito, come tante volte li ho scritto.

Non si scordi in modo niuno V. S. di far ravitto-³⁰ vagliare le piazze con il modo scritto, mentre che l' inimico è occupato in queste parti, e doppo haver posta alcuna provvisione in Lippa et Jeneö converrà anco far istesso

² Gyulafejevárvár feladásának hírével Basta küldöncze 1603 május 25-én ért fel Prágába, elmondván, hogy a várat lakói azért hagyták el, mivel már nem volt mit enniök; Hurmuzaki: Documente VIII. k. 268. l.

³ Radul havasalföldi vajda.

con il castello di Deva ; ma sia con ogni sicurezza possibile, altrimenti potrebbe seguirne qualche grave inconveniente, et è superfluo il scrivermi, che io procuri dal Melit et altri qualche quantità di grano, sapendo essi molto bene il mal pagamento, che li vien fatto quando sborsano qualche cosa.

Il Sr Dr Pezzen mi scrive, che il Sr Ragozzi doveva provvedere di 3 m. chibili di grano. Converrà adunque usare ogni diligenza possibile per farne condurre qualche quantità a Keövar, di dove poi sarà facil cosa il condurlo dentro la provintia.

In questo istesso ponto mi vengono avvisi da Claudio-poli esser comparso in detta città un certo villano, quale assicura haver camminato più di sei leghe con le tre bandiere d' Alemanni usciti d' Alba, le quali se ne andavano verso Belenes et confessa esser verissimo, che le suddette compagnie furno assaltate da Tartari et Ungari, quali furno ributtati da nostri, con perdita del bagaglio et de cinque o sei soldati ammalati et feriti, et per quanto posso comprendere mi pare habbi del verisimile. E non si maravigli V. S^{ria}, se siamo sì mal avvisati, perchè nè per argento, nè per oro si trova alcuno di questi Transilvani, che vogli nè far la spia, nè portar lettere, et il mandar de' nostri per tal effetto sono subito presi et ammazzati.

Il S^r presidente della Camera ⁴ mi scrive che il Sr Homonnai ⁵ debbe dare per 8000 talleri de grani. Sarà bene che V. S. insieme con li Signori della Camera sollicitino questo negotio quanto prima e che parimente sia mandati verso Keövar, et nel particolare della corrispondenza del luocotenente colonnello Concini, che quanto prima li siano consignati gl'avanzi dei 30 m. talleri, che esso subito me li mandi con la sua compagnia de cavalli per scolta, perchè il voler aspettare che io mandi della mia gente per condurli, sono cose longhe. Dio la conservi.

Di Somos Ujvar, li 14 Maggio 1603.

(Hiv. más. bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Mai. No. 69. Exp.)

⁴ Mikáczy püspök, a szepesi kamara elnöke.

⁵ Homonnai Drugeth Bálint.

1291.

Szamosujvár, 1603 május 14.

Basta Besztercze város tanácsának.

Válasz. Vigyázzanak városukra. Legyenek kitartóan hírek.

Euer Schreiben haben wir empfangen und den Inhalt 5
 vernomben, dass nämblich die Tartarn allda herumb
 gestreift und euer Vieh hinweg genomben, welches
 anitzo nit remediert werden kann. Werden aber in gar
 kurzer Zeit (weil allbereit all unser Kriegsvolk im vollen
 Anzug ist) solche ihr Muetwillen mit Gottes Hülf stillen. 10
 Mittlerweil wollet gar guet Achtung auf euere Stadt
 geben und fleissige Wacht halten, damit nit etwan ein
 Ungelegenheit euch entstehe. Wann ihr die Kuglen mit
 gewisser und sicher Gelegenheit allhero schicken könnet,
 so wollets thuen, das aber wie gemelt, mit Sicherheit sei. 15
 Und wann Ihr etwas mehreres neues vernemben werdet,
 wollet uns allzeit dessen avisiern. Wie Ihr ihme dann
 euren treuen Fleiss nach in einem und andern zu thuen
 wohl wissen wirdet. Gott mit uns.

Datum Zamos Vywar, den 14. Mai 1603. 20

P. S. Und wollet Ihr nur in der Getreuet also bis hero
 verbleiben und glaubet gewisslich uns. Ihr werdet euch
 dessen nichts gerathen lassen.

Külczime : Dem Ehrenfesten, Ehrsamben und wohlweisen
 Herrn Königs Richter und Rathsverwandten etc. zu Nösen. 25
 Unserm gueten Freund.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1292.

Prága, 1603 május 15.

Rudolf császár Bastának.

30

*Georgio Basta wirdet des Zackhel Moises beantwortet,
 und vermahnt dem Feind ritterlich Widerstand zu thun und
 das Land Siebenbürgen in Devotion zu erhalten.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 54.)

1293.

Bécs, 1603 május 16.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Rudolf császár Homonnai Drugeth Bálintnak engedte a
 5 *neviczkei kastélyt, oly kikötéssel, hogy 150 huszárt és 150 dra-*
bantot tartson félesztendeig saját költségén rendelkezésére.

Die Kais. Mt. unser allergnädigster Herr, haben sich
 von wegen des durch Herrn Valentin Drugeth de Homonna
 vor diesem mit gewalttätiger Belägerung und Einnembung
 10 des Schloss Newiczke begangenen Versprechens, auf sein,
 Homonnai underthänigistes Ansuchen und dabei gebittne
 Begnadung, auch die für ihne eigewendten Intercessionen
 allergnädigist resolvirt und berührte Citation oder weitere
 Anklag under andern auch gegen dieser Condition auf-
 15 höben und fallen zu lassen bewilligt, dass gedachter
 Homonnay 150 Hussaren zu Ross und 150 Trabanten
 zu Fuess, doch dass solche taugliche und wohlversuchte
 Kriegsleut sein, und in Musterung durch Ihrer Mt.
 Muster-Commissarios passiert werden können, under dem
 20 Herrn Feldobristen in Oberhungern oder in Siebenbürgen,
 wohin sie der Enden verordnet werden möchten, sechs
 ganze Monat auf seinen Unkosten underhalten solle,
 dessen er sich dann nit allein er, Homonnai, sondern auch
 sein Schweher, Herr Sigmund Rákóczi ¹ von seinetwegen
 25 also zu thuen erpoten; etc.

Wien, den 16. Mai 1603.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Mai 88. Reg.)

1294.

Szamosujvár, 1603 május 17.

30 Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

Válasz. Küldjön zsoldot a tiszteknek és eleséget Lippu, Déva
és Jenő őrségének. Saját helyzete elég jó.

Arrivò hieri sera il capitano Rappach con la lettera
 di V. S^{ria}, che mi è stata carissima, per haver inteso che

35 ¹ Homonnainak úgy volt Rákóczy Zsigmond sógora, hogy felesége Rákóczy Erzsébet vala, ámbár ezt Nagy Iván család-történeti műve (IX. k. 604. l.) Rákóczy leányának mondja!

il danaro sia di già in cammino, cosa da me tanto desiderata. Et in questo ponto mando Simone, mio domestico a Sakmar con ordine a Kis Lukács che veggi di accomodare il soldo de' capitani, come meglio potrà, giachè la cosa non patisce dilatione. Et in quello che tocca al capitano 5 Boletta, gli ho scritto che li dia cento fiorini per le spese e che per conto della paga li dia ducento fiorini, che V. S. li ha promesso et pretendendo di avvantaggio, che se li darà sadisfattione. E nel particolare della protesta che V. S. dice haverli fatto in mio nome l'Elbel, di 10 gratia non se ne maravigli, nè lo pigli in mala parte, perch' io non lo fo per caricarli un tanto pezzo, ma solo per il desiderio, che ho, che il servitio di Sua Maestà non patisci, nè mai ho scritto cosa in Corte che le possa apportare pregiuditio alcuno. Torno di novo a pregarla, 15 che quantoprima vogli mandar qualche grani a Lippa, Deva et Jeneö, ma che la prima a ravittovagliare sia Deva, come quello che tanto importa. E la strada che potranno fare quelli che andaranno per tal effetto sarà per Cheresbagnia et al callar che faranno nella valle che passino 20 il fiume a squarro et in questo bisogna, che il capo usi buona diligenza et che sia con ogni secretezza possibile, e se questi potessero condurre oltre alle bisacche qualche quantità di carichi di grani sin a Jeneö saria molto meglio, perchè da Jeneö potriano poi anco ravittovagliare 25 Lippa, senza haver sempre a ritornare a Varadino a pigliar grani. Questo è il mio parere, rimettendome però a quel tanto che V. S. farà il pretesto, come altre volte ho scritto, se può pigliar dal condur grani a Varadino e di là poi con buona diligenza passar a Jeneö. 30

Quanto poi al quartiermastro che V. S. mi propone, mi dispiace che sia stato tardi, havendolo già promesso quel offitio a un cavalliere, che V. S. conosce, ma se lei proporrà qualche altra cosa per servitio di questa onorata persona, io non mancarò d'accomodarli. 35

Sin quì havea scritto tre giorni fa et era in ponto per incamminare le lettere, ma essendo arrivato in questo contorno qualche numero de Tartari et altri nemici et in

certo modo serrati i passi, ho arrischiato un villano con questa, acciò si sappi che noi siamo vivi e che non habbiamo a dubitare di costoro, i quali per debolezza fingono volerno assediare. Paghisi pur la gente quanto prima, e si
 5 facci spingere innanti verso Keöwar, ma che non tenti alcuna cosa senz' altro avviso mio, perchè trovarò ben io modo d'incamminar le lettere ; ma sopra tutto raccomando a V. S. la cavalcata di sopra, e non si piglino fastidio de' fatti miei, perchè havrò ben il modo di mantenermi ;
 10 il che tutto servirà per avviso. Et ordini a Kis Lukács che in questi tempi non guardi a certo minute, acciochè i pizzoni non volassero a un altra colombara ; etc.

Di Zamos Vywar, la vigilia della Pentecoste 1603.

(Egykorú más., bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1603. Mai 87.)

15

1295.

Prága, 1603 május 20.

Rudolf császár Bastának.

Hajdúira pénzt, posztót, löszert rendelt. Hadai erősítésére újabb csapatokat küld. Homonnai Drugeth Bálint hadisegélye
 20 *és Melíth Pál 3000 tallérnyi kölcsöne.*

Aus einem anderm unserm Schreiben würdet dir zukommen sein, was wir dich von unserer anwesenden Kriegsexpedition aus, auf die von dir einkombene gehorsamb Schreiben mit Gnaden bescheiden lassen ; und wollen
 25 uns benebens einigen Zweifel machen die beehrten und auf Proviant und Haiduggen vermeinten dreissig tausent Thaler, sowohl auch die Henkelischen zwölftausent Thaler, die unserer beschehenen gnädigsten Verordnung gemäss bereit richtig erlegt sein werden. Damit dir aber mit
 30 einem mehreren gleich alsbald geholten werde, haben wir den Paulen von Khrausenegg mit diesem unserem allernädigsten Befelch dorthin nach Oberhungern abgeordnet,¹

¹ Az állandó nagy pénzhiány miatt tehát csak most indíthatták útnak, habár már május 3-án elhatározták volt küldetését.

dass er das noch übrige zu Patak und Zerednie vorhandene Geldt, als bei einmahlhundert zwölftausend Thaler erheben und neben dem, soviel etwa deren Orten müglich, sich umb Geldt bewerben und umbthuen solle, damit doch einigs dem so gefährlichen stehenden Wesen beigesprungen⁵ werden möchte, welches alles und was etwa eines oder anderen Orts erlangt würdet, du deiner selbstnen Disposition nach (all dieweilen dir, wo es am meisten vonnöthen bewusst) austheilen lassen, und damit alle nothwendige Anordnung thuen oder bestellen wöllest. Sonsten¹⁰ hat sich zwar der Preiner gehorsamst angemeldet, dass wir verwilligen wollten von solchem Dobóischen Geldt seine Bewehrung, als fünf- und dreissigtausent Thaler zu bezahlen, das können wir aber bei jetziger so grosser Noth nit verstaten; sondern weilen solch sein Regiment so gar¹⁵ abkomen, haben wir uns in Gnaden entschlossen mit demselben accordiren, doch alle Lehen in Geldt und Proviand, auf was sie und ihre Haupt- und Befehlsleut in ihren Quartieren zu wöchentlicher Zehrung von den Bürgern und Underthanen erhebt und empfangen, so²⁰ wohl auch die wissentlichen Schaden in Wegnembung Ross, Ochsen und anderm abziehen, und alsdann dasselb ab danken und wo müglich in ein drei oder vier Fähndl reduciren zu lassen; die können hernach theils darinnen bezahlt die Haupt- und Befehlsleut mit ihren Resten²⁵ herausgewiesen, auf den länger dienenden und reducirten Knechten Restzettel und gewisse Anweisungen gegeben werden, wie du, alsdann dies Orts, da du mit Geldt darzue gefolgen kannst die Notturft handeln wöllest. Die schlesischen Reuter werden verhoffentlich gemustert und³⁰ unserer beschehenen Verordnung nach bereit unter dem Herzogen von Teschen im Fortziehen sein, denen auch die Knecht den nágsten nachzufolgen angehalten werden sollen.

So sein auch die beehrten Tausent Archibusier Rohr, sambt noch zwanzig Centen Zinn über die vorigen fünfzehn³⁵ Centen Zinn [zum] Geschützgiessen bereit auf dem Wege nach Kaschau zu führen, deren kann man sich auch bedienen.

Gleichermassen würdet umb dreissig Tausent Gulden Tuch nach Oberhungern abgeführt und sollen versehentlich auch siebenzig Tausent Thaler aus Schlesien mit ehistem hinein gebracht werden, wie man dann auch
 5 sonst im vollen Werk durch ein anders Mittel noch bis in fünfzig oder sechzig Tausent Thaler, bis etwas mehreres folgt, hienach zu ordnen ; inmittelst aber wollest demnach auch zugeben, dass von dem verhandenen Geldt etwa in sechstausent Thaler herdann genomben und auf
 10 Erzeugung Saliter und Munitio[n] verwendet werden können. Und weilen auch die hohe Notturft erfordert, ein Wissenschaft zu haben, wie stark ein jede Reihe oder ein jedes Fähndl, so wohl unter dem Breinerischen Regiment, als den andern Reutern und Knechten derzeit seie, seiten-
 15 malen fürgeben würdet, als seie solches Regiment noch bei drei Tausent stark, do doch anderwert fürkombt, dass nit über zwei Tausent mehr darann verhanden seien : als wollest demnach, wie hiemit unser gnädigster Befelch, deswegen dich alles Fleisses erkundigen und uns des
 20 Befundts, und zwar mit ehistem, sonderlich do du wie obverstanden mit den Breinerischen Knechten einich Reduction nit fürnemben könnest, berichten.

So hat sich auch Valentin Homonnai gegen der bei uns erlangten Aussöhnung und Begnadung dahin ver-
 25 obligiert, dass er hundertfünfzig Hussaren und hundertfünfzig Trabanten, wohl armirete Kriegsleut, auf seinen Kosten auf sechs Monat zu Feldt underhalten und dieselben sambt siebentausent Thaler an Treidt, auch vierzehntausent Gulden seines Vatern ² Rest dargeben wölle ;
 30 welches Kriegsvolk, so du willst, du auch zu dir zu fordern, und aus dem Treidt, wie auch des Paulen Melith, der sich umb drei tausent Thaler darzugeben verboten, so und wohin es die Notturft erfordert, und da du mit den obrigen zehntausent Thaler nit gelangen könntest, was zu begeh-
 35 ren, auch sonsten im übrigen von unsertwegen, was du dem Wesen fürständig zu sein vermerken und warnemben

² Atyja Homonnai Drugeth István ungi főispán volt.

würdest, zu bedenken und zu verordnen hättest ; hieran handelst du unseren gnädigsten gefälligen Willen und Meinung, und bleiben dir mit Gnaden wohlgeuogen.

Geben in Prag, den 20. Maii. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 125.) 5

1296.

Szamosújvár, 1603 május 21.

Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

Az ellenség 1500 főnyi serege tegnap ide ért. Székely Mózes Rádul vajda ellen indult. Küldjön zsoldot a hajdúknak, nehogy az 10 ellenséghez pártoljanak, mint Rédey Ferencz tette.

Hieri scrissi a V. S^{tia} succintamente,¹ non so, se le lettere le saranno capitate. E tra li altri particolari dissi che l'inimico doppo esser stato intorno a questo castello si era partito, ma hieri sera sul tardi arrivorno nove truppe 15 in numero di mille e cinquecento o circa et si sono poste tra questo loco et la terra di Deés, non so con che disegno, poichè sappiamo per cosa certa che Moyses è andato a trovare il nostro Valacho che con il suo essercito si trova verso Segesvar et siamo avvisati che ha seco, oltre al suo 20 essercito, molti Siculi et Sassoni, che non hanno voluto aderire al suddetto Moyses ; di modo che con l'aiuto di Dio possiamo sperare felicissimo successo. Tra tanto V. S. non scordi di ravittovagliare il castello di Deva, come altre insieme con Lippa et Jeneö, perchè succedendo qual- 25 che sinistro al Radul Vaida, che Dio non vogli, la Transilvania si possi sustentare anchor per qualche tempo, e per la istessa ragione converrà far provvisione per un altro mese di paga per i Haiduchi, acciò che tardando più la paga, non habbino occasione di passarsene al nimico, come ha fatto 30 il Rédey Ferencz et altri furfanti. Et questo negotio è di tanta importanza che in ogni modo conviene che sia ; etc.

Di Zamos Vywar, li 21. Maggio 1603.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. Exp. 1603. Mai 87.)

¹ Nincs meg, ismeretlen.

1297.

Prága, 1603 május 23.

Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wirdet erindert, dass Ihre Mt. den Conte
5 de Belgioioso¹ zu seinem Obristen Lieutenant behandelt
habe und dass er sich deswegen, da er Bedenken darwider,
erklären soll.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 85.)

1298.

Prága, 1603 május 28.

Rudolf császár Bastának.

*Adjon Örmény Péternek kárpótlásul Havasalföldében el-
vesztett jószágaiért valami erdélyi birtokot.*

Es hat sich bei uns unser Hofdiener und g. l. Armeni
15 Peter unterthänigist angemeldet und gebeten, dass wir
ihme zu etwas Ergötzung seiner in der Wallachei verlorenen
Güeter, dann auch wegen seiner uns geleisten Dienste mit
einer kaiserlichen Gnadt bedenken wollten. So wir dann
solch sein Begehren nit unbillich halten und dahero ihme
20 hinwieder mit anderen Güetern versehen zu sein gnädigst
gern wissen wollten, *rendeljük*, dass du ihme zu einer
Ergötzlichkeit mit anderen allda in Siebenbürgen ge-
legenen Güetern verhelfen mügest; etc.

Geben in Prag, den 28. Maii. Anno 1603.

25 (Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 133.)

1299.

Prága, 1603 május 30.

Rudolf császár Bastának.

*Herr Georg Basta wölle mit Guetachten berichten, wie
30 und auf was Weg das Breinerische Regiment abzudanken*

¹ A később oly nevezetességre jutott Barbiano Giovanni, conte di Belgioioso így lép fel Basta alatt először történelmünk színterén.

oder was davon reduciert werden möchte und wie viel Gelts man darzu bedarf, auch an was Ort drinnen in Siebenbürgen oder heraussen solches am jüglichensten geschehen könne.

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 242.)

1300.

5.

[Prága, 1603 május hó vége.]

Rudolf császár Bastának.

Tegyen jelentést a Rottwitz Menyhártnak adományozott jószágok értékéről, hogy ez adományát megerősíthesse.

Nachdem bei uns der Melchior von Rottwitz umb¹⁰ Confirmation über des Stephani Toldy und Michaeln Bethlen, Siebenbürgischen Landsassen durch deren Treulosigkeit uns heimbegefallenen und ihme, von Rottwitz durch dich und den Michaeln Zakeln, auf unsere gnädigste Ratification eingeraumbten Güeter underthänigst anhalten¹⁵ thuet,¹ und wir zwar nicht ungeneigt ihme, umb seines uns berühmt fürkommenen ritterlichen Wohlverhaltens willen, mit Gnaden zu bedenken . . . *rendeljük*, dass du uns hierüber und was uns dies Orts zu thun ist, dein gehorsambes Guetachten zuekommen lassest ; etc. ²⁰

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

Megjegyzés. Ez a keletnélküli rendelet a levéltár 1604 márczius-áprilisi csomagjában hever, a mikor — úgylátszik — ügyét elintézték, mivel adatunk van reá, hogy 1603 őszén Rottwitz már birtokában volt a császár megerősítésének, a 25 mi — tekintve, hogy e rendelet kihagyott részében a császár az Erdélybe küldött biztosokat említi — valószínűleg még ez év nyarán megtörtént, a mi azonban még nem jelentette azt, hogy tényleg kezéhez is vehette a még 1602 elején kapott jószágait. ³⁰

¹ Együttes adománylevelök 1602 januárus 5-ikéről való ; szövegét ld. 1. kötetünk 841. sz. a.

1301.

Szatmár, 1603 június 2.

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

*Sokáig nem írhatott. A körülzárt Szamosújvárból húsz
5 lovasa kíséretében életveszedelem közt menekülhetett ide, segélyt
várva. Székely Mózes hada Gyulafejérvár bevétele óta nem tett
nagy haladást.*

Mucho ha que no he escrito a V. S. por las incomo-
didades que he tenido hasta agora, sin culpa mia, porque
10 no habiendo yo querido abandonar la provincia por no
hacer perder la esperanza a los buenos (que son pocos)
he andado de una parte a otra, conforme las ocasiones
que se ofrecian y ultimamente hallandome asediado en el
castillo de Zomos Uivar y viendo ir a la larga la llegada del
15 socorro que me tienen prometido y que me habia de perder
me resolví de salirme de noche con 20 caballos con gran
riesgo y peligro y por gracia de Dios he llegado a salvamento
a este lugar, donde he hallado poco de bueno y si no hallegan
otras fuerzas sere forzado poner otra vez mi vida en las
20 manos de los Ayduques y porque no se me pueda oponer
cosa alguna, quando no pueda hacer mas ire con estos por
dar conclusion en un modo u otro a esta empresa. El
enemigo despues de la presa de Alba no ha hecho ningun
progreso ¹ y todas las fortalezas con las ciudades estan
25 todavia por nos otros y no hay duda que si hallegase la
cente de Slesia con otra forastera, se podria hechar de la
provincia al enemigo, mas nuestras cosas van tan a la
larga quanto V. S. save.

De Sakmar, que es en la frontera de Transilvania,
30 a 2 de Junio 1603.

(Eredeti, simancasi spanyol állami levéltár, Legajo 707.)

Megjegyzés. Szamosújvárból való éjjeli menekülését Spon-
toni is elbeszéli (id. m. 225. l.), megemlítvén, hogy Basta

¹ Ezt nem szabad szószerint érteni, hisz már maga az a
35 körülmény, hogy Székely Mózes hadai hetekig tudták körülzárva
tartani Bastát Szamosújvár várában, mutatja sikeres haladását.

mindössze két kocsival és 17 lovassal szökött ki, »ch' eran in habito Unghero«, hogy az ostromló magyarok táborán könnyebben átjussanak. Kolozsvárra érve Basta kitartásra s a császár iránti hűségre inté polgárait és német őrségét, aztán tovább ment Szatmárra, honnan szerencsés szabadulásáról sietett híveit és tisztjeit értesíteni. Bastát május 24-én egy parasztember hozta ki Szamosújvárból,² melyben Sennyei Pongráczot hagyta őrzésére, ezer aggodalom közt,³ s aztán 28-án érkezett Szatmárra.⁴

1302.

10

Prága, 1603 június 5.

Rudolf császár Bastának.

Herr Basta soll so bald die Schlesischen 2000 Mann hineinkhumen, das Preinerische Regiment zusammenführen, mustern, reformieren und reduciern lassen.

15

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 16.)

1303.

Prága, 1603 június 12.

Rudolf császár Bastának.

Herrn Georgen Basta Andreassen Zekel Supplicieren wegen Confirmierung deren ihme durch Sigmunden Bathori verleihenen Güeter umb Bericht und Gutachten überschickt.

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Protokollbücher 1603. B. fol. 316.)

1304.

Szatmár, 1603 június 14.

25

Basta Mátyás főherczegnek.

A magához rendelt tisztok ártatlanok a kassai Salm-ezred lázadásában.

Essendosi il luocotenente colonnello dil conte di Solmes, insieme con gl'altri officiali separati dalle lor compagnie

¹ Szamosközy feljegyzése, munkái IV. k. 179—180. l.

² Sennyei Újvárból írt 1603 május 23-iki levelét ld. az Adalékok Zemplén-vármegye történetéhez 1897. évf. 40. l.

⁴ Ezt egykorú olasz tudósításból tudjuk.

a causa dell' alteratione de' soldati, e dovendo essi officiali venir da Sua M. Sacra^{ma} et a V. A. Ser^{ma} per giustificarsi, li ho voluto accompagnare con questa e testificare che niuno d'essi officiali ha havuto parte in detta alteratione, anzi essi sono stati in gran parte causa che si siano castigati i principali del mottino in Cassovia, sì come l'Altezza V. Ser^{ma} havrà inteso, e in tutte le occasioni che si sono presentate, essi officiali hanno fatto il debito loro e meritano che Sua M. Sacra^{ma} ne tenghi conto ; etc.

10 Data in Sakmar, a di 14 Giugno 1603.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. 1603. Okt. 80. Reg.)

1305.

[Szatmár, 1603 június 14.]

Basta Kolozsvár város tanácsának.

15 *Értesülvén az ellenség előhaladásáról, parancsoljuk, hogy az város magát az hűséghez tartaná, mert vasárnap oda érünk a császár ő Felsége hadával és megsegítünk.*¹

(Említve Szamosközy munkái IV. k. 187. 1.)

1306.

20 Szatmár, 1603 június 18.

Basta Spinelli Fülöp érsek prágai nuntiusnak.

Válasz. Székely Mózes előnyomulása. Kolozsvár eleste. Basta erőtlensége és elkeseredése.

Stando io assediato nel castello di Ujvar me capitò
25 una lettera di V. S. Illma che per haverla lasciata in detto castello con altre cose mie d'importanza, non saprei per hora dir la data d'essa, basta che mi fu gratissima al solito et non occorreva altrimenti far scusa meco di non haver risposto ad alcune mie, sendole io obbligatissimo servitore, et
30 ho sentito sin all' anime le disgratie occorse in casa sua, ma dove è stata prudenza non occorre affatigarsi in consolarla.

¹ Ez lehetett e levél tartalma, a mi — Szamosközy szerint — a város bírát valamennyire megbátorítá.

Quanto alle cose di qua, la città di Claudiopoli dopo la mia uscita si rese a Moyses Siculo ¹ per pura malignità et non per necessità alcuna, perchè non ritrovandosi il Siculo nè artiglieria, nè polvere era impossibile poterlo forzare, tanto più essendoci dentro due compagnie Alemanne, ma la ostentatione de' Transilvani è tale, et spero ne riceveranno il meritato castigo. Io travaglio a più potere per mettere insieme il maggior numero di gente che sia possibile et arrivati che saranno i 4 m. Slesii ho risoluto muover l'esercito et andarmene addirittura a ritrovare il nemico et rimettere il tutto nella mano di Dio, quale spero debbia favorire la giustissima causa nostra. Io spero d' avere 12 m. combattenti et tutti buona gente et se non arriva qualche soccorso al nemico spero haverne buono: ben mi dispiace che per colpa d'alcuni si debba ogni anno mettere il tutto sopra il tavoliere, come se fossimo figliuoli della fortuna, ma poichè non si può far altro attenderemo a menar le mani sin quanto si potrà;² etc.

Di Sacmar, li 18 di Giugno 1603.

(Ered. más. római vatik. Borghese-ltár III. 112. ab. kötete.)

1307.

Prága, 1603 június 18.

Rudolf császár Bastának.

Pénzt kap és 2000 kölni puskát. Radul vajdának évi 100.000 forintnyi segélyt ígért.

25

Non dubitamus tibi consiliarium Camerae nostrae aulicae et fidelem dilectum egregium Paulum a Khrausenegg significasse, quas ob causas nos ipsum ad partes istas ablegaverimus, nempe, ut certas pecuniae summas levaret et penes Cameram nostram Scepusiensem conficeret, tuaeque

¹ Kolozsvár városa június 9-én hódolt meg Székely Mózesnek s ugyanaznap írt levelükben a városi tanács érdekesen adja elő megadásának okait; Székely oklevéltár VI. k. 7—8. l.

² A címzett nuntius Basta e levelét Regensburgban vette kézhez.

35

tandem dispositioni omnes committeret et traderet, imo secum summas ex aerariis Patakianis et Zerednianis depromptas ad te iam vexisse Henkeliana duodecim millia recte deposita ac Chiakiana duodecim millia mutui nomine
5 obtenta, tibi quoque transmissa esse, quae pro contentendo milite in Transylvaniam ducendo insumere et convertere scies. Ut vero ad praefatos usus maius habeas subsidium, iam Camerae nostrae Scepusiensi in mandatis dedimus, quo ex Melithiana et Czoboriana pecunia quinquaginta mil-
10 lium florenorum Hungaricalium ad arcem Zerednie et certas pertinentias numerandorum quadraginta millia tibi transferri et subministrari faciat, non diffisi, illum hanc transmissionem omni cura et studio maturaturam. Pro militibus Wallonis et aliis equitibus duo millia scloporum Coloniae
15 Agrippinae comparari iussimus, quorum unum mille iam Viennam adductum aestimamus, quod, ut ad partes istas etiam quantocius vehatur, iam camerae nostrae aulicae Viennensi commisimus hoc curaturi, ut alterum mille isthuc, quoque quamprimum fieri poterit, feratur.

Voivodae Walachiae ablegatis ad ipsius instantiam hoc respondimus nos annuis centum millibus florenis Hungaricis et quidem quatuor terminis in anno, a festo Sancti Joannis Baptistae iam praesente inchoando et angariatim unam partem dando, ipsum adiuturos; in quorum defalcationem quinquaginta mille floreni Hungarici in partibus istis et quidem cum praescitu tuo nunc deponendi et numerandi sunt, quos, ut praedictus a Khrausenegg a Magnatibus et nobilibus in partibus istis ad assecutorias nostras et bona ipsis oppignoranda vel vendenda obti-
25 neat et congerat ipsi clementer iniunximus; abs te benigne postulantes hoc, quam in te promovere et habita tandem pecunia ipsi voivodae in fide tamen praestanti assignari, utque in militum solutionem, et non in alios usus convertatur, animadverti cures, et qualiter hoc factum, ad nos
30 posthac demisse perscribas; etc.

Dabantur Pragae, die 18. mensis Junii. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 158.)

1308.

Szatmár, 1603 június 19.

Basta Mátyás főherczegnek.

Giorgio Basta Schreiben vom 19. Juni.

Beschluss. Auf die Hof-Cammer, die wirdet die Not-
turfft zu bedenken und dem Herrn Basta darauf zu beschei-
den wissen. Ex consilio secreto.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 4.)

1309.

Szatmár, 1603 június 21.

10

Basta a Szepesi kamarának.

Quoniam generosus Joannes Lugasi, Sacra^{mae} Caesareae
Regiaeque M^{tis} belli domique strenuus, subditus et servitor
eidem Sacra^{mae} M^{ti} non parvo usui est in hasce praesentes
Transylvanica expeditione, *kérjük, állítsa ki Kerekire vo-*
natkozó birtoklevelét, melylyel megjutalmazni kívánjuk.

In Zathmar, 21. Junii 1603.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 12441.)

1310.

Válaszúti tábor, 1603 július 1.

20

Basta útlevele a beszterczei polgárok részére.

Quoniam iudex primarius caeterique iurati cives atque
adeo tota civitas Bistriciensis, summa ope a nobis conten-
derunt, ut illis ad nos tute venire liceat, quibus id, ut facere
liceat permisimus: *rendeljük, hogy őket szabad járásukban*
senki se akadályozza.

Datum ex castris ad possessionem Válaszut positis,
die 1. Julii. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1311.

Szatmár, 1603 július 2.

Basta Miksa főherczegnek.

*A mint seregei mind megérkeznek, megindul az erdélyiek
5 ellen, hogy hidrafejüket lecsapja. Rudolf császártól megkapta
Huszt várát, de a kamara oly súlyos föltételekkel akarja átadni,
hogy nem veheti hasznát, ha csak nem könnyítének rajta.*

Non ho scritto un pezzo fa, sì com' era debito mio, all'
A. V. Ser^{ma}, parte per la sua assenza d' Alemagna, et parte
10 per esser andato alcuni mesi come fuggitivo in Transilvania,
hor qua, hor là, sì come facilmente l' A. V. Ser^{ma} può haver
inteso. Hora non ho che dirle, se non che mi vo preparando
a tutto potere per metter' insieme l' essercito che sarà,
secondo me di sei millia tra Ungari et Razziani, 4 m.
15 Slesii, che non sono ancor' arrivati, et dui millia cavalli
tra Valloni, Flanz et archibuggieri delle frontiere, et cinque
bandiere dil colonnello Preiner, venute d' Albagiulia et
Claudiopoli, et arrivati che saranno i suddetti Slesii con
l'aiuto d'Iddio mi metterò in cammino per andar di novo
20 contra questa idra, che ogn' anno sorge più orribile. Ma, se
questa volta mi riesce il disegno, procurarò estirparla,
il che senza dubbio havrei fatto l'anno passato, se le forze
datemi havessero corrisposto al desiderio, e se mai fu tempo,
hora si presente l'occasione, tenendo avvisi che tra Tran-
25 silvani et Tartari sia gran diffidenza, e quello che più
importa, è che non li è arrivato soccorso veruno da niuna
parte. Ma non mi posso mover in conto niuno, senza l'arrivo
de' Slesii, per non haver a mettere in compromesso tutta
la summa dil negotio in potere di gente tanto leggiera,
30 come quella che al presente mi trovo. Io havea, come penso
haver scritto all' A. V. Ser^{ma}, deliberato¹ di andarmene a
casa, mosso da i molti disgusti che giornalmente mi vengono
dati d'alcuni, che senza causa alcuna mi hanno tolto a perse-

¹ Jorga kiadásában (Studii și documente XX. köt. 313. l.)
35 itt és fentebb is több helyen hibás olvasással közölve.

guitare; ma visto i tumulti di Transilvania, non ho voluto che il mondo mi tenesse per ingrato servitore della Maestà Sua, e però mi son fermato et voglio vederne il fine.

Son circa tre anni che la Maestà Sua Cesarea si compiaque darmi speranza di qualche luoco per far venir la mia famiglia, e la Camera è sempre andata differendo d'un giorno all' altro questa donatione, con varii pretesti. All' ultimo mi hanno concesso Hust con certe condizioni peggiori di tutte le altre, il che mi ha mosso a scrivere alla Maestà Sua, supplicandola a volermi conceder qualche altro luoco, perchè il detto castello di Hust, nè con le condizioni suddette, nè senza è cosa che facci per me. E poichè l'A. V. Ser^{ma} si ritrova costi, la supplico humilissimamente volere intercedere per me di qualche altro luoco, acciò possi far venir la mia famiglia che sono sei anni che non ho visto² et impossibile ch'io possi vivere con l'animo quieto. Et scusimi³ l'A. V. Ser^{ma}, se ardisco darli questo travaglio, che il tutto non procede d'altro che dalla devotissima servitù che le tengo; etc.

Di Sacmar, li 2 di Luglio 1603.

20

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

Megjegyzés. Hogy Bastának Huszt várát a császári udvar mily föltételek mellett akarta átadni, megtudjuk a császári tanácsosok 1603 július 3-án kelt vonatkozó emlékiratából, melynek következő kivonata maradt reánk: Memoriale der Herren Geheimen Ráth wasmassen dem General in Siebenbürgen, Herrn Georgen Basta das Schloss Hust und Zugehörungen, weil er mit den darauf verwilligten 50.000 fl. nit zufriedien und solches dennoch ein 12.000 fl. jährlich Einkommen trägt, dergestalt einzugeben bewilligt, wann Ihre Maiestät ihm 100 m. Thaler zahlen lassen, oder andere Güeter herausen eingeben, undterdessen aber die notwendige Besatzung darin zu erhalten, auch sein Sohn und Erben solches nit abzutreten schuldig, bis sie der 100 m. Thaler contentiert werden. (Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Protokollbücher 1603. B. 358.)

² A mióta t. i. a császár hívására hazánkba jött, hátrahagyván családját.

³ Jorga id. helyén hibásan: scrivimi,

1312.

Bécs, 1603 július 4.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta wird erinnert, dass sich das Pezzisch Regiment
5 erpöten, wann ihnen der erst Termin ehegelegt wird, wollen
sie die andern beide Termine nachgelassen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 91. No. 18.)

1313.

Szatmár, 1603 július 6.

10 Basta [Rabus György császári hadi titkárnak.]

*A hajdukat és rácokat Dés felé küldvén, meglepték a
lázadókat és 40 nemesi hozván magukkal, levágattam őket.
E hó 15-én indulok Erdélybe 16.000 fönyi hadammal. A tatá-
rok nem egyezvén Mózesel, talán már ki is mentek az ország-
15 ből. Bektes basa is hajlandó kimenni von dem Sekel Moises,
der die Eroberung Siebenbürgens gar leicht gemacht,
offendirt worden. Feleségét s gyermekeit Lugosra s onnan
Temesvárra küldte. Nyári és Mózes közt foly a tárgyalás, de
eredményes nem igen lesz. A sléziai 2000 fönyi had most jött
20 meg, de Ribisch csak négy hét múlva jöhet. Der Radul
Waída ist herüber über das Gebirg kumben és 15.000 embe-
rével bei der Cronstadt táboroz.*

(Jorga : Studii și documente XX. k. 320. 1.)

1314.

25 Prága, 1603 július 7.

Rudolf császár Bastának.

*Herr Georg Basta wolle fürderlich berichten, ob Leka
Aga, des jetzigen Wallachischen Waiwoden Abgesandter,
so wegen Übergebung Keowar und Samos Ujvar, bis er*

mit Diensten versehen, 100 Thaler monatliche Underhaltung bewilligt, seidhero Kriegdienst gehabt und ob ihme solche monatliche Bezahlung mit Fueg beschehen mügen.

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 371.)

1315.

5

Prága, 1603 július 7.

Rudolf császár Bastának.

Basta wirdet beantwortet, da er nunmehr das Schlesische Volk bei sich, dass er alle Gedanken dahin richten welle Siebenbürgen zu recuperieren und den Zackel Moyses¹⁰ daraus zu bringen, denn weil der von Khrausenegg bereit bis in 300 m. fl. dargegeben, so werde sich das Volk gutwillig bewegen lassen, wie man dann im Werk noch ein mehrere Summa Gelts hineinzuverordnen, so ziehe der Obrist Kolonitsch mit seinen 5 Fähndlen hinein, dem der¹⁵ Pezz oder ein anderer Obrister noch mit einem ganzen Regiment folgen werde.

(Kivonat, bécsi hadi Itár, Prager HKR. Prot. 138. No. 29.)

1316.

Prága, 1603 július 15.

20

Rudolf császár Bastának.

Gondoskodjék Várad élelmezéséről és őrsége erősítéséről, nehogy Székely Mózes megtámadja és elfoglalja.

Wir werden von unterschietlichen Orten durch Kundschaften gehorsamst erinnert und berichtet, dass²⁵ der Feindt Gross Wardein mit Belägerung anzugreifen entschlossen sein und derwegen allerhandt Praeparation thuen solle; und solches fürnemblich zue dem Endt, damit der Zackel Moises desto eher Siebenbürgen in seine Gewalt bringen und nachmals ruhiger possessediren könnte.³⁰

Dieweil dann hochvonnöten, dass dieselbe Festung darann so hoch und viel gelegen, ja davon fast des ganzen Siebenbürgischen und Oberhungerischen Wesens (enthalt

der Teissa) Heil und Wohlfart dependirt, nach Notturft und bei Zeiten mit Volk, Munition und Proviand versehen werde, so haben wir zue dem Endt unterschiedliche Verschreibungen gefertigt und unserer Zipserischen Cam-
 5 mer (inmassen du aus der Abschrift hierbei mit mehren zu sehen) zugeschickt, mit dem gnädigsten Befelch, dass sie darauf bei denjenigen, bei denen Treidt vorhanden, die Notturft erhandeln und die ehiste Verordnung thuen solle, damit Wardein nit allein mit Proviand auf 4 oder
 10 5 Monat, soviel auf viertausent Mann vonnöten sein werde, sondern auch mit notwendiger Munition zeitlich versehen werde. Und befehlen dir nun, *hogy járadozásában a szepesi kamarát támogassad*, damit wann sich das ganze Kriegshör Wardein zu entsetzen nach Oberhungern begeben
 15 müsste, alsdann an der Proviand kein Mangel, noch Abgang erscheine, sondern die Zuesammenführung der Proviand gen Toggey angestellt werde; über dies auch die Oberhungerischen Spanschaften von unsertwegen dahin vermahnest, dass sie auf einen solchen Nothfall und vorstehende Gefahr,
 20 dass sie zum ersten und am meisten treffen würde, dem allgemeinen Wesen auch mit Treidt, Habern und Gersten beispringen, alle mügliche Hülff leisten und ihre selbst Wohlfahrt darundter befördern sollen; etc.

Geben Prag, den 15. Julii. Anno 1603.

25 P. S. So die Landtleut ihr habendes Treidt nit in einem leidentlichen Werth in des Lassota Schreiben hergeben, sondern dasselbe bei stehender Noth etwa lieber verlieren, dann unserem Kriegsvolk zue Nutz kommen lassen wollen, so wollest uns derselben alsbald ein Ver-
 30 zeichnus überschicken, insonderheit aber alles Treidt, wie in Italia¹ und anderer Orten beschieht beschreiben, und uns die Verzeichnus zukommen lassen, darinnen der ferrer Notturften zu verschaffen haben. Actum, ut supra.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 183.)

35 ¹ A rendelet élén álló kivonatában úgy írja, hogy: «nach italienischen Gebrauch» irassék össze.

1317.

Prága, 1603 július 16.

Rudolf császár Bastának.

Nyugtassa meg a zsoldhátralékuk miatt elégedetlen wallon lovasait. A hüllén kolozsváriakat kiméltelenül büntesse. 5

Ich habe aus des Paul von Khrauseneggs anhero gethanen gehorsamben Relation ¹ seiner deren Orten ihme aufgetragenen Verrichtungen undter anderen auch in Gnaden verstanden, wasmassen mit den sechszehn Compagnien in Siebenbürgen dienenden Wallonischen Reuter ¹⁰ durch dich und ihne wegen eines Nachlasses an ihren praetendirenden Verdienen und Schlacht-Monaten gehandelt und tractirt und bei ihren vier Monat Verdienen, neben dreien Schlachtmonaten schwinden und fallen zu lassen erhalten, der Überrest aber ihnen inner fünf ¹⁵ Monaten aus den Kriegshülfen zu bezahlen versprochen und durch ihne, von Khrausenegg versichert worden.

Nun vermerken wir zwar deine diesfalls neben ihme, von Khrausenegg angewandten Fleiss zu gnädigsten Gefallen zu den Reutern, aber hätten wir uns in Gnaden ²⁰ versehen, sie würden in Bedenkung der ein zeithero allda in Siebenbürgen dennach eroberten nicht geringen Beut, und da sie daselbst, wie auch in Oberhungern auf freie Zehrung, auf den Unterthanen gelegen, das Landt verderrt ein näheren Nachlass, als beschehen bewilligt ²⁵ und eingangen haben; dann obwohl ihnen die Versicherung und Bezahlung aus der Reichshülfen versprochen worden, so kannst du doch selbstn leicht erachten, dass wir bemelte Hülfen, bevorab die erstgefallenden, zue andern hochnothwendigen unaufschieblichen Kriegsaus- ³⁰ gaben, zu Bezahlung des darauf wir ohne das nicht gefolgen können, unentbehrlich bedürftig sein und uns die

¹ Ismeretlen, de a körülményekből itélve Khrausenegg június végén juthatott Bastához, (habár vele való találkozásáról ez nem ír jelentéseiben) és Rudolf császár egy későbbi (1603 ³⁵ december 28-iki) levele szerint úgylátszik június 25-én beszélt vele először.

Abentrichtungen bemelter Compagnien noch hinderstellig
 Rests, so wohl des noch weiter ihren neuen Verdienens,
 auf die bestimmte Zeit sehr schwer, ja dem ganzen Wesen zu merklichen Anstalten fallen würde,
 5 dahero man nun auf andere Mittel zu ihrer Befriedigung würdt gedenken müssen. Und so dann ermelter von Khrausenegg auch dabei Erwähnung thuet, dass durch Wiedereroberung der Stadt Clausenburg und Bestrafung der abgefallenen darinnen etwas ansehnliches herzunehmen
 10 sein möchte, als befehlen wir dir hiemit gnädiglich, wann der Allmächtige dir Gwalt gibt, dass du bemeltes Ort Clausenburg wieder in unsern Gwalt und Gehorsamb bringest; alsdann die Rädelführer und Aufwühler, ohne Verschonen nach ihrem Verwürken anderen zum Exempel
 15 am Leben, neben Einziehung ihrer Hab und Güeter, die andern aber, so in die Aufgebung gleich gezwungen willigen müssen, an Hab und Guet unnachlässlich und einem jeden absonderlich nach Gestalt seinern, seines Weibs und Kinder Vermögen strafest und Fleiss anwendest: ob man der Gestalt diesen Rest der Wallonen abstaten und auch etwas für das Breinerische Regiment dannenher haben könne, dann obwohl die Clausenburger etwa die Aussöhnung suchen und einer Geldt-Straf erbitten möchten: so wollest doch derselben nit Statt thuen, sondern, wie obverstanden, de rigore mit ihnen verfahren; etc.
 25 Geben Prag, den 16. Julii. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 185.)

1318.

Szatmár, 1603 július 17.

30

Basta Rudolf császárnak.

Székely Mihály ezredes halála. Basta két nap múlva megindúl az ellenségre, kinek 3000 gyalogját Merza hada levágta. A vallonokat megnyugtatta.

Hoggi a mezzogiorno il colonnello Michel Zekeli passò
 35 a miglior vita, causato d'un apopleggio che non gli ha

dato più tempo d' un giorno et mezzo *s kérem gondoskodását* d' un altro governatore, che sia soldato, perchè questi confini ne hanno troppo di bisogno, tanto più stando le cose in aria, come stanno ; e tra tanto vo instruendo il suo luocotenente, di chè maniera si debbe governarsi, mentre si facci dalla Maestà V. la provvisione necessaria ; et se ben egli è giovene, ha però ingegno e credo non mancherà del debito suo.

Quanto poi alle cose di qua, io partirò dopo domani . . . ¹ per la volta de Maitin *s onnan tovább* risoluto di andar a trovar il nimico dovunque si sarà, se ben non son arrivato nè l' infanteria di Slesia, nè meno quelli dil Kolonitsch.

Sono avvisi certissimi, che un certo Merza, condottieri dil vaivoda di Valachia, habbi tagliati a pezzi 3 m. fanti di Zekel Moises, il fiore di tutto l' esercito, e con essi alcuni capi d' importanza, et questa è una delle principal cause che mi fa mover l' esercito, non ostante che ad esso Moises sieno arrivati li Cosachi . . . Ho dubitato per dui giorni continui che questi miei Valloni, insieme con quelli dil Flanz, non fussero altrimenti per venire, poichè non se li è potuto dar il compiuto pagamento delle sei paghe promesse ; si sono contentati per tre mesi di saldo, havendo però io promesso per il restante ; etc.

Di Sakmar, li 17 Luglio 1603.

(Jorga : Studii și documente XX. köt. 318—319. l.)

25

1319.

Majtény, 1603 július 19.

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

Hadi hírek. Basta elönyomulási terve és hadi ereje.

Con otra mia di aviso a V. S. de las cosas de aca y como estaba poniendo en orden este exercito y hoy he llegado a este lugar de Maitin, donde se hara la muestra general *és aztán indulok Erdélybe az ellenségre, habár* la infanteria de Slesia con las cinco banderas del Colonitz

¹ Tehát július 19-én.

még nem jutott hozzám, ám tengo aviso certisimo de haber entrado el Walaco con su exercito hacia Corona, cuya vanguardia ha cortado a piezas Székely Mózes 3000 emberét, a mi arra kényszerítette, hogy elsánczolja magát.¹ Corre voz que Simeon con favor de Polacos quiere asaltar la Walaquia, mas si el Walaco fuere prudente me dara ayuda para hechar de Transilvania a Moyses para que yo despues mas facilmente le pueda ayudar contra dicho Simeon. Nuestro exercito sera cerca de 8000 entre Ungaros y Racionos y mas 2000 caballos de Slesia i otros 2000 entre Valona y otra arcabuceria a caballo y quinientos infantes Alemanes del Prainer que salieron de Alba Julia y Claudiopoli. Plegue a Dios de favorecer esta causa, pues es suya.

15 De Maitin, a 19 de Julio 1603.

(Eredeti, simancasi spanyol áll. levéltár, Legajo 707.)

1320.

Prága, 1603 július 19.

Rudolf császár Bastának.

20 *Giorgio Basta soll, wenn er mit der Hilff Gottes Siebenbürgen recuperiert, gegen des Feindts Dition etwas mit Feuer und Schwert tentirn, sich in Siebenbürgen nit aufhalten, Temesvar oder Giula belagern und auf keinem Weg nit underlassen, dem Feind Abbruch zu thun.*

25 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 68.)

1321.

Majtényi tábor, 1603 július 20.

Basta Miksa főherczegnek.

Hadi ereje. Indulása. Bizalma a győzelemben.

30 Ho finalmente messo insieme un essercito assai ragionevole... et il voler differire più oltre la mossa di questo

¹ A magyarul jelzett részeket elhagytam, mivel előbbi jelentésében bővebben ismertette őket.

essercito, sia perniciosissimo a Sua Maestà, perchè oltre al soccorso de' Turchi che può arrivare al nimico, quelle fortezze incominciano a patire di vettovaglie, et i dui mesi di paga dati anticipatamente a gl' Haiduchi, il termine comincia a spirare, et aspettando, faria bisogno ⁵ di nuovo pagamento ; il che saria impossibile, per non vi esser dinari. Et oltre di ciò l' occasione mi par in pronto, *mert seregem is elég erös* ¹ s *így* dopo dimani ² con l' aiuto d' Iddio andaremos innanti ; etc.

Dal campo a Maitin, li 20 Luglio 1603.

10

(Jorga : Studii și documente XX. kötete 319. l.)

1322.

Majtényi tábor, 1603 július 20.

Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

Kérem legyen gondja hadaink hátrálékos zsoldja mi-¹⁵előbbi kifizetésére.

(Elveszett v. lappang, említve Basta 1311. sz. a. levelében.)

1323.

Szilágycseh, 1603 július 21.

Gyulafi László Bastának.

20

Székely Mózes hadai megveretésének első híre.

Servitor ille, qui detentus erat apud Moysem Zekel, hodie primum videlicet hora septima pomeridiana rediit, qui exercitui illorum praesens fuit, omniaque exploravit, et nobis certo retulit Moysem Zekel proelium commissum ²⁵ fuisse armis cum Radul vaivoda penes Brassó,¹ apud molendinum, ubi papyrus conficitur, et Deus optimus maximus victoriam tribuit Raduli vaivodae ; ² adeoque

¹ Számadatait ld. előbbi levelében. ² Tehát július 22-én.

¹ Bécsi másolatában így : penes Coronam.

30

² A csata július 17-ikén történt ; bőven ír róla Szamosközy, id. munkái III. és IV. kötetében.

triumphavit, ut Moyses Zekel, una cum exercitu suo fugam dedit, numeroseque evasit, omnia bellicarum et tormentorum genera ab eis ademerunt, solus Moyses Zekel vulneribus evasit et passa Bektes fugam dedit; 5 praeterea multi viri honoratissimi et strenui milites decollati³ sunt. Nicolaus Bogathi captivus ductus est,⁴ Moyses Zekel rursus parat et suscipit exercitum apud Albam Juliam denuoque copiat. Albertus quoque Nagy, qui apud Des cum Tartaris et Kozacis positus erat, amovit 10 exercitum suum Moysemque Zekel adiit, Janiczeri quoque duo milia ad eundem adierunt, qui machinas maiores ex Tömösvar eductas apportarunt.

Ex Cheh, 21. Julii 1603.

(Basta irodájában készült két másolat, innsbrucki ht. Itár, 15 Ambraser Akten. — Kivonata: Nuntiaturberichte IV/1. köt. 60. sz.)

Megjegyzés. E levelet — bécsi példánya szerint — Nyári Pál kézbesítette Bastának.

1324.

Ákos, 1603 július 22.

20 Basta Lassota Erik felsőmagyarországi mustramesternek.

Sajnálja, hogy nem magának jutott Székely Mózes leveretésének dicsősége. Így most Temesvár ostromát ajánlja Rudolf császárnak. Fizetetlen magyar hadai oly elégedetlenek, hogy ha számukra sürgősen zsoldot nem kap, kénytelen lesz nekik az 25 ország egy részét zsákmányul átengedni.

Partei questa mattina [a buon hora] da Maitin, et a pena arrivato al primo alloggiamento incontrai alcuni servitori del Sr Paulo Nyári con li avvisi che V. S. vedrà per la copia quì inclusa,¹ di che ne rendo gratie a Dio,

30 ³ Bécsi példányában »decolati« helyett »trucidati« olvasható.

⁴ Ez Tholdi Istvánnal együtt fogságba jutván, őt, illetve háromezer forintot váltotta meg magát, de Brassóba menve csakhamar sebeikben meghaltak és a brassói magyar templomba temették; Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 158. 1.

35 ¹ Közöltük előbbi számunkban.

se ben non posso lasciar di sentire sin' all' anima ch' una tal vittoria mi sia stata levata di mano. Ma poichè il tutto risulta in servizio d' Iddio et del padrone, non possiamo, se non laudare il valore di quel Signore et farne publica allegrezza, sì come penso di fare questa sera. 5

Io propongo alla Maestà Sua Sacra^{ma} la impresa di Temesvar, a conditione però che mi mandi oltre alla infanteria di Slesia et quella del Kolonicz un' altro reggimento d' Alemanni. Et perchè potria essere ch' alla Maestà Sua piacesse questa propositione, *kérem támo-10 gátását, hogy mielőbb elegendő löszert kapjak.* Io usarò ogni diligenza per arrivar quanto prima si potrà nella Transilvania et vedere di abboccarmi con il Valacho per vedere in che stato si trova la sua provincia, et insieme la Transilvania, e conforme a questo m' andrò governando. 15
Tra tanto ho risoluto di schiffare Claudiopoli, perchè sarà impossibile difenderla dal sacco, il che sarà bastante a metter in disordine tutto questo essercito, per la diversità di tante nationi. Andrò dritto alla volta d' Alba, *s onnan lehet* verso Lippa e Lugos. 20

Scrivo a Sua Maestà che in ogni modo mandi in qua quanto prima dui commissarii per repartire il paese a questa soldatesca, non vi essendo, a mio parere, altro mezzo per assecurare la provintia, *mert ha kitélik magyar katonáim két hónapja, lehetetlen őket a csavargástól vissza-25 tartanom; addig is* se farà bisogno li consignerò qualche parte del paese, aspettando le conditioni et ratificatione dalla Corte, poichè altro non si può fare; etc.

D' Ákos, li 22 Luglio 1603.

(Jorga : Studii și documente XX. kötete 321—322. l.) 30

1325.

Ákos, 1603 július 22.

Basta Miksa főherczegnek.

Io partei con l' essercito questa mattina da Maitin, *s ott vettem Székely Mózes megveretésének hívét. Ez most 35* è una occasione da desiderare per impadronirsi una volta

della Transilvania, sì come ne scrivo alla Maestà Sua Sacra^{ma} *kérve, küldjön még egy német ezredet*, perchè vorrei assaltare Temesvar és a közben io non mancarò di camminare con ogni diligenza per arrivare quanto prima
5 nella Transilvania; etc.

(Jorga : Studii și documente XX. kötete 322. l.)

1326.

Innsbruck, 1603 július 28.

Miksa főherczeg Bastának.

10 *Válasz. Támogatta volna ügyét, ha levelét Prágában kapta volna. Így is biztosítja jóindulatáról.*

Quas secunda huius Sacmaria ad nos dedisti, eas heri hic Oeniponti accepimus; ¹ quae si nos Pragae adhuc attigissent, non destitissimus tui causa conari, quantum
15 in nobis fuisset. Sed nec sic facere omitemus, quidquid in rem tuam poterimus, saltem, ut nobis aperte declares, ubi locorum tibi prospectum ac gratificatum velis. Nam incertum aliquid arbitrio Camerae constituere, res est infinita et nullius effectus.

20 Tuo proposito numen adspirare cupimus et successum prosperum precamur, et quoniam tibi negotium cum Polonis futurum intelligimus, qui sese ubique temerarie ingerunt, optamus, ut primarios eorum nonnullos, vel nostro etiam venire, si tibi fortuna severit, orco destines,
25 et nos brevi laeto aliquo nuncio exhilares. Siquidem nobis nihil iucundius, quam saepius felicia de te audire; etc.

Datae Oeniponti, 28. Julii. Anno 1603.

(Fogalmazvány, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

1327.

30 *[Dési tábor,] 1603 július 29.*

Basta Cornazzani Antal prágai parmai követnek.

Sietve értesítem, che 'l Moises Siculo finalmente è stato dal prencipe Valacco del tutto rotto et morto ¹ con la

¹ Közöltük e kötet 1311. sz. a.

35 ¹ Haláláról tehát úgy látszik ekkor értesült először.

maggior parte di quelli nobili Transilvani che l' haveano seguitato s' *igy most indúlok* col mio essercito a ricoverare Alba Julia, *a mi, remélem, jobban fog sikerülni, mint előbb, mert* ho deliberato usare il rigore et non più la solita clemenza verso quelli, che tante volte m' hanno mancato ⁵ la fede et obbedienza giurata a Sua Maestà.¶

(Cornazzani leveléből, parmai áll. ltár, Carte Farnesiane.)

1328.

[*Dési tábor, 1603 július 29.*]

Basta Radul havasalföldi vajdának.

10

Intelligo, te campestri proelio superasse Moysen eumque trucidasse, quo percupio scire. Item praecipio tibi, ut cum toto exercitu redeas in tuum regnum, illudque defendas; si quos invenero in Transsilvania hostes, ita procurabo, ut nemini obsint; habeo enim tam numerosum ¹⁵ exercitum, ut quibuslibet sufficiam.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 330. 1.)

Megjegyzés. Basta e levelét Radul vajda Brassóban tartózkodása idején, augusztus elején vette, sőt a generális másik levelében is inté a vajdát a távozásra, kérve egyúttal jelentését ²⁰ arról, hívek maradtak-e a brassaiak a császárhoz vagy nem?

1329.

Bécs, 1603 július 30.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wird berichtet, dass der Feind willens Ofen zu ²⁵ proviantieren und bei Esseg ankommen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 91. No. 134.)

1330.

Válaszúti tábor, 1603 július 31.

Basta Besztercze város tanácsának.

30

Tartóztassa meg a nemesek ottani ingó marháját.

Es ist hiemit an euch unser ernstlicher Befelch ihr sollet aus dieser Stadt Nösen der siebenbürgerischen

Edelleuten Güter oder Sachen durchaus nit verrücken oder herausnehmen lassen, sondern dieselben alldorten verwahrt und versiegelter behalten, bis wir weitem Befelch thuen werden, was ihr darmit thuen sollet; usw.

5 Datum im Feldtlager bei Válaszut, den letzten Juli 1603.

Külczime: Zeöcz¹ Geörgen, Richtern in der Stadt Nösen zu überantworten. Bistricium.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

10

1331.

[*Kolozsvári tábor*], 1603 július 31.

Basta [Zuconi Vinczének Prágába.¹]

Sietve jelentem, che la rotta di Sechel Mosè è stata verissima, anzi da tre o quattro parti tengo avviso certo che
15 sia morto nella battaglia.² Bechtes bassà con le reliquie dell'essercito se n'è fuggito verso Transilvania et i Cosacchi venuti novamente di Polonia hanno preso l'istesso cammino, dietro a quali ho mandato 4 milla cavalli, non so, se gli potranno arrivare. Insomma nella provintia non è più
20 nemico alcuno. Io sto hora trattando con questi di Claudio-poli per veder di castigarli nella borsa,³ et del resto se ne tratterà poi a suo tempo. Io partirò domani con l'essercito verso Albagulia, dove spero abbocarmi col Valacco per trattare della comune conservatione.

25 (Augusztus 18-iki prágai kivonata, ujsághír alakjában írva, a római vatikáni Borghese-levéltár III. 51. a. kötete 247. l.)

¹ Olvasandó így: Szöcs.

² E levél prágai kivonatában olvassuk, hogy »al suo agente qua« írta, a ki ekkoriban valószínűleg Zuconi volt.

30 ³ Basta azt is írta még kiegészítőleg pár nap múlva egy keletnélküli levelében, hogy Székely Mózes hétezer főnyi hadával maradt halva a csatatéren és holttestét »una lega lontano da Corona con tre archibugiate« megsebesítve találták meg Fekete-halomnál; Hurmuzaki: Documente VIII. k. 271. l.

35 ³ Ebből azt következtetem, hogy Basta estére már Kolozsvárra ért Válaszutról s ott tárgyalt a meghódolt város követeivel.

Megjegyzés. Székely Mózes haláláról ugyancsak a fenti prágai híró Basta levelét előzőleg még ezeket a részleteket közli : Non solo si confermano le buone nuove di Transilvania della rotta data da Radul vaivoda di Valachia a Sechel Moises, ma di più per corriere espresso venuto a Sua Maestà s' intende ⁵ siano un'altra volta venuti alle mani, et che al medesimo Sechel Moises già ferito nella prima ruffa, come si scrisse, sia stato nel suo istesso campo tagliata la testa, senza sapersi da chi,⁴ et che con questa occasione l'istesso Radul havesse seguitato la vittoria et fatto anco decollare diversi nobili ¹⁰ principali, ribelli di Sua Maestà ch' erano con esso Moses, et publicar un bando per saper chi fusse quello l' havesse decapitato,⁵ per premiarlo. Di più che il Basta si trovasse già dentro con 12 mila combattenti, la maggior parte però Aiduchi.

1332.

15

[Bécs], 1603 július 31.

Mátyás főherczeg Bastának.

Radul havasalföldi vajda és bojárjai kívánságára, hogy ihnen einen Fahnen, zu dem sie sammtlich schwören, auch sich dessen zu Feldt und im Zug wider den Feindt ²⁰ gebrauchen könnten zu verwilligen, küldünk egy ilyen zászlót s rendeljük, hogy azt a vajdának ünnepélyesen adassad át főembereddel.

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 345. l.)

Megjegyzés. Rudolf császár e zászlója Bastát szeptember ²⁵ legelején Déván érte el, a honnan aztán gróf Cavrioli Camillo által küldte meg Radul havasalföldi vajdának, kit a császár egyúttal állítólag birodalmi herczegnek is kinevezett.¹

⁴ Indulása előtt Basta a város öt főpolgárát felakasztatta, Trausner Lukács deákot pedig fogva magával vitte ; Spontoni ³⁰ id. m. 239. l.

⁵ Spontoni szerint (id. m. 233. l.) Székely Mózeset egy magyar huszár ölte meg ; de Szamosközyből tudjuk (munkái IV. k. 191. l.), hogy ez Rácz György volt, nem magyar.

¹ A zászló ünnepélyes átadása részleteit bőven ismerteti ³⁵ Spontoni, id. m. 244—247. l.

1333.

Tövisi tábor, 1603 augusztus 5.

Basta Besztercze város tanácsának.

Mivelhogy mindeneknél nyilván vagyon, nekönk is
 5 tapasztalhatóképpen tudtonkra vagyon, tudjuk, hogy nek-
 tek is azonképpen, minemő károkát szenvedett az Ngos
 Sennyei Pongrácz uram ő Kegyelme az ellenségtől ő Fel-
 ségéhez, az mi kegyelmes fejedelmönkhöz, római császár-
 uronkhoz való hívségejért, úgy hogy mindenétől megfoszta-
 10 tott; *rendeljük, hogy Erdélyi Istvánnak mindenféle marhá-
 ját, valami névvel neveztetnek, adjátok át neki kárpótlásul.*

Datum ex castris ad oppidum Tövis positis, 5. die
 mensis Augusti. Anno 1603.

Kívül: Aperta 16. Augusti 1603. Notarius Bistriciensis.¹

15 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1334.

[Tövisi tábor, 1603 augusztus 5.]

Basta Brassó város tanácsának.

Rendelem ezennel, ut omnes nobiles, qui cum Mose
 20 *fuerant, ita custodiant, ne quisquam elabatur, donec,*
quid cum ipsis fieri vellet, pleniorem instructionem accipe-
retur s egyúttal küldjétek hozzám quattuor iuratos cives,
hogy általuk akaratomat közöljem veletek.¹

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 330. 1.)

25

1335.

Bécs, 1603 augusztus 6.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Recepisse an den Grafen Basta wegen der gehaltenen
Schlacht des Radul Waida mit dem Zackel Moyses.

30 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 92. No. 16.)

¹ Besztercze város hites jegyzője ekkor Koch Lőrincz.

² Basta e rendeletét a városi tanács augusztus 7-én vette,
 azért tettük keltét 5-ikére.

1336.

Kenyérmezei tábor, 1603 augusztus 7.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Értjük, hogy az Ngos Sennyei Pungrácznak valami-nemű marhája ott volt, úgymint szalonnája, bora, buzája 5 és minden egyéb féle élése, mindeneket Zekel Mojzes kezéhez adtátok. *Ezért rendeljük*, hogy mindeneket, valami az ő Kegyelméjé volt, helyre szerezzétek valami névvel neveztetnek; etc.

Datum ex castris ad possessionem Kenyérmező 10 positis, 7. die mensis Augusti. Anno 1603.

Hátlapján egykorú kézzel: Sennyei Pongarác z uram ű Nagysága hozta azokról az marhá[k]ról, kit Székel Mojzes elvétellett.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 59. sz.) 15

Megjegyzés. Ide, Szászváros közelébe érve, Basta maga elé hozatta s aztán példaadásul táborában felakasztatta a szászvárosi királybíró, ¹ három más társával együtt, ² a miért az elmúlt április havában nem engedték fallal körülvett templomuk udvarára menekülni a város német őrségét, melyet 20 aztán a felkelők egy közeli erdőben utólérve, felkoncizoltak. ³

1337.

Kenyéri tábor, 1603 augusztus 8.

Basta védőlevele Muzsna lakói részére.

Quoniam nos providos universos incolas et inhabi- 25 tadores possessionis Musna vocatae, in Sacrae Caesareae

¹ Szamosközy (munkái III. k. 287. l.) szerint: Bányai Mihály diák volt s nagy lelkinyugalmat tanúsítva, énekelve lépett a vesztőhelyre.

² Megöletésükről egykorú szász följegyzés is szól; Quellen 30 zur Geschichte der Stadt Brassó IV. k. 44. l.

³ Spontoni id. m. 241. l. és egy 1603 augusztus 30-iki tudósítás nyomán; a római vatikáni Borghese-levéltár III. 51. a. kötete 258' l. Ez esemény (Szamosközy munkái IV. k. 179. l. szerint) április 16-án s tatárok által történt. 35

Regiaeque M^{ts} et nostra contra omnes militum impetitiones
recepimus protectionem tutelamque specialem... *paran-*
soljuk, hogy őket minden bántódás ellen megvédjétek; etc.

Datum ex castris ad Kenjer positis, 8. die Augusti.
5 Anno Domini 1603.

(Eredeti, rothadt, nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum, Deposit
Fr. Michaelis, Ms. K. R. 8/70.)

1338.

Kenyérmezei tábor, 1603 augusztus 9.

10 Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. Váradért aggódik, mert kevés a serege. Radul havas-
alföldi vajda gyanús szereplése. Kozákjai közül Basta kétézeret
levágatott. Vimercato kapitány követsége.

Arrivò il barone Joachin Beck con la lettera di V.
15 A. Ser^{ma}, a quale non ho lasciato di obbedire et far per
esso barone, quanto mi è stato possibile; etc.

Io vo non poco dubitando di Varadino, sì come più
d' una volta ne ho dato avviso a Sua Maestà, e però saria
bene provvederci a tempo, perchè se il nemico voltasse
20 in qua tutte le sue forze, chiara cosa è, ch' io non li potrei
resistere, tanto più che de' 8 m. soldati Ungheri che ulti-
mamente levai in Sacmar, non ne posso cavar un con-
strutto al mondo, andando ordinariamente qua e là
spogliando la provincia, et il peggio è, ch' io non posso
25 castigarli, per esser in tanto numero.

Sua Maestà oltre all' infanteria di Slesia m' havea
promesso un reggimento intiero et le cinque compagnie
del Kolloniz, ma sin' hora non ci veggo forma alcuna.

Il Valacho doppo la vittoria havuta ha spogliato
30 Corona et quel ch' è peggio ha rilasciato per danari molti
ribelli, che di ragione non dovea fare. Il suo procedere
non mi piace ponto, sendosi trovate tra le scritture di
Moyses alcune sue lettere, per le quali si vede chiaramente
che tra loro era concluso l' accordo, et se ha combattuto
35 ci è stato tirato per forza da i Haiducchi et Serviani ch' erano

con esso, che minacciorno d' ammazzarlo, se non combatteva.¹ Vi sono altri inditii manifesti, da dove si comprende, che non solo egli habbi giocato a dui tavole, ma che molto prima di hora abbi trattato con il Turco. Mando le originali a Sua Maestà et all' Altezza V. la copia, e tra tanto io andrò dissimulando sin' ad ulterior ordine. 5

Mi trovo con l' essercito verso Deva per finir di discacciare fuori del paese li Cosachi insieme con le reliquie dell' essercito nimico ; etc.

Dal campo a Keniermező, li 9 d'Agosto 1603. 10

P. S. Mandai dietro alli Cosachi et reliquie della rotta 4 m. cavalli, i quali innanti hieri² li arrivorno, l' investirno con molto valore et li ruppero con morte di circa dui millia di loro, acquistato 20 bandiere et 4 pezzi d' artiglieria, di maniera che colui che mandò questi Cosachi in aiuto de' rebelli non restarà molto sodisfatto. 15

Arrivò poi hieri sera il capitano Attilio Vimercato per trattar meco in nome del vaivoda. L' ho interrogato sopra i ponti del Valacho. Egli mi assicura esser stato tutto artificio usato per ingannare Zekel Moyses, et esso esser stato partecipe d' ogni cosa, e che non occorre altrimenti dubitare della fede di esso Valacho. Et conoscendo io esso capitano Attilio per huomo da bene et fedelissimo alla Maestà Sua, le presto fede et Aloigio Radibrati che se ne viene a Praga, potrà anco dire quel tanto ch' egli sa di questo negotio, e s'io havessi havuto tempo di mutar le lettere,³ non havrei fatto mentione alcuna di questo negotio; ma tuttavia mi par bene che le lettere venghino a notitia della Maestà Sua e di V. A. Serenissima. 20

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Aug. 102. Exp.) 30

¹ Ez az érdekes tény egész új világosságot derít Székely Mózes szerepére és halálára, ámbár levele utóiratában Basta maga is visszavonja állítását, illetőleg hitelt ad a havasalföldi vajda mellett működött Vimercato kapitány kijelentésének, hogy a leveleket csupán Székely Mózes megtévesztésére írták. 35

² Tehát augusztus 7-én.

³ Vagyis, ha újra írathatta volna levelét.

1339.

Kenyérmező, 1603 augusztus 9.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Ismételten rendelé, küldjön táborába 5000 kenyeret.

5 Wir haben euch vor diesem mit Ihr Maiestäts Pro-
 viantmeister ersuchen lassen wegen einer Summa Provi-
 ant, welches ihr nit halben Theil geschickt habt. Dero-
 wegen wollen wir mit diesem unserm Befelch auferlegen,
 dass ihr ohne allen Verzug und Hindernus bei Zeiger
 10 dies, des Proviantmeisters Diener 5000 Leib Brot ohne
 einiche Weigerung mit gnugsamer Fuehr allher ver-
 schafften thuet ins Läger und anderst nicht thuen; etc.

Geben zu Kenyérmező, den 9. Augusto. Anno 1603.

Hátlapján: Az 5000 kenyérről való mandatum.

15 (Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 60. sz.)

1340.

Kenyérmezei tábor, 1603 augusztus 10.

Basta védőlevele Kornis Boldizsár szentbenedeki jószágáról.

Quoniam nos condignum habentes respectum fide-
 20 litatis et fidelium servitorum Mag^{ci} domini Balthasaris
 Kornis de Ruszka, quae ipse inde ab initio Sacrae Caesareae
 Regiaeque M^{ti} integre et illibate praestitit, patria bonis-
 que omnibus relictis provincia decedere ¹ potius maluit,
 quam factionibus, seditionibusque quondam Moisis Zekel
 25 adhaerere, *rendeljük, hogy őt szentbenedeki jószága birtoká-
 ban megvédelmezzétek; etc.*

Datum ex castris ad Kenyér positis, die 10. Augusti.
Anno 1603.

(Eredeti, M. Tud. Akadémia ktára, Oklevélgyűjtemény 23. dob.)

30 ¹ Basta egyidejűleg kelt másik védőlevelében itt még hozzá van téve: *voluntarie.*

1341.

Kenyérmezei tábor, 1603 augusztus 10.

Basta védőlevele Kornis Boldizsár alparéti jószágáról.

Quoniam nos . . . *elismeréssel vagyunk ruszkaí Kornis Boldizsár iránt hűségeért és hű szolgálataiért*, possessionem 5 possessionariam eius Alpret vocatam cum curia nobilitari . . .¹ *védelmünkbe fogadtuk és rendeljük, hogy őt megnevezett jószágában megvédelmezzétek.*

(Eredeti, M. Tud. Akadémia ktára, Oklevélgyűjtemény 23. dob.)

1342.

10

Kenyérmezei tábor, 1603 augusztus 10.

Basta dr. Pezzen Bertalan udvari tanácsosnak.

Borbély György seregének és Rádul vajda benmaradt kozákcsapatjainak megveretése. További hadakat kér Várad védelmére.

Il nostro vaivoda di Valachia . . . mi ha fatto una 15 gran spianata a' miei disegni con haver rotto et morto Zekel Moyses, che, se va a dir il vero, mi è dispiaciuto in un certo modo, per havermi interrotto la ferma speranza ch' io havevo della vittoria, se bene a me ancora me ne toccò qualche parte; perchè, havendo inteso che 20 Barbier Georg si era ritirato in un certo stretto, non molto discosto dal castello di Hunyad ¹ con le reliquie dell' essercito rotto et i 3 m. Cosachi venuti novamente di Polonia, incamminai a quella volta 4 m. Haiducchi; i quali innanti hieri ² colsero il nimico nel suddetto posto, e con perdita 25 solo di 25 o 30 huomini ³ ruppero le suddette genti, con morte della maggior parte di essi,⁴ et presa di 4 pezzi d' artigliaria, con 20 bandiere . . . *s így most már* nella

¹ Az elhagyott részek előbbi rendelete szavait mutatják.

² Ez, Basta egy későbbi jelentése szerint, a hunyadmegyei 30 vaskapui szoros.

³ Tehát augusztus 8-án.

⁴ Jorga kiadásában hibásan így: 250, 30[0] huomini.

⁵ A kozákok veszteségét egykorú ujsághír kétezerre teszi.

Transilvania non vi è più alcun nimico. Tuttavia non saria se non bene che il reggimento dil Signore suo fratello ⁵ venisse a Varadino, *nehogy azt támadják meg.* Et però ho novamente mandato ordine al Ribisch, che conduce la infanteria di Slesia, *hogy küldjön 1000 embert, nehogy meglepjenek.* Aspetto anco con gran desiderio le genti dil Kollonitsch per poter metter insieme un' essercito che habbi qualche forma, per potere in qualche modo trattener il nimico, *ha rám támadna.*

¹⁰ Dal campo a Keniermező, li 10 Augusto 1603.

(Jorga: Studii și documente XX. kötete 336. l.)

Megjegyzés. Basta e levelét egy grazi hírirő is kivonatolta 1603 szeptember elsején frott ujságában, megtoldván még ez érdekes ujdonságokkal: Avvisano di più che era giunto al ¹⁵ medemo campo [del Basta] il conte Tommaso Cavriolo, liberato da un certo nobil Transilvano,⁶ così si crede, che sarà seguito di certi Jesuiti, che si trovavano prigionii nel luoco dove era il soddetto conte Cavriolo. Scrivano anco, che la testa del Siculo era stata posta sopra un palo in pubblico alle muraglie ²⁰ di Corona, per essemplio et terrore degli altri rubelli.⁷ Che alcuni de i medemi ribelli Transilvani si eran raccolti di nuovo, et radunati verso Lippa, ma che gli Aiduchi del Basta gli havevan seguiti et disfatti di nuovo, essendosi però salvato Barbier Giorgio con alcuni pochi verso Temisvar. (Eredeti ²⁵ ujsághír, a római vatic. Borghese-Itár III. 51. a. kötete 260. l.)

1343.

[*Kenyérmezei*] tábor, 1603 augusztus 10.

Basta Besztercze város tanácsának.

Hiemit schicken wir unsern Hofmeister Francesco ³⁰ Bonomo zue euch. Dem wollet ihr, was er euch in unserm

⁵ Vagyis a Pezzen-ezred.

⁶ Ez az ifjabb Török Bálint volt, a ki a vashavert olasz grófot olasz orvosával és német apródjával együtt kiszabadítva, vajdahunyadi kastélyába vitte. Cavrioli elfogatása, fogsága és ³⁵ véletlen menekülése részleteit bőven ismerteti Spontoni, id. m. 222—224. és 235—239. l.

⁷ Ezt Spontoni is megerősíti, id. m. 233. l.

Namben anzeigen wird nicht allein völligen Glauben geben, sondern ihme solches helfen leisten ; usw.

Datum Feldtläger, den 10. Augusti 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1344.

5

Innsbruck, 1603 augusztus 11.

Miksa főherczeg Bastának.

Válasz két levelére. További diadalokat kíván neki.

Gratissimum nobis cognitu fuit, ex literis tuis Maitinii et in Ákos, 20. ac 22. Julii datis,¹ victoria a 10 Valachis contra Moysem obtenta. Sed adhuc multo gratius, quod spem facis perfidam istam gentem tandem plane compescendi. Quod, ut tibi Deus ad reliquas insignes victorias cumulum addat, ex animo optamus. Istud vero nos quodammodo pungit, quod adventantes hospites Polonos, tibi pro meritis eorum excipiendi, occasio e manibus elati videtur. Sed utcunque agent, fatum suum haud effugient. Tu autem saepe nos felicibus tuis novis recrea et tibi certo persuade, nihil tibi tam prospere succedere ac contingere posse, quod tibi non ex animo cupiamus. 20

Datae Oeniponti, 11. Augusti. Anno 1603.

(Fogalmazványa innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

1345.

Prága, 1603 augusztus 11.

Rudolf császár Bastának.

25

Giorgio Basta wird erindert, dass ihme derzeit des Kolonitschen, noch das andere vertröste Regiment Knecht nit hineingeschickt werden khünde, weil der Feindt mit aller Gewalt gegen Niederhungarn ziehe.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 39.) 30

¹ Közöltük őket e kötet 1321. és 1325. sz. a.

1346.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 12.

Basta és Khrausenegg Belső-Szolnok vármegye rendeiének.

Mivel hogy immár az országba vagyunk *parancsoljuk*,
 5 *hogy* ad ultimum diem huius mensis Augusti oda jőni
 tartozzék, az kapuszámról való regestomokat vélek el
 hozván, valahol az mi személyönket hallja; etc.

(Thaly Kálmán: Történelmi Kalászkok 87. l. és Vajda Emil:
 A vargyasi Daniel-család a közpályán és a magánéletben 52. l.)

10

1347.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 17.

Basta Besztercze város tanácsának.

Budaki György, várostokban lakó ember, jelentette
 nekünk könyörgése által, hogy az ő megholt atyjának
 15 István király¹ a budaki dézmát conferalta volna vita
 durante. *Érdemeit méltányolva rendeljük tehát*, hogy annak
 az Budak nevű falunak dézmáját betakarni neki meg-
 engedjétek és semmi úton őtet abban megháborítani ne
 merészeljétek; etc.

20 Datum ex castris ad oppidum Zazvaras positus,
 17. die Augusti. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1348.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 20.

25 Basta és Khrausenegg Lassota Erik mustramesternek.

Hűsége jutalmául Nagyjalt adják neki.

Memoriae commendamus . . . quod nos honorificum
 et condignum habentes respectum, fidelitatem et fidelium
 servitiorum generosi Erici Lassotae de Steblowa, circuli

30 ¹ Értendő Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel
 király, kit még halála után is így emlegettek az erdélyiek.

superioris Hungariae lustrationem et generalatus pronunc locumtenenti, *jutalmául* totalem et integram possessionariam portionem in possessione Nagyfalu, cum domo et curia nobilitari ibidem habita, in comitatu Krasnensi existenti habitam, cum suis pertinentiis, quae antea Dionisii 5 Banfi de praescripta Nagyfalu praefuisset, sed ex eo, quod ipse cum Transylvanis anno Millesimo sexingentesimo primo, contra praedictam Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} et eius dignitatem arma coepisset, et ditionem illius hostiliter invasisset, ac propterea labe infidelitatis 10 notatus fuisset, Mag^{co} domino quondam Stephano Prepostvári de Czinger contulissemus, iam vero per mortem et defectum seminis eiusdem Stephani Prepostvári *ő Felségére visszazállott, neki adományozzuk*, hoc tamen conditionis interventu, quod si reditus aliqui in ea cense- 15 buntur esse ecclesiastici, non alterius religionis vel sectae praedicantium, sed catholicis sacerdotibus eos dari et administrari facere teneatur et sit adstrictus; etc.

Datum ex castris ad oppidum Zazwaros positis, 20. die mensis Augusti 1603. 20

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1349.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 20.

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

Küldi Rudolf császárnak a levert kozákoktól elvett zászlókat, 25 seregeket kérve ismét a Temesvár elleni ajánlott ostromvállalat megkezdhetésére. Erdély immár teljesen a császár hatalmában van s így jó volna megtartásáról gondoskodni, mert Basta maga erőltlen arra.

Con este correo envio a Su Magestad Cesarea las 30 18 banderas que se tomaron a los Cosacos,¹ que por cierto han sido muy mal tratados, no solamente por los mios, pero tambien por los villanos que viven en este extremo,

¹ Ezekről a zászlókról már tiz nap előtt írt 1342. sz. a. levelében.

y muy pocos se han salvado a Temesvar al despecho de quien los invio en estas partes, hanse hallado cartas del Turco al rey de Polonia, pidiendole que inviase algun socorro a Sekel Moyses, y creo firmemente que esto ha
 5 sido la causa que estos Cosacos vinieron aca. Yo me hallo con el exercito aqui cerca de Deva, esperando la resolucion de Su Magestad sobre lo de Temesvar ² que muchos querrian yo la sitiase; pero sino me ymbian por lo menos 4000 o 5000 Alemanes yo no entiendo
 10 empeñarme, para no meter en compromiso aquel puntillo que V. S. sabe. La provincia al presente se halla del todo en poder de Su Magestad y seria bien que se tratase de la manera como conservarla, porque si el exercito del enemigo se echase sobre estas partes yo no seria
 15 bastante para resistirle y seria mayor error que lo pasado y assi lo escrivo a Su Magestad y ministros, yo no puedo saber hasta agora, para donde el exercito real del enemigo se querra encaminar, solamente parece que tiene la cabeza para la Unghria inferior; con todo esto no es aun tan
 20 adelante que no podria venir aca, siempre que quisiere, de que en breve tendremos certidumbre y lo avisare a V. S.

Del campo a Zazvaros, en 20 de Agosto 1603.

(Eredeti, simancasi spanyol állami levéltár, Legajo 707.)

1350.

25

Prága, 1603 augusztus 20.

Rudolf császár titkos utasítása Bastához.

*Erdély városait, várait és bányáit németekkel óhajtja meg-
 rakni. Ezért a lázadó erdélyi nemesekkel kiméltelenül bánják és
 semmi szín alatt velök ne béküljön, de a hű magaviséletűket
 30 jutalmazza. Az elkobzott jószágok jövedelmét fordítsa seregei
 hátralékos zsoldjára, birtokokat pedig csakis jutalomra érdemes
 hű németeknek adjon. Az egyházi javak és a fejedelmi udvar-
 tartáshoz tartozó birtokok, valamint a vámjövedelmek épségben
 maradjanak. A földművelő parasztnépet és bányamivelőket védel-*

35

* Temesvár elleni hadi tervét Basta már egy hónappal előbb felajánlta Rudolf császárnak.

mezze, hogy az elpusztult ország újra felviruljon. A nemesség kiváltságait ne vegye figyelembe. A várakra és határookra vigyázzon, különösen hogy oláhok ne települjenek be nagyobb számmal, csakis városokba. A hüllén székeleyeket büntesse, a hívek főlé pedig idegen kapitányokat rendeljen. A hű szászokat védelmezze, 5 kivált a nemesek ellen. A várak jövedelméről könyvet vezessen. A hatalmaskodást büntesse és tiltsa, de ez útasítást tartsa titokban.

Wir hoffen zu Gott, du werdest die ungetreuen Siebenbürger, seit der des Wallachen gehabten Victorie nunmehr gedämpft haben und im Werk sein unserer jüngsten 10 Resolution nach, jeden nach seinem Verdienen am Leben und durch Einziehung ihrer Güeter, und in anderweg, damit sie nit mehr schaden khünden ernstlich zu strafen; ¹ sintemal unser entliche Resolution ist das Land, die Städt und die fürnembsten Päss, Häuser, Perkwerk und 15 Cammergefäll mit Teutschen zue besetzen, Festungen zu pauen ² und das Land, so an ihm selbst fruchtbar und guet ist, vor fernem Abfall zu versichern.

Dieweil wir aber in Sorgen stehen, dass die noch übrigen abgefallnen, treulosen Siebenbürger von Adel und Bür- 20 gerschaften (weil ihnen ihr Vorhaben missraten ist) umb Gnad bei dir erhalten sich entschuldigen und von neuem zu schwören, und gehorsamb zu sein sich erpüeten werden, wie sie vor auch gethan haben, so wöllest von uns verwar- net sein, dich gegen ihnen, den Rebellen, Ungetreuen und 25 Meineidigen, sonderlich denen fürnembsten, durch einiches Zusagen oder Aussühnen (sie erpieten sich gleich, was sie wollen) in nichte einzulassen, sondern allein sie und alle ihre Güeter nichts ausgenomben, auf Gnad und Ungnad aufzunemben, die es verdient, hinzurichten, die übrigen 30 fänglich zu halten, oder da erhebliche Ursachen vorhanden wären, etlichen an Ehr und dem Leben Gnad zu erzeugen, uns deren mit deinem Guetachten zue berichten, den Getreuen aber, so sich wohlgehalten favorisieren und ihnen die Güeter, so ihnen der Zakel Moses unrechtlich 35 genomben, zu restituieren. Und weil wir ohne das unsern

¹ Rudolf császár e rendeletét ld. 1317. sz. a.

² Hogy Erdélyben várakat építsenek, maga Basta ajánlta.

Hofkammer Rath und g. l. Paulen von Khrausenegg und
Georgen Hoffman Zipserischen Kammer Rath, unserer
Kammergüeter und Einkommen halben hinein verordnet,
so wöllest dich auch hierin ihres Raths und Gutbedün-
5 kens gebrauchen, und euch hierin zu unserm und des
Landes Nutz vergleichen. In allbeg aber bedacht sein, dass
die Stadt Clausenburg und andere abgefallnen Städt,
Märkt, Flecken und Schlösser dem Kriegesvolk nit zum
Raub gegeben oder verwüestet, sondern die Radlführer
10 am Leib, Leben, Hab und Güeter, theils aber mit ewiger
Gefängnuss und Confiscirung ihres Vermögens, die übrigen
weniger schuldigen im Peutl dermassen gestraft werden,
damit sie künftig kein Schaden thuen khunden, aber alles
mit gueter Ordnung und Haltung eines eigenen Registers,
15 und dass die Strafen zue Bezahlung unsers Kriegesvolks
ausständigen Verdienens, nach euer dreier Guetachten
verwendet und darumben ordentliche Raitung gehalten
werde ; und also auch von denen Güetern zu verstehen,
so man von den Ungetreuen nemben und den Getreuen
20 umb das Geld käufflich geben würdt. Alle solche Käuf
aber, item die Vorsätz, Pfandschaften, auf Ablösung oder
Lebenlang, und was man verdienten gueten Leuten
teutscher Nation geben wirdt, die sollen auf unser Wohl-
gefallen und Ratification gerichtet, und ihnen darumben
25 keine Schein-Donation oder einiche Aussöhnung auf-
gericht, sondern alles auf uns remittiert werden. — In
allweg, dass die, so wir mit Güetern begnaden, uns geschwo-
ren sein, in aller Treu und Gehorsamb bei uns zu leben
und zu sterben.

30 Die geistlichen Güeter, Bisthumb, Klöster, Pfarr-,
und Stiftungen sein im allweg auszunemben, so wohl auch
die Zehnt, Schätz, Gold-, Silber-, Kupfer-, Salz und andere
Perkwerk und Waschwerk, Mauth, Dreissigist, Landt-
und Kriegs Steuern, und in gemein alles, so hievor den
35 Geistlichen und einem Fürsten in Siebenbürgen zu seiner
Hofsunterhalt und Kammer gehört und gereicht worden.
Allen Haubthäusern und Festungen sollen ihre von Alters
angehörigen Dörfer und Einkhomben beleiben und da Not,

so viel darzue gegeben, dass sie können erhalten werden. Und welche Unterthanen von unser eignen Kammergüetern, Festungen, Herrschaften und Schlössern, sich bis-
 hero unter gewährtem Krieg, bei denen Landleuten oder Städter unter dero Schutz angefezt oder untergeben ⁵
 haben, die sollen solcher Undergebung, und ihrer Pflicht ganz wieder ledig und los sein, und wieder zu ihren Häuser und Güetern, unter unsern Schutz und Dienst, wie zuvor kumben, und sie kein Mensch bei Straf davon nit abhalten, wie dann du und berührte zwen Rätthe bedacht sein ¹⁰
 sollet, die Kammergefäll und Sachen, bis zu weiter unser Fürsehung, uns zum besten zue bestellen; auch auf solche Einkommen, und allerlei Mittel zu trachten, davon das Kriegesvolk mit Gelt und Proviandt, auch das Artelereiwesen, wie zuvor auch geschehen, ohne unsern so grossen ¹⁵
 Unkosten, zu erhalten.

Dem armen Pauersmann muss man vor unsers Kriegesvolks Insolenz Sicherheit machen, dass er mit Ruhe seine Häuser, Dörfer, Felder und Weingärten pauen, wieder Vieh und Proviandt im Landt zieglen und man das ²⁰
 Land in bessern Standt bringen, dass selbe unsere Kriegsleut, die neuen Inwohner künftigt geniessen und sich desto besser erhalten mügen, in Sonderheit auch die Underthanen, so allerlei Pergwerk pauen und sich des Goldwaschen gebrauchten, die sollen allein unter unserm ²⁵
 Schutz und Jurisdiction bleiben, und keines Orts ihnen die Perkwerk, auf unsers Gubernators Zulassung zu pauen, oder Gold zu waschen nit verwehrt werden.

Von ihren siebenbürgischen Freiheiten, alten Gewohnheiten und Rechten, do der Adel oder Städt darmit für-
 kommen würden, wöllest nichts annemben, noch bewilligen, weil sie dieselben so oft verwirkt, und mit dem Schwert gewonnen sein, dann wir wollen nach unserm Gefallen Gericht, Recht und Landtsgewohnheiten machen, nach denen sie leben, dabei auch die Teutschen und andere, ³⁵
 so sich von neuem ansetzen beleiben und zuenemben khündten.

Die Confinia und Haubthäuser mit Besatzung, Gebäu,

Proviandt und Munitiō zu verwahren, ist dir, als unserm Kriegshaubt vertraut, und zu sehen, dass die polnisch, wallachisch und moldavische Nachbarschaft, unserstheils, so viel m̄glich in guten Verstandt erhalten, und alle
 5 Weiterung verh̄et werde, weil man mit dem Erbfeind zu thun hat.

Und dieweil mit wenig^{*} Gefahr, da die Wallachen in grosser Meng in Siebenb̄rgen einwurzeln w̄rden, wie uns f̄rkombt, dass sie von mehrer Sicherheit, wegen des
 10 Erbfeinds, h̄ufig in Siebenb̄rgen trachten, die Polacken und Moldauer sich auch allgemach einschleifen m̄chten, so ist in allweg zu sehen, dass man sie allda in keiner Menig, sonderlich in Festungen und die St̄dt, nit einkommen lassen, es geschehe dann mit unsers Gubernators
 15 Bewilligung, der ohne grosse Ursach nichts bewilligen w̄rdt.

Wie es mit den Zaggeln zu halten, wirst du ohne Zweifel diejenigen strafen, so sich des Moises Unthaten theilhaftig gemacht ; die gtreuen aber beleiben bei ihrer Freiheit, bis auf weitem unsern Bescheidt ; doch m̄ssen
 20 ihnen auch H̄upter, so sie regieren und auf die sie ihr Achtung geben, von ausserhero verordnet werden, darauf du und unsere R̄the bedacht sein wollest ; vielleicht w̄r nit pees, dass die Kreis und Spanschaften, so es mit dem Zakel Moises gehalten, neben der Straf, von den getreuen
 25 abgesondert und gleichsob zu einer k̄nftigen Ged̄chtnus und Warnung, ein Unterschied gemacht werde.

Und also auch denen Sachsen, so getreu gewesen und blieben, gueten Schutz halten, dardurch sie unser Gnadt und Neigung gegen der teutschen Nation sp̄ren,
 30 und in gueter Hoffnung leben khunden. Also auch die St̄dt bishero durch des Adels Auf- und Zureiten, in- und aus den St̄dten, und mit derselben kostfreien Zehrung zum h̄chsten beschwehrt worden, dadurch die teutsche getreue B̄rgerschaft nit aufnehmen k̄nnen, so ist in
 35 allweg solcher beser Gebrauch aufzuheben und abzustellen, auch darobzuhalten.

Die 4 Spanschaften, so wie vor zu Oberhungarn geh̄rt, aber ein Zeit in Siebenb̄rgen genossen worden,

bis sie neuerlich wieder herüber kummen, sollen in Oberhungen beleiben.

Nachdem auch Samosujvár und andere unsere Güeter schöne Einkommen haben, so ist Noth, dass man von dem Vergangenen Raitung begehre und künftige Einkommen 5 ordentlich verrait werden.

Wie das Recht im Landt, und die Cammer, und anders zum regierenden Wesen gehörig, auf ein beständiges Endt, wie eine Landtsordnung zu bestellen, und der Fromb und Gerecht geschützt und der Ungerecht ge-10 strafft, auch die bürgerliche Nahrung, Handwerk und Handtierung gemehrt und gefürdert werden künnte, deshalb hast du und die zween Räth dein und der vorigen unserer Räth und Commissarien, des von Molarts und Burghausen Relation zu gueter Nachrichtung in 15 kurz zu empfahen, die Notturft zu berathschlagen, und mit Guetachten an uns zu gelangen; hiezzwischen, soviel möglich, alle Gewaltthätigkeiten, die einer dem andern an Leib und Guet zuefügen möchten, abzustellen, und wo Noth, zu bestrafen. 20

Was hiezzwischen etwan eilendt fürfallen möchte, darin du Bescheidts bedörfstest, das kannst du an uns mit Guetachten herausbringen; in allbeg aber diese unsere Resolution in höchster Geheimb halten und nit auskhomben lassen. Hieran thuest du unseren genädigen 25 gefälligen Willen und Meinung, und sein dir mit allen Genaden gewogen.

Geben Prag, den 20. Augusti 1603.

(Fogalmazvány, rothadt, bécsi Kpü. levéltár, Siebenbürgen.)

1351.

30

Bécs, 1603 augusztus 21.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Soll in der Disposition des Gelts darauf gedacht sein, damit dem Breinerischen Regiment auch ein Zahlung geschehe.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 92. No. 90.) 35

1352.

Prága, 1603 augusztus 21.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

*Herrn Georg Basta, Paul von Khrausenegg und Georgen
5 Hoffman wirdet der Sächsischen Städt in Siebenbürgen
Abgesandten, Gallen Lutschs auferlegt werden wollte, ihnen
das entnommene Dorf Ross genannt hinwiederum einzu-
räumen und zu restituiren umb Bericht überschickt.*

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 456.)

10

1353.

Prága, 1603 augusztus 21.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

*Herr Basta, Khrausenegg und Hoffman sollen über
Mathei Vicey und Lorenz Schueltzer, Clausenburgischen
15 Abgesandten Suppliciern, damit sie ihre strafmässige Mit-
bürgern an Leib und Guet nit gestrafft werden möchten, wie
sie sich gegen Ihrer Mt. verschiener Zeit in Treu und
Diensten verhalten, umb Gutachten überschickt.*

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Protokollbücher 1603. B. fol. 457.)

20

1354.

Prága, 1603 augusztus 22.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

*Tegyenek jelentést, mi adható meg Sarmasági Zsigmond-
nak kért jószágai közül.*

25

Bei uns hat Sigmund Sarmasági gehorsambst ange-
halten und gebeten, wir wöllen aus gnädigster Erwegung
seiner treuen und standhaften Diensten ihme und seinen
Erben das Schloss Sidóvár und Zugehörigem, sambt den
Güetern Feide und Busor auch mit dem Zugehörigen
30 gnädigst conferiren und eingeben, wie auch den ganzen
Zehnt der Güeter Sarmaság, Keövesd und Lompért, in der

Spanschaft Solnok, zu besserer Erbauung der Orten nieder-
gefallenen Kirchen und Unterhaltung der Pfarrer all dort
erfolgen lassen. Befehlen euch darumb *tudakozzátok meg*
a dolgot, und was ihm, Sarmasági zu bewilligen mit
Guetachten gehorsambst befehlen; etc. 5

Gegeben Prag, den 22. Augusti 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1355.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 24.

Basta és Khrausenegg Segesvár város tanácsának. 10

Quum ad quintum diem mensis Septembris comitia
generalia tribus nationibus regni huius Transsylvaniae
incolis indicere et in loco, ubi nos personaliter per id tempus
futuri sumus, celebranda statuerimus, *rendeljük, hogy a*
megnevezett időre magistrum civium regium et sedis iudices 15
tárgyalásainkra cum sex civibus iuratis elküldjétek; etc.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 233—23. 4. l.)

Megjegyzés. Kolozsvár városához intézett egyidejű pél-
dánya a város levéltára III. fasc. 61. sz. a.

1356.

20

Bécs, 1603 augusztus 24.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Recepisse an den Basta wegen der gehaltenen Victorie
wider die Cosaggen und Siebenbürger. Soll auch berichten,
ob er ausser Gefahr dem hungarischen Lager zuziehen könne. 25

(Kivonat, Bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 92. No. 99.)

1357.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 25.

Basta Kolozsvár város részére.

Nyílt parancs, hogy a várost senki postálkodásra ne kény- 30
szerítse s az a császári szolgálaton kívül mással ne tartozzék.

Quoniam nos iudici primario caeterisque iuratis
civibus universisque incolis et inhabitatoribus civitatis

Colosvar id favorabiliter annuendum et concedendum duximus, ut ipsi ad nullius instantiam equos cursorios, vel qualescunque vecturas facere aut victualia administrare, dareque debeant, nec sint adstricti; exceptis illis, qui literas
 5 salvi passus a Sua M^{te} Caesarea, vel vicegenerali Hungariae superioris, sive a nobis, vel vero ab Illmo domino commissario ¹ in Transsylvaniam habuerint, quemadmodum praesentes per vigorem annuimus et concedimus. Proinde *rendeljük*, quatenus vosque a modo deinceps annotatos pri-
 10 marium regiumque iudices . . . dictae civitatis Colosvar ad nullam equorum cursoriorum . . . administrationem cogere et compellere aut propterea eosdem in personis rebusque et bonis eorum universis impedire, turbare, molestare, seu quovis modo damnificare praesumatis; etc.
 15 Datum in castris ad Zazvaros positis, die 25. mensis Augusti. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára I. fasc. 7. sz.)

1358.

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 25.

20 Basta és Khrausenegg Kolozsvár város részére.

Bővebb rendelet az iránt, hogy a város lakóit senki postálkodásra ne kényszerítse.

Exponitur nobis in personis primarii et regii iudicis caeterorumque iuratorum civium ac universorum incola-
 25 rum et inhabitatorum civitatis Colosvar, qualiter non deessent quidam, qui ab ipsis equos, currus, caeteraque iumenta, qui illoc iter facerent, extorquere quocunque modo vellent ac niterentur in praeiudicium et damnum ipsorum exponentium manifestum. Supplicatum igitur
 30 nobis est in personis praedictorum exponentium, ut nos citra praemissa de opportuno remedio providere dignemur. Eorum igitur desolutionis et multarum aerumnarum ac frequentium damnorum, quae ipsi in istis bellicis

¹ Khrausenegg Pál.

tumultibus a diversis nationibus perpressi ac paene exhausti sunt rationem habentes, id memorati exponentium annuendum et concedendum duximus, ut ipsi nulli equos, currus vel iumenta, praeter eos, qui vel a Sua M^{te}, vel a domino Lassota de Steblau, circuli superioris Hungariae lustratore⁵ et generalis Cassoviensis locumtenente ad nos in Transsylvaniam, vel a nobis et praedicta Sacra Caesarea M^{te} commissario nobiscum existente, aliquem in locum expediti fuerint, dare vel attribuere, quovis modo debeant et teneantur, quemadmodum annuimus et concedimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis omnibus committimus et mandamus . . . quatenus iam dictos . . . inhabitatores civitatis praescriptae Colosvar ad huiusmodi equorum, curruum, vel iumentorum administrationem cogere et compellere minime praesumatis, iis exceptis, quorum¹⁵ antea meminimus; etc.

Datum ex castris ad oppidum Zazvaros positis, die 25. Augusti. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára I. fasc. 7. sz.)

1359.

20

Szászvárosi tábor, 1603 augusztus 25.

Basta és Khrausenegg Besztercze város tanácsának.

Quum ad quintum diem mensis Septembris *generális-országgyűlést rendeltünk, küldjétek el arra követeket.*¹

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

25

1360.

Prága, 1603 augusztus 25.

Rudolf császár Bastának.

*Székely Mózes megöletésével belátására bízza, hogy mely török kézen lévő vár ellen induljon, de érintkezze Rusworm tábornokkal.*³⁰

Scripsimus iam ante simulatque Moysen Siculum cum suis caesum esse audivimus, quid te in hostem Turcam suscipere vellemus. In praesenti his nostris benigne tibi

¹ Az 1355. sz. a. meghívó (comitalia) szavaival.

significatum volumus, permittere nos liberum tibi, quam in partem sit in Temisvarium, Zolnokum sive in aliam Turcarum arcem limitaneam expeditionem suscipiendam existimes. Hoc vero tibi curae esse cupimus, ut cum
 5 Ruswormio,¹ cui inferioris Hungariae defensio incumbit, de iis, quae pro occasione gerenda sint familiariter, fidenterque per literas communices et ita expeditionem tuam instituas, ne, si necessitas postulet, ab inferioribus Hungariae partibus, quibus auxilia ferenda sint, longius absis.
 10 Placent interim nobis, quae prudenter fortiterque Transilvania geris; teque eo nomine maiori gratia prosequimur.
 Datum Pragae, 25. Augusti. Anno 1603.

(FogaImazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Aug. 97. Exp.)

1361.

15 *Déva, 1603 augusztus 30.*

Basta Miksa főherczegnek.

Ujabb részletek a kozákok megveretéséről. Hadi hírek a törökről. Közbenjárását kéri a császár huszti adománya ügyében.

De' 22 dil passato essendo in viaggio con l'essercito
 20 per Transilvania, scrissi all' A. V. Ser^{ma} della rotta che il Valacho havea data a Moyses Siculo, e come io passava innanti a tutto potere.¹ Et essendo poi arrivato in Alba-giulia, intesi come verso Deva si trovava un certo Barbier Georg con le reliquie dil campo et da 3 m. Cosacchi nova-
 25 mente venuti di Polonia. Et però feci subito partire 4 m. cavalli Ungheri, i quali havendoli arrivati alla *Porta ferrea*, *megverték és Temesvár felé üzték őket.*²

La provintia, per gratia d'Iddio, è tutta in potere di Sua Maestà, ma conviene pensare al sustentarla, acciò non
 30 habbiamo ogn' anno da incominciare. Io mi trovo con l'essercito in questo contorno di Deva, per vedere la intention del nimico, del quale hieri mi son venuti avvisi certi

¹ Rusworm János generális.

² Ld. Kivonatosan 1325. sz. a.

35 ³ Bővebben leírta 1342. sz. a. levelében.

che il Visier con tutto l'essercito sia camminato verso Buda. È ben vero et certissimo che il Scrivano³ rebello di Turco non può tardare ad arrivar a Belgrado, ma non conduce seco se non 7 m. huomini. Dicono che sia per venire alla volta nostra, il che vien molto desiderato da questa ⁵ soldatesca, perchè dicono volergli insegnare a scrivere.⁴

Quì si fa nova habitatione,⁵ unico rimedio, a mio parere, per assicurarsi di questi Transilvani, dil cui castigo in breve l'Altezza V. Ser^{ma} sarà avvisata.

Sua Maestà mi ha fatto gratia del castello di Hust¹⁰ con le sue appendentie et titolo di conte,⁶ ma la Camera aulica non cessa di aggiongerci sempre qualche conditione, che poi guasta il tutto. Scrivo di novo al presidente, acciò mi levino la conditione dell'haver io a sostentar il presidio, perchè in questi tempi le intradi non sariano bastanti,¹⁵ et il dono mi sarìa più presto di danno che d'utile. Supplico humilissimamente l'Altezza V^{ra}, se in questo particolare mi può giovare, si degni favorirmi, già che mia moglie et famiglia dovranno esser a Vienna su la fine di Ottobre, et non havendo casa propria, non saprei dove metterli ; etc.²⁰

Di Deva, li 30. Augusto 1603.

(Jorga : Studii și documente XX. kötete 340—341. l.)

1362.

Dévai tábor, 1603 szeptember 4.

Basta Szászváros város tanácsának.

25

Quoniam nos quam plurimos milites intelligimus esse, qui vexillo et castris relinquendis ad certa ditionis huius

³ Ezt egy későbbi (1603 szeptember 14-iki) levél Kara Jazighinak nevezi.

⁴ Gúnyoros, finom szójáték, vonatkozással a közeledő³⁰ hűtlen irnokra (scrivano), a ki ellensége lett a töröknek.

⁵ Grófi czimének ez legelső említése, de adományozása napját és magát a grófi diplomát nem ismerjük.

⁶ Ez úgy értendő, hogy új őrséget tett a dévai várba ; német katonaságot, báró Hoffkirchen parancsnoksága alatt, a kire³⁵ Trausner Lukács őrzését is bízta ; Spontoni id. m. 244. l.

Transilvaniae loca excursiones, impetitiones faciunt, violentiamque exercent, puta equos, fruges et alia iumenta, caeterasque res mobiles vi adimunt, *rendeljük, hogy az ilyen garázda katonákat megfogjátok s rablott zsákmányukkal*
5 *együtt táborunkba küldjétek.*

(Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei 1868-iki IV. k. 101. l. és a Hunyadvármegyei tört. és régészeti társulat XI. Évkönyve 149. l.)

1363.

Dévai tábor, 1603 szeptember 4.

10 Basta adománylevele Khrausenegg Pál császári biztosnak.

Erdemei jutalmául neki adományozza a császár ő Felségére szállt Toroczkó, Krakó és Rakató birtokát, a hozzájuk tartozó részjóságokkal együtt.

(Ismeretlen, Rudolf császár rendeletéből.)

15

1364.

Prága, 1603 szeptember 4.

Rudolf császár Bastának.

Neki és örököseinek adományozza Huszt várát, előbb adott grófi rangja használatával együtt, de oly kikötéssel, hogy őrségét
20 *saját pénzén tartsa s az elővásárlási jog a császárt illesse.*

Haud immemores sumus, qualiter tibi ante hac comitis Hustensis titulum, et ex redditibus illis per provisorum nostrum dirigendis ultra ea, quae a nobis tibi debentur stipendia, quinquaginta millia tallerorum sive
25 in numerata pecunia, sive in bonis aliis decreverimus, idque tibi peculiaribus literis nostris significaverimus.¹ Verum cum hactenus causas probabiles, ob quas tibi grave futurum esset provisorum ibidem admittere atque te usufructuarium tantum esse debere adduxeris et

30 ¹ Rudolf császár e rangemelő levele nincs meg, Don Guillén di San Clemente jelentése szerint a grófi címet Basta még 1602 április közepén megkapta a császártól, de maga kineveztetése csak most jutott kezébe.

attuleris, nosque tuorum fortium fidelium praeclarorum et nobis gratorum meritorum omnino rationem et considerationem habere cupiamus, itaque nunc memoratam arcem Hust, una cum pertinentiis tibi et haeredibus tuis perennali iure conferendam et concedendam duximus, 5 tali sub conditione, ut si tibi alia bona aequivalentia in aliis nostris regnis et ditionibus dare vellemus, eadem vicissim cedere, praesidium absque impensis nostris intertenere deberes, ac si tu vel tui haeredes aliis vendere vellent, nos praemptionem haberemus; clementer con- 10 fisi, te hac nostra restitutione contentum futurum ac in ea virtute militari et fide, quam nobis et christianae rei, hactenus multis in modis laudabiliter probasti, animo cupido porro perseveraturum et cunctaturum.

Quod immissionem in arcem istam et pertinentias 15 attinet, illam Camerae nostrae Scepusiensi nunc demandassemus, sed obstitit nos hactenus proventuum illorum nullam certam habuisse consignationem, aut (ut vocant) urbarium. Scripsimus tamen iam memoratae Camerae, nobis eandem statim huc ferri curaret, ac iuxta formulam 20 donationalium tibi et haeredibus tuis conficiendarum stylo solito conciperet et nobis expediendas transmitteret. Quod ubi factum fuerit, cum super immissione et traditione tum etiam donationalium expeditione, id, quod opus fuerit mandabimus et tibi transmittemus. Cui 25 gratia nostra Caesarea sumus benigne propensi.

Dabantur Pragae, 4. Septembris. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 222.)

1365.

Prága, 1603 szeptember 4.

30

Rudolf császár Basta, Khrausenegg és Hoffman részére.

Sollen alles Fleisses verhülflich sein, damit des Lazari Henkels¹ Diener dasjenige Geldt, so ihme von etlichen

¹ A rendelet szövegében melléje van írva ez is: der Eltere von Donnersmarkt.

Bürgern zue Clausenburg, welche an Ihre Mt. abermals treulos worden, verrathen, ja dem Zackel Moyses gar überliefert und bis in 15.000 Thaler sich verlaufen solle, restituirt, auch seine bis in 30.000 Thaler liquidierte Schulden erlegt und richtig gemacht, welches zuesamben 45.000 Thaler brächte, die er Ihrer Mt. darzuleihen bewilligt, so für den Radul Waida in Wallachei in Abschlag der ihm für dies Jahr bewilligten 100.000 Thaler deputirt, bis zu der wallachischen Abgesandten Ankunft aufbehalten, und weilen die Clausenburger für die Plinderung 70.000 Thaler geben, die anderen Städt und Märkt auch was namhaftes herschiessen, er, von Khrausenegg auch ein ziemliches Geldt aus Oberhungern hinein bracht, davon das Kriegsvolk zue Feldt underhalten und solches des Henkels Geldt und Schulden desto ehunder zuesamb gebracht werden möge.²

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 223.)

1366.

Dévai tábor, 1603 szeptember 9.

Basta szabad menetlevele Besztercze követei részére.

Quoniam iudex primarius caeterique iurati cives civitatis Besztercze, saepenumero homines et servitores in certis negotiis celeri cursu ad nos mittere et expedire debebit, rendeljük, hogy őket mindenütt szabadon járni engedjétek.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 9. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1367.

Prága, 1603 szeptember 10.

Rudolf császár Bastának.

Giorgio Basta wirdet beantwortet, dass es Ihre Mt. viel die angedeutete Impresa belangt in seine Discretion

² E rendelet szószerinti szövegében megjelent Hurmuzaki Documente IV/1. k. 345. l.

und Dexterität stellen, darzue man zwar das beehrte Regiment gern hineinschicken wolle; weil aber derzeit mit seinem ganzen Schwal daher muss ziehen, so werde es nit sein khünden; solle derowegen mit seinem underhabenden Kriegsvolk wider den Feind tentirn, was nur immer müglich. 5 Im übrigen werde er von der geheimben Hofexpedition Bescheid empfahen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 41.)

1368.

Déva, 1603 szeptember 12.

10

Basta Mátyás főherczegnek.

Figyelmébe ajánlja érdemeiért szebeni Rehner Jánost.

Giovanni Rehner de Cibinio, che viene a requisitione dil commissario Khrausenegg con esso lui in Corte, mi ha fatto istanza che lo vogli raccomandare alla Altezza 15 V. Ser^{ma}, e perchè egli in queste revolutioni di Transilvania si è sempre deportato honoratamente et in particolare l'anno passato nella suddetta città di Cibinio, dove lui si trovò, servì de esempio, acciochè quella città restasse in fede et in altre occasioni ha mostrato l'istessa buona 20 voluntà, *melegen ajánlom kegyeibe*; etc.

Di Deva, li 12 Settembre 1603.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1603. Nov. 26.)

1369.

Dévai tábor, 1603 szeptember 12.

25

Basta védőlevele Szászsebes városa részére.

Praesentium exhibitores Szászsebesienses, ut immunes sint a violentia omnium, sive sibi, potusque exactioni ex nostra benevolentia concessimus; *a miért rendeljük, hogy őket minden bántástól megóvjátok.* 30

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 12. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, dr. Amlacher Albert romoszi ev. lelkész gyűjteménye.)

1370.

Dévai tábor, 1603 szeptember 12.

Basta védőlevele Besztercze város részére.

Praesentium exhibitores cives Bistriczienses ab omni
5 violenta et potentiaria exactione liberando, autoritate
nostra plenipotentiali, qua fungimur, iubemus et manda-
mus singulis, ne ullus violenter in cibo vel potu, vel ulla
alia extorsione, immo ne de equis quidem auferendi sibi
praesumat, seu bobus apud eos violenter auferendis citra
10 benevolentiam iudicum et eiusdem civitatis civium, exceptis
iis, qui literis nostris habitis ad eos proficiscuntur; etc.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die
12. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

Az irat alapján: Protectional Bistriciensis.

15 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1371.

Déva, 1603 szeptember 13.

Basta Rudolf császárnak.

*Küldöm jóváhagyásra azoknak a végzéseknél jegyzékét,
20 melyeket az erdélyi rendeknek most lefolyt gyűlésén tettünk.¹
Igy most e tartomány csendes, csak a török fenyegeti, híre
jövén, hogy a vezérbasa mindenáron csatát akar a mieinkkel.
E szerint Temesvár ostromát most nem tartom kivihetőnek,
de azért seregemmel arra felé indulok, a mint tehetem.*

25 (Elveszett v. lappang; Basta 1379. sz. a. leveléből.)

Megjegyzés. Nagy kár, hogy Bastának a dévai ország-
gyűlésről szóló e jelentése nem maradt reánk, mert így arról
ma sem tudunk többet annál, a mit róla — hazai kútfóink
nyomán — Szilágyi Sándor írt.² Előadását legfeljebb azzal
30 egészíthetjük ki Spontoni (id. m. 244. l.) alapján, hogy Basta
még Dévára jutása előtt (a szászvárosi táborban) kemény

¹ Ld. kivonatossan jelezve következő számunkban.² Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 57—60. l.

szemrehányással illette a kegyelemért esdő elibe jött nemes-séget s megfélemlítésükre szemükláltára rendelte el a tábori főporkolábnak,³ hogy menjen Fogarasra s az ott fogva tartott főemberek közül tizennyolczat⁴ fejeztessen le és kilenczet akasztasson fel, neveiket Basta fel is olvastatván az uraknak.⁵ 5

1372.

Déva, 1603 szeptember 13.

Basta és Khrausenegg válasza az erdélyi rendeknek a dévai országgyűlésen.

Resolutio Illustrissimorum et Magnificorum dominorum¹⁰ dominorum Georgii Bastae, comitis in Huszt etc. et Pauli a Khrausenegg in Wesendorf etc.¹ super propositiones, oretenus hesterna die nobilibus praesentibus in comitiis Devensibus facta, et ad responsum deprecationemque eorundem nobilium, ad ratificationem Suae M^{tis} 13. die¹⁵ mensis Septembris data. Anno Domini 1603.

Hét pontból álló szigorú végzés, melylyel a levert nemes-séget jószágvesztéssel sújtották, a városok közül pedig Brassót 50, Kolozsvárt 70 ezer frt lefizetésére ítélték, kötelezván a kolozsváriakat arra is, hogy quamprimum pa-²⁰ tribus Societatis Jesu ecclesiam parochialem consignare, et scholas domusque pro collegio destructo.²

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 235—236. l.)

Megjegyzés. Szamosközy és utána Bethlen Farkas azt írja, hogy Khrausenegg előterjesztésére a rendek külön beszédben²⁵

¹ Neve Szamosközy (munkái III. k. 46. l.) szerint: Matheus Alexander, cognomento Ummach a Krumpenthal.

⁴ Ezeket Basta rendeletére augusztus 11-én fogták össze és vitték vasbaverve a fogarasi várba; egykorú feljegyzés a Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 158. l. 30

⁵ Az elfogottak s kivégzettek nevét Szamosközy jegyezte fel, munkái IV. k. 201. l.

¹ Czímei közé tartozik még ez is: der Rechten Doctor, Hofkammerrath.

² Ezt t. i. azért, mivel a város polgárai 1603 június 9-én³⁵ tönkretették a jezsuiták farkas-utczai templomát, iskoláját és szemináriumát. kik azóta fedél nélkül, szétszóródva kóboroltak.

feleltek s az életüket és vagyonukat fenyegető Bastát Sennyei Pongrácz kérlelte meg fényes oratioval ;³ de ezekről biztosan megemlékezett volna Spontoni, ha tényleg elhangzottak volna, s így azt hisszük, hogy azok csupán Bethlen retorikai gyakorlatai.

1373.

Prága, 1603 szeptember 13.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Híre jövéen, hogy az erdélyi nemesek Kolozsvár városában sok pénzt rejtettek el, igyekezzenek megszerezni és hadaik zsoldjára fordítani.

Nachdem allhie fürkombt, als sollten die vermög-
lichsten widerwärtigen Siebenbürgischen von Adel vor
diesem gen Clausenburg viel, in die 60.000 fl. Rheinisch
wert gesteckt und an sonderer Ort verwahret haben,
daher diejenigen, so darumb gewusst, die 70.000 Thaler
Straf, darvon du, von Khrausenegg in deinem Schreiben
vom 19. August nächsthin Andeutung gethan, welches
anerbieten oder dargeben würden können ; befehlen
wir euch hiermit gnädigist, ihr wollet euch demnach
der Beschaffenheit bei denen Teutschen *kinyomozni, s ha
ügy lenne*, alsdann Gelegenheit sehet, wie ihr dergleichen
zur Handt bringen und darvon zu des Kriegsvolkes
Unterhalten *fordítsatok és* wollet dahin bedacht sein, damit
dergleichen Strafen an Städten und andern nit dem Kriegs-
volk zur Ausbeut, sondern in Abschlag ihrer Besoldung
gereicht und verfolgt werden ; etc.

Geben Prag, den 13. September. Anno 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14425.)

30

1374.

Prága, 1603 szeptember 13.

Rudolf császár Bastának.

Tegyen sürgösen jelentést Leka aga ügyében.

Du wirdest dich ohne Zweifel zu erinnern haben,
was wir vom 7. abgelofnen Monats Julii dir wegen der

³ Közölve Bethlen *Erdélyi históriája* V. k. 481—489. l.

monatlichen Unterhaltung, die wir des Radul Waida in Wallachei allhero Abgesandten, Lekae Aga bis er mit andern unsern wirklich Diensten versehen würdt, be- willigt, angedeutet und benebens in Gnaden anbefohlen, uns deinen gehorsamben Bericht zuekhomben zu lassen, 5 ob er, Aga sich nit etwa drinnen in Siebenbürgen in unsern Kriegsdiensten, darvon er auch seine Bestallung oder Underhalt gehabt, brauchen lassen, damit wir ihne seiner bei uns gesuechten Bezahlung halber desto füeglicher bescheiden khundt.¹ So uns aber derentwegen¹⁰ bis dato nichts zuekhomben und dann er, Leka Aga umb Bescheidt sich uns täglich anmelden thuet, als ist hiemit unser gnädigster Befelch, dass du wollest uns solchen deinen Bericht beghertermassen unverlängt zuekhomben lassen; etc. 15

Geben Prag, den 13. Septembris 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. Itár, Hofffinanzen 13631.)

1375.

Dévai tábor, 1603 szeptember 14.

Basta Segesvár város tanácsának. 20

Adják vissza Apafi György és testvére elfoglalt jószágait.

Hagyjuk és parancsoljuk auctoritate nostra plenipotentiali, hogy ez mi levelönk látván, mindjára Apaffy Györgynek és Ferencznek atyjoktól maradt javokat Ebesfalvát és ahhoz tartozó egész jószágokat, vala-25 melyeket elfoglaltatok, egyebeket is mindeneket ez mi levelünk látván nekik kezekhez bocsássátok és restituáljátok, minden halogatás nélkül, több poroncsolatunkat ez dologról nem várván; etc.

Datum ex castris ad Devam positis, die 14. Sep-30 tembris. Anno 1603.

(Eredeti, Segesvár város levéltára 102. sz.)

¹ Egykorú kivonatát e kötet 1314. sz. a. közöltük.

1376.

Dévai tábor, 1603 szeptember 14.

Basta Belső-Szolnok vármegye rendeinek.

Hagyjuk és parancsoljuk, hogy ad primum diem
 5 Octobris az kapuszámról [való] registromokat *Stenczel
 Krakker fejérvári udvarbíróknak vagy esetleg Szebenbe
 Daniel diáknak* vigyétek.

(Thaly: Történelmi kalászkok 88. l. és Vajda id. m. 53. l.)

1377.

10 *Dévai tábor, 1603 szeptember 14.*

Basta védőlevele Káli Kun János részére.

Cum egregius Joannes Kun de Kál ad consuetam
 Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} gratiam et misericor-
 diam confugere, eamque debita cum reverentia, humilique
 15 contentione amplecti, et sub eius tutione permanendum
 sibi statuit, eundem Joannem Kun, sub conditionibus
 in Articulis proxime in comitiis ad quintum diem mensis
 Septembris in oppido Deva celebratis et conclusis,¹
 20 specificè denotatis,² in persona rebus bonisque ipsius
 25 universis *védelmünkbe fogadtuk s rendeljük, hogy őt senki
 bántani ne merje.*

Datum ex castris ad Devam positis, 14. die Sep-
 tembris. Anno Domini 1603.

Háttalpján egykorú kézzel: Kun János jószágirul való
 25 protectio.

(Eredeti, a marosvásárhelyi széki gr. Teleki nemzetség levéltára
 kun-földvári osztálya F. LXX. No. 34.)

¹ Hogy a dévai országgyűlés pontosan a hirdetett napon
 folyt le, azt csak Basta ez okleveléből tudjuk, mert végzései nem
 30 maradtak reánk s azokról csupán Basta egy héttel később tett
 felterjesztéséből értesültünk.

² Az idézett végzések utolsó, 7-ik pontja rendeli el, hogy
 minden nemes védőlevelet szerezzen a generálistól, *ne quis pro*
infideli habeatur et patiatur s ez is egyike azoknak, melyeket a
 35 megrémült és letiport erdélyi nemesség sietett Bastától meg-
 szerezni.

1378.

Dévai tábor, 1603 szeptember 14.

Basta Besztercze város tanácsának.

Expositum nobis in persona fidelis Sacrae Caesareae Regiaeque Mis capitanei Urbani Perkhman,¹ qualiter 5 ipse Bistriczio disceperit a nobis vocatus mandato nostro satisfacere volens, et omnes res suas, immo et milites sub ipso militantes bona sua ibi reliquissent et deposuis-
sent; postea autem Moises Zekely superveniente civitate dedita, omnia amisissent et medio vestri perdidissent.¹⁰
Ezért rendeljük, hogy elfoglalt holmiját adassátok vissza.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 14. mensis Septembris. Annò Domini 1603.

(Pátens-alakú eredeti, Besztercze-Naszód vm. levéltára.)

1379.

15

Déva, 1603 szeptember 14.

Basta Rudolf császárnak.

Hadi hírek a vezérbasa jöveteléről és támadó szándékáról.

Hieri tra gl' altri particolari diedi avviso alla Maestà V. Sacra^{ma}, qualmente la intentione dil Visier era di²⁰ procurare in ogni modo di venir alle mani con il nostro essercito, con disegno poi di voltar tutte le sue forze in queste parti.¹ Questa mattina poi ho ricevuto avvisi da buonissima parte, haver esso nimico risoluto di venire, quando anco non li succeda il venir alle mani con il nostro²⁵ essercito, a questa volta per invernare nella Transilvania, e questi avvisi vengono da luoco tale, che si possono credere; e però ne ho voluto dar parte alla Maestà Vostra, acciò che vadi pensando a questo et tener qualche gente alla mano per poter mandar a questa volta, caso facesse³⁰

¹ Értendő: Bergmann.

¹ Nincs meg, csak épp hogy e kivonata alapján besorozhattuk e kötet 1371. sz. a.

bisogno. Intendo di più, che s' egli non potrà combattere con i nostri, che la intentione sua sia di passar verso la Superiore Ungheria et di là venirsene in Transilvania. Che tutto servirà per avviso.

5 Scrisi medemamente hieri alla Maestà V. la causa, perchè non era di parere di assaltar Temesvar, ma si bene di mover l' essercito in quelle parti, senza molestar il corpo della provintia. Ho poi inteso esservi in quelle parti alcuni castelli tenuti da Turchi, e però ho risoluto
10 cavar tre pezzi di batteria da Lippa et veder di pigliarli et destruggerli, et in questo m' andrò governando conforme l'occasioni che si presenteranno.

Di Deva, 14 Settembre 1603.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Oct. 49. Exp.)

15

1380.

Bécs, 1603 szeptember 14.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Gondolkozzék s tárgyaljon titokban Rádul vajdával is arról, miként lehetne Oglu Alit eltéríteni attól a szándékától, hogy a
20 törököt hadával megsegítse. — Egyúttal tartson jó összeköttetést Rosswurm és Belgioso generálisokkal.*

Wir werden berichtet, dass des Kara Jazighi Bruder, so mit dem Sultano reconciliirt worden, den die Türken Oglu Aly nennen, mit zehntausend wohlbewehrten Mann
25 dem Serdar und türkischen Lager zu Hilf nachziehe, dem die Türken, wie auch er ihnen hinwider, nicht allerdings vertrauen und wegen solches Misstrauens durch heimliche Praktiken und Zusagungen stattlicher Recompens vielleicht zum Abfall Ihrer Kais. Mt. und der Christen-
30 heit zum Besten möchte bewegt werden. Wenn dann hierin nicht zu feien ist, so wöllest der Sachen nachdenken, wie und durch was Mittelspersonen mit diesem des Scrivani Bruder Handlung gepflegt und ihme persuadirt werden kundte, dass er bei den Türken in Misstrauen
35 stehe, sich zu ihnen nichts Gutes zu versehen, noch zu gewarten haben solle, hingegen, wann er von Türken

abfallen, Ihrer Kais. Mt. zum Besten dem Kriegsheer des Feinds Schaden und Verhinderung zufügen, gute und nützliche Officia praestiren würde, dass er von Ihrer Kais. Mt. reichliche Belohnung und Ergötzlichkeit wegen seiner Dienst alsdann zu gewarten und zu empfangen⁵ haben solle, wie ihr dann hierüber des Radul Vaida Bericht, Meinung und Gutachten zu vernehmen, seiner Hilf und Beförderung zu gebrauchen und mit ihm in aller Geheim in dieser Sach correspondieren und euch vergleichen wöllet.¹⁰

Mit der Kais. Mt. und unserm Feldmarschall und lieben besondern, Hermann Christoph Rosswurm und dem Feldobristen in Oberhungarn, dem Grafen Belgioioso wollet, so viel die von Ihrer Kais. Mt. Euch aufgetragene Kriegs-Expedition betrifft, gute vertrauliche Correspondenz halten, oft zusammen schreiben und solches hinwider von ihnen zur Beförderung Ihrer Kais. Mt. Dienst zu gewarten haben; etc.

Geben Wien, den 14. Septembris 1603.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Sept. 48. Reg.)²⁰

1381.

Dévai tábor, 1603 szeptember 15.

Basta védőlevele Kornis Boldizsár berkenyesi jószágá részére.

Quoniam nos condignum habentes respectum fidelitatis et fidelium servitiorum Mag^{ci} domini Balthasaris²⁵ Kornis de Ruzka, quae ipse inde ab initio Sacrae Caesariae Regiaeque M^{ti} integre et illibate praestitit, patria, omnibus bonisque relictis, provincia decedere potius, quam factionibus seditionibusque condam Moysis Zekel adhaerere; his igitur respectibus ducti possessionem eius³⁰ Berkenyes appellatum cum curia nobilitari... *védelmünkbe vettük s rendeljük, hogy nevezett jószágát minden bántástól megoltalmazták.*

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 15. mensis Septembris. Anno Domini 1603.³⁵

(Másolata gróf Kemény József »Appendix diplomatarii Transilvanici« 14. k. 280. l. Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.)

1382.

Dévai tábor, 1603 szeptember 15.

Basta Szeben város tanácsának.

Hűségüket 14 falubeli birtokrészszel jutalmazza.

5 Memoriae commendamus... quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelium Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} prudentium et circumspectorum civium civitatis Cibiniensis, quae ipsi Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti} pro locorum et temporum
10 varietate exhibuerunt et impenderunt, in posterum quoque exhibituri et impensuri sunt, totales, si propter notam infidelitatis patronorum illorum fieri potest, et portiones sequentium pagorum possessiones Tetschlin, Schärdörfflin, Schetzel, Rakowitz, Harvesdorf, Rucker,
15 Vessed, Mechelsdorf, Kaltwasser, Bolkach, Seiden, Ross, Sinna, Gainayre ¹ . . . memoratis civibus seu civitati Cibiniensi . . . universis, exceptis decimis . . . usque ad benignum eiusdem Caesareae M^{tis} Sacra^{mae} resolutionem benigne dedimus; etc.

20 Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 15. Septembris. Anno Domini 1603.

(Basta nagy pecsétjével megerősített pátens-alakú eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

1383.

25 *Dévai tábor, 1603 szeptember 15.*

Basta Sennyei Pongrácz részére.

Hűsége jutalmául 13 falut és 2 birtokrészt adományoz.

Memoriae commendamus... quod nos condignum et honorificum habentes respectum fidelitatis et fidelium
30 servitiorum Mag^{ci} domini Pangratii Sennyei de Kis Sennye, quae ipsae Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti} pro locorum

¹ Magyar neveik: Ecsellő, Mág, Szecsel, Rákovicza, Hortobágyfalva, Rukur, Szászvezsződ, Mihályfalva, Hidegviz, Bolkács, Zsidva, Rovás, Sina és Gainár.

et temporum varietate, summa cum animi sui promptitudine et alacritate exhibuit et impendit, ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est, totales et integras possessiones Teremi cum domibus et curiis nobilitaribus ibidem, Ujfalva, Vajdakút, Kis Cserged et Kis Teremi in 5 de Küküllő, ac Héviz¹ cum domo similiter et curia nobilitari ibidem, Hidegkút, Bogát, Dak, Máthéfalva, Alsó Rákos cum domo pariter et curia nobilitari ibidem, item Ūrmös et Ágostonfalva vocatas, nec non portiones possessionarias in Sombor, in Albensi Transilvaniae comitatibus, 10 ac Homoród Szent Pál nuncupatis possessionibus, in sede Siculicali Udvarhely existentibus habitas, quae antea Nicolai et Stephani quondam Sükesdiorum de praetacta Teremi praefuissent, sed ex eo, quod illi iuris iurandi iam dictae Caesareae Regiaeque M^{ti} obstringebantur obliti, 15 ab eadem Caesarea M^{te} Sacra^{ma} descivissent et partibus ac factionibus quondam Moysi Zekel de Semjénfalva adhaesissent et cum eo facta coniuratione regnum Transylvaniae ab imperio Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} abalienare et in potestatem Turcarum redigere conati,² 20 ob idque perpetua infidelitatis labe notati essent, et eorum alter nempe declaratus Stephanus Sükösd in proelio in campo Barcensi commisso periisset, praescripta eorum bona ad Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} et consequenter ex auctoritate ab eadem Caesarea M^{te} Sacra^{ma} nobis 25 attributa ad dispositionem collationemque nostram rite et legitime devoluta esse perhibentur et redacta, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet . . . sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, hoc conditionis interventu, quod si reditus aliqui in eis cense- 30 buntur ecclesiastici vel parochiae, eos non alterius religionis, sed catholicis sacerdotibus dare, et in eisdem parochos catholicos tenere, eosdemque episcopo ordinario praesentare debeat et sit obligatus; memorato Pangratio Sennyei ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus 35

¹ Irva így: Héviz.

² A Székely Mózes-féle felkelés okainak e sajtószertű, rövid felsorolása igen jellemző.

universis . . . usque ad benignam eiusdem Caesareae M^{tis} resolutionem benigne dedimus . . . harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Datum ex castris ad oppidum Deva, die 15. mensis
5 Septembris. Anno Domini 1603.

(Pátens-alakú eredeti, szokatlan nagy alakú papirosra írva, báró Sennyei-család bottyáni levéltára ; fasc. 8. No. 12.)

1384.

Dévai tábor, [1603 szeptember 15.]

10 Basta Sennyei Pongrácz részére.

Hűsége jutalmául további hat falut adományoz neki.

Memoriae commendamus . . . quod nos condignum et honorificum habentes respectum fidelitatis et fidelium servitorum Mag^{ci} domini Pangratii Sennyei de Kis Sennye . . .
15 totales et integras portiones possessionarias in Fületelke, Szőlős, Szénaverős, quae alias Joannis et Michaelis Kornisorium de Homoród Szent Pál, item Királyfalva una cum pertinentiis ac domo et curia, ac Zagor cum
20 domo similiter et curia nobilitaribus in eisdem, quae Sebastiani Tarnóczi de praetacta Királyfalva, nec non Fületelke et Szőlős vocatis ac declaratis possessionibus in de Küküllő, quae antea Francisci Balassi de Véczke praefuissent, sed ex eo, quod ipsi contra dictam Sacram Caesaream M^{tem} cum reliquis regni Transylvaniae nobili-
25 bus arma coepissent et ab illius imperio eam provinciam separare et in potestatem Turcarum redigere conati, ob idque perpetua infidelitatis labe notati essent ; ac totalem similiter et integram possessionem Bódoghfalva nuncupatam praeallegato comitatu de Küküllő existentibus
30 habitas, quam antea egregius quondam Petrus Orbai tenuisset ac possedisset, per mortem autem et defectum seminis eiusdem, secundum receptam et approbatam antelati huius regni Transylvaniae consuetudinem allegata eorum bona ad praefatam Sacram Caesaream M^{tem} . . . devoluta
35 esse perhibentur et redacta, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet . . . memorato Pangratio

Sennyei de Kis Sennye . . . usque ad benignam eiusdem
Caesareae M^{tis} Sacra^{mae} resolutionem benigne dedimus ; etc.

Datum ex castris ad [oppidum Deva positis,¹ die 15.
mensis Septembris. Anno Domini 1603.]

(Eredeti, b. Sennyei-cs. bottyáni ltára, fasc. 8. No. 9.) 5

1385.

Dévai tábor, 1603 szeptember 16.

Basta és Khrausenegg Segesvár városának.

*Hűsége jutalmául s a Breuner-féle gyalogosokra költött
28.000 ft kárpótlásául 12 falut adományoz a városnak.* 10

Memoriae commendamus . . . quod nos cum ad non-
nullorum dominorum nostrorum fidelium intercessionem
propterea factam, tum vero attentis et consideratis fide-
litate et fidelibus servitiis fidelium Sacrae Caesareae Regiae-
que M^{tis} prudentium et circumsectorum civium civi-
tatis Schespurgh, quae ipsi Sacrae Caesareae Regiaeque
M^{ti} pro locorum et temporum varietate exhibuerunt et
impenderunt, in posterum quoque exhibituri et impensuri
sunt, totales possessiones et integras pro defalcatione
viginti octo millium florenorum summam, quam ipsi ad 20
Prainerianos Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} pedestris
ordinis milites exposuerunt: Czikmántor, Kis Kend,
Nagy Kend, Zynaveres, Maldorf,¹ Szent Iván, in comitatu
Küköllő per infidelitatis notam ad Sacram Caesaream
Regiamque M^{tem} devolutas existentes; item Alsó Szeder-
jes, Felső Szederjes, Rhéten, Moha, Voldorf, Pálos, in
comitatu Albensi habitas et existentes, etiam per notam
infidelitatis in hoc regno Transilvaniae condescensas . . .
memoratis civibus seu civitati Schespurgh et posteritatibus

¹ Ez az íródeáknak sajátosképpen tollában maradt, illetőleg 30
az *ad* szó az oklevél jobboldali szélére esvén, elfeledte az adomány-
levél szövegét a következő sorban folytatni s úgy iratta alá Bastá-
val; dátumát azonban megállapítja az, hogy az előbbi sz. a. között
oklevéllel teljesen azonos írású és kiállítású, még papirosában is.

¹ Magyar neve: Domáld.

universis; exceptis decimis tam vini, quam tritici ex antelatis possessionibus provenire debentibus et tricesimis ac teloniis, si in hisce bonis extent...² usque ad benignam eiusdem Caesariae M^{tis} Sacra^{mae} resolutionem benigne
5 dedimus... possidendas et habendas; etc.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 16. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

(Pátens-alakú eredeti, Segesvár város levéltára 116. sz. a.³)

Megjegyzés. Ez adománylevélnek az az érdekes története
10 van, hogy a segesváriak már két nappal előbb — 1603 szeptember 14-én — megkapták Bastától, de gondosan elolvasván rájöttek, hogy az a része, mely arról rendelkezett, hogy a nevezett birtokok dézsmája csakis katolikus papokat illet, kiváltságaikba ütközik és sérti lelkiismeretüket. Ezért aztán
15 visszaadták Bastának, a ki könyörgésükre újra iratta számukra, a sérelmes rész kihagyásával, mely az *extent* szó után folytatólag így hangzott a szintén megmaradt (1115. sz. a.) eredeti első oklevélben: hoc quoque conditionis interventu, quod si reditus aliqui in eis censebuntur esse ecclesiastici, vel
20 parochiae, eos non alterius religionis, sed catholicis sacerdotibus dare, et in illis catholicos parochos tenere, eosdemque episcopo ordinario praesentare debeant et sint obligati.

1386.

Dévai tábor, 1603 szeptember 16.

25 Basta Besztercze város tanácsának.

Hűsége jutalmául részbirtokot ad neki Borgóban.

Memoriae commendamus... quod nos cum ad nonnullorum Sacrae Caesariae Regiaeque M^{tis} fidelium
singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero
30 attentis et consideratis fidelitate... inhabitatorum civitatis Bistricziensis, quae ipsi praenominatae Sacrae Caesariae Regiaeque M^{ti}... fideliter exhibuerunt... totales

² Az elhagyott részre vonatkozólag lásd a *Megjegyzés*-ben mondottakat.

35 ³ Kiadva hibásan *Gévá* és szeptember 6-iki keltezéssel a nagy-szebeni Siebenbürgische Provincialblätter 1824-iki V. k. 49—50. l. (Régi német fordítása az Erdélyi Múzeum-Egylet Evkönyvei 1868-iki IV. k. 101. l.)

et integras portiones possessionarias in possessione Borgó et comitatu Dobocensi existenti habitas, quae antea quondam Volfgangii, Nicolai Apafi et Michaelis Bethlen praefuerant, sed ex eo quod ipsi contra praefatam Sacram Caesaream M^{tem} cum reliquis regni Transilvaniae nobilibus arma 5 coepissent et ab illius imperio eam provinciam separare et in potestate Turcarum redigere conati, ob idque perpetua infidelitatis labe notati essent allegatae ipsorum portionum ad praetitulatam Sacram Caesaream M^{tem} . . . legitime devolutae esse perhibetur . . . simul cum cunctis suis utilitatibus . . . hoc conditionibus interventu . . .¹ memoratis iudiciibus . . . civitatis Bistricziensis . . . benigne dedimus . . . etc.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 16. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

15

1387.

Prága, 1603 szeptember 17.

Rudolf császár Basta, Khrausenegg és Hoffman részére.

Tegyenek jelentést arról, hogy mi teljesíthető Brassó város kívánságaiból, melyeket kölcsöneikért való kárpótlásuk iránt 20 terjesztettek elé.

Was Max Schunkabunk¹ und Hans Chrestels, Abgesandte von unser Stadt Cron allda in Siebenbürgen,² in unterschiedlichen Puncten bei uns unterthänigist angebracht und begehrt haben, das werdet ihr aus beiliegenden 25 dreien Supplicieren gehorsamist vernehmen. Als nämlich, dass sie, die berührte Stadt der Darlehen, so sie dir Basta und anderen unseren Befelchs-, und Kriegsleuten dar-

¹ Következik a szokásos formula, hogy az illető községben katolikus papot legyen köteles tartani, a mit úgylátszik a 30 beszterczeieknek nem engedte el.

² Irva hibásan így: Schanbekunk, a mint kortársai általában nevezték.

³ Brassó város tanácsának e két követe 1603 márczius 5-én indult útnak; Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó 35 IV. k. 101. és 136. l.

gereicht, wieder vergnügt, darnach ihnen wegen ihres Gelts neue Schadens an der Fechsung, so viel Zehnt, als 400 Thaler Arenda austrüge, eingeraumbet und gelassen, dann unserem Burgmeister zur Hermanstadt³ anbe-
 5 fohlen werden wollte, dasjenige, was obberührte Stadt noch dem Sigmund Bathori dargeliehen, an der ordinari Steuern nit einzufordern und schliesslich ihre von vielen Jahren habende Privilegia und Freibrief gnädigist zu confirmiren und zu bestätigen.

10 Nun wissen wir uns gleichwohl gnädigist zu erinnern, wie du, Geörg Basta, uns obgemelter Cronstädter vom 24. Februar nächsthin commendirt hast.⁴ Diweil sich aber mittlerzeit allerlei Veränderungen zugetragen haben, und wir sie darauf desto grundtlicher bescheiden mügen,
 15 als befehlen wir euch hiemit gnädiglich, ihr wollet uns über diese ihre gehorsamiste Suchen und was ihnen darinne absunderlich und in specie zu bewilligen, mit Guetachten berichten, fürnemblich aber Aufachtung geben, was sie denen Preinerischen Knechten, auch andern Kriegsleuten
 20 in Gelt, Proviandt oder anderm fürgestreckt, dass solches in die Abraitung gebracht und bei der Bezahlung abgezogen oder doch darauf der Nachlass gesucht und accordirt werde. Wie ihr gehorsambist zu thun wüsst; etc.

Prag, den 17. Septembris. Anno 1603.

25 (Egykorú más. Brassó város Itára, Fronius-gyűjtemény 354. sz.)

1388.

Dévai tábor, 1603 szeptember 18.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Naponta gonosz hireim érkeznek a török jelől s így
 30 nem tartom czélszerűnek és kivihetőnek, hogy seregem egy részét az erdélyi határokról elmozdítva az alsómagyarországi hadsereg erősítésére küldjem, miként Fenséged óhajtja.*

(Elveszett vagy lappang; Mátyás főherczeg 1402. sz. a. válaszából.)

³ Engetter Lukács, a ki meghalt 1603 augusztus 26-án

35 ⁴ Basta 1209. sz. a. nagy jelentésében ajánlta a brassaikat megjutalmazásra.

1389.

Dévai tábor, 1603 szeptember 19.

Basta Küküllő vármegye, Maros és Udvarhely székek rendeinek.

Adják át Kornis Boldizsárnak a hűlenné vált szentpáli Kornis Farkas fiairól és másokról a kincstárra maradt s most 5 neki adományozott megnevezett falvakat.

(Eredeti, gr. Kornis-család ltára, 36. fiók, fasc. 4. No. 1. Kolozsvár.)

1390.

Dévai tábor, 1603 szeptember 19.

Basta Besztercze város tanácsának. 10

Adassa meg a felemlített két katona elfoglalt ottani holmiját.

Expositum est nobis a Joanne Tascher et Andrea Rosman, fidelibus Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} pedestris ordinis militibus, qualiter ipsi bona sua apud Joannem Pintér deposuissent et concredidissent, ab iisdemque 15 abalienata et disperdita essent; quorum supplicatione admissa, cum nemini ius et iustitia denegari soleat, auctoritate nostra plenipotentiali iubemus et mandamus, ut per praenominatum Joannem Pintér exponentibus damnam perpessa refundi iubere et facere debeatis et teneamini; etc. 20

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 19. mensis Septembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1391.

Dévai tábor, 1603 szeptember 20. 25

Basta védőlevele Karánsebes és Lugos részére.

Memoriae commendamus . . . quod nos . . . prudentes et circumspectos iudicem primarium caeterosque iuratos cives ac universos incolas et inhabitatores civitatis Karánsebes [et oppidi Lugos] certificandos . . . duximus, quod 30 nos omnibus iis . . . atque adeo toti civitati [et oppido] vestrae in personis eorum parcendum . . . certificamus, assecuramus et affidamus; etc.

(Fogalmazvány, gyulafejevári káptalani levéltár, Com. Zaránd fasc. 2. No. 13. — O. 1.) 35

Megjegyzés. Basta ez iratát kancelláriája formula-könyvének egy szabad lapjáról ismerjük, mely alatt (Kereszturi György secretarius kezével) a következő megjegyzést találjuk :
 Ex Deva iterum altera vice tam nobiles, quam milites et cives
 5 Karansebesienses post discessum Ill^{mi} domini commissarii Pauli a Khrausenegg fide mediante et Lugasienses tam de vita, quam de bonis omnibus Ill^{mus} d. generalis assecuravit, die 20. Septembris. A. D. 1603.

1392.

10 *Dévai tábor, 1603 szeptember 20.*

Basta adományá Lódi Simon rácz kapitány részére.

Erdemei jutalmául neki adja Lukács vajda jószágait.

Quoniam universa Lucae Vaivodae Valachi bona generoso ac egregio Simoni Lodi Rascianorum capitaneo pro
 15 fidelibus servitiis [suis] donavimus et contulimus, auctoritate nostra qua fungimur plenipotentiali iubemus et mandamus, ut praenominata iam Lucae Vaivodae bona ipsi Simoni capitaneo vel homini ipsius in manus dare, fruges percipere, iisque uti, frui pro voluntate pati debeatis et
 20 teneamini. Immo subsidio et auxilio esse potius, qua ullo modo molestare et turbare audeatis, sine gravissima indignationis nostrae mulcta ne intermittatis, neve quisquam vobis contra praesumere audeatis; etc.

Datum ex castris ad oppidum Deva positus, die 20.
 25 mensis Septembris. Anno Domini 1603.

Hátlapján egykorú kézzel : Lukács vajdának jóváról Basta György donatiója, melyeket Lodi Simon uramnak adott volt. (Pátens-alakú eredeti, gyulaféjérvári káptalani levéltár, Miscellaneorum cista 1. fasc. 4. No. 27. — O. I.)

30 *Megjegyzés.* Ez egyébiránt hiteles kiállítású és eredetiben fenmaradt oklevélnek két feltűnő hiánya van : hogy nem említi, miként szálltak ismét vissza a kincstárra Lukács vajda jószágai, meg hogy nem sorolja fel azokat.

1393.

Dévai tábor, 1603 szeptember 22.

Basta Szeben város tanácsának.

Adja vissza özvegy Keserű Jánosné elfoglalt jószágait.

Adák értésünkre, hogy az néhai Keserű Jánosnénak ¹ 5 Bolkács, Sitve nevű falukban, Küküllő vármegyében lévő [némi] nemű portióit, benne való hasznaival az városhoz foglaltatok volna. Megtekintvén azért az ő nyomorult árva és özvegy állapotját, és ez jelen való időben szenvedt sok kárvallásit, hagyjuk és császár ő Fölségétől nekünk ¹⁰ adatott autoritásunkból parancsoljuk, hogy Kigyelmetek mindjárt minden elvött hasznaival az megnevezett portiókat visszabocsássa; etc.

Datum ex castris ad oppidum Deva positis, die 22. mensis Septembris. Anno Domini 1603. ¹⁵

Külcíme: Prudentibus ac circumspectis magistro civium regio et sedis iudicibus caeterisque iuratis civibus civitatis Cibiniensis. Nobis honorandis.

(Eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

Megjegyzés. A kérelmező kárvallott özvegy Keserű ²⁰ Jánosné osztopáni Perneszi Gábor nővére volt; de a szebeni városi tanács még egy év mulva, a császári biztosok újabb sürgetésére sem engedte át a kívánt birtokokat, habár 1604 július havában Perneszi Gábor személyesen szorgalmazta is és jog szerint nem is adhatta, mert azokat Basta (fentebb ²⁵ között pátensével) maga adományozta Szeben városának!

1394.

Prága, 1603 szeptember 25.

Rudolf császár Bastának.

Küldjük Bochkai István hozzánk betérjesztett kérvényét ³⁰ restitutionem bonorum suorum in Transylvania existentium causa, *hogy megvizsgálá s tégy jelentést felőle.*

(Elveszett v. lappang; Basta 1479. sz. a. válaszából.)

¹ Ez úgy értendő, hogy a meghalt Keserű János hátramaradt özvegye; Perneszi Erzsébet. 35

1395.

Bécs, 1603 szeptember 27.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta soll zu Erledigung Caspar Blarrer und M. Johann
5 Lotter zu Ranzion 6000 Lüffel Salz verordnen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 94. No. 97.)

1396.

[Brassó, 1603 szeptember 28.]

Brassó város tanácsa Bastának.

10 Placuit Ill^{mae} Do. V^{rae} generosum dominum Jacobum
Beaurieu, cui curam et regimen urbis huius commendavit,
ad nos mittere; ¹ *mely irántunk való különös gondoskodását
és kegyét hálásan köszönjük. De a mi elhunyt biránk ² hátra-
hagyott vagyona összeírását illeti, cum autem ipsum iudicem*
15 *(piae memoriae) nostrum privatim pro sua persona contra*
Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} nihil fecisse aut
cum hoste nuper in hanc provinciam ingresso tractasse
sciamus könyörgünk, éreztesse velünk kegyességét.

(Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 164—165. I.)

20

1397.

Prága, 1603 október 1.

Rudolf császár Bastának.

Solle Hans Fendrichen Moser zu mehrerem befürdern.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 3.)

25 ¹ Ez szeptember 27-én ért Brassóba s így a városi tanács
levelét másnapra helyezhetjük.

² Hirscher Bálint volt.

1398.

Marsinai tábor, 1603 október 2.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Adják át a jezsuitáknak lerombolt templomuk helyébe a (nagy) templomot összes javaival együtt. 5

Quoniam ecclesiam pro ecclesia a vobis destructa Reverendis patribus Societatis Jesu possidendam dedimus et concessimus, quare necesse est omnia adiuncta, quae antea fuere, adiungantes, etiam in praesenti, *rendeljük*, ut non solummodo molendinum, sed etiam hortos, vineas 10 et alia omnia ad domum parochialem et ecclesiam pertinentia vel pertinere debentia *adjátok át a pátereknek*.

*Hátlapján egykorú kézzel : Pater jesuita uraim hozták.*¹

(Erdélyi országyűlési emlékek V. k. 236. l.)

1399.

15

[Bécs,] 1603 október 4.

Mátyás főherczeg Bastának.

Védje meg enyingi Török István pápai főkapitány vajdahunyadi várát és birtokát.

Aus dem Beischluss hiebei hast du mit mehrerem 20 gehorsambist zu vernehmen, was der Röm. Kais. Mt. Oberhauptmann zu Papa, Stefan Török von Enying Freiherr bei uns wegen Beschützung seiner Güeter und Diener in Siebenbürgen gehorsambist angebracht und gebeten hat. Weilen er dann in Ihr Kais. Mt. Diensten 25 sich in Hungern aufhält und wir ihne von seiner Oberhauptmannschaft zu Papa dieser Zeit abwesig zu sein nicht bewilligen können, er also selbst gedachte seine Güeter nit besuchen, noch schützen kann, also befelchen wir dir hiemit genädiglich, gedachtes Török Diener, als 30 Franciscum Somlyai und Paulum Krakai, so er auf sein

¹ Ezt a kolozsvári városi ó-levéltár eredetijéről írtuk ki.

erblich Schloss und Guet Huniad in Siebenbürgen hat, sambt allen demselben zugehörenden liegenden und andern Güetern, damit sie von menniglich unbeschwert gelassen werden, gueten Beistand und Schutz zu erzeigen
5 und ihne und die seinigen bei rechtmässigen ruehigen Possess zu erhalten ; etc.

Geben den 4. Octobris 603.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Oct. 13. Reg.)

1400.

10 *Prága, 1603 október 7.*

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Gondoskodjanak róla, hogy Reichel György Ganz József felsőmagyarországi fizetőmesterrel jó összeköttetésben álljon.

Nachdem ein Notturft sein will, dass der Georg Reichel
15 mit unserem Feldtzahlmeister in Oberhungern und g. l. Josephen Ganz guete Correspondenz halte, und seines Einnembens und Ausgabens herausberichten, die Zahlungs- und Lehens Register des Kriegsvolks, und sonderlich des-
20 selbe Feldzahlamt gehört mit ernentem unserem Feldtzahlmeister, dem Ganzen fleissig communicire, damit man ein verlässliches Wissen haben möge, was solches Kriegsvolk für Zahlung und Lehen in Geldt, Proviant und
25 anderm empfangen, die Abreitungen darauf gestellt, und zu Schaden aus Unwissenheit nichts übersehen werde, als befehlen wir euch hiemit gnädiglich, dass ihr ihme Reichel dahin haltet, dass er solchem fleissig nachkombe und ihme, Ganzen monatlich seines Empfangs- und Ausgebens specificirte Auszüge übersicke, und mit ihme
30 correspondire, wie er Ganz, dann soviel bemeltes Kriegsvolk betrifft, auch dergleichen gegen ihme thuen würdt und solle, weil solches zu unsers Oberhungerischen Feldtzahlambts Richtigkeit gereicht ; etc.

Geben in Prag, den 7. Octobris. Anno 1603.

35 (Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 262'.)

1401.

Almaszegi tábor, 1603 október 8.

Basta teleki Donáth György háromszéki kapitány részére.

Hűsége jutalmául neki adományozza a hűtlenné vált Aporok s a kihalt Nemes-család jószágait. 5

Memoriae commendamus, *hogy megtekintvén generosi Georgii Donath de Telek, capitanei trium sedium Siculicalium Sepsi, Kizdi, Orbai kivált in expeditione adversus Moistem Zekelii suscepta tett hűséges szolgálatait, totales et integras portiones possessionarias in possessionibus Felső Torja et Hidvég cum domibus et [cur]jiis nobilitaribus [in] eisdem, item Szárazpatak, Kratna, Pesselnek et Kantafalva in comitatu Albensi, nec non Alsó Torja, Markosfalvaque in Kizdi . . . ac Szotyor in Sepsi sedibus Siculicalibus existentibus habitas, quae alias quondam Laurentii et Joannis Apor senioris de Felső Torja, ac alterius Johannis similiter Apor iunioris de Alsó Torja, et Michaelis Nemes de Killyén praeuissent, sed ex eo, quod praefati Laurentius et Joannes [Apor] senior, ac Joannes similiter Apor iunior a többi erdélyi nemesekkel a császár ő Felsége ellen fegyvert fogtak, dictus vero Michael Nemes in semine defecisset s így birtokaik ő Felsége s a mi rendelkezésünk alá jutottak; etc.*

(Székely oklevéltár IV. k. 162—164. l. — Javitva, Basta nagypécsettjével megerősített eredetijéről, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum levéltárában.) 25

1402.

Bécs, 1603 október 8.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. A török Erdély felé közeledéséről való hírei hamisak voltak. Ezért nem kap segélyhadakat. A keresztyén seregek Buda alatti győzelme a törökön. 30

Aus was bedenklichen Ursachen nicht rathsamb, dass theils des Kriegsvolks, welches sich under deinem

Befelch befindet, viel weniger dasselbige ganze Kriegsheer von den Siebenbürgischen Granizen weit absentiren oder mit dem underhungerischen Kriegsherr coniungirn solle, haben wir aus deinem gehorsambisten Schreiben vom
 5 18. verwichenen Monats Septembris vernahmen ¹ und wirdet nunmehr, weil es so spat im Jahr ist, bei deiner Meinung gelassen, wöllest aber in allweg dahin gedacht sein, damit dennoch mit dem allbereit versambleten Kriegsvolk wider des Feinds Dition was Fürnehmes
 10 tentirt und ferrers die Zeit und der Kriegsunkosten vergebens nicht zuegebracht werde, hierzu Gelegenheiten nicht manglen, sonderlich weil weder der Scrivano (wie dir von schlechten, gefangenen Personen fürbracht worden,) noch der Serdar mit des Türken Macht gegen Siebenbürgen
 15 nicht ziehen und also desto weniger Widerstandt finden würdest; wie dann das Türkische Heer und der Scrivano doch ausser den Tartarn, welche vielleicht gegen Siebenbürgen oder Oberhungern streifen möchten, unterhalb Ofen an der Thonau gelägert, von Ihrer Kais. Mt. Kriegs-
 20 heer daselbst aufgehalten würdet und dem Feind den 28. Tag Septembris mit Gottes gnädigen Beistandt in die 6000 der besten theils Janitscharn und Türkischen Pferdtt erlegt worden.²

Die fünfzehn Fährndl teitschen Knecht, die man dir
 25 hätte zueschicken sollen, sein auf Ihrer Kais. Mt. Befelch, als man befunden hat, dass der Serdar mit dem Türkischen Kriegsheer Ofen zueziehet, hervorn aufgehalten worden, unsers Erachtens aber kannst auch ohne dieselben mit dem Kriegsvolk, welches under deinen Befelch ist, wider
 30 den Feindt was fürnehmen; etc.

Geben den 8. Octobris 1603.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. 1603. Oct. No. 37. Reg.)

¹ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

² A keresztyén seregek e budai győzelmét a *Magyar hadi krónika* II. k. (Budapest, 1897.) 152. l. e szerint tévesen teszi szeptember 29-ikére.

1403.

Prága, 1603 október 11.

Rudolf császár Bastának.

Sürgösen tegyen jelentést Leka aga követelései ügyében.

Du wirst dich ohne allen Zweifel gehorsambist 5
wohl zu erindern wissen, was massen wir dir zuvor und
letztlich den 13. jüngst abgelofenen Monats September
zu erst anbefohlen haben,¹ dass du uns in Gehorsamb
ehist erinnern solltest, ob Leka Aga, wallachischer Abge-
sandten wirklich bei uns nit etwan mit bestimbter Besol- 10
dung allda in Siebenbürgen in unsern Kriegen gedient
habe und von welcher Zeit an, denn wenn dem also sein
sollte, so wären wir ihme die monatlich bewilligte 100
Thaler, darumb er in Unterthänigkeit bei uns zu mehr-
malen anhalten thuet, zu entrichten nit schuldig, sintemal 15
sich dieselbig nur auf die Zeit verstehen, zu welcher er
keine andere Besoldung haben würde. Dieweil aber uns
von dir deswegen nichts zukam und er, Leka Aga umb
Bescheidt und der Bezahlung uns täglich anhalten thuet,
als befehlen wir hiemit widerumb gnädigist, du wollest 20
nunmehr den beehrten Bericht herausbeferdern; etc.

Geben Prag, den 11. October 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. Itár, Hoffinanzan 13631.)

1404.

Prága, 1603 október 29.

25

Rudolf császár Bastának.

*Basta soll berichten, da der Schlesischen Reuter Ab-
dankzeit vorhanden, was er davon vermeint mit Notturft
zu sein über Winter drinnen zu erhalten. — Basta soll dem
Armeni Peter aus denen Ihrer Mt. anjetzo heimbegefallenen 30
Güetern in Siebenbürgen mit irgend einem Güetl, davon er
sich erhalten künne, versehen. — Basta solle Aluisio Radi-*

¹ Közöltük e kötet 1374. sz. a.

*brati das ihme hievor conferierte Güetl in Siebenbürgen noch-
mals einraumen oder wo darwider Bedenken fürfallen möchte
ihne in ander Weg mit einem Güetl versehen.¹*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 29—31.)

5

1405.

Almaszegi tábor, 1603 október 31.

Basta védőlevele Kemény Boldizsár részére.

Memoriae commendamus . . . quod cum generosus dominus Balthasar Kemény de Lándor ad gratiam et
10 misericordiam Sacrae Caesareae M^{tis} *tért, könyörgésére
védelmünkbe fogadtuk s birtokaiban másokkal is megvédel-
meztetjük.* Quod autem ad bona illius attinet, universa
et quaelibet ipsius bona tam mobilia, quam immobilia
desupra quarta parte antelatorum bonorum ipsius fisco
15 praedictae Sacrae Caesareae M^{tis} adiicentes,¹ iusto tamen et
legitimo titulo antea ab ipso possessa, *neki adományozzuk.*

(Magyar Történelmi Tár XVIII. kötete 34—35. l.)

1406.

Prága, 1603 október 31.

20

Miksa főherczeg Bastának.

*Huszi adományát illető kérését teljesítve, gratulál új czímé-
hez, kérést is fűzvéen hozzá.*

Cum ante aliquot dies a Sacra Caesarea M^{te} domino
ac fratre nostro carissimo accersiti huc venissemus, id
25 nobis curae duximus, quod literis abs te haud multo ante
rogati fueramus, ut nimirum, quae tibi a Sua M^{te} con-
tigit gratia comitatus ac tituli Hustiensis integra et
absque defalcatione sustentandi praesidii fieret; depre-

¹ Ez a három rendelet egy napról lévén keltezve, hely-
30 kémelésből összevontan közöltük.

¹ Ezt a szeptember elején tartott dévai országgyűlésen
végezte így Basta.

hendimus tum apud Caesarem ipsum, quam Camerae praesidem,¹ in eo tibi iam gratificatum esse. Itaque, uti optamus tibi accessionem hanc prospere evenire, sic etiam de aucto honoris titulo benigne gratulamur, maioraque felicitatis incrementa virtuti tuae digna tibi a Deo 5 conprecamur. Quia vero in tali successu aliorum quoque benemeritorum rationem habere verae humanitatis esse arbitramur, ideo tibi praesentes duos Petrum Armenium et Aloisium Radibratum, quorum industria, fides atque varii cum periculo vitae exantlati labores in Suae M^{tis} 10 servitiis, aequae tibi ac nobis nota sunt, commendare volumus, quandoquidem occasio et facultas nunc sit, ut et illis de possessiunculis ipsorum conditioni congruentibus in Transylvania prospectum esse velis; etc.

Datae Pragae, ultima Octobris. Anno 1603. 15

(Fogalmazvány, innsbrucki ht. ltár, Ambraser Akten.)

1407.

Lippai tábor, 1603 november 1.

Basta Besztercze város tanácsának.

Es kombt hiemit unser Hofmeister, welcher das Geld, 20 so Ihr uns schuldig zu thun, einbringen und von euch abfordern solle. Welchen Ihr nit allein solch Geldt zustellen wollet, sondern auch im Übrigen, was er euch von unsertwegen anzeigen wird, völligen Glauben und Assistenz geben; etc. 25

Datum Feldtlager bei Lippa, den 1. Novembris 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1408.

Almaszegi tábor, 1603 november 4.

Basta Borbély György és társai részére. 30

Küldi Rácz Györgyöt, hogy vele bántatlanul hozzá jöhessenek ő Felsége hűsége alá.

Quoniam frequenter hucusque modo de tuto et securi itinere providerimus se ad nos venturos promise-

¹ A prágai udvari kamara elnöke Unverzagt Farkas volt. 35

runt, expeditivimus generosum dominum Georgium Rácz ad Dominationes vestras, qui, ut secure venire ad castra usque ubi nos fuerimus possint comitetur. Hortamur Dominationes vestras omnes, qui ad Sacrae Caesareae
 5 M^{tis} gratiam confugere statuerunt, ut cum praefato domino Georgio Rácz venire ad nos et lenitatem Suae M^{tis} ne recusent. Felicissime valeant.

Datum ex castris ad possessionem Almaszeg positis, die 4. mensis Novembris. Anno Domini 1603.

10 *Külczime* : Generosis ac egregiis Georgio Borbély caeterisque nobilebus Transylvanis nunc in Karánsebes existentibus. Dominis amicis nobis honorandis.

(Eredeti, a marosvásárhelyi széki gróf Teleki-nemzetség levéltára gr. Teleki Sándor-féle osztálya B. 269. sz.)

15 *Megjegyzés.* Basta e védőlevelét a hazájukba visszatérni vágyó erdélyi nemesek maguk kérték Gyulafi Lestár által, kivel Bethlen Farkas egész oratiót mondat el s közöl (Erdélyi történelme V. k. 507—511. l.) melyet azonban, minthogy arról, hogy tényleg elmondta volna, nincs hiteles tudomásunk,
 20 — sőt még arról sem, hogy valóban Gyulafi járt-e Bastánál kegyelmet kérni a kimenekült nemesekért — elhagytunk.

1409.

Lippai tábor, 1603 november 6.

Basta Jell Lénárt huszti főkapitánynak.

25 *További rendelkezésig ne tegyen a megyébe alispánt.*

Gleich heunt bekomme ich Schreiben von Herrn Präsidenten Herrn Unverzagt, darinnen er mir wiederum andeutet, dass Ihre Kais. Mt. sich allergnädigst resolvieret, mir Hust sammt dem Comitatum Marmaros zu
 30 geben, und derowegen wolle der Herr keinen Vice-comes allda in Marmaros nit einsetzen bis auf weitere meine Erinnerung. Solche Freundschaft verschuldt ich ihm anderweg ; etc.

Datum Feldlager bei Lippa, den 6. November 1603.

35 *Külczime* : Dem Edlen und gestrengen Herrn Hansen Lienhardt von Jell, Röm. Kais. Mt. Oberhauptmann zu Hust, meinem sonders lieben und gueten Freunde etc.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1603. Nov. 73. Exp.)

1410.

Almaszegi tábor, 1603 november 7.

Basta Szörény vármegye rendeinek, Karánsebes és Lugos város tanácsainak.

Mivelhogy mű Horváth Simonnak, császár ő Felsege 5 bizonyos számú rácz vitézinek kapitánjának adtuk a karánsebesi és lugosi főkapitányságot, *rendeljük*, hogy neki engedelmeselek legyenek s *kezébe adjátok*, ha valahun valami jövedelme annak az tisztnek volna ; etc.

(Pesty Frigyes: Krassó vármegye története IV. k. 233. l.) 10

1411.

Almaszegi tábor, 1603 november 7.

Basta Hoffman György szepesi kamaratanácsosnak.

Értesítem, hogy a Breuner-féle gyalogság megtagadta az engedelmisséget, sőt lázadásra készül, s ha sürgősen 15 zsoldot nem kapnak, nagyobb baj is lehet belőle.

(Elveszett v. lappang ; Rudolf császár 1432. sz. a. leveléből.)

Megjegyzés. A német katonák lázadásának egyik oka az volt, hogy a hirtelen beállott hidegben nem akartak s nem tudtak szolgálni. De Basta szemükláttára egy fára köttette 20 három társukat, a főrendzavarókat s felszedve táborát, megindult vissza Erdély felé.¹

1412.

Tótvárad, 1603 november 11.

Basta Hoffman György szepesi kamaratanácsosnak. 25

Jelentem, hogy a Breuner-féle gyalogosok fellázadtak fizetlenségük miatt s csak úgy bírtam őket lecsendesíteni, hogy minden zászlóaljuknak ezer, összesen tehát 15.000 forintot ígértem, minek megküldését sürgősen kérem.

(Elveszett v. lappang ; Rudolf császár 1417. sz. a. válaszából.) 30

¹ Böven ismerteti Spontoni id. m. 250—251. l.

1413.

Prága, 1603 november 13.

Rudolf császár Bastának.

*Radul havasalföldi vajdának 120 ezer tallért utalt ki hadak-
5 tartására s neki meg tisztjeinek különböző ajándékot küld.*

Nachdem wir dem Radul Waida in der Wallachei, hundert und zwanzigtausent Thaler, zu Bezahlung des durch ihme drinnen haltenden Kriegsvolks erfolgen zu lassen bewilligt, darann dir auf den nächstkünftigen Monat
10 Decembris fünf und fünfzig Tausent, und mit den fünf Tausent Thaler, welche seinen, des Waida allhier gehabt Abgesandten auf Zehrung zu ihrer Wiederzurückreis in Abschlag erlegt worden, und also Sechzig tausent Thaler sambt einer Truhen mit Silber, und einer mit Edlgestein
15 versetzten Ketten, darann unser Bildtnus, auch einer Ketten von Zweihundert Cronen Werth für des Radul Brueder Preda Busesti, Ban in Kralowia,¹ und dreizehen Trinkgeschier, jedes von hundert Thalern Werth für 13. Boiarn und Capitainen zu einer Verehrung umb ihrer
20 Treu und Standthaftigkeit willen zuegebracht, und die übrigen 60.000 Thaler inner zwei Monat hernach oder auf ehender, da es sein kann, hienein gerichtet werden sollen; als befehlen wir dir hiemit gnädiglich, wann dir solches Geldt und die Verehrung zuegebracht, dass du sie
5 alsbaldt durch eine vertraute qualificirte Person, die sich auch bei dieses Kriegsvolks Bezahlung in allweg befinden solle, sambt den Fahnen und den Praesenten umb mehrers Ansehen willen dem Radul zueschickest und obwohl auch ihme Radul 24.000 Thaler, so er vorher
30 von der Cronstadt empfangen, an der obberüerten Summa der 120 m. Thaler abgezogen werden sollen, immassen er Radul selbst sich solches zu beschehen erboten haben solle, so wöllen doch wir dir hiemit heimgestellt haben, zum Fall es nit füglich sein könnte, und du Bedenken

35 ¹ A Romániában fekvő mai Craiova, a régi krajovai bánság székhelye.

hierwider hättest, dass du es underlassen, und also die 115.000 Thaler sambt berüerten Praesenten völlig hinausgeben und ihme folgen lassen wollest; etc.

Geben Prag, den 13. Novembris. Anno 1603.

{Hiv. más. a bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 289. l. 5 és fogalmazványa a Hoffinanzén 13632. sz.)

1414.

Prága, 1603 november 17.

Rudolf császár Bastának.

Herr Georg Basta solle Ihrer Mt. hinein nach Siebenbürgen undtér andern verordneten Commissari, Niclassen von Burghaus in seinen Für- und Anbringen, was Cameralia betrifft, vollständigen guten Glauben geben und ihme auf alle Fall gute Assistenz leisten.

{Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Protokollbücher 1603. B. fol. 669.)¹⁵

1415.

Gyulafejevárv, 1603 november 18.

Basta védőlevele Kornis Boldizsár részére.

Quoniam nos possessionem Szent Pál in sede Siculicali Udvarhely, Szent György, Gyalakuta, Szent Anna, 20 in sede Siculicali Maros, et Vesszös, in comitatu de Küköllő, Mag^{ci} domini Balthasaris Kornis de Ruzka, incolas et universa, ac quaelibet eorum bona in Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis}, domini nostri clementissimi, et nostram recepimus protectionem, tutelamque specialem, 25 contra omnes militum impetitiones et violentias defendere ac liberare volentes, *rendeljük, hogy a megnevezett jószágokat bántani* vel ad frumenti, aut aliarum rerum exactiones cogere et compellere, aut in eisdem cum exercitu manendi causa condescendere praesumat vel ausit, modo 30 aliquali, sub gravi indignationis nostrae poena; etc.

Datum Albae Juliae, die 18. Novembris. A. D. 1603.

Hátlapján egykorú kézzel: Protectionales super bonis Siculicalibus.

{Eredeti, gr. Kornis cs. ltára, 36. fiók f. 4. No. 13. Kolozsvár.)³⁵

1416.

Gyulafejevárv, 1603 november 18.

Basta adományá Sárközi Máté és testvérei részére.

Almád-apáti nemes Sárközi Máté, Miklós és István
 5 *részére ő Felsége, a császár iránt több helyen és különböző*
időkben tanusított hűségökért adjuk a szecskei részbirtokot
Doboka vármegyében,¹ mely azelőtt Bánrévi János tulaj-
dona volt, de most, hogy halálával családjának magva-
szakadt, visszaszállott a kincstárra; továbbá Déesen egy
 10 *nemesi udvarházat, mely előbb radnóti Szántai Mihályé*
volt, de mivel a császár ellen kardot rántott a nemesekkel
s magát e tartománytól elválasztván a török hatalma alá
adta, hűtlensége következtében jószágát elvettük s az emlí-
tetteknek oly kedvezménynyel adjuk, hogy utána semmi
 15 *egyházi adót ne fizessenek, még katolikus papnak sem.*

(Kádár József polgári iskolai igazgató kivonata; eredetije meg volt Mihály Ferencz levelesládájában, Désen.)

1417.

Bécs, 1603 november 18.

20 A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta et Waivodae Wallachiae wirdet Martin Wolff
Steinberger, gewesener Rittmeister umb Hilj zu seiner
Ranzion commendirt.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 209. k. 98. No. 51.)

25

1418.

Gyulafejevárv, 1603 november 19.

Basta Szeben város tanácsának.

Gondoskodjék az átutazó Ribisch kapitány élelmezéséről.

Magnificus Gottfried iunior Ribis supremus capi-
 30 taneus peditum, proficiscitur ex annuentia nostra in

¹ Alór története keretében említve Szolnok-Doboka vármegye monográfiája V. k. 332. l.

Fogaras. Ideo Dominationibus vestris autoritate nostra plenipotentiali committimus et mandamus, ut in trans-eundo apud vos de com meatu ipsi cum militibus suis prospicere debeant et teneantur; etc.

Datum Albae Juliae, die 19. mensis Novembris. Anno 5 Domini 1603.

(Eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

1419.

Prága, 1603 november 21.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak. 10

Adjanak Örmény Péternek valami erdélyi birtokot.

Wir haben unserem Hofdiener und getreuen lieben Armeni Peter, umb deren uns geleisten Treu, gehorsamen und nützlichen Dienst willen aus denen uns jetzt in Siebenbürgen heimgefallenen Güetern irgent ein solches Güetel 15 einzuraumben gnädigist bewilliget, dardurch er seiner geleisten Dienst ergetzt, auch sich weiter in unsern Diensten gebrauchen zu lassen Ursach nemben müege. Befehlen derowegen euch hiemit gnädiglich, *hogy neki valamelyes jószágot adjatok.* 20

Geben Prag, den 21. Novembris. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 291.)

1420.

Prága, 1603 november 22.

Rudolf császár Bastának 25

Tegyen jelentést, miként lehetne a Leka agának kárpótlásul adott havi 100 tallérnyi járadékot megtakarítani.

Du hast dich gehorsamist zu erinnern, wasmassen wir des jetzigen Wallachischen Waiwoden zu uns hiehero gefertigten Abgesandten, dem Lekae Agae wegen seiner 30 uns, bei Übergabung Keöwar und Samos Uiwar, auch andern geleisten Dienste halber, monatlich hundert Thaler

so lang zu reichen gnädigst bewilligt, bis er in andere Wege mit Diensten versehen, oder sonst gebraucht werden könnte. Dieweil er dann anjetzo bei uns um völlige Bezahlung angeregter 100 Thaler underthänigst anhalten
 5 und bitten thuet, wir aber gehorsambst berichtet worden, dass er under dessen, seit ihme solche Bewilligung beschehen, auch anderst wohero sein Underhaltung gehabt dahero nun diese 100 Thaler, weil die conditioniert gewest, nit unbillich gefallen wäre; als befehlen wir dir
 10 hiemit gnädiglich, *hogy számoljál le* mit ihme, Leka Aga, wann er dahin kombt *és legyen rá gondod*, dass ihme der Ausstandt, so weit er sich erstrecken möchte, etwa drinnen bezahlt, oder solches der Zipserischen Kammer zu thuen angedeutet werde, *mi végett mi is írtunk a kama-*
 15 *rának*; wollest du auch dahin bedacht sein, ihme, Aga etwa zu unsern Diensten, darzue er tauglich, deren Enden zu befördern und zu gebrauchen, damit solche Pension der monatlichen 100 Thaler aufgehebt und erspart werden möchten; etc.

20 Geben Prag, den 22. Novembris. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 293'.)

1421.

Kolozsvár, 1603 november 26.

Basta bedegi Nyári Pál váradi főkapitánynak.

25 Melchior Rottwitz uram adá értésünkre, hogy Kegyelmed Tholdy István jószágát, melyet ő Felsége az mi kegyelmes urunk római császár ő Kegyelmének conferálta, elfoglalta volna. Azért Kegyelmedet szeretettel kérjük és intjük is, hogy az felől megnevezett exponens-
 30 nek mindennemő Tholdy István jószágát remittálja, és ha kik háborgatnák is benne, azok ellen is oltalmazza. Eandem feliciter valere cupientes.

Datum Claudiopoli, 26. Novembris. A. D. 1603.

35 *Külczime* szerint Nyári Pál immár Középszolnok vármegyének is főispánja, sőt királyi pohárnok (pocillator) is. (Eredeti, gróf Zichy-ltár, Zsély; Prot. K/3. fasc. 219. No. 300.)

1422.

Kolozsvár, 1603 november 26.

Basta Mátyás főherczegnek.

Miért volt kénytelen feloszlatni seregét, mely semmi szín alatt nem akart Erdélyben telelni. Megmaradt hadatnak szét-⁵ osztása. Gondoskodjanak zsoldról, pénzről, mert a nélkül Erdélyt nem tarthatja meg.

Ho tardato alquanto più del dovere in scrivere a V. A. Ser^{ma} della dissolutione dell' essercito, che seguì alli otto di questo,¹ a causa che li Alemanni dil colonnello¹⁰ Prainer nell' istesso tempo pigliorno le bandiere, et in tutti i modi se ne volevano con esse venire a Vienna ; dicevano : a ricercar il lor pagamento, et io considerando il grave danno, che ne poteva seguire, insieme con altri inconvenienti, operai tanto, che li ho ricondotti in Transil-¹⁵ vania con haverli dato mille tallari per compagnia et con promessa, che se sin' alla festa de »I tre Re«, che sarà a 6 di Gennaro, non verrà altra resolutione della Maestà Sua, ch' essi se ne possino uscire dal paese. Io feci grandissima resistenza per non venire a questa promessa, ma²⁰ non potei far' altro, a talche in ogni modo conviene, che Sua Maestà quanto prima comandi, che si trovino mezzi da poterli dar sodisfattione. E caso, che le cose andassero alla longa più del detto termine, sarìa bene scrivere loro che dovessero haver patientia et non moversi dalla provintia²⁵ sotto gravi pene, perchè con vietare suddetta Maestà, che non si partino, io verrei a sodisfare alla parola mia, dove dice : *se non vien' altra resolutione da Sua Maestà.* E tra tanto essi non volevano in conto niuno lasciarsi dividere, et a gran pena mi hanno concesso quattro compagnie³⁰ per venire a Claudiopoli et le altre dieci compagnie si trattengano nel contorno di Cibinio, aspettando il termine già detto. Gli profersi tutte le città Sassone per inver-

¹ Miként Basta 1411. sz. a. leveléből tudjuk, a lázadás már 7-én kitört almaszegi táborában, hol úgylátszik másnapra³⁵ nyomhatta el szigorúságával, meg ígéreteivel.

nare, ma non l' hanno voluto intendere, di modo che sopra questo starò aspettando resolutione.

E perchè questi Transilvani non cessano di tentare cose nove, dubitando di qualche improvvisa intrata de' nemici, ho ritenuto su le frontiere di Lugas, Lippa et contorno da tre millia Razziani, con dar solamente qualche soldo a i capitanii et mille Haiducchi che resideranno in *Zazvaros*; questi sono tratti a tre tallari il mese per soldato. Ho ripartito anco altri Haiducchi verso un luoco detto *Keresbagna* e *Belenes*; questi non havranno soldo alcuno, se non si presenta occasione, di modo che son andato assicurando le cose al meglio che ho potuto. Ho ripartito anco la cavalleria *Vallona* et quella del *Flanz* qua e là per la provintia.

15 Incamminai la cavalleria di *Slesia* verso *Varadino* et convenni con essi che dovessero aspettar in detto contorno sin' al giorno di *Santa Caterina* che fu hieri, et hoggi è comparso il colonnello *Rottwitz*, il qual dice tener ordine da i *Stati di Slesia* di fermarsi un mese più del solito, del quale sin' al giorno d' hoggi n' è passato la metà, e per 20 ogni buon rispetto li farò fermare, dove si trovano per questi 15 giorni, che li restano, e poi li lascerò andare per il suo viaggio, già che sono tanto diminuiti, come mai siano stati, a causa de i gran patimenti, che si sono havuti, et il 25 ritenerli più oltre, a mio parere saria spesa buttata, e senza dubbio 2 m. Haiducchi sariano per hora più a proposito.

La assecuratione di questa provintia sin' al tempo novo non consiste in altro che in tener o qui, o in *Cassovia* 30 o 40 m. tallari apparecchiati per ogni evento, acciò che movendosi il nimico, come fece l' anno passato, con essi si possi far leva d' Haiducchi, che per una necessità saranno buoni, poichè non si può haver altra gente, e senza questo dubiterei delle cose nostre.

Ho levato dalli presidii tutte le compagnie dil *Prainer* 35 et postovi quelle dil *Ribisch*, quali si siano, che per dir' il vero, sono molto scarse, et in ogni modo converria rinforzarle, altrimenti i presidii restariano molto sforniti per la continua mortalità che regna fra essi.

Raccordo a Sua Maestà et a V. A. Ser^{ma} la promessa che fece il commissario Khrausenegg alla cavalleria Vallona che fu, che per tutto il mese di Novembre se li sarebbe data sodisfattione dil pagamento, sarìa bene rimediarci, acciò che con questa occasione degl' Alemanni non faces-⁵ sero essi ancora qualche mottivo. Dico questo per debito mio et spogliato d' ogni passione, perchè alle volte sarìa molto meglio non promettere, se poi non si ha da mantenere.

Hieri sera hebbi nova, che Barbier Geörg insieme con alcuni altri rebelli, ch' erano a Karansebes se ne ven-¹⁰ ghino a ritrovarmi; staremo a vedere ciò che dicano, et del tutto l' A. V. Ser^{ma} ne sarà avvisata; etc.

Di Claudiopoli, li 26 di Novembre 1603.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1603. Dec. 96. Exp.)

1423.

15

Prága, 1603 november 27.

Rudolf császár Bastának.

Giorgio Basta wirdet erinnert der Eroberung Hatvan¹ und dass man Erlau noch belagern werde, mit Befelch dem Feldmarschalch Rusworm von seinen in Siebenbürgen²⁰ habenden Haiduggen von 4 bis in 5 oder 6000, desgleichen etwas von Reiterei zu Hilj zu schicken.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 69.)

1424.

Kolozsvár, 1603 november 28.

25

Basta Szeben város tanácsának.

Fizessék meg hátralékos tavalyi és idei adójukat.

Monitae sunt antehac quoque prudenti et circum-
specti Dominationi V^{rae}, ut censum Sancti Martini anni
proxime praeteriti per easdem et reliquas civitates debi-³⁰

¹ Hatvan még szeptember 30-ikán visszakerült a császári hadak birtokába s így róla való értesülése meglehetősen késett

tum exsolverent. Quod cum necdum factum et iam alter quoque praesentis anni Sancti Martini terminus efluxerit, Do. V^{ras} prudentes et circumspectas requirimus, curent, ut quae dicti census nomine debent praestent.

5 Restare quoque dicuntur apud Do. V^{ras} ratione vigesimae pro anno praeterito floreni mille, quos similiter, ut administrent requirimus; etc.

Datum Claudiopoli, 28. Novembris. Anno 1603.

(Eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

10

1425.

Kolozsvár, 1603 november 28.

Basta Besztercze város tanácsának.

Engedjék szabadon ki- s bejárni a moldovai kereskedőket.

Quoniam mercatoribus Moldavis facultatem exer-
15 cendi in Transilvania mercaturam dedimus, autoritate nostra plenipotentiali vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut ipsos libere ingredi patiamini, et impetitores, si qui sint vel eorum turbatores comprehendere, nosque de illis certiores deinde reddere, immo
20 quando legati Ill^{mi} domini Jeremiae eo pervenerint, ipsos comitari et de securo itinere prospicere modis omnibus debeatis ac teneamini; etc.

Datum Claudiopoli, die 28. Novembris. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

25

1426.

Prága, 1603 november 28.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Fizessék meg apránként Radibrot Alajosnak azt az összeget, melylyel neki még a császári kincstár tartozik.

30 Demnach wir unseren Hofdiener und g. l. Alouigi Ratibrati wegen aufgewendten Unkosten noch einem Rest von drei Tausent fünfhundert neun und achtzig

Thaler schuldig sein, dessen wir ihme aus denen Siebenbürgischen Völligkeiten oder denen Einkommen daselbst zu befriedigen gnädigist bewilligt; als ist hiemit unser gnädigster Befehl an euch, dass ihr ihme, Radibrati berüerten Ausstandt der 3589 Thaler, im Fall er anders seines 5 praetendierenden Verlusts und erlittenen Schadens, auch dieser Praetension halber nicht etwa in Siebenbürgen oder Wallachei bereit Güeter empfangen, nach und nach aus ermelten Völligkeiten oder Einkomben richtig machen und bezahlen lasset; etc. 10

Geben Prag, den 28. Novembris. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 302.)

1427.

Kolozsvár, 1603 november 29.

Basta Névtelennek Prágába. 15

Jelentem che le cose passano bene et quietamente s nyoma sincs az erdélyiek nyugtalanságának.¹

(Kivonat, római vat. Borghese-Itár III. 51. a. köt. 386. l.)

1428.

Kolozsvár, 1603 deczember 1. 20

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Rendeljen végzést három kolozsvári polgár ügyében.

Kondort István, Teicz¹ János és Simon Akatius, Kolosváratt lakók, találtak meg minket könyörgések

¹ Ezt olvasói megnyugtatóására azért közli 1603 november 25 22-én egy prágai híríró, mivel: s'era sparsa una nuova, scritta da Cassovia con lettere de 28 del passato che li Transilvani col fomento et aiuto de' Turchi et Tartari di nuovo si fossero sollevati et avesse combattuto et rotto il Basta et tagliatolo a pezzi, con molti de' suoi et Zechel Moises fosse ancora vivo fra Turchi in 30 Temisvar.

¹ A Teutsch névnek magyaros írásmódja.

által jelentvén, hogy ez elmúlt napokban néminemő arestál-
tatott marha felől Kegyelmetek előtt teljességesen az
causajok decidáltatott volna, melyről Kegyelmetek senten-
tiája is nállok extálna. Hagyjuk azért . . ., hogy mindjárt
5 iuxta continentiam sententiae ac decisionem iuris Kegyel-
metek az usus szerint executiót tegyen; etc.

Datum Claudiopoli, 1. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Kolozsvár ó-levéltára III. fasc. 63. sz.)

1429.

10 *Kolozsvár, 1603 december 2.*

Basta kiváltságlevele Dés város részére.

*Katonai fuvarozást és élelmezést, malomvám elvételét és
piaczi árúk harminczadolását illető visszaélések megszüntetésére.*

Ex humillima relatione universarum incolarum et
15 inhibitorum oppidi Dees intelleximus, qualiter ipsos diversi,
varique milites ad exhibitionem equorum, bovum, curruum
ciborumque et potus, aliorumque victualium, etiam in
hac summa inopia et angustia cogent et compellerent;
insuper non deessent quoque quidam, qui molendinum
20 in territorio dicti oppidi super fluvio Zamos extractum,
visto suo proventu defraudando ipsis adimere vellent et
niterentur; tandem ea victualium genera, quae a diversis
accolis variis ex locis huius ditionis comportantur, contra
antiquum oppidi morem et consuetudinem, nonnulli
25 tricesimare intenderent, in praeiudicium, damnum et
detrimentum ipsius oppidi valde magnum, supplicarent
nobis iidem exponentes humillime, ut nos circa praemissa
de opportuno remedio benigne providere dignaremur, quo-
rum supplicatione tanquam iusta exaudita et admissa, vo-
30 lentes huiusmodi defectibus ipsorum succurrere, ideo vobis
. . . mandamus firmiter, ut visis praesentibus, antefatos ex-
ponentes a modo in posterum ad nullam equorum, bovum
ciborum et potus, vel vero currus, aliorumque victualium
administrationem et exhibitionem nullus omnino verbum¹

35 ¹ Rövidítve így: vrm.

cogere et compellere, aut fructum memorati molendini sibi vendicando et usurpando ipsis adimere et auferre, vel vero solita, ac debito defraudare proventu; superque praetacta victualia ab oppidanis et paganis hinc et inde collecta ac adducta, contra antiquum oppidi ritum, morem et ⁵ consuetudinem, tricesimaturum aliquam novam inducere instituereque et exercere, vel quovismodo adimere praesumat, nec ausit ullo modo, hoc tamen non intermisso, quod, si qui vel a Sua M^{te}, vel vero a domino generali Cassoviae locumtenenti ad nos in Transilvaniam, vel a nobis ¹⁰ et praedicta Caesarea M^{te} commissarios nobiscum existentibus aliquem in locum expeditis equos et currus, aliasque res ad iter necessarias suppeditare debeant et teneamini; etc.

Datum Claudiopoli, die 2. m. Decembris. A. D. 1603.

(Patens-alakú eredeti, Dés város levéltára 275. sz.) 15

1430.

Kolozsvár, 1603 deczember 2.

Basta Besztercze város tanácsának.

Igazítsa el Jankaffi Gáspár ügyes-bajos dolgát.

Az vitézlő Jankaffi Gáspár adja értésünkre, könyörgése ²⁰ által jelentvén, hogy az beszterczei gazdája sok külömb külömbféle egyet más depositumát eltikozlotta és vesztegette volna. Könyörgött nekünk, hogy ezen dolgot általatok igaz törvény szerént eligazittatnók. Az dolog azért így lévén, hagyjuk . . . , hogy . . . az két fél közt igaz ²⁵ törvén szerént való executiót tegyetek; etc.

Datum Claudiopoli, die 2. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1431.

Kolozsvár, 1603 deczember 4.

30

Basta Dés város tanácsának.

Kiváltságai s a tutajosok kikötője oltalmára.

Exponitur nobis in personis universorum incolarum et celleristarum dicti oppidi Dees, qualiter non deessent

quidam in medio vestri degentes, qui annotatos exponentes
 citra omnem viam iuris in certis ipsorum libertatibus,
 iuribus, immunitatibus, indultisque a Ser^{mis} quondam
 principibus et divis regibus Hungariae ipsis concessis, et
 5 a nobis . . . superioris temporibus ratificatis . . . notanter
 autem in usu portus antefati oppidi Dees impedire . . .
 vellent, in praeiudicium damnumque ac vilipendium et
 contemptum immunitatum suarum manifestum ; suppli-
 carunt nobis iidem exponentes humillime, ut nos circa
 10 praemissa de opportuno remedio ac via protectionis
 benigne prospicere dignemur. Quorum supplicatione
 benigne exaudita et admissa, nolentes ipsos . . . illegitime
 turbari, vobis . . . committimus . . . annotatos exponentes
 in praescriptis suis immunitatibus . . . signanter autem in
 15 quieto usu memorati portus impedire . . . et velamine
 eundem portum ab ipsis occupare nequaquam praesuma-
 tis . . . immo eosdem . . . defendere modis omnibus de-
 beat et teneamini ; etc.

Datum ex civitate Colosuar, die 4. mensis Decembris.
 20 Anno Domini 1603.

(Patens-alakú eredeti, Dés város levéltára 273. sz.)

1432.

Prága, 1603 december 4.

Rudolf császár Bastának.

25 *Válasz. Csendesítse a fellázadt gyalogokat, kiknek nem-
 sokára pénzt küld. Hadi intézkedéseit helyesli. Radul vajdának
 is fog pénzt küldeni. Tegyen jelentést a császár hatalmába jutott
 jószágokról s tartózkodjék eladományozásuktól.*

Wir wollen dir in Gnaden nit verhalten, dass uns
 30 unser Zipserischer Cammer Rath und g. l. Georg Hoff-
 man diejenigen Schreiben, so du ihme vom siebenten
 dies ¹ aus Almaszeg, und vom eilften ² bei Tótvárad

¹ Azért maradt hibásan *dies* a fogalmazványban, mivel azt még november havában készítették, de csak december 1-én
 35 tisztázták le és küldték el.

² Itt ugyan *achten* olvasható, de *eilften* a helyes, miként e levél első fogalmazványában találjuk, mivel Basta Almaszegről

gethan,³ gehorsamblich herausgeschickt, daraus wir unter andern verstanden, dass es sich mit den Breunerischen Knechten zu einer Mäuterei anlassen wollen. Wie du aber durch deine Fürsichtigkeit und Dexterität solches gestillt und jedem Fähndl oder Compagnia ein Tausent und 5 zusamben ihnen fünfzehntausent Thaler reichen zu lassen zuegefasst und versprochen: als wollen wir uns gnädigist versehen, es werde der gemelte Hoffman beghrtermassen dieselben dir daraus alsbaldt nach Weissenburg zuegefertigt haben und solche den gemelten 10 Knechten zuegeführt, auch sie zu gueter Ruhe wiedergebracht worden, und man bis unsere dahin geordnete Commissarien hinein gelangen nunmehr ohne Sorg sein mügen. Dabei wir nun dich gnädigist unerinnert nit lassen wollen, dass wir uns dahin in Gnaden entschlossen, dich 15 auf weitere unsere gnädigste Resolution in denen jetzo tragenden Befehl in Siebenbürgen zu lassen, und dir wegen der politischen Justiz und Cammersachen unsere sondere Rätthe zuzuordnen, wie wir dann bereit befohlen, dass sie sich zu der Hineinreis fertig machen, mit ehistem dahin 20 begeben, sich bei dir anmelden und ihren Diensten mitbringender und gefertigter Instruction nach abwarten sollen. Wegen Defension des drinnigen Landts, do haben wir anjetzo dem Obristen Rottwitz und Obrist Leutenandt von Schneckenhausen, wie aus beiliegender Abschrift zu 25 sehen, zuegeschrieben und an sie begehrt, dass sie von den zweitausent Schlesischen Pferden eintausent Pferd erhandlen und demnach in unser Besoldung erhalten sollen, des gnädigsten Versehens, sie solches wohl bei ihnen erlangen und man diese eintausent Pferd der Orten gebrauchen 30 werde mögen. So haben wir den Johann Baptista Pezzen zu unserm Obristen gen Wardein fürgenomben und wollen ihme bei der jetzigen seiner Abdankung Befelch geben, dass er über die fünfhundert Mann, so er in Wardein

mely Aradmegyében Szabadhely határában, a Maros egy nagy 35 kanyarulatában fekszik, egy nap alatt nem juthatott (útban vissza Erdélybe) Tótváradig, mely oda közel 60 km. távol van.

³ Egyik sem maradt reánk.

mitbringen und dort zue Besatzung halten, noch ein-
tausent Muscatierer, so in Siebenbürgen, dir zu deiner
Disposition zuzuführen, werben und mithineinbringen
solle, in Hoffnung des von den Breunerischen auch in fünf-
5 hundert Mann, wann die bei der Abdankung wieder in
Bestellung gebracht bleiben, und also in fünfzehnhundert
Teutsche zu Fuess drinnen unterhalten und die Gränizen
mit besetzt, oder auch dieselben auf allen Fall gebraucht
und wieder angeführt werden mögen.

10 Solche jetzt benennten Preinerischen Knecht, do sie
ja etwas sich ungedultig erzeugten, wollest du noch zu
einer kleinen Gedult vermahnen und ihnen andeuten,
weil ihr Obrister gleich allhier, dass wir ihne mit ehistem
dahin fertigen und durch unsere dahin mitkommende
15 Commissarien zue Abdankung und ihrer Befriedigung
greifen lassen wollten.

Des Radul Waida aus der Wallachei Abgesandten
allhie gedenken wir diese Tag auch von hinnen abzu-
fertigen, und das Geldt, so für ihne vermeint, dir zu-
20 khomben zu lassen, damit du solches ihme ferrer zubringen
lassen könntest; allein weil dennoch allerlei ungleiche
Reden, obgleich wir an sein, des Waida Treu nit zwei-
feln, von seinen Boiarn erschallen und dennoch diesfalls
guetes Aufmerken nit schadet, als werden wir dahin
25 gemeint, do du kein Bedenken darwider hättest, ihme,
Waida den von Schneckenhaus, welchem etwa in 300 oder
400 Pferd mit zugeben, dann dem Hauptmann Attilio,⁴
welchen du ihme bereits vor diesem zugeschickt, und dann
auch unsern Administrator der Siebenbürgischen Ein-
30 komben Johann Rehner, also dass auch der Armeni Peter
und der Radibrati drinnen und bei ihnen bleiben, zue-
zuordnen.⁵

⁴ Attilio Vimercato kapitány.

⁵ A császár ez érdekes levelének 1603 december elseji
35 első fogalmazványában itt még e később áthúzott s le nem tisztá-
zott mellékmondat olvasható: hergegen aber einen von den für-
nehmsten Boiaren, welcher etwa der Kolzar oder Preda Radul
sein möchte, an unserm Hof gleich zu einer Geissel zu nehmen,
dardurch würde er, Waida Radul nit allein in seiner Devotion

Mit unseren dahin verordneten Commissarien wollen wir dir auch wegen des Geldts, damit die Wallonische ausser deren, so dir zu deiner Guardie bleiben möchten, Pflanzische Pferdts, auch andere abgedankt werden sollen, zuekhomben lassen ; unter dessen wollest sehen, wie du 5 sie in Disciplin und Gehorsamb erhaltest.

So hast du auch mit Einlegung der eintausent Haiduggen gen Szászvaras, dann Austheilung der Razen in Lugas, Karansebes und in der Gezirk umb Belienes gar nit wider uns gethan ; allein wollest sehen, damit sie dennoch 10 alldort nit übel hausen und dem armen Mann zu grossen Schaden thuen. Sollte es aber auch eines mehreren Kriegsvolks zu Beschützung des Landts bedürfen : so stellen wir die Aufnemb- und Werbung desselben zu deiner und unserer dir zugeordneter Rätthe Discretion, doch do etwa 15 der Feindt ins Land fallen und dasselbe wieder einzunehmen sich bemühen würde, wollest du keineswegs daraus weichen, sondern ihme die Stirn bieten und ihne hinauszuschlagen äusserist befeissen, sonstn zweifelt uns nit, es werde die angeordnete Beschreibung 20 der drinnigen uns zugefallenen Güeter im vollen Werk sein ; allein wollest mit Vergebung desselben, weil man noch nicht eigentlich weiss, was eines und das andere Werth, und was wir für verdienten unsren Dienern herausen daraus bewilligen möchten, etwas langsamer 25 gehen und bis zu unserer Commissarien Hineinkunft, die gewisslich ihre Reis nit verziehen, oder in die Haar spielen sollen, etwas inhalten und cunctiren, auch die Verfügung thuen, wann die Bereit- und Beschreibung fürüber, dass uns deren darzugeordneten Commissarien Relation unverleugt 30 herausgeschickt werde, wie du in einem und dem andern obangedeuter massen recht zu thun wissen werdest ; etc.

Geben Prag, den 4. Decembris. Anno 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 112—114. és fogalmazványa ugyanott, Siebenbürgen.) 35

confirmirt und roborirt, sondern auch die unstandhaften Boiarn oder andere in Officio erhalten und von allerlei Practiken abgeseucht und daran verhindert.

Megjegyzés. E hosszabb levél első fogalmazványa deczember elsejéről keltezve meg van a fenti levéltár id. kötete 308—310. lapján; de aztán, úgy látszik, sérelmesnek találták benne a Radul havasalföldi vajdára vonatkozó ama részletét, melyet 5 a 333. lap 5-ik jegyzetében közöltünk s kihagyásával letisztázva expediálták negyednap jelen alakjában.

1433.

Kolozsvár, 1603 deczember 5.

Basta Besztercze város tanácsának.

10 *Adja vissza Schneckenhau (kapitány) elfoglalt két faluját.*

Expositum est nobis in persona Mag^{ci} domini Joannis a Schneckenhau, qualiter duos pagorum ipsi donatorum occupassetis et occupata possideretis, nec reliquere, necque remittere ipsi velletis. Rebus itaque sic stantibus . . . 15 mandamus, quatenus visis praesentibus praefato exponenti pagos eosdem remittere modis omnibus debeatis; etc.

Datum Claudiopoli, die 5. m. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1434.

20 *Prága, 1603 deczember 6.*

Rudolf császár Bastának.

Leka aga havi járadékából vonja le a neki előlegezett 300 tallért, s ha lehet, vegye szolgálatába, hogy meg lehessen járadékát takarítani.

25 Wir haben dir noch hievor, und erst vom 22. November jüngsthin gnädigist auferlegt ¹ neben unserer Zipserischen Cammer, dero solches von uns auch befohlen worden, dahin bedacht zu sein, wie des Wallachischen Waivoda allhero gefertigte Abgesandter, der Leka Aga wegen Über- 30 gebung Keövar und Samosujvar ihme bewilligten monatlichen Unterhaltung der 100 Thaler contentirt und er etwa deren Enden zu unsern Diensten, darzue er tauglich befür-

¹ Ld. e kötet 1420. sz. a.

dert und gebraucht, auch solche Pension der monatlichen 100 Thaler dardurch aufgehebt und erspart werden möchten. Dieweilen aber gedachter Aga bei uns anjetzo abermals underthänigist angehalten und gebeten, dass ihm in Abschlag obbemelter monatlicher Unterhaltung ⁵ damit er seiner Creditores allhie contentiren und auf die Reis auch Zehrung haben müge, etwas gereicht werden wollte, als haben wir ihm aus unserm Hofzahlambt 300 Thaler dergestalt geben und reichen zu lassen gnädigist bewilligt, dass ihm dieselben künfftig, an solcher ihm ¹⁰ bewilligten und noch ausständigen monatlichen Pension wieder abgezogen werden solle. Befehlen dir derowegen hiemit gnädiglich, du neben unserer Zipserischen Cammer auf solchen Abzug, bei dem drinnigen Zahlambt nit allein gedenken, sondernn auch zuvor begehrtmassen ¹⁵ daran sein wollest, damit er, Aga zue Ersparung solcher Pension desto ehender zu unsern Diensten, darzue er tauglich gebraucht und gefürdert werde; etc.

Geben Prag, den 6. Decembris 1603.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 315.)²⁰

1435.

Kolozsvár, 1603 december 9.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adák mi nekünk az tordai Nagy Miklós és Nagy János értésünkre könyörgések által, hogy az ő megholt ²⁵ atyjokfiának, tordai Vas Imre deáknak az tü várostokban volt volna tutioris conservacionis gratia valami letött marhája, kinek kezükhez adása felől ennek előtte is poroncsolatunkot adtuk volt, de az üdőnek háború volta miatt és egyéb sokféle nyavalyák miatt még kezekhez ³⁰ ki nem vehették volna, mely marhában az üdőtől fogva az deési Mátyus Anna sokat eltékozlott volna. *Ezért rendeljük, hogy hátrahagyott ingóságait adjátok meg.*

Datum Claudiopoli, 9. die Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1436.

Kolozsvár, 1603 deczember 9.

Basta Besztercze város tanácsának.

Némai Péter, Kornis Boldizsár uram szolgálja adá
 5 nekünk értésünkre könyörgése által, hogy Székely Mojzes
 ez országban való bejövetelekor, ő mi velünk hogy Magyar-
 országban jött volna ki, ott várostokban Budaki Mártonnál
 tutoris conservationis erga hagyott volna bizonyos summa
 pénzt, kit ő itílvén azt, hogy ő elveszett, elköltött volna,
 10 másnál ugyan várostokban lakónál, kit ő megnevez és
 mutat, néminemü ruhákat *hagyott* . . . Az dolog azért ugy
 lévén és ha hű volt az római császárnak, hagyjuk . . .
 hogy . . . azokról az ő ott hagyott pénzéről, mind pengig
 ruháiról avagy azoknak az áráról az felül megirt vagy
 15 nevezett emberekkel contentáltassátok ; etc.

Datum Claudiopoli, die 9. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1437.

Kolozsvár, 1603 deczember 9.

20 Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

*Erdély is Rudolff császár hatalmába jutott. Az erdélyiek
 nyugodtak. Temesvár ostromát nem kísérelhette meg, mivel a
 kért két ezredet nem kapta meg az udvartól.*

Se ben un pezzo fa non ho con alcuna mia fatto
 25 riverenza all' Altezza V. Ser^{ma}, non è però che in me non
 vivi l'istesso desiderio di sempre di farle humilissimo
 servitio, sì come con effetti lo mostrerò sempre che mi
 si presenterà l'occasione. Tra tanto questa provintia è
 di novo ridutta alla obbedienza di Sua Maestà, non ostante
 30 i garbugli passati.

Haveva deliberato di passar più oltre et veder di
 tentare Temisvar, se dui reggimenti d'infanteria Alemanna,
 che mi furno promessi, non fussero stati detenuti all' esser-
 cito del Danubio, da chi puote farlo, e così questa impresa
 35 si è rimessa a miglior comodità.

I Transilvani sono per il presente molto bassi, e giornalmente se ne va castigando alcuni, e credo che mai più siano per alzar il capo.

Sua Maestà ha provvisto per queste parti di molti consiglieri, e spero anco debbi provvedere delle cose necessarie⁵ per la difesa, acciò non succedi come l'anno passato; etc.

Di Claudiopoli, li 9 Decembre 1603.

(Eredeti, mantovai áll. Gonzaga-levéltár 533. csom.)

1438.

Kolozsvár, 1603 deczember 10.

10

Basta Fejér és Küküllő vármegyék rendeinek.¹

Védőlevél özv. Bőnyei Mátyásné-Szentmiklósi Anna részére.

Quoniam nos generosam dominam Annam Szent Miklóssy, relictam quondam Mathiae Beonyey de eadem Beonye in persona, rebus, ac bonis ipsius . . . in possessionibus Beonye, Szépmező et Panád, in de Küküllő, Mikeszásza in Albensi et Monostor possessionibus nuncupatis in Colosiensi comitatibus existentibus habitis *védelmünkbe fogadtuk, rendeljük, hogy őt a megnevezett jószágok birtoklásában bántani ne engedjétek.*¹⁵

20

Datum ex civitate Colosuar, die 10. mensis Decembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, b. Radák család levéltára, M. N. Múzeum.)

1439.

Kolozsvár, 1603 deczember 10.

25

Basta a kolozsmonostori konventnek.

Iktassa be Szegedi Márkus lovaskapitányt a hűtlen Szilvási Boldizsártól elfoglalt jószágok birtokába.

Mandatum ad requisitores conventus Kolos Monostoriensis, ad Georgium Kutfeői, Casparem Beölöni, Joannem³⁰

¹ Valamint krakkói Krakker Szaniszló fejérvári udvarbíró-nak, elekesi Elekesi Kristófnak és Károlyi Boldizsár enyedi tisztartónak.

*Bibarczfalvi et Andream Coronensem*¹ scribas cancellariae regiae in Transilvania ad id specialiter transmissos, item ad Joannem Thuri, Joannem Literatum Kolosvári de Torda, Paulum et Stephanum Jobbágy de Tur, ut Marcus Szegeði capitaneus militum equestrum Transilvaniensium Suae Mis, ob merita, quae ipse pro locorum et temporum varietate Sacrae Caesareae M^{ti}, praecipue vero in expeditione recenti contra Moysem Zekely habita laudabiliter et magna cum animi sui intentione et alacritate exhibuit, statuatur titulo donationis per eundem Georgium Basta factae, in dominium possessionum Csürüllye et Zelicze ac portionum in Szilvás cum curia inibi nobilitari, item in Zelistie, Nagy et Kis Oklos, Felső et Alsó Jára, Ivánfalva, Kis Bánya, utraque Lupsa, Mező Csán et Boldocz cum curia ibidem nobilitari, in comitatu Torda existentium, quas Balthasar Szilvási per notam infidelitatis ex eo amiserat, quod superioribus temporibus ipse cum reliquis regni Transilvaniae nobilibus contra Caesaream M^{tem} arma sumpsisset et ab illius imperio provinciam abalienare et in Turcarum potestatem redigere conatus fuisset.

(Gróf Kemény József kivonata »Appendix diplomatarii Transilvanici« 14. k. 284. l. Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára.)

1440.

Prága, 1603 deczember 10.

25 Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Fizessék meg a Mayr-testvéreknek néhai meggyilkolt testvérük hátralékos zsoldját.

Nachdem bei uns Friederich und Elias Mayr, Gebrüder, umb Bezahlung ihres Brudern, Salamon Mayrs, so under unserm gewesten Obristen, Joachimben von Flansen mit 9 Pferdten gedient und unterwegs im Heimziehen ermördert worden sein solle, ausständigen und auf neunhundert ein und dreissig Gulden, vierzig Kreuzer sich belaufenden Kriegsverdienen underthänigist angehalten 30 und gebeten, auch unser Feldtzahlmeister in Oberhungern

¹ Magyar neve Brassai, latinosan visszaadva.

und g. l. Joseph Ganz darüber berichtet, dass solche Forderung und Rest-Zettel ausser dreier Monat, so uns bemelte Reiterei nachgelassen richtig, inmassen ihr ab Beilagen mit mehrerm gehorsambsten zu vernemben, aber allhier derzeit bei andern vielfältigen Ausgaben, kein ⁵ Mittel zu Abstattung dergleichen Ausständ verhanden; als haben wir bemelte Supplicanten mit solch ihrem Ansuchen zu euch remittiren wollen, euch hiemit gnädiglich befehndt, dass ihr sie dieser Forderung, so viel sich gebührt, aus denen Mitteln, so man zu der ganzen Gesell-¹⁰ schaft Bezahlung finde und zur Hand bringen würdet, so ehist, als sein kann befriediget; etc.

Geben Prag, den 10. Decembris. Anno 1603.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 318.)

1441.

15

Kolozsvár, 1603 deczember 11.

Basta védőlevele kisegrestői Angyalos János részére.

Quoniam nos universos et singulos generosos, egregios nobiles, qui factionibus quondam Moysis Székely adhaeserunt et ob metum imminentem periculi in civitate ²⁰ Caransebes salvandi sui causa ex Transylvania profugerant *védelmünkbe fogadtuk* et egregius Joannes Angyalos de Kis Egrestő in literis fretus praescriptam antedictae Sacrae Caesareae M^{tis} gratiam consequi cupiat, *rendeljük mindeneknek, hogy őt személyében és vagyonában megvédjétek* ²⁵ és bántani ne engedjétek.

Datum in civitate Colosvar, 11. die mensis Decembris. Anno Domini 1603.

(Eredeti, marosvásárhelyi széki gr. Teleki-nemzetség levéltára gróf Teleki Sándor-féle osztálya B. 270. sz.) ³⁰

1442.

Kolozsvár, 1603 deczember 11.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adá minekünk értésünkre az kolosvári Vicei Máthé, miképen Poch János, ugyan kolosvári, neki bizonyos summa ³⁵

pénzzel adós lött volna, kiért Kegyelmeteknél marháját is arestálta volna. *Ezért rendeljük, hogy dolgát eligazítsátok.*

Datum Claudiopoli, die 11. m. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

5

1443.

Prága, 1603 december 11.

Rudolf császár Bastának.

*Herr Georg Basta und Georg Hoffman sollen sich fürderlich erkundigen und berichten, was die Güeter, so er vermöge Donation den 4. September Herrn Pauln von Khrause-
10 negg in Siebenbürgen, sonderlich Toroczko, Krakko und Rakatö conferiert, sambt derselben Zuegehör derzeit in billi-
chen Anschlag werth sein, oder wann die wider Recht gepaut
gelten mochten.*¹

15 (Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Reg. Prot. 1603. B. fol. 733.)

1444.

Kolozsvár, 1603 december 12.

Basta Szeben város tanácsának.

Quamvis in praecedentibus quoque binis literis
20 nostris demandaveramus vobis serio et strictissime, ut
vos generosae dominae Elisabethae Perneszi, relictæ
generosi quondam Joannis Keserü de Gibart, portiones
possessionarias in possessionibus Sitve et Bolkács in
comitatu de Kükeölleő existentibus habitas *megadjátok*,
25 *mivel ez még nem történt meg, rendeljük, hogy halasztás
nélkül teljesítsétek.*

Datum ex civitate Colosuar, die 12. mensis Decembris.
Anno Domini 1603.

Az oklevél alsó szélén: Ut Cibinienses tandem bona relictæ
30 quondam Joannis Keserü restituant.

(Eredeti, gr. Bethlen cs. levéltára, M. Nemz. Múzeum.)

¹ Basta ez adománylevelét, melylyel a segítségére mellé rendelt császári biztost kitüntette, nem ismerjük.

1445.

Kolozsvár, 1603 december 13.

Basta Besztercze város tanácsának.

Deésen lakó Máthé deák,¹ Váradai Pálné, Tölkelő Kelemenné és az Kádas Ferencz, Szőcs Boldizsár, Somogyi 5 Mihály árvái adák értésünkre könyörgések által, jelentvén, hogy az ő gazdájok a hul marhájokat letötték volt, az ő marhájokat adta volna ki az inquisitoroknak az deési bíró, és nemesség marhája gyanánt, melyeket közönseges compositióból az felyül megnevezett Máthé deák¹⁰ az inquisitoroktól ezer forinton váltott volna meg; *de mivel az árvákat még nem elégítették meg, rendeljük, hogy dolgukat eligazítsátok.*

Datum Claudiopoli, 13. Decembris. Anno 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

15

1446.

Kolozsvár, 1603 december 16.

Basta Thurzó György dunáninneri főkapitánynak.

Támogatására ajánlja farnasi Gyczy Györgyöt.

Egregius adolescens Georgius Gyczy de Farnas, ut²⁰ apud Mag^{cam} Do. V^{ram} commendatus per me fieri posset, humillime nos requisivit, sperans se intercessione nostra bona quaedam ipsius in Hungaria, per Do. V^{ram} Mag^{cam} recuperaturum. Rogo itaque Do. V^{ram} Mag^{cam}, ut in quibus poterit propter intercessionem nostram sit ipsi²⁵ adiumento; nullam ego etiam Do. V^{rae} gratificandi praetermittam occasionem. Quod superest felicissime Do. V^{ram} Mag^{cam} valere cupimus.

Datum Claudiopoli, die 16. m. Decembris. A. D. 1603.

¹ Ez minden valószínűség szerint azonos Sárközi Mátéval,³⁰ kinek egykorú (1604 januárius 17-iki) említését lásd a »Történeti Lapok« 1874. évf. 586. l.

Külczíme : Spectabili et Mag^{co} domino Georgio Thurzó de Bethlehemfalva, comiti comitatus Arvensis, pincernarum regalium magistro, partium Cis-Danubianalium regni Hungariae generali capitaneo, ac Sacrae Caesareae Regiaeque
5 M^{tis} consiliario etc. Domino plurimum observandissimo.

(Eredeti, árvaváraljai Thurzó-levéltár ; No. 255.)

1447.

Kolozsvár, 1603 deczember 17.

Basta beszterczei Symonius Istvánnak.

10 Exponitur nobis in personis circumsectorum iudicum, qualiter exemptionis tuae a nobis tibi ab hospitem saltem, et tantum condescensiarum concessae praetextu, omnibus civitatis Bistriciensis viribus et consuetudinibus relucte-
15 patiaris. *Ezért intünk, ne adjál többé okot panaszkodásra.*

Datum Claudiopoli, die 17. m. Decembris. A. D. 1603.

Külczíme : Egregio Stephano Symonio Bistriciensi. Nobis honorandi.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

20

1448.

Prága, 1603 deczember 18.

Rudolf császár Bastának s a császári biztosoknak.

Támogassák Lukhin János kassai kereskedőt, hogy ottani adósaitól megkaphassa pénzét.

25 Uns hat anietzo Hans Lukhin Handelsmann in Caschau¹ underthänigist zu vernemben geben, wasmassen er vor diesem zu Befürderung der Pergwerk in Siebenbürgen, weilandt Simeon, Fabian und Flaminio Genga zu Weissenburg ein Summa Geldtes, vermüeg
30 habenden Schuldbriefs fürgestreckt, zu deren Bezahlung er bei ihren hinderlassenen Wittib und Erben nicht gelan-

¹ Ez trentói olasz ember volt, másképp : Lucinus Triden-
tinus ; említve Gyulafi Lestár feljegyzései II. füzet 32. l.

gen müege; derothalben gehorsambst gebeten, dass wir ihm zu seiner billichen Anforderungen durch euch, aus ihrer, der Genga hinderlassenen Güetern verhelfen lassen wollten. So wir dann ihm in billichen Sachen gern gnädigist geholfen sehen, als befehlen wir euch hiemit gnädiglich, dass ihr nach Vernemb- und Erkündigung der Sachen eigentlichen Beschaffenheit dies Orts ihm Lukhin, zu dem was recht und billich ist, verholffen seit und die Gebühr an unsere Stadt [Caschau] verordnet; etc.

Geben Prag, den 18. December. Anno 1603. 10

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. ltár, Ung. Gedenkbücher 1603. fol. 323.)

1449.

Prága, 1603 december 18.

Rudolf császár Bastának.

Giorgio Basta wirdet auf sein Schreiben beantwortet, dass 15 er das Breinerische Regiment ungeacht der gethanen Einwilligung nit abziehen lassen solle. Die Einlagerung der Ratzen gegen Lippa, Lugas und derselben Enden, wie auch die Bestellung 1000 Haiduggen sei gut. In massen das begehrte Gelt von 30—40 m. Thaler nach Caschau geordnet werde und was er sonst dem Radul Waida und Barbier Georgen geschrieben. Wirdet ihm auch eingeschlossen was Heremias Waida in Moldau nach Hust geschrieben.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 27.)

1450.

25

Kolozsvár, 1603 december 19.

Basta Besztercze város tanácsának.

Committimus et mandamus autoritate nobis plenipotentialiter attributa, ut acceptis praesentibus mox et de facto in rationem nostram tria vel quatuor vasa vini 30 melioris adducere debeatis ac teneamini; etc.

Datum Claudiopoli, die 19. m. Decembris. A. D. 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1451.

Kolozsvár, 1603 deczember 19.

Basta a császári titkos tanácsosoknak.

Kegyükbe ajánlja Kolozsvár város felmenő követeit.

5 La città di Claudiopoli mandando anche essa i suoi deputati alla Corte, m' ha fatto istanza che io la raccomandandi a Vestre Signorie Illustrissime. E poichè in loro si vede se non buona intentione di voler mantenere la fede verso Sua Maestà, non ho potuto negarli di supplicar
10 le S^{rie} V. Ill^{me} che li vogliano havere nella loro protezione e favorirli nelle loro pretensioni ; etc.

Di Claudiopoli, li 19 Dicembre 1603.

Külczime: Alle Illustrissime Signorie colendissimi i Signori consiglieri secreti di Sua Maestà Cesarea.

15 (Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinzen 13630.)

1452.

Kolozsvár, 1603 deczember 20.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Adassa ki Teleki István okmányait másolatban.

20 Teleki István talált meg minket könyörgése által jelentvén, hogy néminemő fassiók az Szegedi Gáspár árváinál volnának és inventariumok, viszontag Turi Kalmár Gáspár marhájának inventáriumja ugyanazon Kalmár Gáspár árváinál volnának, melyek felette az felől
25 megnevezett exponensnek szükségesek volnának. Hagyjuk azért . . . hogy absque omni procrastinatione az megnevezett exponensnek pariaját mindeneknek Kegyelmetek kiadassa ; etc.

Datum in civitate Colosvar, die 20. Decembris. 1603.

30 (Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 64. sz.)

1453.

Kolozsvár, 1603 deczember 24.

Basta Besztercze város tanácsának.

Küldjön sürgösen Désre 300 köből búzát a Breuner-féle katonáknak. 5

Committimus . . . quatenus . . . mox absque longa procrastinatione trecentos cubulos tritici pro militibus Prainerianis, qui inter Bistricium et Segesvár in Dees collocabuntur, procurare et domino comiti a Salmis¹ administrare, ac chyrografum superinde petere et conservare¹⁰ debeatis et teneamini ; etc.

Datum Claudiopoli, 24. Decembris 1603.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1454.

Tergovistye, 1603 deczember 25. 15

Radul havasalföldi vajda Bastának.

Per la lettera di Vostra Eccellenza portata dal S^f Lodovico megértettem parancsát s mindent elkövetvén, a mi lehetséges, remélem, hogy a tatár a neki felajánlott évi 15.000 tallér adó ellenében nem fogja bántani országainkat²⁰ s a töröktől is nyugton maradunk.¹

(Hurmuzaki : Documente IV/I. k. 356. l.)

1455.

Tergovistye, 1603 deczember 25.

Vimercato Attilio kapitány Bastának. 25

☞ *A tatár követtel folytatott tárgyalás menete.*

Arrivò il quartiermaestro Lodovico con la risposta et ordine di V. Eccellenza come m' haveva da governare in questa trattatione di pace, in particolare con il chiaus,

¹ Salm Miksa gróf, Breuner János után való vice-generális ; 30 Szamosközy munkái IV. k. 204. l.

² A vajda hosszú levelének érdekes részleteit helykímélésből mellőzvé, az olvasót a levél oláh kiadására utaljuk.

a che non ho mancato di obbedirla in tutti i ponti, *remélve, hogy eljárásommal meg leszen elégedve; ámbár* toccante alla Transilvania et Ungaria non si è possuto trattare altro per non havere egli potere dal suo Signore di trattare solo della Valachia; etc.¹

(Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 352—355. l.)

1456.

Prága, 1603 deczember 26.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

10 *Herr Georg Basta und den andern zu dem Cammerwesen in Siebenbürgen verordneten Commissarien wirdet des Hauptmann über die Gelb Röckel Reiterei in Oberhungern Johann Antoni Ranka Supplicieren ihme anstatt seines hinterstelligen Kriegsverdienens ein Stück Guets*
15 *einzugeben, wie ihme etwa geholfen werden möchte umb Bericht überschickt.*

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Reg. Prot. 1603. B. fol. 763.)

1457.

Kolozsvár, 1603 deczember 27.

20 Basta Dés város tanácsának.

Mivelhogy regnicolis trium nationum regni huius Transylvaniae et partium ei subiectarum ad diem Conversionis divi Pauli apostoli, hoc est vigesimum quintum Januarii, hic Claudiopoli congregationem generalem *rendeltünk, intünk és parancsoljuk*, quatenus ex illo oppido vestro octo ex fratribus suis, viros graves et non rerum atque autoritate pollentes deligere ac una cum iudice vestro *küldjetez ide a fentnevezett napra.*

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 240. l. és utána később a
30 Történelmi Tár 1885. évf. 94. l.)

Megjegyzés. Besztercze városához intézett hasonló példánya (deczember 28-iki keltezéssel) Besztercze-Naszód vármegye levéltárában.

¹ A lefolyt tárgyalást majdnem párbeszédszerűleg ismerteti, 35 de helykimelésből itt éppen csak jeleztük fenti rövid kivonatában.

1458.

Prága, 1603 deczember 28.

Rudolf császár Bastának.

Husztí adományá, máramarosi főispáni czimének használata és követelése ügyében. 5

Ihrer Maiestät amtliche Resolution an Herrn Georgen Basta, wasmassen ihme nunmehr das Schloss Hust und Zugehörung sambt dem Salzperkwerk Marmaros und was vor Alters darzue gehörig gewest, durch Herrn von Burg-haus und den von Khrausenegg völlig einzuantworten bewilligt. Wie auch gedachte Commissari seines Ausstands wegen mit ihme zu tractirn ein Befelch, dass er sich auch des Titels Comitis comitatus Marmarosiensis bewilligtermassen gebrauchen und zu Verhütung tauglicher werden, bei nächst angehenden Landtag für einen Landtmann annemen lassen müge; wie er auf die am 25. Juni nächsthin durch den von Khrausenegg mit ihme getroffenen Abredt verbliebener 27.550 fl. über das für 6200 fl. empfangener Kleinot wegen bezahlter 6 Monat Soldt und der Flanzischen Reiter Fürlehen durch Lazari Henkel anjetzt bezahlt werden, oder sich darauf gegen 6 pro Cento länger gedulden, und ihme die Herrschaft Gföll in Österreich gleich zum Underpfandt fürzuschlagen, dass sie niemand, bis er befriedigt eingeben werden solle, und daneben erinnert, den Clausenburgern ihre auf 70.000 Thaler auferlegte Straf, von den Cronstädtern die 80.000 auf 60.000 Thaler zu ringern bewilligen, die er einzubringen, mahnen und zu der Wallonen und andern Kriegsvolk Contentierung zu gebrauchen besonders helfen wollte. 15
(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Reg. Prot. 1603. B. fol. 764.) 20

1459. 30

Prága, 1603 deczember 29.

Rudolf császár Bastának.

Tegyen jelentést az elfogott Bánffy Dénesről és társairól.

Georgio Basta soll berichten, wie die Sachen mit Dionisio Banfi, welchen der Feldobrist in Oberhungarn¹ einziehen, 35

¹ Ekkor már, ősz óta Barbiano-Belgioioso generális.

nach Saggmar führen lassen beschaffen, und ob er von den alten oder neuen Rebellen sei; benebens ein ordentliche Verzeichnis der alten und neuen Rebellen überschicken, die grossen Insolenzen, so die umb Wardein und Belienes losierten Razen an die armen Leute haben, ernstlich abgeben und mit dem Feldobristen vertrauliche Correspondenz haben.

(Kivonat, bécsi hadi Itár, Prager HKR. Prot. 138. No. 47.)

1460.

Prága, 1603 deczember 30.

10 Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Hajtsák fel Henkel Lázár pénzét erdélyi hitelezőitől, a mit ő a hadak fizetésére kölcsönadni ígért.

Nachdem unser Diener und g. l. Lazarus Henkel der Elter von Donnersmarkt sich gegen uns gehorsambst 15 erboten alle die Schulden, so er allda in Siebenbürgen hat und eingebracht werden können, zu denen drinnen verhandenen genötigen unumbgänglichen Kriegsausgaben herzuleihen; als befehlen wir euch hiemit gnädigist, dass ihr diejenigen Span und Richter, darunter die Schuldner 20 gesessen, und welche euch sein allda habender Diener anzeigen würdet,¹ *megintsétek*, auf dass sie dasjenige, was sie dem Henkel zu thuen *megfizessék*; etc.

Geben Prag, den 30. Decembris. Anno 1603.

(Fogalm., bécsi Kpü. Itár, Ung. Gedenkbücher 411. fol. 336'.)

25

1461.

Prága, 1603 deczember 30.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Herrn Georgen Basta und denen in Cammersachen deputierten Rätthen in Siebenbürgen wirdet Herrn Hansen 30 Breuners Supplicieren wegen Bewilligung etzlicher Güeter

¹ Ebból tehát az tűnik ki, hogy Henkel Lázár Erdélyben állandó ügynököt tartott.

allda in Siebenbürgen, sonderlich da er neben einer Gnadt solche in Abschlag seines Kriegsverdienens annembe, umb Bericht überschickt.

(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Reg. Prot. 1603. B. fol. 768.)

1462.

5

Prága, 1603 deczember 31.

Rudolf császár Bastának és a császári biztosoknak.

Tegyenek jelentést a Khrauseneggnek adott jószágokról.

Herrn Georgen Basta und andern in Siebenbürgen in Cammersachen verordnete Commissari wirdet Herrn Paulen¹⁰ von Khrausenegg Supplicieren wegen Bewilligung einer mehreren Gnadt, an denen ihme durch Herrn Basta verliehenen Güeter über die ihme bereit zu einer Recompens allda in Siebenbürgen sich zutragenden Fälligkeit zu bezahlen bewilligten 3000 Thaler, wie es umb dieselben Güeter beschaf-¹⁵ jen, was sie jetzo werth sein möchten umb Bericht überschickt.

Alatta más tintával: Cum relatione et specificatione bonorum eidem collatorum.

(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Reg. Prot. 1603. B. fol. 772.)

1463.

20

Kolozsvár, 1604 januárus 1.

Basta adománya Veress Pál deák részére.

Memoriae commendamus, *hogy megtekintvén* egregii Pauli Literati Veress de Alsószentmihályfalva *eddigi hűséges szolgálatait*, totales et integras portiones Joannis²⁵ et Petri, filiorum circumspecti quondam Georgii Szabó Enyediensi, fratrum nimirum Barbarae similiter Szabó, olim uxoris suae, iam vero defunctae carnalium, in domo seu curia nobilitari, in praedicto oppido Enyed, vicinitatibusque domorum egregii Joannis Rakolczi de Béd³⁰ ab una, parte vero ab altera relictæ quondam Caspari Borbély, in vico *Szentkirály-utca* vocata, in comitatu Albensi Transsilvaniae existenti habitas, *melyet Veress Pál deák* iam ab aliquot annis *békésen bírt, majd* nomine et titulo uxorio eidem et coniugi suae benigne per nos³⁵

supportata, nobilitata et libertata, *melyek* ex eo, quod annis superioribus praefati Joannes et Petrus Szabó, fidei suae ac religionis christianae immemores, relicta patria ad Turcas infensissimos, atque naturales christiani nominis hostes transfugisse et ab eo tempore in omnibus bellicis expeditionibus contra patriam et Sacram Caesaream M^{tem} arma tulissent, *ő Felségére . . . estek, összes-hozzá tartozó földjeivel és hasznaival együtt* usque ad gratiosam praememoratae Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} resolutionem *neki adjuk*.

(Hiv. más. kolosmonostori konvent 14. sz. Liber regius 23. l. — O. l.)

1464.

Kolozsvár, 1604 januárius 3.

Basta védőlevele Keresztúri János részére.

15 Quoniam nos ad humillimam intercessionem generosi domini Gabrielis Haller de Hallerkő, comitis comitatus Küküllő nobilem agilem Joannem Kereszturi de eadem Keresztur, familiarem suum, *ő Felsége és a mi védelmünkbe fogadtuk, úgy hogy* ad comitia usque proxime 20 affutura, ad bona quantum attinet patientiam habeat, *rendeljük, hogy őt senki háborgatni ne merészelje*.

(Hiv. más. kolosmonostori konvent 14. sz. Liber regius 22. l. — O. l.)

1465.

Kolozsvár, 1604 januárius 4.

25 Basta Dés város tanácsának.

A januárius 25-ikére rendelt megyesi tanácskozásra,¹ ex illo oppido vestro iudicem primarium cum duobus fratribus vestris küldjétek a megnevezett napra.²

30 (Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 241. l. és később *Történelmi Tár* 1885. évf. 95. l.)

¹ Ezt a gyűlést (az 1457. sz. irat szerint) előbb Kolozsvárra rendelte.

² A vármegyéktől (egyidejűleg kelt másik meghívója szerint) Basta a főispánt rendelte két társával a tanácskozásra.

Megjegyzés. Ezen a fenti rendeletben hirdetett megyyesi tanácskozáson Basta nem jelent meg, mert ki sem mozdult Kolozsvárról a hideg, téli időben, de nyoma van, hogy megtartatott, illetve csakugyan nem végeztek egyebet benne, mint hogy felolvasták Rudolf császár meghívóját a februárius 5 3-ikára rendelt pozsonyi országgyűlésre, melyre aztán a három nemzet egyenként két követet küldött.³ Ezt persze a kolozsvári országgyűlés is elvégezhette volna, ha korábbra lett volna hirdetve; ezért kellett Bastának ezt a külön tanácskozást 10 összehívnia.

1466.

Kolozsvár, 1604 januárus 4.

Basta nyílt kergető parancsa¹ Felsőbánya város számára.

Exponitur nobis in personis prudentium et circum-
spectorum iudicum et iuratorum civium civitatis Sacrae 15
Caesareae Regiaeque M^{tis} Felsőbánya, qualiter praeterita
aestate quidam temerarii et malitiosi homines Moisi
Zekeli et factionibus eius adhaerentes excursiones ad
praedictam civitatem usque fecerint et domos incenderint,
et templum eorum domum nimirum Dei ignem conicien- 20
tes combusserint et plurima ipsis damna sceleratissima
quaeque tentando intulerint et nunc metu poenae lati-
tarent. *Ezért rendeljük, hogy azokat a gonosz embereket
mindenfelé üzzétek és megbüntessétek.*

Datum Claudiopoli, die 4. mensis Januarii. A. D. 1604. 25
(Eredeti, pátens-alakú Felsőbánya város levéltára 137.)

1467.

Gyulafejevárvár, 1604 januárus 4.

Gróf Salm Miksa kapitány Bastának.

*Ideérkezett ezredével, de előbb nem jöhetett. Katonái engedet- 30
lenek s továbbszolgálni nem akarnak. Várja rendeletét.*

Euer Excellenz soll ich gehorsambst nicht verhal-
ten, wie dass ich heutiges Abends allhier mit dem Regiment
angelanget. Wäre gerne eher ausgezogen, da ich einziges
Prodt auf höchste Notturft der Knecht bis hieher umb 35

³ Weiss Mihály följegyzése, a brassói Quellen V. k. 166.

¹ Egykorú rájegyzés szerint: Persecutoria.

die Bezahlung von denen von Hermannstadt hätte eher bekhomben khinnen ; so haben auch in meinem Abwesen die Befelchshaber sich zu proviantieren mit Gedreit und Habern ins Zaggl Land geschickt gehabt, deren Zurück-
5 kunft ich erwarten müssen.

Die Knecht seindt übermässig ungeduldig und opinia-
tisch in ihrem fürgesetzten Hinausziehen nach verstriche-
nen H. Drei-König Tag,¹ wollen keine Justitiam mehr
leiden, geben der Obrigkeit kein Gehör mehr, ihr Gemieth
10 und Sinn ist voller Alteration ; unangesehen sie sich zu
meiner Ankunft erpoten guet Regiment zu halten,
erfolgt doch die That darauf nicht, bin auch von ihrem
Mittl von etlichen heimlichen erindert worden, wie dass
sie eigentlich resolviert alspladt sie nach Dees komben
15 nicht einen Tag still zu liegen, sondern straks fort nach
Zips hinauszuziehen, auch willens sein die Befelchs-
haber, sonderlich aber mich mit Gewalt oder gefangen
mit sich zu nemben ; derohalben ich solches Euer Excellenz
bei diesem Currier in höchster Eil nicht verhalten sollen,
20 dieselbe gehorsamblich pittendt mir aufs fürderlichste
was ich mich zu verhalten, schriftlich befehlen wölle.

Datum Weissenburg, den 4. Januarii 1604.

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1468.

25 *Kolozsvár, 1604 januáriuus 5.*

Basta Mátyás főherczegnek.

Vedrà l' Altezza V. Ser^{ma} per le copie qui incluse
ciò che mi scrivano di Valachia,¹ *a tatárral és törökkel való*
tárgyalásról. Eddig ő Felsége választát vártam sopra il par-
ticolare di questi Alemanni,² *a kik, ha maradni nem akar-*
30 *nának, nagy bajba juttatják ezt a tartományt s mi is kényte-*
lenek leszünk che tutti noi abbandoniamo questa città et

¹ Vagyis januáriuus 6-ika.

¹ Radul vajda és Vimercato kapitány 1454. és 1455. levelei.

35 ² A Breuner-ezred német legénysége értendő, mely egyéb-
ként ekkor mindössze öt csapatnyi (compagnie) volt. (Egykorú
1604 januáriuus 19-iki prágai újsághír, a római vatikáni Borghese-
levéltár, III. 49. c. kötete 16. l.)

ritirarsi in Fogaras, poichè non habbiamo luoco dove si possi star sicuro, *habár a törökröl gonosz hírek érkeznek.*

Al serrar di questa arriva l'alfier Pettinger con le lettere di Sua Maestà per il reggimento, il stato del quale potrà l'Altezza V. vedere dalla inclusa copia che mi ⁵ scrive il conte di Salma,³ *s épp azért nem bízom benne ; etc.*

(Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 361—362. l.)

1469.

Kolozsvár, 1604 januárius 6.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

10

Adassa vissza a jezuitáktól elszedett ingóságokat.

Az pater jesuiták jelenték minékünk, hogy az ő kiüzéseknek idején ¹ az minemű lábas barmokot és egyéb ingó, bingó marhájokot és házakbeli eszközöket várostokbeliek distrahalták volna, ez ideig is oda volnának és ¹⁵ kezekből ki nem vehetnék ; annak felette, hogy buza, és pénz dolgából is, ugyan azon direktorok miá igen meg fogyatkoztak volna ; könyöregvén azon mi nekünk, hogy Kegyelmetek által lábas barmokot, házbeli eszközöket és mind egyéb ingó, bingó marhájokot fel kerestet- ²⁰ vén, nekiek meg adatnók, és hogy pénzt s azonképpen buzát is (uti superiori mense factum est) veletek adminisztráltatnánk nekiek táplálásokra. Hagyjuk azért és poroncsoljuk, vigore commissionis et functionis nostrae firmiter, hogy az meg nevezett barmokot, házbeli eszközöket és ²⁵ egyéb ingó, bingó marhájokot ex asse fel kerestetvén, minden továbbá való halogatás és tergiversatio nekül nekiek meg adjátok, buzát is, és pénzt, mint ez elmúlt holnapba táplálásokra statim et de facto administralni tartozzatok. Secus non facturi. ³⁰

Datum ex civitate Coloswar, die 6. m. Januarii 1604.

(Eredeti, gr. Forgách-család levéltára, M. N. Múzeum.)

A rendelet alsó szélén : Ut res ablata a Colosvariensibus restituantur Jesuitis.

³ Ld. előbbi sz. a. szövegében.

¹ Ez 1603 június 9-én történt Kolozsvártt.

1470.

Prága, 1604 januárius 6.

Rudolf császár Bastának.

*Antwort an Georgio Basta wegen der zwischen dem
5 Radul Waida in Wallachei und dem Tarterhan bevorste-
henden Friedens Tractation.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 12.)

1471.

Kolozsvár, 1604 januárius 9.

10 Basta Kiss János kapitánynak.

Hagyjuk és parancsoljuk autoritate nostra plenipo-
tentiali, hogy Kegyelmed ultra numerum ordinarium,
az az bizonyoson elrendeltetett számú népnél [többet 1]
ott Besztercze vidékén ne tartson, azokat pedig in dis-
15 ciplina tartsa és az szegénységet ne dúlassa és az besz-
terczeieket elvégezett élésnél többre violenter ne erőlt-
tesse, mert semmiképen el nem akarjuk szenvedni.

Datum Claudiopoli, die 9. mensis Januarii. Anno 1604.

Külczíme: Egregio Joanni Kiss certorum Sacrae Caesareae
20 Regiaeque M^{tis} militum Hungarorum capitaneum etc. Nobis
honorando. Eo absente vicem eius gerenti.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1472.

Kolozsvár, 1604 januárius 10.

25 Basta Kolozsvár város tanácsának.

Vágó Barbára asszony, ki elsőben Molnár Istvánnak,
azután Tordai Vas Imre deáknak, mostan pedig Nagy
Pálnak relictája volna, adta értesönkre könyörgése által,
jelöntvén, hogy egy Tordai Szócs Márton nevű legény

30 ¹ Ez a szó a levélíró tollában maradt.

az ő meg holt urának, Vas Imre deáknak némőnemő bizonyos számú marháit adta volna Hertelius Jánosné kezéhez tutoris conservationis gratia, mely marhákat mostan az Szőcs Márton halála után neki restituálni nem akarná. *Ezért rendeljük, hogy ez mi levelönk látván mind- 5 járást restituáltassa Hertelius Jánossal és feleségével, hogy többé minket ezön dologról ne kellessék busitania; etc.*

Datum in civitate Colosvar, die 10. Januarii 1604.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 66. sz.)

1473,

10

Kolozsvár, 1604 januárius 10.

Basta nyilt rendelete Szeben város részére.

Quoniam nos serio magistro civium regio ac sedis iudicibus civitatis Cibiniensis iniunximus, ut in rationem nostram accumulatas decimas ibidem existentes deferre 15 et devehit curent, *rendeljük, hogy a dézsma elhozatalára kocsit, lovat küldjeteik.*

Datum Claudiopoli, die 10. m. Januarii. A. D. 1604.

(Patens-alakú eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

1474.

20

Kolozsvár, 1604 januárius 10.

Basta a Szepesi kamarának.

Generosus dominus Joannes Lugasi de eadem significat se mandatum a Sacra Caesarea M^{te} ad R^{mas} ac Gen. Do. V^{ras} directas et sonantes attulisse, quibus volebat 25 Sua Maiestas, ut conceptum seu essentiam donationis super bona Joannis Kereki in cancellaria fienda R^{mae} et Gen. Do. V^{rae} formata in scriptis ipsi Lugasio darent. *De mivel azt még mindig nem kapta meg, rendeljük, hogy sürgösen adjátok ki neki.* 30

Datum Claudiopoli, die 10. Januarii. A. D. 1604.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

1475.

Kolozsvár, 1604 januárius 11.

Basta Unverzagt Farkas prágai udvari kamara-elnöknek és Petronella tanácsosnak.

5 *Támogatására ajánlja a személyesen jelentkező Lugasi Jánost.*

Si praemio afficiendi sunt ii, qui se strenuus praesertim in fortissimis proeliis exhibent, certe non videtur negligendus egregius praesentium exhibitor Johannes Lugasi, qui in quamplurimis, sed maxime in Transsilvanicis 10 expeditionibus, non nostro solum, sed omnium, qui interfuerunt testimonio praeclare se laudabiliter ac fideliter gessit, multumque confidit se meriti sui gratiam per Ill^{mam} Do. V^{ram} apud Sacram M^{tem} consecuturum, quamobrem tanto diligentius Ill^{mae} Do. V^{rae} commendamus, 15 quanto plus nostri causa facturam speramus et nobis eius fides ac virtus plus quam aliis in rebus bellicis et quibusvis seriis negotiis perspecta ac cognita esse potuit. Rogamus itaque Ill^{mam} Do. [V^{ram}] perficiat ne intercessio nostra inutilis ipsi et ad languorem futurae 20 virtutis fuisse videatur, nullam nos quoque gratificandi Ill^{mae} Do. V^{rae} praetermitteremus occasionem. In reliquo felicissime eandem valere percupimus.

Datum Claudiopoli, die 11. m. Januarii. A. D. 1604.

Külczíme : Illustrissimo ac Magnifico domino Volphango 25 Unverzagt, libero baroni et domino Petronella, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Camerae Pragensis praefecto et consiliario etc. Domino et amico observando.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

1476.

Kolozsvár, 1604 januárius 12.

30

Basta Besztercze város tanácsának.

Adjon kenyeret az ottani német gyalogosoknak, kiket kénytelenségből tart ott.

Necessitate, non rancore aliquo sic urgente pedites 35 hosce Germanos Suae M^{tis} milites apud Do. V^{ras} colloca-

vimus, quorum tamen capitaneis serio quales se praebeant iniunximus, hortamur itaque ne id ad aliquod saltem temporis spatium grave ac molestum videatur, cum in aliis nos interim premi non simus passuri, imo in quibuscunque fieri poterit sublevare conabimur. Stanislaus 5
 KRAKKEK expediet hominem suum ad conficiendam panes et distribuendum militibus prout ipsi fuerit iucundum, vos quoque in administrandis iucundo iam frumento sitis solliciti. Milites, quos aluistis hactenus abducemus,¹ nec dare amplius quicquam ipsis tenebimini; etc. 10

Datum Claudiopoli, die 12. m. Januarii. A. D. 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1477.

Kolozsvár, 1604 januárius 12.

Basta Kiss János kapitánynak. 15

Hagyjuk és parancsoljuk auctoritate nobis plenipotentialiter attributa, hogy Kegyelmetek ezen levelünk látván, mindjárt onnan Besztercze vidékéről elmenjen, mert azt az helyt az ő Felsége gyaloginak rendeltük; elmenvén pedig, az szegénységen kárt ne tegyen; etc. 20

Datum Claudiopoli, die 12. m. Januarii. Anno 1604.

(Vasárnapi Ujság 1861. évf. 511. 1.)

Megjegyzés. Basta e kis rendeletét Vass József tanár adta ki valószínűleg Cornides Dániel másolatáról; a M. N. Múzeum kéziratára 2220. fol. Lat. I. 289. lapjáról. 25

1478.

Kolozsvár, 1604 januárius 12.

Basta és Hoffman császári biztos Rudolf császárnak.

Fölséged parancsára mellékelten küldjük a Khrausenegg Pál császári biztosnak adományozott erdélyi jószágok becslését. 30

(Elveszett v. lappang; a császár 1526. sz. a. válaszából.)

¹ Ezt a következő sz. a. iratával rendelte el egyidejűleg.

1479.

Kolozsvár, 1604 januárius [12.]

Basta és Hoffman György Rudolf császárnak.

Felséged mult évi szeptember 25-iki rendeletét Bochkai
 5 *István kérvényével együtt, erdélyi jószágainak visszaadása*
*ügyében olvastuk*¹ *és praetensiones eius non iniustae esse*
videntur, mivel adományai pro fidelibus eius servitiis
a Sigismundo principe annis 1594, 95, 96, 97 et circa
principium 98 factae sunt, a mikor joga volt adományozni ;
 10 *elveszté azonban jószágait Bochkai, praeter iustam ratio-*
nem, primum, quia partim per cardinalem Andream
Bathori, partim per Michaellem vaivodam illis privatus
*est, qui non fuerunt legitimi Transylvaniae principes,*²
et, ut ius donandi aliis non habuerunt, ita adimendi ea,
 15 *quae legitime donata sunt, non potuerunt ; ámdé e jószágok*
visszaadása most igen nehéz dolog, részint mivel mások kezén
vannak, részint per me Bastam ad benignam M^{tis} V^{rae}
Sacra^{mae} ratificationem fidelibus et benemeritis adattak, kettő
pedig : Vécs et Görgény ex infidelium manibus recuperata
 20 *— s ezek erősségek lévén, tanácsos bennök német őrséget*
tartani ; míg a többire nézve, si fideles bona Bochkaiana,
quae ego Basta illis contuli, remittere cogentur, iustum
erit, ut iis alia loco illorum ex infidelium bonis dentur ; etc.

Datum ex Coloswar, [12.] Januarii.³ Anno 1604.

25 (Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 261—263. l.)

1480.

Prága, 1604 januárius 12.

Rudolf császár utasítása Basta és társai számára.

Rudolphus etc. Instructio pro Rev^{dis} Mag^{cis} strenuis,
 30 *egregiis nobilibus fidelibus nobis dilectis Demetrio Napragii*

¹ Ismeretlen, nem maradt ránk.

² Ez csak Mihály vajdára illik, mivel Báthory András
 a rendek törvényes módon választották fejedelmükké; a mit
 a császáriak elismerni nem akartak, ragaszkodván az 1598-iki
 35 szerződéshez, melyben Báthory Zsigmond fejedelem országáról
 Rudolf császár javára lemondott.

³ Keltét előbbi jelentésük biztos keltéből állapítjuk meg és
 gyanítjuk, mivel Hoffman rövid ideig volt akkor Erdélyben
 Basta mellett.

designato episcopo Transsylvaniensi, Georgio Basta (Titulus) comiti in Hust et comiti comitatus Marmorusiensis, Nicolao a Burghaus in Stoltz, Schiltperg et Jannsdorf, Paulo a Khrausenegg in Vesendorf, Melchiori a Rottwitz, Georgio Hoffman, Carolo Im Hof, deinde Pangratio Sennyei, Benedicto Mindszenti, Balthasari Kornis, Francisco Daróczi de Deregnyő, Gabriele Haller et ex civitatibus Saxonice et Saxonibus Alberto Hutter et Joanni Rehner consiliariis et commissariis nostris Transsylvaniensibus iuxta quam sese in Transsylvania gerere debeant. 5

Cum profligato et caeso rebelle Transsylvanico Zekel Moyse cum asseclis et gregariis suis ac fidelitatis iuramento a superstitibus nobilibus defectionem suam professis vicissim sumpto iam in ea spe simus fore, ut in iurata fide et fidelitate erga nos persistent ac mandatis et iussis per nos, aut nostro nomine factis demisse obsequantur et proinde ipsis de secura gubernatione et decenti defensione vera religione, recta iustitia ac commertiorum et negotiorum tractatione ac pactis prospicere et procurare cupiverimus; itaque praefatos nostros consiliarios et commissarios nostros illos --- clementer confisi ipsos omni [iura et] sedulitate coniunctim vel seorsim pro ea, qua nobis sunt obligati et obstricti fide gubernationi, defensionis et conservationi in obsequio provinciae istius invigilatos et omnem operam locaturos. 15 20 25

Ac primo quidem praedicto Georgio Basta ob laudatas virtutes militarem experientiam rerum gerendarum dexteritatem et hactenus multis modis laudabiliter praestita et in posterum praestanda servitia pro tempore gubernationem et generalatum regionis istius Transsylvaniae in bellicis et politicis eandem cum aliis nostris supranominatis commissariis consultandam, sed per ipsum solum tandem disponendam et exequendam concedimus et committimus tali modo, ut ipse caeteris consiliariis tempus habendi consilii quotiescunque opus erit denunciet ac in consilio praesideat res defensionis paci publicae servientes iustitiae et commertiis tractandis et regalibus nostris augendis per vicecancellarium, aut eos, quibus 30 35

incumbet, propositas sedulo deliberabit ac deliberatas et secundum maiora vota conclusas post modum debitae exequutioni demandet. Quod, ut eo facilius et rectius fiat, secretarios doctos et linguarum necessariarum peritos cum scribis idoneis penes ipsos alemus et intertenebimus.

Sed cum de religione non immerito prima sit cogitatio et cura dilectus et supra nominatus episcopus Transsylvaniaensis ¹ in id omni studio incumbet, ut dignitates et libertates ecclesiasticae redintegrentur et licet sectarum et haereseon, quae cum iniuria temporum ibidem praevaluerunt, tam repentina extra eamque Claudiopoli non ita dudum facta est, introduci mutatio nequeat, attamen de commodis rationibus cogitabit, quomodo ordo ecclesiasticus et catholica religio instauretur, collegia Societatis Jesu reaedificentur et sustententur, Franciscanorum bona ipsis restituantur, beneficia ecclesiastica ad profanos usus hactenus usurpata recuperentur et sacris usibus applicentur. Qua in re quoque episcopus iuxta gubernator et consilarii nostri zelum, prudentiam et discretionem suam ostendent, utque memoratus episcopus alimenta necessaria et sustentationem episcopo dignam ex bonis ecclesiasticis habere queat, diligenter perquirent et ad ratificationem nostram eadem ipsi denominabunt et assignabunt. Per iustitiam, uti stabilitur, thronus regis et regna conservantur, ita praedictus gubernator et consilarii omnes nervos in id intendent, quo ipsa sincere et incorrupte administretur, magnatum et nobilium causas in pleno isto consilio ventilabunt et discutient ac negotia a minoribus iudiciis provincialibus et civitatibus eodum delata definient et decident, salvo tamen supplicatione, uti extraordinario remedio ad nostram Maiestatem et iudiciis minoribus in districtibus, civitatibus et oppidis, uti hactenus, quatenus aequa sunt in suo usu manentibus, quo tamen iure Hungarici Caesareae Saxonico, vel aliquo particulari in futurum Transsylvania, uti debeant, sub

¹ Naprági Demeter mint vál. erdélyi pk. 1600 elején hagyta el Erdélyt, hová úgy látszik az udvar ismét vissza akarta küldeni, de ez abbanmaradt s nem is neveztetett ki erdélyi püspökké.

proxima dieta consultandum et ulterior nostra resolutio expectanda erit.

Sin vero gubernatorem ac generalem, uti praesidem consilii aliquando abesse, aut, cum ad alia loca ire vel bellicis vacare et in castris manere necesse esset, tunc ⁵ consilio isti praesidebit, et res agendas curabit is, qui in ordine consiliariorum memoratorum post eum primum locum obtinuit, ut ipso absente, simul et praesente recte omnia gerantur, nequiquam ullo tempore negligatur in his, quod ad promovendam iustitiam et arcendam ¹⁰ iniustitiam facere videbuntur.

Gubernator et generalis noster quoque capitaneos, comites et vicecomites cuiuslibet comitatus ex iis, qui fideliores et constantiores deprehensi fuerint constituet. Iudices et iuratos cives in civitatibus a communitate ¹⁵ electos, si ipsis apti et idonei videbuntur, nomine nostro confirmabit ac in omnibus civitatibus Saxonice (excepto Cibinio et Segesvario, cum illae in fidelitate hactenus perstiterit), ad evitandas alterationes et defectiones personalem praesentiam, vel iudicem regium nobis iuratum ²⁰ praeficiat, qui claves civitatis et armamentarium in potestate habeat, vigiliis et defensionem disponat, congregationibus ipsorum et consiliis intersit, nihilque ipso inscio civitatem concernens instituatur. Vetus consuetudo, qua civitates Saxonicae principem et nobiles ingredientibus ²⁵ aliquot dies gratis alere, equos et currus ipsis suppeditare tenebantur, omnino aboleatur et sustollatur, hac tamen conditione, ut civitates libertatem talem nactae nobis in cameram nostram annuatim, quid certi contribuant et quaelibet earum diversoria duo aedificet et instruat, ³⁰ quo peregrinantes et adventantes propriis peregrinantium sumptibus in illis recipi et manere queant. Super administratione cameralium et regalium nostrorum ex supra memoratis consiliariis quidam mandata nostra et instructionem certam quidem habebunt, gubernator ³⁵ ac generalis tamen et reliqui consilarii auxilio ipsis (quandocumque postulaverint) esse debent, quia ab ipsis salaria sua accipient et conservatio totius provinciae

ab ista administratione cum sumptus ex his partibus ob alias erogationes plurimas non subministrari possit, dependeat. Defensio provinciae istius in praesidiis et gliscente adhuc bello in sustentatione militis extraordinarii consistit, ut itaque confinia iusto militum numero annona necessaria rebus artellaricis, solutione debita et aedificiis recto semper tempore sufficienter provideantur, gubernator, generalis et consiliarii ipsi adiuncti omni studio elaborabunt.

Extraordinarius vero miles et Germanus quidem tam eques, quam pedes, ut conducatur et nostris sumptibus interteneatur, curabimus veterano Wallonum, Pflanzianorum, Preinerianorum, Haidonum et Rascianorum stipendiis solutis, quantocitius fieri poterit iuxta consilium tamen et opinionem generalis pro statu et tempore dimisso. Sic provinciae defensioni et securitati non parum accedet, si bene meritis militibus bona et possessiones desertae ad ratificationem nostram conferantur, quod tamen ita fieri volumus, ut omnia bona talia sint et maneant bona feudalia masculina ipsius feudatarii iuramentum praestent, sicuti exemplar talis iuramenti et investiturae his adiecta est,² secundum, quod omnia feuda conferentur et ipsi feudatarii iurabunt, qui tandem in certum librum feudale quoque referendi, liberque talis sedulo propter caducitates et telonias in archivis conservandus erit.

Super fodinis minerarum et metallorum statuta et privilegia in hisce regionibus usitata publicabimus et certos officiales constituemus, ut liberior cuilibet sit accessus et hilarior eas fodendi animus curae, itaque ipsi gubernatori generali consiliariis nostris erit, ut cum officiales tales, tum etiam cultores et proprietarios minerarum ac sectores earundem tueantur, sic fiet, ut augeantur ac in certas turmas tandem dividi et tempore necessitatis adversus hostes quoque educi possint. Mechanicis in civitatibus, oppidis, pagis privilegia et statuta dentur, quibus Germanici mechanici gaudent et praesertim

² Ez egyidejűleg (1604 januárius 12-én) kelt két donatio-level formulája az Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 242—244. l.

sedibus Saxonicalibus iniungatur, ut domos et possessiones per Germanos ante in civitatibus, oppidis et villis habitatas nulli alii, quam Germanis habitandas et possidendas relinquunt.

Capitaneis et officialibus aliis militum Germanorum⁵ intimetur, si cui benemeritorum militum honestum matrimonium contrahendi, aut alia in Transsylvania manendi et operas manuiarias exercendi sese offeret opportunitas ipseque licentiam peteret, ut eundem testimonio dato, nisi aliquid obstet, dimittant.¹⁰

Omnibus civitatibus, oppidis et pagis item provisoralibus mandetur, si quis Germanorum praesertim mechanicus domum vel alia emere et sic sedem figere statuerit, ut biennium vel triennium publicis oneribus et ordinariis contributionibus eum eximant et liberent. Ita tamen,¹⁵ si periculum ab hoste aliquod immineret, ut ea, quae defensione inservient, praestent, hisce modis populosior regio futura est et qualibet ingruente necessitate hosti vel insurgendo, vel auxilia conferendo obviari et resisti poterit.

Donationes, impignorationes et permutationes bonorum²⁰ in Transsylvania et partibus Hungariae variorum sunt generum, quarum illas tantum ratas nostro nomine habebunt, quae per Sigismundum Bathorem ante primam resignationem indultae,³ sed ea, quae post reditum ex Silesia, deinde per cardinalem Bathorem et Michaellem²⁵ vajdam factae sunt, illas annullatas et sublatas esse volumus; super iis vero, quae per generalem nostrum Bastam tempore necessitatis ad nostram ratificationem concessae et per nos nondum confirmatae sunt, memoratus gubernator, generalis et consiliarii ulterius inquirent³⁰ et deliberabunt, ac quae confirmandae, aut non confirmandae forent consilio suo addito nos informabunt in hoc sedulo animadvertentes, ne tales postea ratificare suadeant, in quibus ab ecclesiis, xenodochiis confiniis mineris aut in praeiudicium tertii, quid abalienatum³⁵ et destractum sit, aut abalienari et detrahi possit.

Rebellium et transfuganum vel adhuc in vivis exi-

* Ez 1598 tavaszán történt.

stentium, vel iam mortuorum aut caesorum, utpote praescriptorum et nota infidelitatis reorum, exceptis eorum, qui in gratiam recepti sunt, bona omnia pro fisco nostro mancipabunt ac uti camera nostra illis ordinata in mandatis habebit, administrari facient. Promissioni nobilium, qui ad comitia Devensia comparuerunt et culpam deprecati sunt et propriam in se latam sententiam subscripserunt super condonanda vita et bonis, excepta quarta parte, quam in proximis comitiis, secundum aestimationem¹⁵ per commissarios deputatos specificandam parata pecunia redimere debebunt, factae taliter annuimus, ut quarta pars non uti iam tempore desolationis est, sed iusto quanto futuro tempore redimi possit, pretio aestimetur, alias liberum erit nobis aliis illam quanti possumus venundare¹⁵ et tradere. Deinde, ut omnia bona ipsorum, sicuti quarta ita et aliae tres partes in futurum sint mere feuda masculina, earum investituram denuo accipiant et iuramentum praestent, libroque feudalium superinde conficiendo soluta competentem, taxa quae non vicecancellario aut scribis,²⁰ sed nobis cedet et de ea rationes servabuntur et dabuntur, inscribantur.

Sed inter hosce nullus numerabitur, qui comitiis Devensibus affluit, aut nobis non est reconciliatus. Omnia ad nos devoluta vel iam desolata bona, quae consiliariis²⁵ ministris nostris militibus et aliis illic locorum ex gratia conferemus, erunt et manebunt feuda masculina, gubernatorque et consilarii nostri ratione valoris proventum et utilitatum cuiuslibet non tamen modernorum, sed futurorum et iam melioratorum imponent extraordinaria³⁰ denominata servitia, ut quilibet vasallus sciat, quot equos et servos tempore insurrectionis vel expeditionis ultra ordinarias contributiones, mittere sit obligatus. Ordinarias vero annuas collectas contributiones pecuniam aedificiorum et id genus alia, quae conservationi provin-³⁵ciae et confiniorum deserviunt, secundum nostram et gubernatoris generalis ac consiliariorum dispositionem quamlibet dare et subministrare tenebitur.

Gubernator generalis et consilarii nostri quoque

prospiciant, ut securitas et tranquillitas sit publica et quaelibet latrocinia et depraedationes coërceantur, ipsisque civitatibus licentia detur praedones et latrones insequendi et illos in quocunque loco et territorio comprehendendi, quo vicissim commertia exercei rura, arva coli annona 5 comparari, telonia et tricesimae colligi aliaque homini et iumentis necessaria curari possint.

Imprimis vero gubernatori et generali nostro curae erit, ut milites extraordinarii non in civitates aut in viscera provinciae, sed limites et fines disponantur et 10 collocentur, iique ab iis custodiant commeatum et alia necessaria pro solutione militum civitatibus et oppidis advehentibus et subministrantibus. Quibus modis auri et argenti fodinae, aliaque minera cum emolumento coli queant saepe memoratus gubernator et consilarii delibe- 15 rabunt et nobis sententiam suam hac in parte explicabunt interim media quaesituri, quibus cultura minerarum et auri lotio reparari et ab interreptione moderna vindicari queant.

Siculi, qui in fide perstiterunt, non immerito usque ad ulteriorem resolutionem nostram suis antiquis gaudent 20 libertatibus, e contra vero illi, qui Zekel Moysi adhaeserunt, puniuntur et illis privantur. Sed qualiter id instituendum et an non sedes fidelium ab infidelibus segregari et in perpetuam rei memoriam separari debeant, gubernator et consilarii mentem suam nobis explicent, hocque im- 25 primis naviter agant, ut quamprimum ipsis Siculis capitanei duo extranii, ac si possibile Germani, praeficiantur, qui ipsos in fide erga nos servent, ac in quolibet casu consilio et auxilio iuvent.

Cum Polonis et Moldavis bona vicinitas et vaivoda 30 Valachiae in devotione conservandus et mutua, ubi opus fuerit ipsi auxilia conferenda. Quatuor comitatus, utpote Marmorusiensis, Silagiensis, Mediocris Zolnok et Bihoriensis aliquot annos Transsylvaniae applicati, sed ante ad superiorem Hungariam pertinentes, eidem vicissim 35 cohaerebunt et onera publica cum eadem ferent. In distributione annonae in confiniis certus constituatur ordo, ita, ut gregarius miles cum capitanei et alii officiales

aliunde facile victum habere queant, portionem suam habeant. Sin vero et capitaneis aliisque officialibus annonam ad tempus subministrare necessum sit, non tantum postulent et sibi dari urgeant, ut quoque raptivis Turcis canibus
5 et famulis Suae M^{ti} non servientibus sufficiant, multominus cum ab annonariis levi pretio habeant, aliis maiori vendant.

An propugnaculum unum vel duo in umbilico provinciae aedificanda et qualiter limites defendendi et intra situs prohibendus, gubernatoris et consiliariorum discretioni et iudicio relinquimus et superinde sententiam illorum expectabimus. Conventum publicum, vel dietam proximam gubernator generalis et reliqui consilii nostri ex praescripto nostro indicere noverint. Et cum omnia, quae quotidie aut post obventura sunt et tam
15 nostri, quam provinciae istius Transsylvaniae causa tractanda erunt, non omnia simul comprehendi et instructioni inseri possunt, fidelitati et discretioni gubernatoris et consiliariorum illa curanda et perficienda committimus et eos commoda nostra et provinciae illius, quod fieri
20 poterit, aucturos et promoturos. Damna vero et incommoda nostra et illius praeventuros et aversuros clementer confidimus nobisque certo pollicemur nostram in praemissis omnibus expressam et omnimodam exequenturi voluntatem.

Datum in arce nostra regia Pragae, die 12. mensis
25 Januarii. Anno 1604.

Ellenjegyzte : Rudolphus Coraducius, Joannes Barvitius.

(Egykorú más., nagyszebeni b. Brukenthal-múz. Rosenfeld-gy.)

Megjegyzés. Ez utasítás (daczára terjedelmességének) nem felelt meg annak a czélnak, melyet vele a prágai császári
30 udvar megvalósítani akart s ezért egy hét múlva (januárius 20-ikán) kibővítették s már csak négy biztos, úgy mint : Burghausen, Khrausenege, Hoffman és Im Hoff számára állították ki,⁴ föltételezve, hogy ez a négy könnyebben megegyezhetik vitás ügyekben, mint az eredetileg szervezett 14 tagú
35 bizottság. De azért érdekes szövegének ismerete összehasonlítás végett, meg annak tanuságáért is, miképpen nyirbálták meg az erdélyi nemesség jogait s részesítették kedvezményben a szászokat !

⁴ Kiadva az Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 244—260. l.

1481.

Kolozsvár, 1604 januárius 15.

Basta Zeller Ferencz kolozsvári polgár részére.

*Átírja a Bánffyaktól zálogon kapott jószágokról szóló bir-
toklevelét.*

Memoriae commendamus . . . quod pro parte et in
persona circumspecti Francisci Zeller, civis Colosvariensis
exhibitae sunt nobis et praesentatae quaedam literae
nobilium requisitorum literarum et literalium instrumen-
torum in sacristia sive conservatorio conventus monasterii
beatae Mariae Virginis de Colosmonstra repositarum et lo-
catorum¹ ac aliarum quarumlibet iudiciariarum deliberatio-
num, legitimorumque mandatorum Sacrae Caesareae Regiae-
que M^{tis} in Transsylvania executorum . . . quibus mediante
egregius Stephanus filius egregii quondam Gabrielis Banffy
Lossonczi de Mogyoró totales et integras portiones suas
possessionarias, domumque et curiam nobilitarem Mag^{ci}
quondam Balthasaris Banffy Lossonczi de dicta Mogyoró,
fratris carnalis praefati Gabrielis Banffy Lossonczi genito-
ris sui in Borsa, item tam eiusdem quondam Balthasaris
Banffy Lossonczy, quae per defectum seminis masculini
sexus eiusdem in ipsum tanquam haeredem virilem iure
successorio devolutae forent, quam vero proprias suas
paternas in Válaszut et Iklód in Dobocensi, necnon Girót,
Poklostelke et Pintek possessionibus in Zolnok interiori
comitatibus existentibus habitas, simul cum cunctis suis
utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, praefato Francisco
Zeller et dominae Barbarae Baráth consorti eiusdem,
haeredibusque et posteritatibus ipsorum utriusque sexus
universis in et pro summa quingentorum florenorum
Hungaricalium titulo pignoris dedisset, obligasset et
inscripsisset tenore infrascripti, supplicans nobis humil-
lime, ut nos easdem literas sessionales *elismerjük, átírjuk
és jóváhagyjuk ; a mit ezennel teljesítünk.*

Datum in civitate Coloswar, 15. die mensis Januarii.
Anno Domini 1604.

(Eredeti, b. Bánffy-család levéltára, M. N. Múzeum.)

¹ Kelt 1603 deczember 31-én.

1482.

Kolozsvár, 1604 januárius 15.

Basta Besztercze város tanácsának.

Weil dann ein Theil des Preinerischen Regiments
 5 Knecht durch uns hin zue euch ist verordnet und geschickt
 worden, ihr Quartier einweil allda zu haben, *kériünk, élel-
 mezzétek őket még egyideig.*

Geben zue Clausenburg, den 15. Januarii. Anno 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

10

1483.

Prága, 1604 januárius 15.

Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wirdet auf sein Begehren, ihme einen
 Postritt heraus zu erlauben, widerbeantwort.*

15 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 22.)

1484.

Kolozsvár, 1604 januárius 16.

Basta tordai Thury János részére.

Neki adja a hűtlen néhai Boér János tordai jószágait.

20 Memoriae commendamus . . . quod nos . . . consideratis
 fidelitate fidelibusque servitiis egregii Joannis Thury de
 Torda . . . totales et integras domum et curiam nobilitarem
 lapideam nunc desolatam in teatro oppidi Torda vicinitati-
 busque domorum similiter desolatarum egregii Joannis Lite-
 25 rati Tordai ab una et circumspecti Petri Pesti alias inhabi-
 tatorum praedicti oppidi Torda partibus ab altera, item
 tres partes molendini cuiusdam duarum rotarum super
 rivulo Rákospataka volventium nuncupato ex opposito
 domus circumspecti Michaelis Nagy in vico eiusdem
 30 oppidi Varga utcza vocato decurrenti, constructi, nec-
 non piscinam vulgo *Pogán tava* appellatam in valle Péter-

laka nominata subtus piscinam allegati oppidi Virágostó dictam in territorio et intra veras metas totiesfati oppidi Torda, omnino in comitatu Tordensi existentis habitas, quae alias nobilis quondam Nicolai Pogan de eadem Torda, fratris ipsius Joannis Thury praefuissent, per 5 mortem autem et defectum seminis eiusdem nobili quondam Joanni filio egregii olim Stephani Boer similiter de praefata Torda, annis superioribus a quondam Michaele vaivoda pro tunc regimen huius provinciae Transsylvaniae consecuto et tenente, titulo novae donationis collatae, 10 sed ex eo, quod ipse cum reliquis regni Transsylvaniae nobilibus contra Sacra^{mam} Caesaream Regiamque M^{tem} arma coepisset et ab illius imperio eam provinciam separare ac in potestatem Turcarum redigere conatus, ob idque perpetua infidelitatis labe notatus et in proelio 15 ad campum Barcza¹ cum rebelli quondam Moyse Zekel habito sine ulla posteritatis et haeredum solatio periisset, allegata bona ad . . . ad dispositionem . . . nostram devoluta esse perhibentur . . . memorato Joanni Thury ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus univer- 20 sis . . . dedimus, donavimus; etc.

Datum in civitate Coloswar, 16. die mensis Januarii.
Anno Domini 1604.

(Eredeti, gr. Bethlen-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1485.

25

Kolozsvár, 1604 januárius 16.

Basta a kolozsmonostori konventnek.

Iktassék be Thury Jánost felsorolt tordai jószágai birtokába egregius et nobilis Joannes Thordai vel Petrus Eradonius¹ camerarum, omnino de Torda, aut Paulus 30 Bogosi de eadem, sive Stephanus Jobbágy de Tur seu Paulus Jobbágy de eadem, neve Georgius Orban vice-

¹ Ezt másként a brassói papirmalom melletti csatának nevezik, mely 1603 nyarán történt és Székely Mózes megöletésével végződött. 35

¹ Nyilván Eradonyi Péter, habár tisztán így van írva: Erodonius.

comes comitatus Tordensis, neve Gabriel Sombori de eadem Sombor *jelenlétében*.

Datum in civitate Coloswar, 16. die mensis Januarii. Anno Domini 1604.

5 (Eredeti, kolozsmonostori ltár Com. Torda T. No. 29. — O. 1.)

1486.

Kolozsvár, 1604 januárius 16.

Basta özv. Hamvai Györgyné részére.

Új-adományként neki adja zarándmegyei csungi jószágát.

10 Memoriae commendamus . . . quod nos cum ad nonnullorum Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} fidelium singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero dignum habentes respectum praesentis viduitatis nobilis feminae Barbarae Kamuthi, relictæ quondam
15 Georgii Hommai,¹ in quam ipsa ob recentem mariti sui mortem misere incidisse perhibetur, totalem et integram possessionem suam Chiungh nuncupatam, in comitatu de Zaránd existentem, in cuius quieto et pacifico dominio eadem a tempore adeptionis et consecutionis eiusdem
20 perstitisse et ad praesens persistere . . . perhibetur, *birtokleveleit elvesztvén, ő Felsége kegyes határozatát várva, nova donatioként neki adjuk*, hoc conditionis interventu, quod si reditus aliqui in ea censebantur esse ecclesiastici, vel parochiae, eos non alteris religionis, sed catholicis sacer-
25 dotibus dare, et in illa parochos catholicos tenere debeat et sit obligata; etc.

(Eredeti, Basta nagypécsettjével megerősítve, Erdélyi fiskális levéltár X. a. szekrénye A. fasc. 7. sz. — O. 1.)

1487.

Prága, 1604 januárius 16.

30

Rudolf császár pótutasítása Basta, Burghausen, Khrausenegg, Hoffman és Im Hoff biztosok számára.

Aus einer sondern auf Euch und etliche darinnen benennte Siebenbürger gefertigten Instruction werdet

35

¹ Igy van írva, de neve helyesen: Hamvai.

Ihr mit mehrerm vernemben, was wir Euch bei dem drinnigen Euch anbefohlchenen Regiment zu verrichten, und fürnemblich in Acht zu nemen gnädigst anbefolchen; ¹ nun hätten zwar auch folgunde Puncten darbei eingebracht und specificirt werden sollen. Wir haben aber ⁵ umb Glimpfes willen, und weil wir noch nit eigentlich gewusst, was sich auf der Euch zuegeordneter Siebenbürger Treu und Standhaftigkeit zu verlassen, und damit es destoweniger Offension gebe, Euch solche absonderlich, doch in der Still und in Vertrauen zuschreiben wollen, ¹⁰ dass Ihr nemblich darann und darob seiet, weil wir die Städt in Siebenbürgen mit Teutschen fürnemblich zu ersetzen, und dieselben hinein zu zieglen, die andern Nationen aber daraus zu bringen gnädigst gemeint, dass einiche Hungern und so nit Teutsch geboren sein in die ¹⁵ Städt nit an- oder eingenomben, viel weniger in die Rathsmittl befördert, sondern allein den Teutschen die Häuser und Güeter, so etwo in den Städt leer oder zu erkaufen und zu erhandlen sein mochten, eingeben und gelassen, sie zu Ämbtern befördert, und über ihnen ²⁰ gueter Schutz gehalten.

Die Hungern aber, wo sie in den Sachsen Städt, und sonderlich die so zu Klausenburg bishero sesshaft gwest, darausgebracht, und an andern Orten, do man sich weniger Gefahr von ihnen zu besorgen, ihnen Sitz ²⁵ und Wohnungen ausgezeigt und eingeben werden.

Darnach weil fürkhumbt, dass sich viel Wallachen aus der Wallachei wegen der Feindtsgefahr heraus begeben, welchen hernach do man die zu Gütern und gueter Nahrung in Siebenbürgen kommen liesse, auch Moldauer ³⁰ und Polaggen folgen, und die Teutschenheit wieder übermahnt, und dergleichen Unruhe und Widerwärtigkeit, ja Abfall von uns oder unsern Nachkommen, wie verschient Jahr beschehen, sich zutragen möchten, so wollet für Euer Person Aufachtung geben, auch durch die ³⁵ Ambtleut in allen Spanschaften und Gezirken aufsehen und merken lassen, damit die Wallachen nit so häufig

¹ Közöltük kötetünk 1480. sz. a.

angenomben, sondern da ja irgend einer oder mehr einzulassen, solches mit dem des Gubernators und Euerer der dahin geordneten Rätthe Vorwissen und Zuelass beschehe, auch ihnen die Wohnungen nit etwa an Pässen,
5 sondern an solchen Enden ausgezeigt werden, an denen sich am wenigsten Gefahr von ihnen zu besorgen. Zu dem, weil wir das Landt mit dem Schwert und grossem, schweren Unkosten erobert, so haben wir nit Ursach die Landtag, wie vorhin gebräuchig gewest, ausschreiben zu
10 lassen, und von ihnen allererst ihrer Gaben halber ihre Bewilligung zue begehren, sondern vielmehr für uns oder in unsern Namben ihnen dieselben, doch so weit sie es ertragen können, und mit einer gewissen Mass, aufzulegen. Wollet derowegen den negstkünftigen Landtag zwar
15 ehist ausschreiben und ihnen, den Ständen die Andeutung thuen, dass sie erscheinen sollten, unsere Resolution in einem und dem andern anzuhören, welche ihr alsdann aus der Euch gefertigten Instruction ausziehen und was wir Euch in Religions, Gubernaments und Defensions
20 Sachen auferlegt, so weit sichs thuen lässt, ihnen andeuten, darüber hernach halten, und darauf zu Underhaltung des Landes und der Gränizen, für dies Mal was Euch für guet ansehen und ihnen zu leisten müglich sein wirdet, begehren möget, wie es aber in künftig mit Ausschreibung
25 der Landtag zu halten, und wie die Anlagen anzulegen, ob die Einwilligung von ihnen zu suchen, oder wir es *pro iure magistratus* für uns ihnen benehmen sollten, das wollet in ferern Beratschlagung ziehen und uns mit Guetachten darüber berichten.

30 Und do ja etwo in der Instruction solche Puncten einkämen wären, welche nit so gleich aus sondern Bedenken in das Werk gerichtet werden kündten, sondern ein Veränderung darmit fürgenommen werden müsste, so wollet dieselben bis auf ferern Bescheidt differim, uns
35 aber alspaldt euer Bedenken und Motiven gehorsamist erindern, so solle darin Euch unsere Resolution auch unverlängt zurück erfolgen. Wie ihr in einem und dem andern recht zu thuen und Euere Gedanken und Fleiss

dahin zu richten und anzuwenden wüsst, damit Gottes Ehre fürnehmlich gesucht, unser Fromben und Nutzen befürdert, Schaden gewarnet und verhüetet, das Landt erhalten, und zu gueter Ruhe und Aufnemben wieder gebracht werde. Daran handlet Ihr unsern gnädigisten Gefallen ; etc. 5

Prag, den 16. Januarii. Anno 1604.

(Egykorú másolat, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjteménye.)

Megjegyzés. Ez utasítás (mely az erdélyi magyarság háttérbe szorítását, sőt valósággal megsemmisítését czélozta) 10 titkos jellegű volt, azért nem foglalták bele sem a négy nappal előbb írottba, sem a januárius 20-ikán kelt végleges nagy utasítás szövegébe !

1488.

Bécs, 1604 januárius 17.

15

Mátyás főherczeg Bastának.

Was zwischen dem Radul Waida und dem Tartar Chan történt a béke érdekében, haben wir aus deinem Schreiben vom 5. dieses Monats vernommen ¹ és várjuk további jelentésedet egyúttal a Breuner-ezred dolgairól is. 20

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 363. 1.)

1489.

Kolozsvár, 1604 januárius 18.

Basta Kolozs és Torda vármegye rendeihez.

Küldjenek sürgösen szénát és tüzfát seregei részére. 25

Committimus . . . ut visis praesentibus in ratione equorum nostrorum foenum ex vestro comitatu et ligna in nostrum et Germanorum militum in vigiliis existentium comportare absque ulla tergiversatione et comportari facere modis omnibus debeatis ac teneamini, neque 30 negligere primo quoque die ausi sitis ; etc.

Datum Claudiopoli, die 18. m. Januarii. A. D. 1604.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 65. sz.)

¹ Kivonatosan ld. 1468. sz. a.

1490.

Kolozsvár, 1604 januárius 18.

Basta Besztercze város tanácsának.

Expositum est nobis in persona honestae viduae
 5 Elisabethae Apaffi, relictæ egregii quondam Petri Tárkányi,
 qualiter Georgius Budaki, civis vestrae civitatis, pro quin-
 quaginta florenorum debito, centum et octo cubulos
 tritici sui occupata teneret et arestata in damnum ipsius
 exponentis manifestum, ex eo, quod debitum multis supe-
 10 retur tritico arestato. *Ezért rendeljük, hogy azt neki
 fizettessétek meg.*

Datum Claudiopoli, die 8. mensis Januarii. Anno 1604.

(Eredeti, Besztercze Naszód vármegye levéltára.)

1491.

Prága, 1604 januárius 21.

15

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

*Vigyázzanak Mária Christierna főherczegasszony erdélyi
 hitbirtokaira.*

Ihr wisst Euch gehorsambist zu erindern, dass die
 20 allda in Siebenbürgen liegende Schlösser und Güeter
 Fogaras, Maros Uivar, Enyedin, Kisfalud und Monora,
 sambt deren Zugehörungen der (*Titel*) Mariae Christinae
 Erzherzogin zu Oesterreich, als ihr Heuratgut von
 Rechts und Billigkeit wegen zugehören. So wir dann
 25 solche benannte Güeter Ihrer Liebden nochmalen in
 Handen zu lassen gnädigst gemeinet sein, auf Maass und
 Weg, wie euch hernach zu wissen gemacht werden solle;
 als befehlen wir euch hiemit gnädigst, dass Ihr mit son-
 derem Fleiss dahin gedacht seiet, damit bemeldte Güeter
 30 beisamben bleiben, nichts davon verwendet, oder ver-
 geben, und im Fall schon etwas *tempore necessitatis* durch
 dich Basta vergeben, oder verwendet wäre, dasselbe,
 weil die Inhaber etwa also beschaffen, dass sie wohl
 werden können von solchen Güetern abgewiesen, oder
 35 sonst contentiret werden, wieder zurecht gebracht, auch

guete Würtschaften allda angestellet und sintemal grosse Ausstände darbei vorhanden gesehen und Fleiss ankehrt, damit dieselbe, womöglich eingebracht; wie auch was es mit einem und dem anderen obbemelten Güeter derzeit für eine Gelegen- oder Beschaffenheit habe, durch Euch ehist⁵ berichtet werden; wie ihr gehorsambst zu thun wisset; etc.

Geben Prag, den 21. Januarii. Anno 1604.

(Hiv. más. bécsi Kpü ltár, Ung. Gedenkbücher 1604. fol. 6 — Fogalmazványa ugyanott, Hungern.)

1492.

10

Prága, 1604 januárius 21.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Vizsgálják meg Radibrati követelését s ha jogosnak találják, térítsék meg neki: készpénzben vagy jószággal.

Wir wollen Euch in Gnaden nit verhalten, dass unser¹⁵ Hofdiener und g. l. Alouisius Radibrati bei uns underthänigst angehalten und gebeten, dass wir ihm zue Erstattung 3589 Thaler für seinen in unsern Diensten angewendten Unkosten und erlittenen Schadens an parem Gelt und in Güetern, so uns in Siebenbürgen heim²⁰ gefallen gnädigist verhelfen wollten. Derowegen so befehlen wir . . . dass ihr Euch der Gelegenheit dieser seiner Pretension mit Fleiss erkundigt *s ha igaz*, dass die Schuldt also richtig, ihme Radibrati entweder mit parer Bezahlung oder mit Güeter, so etwa so viel werth, wie ihr am²⁵ berechtsambisten zu sein vermeint zufrieden stellet undt contentieret; etc.

Geben Prag, den 21. Januarii. Anno 1604.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

1493.

30

Prága, 1604 januárius 28.

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta wirdet auf sein Schreiben wegen der Friedens Tractation mit Türggen und Tartarn durch den Radul Waida beschehen; item des angestellten sieben-³⁵

*bürgischen Landtags und Breinerischen Regiments Ab-
dankung widerbeantwortet und dass er des Banffi¹ halber
den vorbegehrten Bericht thun solle, dass er auch das Rauben
auf der Strasse ernstlich abstellen soll.*

5 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 34.)

1494.

Kolozsvár, 1604 januárius 29.

Basta Besztercze város tanácsának.

Adassa vissza Vajda Márton ottani lefoglalt ingóságait.

10 Exponitur nobis in persona Martini Vaida, qualiter
ipse res quasdam apud vos a nobis arestatas ob vini
ipsi venditi et violenter ademti partim¹ haberet. Com-
mittimus igitur . . . , ut mox et de facto iure nunc
teneatur persolvere vinum totaliter, revideatis ipsique res
15 deinde suas restituatis ; etc.

Datum Claudiopoli, die 29. Januarii. A. D. 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1495.

Prága, 1604 januárius 29.

20 Rudolf császár Bastának.

*Soll mit Guetachten berichten, was es mit Melchior
Bogathi, so umb Begnadung bittet, für ein Gelegenheit habe.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 40.)

1496.

25 *Kolozsvár, 1604 januárius 30.*

Basta Marosszék rendeinek.

*Ne vegyék be Bene lakóit a szabadszékelyek közé, hanem
azok továbbra is a földesúri hatóság alatt maradjanak.*

Daczó Ilona asszony, az vitézlő Maros Szent Györgyön
30 lakó Pataki György meghagyatott özvegye adja érté-

¹ Bánffy Dénes.

¹ Szokatlanul így rövidítve: $\bar{p}\bar{i}\bar{m}$.

sünkre könyörgése által, hogy Marosszékbⁿ Bene nevű falu őstől maradt jószága volna; ennekelőtte is az szabadság idején nekik remittáltak és szolgáltak volna, mostan pedig az több szabad székel^yek köziben akarnák magokat adni. Könyörge mi nekünk, hogy ez megnevezett Bene falvát mi es faventer remittálnók s annak békességesen való birodalmában meg is ótalmaznók. Igy levén azért az dolog, hagyjuk . . . hogy ez mi levelünk látván, ennek utánna ezeket az szabad székelység közzé venni és számlálni ne merészeljétek, hanem, mint ennek előtte, ez után is annotatis exponentis terrestribus eorum dominis, ut legitimus haeredibus szolgálni és mindenekben engedni tartozzanak; etc.

Datum Claudiopoli, die 30. Januarii. A. D. 1604.

Alól a rendelet alján (Kereszturi György secretarius kezé-¹⁵ vel): Ut jobbagiones avitici inter Siculos se non annumerent, sed dominis terrestribus inserviant.

Hátlapján egykorú kézzel: Szent Annáról való levél 1604. (Eredeti, b. Bálintitt József családi ltára, No. 38. Nagyernye.)

1497.

20

Kolozsvár, 1604 januárius 30.

Basta Horvát István és társai részére.

Ügyvédvalló levél Horvát János és mások számára.

Memoriae commendamus per praesentes, quod egregii nobiles Stephanus Horvát de Dücső-Szent-Márton, ac²⁵ Petrus Zekely de Szentlélek, nec non honesta femina Sophia Krisóczi, consors eiusdem Petri Zekely, coram nobis personaliter constituti, in omnibus causis suis . . . a data praesentium per anni circulum motis vel movendis, egregios et nobiles Joannem Horvát de Széplak et alterum³⁰ Joannem Angyalosi de Egrestő, Michaellem Beödeő de Kálnok, Nicolaum Gyujtó de Edfalva, Jacobum Literatum de Barót, Emericum Fosztó de File, Joannem Thordai et alterum Joannem Salánki de eadem Torda, Lucam Bakó, Martinum Hidalmási, Mathiam Keövendi de Ko-³⁵

losvár, Lucam Varga, Joannem Gyarmathi de Sárd et Stephanum Literatum de Almás fecerunt . . . in causis eorum universis.

Datum in civitate Coloswar, paenultima die mensis
5 Januarii. Anno Domini 1604.

Az irat élén : Procuratoria constitutio.

(Hiv. más. kolozsmonostori konvent 14. sz. Liber regius 26.1. — O.1.)

1498.

[Bécs], 1604 januárius 30.

10 Mátyás főherczeg Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek jelentést Deumbler kapitány kívánságáról.

Welchermassen und aus was Ursachen Ihrer Mt. Hauptmann Georg Deumbler gehorsamst anhalten und bitten thut, damit ihme des zum Türken gefallenen
15 Nicolai Waida de Meggies¹ confiscierte Güter zu einer Ersetzung seines erlittenen Einbusses eigener Person bis auf Ihro Mt. gnädigste Resolution verbewilliget und geschenktermassen völlig ein- und übergeben werden wollten, das habet Ihr aus der Beilag mit mehreren zu vernehmen;
20 befehlen demnach in höchsternannter Ihro Kais. Mt. Namen euch hiemit gnädiglich, ihr wollet uns hierüber eueren Bericht und Gutachten zukommen lassen; etc.

Den 30-ten Januarii. Anno 1604.

(Hiv. más. bécsi Kpü. Itár. Ung. Gedenkbücher 1604. fol. 7.)

25 *Megjegyzés.* Hogy Vajda Miklósnak melyek voltak azok a Deumbler kapitánynak ígért erdélyi birtokai, melyeket ő úgylátszik a Székely Mózes-féle felkelésben való részvétele miatt 1603-ban elvesztett, megtudjuk Basta adománylevelének alábbi keletnélküli kivonatából: Donatio Georgii Basta
30 super castello et oppido Enyed, totalibusque et integris possessionibus Fel-Enyed et Miriszló, nec non Maros Ujvár cum castello, portionibusque possessionariis in Csongva, comitatuque Albensi, ac Felső Fügöd Tordensi comitatibus existenti-

¹ Vajda Miklós karánsebesi volt s ez itt nem prédikátu-
35 má, hanem lakóhelyét jelzi.

bus, cum appertinentiis in territoriis sedis Aranyas existentis, Nicolao Vajda de Karánsebes et generosae Catharinae Borbély consorti eius, ad utrumque sexum, his vero deficientibus, fratribus suis Ladislao, Christophoro, Stephano, Joanni et Bonae Vajda, in 25 m. Hung. florenos inscriptis.²

5

1499.

[Prága, 1604 januárius vége.]

Rudolf császár Bastának.

Tegyen jelentést Schneckenhaus adományáról.

Demnach bei uns der Hans von Schneckenhaus umb 10
Confirmation über die ihme durch dich und den Pauln
von Khrausenegg, des Wolfgangii Apaffii und Nicolai
Harinnai, Siebenbürgischen Landtsassen, auf unsere gnä-
digiste Ratification verliehene und verschriebene Güeter 1
underthänigst anhalten und bitten thuet, und wir nun 15
zwar ob wir wohl ihme, von Schneckenhaus dies Orts zu
willfahren und zu gratificirn nicht ungeneiget... *ren-
deljük, hogy e jószágok ügyében*, was uns diesfalls zu thun
dein gehorsames Guetachten zuekhomben lassen wollest; etc.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.) 20

Megjegyzés. Ezt a keletnélküli rendeletet az erdélyi császári biztosok 1603 februárius 13-iki jelentéséhez csatolva őrizi a levéltár, minthogy azonban Schneckenhaus idézett folyamodása 1604-iki iratok közt található, ez év elejére tettük.

1500.

25

Kolozsvár, 1604 februárius 1.

Basta Nagyenyed város részére.

Memoriae commendamus... quod nos... compa-
tientes inopiae et summae egestatis... inhabitatorum

² Egy 1773-iki iratjegyzékből, gróf Kemény József gyűjtésménye, Erdélyi Nemz. Múzeum levéltára.

¹ Basta ez idézett adománylevelét nem ismerjük, de mivel Khrausenegg 1603 június végén jutott Bastához, valószínűleg az év nyaráról (augusztus havából) való, midőn tömegesen jutalmazták a császár iránt hű tiszteket, meg erdélyi nemeseket, 35 miként erről kötetünkben is több iratuk tanuskodik.

oppidi Enyed... *mindenféle adó és fizetség alól mentesítjük* infra spatium unius integri anni; ¹ etc.

Datum in civitate Coloswar, die 1. mensis Februarii.
Anno Domini 1604.

5 (Hiteles más. kolozsmonostori konvent 14. prot. 28. l. — O. l.)

1501.

Kolozsvár, 1604 februárius 1.

Basta Krakker Szaniszló gyulafejérvári udvarbírónak.

Miérthogy Fichior Péter Magyarországbán az császáz
10 ő Felsége hívsége alatt holt meg, még akkor, mikor Kon-
stanczinápolyból ¹ kijött volt, hagyjuk azért Kegdnek,
s parancsoljuk is császártól ő Felségétől nekünk adatta-
tott plenipotentialis autoritásunkból, hogy az minemő
jószágit az árváinak Kegd elfoglaltatta volt, azt mind-
15 járást remittálja nekiek. Nec secus faciat.

Datum Claudiopoli, die 1. Februarii ² 1604.

*A levél alján (Keresztúri György kezeirásával) : Ut dominus
Stenczel bona orphanis Petri Fichor remittat.*

*Külczíme : Generoso domino Stanislao Krakker ³ de Karkó,
20 generali in Transylvania annonae magistro ac provisoro Albensi
etc. Nobis honorando.*

(Eredeti, gr. Teleki-nemzetség levéltára, Marosvásárhely.)

Megjegyzés. E kis levél már 1868-ban megjelent (a Török-
magyarkori állam-okmánytár III. k. 43. lapján) gróf Kemény
25 József másolatáról, de a már jelzett két hibán kívül még hat
— pontatlan olvasásból eredő — más hibát találtunk s javít-
tottunk benne; ezért közöltük újra.

¹ Ez tulajdonképpen Basta kancelláriája formulakönyvé-
nek egyik darabja, melyet szószerinti szövegében külön füzetben
30 közlünk.

² Kiadásában hibásan így: Konstantinápolyban.

³ Februárius 4-ikén keltezve hibásan kiadásában.

³ Irva hibásan: Karker.

1502.

Kolozsvár, 1604 februárius 4.

Basta Kolozsvár város tanácsa részére.

Megerősíti a városnak a gonosztevők kergetését biztosító bíráskodási régi százados jogát.

5

Memoriae commendamus . . . , quod nos cum ad nonnullorum Sacra^{mae} Caesareae M^{tis} fidelium in Transsilvania existentium singularem intercessionem nobis pro partibus et in personis iudicis et iuratorum civium civitatis Coloswariensis factam, tum vero rationem habentes 10 antiquorum eorum libertatum et praerogativorum, quibus ex humili eorundem supplicatione a multis saeculis tam praedecessores suos, quam ipsosmet usos esse cognovimus: ne igitur concivem seu iure commansorem eorum intra limites et veras metas dictae civitatis Coloswar 15 existentium contra quempiam quovismodo delinquentem, alieni cuiuscunque dignitatis et praeeminentiae homines, praedictos iudicem et iuratos cives civitatis ob commissum patratumque scelus, persecuandi, captivandi, incarcerandi ac puniendi haberent facultatem, nisi a iudice et iuratis 20 civibus saepefatae civitatis Coloswar iuris et iustitiae super eiusmodi malefactores administratio abnegaretur, quod e contra si contingat alterius nationis et ordinis homines contra praescriptos cives vel incolas peccare, eos quoque coram capitaneis ductorum seu quorum 25 intererint, iure persequi volumus. Quorum quidem supplicatione tamquam iusta est admissa et exaudita eadem eosdem immunitate, libertate et praerogativa denuo et ex novo uti, frui et gaudere annuendum et concedendum duximus, prout annuimus et concedimus praesentium per 30 vigorem. Quocirca vobis generosis egregiis . . . harum serie committimus et mandamus firmiter, ut a modo in posterum nullus, uti praemissum est, dictos incolas et inhabitatores civitatis Coloswariensis contra quoslibet et quovis modo delinquentes, praeter iudicem et iuratos 35

cives persequi, captivare, incarcerare .vel punire quovis sub praetextu ausit atque valeat ; etc.

Datum in civitate Coloswar, 4. die Februarii. A. D. 1604.

(Eredeti, gróf Forgách-család levéltára, M. N. Múzeum.)

5

1503.

Kolozsvár, 1604 februárius 4.

Basta Besztercze város tanácsának.

Császár ő Felsége bizonyos számú vitézinek főhadnagya, Nagy Demeter adta értésünkre könyörgésében 10 jelentvén, hogy egy Puskás Mihály nevű atyjafia holt meg, mely annak előtte megmaradásnak okáért köztetek lakó Iffiu Gergelynél reponálta volt egyetmás marháját, pénzt és egyéb ruháit is. De az mostanság meghalván minden egyetmása az feleségénél, az az Iffiu Gergely- 15 nénél maradt ; de mostan ő neki noha vér szerint való atyjafia volt, semmiképen kiadni nem akart. *Ezért rendeljük, hogy ingóságait kiadassátok*, hogy többször minket ezen dolog felől meg ne találjon ; etc.

Datum in civitate Coloswar, die 4. mensis Februarii. 20 Anno 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1504.

Kolozsvár, [1604 februárius 4.]

Basta megerősíti a kolozsvári generális országgyűlés végzéseit.

25 A Pálfordulására (januárius 25-ikére) hirdetett és megnyílt országgyűlésen az erdélyi rendek 12 pontba foglaltan feleltek Basta előterjesztésére, bevezetésükben megköszönve hozzánk — úgymond — immáron a natura 30 insitam suam pietatem et benignitatem és az pogán ellenség ellen is Nagyságod hazánkért, feleséginkért s gyermekinkért szorgalmatos industriáját, vigilantiáját

és forgolódását... és atyai kegyességét, *melylyel dolgaikat intézte és a császárnál is támogatta.*

Datum ex civitate Coloswar, die et anno in prae-notatis.¹

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 263—269. l.) 5

Megjegyzés. A rendek e meghunyászkodó hangja és hálálkodása nem volt igaz, mivel Basta éppenséggel nem viselkedett irányukban szelidebben, mint előbb; hisz épp a gyűlés alatt fogatott el többeket,² a nélkül, hogy okát adta volna. De talán épp ezért rettegtek tőle a rendek és akarták könyörületességre bírni, legalább anyagi ügyeik érdekében, miután hálára kölelte őket már azzal is, hogy az országgyűlés megtartását s határozataiknak artikulusokba való foglalását engedélyezte, a mit pedig Basta előbb ellenzett s a tavalyi utolsó gyűlésen nem is engedett meg; mintha csak érezték¹⁵ volna a rendek, hogy most utoljára alakoskodnak és alázkodnak meg a nemsókára végképpen távozó gyűlölt olasz generális előtt!

1505.

Kolozsvár, 1604 februárius 6. 20

Basta Bedő István udvarhelyszéki és Csongrádi Ferencz marosszéki kapitánynak.

Adják Kornis Farkas ingóságait Kornis Boldizsárnak.

(Eredeti, gr. Kornis-cs. ltára 36. fiók 4. fasc. No. 16. — Kolozsvár.)

1506.

Kolozsvár, 1604 februárius 7. 25

Basta Doboka és Kolozs vármegyék rendeinek.

Adják vissza a kiskorú Cséffei László jószágait, melyeket tévedésből adományozott előbb másnak.

Tomori Anna asszony, Cséffei János relictája jelenté³⁰ mi nekünk könyörgése által, hogy [az] mely jószágot

¹ Ez a kelet a végzések bevezetésében említett januárius 25-ikére utal, az országgyűlés megnyitása napjára, de a jelen volt Weiss Mihály krónikájából tudjuk (Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. k. 160. l.), hogy a gyűlés februárius 3-án³⁵ oszlott szét s így a végzések kelte 4-ikénél korábbi nem lehet.

² Így pl. Weiss Mihály (id. h. 167. l.) szerint Boronkai Jánost, Kálnoki Jánost és Donát Györgyöt és ugyanakkor Brassóban Schunkabunk Márkus villicust; Szamosközy azonban (munkái IV. k. 218. l.) csupán Boronkait, Kálmándy Mihályt és Csiszár⁴⁰ Gergelyt említi, kiket márczius 2-án öletett meg.

per defectum seminis quondam Joannis Cséffei Pangil Pana¹ mi tőlünk obtineált, az nem deficiált volna, fiscust nem illetve, mivelhogy Cséffei Jánosnak László nevű tizenegy esztendő fia élne,² kit előnkbe is hozott, kire
 5 az Cséffei János jószágga, úgy mint Noszaly, Kisdevecseren,³ Magyar Újfalun, Fodorházán, Sólyomkőn, Babóczon, Kovácsiban, Nagy Eöskölön, Kis Eöskölön, Ugrócson és Zombortelke, Zútoron, Nörczén, Középlakon, Berenden, Valkón, Keleczel, Ujfalun, Jákótelkén, Barén, Fejérden
 10 iure legitimo szállott volna, könyörge mi nekünk, hogy igazságában oltalmaznók és az vértől az jószágot el ne idegenitenők. Így levén azért az dolog, hagyjuk és poroncsoljuk autoritate nostra, hogy azokat az jószágokat az árvának remittálja, egyebekkel is remittáltassa, és
 15 senki az árvától, az vértől, az mi mandatumunk ellen birni, elidegeníteni ne merészelje, sőt Kegyelmetek annak békességesen való birodalmában minden törvintelen háborgatók ellen megóalmazza; etc.

Datum in civitate Coloswar, die 7. mensis Februarii.
 20 Anno Domini 1604.

Alatta (Keresztúri György secretarius kezeírásával) a kancelláriai íródeáknak szóló e megjegyzés: Non debes specificare bona, quia ista partim sunt in Zilagy; de iis autem non disponit Sua Excellentia,⁴ sed scribas: Erdélyben lévő jószágát.

25 (Fogalm. kolozsmonostori konv. ltár, Com. Doboka C. 26. — O. l.)

1507.

Kolozsvár, 1604 februárius 7.

Basta zalánkeményi Rác Györgynek.

Adja vissza Hosszúaszói Ferencz elfoglalt jószágait.

30 Miérthogy Hosszúaszói Ferencz az dévai gyűlésben jelen nem lehetett, az mint pedig sok fő embereknek

¹ Ezt az oklevél üdvözlő soraiban familiaris-ának nevezi.

² Ez a később nagyszereplésű erdélyi főúr tehát 1593-ban született.

35 ³ Ez a szokatlan ragozás így értendő: rész-birtok Kisdevecseren, ellentétben a nominativusban írt birtokkal (Noszoly), a mi azt jelenti, hogy az egész falu a családé volt.

⁴ Mivel az t. i. a királyi Magyarországhoz tartozott.

hitek szerint való informatiojokból megértöttük, hogy akkor ő mirigyben feküdt, ez okon mi azon dévai gyűlésnek continentiája szerint minden jószágát megadtuk, excepta quarta licet parte.¹ Hadjuk azért Kegyelmednek és parancsoljuk is császártól ő Felségétől nekünk adatott plenipotentialis autoritásunkból, hogy ez mi levelünk látván mindjárt az dévai articulus continentiája szerint mox et defacto jószágát remittálja, hogy többé ezön dologról ne kellessék minket megtalálnia; etc.

Datum Claudiopoli, 7. die mensis Februarii. A. D. 1604.¹⁰
(Eredeti, Erd. Nemz. Múzeum Itára Oklevelek törzsgyűjteménye.)

1508.

Kolozsvár, 1604 februárius 7.

Basta [Rabus György császári hadi titkárnak.]

Értesítem, hogy itt mindenféle összeesküvés folyik. Radul vajda állhatatlan, mert habe die Zakl an sich gezogen und mit den Turggen und Tartarn Fried gemacht. A török tavaszra Erdélybe tör. Ezért segílyt kérek, sonst sei Siebenbürgen verloren. Das Land ist voll Haiduggen und Rascianer s ezek miatt nem mozdulhatok semerre; pedig Radul vajda Brassóba hivat tárgyalni. Nem bizom ugyan benne, de azért teljesítem kívánságát, hanem előbb megváltoztatom den Zakl ihre Häubter, so gar verdächtigt.

(Kivonata Jorga : Studii și documente XX. köt. 352—353. l.)

1509.

25

Kolozsvár, 1604 februárius 8.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Fizettesse meg Tamás deákkal Veress Györgyné adósságát.

Veress Györgyné, nemegei, adta értésönkre könyörgeése által jelentvén, hogy az ő urától életében Kolosvári

¹ Viszont a ki elmaradását nem igazolta, vagyonának fele részét vesztette el.

vereshajú Tamás deák kölcsön kért volna száz aranyat, mely száz arannak bizonyos része még hátra volna, noha gyakorta kérte volna tőle, de mind ez ideig is plenarie nem contentálta. Könyörgött mi nekünk, hogy általatok
 5 contentáltatnók ötet vereshajú Tamás deákkal, vagy ha ugyan semmiképpen contentálni nem akarná, tehát marhajából is contentáltatnók. Így levén az dolog, hagyjuk s parancsoljuk is, hogy mindjárt ez mi levelünk látván, az supplicans asszont vereshajú Tamás deákkal conten-
 10 táltassa; ha hol contentálni nem akarná, marhajából is contentáljátok; etc.

Datum Claudiopoli, die 8. Februarii. A. D. 1604.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára fasc. III. 67. sz.)

1510.

15

Kolozsvár, 1604 februárius 8.

Basta lófóseget (primipilatust) adományozó levele alsócsernátoni Vajda István és Balázs számára.

Nos Georgius Basta, comes in Huzt, liber baro,¹ dominus in Sult, eques auratus, Sacratissimae Caesareae
 20 Regiaeque Maiestatis ac Catholici regis Hispaniarum consiliarius bellicus, eiusdemque Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis exercitus et regni Transsilvaniae generalis capitaneus² etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod
 25 nos cum ad nonnullorum Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis fidelium singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis nobilis agilis Stephani *Vajda*³ de Alsó Chernáton, peditis pixidarii, quae ipse in omnibus
 30 occasionibus pro locorum et temporum diversitate fideliter exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est, eundem igitur Stephanum *Vajda*,

¹ Idáig kezdőbetűkkel írva.

² E szavak mind kezdőbetűkkel írvák.

35 ³ Eredetileg a két név minden betűje kezdőbetűvel írva.

antea quoque, uti intelligimus peditem pixidarium, ac per eum fratrem quoque ipsius carnalem *Blasium* similiter *Vajda* de dicta Alsó Chernáton, ex statu et conditione reliquorum peditum pixidriorum autoritate nostra a praefata Sacra Caesarea Regiaque Maiestate nobis 5 attributa eximendos ac in coetum et numerum verorum regni huius Transsilvaniae primipilorum annumerandos, aggregandos, cooptandos et ascribendos duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et ascribimus; decernentes expresse, ut a modo in posterum iidem Stepha- 10 nus et Blasius *Vajda*, ipsorumque haeredes et posteritates universae pro veris et indubitatis primipilis Siculis habeantur et reputentur, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus et immunitatibus, iuribus, praerogativisque, quibus caeteri veri, nati et 15 indubitati praedicti regni huius Transsilvaniae primipili Siculi quomocunque, de iure et antiqua consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint. Ita tamen, ut iidem Stephanus et Blasius *Vajda* ipsorumque haeredes et posteritates uni- 20 versae bonis equis, frameis, galeis, loriceis, clypeis, hastis, ac aliis instrumentis militaribus, more aliorum primipilorum optime instructi, ad mandata nostra, successorumque nostrorum, omnibus bellicis expeditionibus tam generalibus, quam partialibus interesse fidelemque patriae 25 operam navare debeant et sint adstricti; et nihilominus domum eorundem in praelibata possessione Alsó Chernáton, vicinitatibusque domorum nobilis Thomae Gajdó primipili ab una, ac agilis Martini Kancsi⁴ libertini ab altera partibus, in sede Siculicali Kizdi existenti habitam 30 ab omni censuum taxarum et contributionum, tam ordinariorum, quam extraordinariorum, subsidiique et lucri Camerae praefatae Sacrae Caesareae Regiaque Maiestatis solutione, item seminaturas, allodiaturas agriculturalionesque et alias quaslibet haereditates Siculicales 35 a decimarum, nonarum et capetiarum pensione servitiorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibi-

⁴ Irva így: Kanczii.

tione in perpetuum eximendas et supportandas duximus, prout eximimus, supportamus praesentium per vigorem. Quocirca vobis, Magnificis, generosis, egregiis, nobilibus et agilibus Petro Konkoly capitaneo, iudicibus, vice-
5 iudicibusque regiis, dicatoribus, decimatoribus, connumeratorem et exactoribus contributionum praenominatae sedis Siculicalis Kizdi, item iudici caeterisque iuratis civibus antefatae possessionis Alsó Chernáton, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis,
10 eorumque vices gerentibus, harum serie autoritate praetacta committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus vos quoque a modo in posterum praefatos Stephanum et Blasium *Vajda*, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus universas, pro veris
15 et indubitatis primipilis habere et reputare debeatis, eosdemque ratione praescriptae domus aliarumque haereditatum suarum ad aliquam censuum, taxarum et contributionum tam ordinarium, quam extraordinarium, subsidiique et lucri praelibatae Camerae solutionem,
20 item decimarum et nonarum, capetiarumque pensionem, servitorumque quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem cogere et compellere, aut propterea eosdem in personis, rebus et bonis ipsorum universis impedire, turbare, molestare, seu quovismodo damnificare, nequa-
25 quam praesumatis, aut sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Stephano et Blasio *Vajda*,
30 ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, benigne dandas duximus et concedendas.

Datum in civitate Colosvar, die octava mensis Februarii. Anno Domini Millesimo sexcentesimo quarto.⁵

Alól, felhajtásán : Primipilatus Stephani et Blasii Vajda
35 de Alsó Chiernáton.

⁵ Kivételesen betűszerint közöljük, mivel fénynyomatú hasonmását akartuk egyúttal átírni benne.

Hátlapján : Coram Magnificis Pancratio Sennyei et Joanni Petky commissariis praesentatae ac per eosdem confirmatae ea conditione, ut exhibitor in officio suo primipilatus optime sit instructus. Anno 1609. 9. die Junii.

(Eredeti, 46 × 71 cm. nagyságú díszes pergamen-oklevél,⁶ melynek függő-pecsétje hiányzik,⁷ Erdélyi Nemzeti Múzeumi levéltár Oklevelek törzsgyűjteménye.)

1511.

Kolozsvár, 1604 februárius 8.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

10

Adassák meg Szeredai András elrablott ingóságait.

Jelentette minékünk Szeredai¹ András marusszéki notarius, hogy az pater jezsuiták elrontatott collegio-mokban lött volna egy ládácskája (kit úgy lenni az rector Petrus Maiorius informatiójából is eszünkben vettünk),¹⁵ melyet az collegiom elrontásakor² több társaival együtt váradi Igaz Gáspár rontott volna fel, és az ládabeli javait ő tékozlotta volna el, kiben valami rész ez supplicansnak kezéhez is jutott volna, de nagyobb része, úgy mint kevesebb computatio szerint száz magyar forintja, száz²⁰ aranya, száznolcvanhét talléra, sok több egyet más marháján kívül, mostan is oda volnának, nyilván való kárára és fogyatkozására. *Könyörgésére rendeljük hát, hogy* Igaz Gáspár javaiból, kik Kis Gáspár keze és gondviselése alatt vannak, contentáljátok Szeredai András²⁵ éppen, annak utána az kikkel ő az kárt tötte szabad uta vagyon azokat keresni, iuxta regni pristinam consuetudinem; erről több parancsolatunkat nem várván; etc.

Datum Claudiopoli, die 8. mensis Februarii. A. D. 1604.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 68. sz.) 25

⁶ Első sora arannyal írva. Kezdő *N* és *G* betűje piros, kék, zöld és arany színekkel díszítve; a *B* kezdőbetű színe lila és zöld, arany árnyalással. Második sora piros, a harmadik zöld színű írással.

⁷ Ezt nagyon sajnáljuk már csak azért is, mivel Bastának³⁰ semmiféle más függő-pecsétjét nem láttuk és teljesen ismeretlen.

¹ Irva így: Zeredai.

² Ez 1603 június 9-én esett.

1512.

Kolozsvár, 1604 februárius 8...

Basta Bedő István udvarhelyszéki és Csongrádi Ferencz marosszéki kapitánynak.

5 *Adják vissza Kornis Ferencz hatalmasúl elfoglalt búzáját és egyéb marháját.*

Kornis Ferencz adá értésönkre könyörgése által, jelöntvén, hogy te Bedő István zabbal együtt búzáját harmadfél száz köböllel vettél volna el, azon kívül sajtját 10 és tömlejét negyvent. Te is pedig Csongrádi Ferencz száz fejős barmát és két száz köböl búzáját vitetted volna el. Könyörgött mi nekünk, hogy el vitt marháit és búzáit ti veletek megadatnók. Így levén azért az dolog, hagyjuk . . . hogy ez mi levelünk látván, mindjára minden tölle 15 elvitt marháit, búzáit neki *absque ullo defectu* restituáljátok ; etc.

Datum in civitate Colosuar, 8. die mensis Februarii.
Anno Domini 1604.

Az irat alján (Keresztúri György kezeírásával): Repetitoria 20 rerum ablatarum.

(Eredeti, gróf Kornis-cs. Itára 36. fók, 4. fasc. No. 15. Kolozsvár.)

1513.

[Kolozsvár,] 1604 februárius 9.

Basta utasítása a székelyek közé küldött biztosok számára.

25 *Instructio ab Excellentissimo domino generale Georgio Basta dominis commisariis in Siculiam expeditis. Anno Domini Millesimo sexcentesimo quarto, die nona Februarii data.*

I. Elsőben errevaló gondviselések lehet az commissarius uraimnak minden helyeken, hogy az infideli széknek 30 marhájokat, jószágokat felkeressék és császár urunk ő Felsege számára foglalják, főképen azokét, kik az harczon¹

¹ A múlt évi Brassó melletti csatát érti.

elvesztenek és az országon kiű vadnak, vagy török között, vagy idegen országokban.

II. Vagyon ilyen dolog is, hogy az kapitánok ilyen praetextus alatt császár számára ingó bingó marhájakat, örökségeket nemes embereknek, özvegyeknek, árváknak 5 foglalták és maguknak vendicáltak, mely dologért ez mostani gyűlésbe sok panaszolkodás volt. Szükséges azért, hogy valóban megvizsgálják. És ha valamit occupáltak mód nélkül vagy elvették az kapitánok, az melyet itélnék császár ő Felsege számára valónak lenni, ingó bingó mar- 10 hákat exigáljanak tőlök, azonképen örökségeket is az fiscusra foglalják. Az mi peniglen özvegyé, árvaké vagy ártatlanoké volna, megértvén igazságokat, mind ingó bingó marhájakat, örökségeket restituáltassák az kapitánokkal.

III. Minden székekben szorgalmatosan kikeressék 15 az kapitánok, az mely falukon summát vettek, és megnyit azoltátul fogva, miólta az kapitánságba vadnak és irva hozzák ő Nagyságának.

IV. Ez hadakozás alatt Székel Mojzes bejövetelének idejétől fogva az székelység között sok huzás vonás volt. 20 Egyik az másik marháján kapdosott. Ha ki mód nélkül cselekedett egyik az másikon, törvény szerint igazítsák el az commissarius uraim, ha kik megtalálják efféle dologról.

V. Mivelhogy vagyon panasz az katholikus papoktól, hogy az ő rendekben és processusokban némely személyek 25 megháborgatják őket, sőt ugyan meg is bántották, főképen Kézdi székbén, Szentléleken, az commissarius uraim serio eleikben adják minden rendeknek, hogy az féléktől megszünjenek nagy büntetés alatt.

VI. Az székel nemesség tartsa magát őstől maradt 30 jószágához és az mit pénzen vött vagy zálogasított, azonképen az lófőség, szabad székelység, az ő magok határában tartásák magokat.

VII. Kapitánokat megtiszteljük, becsüljük és tüle hallgassanak nemesség, lófőség, szabad székelység, és 35 az kapitán után az kik lesznek, hadnagyok is, generalis Basta uram ő Nga után, mert ha külömben cseleküsznek, érdemek szerént való büntetéssel büntettetnek.

VIII. Az kapitánok mód nélkül való szedő vedő adót az székelységen ne vegyenek.

IX. Az mennyi búzát, pártosokét és az molnokból az kapitánok egyben gyűjtöttek, vagy ha magok szükségekre fordítottanak, egy helybe hordassák az commissarius uraim. Az mit pedig magok számára vötenek volna az kapitánok, számot vevén tőlök, adják meg és császár urunk ő Felsege számára tartásák, és az mikor és hova kellekik vinni, generalis Basta uram ő Nga parancsolatjától várjanak.

X. Kévántatik ez is, hogy az székelység minden székekben készen legyenek oly készüllettel, hogy valamikor és valamely órában Basta uram ő Nga parancsolatja jut közikben, kapitányokkal mindjárt indulhasanak fejek, jószágok és szabadságok vesztése alatt.

XI. Minden rend pedig, az ki lovas, jó szerszámmal, lovával készüljön. Az gyalog azonképen puskájával, szablyájával és hozzá való eszközivel, mert megmustrálván, és ha mód nélkül találtatik, valóban megbüntettetik.

XII. Az kapitánok kémekre és ha honnan ellenség leendne, valóba vigyázzanak és ha mit értnek, minden haladék nélkül Basta uramnak ő Ngának értésére adják. (Egykorú más. Erd. Nemz. Múzeum Itára Oklevelek törzsgyűjt.)

1514.

25 *Kolozsvár, 1604 februárius 10.*

Basta Besztercze város tanácsának.

Miérthogy az végekben és minden helyekben az vitézlő rend igen fogyatkozott állapotallal vagyon, búza, bor, zab és mindenféle élés nélkül, bocsátottuk annak okáért 30 Kegyelmetek köziben az vitézlő Staniszló Krakkert, az római császár ő Felsege Erdélyben levő profont mesterét és fejevári udvarbiráját s *kérünk, adjatok neki élést*, kinek az árát adótokból defalcaltatjuk; etc.

Datum Claudiopoli, 10. die mensis Februarii 1604.

35 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1515.

Róma, 1604 februárius 14.

P. Aquaviva Claudio jezsuita-generális Bastának.

I favori che V^{ra} Eccellenza fa di continuo all' nostri Padri in coteste parti *nagy hálára kötelez és jóságát* Nostro Signore la remeriti con felicità in questa vita et con eterni premii nell' altra.

(Fogalmazvány, a Jézus-társaság levéltárában.)

1516.

[Kolozsvár,] 1604 februárius 15.

10

Basta a kolozsmonostori konventnek.

Iktassa be zálogjogon kolozsvári Zeller Ferenczet és feleségét a Bánffyak megnevezett részjóságaiba.

Cum nos illi fassioni et inscriptioni, qua mediante egregius Stephanus filius egregii condam Gabrielis Banffy Losonczi de Mogyoró totales portiones suas possessionarias...¹ circumspecto Francisco Zeller civi et inhabitatori civitatis Coloswar et honestae mulieri Barbarae Baráth consorti eiusdem, haeredibusque et posteritatibus suis utriusque sexus universis, respectu singularis beneficii ipsius Francisci Zeller sub tantis disturbiorum procellis in accomodanda quingentorum florenorum Hungaricalium summa ratione celebrationis solemnitatis nuptiarum ipsius Stephani Banffy per eundem levata,² exhibiti et declarati in et pro summa mille florenorum similiter Hungaricalium vendidisse et obligasse dignoscitur vigore aliarum literarum nostrarum consensualium exinde emanatarum nostrum consensum praeberimus benignum pariter et assensum, velimusque eosdem Franciscum Zeller et Barbaram Baráth consortem eiusdem in dominium earundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci, *rendeljük, hogy őket iktassátok be a Bánffyak megnevezett részjóságaiba*, egre-

¹ Az 1481. sz. a. oklevél szavaival.

² Ezt az előbb id. oklevél nem említi.

gius Petrus Zylwassy de Légen iudex nobilium comitatus Colosiensis, aut Andreas similiter Zylwasy de Keszi et Zylwas, neve Joannes Zemere de Doboka iudex nobilium, neve Ambrosius Literatus de Dees iuratus notarius seu
 5 Nicolaus Thorma de Girolt vicecomes Zolnok interioris comitatum, sive Georgius Thorma de eadem Girót, neve Joannes Sándor, namque Andreas similiter Sándor de Chomafája *jelenlétében.*

Datum³ 15. die mensis Februarii. A. D. 1604.

10 (Eredeti, b. Bánffy-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1517.

Kolozsvár, 1604 februárius 16.

Basta Khrausenegg Pál császári biztosnak.

L'alfiere Cesare Cambi arrivò da me questa mattina
 15 nel castello di Gialu, dove mi era ritirato per il disordine delli Alemanni ch' erano usciti da Claudiopoli,¹ *de segély-csapatokat szerezve ma reggel idejövék alkudozni a zsoldjukat követelő katonákkal s nagyobb siker reményében* ho dato le lettere che V. S^{ria}² scrive a gl'officiali et soldati
 20 al conte di Salma, *bár nem sokra megy velük; ha sürgösen pénzt nem kapnak.*

S^{re} Burghausen *jövetelét is türelmetlenül várom, mert nagy szükség van rá.*

P. S. In questo ponto arriva il capitano Coppa, *kit*
 25 *alkudozni küldtem a lázongó ezredhez s nem tudom* ciò che potrà far il conte Dampier, mandato da me questa mattina da loro ad assicurarli sopra l'honor mio che i danari sono arrivati a Cassovia.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 271—273. l.)

30 ³ A helynév kiírása tévedésből elmaradt.

¹ Lázongó német gyalogosai elől Basta a februárius 10—15. közti napok valamelyikén menekülhetett a gyalui várba, mivel 1514. sz. a. februárius 10-iki levelét sajátkezüleg írta alá Kolozsvárról keltezve.

35 ² Mivel e levél külczimes lapja hiányzik, Szilágyi Sándor dr. Pezzen Bertalan császári udvari tanácsoshoz irottak gondolta, de vonatkozásai mutatják, hogy Khrauseneggehez intézte

1518.

Kolozsvár, 1604 februárius 18.

Basta Ajtoni Jakab deák és társai számára.

Iktassák be a felsorolt három jószág birtokába Eradonyi Péter sókamarást, kinek sóspataki jószágát közérdekből elvevén, helyébe három másikat adott zálogjogon.

Cum proceres regni huius Transsilvaniae ad arduas et inevitabiles eiusdem regni Transsilvaniae necessitates ab egregio Petro Eradoni de Torda, salisfodinarum similiter Tordensium camerario et certarum praefatae Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} tricesimarum quoque Transsilvaniensem praefecto sex milium florenorum Ungaricalium summam currentis et usualis monetae, paratis et numeratis in pecuniis erogatorum ac depositorum levassent, percepissentque, ac ut eiusdem summae certa apud praenotatum Petrum Eradoni constaret ratio, ad singularem intercessionem praetitulorum procerum Sigismundus Bathori, tunc antefati regni Transsilvaniae princeps totalem et integram possessionem Sóspatak nuncupatam, in comitatu Albensi Transsilvaniae adiacentem, antea ad arcem Albensem tentam et possessam . . . eidem Petro Eradoni, ac nobili Barbarae Hunyadi, consorti suae, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, in et pro summa antelata 6000 fl. Hung. titulo pignoris dederat, obligaverat et inscripserat . . . cum igitur nos eandem possessionem Sóspatak, ob eius commoditates atque utilitates e manibus praememoratorum Petri Eradoni et Barbarae Hunyadi, consortis suae eximendam, ab eis alienandam et ad praescriptam arcem Albensem annectendam et applicandam duxerimus . . . in recompensam eiusdem alias totales et integras possessiones Vajasd, Táté et Akmár vocatas, in praeallegato comitatu Albensi existentes, quarum quidem Vajasd et Táté Francisci quondam Buday de Sárd, Akmár autem Volffgangi Alia de Karatna praefuisset,¹ sed ex eo, quod ipsi contra

¹ Ezt Alia Farkas 1597 szeptember 25-én kapta (egyebekkel együtt) Báthory Zsigmondtól adományul a maga és felesége: Bagdi Christina részére.

antedictam Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} ac publicum patriae statum arma tulissent, ac eorum alter, Franciscus videlicet Buday in semine quoque defecisset, alteri vero Volffgango nimirum Alia, ob rebellionem declaratam
 5 medietatem bonorum, iuriumque possessionariorum in quibuscunque comitatibus, intra terminos allati regni Transsilvaniae existentibus habitorum in comitiis generalibus ad 25-tum diem Januarii anni praesenti indictis, in civitate Kolosvar celebratis, ex decreto et publica
 10 declaratione nostra et regnicolarum, quemadmodum aliis in simili casu existentibus detrahendam et confiscandam censuimus,² allegata eorum bona *a fiskusra szállott, közülök nekik adjuk* velimusque eosdem in dominium earundem possessionum Vajasd, Táté et Akmár per vos legitime
 15 facere introduci; etc.

Datum in civitate Kolosvar, die 18. mensis Februarii.
 Anno Domini 1604.

(Újabb másolat, nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum.)

1519.

20 *Kassa, 1604 februárius 18.*

Khrausenegg és Burghausen császári biztosok Bastának.

Értesítjük, hogy jövünk, de a német gyalogság zsoldja még nincs meg s ez késlelteti indulásunkat.

(Elveszett vagy lappang; Basta 1525. sz. a. válaszából.)

25

1520.

Kolozsvár, 1604 februárius 20.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Adassa meg a jezsuita-pátereknek tavalyi jövedelmüket.

Proponitur nobis in personis Reverendorum ad-
 30 modum in Christo patrum, nominatim Reverendi patris

² Ezt az idézett kolozsvári országgyűlés végzései 3-ik pontja mondta ki és állapította meg ekként; Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 265. l.

viceprovincialis in Transsilvania¹ aediles elapsi iam anni, neque de proventibus templi vel quibusvis aliis ab aedilibus percipi solitis rationem reddidisse, neque libros, literasque omnes, praesertim antiquas, ipsis Reverendis patribus, vel aedilibus praesenti hoc anno creatis 5 resignasse, annuosque proventus tam pecuniarios, quam alios apud se retinuisse in damnum et detrimentum ecclesiae manifestum, eo quod nec reparanda reparare, nec prout deberent se ipsos ad quaelibet circa ecclesiam necessaria accomodare possint. Committimus igitur et 10 mandamus autoritate nobis plenipotentialiter attributa, ut visis praesentibus mox praedictos anni praeteriti aediles in praesentiam vocare, ipsosque ad rationem de perceptis seu possessis reddendam R^{do} patri viceprovinciali cogere et compellere debeatis ac teneamini; etc. 15

Datum Claudiopoli, die 20. m. Februarii. A. D. 1604.

(Eredeti, gróf Forgách-család ltára, M. Nemz. Múzeum.)

1521.

Kolozsvár, 1604 februárius 21.

Basta Miksa főherczegnek.

20

Carrillo Alfonz ausztriai jezsuita-tartományi főnök érkezése. A hajdúk garázdálkodása. A Breuner-féle gyalogosok lázadása. Erdély veszélyben. Basta pénztelen helyzetében keveset tehet.

Compare pochi giorni fa il padre provinciale Carrillo¹ con la lettera di V. A. Ser^{ma},² a quale ho usato 25 ogni cortesia, sì per l'obbligo che tengo alla religione, sì come anco per obbedire all' Altezza Vostra. Le cose di questa provincia, ancor che si sia recuperata, non stanno però in quel termine che dovriano, perchè havendo io

¹ Ez a visszatért Maiorius Péter volt.

30

² Carrillo Alfonz jezsuita-atyja, a ki 1591—99 közt Erdélyben működött. Levelezését és iratait az akadémiai Monumenták 32. kötetében adtam ki.

³ Nincs meg, ismeretlen.

ritenuto in essa molti Haiduchi, Razziani et altri per dubbio che non succedesse qualche alteratione, come l'anno prossimo, si commettono molti disordini, senza poterli castigare. E vogli Dio che non segui peggio per
5 la inconstanza di simil sorte di genti. Dall' altro conto li Alemanni dil colonnello Prainer si sono ammotinati et credo che domani o l' altro siano per uscir dalla provincia, non ostante che il lor danaro sia di già arrivato a Cassovia, e ch'io li habbi trattieneuti per dui mesi la maggior parte
10 con il mio proprio danaro. Allì Valloni ancora fu promesso intiero pagamento per il mese di Novembre passato, nè sin' hora si vede forma alcuna di sodisfattione et è non poco da dubitare, che questi ancora non faccino qualche novità, se non arriva rimedio.

15 E tanto e maggior è il pericolo che soprastà a questa provincia, quanto che si ha non poco sospetto che tra il Moldavo, Valacho et Turco non vi sia secreta intelligenza, se bene per molta diligenza che si ha usata, non si è potuto ancor scoprire, ma in breve spero saperne
20 la certezza, e se ciò fusse le cose non passariano troppo bene; e sopra di ciò ho scritto più volte a Sua Maestà, et humilissimamente pregato vogli far provvisione in tempo, acciò che scoprendosi in costoro questa intelligenza si possino prevenire, perchè dandoli tempo sin'
25 tanto che il Turco sia in campagna è impossibile poter rispondere a tante parti. Io son quì prontissimo per far quanto mi sarà possibile, ma senza i mezzi non si può operare, come l' Altezza V. Ser^{ma} sa molto bene. Io vivo al solito humilissimo servitore dell' Altezza V^{ra} e se non
30 sodisfo al debito mio in scriverla più al spesso, la supplico humilmente volermi perdonare, essendo tali et tanti i travagli che ordinariamente tengo, che non posso ciò che saria ragione; etc.

Di Claudiopoli, li 21. Febbraro 1604.

35 (Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten. — Kiadva. Jorga: Studii și documente XX. kötete 350—351. l.)

1522.

Kolozsvár, 1604 februárius 21.

Basta [Khrausenegg Pál császári biztosnak.]

Heri sera arrivò Pietro Armeno di ritorno di Valachia *jelentvén*, che la lega di che si dubitava tra esso Valacco 5 et il Moldavo non è altrimenti vero, et il simile mi scrive il capitano Attilio *s nemsokára kiderül az igazság, mivel a vajda megkért* di transferirmi fin a Corona, ove elli desidera parlarmi . . . Delli Alemanni ammutinati non tengo nova alcuna, non essendo ancor arrivato il conte Dampier, 10 *kit békeltetésükre küldtem.*

(Hurmuzaki : Documente IV/I. k. 369. l.)

1523.

Kolozsvár, 1604 februárius 24.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

15

Hagyjuk . . . , hogy mindjárást az minemő marhája Lónai Horvát Andrásnak vagy Csanádi Jánosnál vagy egyebött itt Colosváratt vagyon fide mediante mindeneket előkeresvén ez levél mutató keziben Kegyelmetek adja; etc.

Datum Claudiopoli, 24. Februarii 1604.

20

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 69. sz.)

1524.

Kolozsvár, 1604 februárius 24.

Basta adománylevele Sennyei Pongrácz részére.

Neki adja érdemeiért több hűtlen nemes felsorolt jószágait. 25

Memoriae commendamus . . . quod nos condignum habentes respectum fidelitatis et fidelium servitorum Mag^{ci} domini Pancratii Sennyei de Kis Sennye . . . totales et integras portiones possessionarias in possessionibus Szent Demeter, cum domo et curia nobilitari ibidem, 30 et Cheb in sede Siculicali Udvarhely, item Oláh Sákod, Magyar Sákod et Zágör in de Küküllő, quae alias quondam Georgii Nyujtödi de praetacta Szent Demeter, ac Véczke cum domo similiter et curia nobilitari ibidem, in antelata sede Siculicali Udvarhely, quae Francisci 35

Balassi de eadem Véczke, nec non Moch, Novaj et Géres, quae Benedicti quondam Henter de Szent Iván ac Palotka vocatis in Colosiensi comitatibus existenti habitas, quae Gabrielis quondam de Irsa et egregii olim Georgii Nyakaszó de Buzás Bocsárd antea praefuissent, sed ex eo, quod ipsi anno superiori factioni rebellis quondam Moisis Zekely de Simjénfalva non tantum adhaesissent, armaque contra iam dictam Sacram Caesaream Regiamque M^{tem} et tranquillum patriae statum capissent, sed etiam maximi huius seditionis auctores fuissent, ac in proelio caesi essent, et licet praelibatus Franciscus Balassi superesset, quia tamen ad christiani nominis hostes, Turcas profugisset, ob idque etiam aliter illi si superviverent, capitibus condemnari debuissent, hic vero dictus videlicet Franciscus Balassi proscriptus esset, ac simul omnes bonis suis privati extitissent, Georgius autem Nyakaszó, licet insons praetacti criminis fuisset, quia tamen in semine defecisset, allegata eorum bona ad fiscum Transsilvanicum et consequenter collationem praenominatae Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} devoluta esse perhibentur et redacta, simul cum cunctis suis utilitatibus . . . memorato Pancratio Sennyei ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis . . . usque ad gratiosam eiusdem Caesareae Regiaeque M^{tis} Sacra^{mae} resolutionem *adtuk*; etc.

Datum in civitate Colosvar, die 24. mensis Februarii. Anno Domini 1604.

(Eredeti, b. Sennyei-cs. bottyáni levéltára, fasc. 8. No. 18.)

1525.

Kolozsvár, 1604 februárius 24.

Basta Burghausen és Khrausenegg császári biztosoknak.

Válasz. Baj, hogy a pénz még nem jött meg, mert a katonák türelmetlenek, sőt már eltávoztak Beszterczéről Nagybánya felé. Basta maga Brassóba indul találkozni Radul vajdával.

Ricevi hieri sera sul tardi la littera di V. S^{tie} de' 18 del corrente,¹ che fu carissima, ma sommamente mi

¹ Nincs meg, csupán ez idézetéből ismerjük.

dispiace intendere, che i danari per questi Alemanni non siano ancor in essere; il che mi fa dubitare, che non siano altrimenti per fermarsi più oltre, ma seguir il lor primo disegno ch'era d'andarsene. Io ho visto al mio tempo molte alterationi de' soldati, ma non ho visto ⁵ tanta rabbia, quanto in costoro, che a pena si trova huomo che ardischa parlarli, e per me dico chiaramente, che non si può sperar più cosa alcuna di buono da costoro, ancor chè fussero strapagati, non che pagati; e pur, la provincia non può stare senza gente. Sto però per mo-¹⁰ menti aspettando il ritorno del conte de Dampier, che mandai a Bistrizza a parlarli, et assecurarli, che V. S^{rie} insieme con i danari et panni erano arrivati a Cassovia, et io retardarò a spedir questa sin' all' arrivo di esso conte, per poter avvisare, qual sia la resolutione che queste ¹⁵ gente havranno pigliato.

Raccordo di novo a V. S^{rie} la promessa fatta alli Valloni che non stanno aspettando altro, che il lor arrivo in queste parte, e torno a dire, che non si fondino sopra la condannagione di queste città et nobili, perchè se ²⁰ ne cavarà molto poco et assai manco di quello ci crediamo. Che tutto servirà per avviso.

Quanto poi al Valaccho,² Pietro Armeno è qui di ritorno da quelle parte, et non porta alcuna cosa che possi dar sospetto, sì come anco mi scrive il capitano ²⁵ Attilio, che assenta in corte di esso Valaccho, e non sarà se non bene, con destro modo ritardar di mandar il danaro et presenti sin tanto, ch'io possa arrivare a Corona, per dove penso partirmi fra tre o quattro giorni per avvanzar tempo, e tanto più mi risolvo di dar fretta a questa mia ³⁰ andata, quanto ch'esso Valaccho desidera abboccarsi meco.

Alcuni mercanti di Vienna lasciorno qui a Giorgio pagatore ³ la summa di 60 mila talleri, de' quali se ne sono spese da 10 mila tra gl'ammotinati, et a quelli chsono e restati che non hanno voluto andar con gl'altri, a' quali ³⁵ se dà trattenimento ordinario.

² Innen végig Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 369—370. l.

³ Reichel György fizetómester.

In questo istesso ponto arrivò il conte de Dampier, quale non ha potuto cavar altro dalli ammotinati, solo ch' essi sono partiti hoggi da Bistrizzio e tirano verso Nagy Bania, dove pensano fermarsi otto giorni, aspettando, come dicono, o il lor colonnello,⁴ o qualche commissario, et V. S^{rie} che sanno in che termine stanno le cose del danaro, potranno conforme a questo governarsi et vedere, se sarà bene mandar alcuno da loro, ch'io per me non so più chè rimedio farci, et per avvanzar¹⁰ tempo, io partirò doppo domani verso Corona, già che l'assicurarsi del Valaccho importa tanto,⁵ et quì restarà il conte di Salma, ch'havrà cura d'inviarmi le lettere, che capitaranno, e tra tanto mi torno a confirmar nella opinione che V. S^{rie} vadino con destrezza trattando¹⁵ i deputati Valacchi; etc.

Di Claudiopoli, li 24. Febbraio alle 4 hore dopo mezzogiorno 1604.

(Egykorú másolat, bécsi Kpü. levéltár, Siebenbürgen.)

1526.

20

Prága, 1604 februárius 24.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Válasz. A Khrauseneggnek ígért jószágokat kezeltesség külön provizorral. Basta tartózkodjék további adományozásoktól.

Wir haben aus deinem, Basta und Hoffmans vom²⁵ 12. Januarii nügsthin gethanen underthänigsten Schreiben,¹ und der dabei liegenden Verzeichnus mit mehrerem verstanden, was es mit denen durch dich Basta, unserem Hof-

⁴ Breuner ezredes.

⁵ Basta ez elhatározását, hogy Radul vajda hívására Braszóba indul a császári biztosok ketteje: Khrausenegg és Im Hof nem helyeselte (s meg is írta Kassáról, 1604 februárius 26-án a Szatmárra előrement Burghausennek) és inkább azt óhajtották volna, hogy a vajda jöjjön be fegyvertelenül és Burghausen jelenlétében tárgyaljon Bastával. (Újabb másolata a nagyszzebeni 35 b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjteményében.)

¹ Ismeretlen, nem maradt reánk.

kammer Rath und getreuen lieben Paulo von Khrausenegg allda conferirten Güetern für eine Gelegenheit haben solle.

So aber er, von Khrausenegg für dieselben 6000 Thaler zu nehmen allhier sich ergeben, deswegen wir ihme den bereit 3000 Thaler, doch drinnen in Siebenbürgen aus 5 Fälligkeiten zu zahlen gnädigist bewilligen; wir aber aus der jetzigen überschickten Beschreibung vernehmen, dass dieselbe viel ein Mehrers werth sein müssen, sonderlich da dieselben wieder zu fruchten gebracht und eingerichtet wurden, also befehlen wir euch hiemit gnädigist, 10 dass ihr solche Güeter, wie die in dem überschickten Extract specificiert sein, allesambt wiederumb für uns einziehet und dieselbe durch einen Provisoren auf Raitung handelt . . . Ingleichen wollen wir, dass du Basta des abgelebten Barbel Geörgen Güter nit vergebest und 15 da es beschehen wäre alles wieder zu unsern Handen bringst, wie auch andere, so ausser unseres gemessenen Befelchs etwa vergeben, und hinfüro dergleichen Vergabung, so viel möglich dich mässigest.

Sonsten wirdet die euch zugefertigte Instruction 20 schon ausweisen, wie man auch gegen den Rebellen procediern solle, damit es keiner Tyrannisei gleich seie. Derselben habt Ihr euch im Übrigen zu accomodieren; etc.

Geben Prag, den 24. Februar. Anno 1604.

Külczime: An Herrn Basta und die andern siebenbürgischen Commissarien, Niclassen von Burghaus, Georg Hoffman, Carl im Hof.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

1527.

Kolozsvár, 1604 februárius 25.

30

Basta Besztercze város tanácsának.

Támogassák levele felmutatóját hivatalos eljárásában.

Egregius Georgius Schitz, servitor circumspecti Lazari Henkel, proficiscitur ad vos certorum quorundam debitorum exigendorum gratia, quae nos in solutionem Suae 35

M^{tis} militum deputavimus. Quocirca vobis *rendeljük*, ut visis praesentibus praefato Georgio Schitz omnia debita cum debitoribus eorundem *elintézzetek*; etc.

Datum Claudiopoli, 25. Februarii. Anno 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1528.

[Bécs,] 1604 februárius 26.

Mátyás főherczeg Bastának.

Vigyáztasson Deumbler György kapitány erdélyi jószágaira.

10 Auf der Kais. Mt. . . . Hauptmann über ein Fähndl
teutsche Knecht und unseres g. l. Georgen Deumbler . . .
Anbringen haben wir noch im September des verschieenen
1603. Jahrs bei der Kais. Mt. . . . dahin intercediert, damit
er von deroselben die völlige Confirmation deren durch
15 dich und der Kais. Mt. gewesten Obristen zu Saggmar
Michaeln Zekel ihme, Deumbler seines ehrlichen und
rümblichen Verhaltens halber, bis auf Ihr Mt. Ratifi-
cation geschenkten Güetern, so dem meineidigen Nicolas
Waida de Meggies zugehörig gewesen, erlangen mächte.
20 Damit aber unter dessen dieser Güeter in seinem Abwesen
nicht etwa ein anderer sich anmasse, also hat er sich
abermaln mit beiliegendem gehorsamben Supplicirn bei
uns undterthänigst angemelt und die Notturft an dich
deretwegen zu fertigen gebeten, dieweiln dann die von
25 Ihrer Kais. Mt. nach Siebenbürgen deputierte Commissa-
rien Zweifelsohne nunmehr bereit drinnen ankhumen
sein, und so sowohl diese, als ander Güter halber eigent-
liche Resolution haben werden, also haben wir ihne
Deumbler hiemit sowohl an dich, als obbemelte Commissarie
30 gewiesen, dem wöllest verholfen sein, damit ihme zu seinen
billichen Praetensionen geholfen werden müge; etc.

Factum den 26. Februarii. Anno 1604.

Külczíme: Dem edlen unserm lieben besondern Georgen
Basta, Freiherrn zu Sult auf Hust, Span der Spanschaft Mara-
35 maros, Röm. Kais. Maiestät etc. Kriegsraht, und Feldtobristen
in Siebenbürgen.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1604. Febr. 69.)

1529.

[Berethalom, 1604 februárius vége.]

Schiffbaum Mátyás ev. superintendens Bastának.

Esedezik: intézkedjék, hogy Zalánkeményi¹ Rácz György ne bántalmazza a szász papokat és ne zavarja istenítiszteletüket. 5

A folyamodvány háttlapján Basta válasza: Non pertinet ad Georgium Rácz ecclesiae statum reformare, relinquat igitur eos in pace.

(Trausch: Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum I. k. 228—229. l.

1530.

10

Meggyes, 1604 márczius 2.

Basta védőlevele az erdélyi szász papok részére.

Biztosítja s megújítja régi, megbántott kiváltságait.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod R^{du}s Mathias Schiffbäumer¹ superintendens ac reliqui parochi seu pastores ecclesiarum Saxonicalium, in eisdem² sedibus Saxonicalibus³ regni Transsilvaniae existentes et comorantes, nostram venientes in praesentiam significare⁴ curaverunt in hunc modum: Quomodo plerique⁵ non 20 deessent, qui eosdem in illorum⁶ antiquis libertatibus, ritibus seu consuetudinibus ecclesiasticis⁷ ac religione turbarent et molestarent, iisque gaudere et frui non permetterent in praerogam eorum manifestum, supplicantes nobis humillime, ut nos circa praemissa eisdem⁸ de 25 opportuno remedio et conservatione immunitatum⁹ ac privilegiorum benigne providere dignemur.¹⁰ Cum autem propter hoc, quod semper fidelitates Sacrae Caesareae Regiaeque M^{ti} exhibuissent, tum vero, quod per creber-

¹ Kiadásában hibásan így: Zalomkemény. 30

² Kiadásában: Schiffbaum.

³ Ugyanott hibásan így: eiusdem.

⁴ Kimaradt kiadásából. ⁴ Kiadásában így: significari.

⁵ Idézett kiadásában e helyett e szó: multi.

⁶ Ez a szó kiadásában hiányzik. 35

⁷ Egykorú másolatában és kiadásában is tévesen így: ecclesiis.

⁸ Ez a szó kiadásában hiányzik.

⁹ Kiadásában hibás olvasással: immunitatem.

¹⁰ A szász papok e kérése benne van előbbi iratunkban.

rimas hostium irruptiones ac caeteras excursiones devastati, penitus ¹¹ desolati perhibentur, uti, frui et gaudere auctoritate nostra plenipotentiali a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis ¹² attributa permittendum et concedendum
⁵ duximus, prout permittimus et concedimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis Magnificis, generosis, egregiis ¹³ et nobilibus comitibus, vicecomitibus ¹⁴ et iudicibus nobilium ¹⁵ quorumcunque comitatum, capitaneis (signanter vero Georgio Rácz de Zalánkemény) ¹⁶
¹⁰ belliductoribus, campiductoribus, ductoribus ¹⁷ castrorum et excubiarum magistris, modernis scilicet et futuris quoque, ¹⁸ pro tempore constituendis, eorumque vices gerentibus, ¹⁹ harum serie committimus et mandamus firmiter auctoritate praetacta, quatenus annotatos pa-
¹⁵ rochos seu pastores ecclesiarum Saxonicalium in antedictis immunitatibus, ritibus ecclesiasticis ²⁰ et religione eisdem, ut praemissum est, concessis modis omnibus conservare et per alios conservari fecere debeatis et teneamini, neque ipsos ac successores in personis, rebusque suis turbare,
²⁰ molestare, aut ²¹ quovismodo ratione praevia ²² damnificare praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali; etc.

Datum in civitate Meggies, die 2. Martii. Anno 1604.

(Egykorú másolat, szászsebesi ev. káptalan levéltár.)

²⁵ *Megjegyzés.* Ez oklevél 1847 óta ismeretes, midőn megjelent Trausch József Chronicon-Fuchsio-Lupino-Oltardinuma I. k. 229—230. l. De példányunkkal való összevetése 22 kisebb-nagyobb olvasási hibát eredményezett; egy okkal több, hogy a régi kiadásokat revideáljuk és a különben is nehezen hozzáférhető okleveleket lehetőleg újra kiadjuk nagyobb összefoglaló
³⁰ gyűjteményes munkákban.

¹¹ Itt egy fölösleges *et* szócska van az oklevél kiadásában.

¹² Kiadásában kimaradt.

¹³ Ez irat kiadásában hibásan így: equitibus.

¹⁴ Kimaradt kadásából.

¹⁵ Kiadásában feloldatlanul így: iudicalium.

¹⁶ Hibásan írva így: Zalomkemény.

¹⁷ Kiadásában kimaradt.

¹⁸ Tévesen így közölve: quocunque.

¹⁹ Kiadásában hibásan: vicemgerentibus.

²⁰ Nem pedig, miként kiadásában: ecclesiis.

²¹ Kiadásában így: ac.

²² Ez a két szó kiadásából kimaradt.

1531.

Prága, 1604 márczius 6.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek jelentést a csanádi püspökséghez tartozó erdélyi jószágok állapotáról.

5

Wasmassen bei uns der (*Titel*) Faustus Verantius episcopus Chanadii umb gnädigste Verordnung, damit die zue der Kirchen gewidmet und demselben Bisthumb zugehörige Güeter, nämblich Maros Uivar, Holdvilág, Kiskanád¹ und andere Dörfer, dabei gelassen undt sonsten 10 niemandt, so etwa darumben anhalten würde, vergeben werden möchten, undterthänigist anhalten und bitten thuet, das habt Ihr ab beiliegendem Suppliciern mit mehrerm gehorsambst zu vernemben. Befehlen euch darauf . . . Ihr wollet bemelter Güeter halben ob die ein 15 geistlich Guet Erkundigung einziehen und uns dies Sachen alsdann mit Guetachten gehorsambist berichten ; etc.

Geben Prag, den 6. Martii. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1532.

20

Prága, 1604 márczius 7.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Küldjék meg Radul vajdának az ígért pénzsegélyt, de ügyeljenek, hogy valóban zsoldra és hadiczelokra fordítsa.

Nachdem du Basta uns gehorsamblich berichtet, 25 wie du in die 60,000 Thaler, so zu Clausenburg durch die Sophie Prynin als Dobóischen Erbin gewalthaber erlegt und durch uns für den Radul Waida in der Wallachei deputiert worden, umb 7000 Thaler gegriffen und dieselben zu andern Notturften verteilt und angewendet 30 hast, wir aber die Wiedererstattung solches Abgangs gnädigist gerne sehen ; also befehlen wir Euch hiemit

¹ Fél századdal később (1668-ban) már csupán Csanádnak nevezik, ma pedig Szászcsanád a neve, Alsó-Fehérmegyében.

gnädigist, dass Ihr in allwegen dahin bedacht seiet, damit
 Ihr aus dem drinnigen Gelthandlungen solche 7000 Thaler
 wieder darzu erlegen khünnet, damit die völligen sechsig
 Tausent Thaler sambt demjenigem, was noch dazugehört
 5 Ihme Waida, wann Ihme dieselben anderst noch zu reichen
 und zu erlegen, zugefertigt und gebracht werden müge.
 Insonderheit aber wollet das nit unvergessen halten,
 dass Ihme Waida das Gelt geben und geliefert werden
 10 und aufmerke, dass solches Gelt dem Kriegsvolk aus-
 getheilt werde und nit etwa anderswohin, auch wohl
 unsern Widerwärtigen zukomme oder zu Theil werde; etc.
 Geben Prag, den 7. Martii. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

15

1533.

Brassó, 1604 márczius 8.

Basta Kézdi-szék rendeinek.

Megújítja Kézdivásárhely régi jogait és kiváltságait.

Georgius Basta comes in Huzt, liber baro, etc.

20 Quoniam nos prudentes ac circumspectos iudicem
 primarium, caeterosque cives iuratos ac universos incolas
 et inhabitatores oppidi Kÿzdÿ Vasarhely in iustis eorum
 iuribus, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus
 et praerogativis a divis olim principibus ipsis concessis,
 25 confirmare et observare volentes, eosdem in Sacrae Caesa-
 reae Regiaeque M^{tis} et nostram recepimus protectionem
 ac defensionem specialem: ideo vobis autoritate nostra
 plenipotentiali a Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis
 attributa committimus et mandamus firmiter, quatenus
 30 vos quoque acceptis praesentibus, annotatos iudicem
 primarium iuratosque cives ac universos incolas et inhabi-
 tatores dicti oppidi Kÿzdÿ Vasarhely in praescriptis
 ipsorum iuribus, privilegiis, indultis, libertatibus, immu-
 nitatibus et praerogativis tam vos ipsi observare, quam
 35 per alios quospiam observari facere, modis omnibus

debeatis et teneamini; eosdemque contra praetactam ipsorum immunitatem ad quaevis onera subeunda cogere et compellere nequaquam praesumatis. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum ex civitate Brassoviensi, die 8. mensis Martii. 5
Anno Domini 1604.

Az oklevél alján, ugyanazon kézzel: Protectio immunitatum Vasarhelyensium.

Hátlapján más kézzel: Protectio immunitatum Vásárhely. 10
(Eredeti, Kézdivásárhely város levéltára. Másolta Csutak Vilmos.)

Megjegyzés. Szó szerint közöltük ez oklevél szövegét, minthogy az egyetlen Bastától való, mely Kézdivásárhely város levéltárában fenmaradt és mivel a Székelyföldet illető oklevele Bastának különben is igen kevés van s maradt meg.

1534.

15

Prága, 1604 márczius 9.

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta wird auf sein Schreiben widerbeantwortet, nämblichen, dass er auf den Radul Waida fleissiges Aufmerken haben, den Armeni Peter nicht aufhalten, sondern heraus befürdern soll; dem Belgioioso sei befohlen worden ihme alle mögliche Assistenz zu thun, wie auch das um Belines und Wardein eingelegte Kriegsvolk zu gedulden; Pulver werde man 300 Centner von Wien nach Caschau schicken, die er alsdann daselbst abzufordern; wegen der Preinerischen Knecht sei Ihrer F. Dt. befohlen, was sie thun und fürnehmen sollen; wegen Bestärkung des Riebischen Regiments werde Ihme hienach Resolution zukommen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 12.)

1535.

30

Brassó, 1604 márczius 10.

Basta Segesvár város tanácsának.

Ennek előtte is megparoncsoltuk volt nektek, hogy az mely negyvenhat köből búzát várastok szükségére

Illyefalván lakó Voncsy Boldizsártól vöttetek volt, azon búzának akkori alkuástok szerént való ára felől ugyan Voncsy Boldizsárt plene et integre ha nem contentálatok arestaltatnánk érette. S mivel, hogy pedig in
5 contemptum et vilipendium mandati nostri ez dologban semmi executiót nem cselekedtetek, *rendeljük, hogy neki mindjárt fizessétek meg.*

Datum ex civitate Brassoviensi, die 10. mensis Martii.
Anno Domini 1604.

10 (Eredeti, Segesvár város levéltára 128. sz.)

1536.

Prága, 1604 márczius 10.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek jelentést Bánffy Dénes elvett jószágai állapotáról.

15 Demnach unser (*Titel*) Erich Lassota bei uns unterthänigst angehalten und gebeten, ihne in Erwägung seiner uns in mehrweg treu-, nütz- und rümblich geleisten Dienst über das bereit erlangte Guet Nagyfalú, auch die andern des Dionysii Banffy Güeter, so in Oberhungern
20 und Siebenbürgen gelegen, gnädigst zu vergönnen und zu conferim, und wir nun deren, so in Siebenbürgen sein Beschaffenheit und Werth gern wissen wollten; also befehlen wir Euch hiemit gnädigst, dass Ihr Euch solcher Güeter Gelegenheit und was sie, wenn sie eingerichtet,
25 werth sein möchten, alles Fleisses erkundiget und uns dasselbe gehorsambist berichtet; etc.

Geben Prag, den 10. Martii. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1537.

30 *Brassó, 1604 márczius 11.*

Basta Brassó város tanácsának.

Hagyjuk és parancsoljuk, hogy leveletem látván készüljete ad obviandum Radulae vaivodae és őt úgy fogadjátok,

miként engemet. Adjatok neki aliquot centenarios plumbi, pulveris item tormentarii és végül nevezzéték meg azokat, qui occasionem adhaerendo Moisi Siculo, qui nuper cum Turcis et Tartaris ingressus erat dedissent köztetek rejtőznek.

(Kivonata a brassói Quellen V. k. 169. l.) 5

Megjegyzés. Weiss Mihály Basta e kívánságairól ezt a megjegyzést tette krónikájában, hogy »Priora duo postulata fiunt praestanturque, tertium a nobis negatur et supplicii libello infrascripto excuratur«, mivel sokakat sértett vagy tönkretett volna.¹ 10

1538.

Brassó, 1604 márczius 11.

Basta Szeben város tanácsának.

Teljesítsék a szegények és özvegyek segélyezése végett küldött rendeleteit. 15

Quantum et hactenus prae aliis Vestris Dominatio-
nibus et earundem subditis indulserimus, et quo erga
easdem animo fuerimus, ipsae norunt; quid in posterum
quoque earum causa facturi simus, experientur. Verum,
quia aliquid saltem subditi etiam nostri patiantur, recusari 20
non potest, praesertim cum alii multa et graviora, et maiora
passi sint, interim tamen per brevi solummodo aliquo
patienter tollerent tempore, haud enim vestri immemores
sumus futuri. De missilibus ad nos scriptis cum aequum
iustumque sit pauperrimas et miserrimas viduas bonis suis 25
non privari, mirari satis non possumus in eo vos laborare,
ne ipsis bona sua restituantur, praecipue cum nulli, nisi
salvo iure alieno quicquam demus, remittant igitur ipsis,
quicquid eas concernit et per nos praemissum est; immo
multum miramur literas nostras mandatorias tam vili 30
apud vos aestimari, quos prae aliis pro amicis habuimus.
Hortamur igitur . . . et mandamus, ut modum istum post-
habendi mandata nostra exuant et relinquunt, et si
amici esse velint, mandatis nostris pareant. Ut ex posses-

¹ A város ez érdekes folyamodványát alább közöljük. 35

sione Joannis Régeni Mertensdorf¹ Vallones exeant iam mandaturi sumus. In reliquo felicissimi valeant.

Datum in civitate Brassó, die 11. mensis Martii.
Anno 1604.

5 *Külczíme* : Prudentibus et circumspectis magistro civium regio iudici et caeteris iuratis civibus civitatis Cibiniensis. Amicis nobis honorandis.

(Eredeti, Nagyszeben város levéltára.)

1539.

10 *Prága, 1604 márczius 11.*

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek jelentést Csáky István követelése ügyében.

Ihr habt hiebei sub A und B gehorsambist zu vernehmen mit was Begehren der (*Titul*) Stephanus Chiaky
15 von Keresszeg bei uns einkomben, dass wir nämblich seinem . . . baren¹ Bruder, dem Gabrieli Kendi über das Guet Kend und Zugehör die Donationales in massen er, Chiaky mit dir Basta destwegen transigirt habet fertigen lassen. Darnach dass wir Chiaky und seine Erben wider
20 Stephanum Bochkai und seiner Erben wegen des Edelmannssitz Egeres und Zugehörung, wie auch wider alle siebenbürgischen Landtständt die ihm heut oder morgen, umb dass er sie etwan offendirt, anfechten und besprechen möchten, fürnemblich aber wider des Michaels Waida
25 in der Wallachei hinderlassene Wittib und Sohn² schirmen und schützen wollten. Befehlen euch demnach hiemit gnädigist, dass Ihr euch eines und des andern angebrachten Begehrens Beschaffenheit alles Fleisses erkundigt und uns mit Guetachten . . . berichten; etc.

30 Geben Prag, den 11. Martii. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

¹ Magyar neve: Mártontelke.

¹ Olivashatatlan, de Kendi unokaöccsi voltára vonatkozik.

² Fia Petráskó, özvegye Sztánka volt.

1540.

[Brassó, 1604 márczius 12.]

Brassó város tanácsa Bastának.

Ismételten könyörgünk causa Vallonorum in districtu nostro commorantium, kegyeskedjék ipsos hinc amovere s mivel a nagy szükség miatt quasi impossibile nobis sit domino gubernatori¹ pro sua dignitate de omnibus necessariis providere, minket e teher alól felmenteni et administrationem rerum in hac urbe iuxta antiquam nostram libertatem nostrae curae et fidei committere; ezenkívül¹⁰ megtiltani, hogy magister annonae sive magister vel provisor curiae Albensis² tőlünk jogtalanul élelmet követeljen és végül ne kívánja tőlünk azok megnevezését, qui praecipui in causa defectionis nostrae fuerint, mivel mi unanimiter in deditione ista peccavimus, ideoque neminem¹⁵ in specie nominare possumus; etc.

(A brassói Quellen V. k. 169—170. l.)

1541.

Brassó, 1604 márczius 14.

Basta Brassó város tanácsának.

20

Könyörgésteket megtekintve jelentjük, hogy a vallonokat nem szállíthatjuk el várostokból, quia nullibi locorum in toto regno tantum commeatus est, quantum hic in Barcia.¹ Megengedjük, ut nimirum hinc gubernator

¹ Ez Beaurieu Jakab volt, a ki Basta rendeletéből 1603 szeptember 27-ike óta hevert a brassaiak nyakán (a brassói Quellen V. k. 164. l.) »in freier Kost mit 25 Wallonen« s csak 1604 húsvétjkor szabadúltak meg tőle; Trauschenfels: Deutsche Fundgruben 249. l.

² Krakker Szaniszló.

30

¹ Nem is mentek el nyakukról csak 1604 augusztus 30-án; a brassói Quellen V. k. 171. l.

ab² et régi szabadságtokat élvezétek. Admittáljuk, ne impositos a provisoro curiae Albensis commeatus általatok administráltassék és végre concedáljuk ex magna et speciali gratia nostra, ne specificatio personarum istarum fieret.

5 (Kivonata a brassói Quellen V. k. 170. 1.)

1542.

Brassó, 1604 márczius 14.

Basta Ribisch Gottfried kapitány és társai részére.

Védjék meg Fogaras város lakóit régi kiváltságaikban,
10 kivált a beszállásolás alól való mentességükben.

Magnifico et egregiis Gottfriedt Ribisch capitaneo, ac Joanni Palai signifero, Andreaeque Oláh provisorii arcis seu praesidii Fogaras etc.

Exponitur nobis in personis prudentium et circum-
15 spectorum iudicis caeterorumque iuratorum civium et universorum incolarum et inhabitatorum oppidi Fogaras, qualiter ipsi in antiquis illorum libertatibus . . . signanter autem in praerogativa expeditionis equorum et victualium quibusvis administrare debentis ac immunitate condescen-
20 sionis militum, quibus hactenus usi ac gavisii fuissent a plerisque tam cursoribus, legatis, militibusque et diversae conditionis hominibus impedirentur, turbarentur et molestarentur. Supplicarunt itaque nobis iidem exponentes humillime, ut nos circa praemissa de opportuno remedio,
25 ac via protectionis benigne prospicere dignaremur. Quorum supplicatione benigne exaudita, vobis . . . mandamus firmiter, ut visis praesentibus, vos quoque annotatos exponentes in praescriptis ipsorum libertatibus, indultis, immunitatibusque et praerogativis contra quorumvis
30 violentam impetitionem, notanter autem contra cursores et legatos, militesque et omnes turbatores, condescen-

* El is távozott körükből 1604 április 7-én, és azzal: administratio rerum in hac nostra urbe et provincia Barcensi demum nostrae curae et fidei committitur; ugyanott.

soresque tenere, protegere et defendere, et tam vos ipsi observandi, quam per alios quospiam, quorum intererit, observari facere omnibus modis debeatis ac teneamini. Secus nullatenus facturi; etc.

Datum ex civitate Brassoviensi, die 14. mensis Martii. 5
Anno Domini 1604.

{Gróf Kemény József másolata »Appendix diplomatarii Transilvanici« cz. kézirati műve 14. k. 287. l. — Erd. N. Múz. Itára.)

Megjegyzés. Eredetije meg volt (a *Századok* 1890. évf. 735. l. nyomán) Fogaras város levéltárában, de — a város¹⁰ hivatalos értesítése szerint — ma már nincs meg benne.

1543.

[Brassó, 1604 márczius közepe.]

Oltárdi Mihály kisselyki ev. lelkész Bastának.

*Kéri, erősítse meg (régí szokás szerint) papi hivatalában.*¹⁵

Humillima supplicatio Reverendi viri Michaelis Oltard ad Excellentiam Vestram.

Excellentissime domine. Ego ex divina benignitate de pago Asszonyfalva ab incolis communitatis Kisselk in animarum pastorem sum vocatus. Proinde humillime²⁰ supplico Excellentiae V^{rae} secundum consuetudinem huius regni, dignetur literis confirmatoriis me quoque munire.

Bonam ab Excellentiam V^{ram} expecto relationem.

Alatta, Basta kezérsával: Fiat.

{Neugeboren K. másolata, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum.)²⁵

Megjegyzés. A kívánt megerősítő levelet Oltárdi Mihály mindjárt megkapta Bastától s azt következő sz. a. közöljük. Ezzel szemben Oltárdi Mihály, testvére egykorú följegyzése szerint már februárius 28-án confirmáltatott »in pastorem Kis Schenkensem«,¹ a mi talán úgy értendő, hogy ekkor egy-³⁰ házközsége választotta meg s ezt a megválasztását erősíté meg Basta két hét múlva.

¹ Trauschenfels: Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens 37. l.

1544.

Brassó, 1604 márczius 16.

Basta Oltárdi Mihály ev. lelkész számára.

Megerősíti kisselyki lelkészi hivatalában s felkéri, hogy
 5 *hivatali esküjét tegye le kezébe.*

Tibi Michaeli Oltard, honorabili pastori ecclesiae
 possessionis Kisselk, in sede Saxonicali Cibiniensi existen-
 tis habitae. Salutem et nostri benevolam commendatio-
 nem. Vita, eruditio atque mores tui honesti et probati,
 10 quibus a Deo altissimo insignitus et decoratus esse per-
 hiberis, faciunt, ut te digno virtutibus tuis praemio pro-
 sequamur. Te igitur tanquam personam idoneam et bene-
 meritam in plebaniam eiusdem possessionis Kisselk nomi-
 nandum, eligendum et confirmandum duximus, dandam
 15 et concedendam tibi plenam omnimodam auctoritatem
 in hac functione rite et pro consuetudine omnia ea ex-
 equendi, quaecunque tui muneris esse censebuntur, prae-
 stito tamen nobis prius iuramento super fidelitatem nobis
 observandam et quod oves fidei tuae concreditas et com-
 20 missas, decenter gubernabis, fideliter verbum Dei docebis,
 sacramenta ecclesiae rite et iuxta institutionem Christi
 administrabis, bona ecclesiae tuae non dilapidabis, imo
 dilapidata quoque et abalienata pro posse tuo recupera-
 bis, ad ius et proprietatem ecclesiae praescriptae studebis.
 25 Imo eligimus, nominamus et confirmamus harum nostrarum
 vigore et testimonio literarum mediante.

Datum in civitate Brassó, die 16. mensis Martii.
 Anno Domini 1604.

(Neugeboren K. másolata, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum.)

30 *Megjegyzés.* Basta egyidejűleg, még ugyan e nap eltávo-
 zott Brassóból, a miről Weiss Mihály a következő érdekes
 feljegyzést hagyta ránk (a brassói Quellen V. k. 171. l.)
 krónikájában: Die 16. Martii discedit a nobis Ill^{mus} dominus
 Basta amice nobis valedicens; post commemorationem delicto-
 35 rum nostrorum, gratiae item suae hortatur, ut in posterum
 prudentius agamus; quod ni fiat, nobis quoque eventurum,
 quod Claudiopolitanis, qui universas ipsorum libertates, eli-

'gendi utpote senatum, constituendi pro templis ipsorum parochos etcaetera, immo templa ipsa (quae Jesuivitis data sunt, assignarunt etiam aedes quorundam civium Jesuivitis) miserunt. Haec Deus clementissimus a nobis clementissime avertat!

1545.

5

Fogaras, 1604 márczius 17.

Basta Besztercze város tanácsának.

További türelemre inti ottlévő hadai tartása miatt.

Quantum nitamur ad uniuscuiusque vestrum sublevationem vel ipsi et multis iudiciis coniciere fueritis, ¹⁰ verum cum iam fieri hoc, ut milites istinc abducantur non possit, hortamur habitote patientiam, haud vestri futuri sumus immemores, interim mandatorias dabimus literas, quo ibi compescantur ad dominum Seidensdörfer.¹

Datum in Fogaras, die 17. mensis Martii. A. D. 1604. ¹⁵

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1546.

Fogaras vára, 1604 márczius 19.

Basta védőlevele Ach Briccius puskaporkészítő számára.

Nyílt rendelet, hogy működésében senki ne akadályozza, ²⁰ sőt támogassa.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod cum sal niri ad conficiendos pulveres tormentarios maxime necessarium sit, elaborandae vero et excoquendae materiae¹ ac con- ²⁵ ficiendorum pulverum Briccium Ach supercontusorio in oppido Fogaras extracti, ipsius autem materiae ubi locum idoneum et rei sine damno et praeiudicio regnicolarum invenire poterit, cum antea quoque idem officium functus fuerit, nos quoque vigore commissionis et functionis ³⁰ nostrae in eo conservandum et praeficiendum duximus,

¹ Irva hibásan így: Cidensterfer.

¹ Irva így: materiei.

quemadmodum conservamus et praeficimus praesentium
 per vigorem. Quocirca vobis magnificis, generosis, egre-
 giis, nobiles, comitibus, vicecomitibus et iudicibus
 nobilium quorumcumque comitatum, capitaneis, prae-
 5 fectis, provisoribus, castellanis arcium ac aliorum quo-
 rumlibet locorum officialibus et eorum vices gerentibus,
 item prudentibus ac circumspectis magistris civium, iudi-
 cibus, villicis et iuratis civibus quarumcumque civitatum,
 oppidorum, villarum et possessionum, cunctis etiam aliis,
 10 quorum interest seu intererit, auctoritate praetacta com-
 mittimus et mandamus harum serie firmiter, quatenus
 praenominatum Briccium Ach in investigatione, effos-
 sione, excoctione et contusione antelati salis nitri, con-
 ficiendisque pulveribus non modo non impedire, remorari
 15 vel turbare sitis ausi, in quantum id sine praeiudicio
 regnicolarum fieri potest (uti praemissum est), verum etiam
 ope et adiumento ipsi esse modis omnibus debeatis; etc.

Datum in arce Fogaras, die 19. m. Martii. A. D. 1604.

A rendelet alján: Annuentia pro excoctione salis nitri.

20 (Eredeti, nagysinki ev. káptalani levéltár; dr. Scheiner András
 nagysinki ev. lelkesz szivességéből.)

1547.

Fogaras, 1604 márczius 19.

Basta Miksa főherczegnek.

25 Gl'Alemanni del Prainer finalmente se ne sono usciti
 dalla provincia, *jó ígéreteim daczára és i Valloni essi*
 ancora non stanno troppo contenti, *mivel a tartomány*
tönkrement és eleség nem kapható.

Arrivai sin a Corona per abboccarmi con il Valaccho,¹
 30 *a ki, úgy látom*, più che mai si mostra servitore di Sua
 Maestà . . . Questi Transilvani, non ostante che si siano

¹ Basta Weiss Mihály (id. h. 168/9. l.) szerint márczius 10-én
 érkezett Brassóba 500 vallonja kíséretében, míg Radul vajda
 35 pár nappal utána, 12-én, et praesentabat vaivoda domino Bastae
 loco muneris equum turcicum generosum, velocem, cum pretioso
 ornatum ornamento.

ridutti all' estrema povertà, e che non habbino con che poter comprar pane, sono più che mai ostinati e non cessano di trattar con il Turco, a tal che sarò forzato d'estirparli a fatto; ² etc.

(Jorga : Studii și documente IV. k. 150—151. l.)

5

1548.

Berethalom, 1604 márczius 21.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

Hagyjuk és parancsoljuk . . . hogy ez levelünk látván mindjárt huszonöt kolosvári köből búzát küldjete¹⁰k Ujvárra és ez jelen valót ¹ pro nostri expeditione et satisfactione meg tartanátok ; etc.

Datum in Berthalom, die 21. m. Martii. Anno 1604.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 70. sz.)

1549.

15

Pozsony, 1604 márczius 22.

Mátyás főherczeg Basta, Burghausen és Khrausenegg részére.

Tegyenek jelentést Jezerniczky János kívánságáról.

Wasmassen bei uns Johannes Jezerniczky gehorsamist anhalten thuet, damit ihm sein Edelmannsitz sambt ²⁰ dessen Zugehörungen im Markt Teöwis in der Weissenburger Spanschaft gelegen wiederumb restituiert, ihm auch ein kaiserlicher Dienst conferiert werden wollt, das habt ihr aus der Beilag mit mehrerem zu vernemben. Befehlen demnach in der Kais. Mt. Namen euch hiemit gnädiglich ²⁵ Ihr wöllet uns hierüber mit Guetachten berichten ; etc.

Pressburg, ¹ den 22. Martii 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

² Basta e megjegyzése az erdélyiekről igen jellemző, mivel azok az utolsó országgyűlés óta ugyancsak jártak kedvében. ³⁰

¹ Értendő a jelen levele, mely egyúttal nyugtája maradt a kért szállítmányért.

² Mátyás főherczeg ide Pozsonyba a magyar országgyűlés megnyitására jött le.

1550.

Pozsony, 1604 márczius 23.

Mátyás főherczeg Basta és a császári biztosok részére.

Tegyenek jelentést a három özvegy Nemes-leány kéréséről.

5 Wasmassen bei uns Justiniana, Barbara und Ursula
Nemes, alle drei Wittiben demüthigist anhalten thuen,
damit ihnen ihre in Siebenbürgen gelegene und ein-
gezogene Güeter wiederumb restituiert und sie dabei de-
fendiert und geschützt werden wollten, das habt ihr
10 aus dem Einschluss mit mehrerem zu vernemben *s ren-
deljük, hogy arról nekünk jelentést tegyetek.*

Pressburg, den 23. Martii 1604.

Külczíme: An Herren Basta, den von Burghaus, und Khrausenegg und Carl im Hof.

15 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1551.

[Kolozsvár], 1604 márczius 27.

Basta Névtelennek a prágai udvarba.

Találkozásá Brassóban Radul vajdával, a ki hű Rudolf
20 *császárhoz s e hűségére újra megeskette. Moldvai zavarok.*

Scrive il Sr Basta di Transilvania per sue lettere di
27 del passato, che s'era transferito a Corona, et ivi abbocca-
tosi col Radul vaivoda di Valachia, qual gli haveva palesate
et narrate le cause, perchè havebbe trattato col Turco et
25 *Tartaro, procurando d'accordarsi con loro. Il che solo tendeva*
per divertirli dal danneggiar di continuo quella provintia
tanto conquassata et per dar un puoco di comodità a quei
popoli, che sono stracchi et quasi del tutto eshausti, non già
per partirsi in conto alcuno dalla fedeltà, devotione et
30 *servitio di Sua Maestà, sotto la cui obedientia et governo,*
et protezione vuole continuare vivere et morire; sopra che
detto Sr Basta l'ha fatto di nuovo giurare, et afferma, che
si può star sicuro di lui et deponer ogni sospetto, sendoli

massime mandati di qua li aiuti de denari che gli son stati promessi. Scrive di più, come detto Radul vaivoda gli haveva fatto sapere, come era comparso in Moldavia et Valachia un certo Ciciliano, che si dice vescovo Greco con un giovane, qual attestava et provava esser legitimo herede et successore⁵ di quelle due provincie,¹ et che haveva sedotto molta gente a riceverlo et accettarlo per tale et giurarli la fedeltà, et si temeva non havebbe ogni giorno maggior seguito et potesse eccitar tumulto, et che esso vaivoda haveva con arte procurato di farlo venir da lui con detto vescovo, et che al giovane¹⁰ havebbe fatto tagliar il naso et orecchie et fatto far prigionie il detto vescovo.

(Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár III. 93. b. 2. kötete 253. l.)

Megjegyzés. Basta e levelének eredetije ismeretlen s fenti kivonatát Giovanni Francesco Ferreri vercelli püspök prágai 15 nuntius közölte (1604 április 12-iki) rendes heti jelentésében Aldobrandini Cinzio bíboros pápai államtitkárral és egyidejűleg egy híró is hozzájutott másolatához, melyet aztán rögtön szétküldött irott ujsága megrendelőinek.²

1552.

20

Pozsony, 1604 márczius 27.

Mátyás főherczeg Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek Wajda Farkas birtokügyi kívánságáról jelentést.

Wasmassen bei uns Wolfgang Waida gehorsamist anhalten thuet, damit ihm in Ansehung seiner treu ge-²⁵leisten und hinfüro leistenden Dienst, das in der Spannschaft Bihor gelegen und Ihrer Mt. per notam infidelitatis des Bartlen Somogyi heimbegefallene Dorf Kis Belinies gnädigst conferiert und bewilligt werden wollt, das habt Ihr aus der Beilag mit mehrerm zu vernemben s ren-³⁰deljük, tegyetek róla nekünk jelentést.

Pressburg, den 27. Martii 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

¹ Ez valamelyik trónkövetelő volt, a milyen lépten-nyomon feltűnt a két oláh vajdai székért való versengésben.

² Megvan egy példánya a római vatikáni Borghese-levéltár III. 49. c. kötete 103. l.

1553.

Pozsony, 1604 márczius 27.

Mátyás főherczeg Basta és a császári biztosok részére.

Tegyenek jelentést Segnyei Miklós birtokügyi kívánságáról.

5 Wasmassen bei uns Nicolaus Segnyei ¹ gehorsamist anhalten thuet, damit ihm umb seiner sonderlich in Siebenbürgen treu geleisten Dienst willen, die durch dich, den Feldtobristen daselbst und zuvor durch Sigismundum Bathori beschehene und gefertigte Donationes etlicher
10 Güeter von Ihrer Mt. mit dero *iure regio* confirmiert und bestätigt werden wollten, das habt Ihr aus der Beilag mit mehrerem zu vernemben *s rendeljük, hogy terjeszszé-
tek elő róla javaslatotokat.*

Pressburg, den 27. Martii. Anno 1604.

15 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1554.

Vajasd, 1604 márczius 28.

Ajtoni Jakab deák, Siska János és Kapronczai Márton Bastának.

*Jelentjük, hogy Éradonyi Péter tordai sókamarás birtok-
20 baiktatása ügyében* ¹ primo quidem nona die praefati mensis Martii ad facies praedictarum possessionum Akmár, ubi tribus continuis diebus more solito, exinde 13-tio die eiusdem scilicet mensis Vajasd et curiae nobilitari ibidem, ac Táté in comitatu praefato Albensi existentibus habita-
25 rum vicinis . . . Joannes Borza Jesuitarum in Bocsárd . . . Joanne Mészáros Sp^{li} ac Mag^{ci} Pauli a Khrausenegg in Karkó . . . accessimus, introduximus praefatos Petrum Eradoni et Barbaram Hunyadi, consortem eius in domini-
30 curiaeque nobilitaris; etc.

Datum in possessione Vajasd, decimosexto die introductionis et statutionis nostrae praenotatae.² Anno 1604.

(Új más. nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gy.)

¹ Irva hibásan így: Zenniey.¹ Ld. kötetünk 1518. sz. a. szövegében.² Vagyis márczius 13-ikától számítva: 28-ikán.

1555.

Kolozsvár, 1604 márczius 29.

Basta Besztercze város tanácsának.

Hagyjuk és parancsoljuk, hogy ez mi levelünk látván, mox et de facto Szaniszló Krakkernek várostokban való 5 búzáját Szamos-Ujvárra hordjátok és vigyétek és az szamosujvári udvarbírótól az búzának summájáról, tudniillik hány köből és mennyi legyen signaturát vegyetek ; etc.

Datum Claudiopoli, die 29. Martii. A. D. 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.) 10

1556.

Kolozsvár, 1604 márczius 31.

Basta Meggyes város tanácsának.

Küldje a visszatartott bort sürgösen Szamosújvárra.

Committimus et mandamus autoritate nostra pleni-15 potentiali, quatenus visis praesentibus arestata nuper per nos vina apud vos et iam in Samosuivar deputata, mox et de facto eo transportari curetis. Secus non facturi.

Datum Claudiopoli, die ultima m. Martii. A. D. 1604.

Külcíme : Prudentibus et circumspectis magistro civium 20 regio iudici et caeteris iuratis civibus civitatis Medgies etc. Nobis honorandis.

(Eredeti, meggyesi ev. főgimnázium könyvtára.)

1557.

Kolozsvár, 1604 április 1.

25

[Basta Khrausenegg Pál császári biztosnak.]

A Breuner-ezred szökött katonái ugyan büntetésre méltók, de tekintettel Erdély szomorú helyzetére, kegyelemre s visszafogadásra ajánlja őket.

Il Sr Burghausen mi ha comunicato certi ponti, 30 sopra li quali V. S^{ria} desidera havere il mio parere toccante

alli soldati del reggimento dil Sr Prainer ; sopra di che dirò che se vogliamo haver riguardo al mancamento che essi han' commesso in haver abbandonata la provincia, i presidii et il lor Generale, meritariano senza dubbio severissimo castigo, e tanto maggiore, quanto che io li offeri non solo due talleri la settimana, ma ancho ultimamente mandai a loro il conte di Dampier ad assecurarli del pagamento, e sto per dire che non meriterebbero esser pagati, ma castigati, come di sopra si è detto ; ma havendo considerazione al mal stato in che si trova per hora questa provincia, conviene che V. S^{ria} facci ogni opera, perchè subito che haveranno ricevuto il danaro, ritornino di dove sono partiti et in questo V. S^{ria} usará ogni diligenza possibile, acciò non rifiutino nè il colonnello, nè meno i capitani, nè altri offitiali suoi, perchè questo resulterebbe in grandissimo disprezzo di essi offitiali. Ma quando restassero nella lor ostinatione di non voler più servire sotto gl'offitiali suddetti e che più presto desiderassero andarsene, potrà V. S^{ria} vedere di darli satisfattione, con promettere che si gli provvederanno d'altri offitiali, piuttosto che lasciarli andare, già che la necessità ne astringe a far questo. Et il colonnello insieme con i capitani et offitiali havranno patientia, poichè non si può far altro. Et se pur volessero in ogni modo andarsene, senza voler ritornar nella provincia, io sono di parere, che non si pagano altrimenti, ma lasciarli andare et impiegar quel danaro altrove, avvertendo però molto bene ad assecurarsi, in modo che non possino ingamare V. S^{ria} doppo haver ricevuto il danaro. E quando non si potessero far ritornare tutti, almeno procurar di condurne il maggior numero che si potrà, perchè quì non possiamo star senza gente. Et in questo V. S^{ria} usi della sua solita prudenza, a quale mi rimetto, augurandole da Dio ogni contento.

Di Claudiopoli, il primo d'Aprile 1604.

1558.

Kézdi-Vásárhely, 1604 április 1.

Konkoly Péter kézdi-széki kapitány Bastának.

Moldvai hírek a kimenekült erdélyi főurak működéséről s a török-tatár hadak mozdulatairól. 5

Homo meus, quem in Moldaviam exploratum miseram, refert, quod cum secretario vaivodae Petro Literato¹ locutus fuerit, qui certo nunciaverit Gabrielem Bethlen et Zylvasi² hactenus in Huttin³ mansisse, iam autem Constantinopolim discessisse, et Joannem Nemes in Poloniam ad cancellarium⁴ ablegasse. Duos quoque Béldi praeterito die Veneris⁵ una cum Davide Literato⁶ Constantinopolim esse profectos, illos quidem rebus omnibus ita exhaustos, ut vaivoda⁷ 30 aureos Davidi Literato suppeditaverit. Simeonem vaivodam cum Polonis et 15 Turcis Transalpinam Valachiam cogitare, Turcasque trans Danubium in castris esse et apud Orosz Chik⁸ traicere velle, exercitum in dies augeri, iamque satis numerosum apparere, Jeremiam Simoni vaivodae invisum fuisse, quod hanc expeditionem dissuasisset. A Jeremia vaivoda 20 Tartarorum chamus⁹ equos mille, Turcicus vezir totidem postulant. Vaivoda mihi nuntiari iussit, ne id malo fine ab ipso fieri cogitarem, quibus enim modis regnum suum defendi potest, iis sibi utendum esse atque ita viginti sacerdotibus unius equi, septemdecim curtanis 25 unius, quindecim incolis regni unius subministrationem imposuit. Quapropter benignissime Domine, haec nova Excellentiae V^{rae} perscribere volui, unde de captivis istis coniecturam sumere potest, non bona intentione hic latitasse nebulones. De his novis Radulium certiore feci, 30

¹ Nápolyi Péter diák. ² Szilvási Boldizsár.³ Mai neve: Chocim. ⁴ Zamoyski János.⁵ Márczius 26. ⁶ Veres Dávid diák.⁷ Mogila Jeremiás. ⁸ Ruscsuk.⁹ Khazi Geráj kán.

ut ipse quoque advigilet, ego similiter ad omnia intentus excubo. Imo iam cum tribus sedibus¹⁰ in promptu sumus.¹¹

Datum ex Kizdi Vasarhely, 1. die mensis Aprilis.

Anno 1604.

5 (Jorga : Studii și documente IV. kötete 142. l.)

1559.

Pozsony, 1604 április 1.

Mátyás főherczeg Bastának.

Tegyen jelentést Demjén Ferencz birtokügyi kéréséről.

10 Was und welicher Gestalt bei uns Franciscus Demien, ein Siebenbürger wegen Restituierung etlicher seiner Güeter, so er über seiner erwiesenen Untreu und bezeigten Meineids verfallen, und dieselben andere von dir ausgebeten und erlangt haben sollen, gehorsamblich an-
15 gebracht und gebeten, das alles hast du aus seinem hie-
beiliegenden überreichten gehorsamblichen Suppliciren mit mehrerm gehorsamblich zu vernehmen.

So uns dann dieser Bestrafung halber noch bis hero gar nichts zuekhumben und wir aber anjetzo dieselben
20 eigentlichen Nachrichtung bedürften, als befehlen wir dir *nekünk arról* dein ausführlich, gehorsamben Bericht unverzogentlich zuezufertigen ; etc.

Geben Pressburg, 1. April 1604.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár HKR. 1604. Reg. Apr. No. 4.)

25

1560.

[Pozsony,] 1604 április [eleje].

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta und Lassota sollen berichten, was denen so in den siebenbürgischen Tumult die Festung Hust übergeben für
30 *ein Provision zu ihrer jährlichen Besoldung bewilligt werde.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár Reg. Prot. 212. k. 85. No. 9.)

¹⁰ Csík, Gyergyó és Kézdi szék.

¹¹ Ecsupa történeti adatokat és hadihireket tartalmazó tömör levelet Basta irodája másolatáról közöljük (a bécsi állami levél-
35 tárból), mert oly érdekes, hogy habár ki van adva, újra kiadjuk, mivel kivonata nem elégítené ki tudásunkat.

1561.

Kolozsvár, 1604 április 4.

Basta Nyári Pál váradi főkapitánynak.

Adja vissza a két Kamuthynak ottani elvett jószágait.

Miérthogy Kamuthy Farkasnak és Balázsnak minden 5
jószágokat és marhájokat meghadtuk, annak okáért
Biharvármegyében Belényes vidékén is az minémő Ske
és Szaka neveő falujok voltak, könyörgének minékünk
azon, hogy azoknak is revisioja felől írának Kegdnek.
Kegyelmet azért szeretettel kérjük, hogy az mi tekinte- 10
tönként az megnevezett falukat Kamuthy Farkasnak és
Balázsnak vagy bizonyos emberek kezében remittálja.
In reliquo eandem Mag^{tiam} V^{ram} bene valere cupientes.

Datum Claudiopoli, die 4. Aprilis. A. D. 1604.

(Eredeti, Erd. Nemz. Múzeum Itára Oklevelek törzsgyűjteménye.) 15

1562.

Kolozsvár, 1604 április 6.

Basta Besztercze város tanácsának.

Hajtsa fel az országgyűlésen kivetett hadi segélyt.

Non dubitamus, quin contributionem in comitiis 20
Claudiopoli ad diem vigesimum quintum Januarii anni
praesentis celebratis ex communi regnicolarum suffragio
ordinatam Do. V^{rae} sedulo exegerint. Cum igitur in prae-
sentia necessitas Sacrae Caesareae Regiae M^{tis} et usus
militum ac publica patriae defensio, nec non respirandi 25
provinciae ratio sumptus magnopere requirant, Do. V^{ras}
committendi atque serio iniungendi duximus, quatenus
antelatum contributionem a singulis nimirum civibus
locupletioribus civitatis et districtus vestri denarios cur-
rentis et usualis monetae quinquaginta, ab aliis vero, qui 30
lenioris ¹ sunt conditionis, viginti quinque, uti constitu-

¹ Irva értelmetlenül így: temmioris.

tum est in ipsis comitiis² exactos ad manus solutoris bellici sive perceptoris *adják*.

— Datum in praedicta civitate Colosvar, die 6. mensis Aprilis. Anno Domini 1604.

5 (Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1563.

Prága, 1604 április 6.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

*Vizsgálják és egyenlítsék ki Kretz Frigyes és elhalt fia zsold-
10 követelését.*

Ihr habt beiliegundt sub A nach längst in gehorsamb zu vernehmen, wasmassen bei uns mit Fürbringung etlicher Für- und Intercession-Schreiben unser und des Reichs g. l. Friedrich Kretz von Scharffenstein underthänigst angehalten und gebeten, dass wir Ihme und
15 seines Sohns Hannibalden, gewesten Schönbergischen Obristen Leutenandts verdienten Rest bei den 3 Wallonischen Fähndln in Siebenbürgen, so sich auf 21,586 fl. vermög unsers (*Titul*) Hans Leonharden von Jell gemachten und abschriftlich hiebei mit B vermerkten Abreitungen
20 erstrecken solle, entrichten und bezahlen lassen wollen.

Nun beschieht gleichwohl die Zahlung dieses Rests, dass der also richtig, wie der von Jell am besten wissen wird, billich, allein sehen wir in Sorgen, ob er, Kretz nit in Siebenbürgen und dann aus andern unsern Zahl-
25 ämbtern herausen, was bereit in Abschlag empfangen haben möchte, deswegen wir gleichwohl unserer hinderlassenen Hof Cammer, dass sie auch dergleichen erindern solle anjetzo abermal zugeschrieben. Damit aber er, der Friedrich Kretz dennoch auch zu dem seinigen bei jetziger

30 ² Ezt a rendek az említett kolozsvári országgyűlésen akként határozták meg a végzések első pontjában, hogy »az szabad várasiak magabiró emberek ötven-ötven pénzt, az szegénybek huszonöt pénzt« adjanak segélyül, minthogy »az pusztaság miatt kapuszám szerinti adót« akkor nem vethettek ki; Erdélyi ország-
35 gyűlési emlékek V. k. 264. l.

der Wallonen in Siebenbürgen Abreit-, und Zahlung khömbt und ihme seines verstorbenen Sohns Sold, soviel sein kann, entrichtet werde; als befehlen wir euch hiemit gnädigist, dass Ihr gemelten von Jell wegen solcher getroffener Abreitung nochmalen höret, was euch etwa 5 für richtig empfangen von dem abgeleibten Kretzen, von unser hinderlassenen Hof Cammer aus dem Kriegszahlambt, Zipserischen Cammer, auch aus dem Feldtzahlambt in Oberhungarn, dann aus dem Zahlambt in Siebenbürgen fürkomben, darvon abkürzet und den Rest 10 alldann, wann er richtig und soviel sein kann, drinnen aus den euch eingeraumbten Mitteln erlegt und richtig machet, auch uns des Verfolgs alsdann berichtet, den Friedrich Kretzen deswegen ferrer zu bescheiden habt; etc.

Geben Prag, den 6. Aprilis. Anno 1604. 15

Külczime: An Herrn Basta und andere siebenbürgische Commissarien.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1564.

Prága, 1604 április 6. 20

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Helyteleníti Breuner ezredes késedelmes útnakindulását és egész eljárását a gyalogezrede hátralékos zsoldját illetőleg. Szorítsák rá, hogy legalább 3—4 zászlóaljot megmustráljon s azok továbbra is Erdélyben maradjanak, vagy Erdély határára: 25 Beregszászra vitessenek. Büntessék meg azokat a főtiszteket, kik a legénységgel rosszul bántak és szolgálatukat önző módon végzik.

Wir sein von Seiner des (Titel) Erzherzogs Mathiasen Durchlaucht erindert worden, was an dieselbe du, von Khrausenegg und du Im Hofe, unter dato 21. nэгstab-30 geloffenen Monats Martii des Preinerischen Regiments und dessen vorhabender Abdank- und Bezahlung, oder auch Reducirung halber geschrieben und berichtet, und Euch darüber zu bescheiden gehorsambist begehrt habt.

Nun ist anfänglich in dem wohl nicht recht beschehen, 35 dass ermeltes Regiments Obrister der Breiner, unsere an

Euch hievor ergangene Resolution so lange bei sich behalten, auch sich . . . so langsam auf die Reis zu den Knechten gemacht *s hogy egyáltalán semmit sem végzett.* das würde noch beschwerlicher und uns schädlicher sein, 5 dann man Ihme eben darumben die 200 m. fl. Rh. under einsten zu zahlen zugesagt, dass er zu einem mehrern Nachlass und sonsten einer fürderlichen Abfertigung oder Reformation der Knecht verhelfen und dergleichen Schwü- rigkeit verhüeten sollte. . . . *Azt sem értjük,* warumb er 10 sich nit baldt zu den Knechten befürdern, die Abreit-, und Musterung fürnemben, auch die Reformation in 3 oder 4 Fähndl fortstellen lassen wollte; darzue Ihr ihne nun von unsertwegen auf diesen unsern Entschluss zu ver- mahnen und dass er, als unser Obrister und Kriegs Rath: 15 hierunter das beste thuen wollte, ihme zuezuesprechen habt.

Was aber die absonderliche Tractation mit den Knechten oder die gänzliche Absonderung von dem Obristen und Hauptleuten betrifft, weil zwischen ihnen bereit eine Verbitterung, destwegen du, von Khrausenegg 20 und Im Hof euch zu bescheiden begehrt, da hat man bishero gesehen und mit unsern Schaden erfahren, was dergleichen Absonderung bei den Althanischen Knechten gewürket, dahero wir nun solche Separation diesorts- gar nit für rathsamb befinden, sondern vielmehr dafür 25 halten, dass die Knecht mit den Hauptleuten wieder vereinigt und nach beschehener Muster-, und Bezahlung sie als oberstanden in 3 oder 4 Fähndl under die vorigen Hauptleut, des Obristen Discretion nach reducirt und in unsern Diensten drinnen in Siebenbürgen oder Ober 30 Hungarn erhalten werden, dann under den Hauptleuten sunders Zweifels sich solche Leut finden und der Obrist dieselben am besten kennen würdt, welche die Knecht nit also, wie sie fürgeben, beschwehrt, die man hiezue brauchen würdt können und die sie, die Knecht etwa 35 gern leiden werden. Wie dann auch gar nit rathsamb, noch thunlich dem gemeinen Knecht den Zaumb fast schiessen zu lassen und hierdurch ein allgemeine Licenz under die Knecht zu bringen, dardurch die ganze Kriegs-

disciplin, Forcht und Obedienz ganz und gar erliegen möchte. Werden aber die Haupt- und Befehlsleut uns zu Schaden gehaust und etwa vervorteilt, die Knecht auch wider die Gebühr und zu übel tractirt haben, deswegen ihr Nachfrag halten und auch des rechten Grundts 5 erkundigen wollet, so können alsdann diejenigen, so sich dergleichen Eigennutz gebraucht oder sich sonsten gegen die Knechten so übl verhalten, gestrafft werden.

Wollten wir Euch zu unserer gnädigsten Resolution hinwieder nit verhalten, und habt Ihr nunmehr die 10 Muster-, Zahl- und Reducirung dieses Preinerschen Regiments, weil sie wieder zurück an den siebenbürgisch Gränizen zu Beregszász ehist fortstellen zu lassen und uns des Verfolges hernach zu berichtent; etc.

Geben Prag, den 6. Aprilis. Anno 1604. 15

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.)

1565.

Bécs, 1604 április 8.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta Recepisse auf etlich unterschiedliche Schreiben 20 des Radul Waida Treu und Gehorsamb halber. Item betreffs Fortschickung Pulver nach Caschau, dann wegen Erkundigung gewisser Kundschaften der Türken und Tartarn Kriegspräparation.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 86. No. 39.) 25

1566.

Kolozsvár, 1604 április 10.

Basta Mátyás főherczegnek.

Tárgyalása a havasalföldi és moldvai vajdákkkal, ámbár népeikben nem bízik. Az erdélyiek mozgolódása. Sarmasági 30 Zsigmond elfogott levele, vallatása. Székelyföldi hírek.

L'ultime mie che V. A. Ser^{ma} havrà ricevuto sono de 19 d'il passato ¹ con le quali havrà inteso la trattatione

¹ Nincs meg, de másodpéldánya lehetett az ugyanakkor 35 Miksa főherczeghez intézett levélnek, melyet kivonatosan kötötünk 1547. sz. a. közöltünk.

fatta con il Valacho, della cui constanza io grandamente confido, purchè i suoi boyeri non lo faccino prevaricare, e però andarò sempre vigilando e farò ogn' opera per sapere i suoi andamenti. Scrisi anco all' Altezza V^{ra}
5 haver trovato convenire di offerir a Hieremia la consignatione del vescovo Greco, che tentò di far eleggere un certo giovane per vaivoda di Moldavia, e questo mi risolsi di fare, per levarli ogni sospetto che avesse potuto avere che Sua Maestà fusse consapevole di questo trattato,
10 tanto più che il vescovo suddetto si era lasciato intendere, per meglio indurre quelle genti a far questa novità, ch' io era consentiente di questo trattato, et nominò anco la Maestà Sua. Si sono poi ricevute lettere dil suddetto Hieremia, con le quali molto mi ringratia dell' avviso et
15 offerta, e credo che mandarà per il vescovo suddetto, e per maggior sodisfattione li consignarò anco il giovane che fu eletto, giachè il Valacho me lo ha mandato. Pare che Hieremia non desideri altro che buona corrispondenza, ma dall' altro canto son avvertito ch'egli insieme con
20 Simeone venghino sollicitati dal Turco a prepararsi per assaltare, a novo tempo, la Valachia, e che per tal effetto li habbi mandato a presentare cavalli et altre cose. Questa, come V. Altezza sa, è una natione molto cupa e non è da fidarsene troppo, e però sarà bene provvedersi del bisogno,
25 et tra tanto cavar da costoro ciò che se ne potrà avere. Et acciochè l'A. V. Ser^{ma} possi meglio sapere il stato di questa provintia, ho mandato una relatione al Sr Cavriani, acciò egli di sua mano la dia all' Altezza V^{ra}, a che mi rimetto et humilissimamente supplico voler sollicitare il
30 rimedio, altrimenti io veggo le cose mal parate. Chluziar Radul passò per di qua et sta aspettando i danari in Cibinio; ho tardato sin'hora a inviarli, sperando pur che il complimento dovesse arrivare, ma visto la tardanza, mi risolvo fra due o tre giorni mandarli cinquanta milla
35 tallari, che si trovano quì in essere, acciò il vaivoda possi dar qualche sodisfattione alla sua militia,² non lasciando

* Idáig kihagyásokkal Jorga: Studii și documente IV. k. 143. l.

di sollicitarmi, et venendo il restante se li potrà facilmente incamminare.

Sto con desiderio aspettando che il reggimento dil colonnello Prainer sia sodisfatto, acciò che ridotto in qualche compagnie, se ne ritornino nella provintia, per 5 il cui difetto stiamo non senza fastidio per la male dispositione di questi popoli più ostinati che mai, non ostante che tra loro non vi sia pur' un huomo da qualche cosa, e che si moiano di fame.

Si sono intercette alcune lettere, che un certo Sarma-10 sági,³ che ultimamente fu a Praga, scriveva a Bectes bassà et a Bethlen Gábor, con le quali lor rimostrava le poche genti et recapiti ch'io mi trovo, et li esortava a voler quanto prima intrare nella provintia, perchè senz' altro l'haverebbero potuta conquistare. Egli confessa esser suo 15 il sigillo, ma nega l'assignatura; si va procedendo contra di lui con i debiti termini e trovandolo colpevole se li darà la debita provvisione.

Mi sono anco di novo sopraggionti di Siculia gl'avvisi che l'A. V. Ser^{ma} vedrà quì inclusi,⁴ da dove si vede 20 chiaramente che gl'inimici non dormano, e però non habbiamo tempo da perdere; etc.

Di Claudiopoli, li 10 di Aprile 1604.

Külczime: Al Serenissimo arciduca Matthia etc. Mio Signore etc. Cito-cito-cito-citissime. 25

Alatta kanczelláriai kézzel: Praes[entirt] 7. Mai 1604.
(Eredeti, bécsi állami levéltár, Turcica.)

1567.

Kolozsvár, 1604 április 17.

Basta Kolozsvár város tanácsának. 30

Mivel kénytelen két hétre távozni, helyettesül gróf Cavrioli Tamást rendeli.

Cum Sacra^{ma} Caesarea Regiaque Maiestas ex munita in nos pensionem arcem Huzt vocatam cum tractu

³ Sarmasági Zsigmond. ⁴ Ld. 1558. sz. a.

Maramarosiensi nobis titulo donationis contulerit, ac secundum exigentiam legum Ungaricarum legitima statutione subsequente per homines regios in eandem introduci nos oporteret, praesentia nostra ibi magnopere requirit,¹
 5 ne igitur itineris nostri causa in aliam partem quoquomodo raperetur, ob rem commemoratam, ad summum quindecim dies abesse a provincia nos debere,² Dinationes Vestras significandas duximus, relicto interea in locum nostrum Illustri ac Mag^{co} domino Thoma, comite Capreoli,³ prae-
 10 nominatae Sacra^{mae} Caesareae M^{tis} exercitus in Transilvania generali, excubiarum magistro, ad quem Do. V^{rae}, si quid occurrat, in nostra absentia confugere queant. Nos quoque terminum ad praefatum redituri, bene valere Do. V^{ras} cupientes.

15 Datum Claudiopoli, die 17. mensis Aprilis. A. D. 1604.
 (Eredeti, gr. Forgách-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1568.

Kolozsvár, 1604 április 17.

Basta Torda város tanácsának.

20 *Adja vissza Thury János ottani elfoglalt ingatlanait.*

Georgius Basta etc. Prudenter et circumspecti nobis honorandi. Salutem et benevolentiam.¹ Tordai Thury János jelenté minekünk könyörgési által, hogy az mely jóvakot, örökséget és malombeli három részt ugyanott Tordán és
 25 határában lévőket per notam Joannis Boer in rebellione

¹ Az elhagyatott és erőtlen Basta ezzel leplezte Erdélyből való távozása valódi okát.

² Ezt is csupán a forma kedvéért írta, mert valójában soha többé vissza nem tért Erdélybe.

30 ³ Valódi olasz nevén: Cavrioli, a ki magát Basta helyettesként, hivatalos kiadványaiban ekként czimezte: Thomas comes a Capreolo, Sacra^{mae} Caesareae Regiaeque M^{tis} exercituum in Transylvania existentes generalis excubiarum magister, ac in absentia Excellentissimi domini gubernatoris per Transylvaniam
 35 locumtenens etc.

¹ Ez a megszólítás egész szokatlan, azért mutatjuk be.

deficientis ² neki conferaltunk, mely molnot meg is épített, egy ideig quiete birt, fructusát percipiálta, ez elmúlt napokba Sigmond fejedelemtől adott recens privilegiumhoz való birtokban azokból exturbáltatok, elfoglaltatok teljességgel s most is potentiose birjátok. Mivelhogy ⁵ azért afféle privilegium Sigismundi, alias principis Transylvaniae tempore illegitimo datum ³ ex deliberato Caesareae M^{tis} Sacra^{mae} nem stal, alioquin etiam universorum rebellium quaelibet haereditates ex decreto dominorum commissariorum et consiliariorum dictae Caesareae M^{tis} Sacra^{mae} nobiscum existentium directe fisco applicari et donatoriis de facto assignari soleant, hagyjuk, *hogy azokat adjátok vissza.*

Datum Claudiopoli, die 17. Aprilis. A. D. 1604.

Alul a rendelet szélén : Ut bona Joanni Turi collata possidenda assignentur.

(Eredeti, gróf Bethlen-család levéltára, M. N. Múzeum.)

1569.

Kolozsvár, 1604 április 18.

Basta kiváltságlevele Abrudbánya város számára. ²⁰

Abrudbánya törvényhatósága alá rendeli a város négy szomszédos falvát és Offenbányát.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod cum ex mandato Sacrae Caesariae Regiaeque M^{tis}, domini nostri clementissimi, ut in regalium commodorum Suae M^{tis} emolumento summo debeamus laborarum studio, atque in eum finem loturam auri, desertarumque metalli fodinarum culturam restaurare et renovare, earumque cultorum et investigatorum promovere omni nitamur conatu, ³⁰ volentes consulere promotioni atque fructui et redditui rei

² Itt is a Brassó melletti csata értendő.

³ Császári udvari felfogással az erdélyi fejedelmek minden adománya törvénytelen volt, a mi Erdélynek 1598 tavaszán történt átadása után kelt.

metallicae, totales et integras possessiones valachales
 Abrugyfalva vicinam sive proximam oppido metallico
 Abrugybánya, ac Buchyn, Körpenyes et Musca nun-
 cupatas in pertinentias praefati oppidi Abrugybánya,
 5 totale item et integrum oppidum Offenbánya, una cum
 universis pagis et possessionibus ad idem oppidum
 Offenbánya hactenus tenendis et possidendis, omnino
 in comitatu Albensi Transsilvaniae existentis habitas,
 a veteri pristinoque ac priori cuiuscunque et qualicunque
 10 iurisdictioni liberandas, eximendas et absolvendas, et
 iurisdictioni dicti oppidi Abrugybánya, salvis tamen civium
 Offenbányaiensium privilegiis et immunitatibus, sub-
 iiciendas, applicandas atque annectendas, imo incolas
 quoque praefatarum possessionum et oppidi, ac etiam
 15 alios quosvis cuiuscunque status, ordinis et conditionis
 homines, ubivis in ditione Suae M^{tis} existentibus et com-
 morantibus, operam videlicet suam, laboresque et studium
 culturae ac elaborationi aurifodinae, loturaeque ac mine-
 rarum dare, navare et locare volentes, a censuum per-
 20 solutione et servitiorum quorumlibet plebeorum exhibi-
 tione eximendas et supportandas, universisque et sin-
 gulis libertatibus et immunitatibus metallicis, in auri-
 fodinis Hungariae superioris et Germaniae a cultoribus
 et elaboratoribus fodinarum Suae M^{tis} receptis et usitatis,
 25 salvis tamen omnibus regalibus et proprietate bonorum
 Suae M^{tis} reservata, uti, frui et gaudere permittendas
 et concedendas, denique emptionem auri tali sub taxa,
 ut aureus hungaricus sive ducatus pro centum et sexa-
 ginta nummis non alteri cuipiam, sed arendatori Suae
 30 M^{tis} concambiatum et exhibeatur, usque ad gratiosam
 Suae M^{tis} resolutionem limitandas et licitandas esse
 duximus, pro ut liberamus, eximimus et absolvimus,
 ac antefatae iurisdictioni subiicimus, applicamus et annecti-
 mus supportamusque, permittimus et concedimus ac
 35 limitamus et licitam praesentium pervigorem. Quocirca
 vobis Magnificis, generosis, egregiis, nobilibus comitibus,
 vicecomitibus et iudicibus nobilium ¹ comitatus Albensis,

¹ Irva a szokott módon így: iudicialium.

signanter autem Joanni Adamo libero baroni ab Hofkirch capitaneo, et alteri Joanni Váradi de Kemend,² provisorii arcis Devensis, cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit, modernis et futuris quoque pro temporum constituendis, eorumque vices gerentibus praesentium notitiam habituris harum serie autoritate nostra a praememorata Sacra Caesarea Regiaque M^{te} nobis attributa committimus et mandamus firmiter, ut acceptis praesentibus vos quoque praedecelatos incolas et inhabitatores antelatarum possessionum Abrugyfalva, Buchyn, Keorpenyes et Musca, item praedicti oppidi Offenbánya aliarumque possessionum ad idem oppidum Offenbánya tentarum et possessarum, pro subiectis, applicatis, addictis et annexis, antelatae iurisdictioni toties fati oppidi Abrugybánya habere et reputare debeatis, eosdemque contra 15 formam exemptionis, applicationis, addictionis et annexionis nostrae ad aliquam censuum solutionem servitiorumque quorumlibet plebeorum exhibitionem tam diu, quam diu videlicet in opere auri fodinae loturae et minerarum fuerint occupati cogere et compellere nequaquam praesumatis, aut sitis ausi modo aliquali. Vobis autem incolis dictarum possessionum et oppidi serio et firmissime iniunctum esse volumus, quatenus vos quoque a modo in posterum tempus infra praemissum praelibatae iurisdictioni praelati oppidi Abrugybánya sub praeserta 25 conditione subiacere subesseque ac praefectis quoque loci modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis in omnibus, uti par est, obedire, cedere et obtemperare, vestraque officia in praetactis auri fodinarum loturae ac minerarum muniis et operibus absque 30 omni tergiversatione et defectu, debito exequi modo, ac uti praemissum est, campionem auri et venditionem non alteri cuiquam, neque maiori graviorique pretio, sed limitatione et licitatione taxae sub praesertae arendatori Suae M^{tis} exhibere, concambiare et vendere sub gravi 35 indignatione nostra modis omnibus debeatis et teneamini.

² Az írődeák tévedésből így írta: Keovend, holott ez a Váradi-család a hunyadmegyei Kéméndről való.

Secus nulla ratione facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restituitis.

Datum ex civitate Colosvar, die 18. mensis Aprilis. Anno Domini 1604.

5 (A gyulafejevári káptalan 1604 április 21-iki hiteles átirata,³ a káptalani levéltár 15. protocolluma 193. lapján. — O. 1.)

Megjegyzés. E privilegiumot kieszközölték Bastától: circumspectus Paulus literatus Rákosi alias Fodor iudex primarius oppidi Abrugybánya ac egregius Mathias Kósa de eodem
10 Abrugybánya.

1570.

Kolozsvár, 1604 április 20.

Basta Kolozs és Doboka vármegyék rendeinek.

*Iktassák be özv. Szentpáli Jánosné és fiait hűlten néhány
15 ura jószágai felerészébe.*

Miérthogy az római császárnak ő Felségének, nekönk kegyelmes¹ urunknak özvegyekhez és árvákhoz való kegyelmes affectusa ez széles velágban dícsírendőképpen verágzik, inkább is ügyekezik ő Felsége kegyelmességéről, hogy sem mint törvénnel súlyos rigorának exequatatásáról ismertetni, annakokáért mü es az ő Felsége kegyelmességét tudván, noha Szentpáli² János az ő excessusaiirt, az törvénnel rigora szerint, universa tam
25 suam, quam uxoris et filiorum suorum bona per notam amisere palam dignoscitur, és mü es az okon usque ad resolutionem specialem exinde fiendam Konkoly Péter kezében bocsátottuk volt, mindazáltal az ő relictájának, Bánffi Anna asszonnak özvegységét és árva gyermekinek: Szentpáli Andrásnak és Jánosnak nevetlen apró voltokat
30 affectuose megtekintvén és ponderálván, azon Szentpáli Jánosnak ős jószágának felit, tudniillik Szentpál nevű falut egészen, az ott való udvarházokkal együtt, item ahhoz való portiojokat, úgymind Sárdon, Topán, Beren-

³ *Keltezve*: feria quarta proxima post festum Paschae Domini.

35 ¹ Itt és az egész levélben következetesen így írva: kegyelmes.

² Következetesen így írva: Zent Palý.

den, Mérában, Ujbudán, Kolozsmegyében és Ugrócson, Hidalmáson, Doboka vármegyében levőket, cum cunctis suis pertinentiis, accedente naturali nostra pietate per manus megadtuk nekik és ezen levelönknek ereivel Kegyelmetek által kezekben adadni decernáltuk, *rendel- 5 jük, hogy azokat Szentpáli Jánosnének az ő megnevezett árváival együtt kezében bocsássátok ; etc.*

Datum in civitate Colosuar, 20. Aprilis. A. D. 1604.

A levél alján (Kereszturi György kezeirásával) : Ut medietas bonorum viduae et orphanis Joannis Zentpali restitatur. 10

Külczíme : Spectabili ac Magnifico domino, item generoso, egregiis et nobiles comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatum Colosiensium ac Dobocensium etc. Nobis honorandum. 3

(Eredeti, gróf Bánffy-család Itára, Erd. Nemz. Múzeum.) 15

1571.

Prága, 1604 április 26.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok részére.

Tegyenek jelentést ama nemesekről, kik maguk költségén az erdélyi határokon akarnak az ellenség ellen harczolni. 20

Wasmassen und Gestalt sich etliche vom Adel aus christlichem Eifer gegen den Feindt an den siebenbürgischen und wallachischen Grenzen ohne unsern Unkosten wollten gebrauchen lassen und was uns dero- wegen für ein Fürschlag gethan worden, das werdet Ihr 25 ab der Beilag mit mehrerem vernehmen. Derowegen so befehlen wir Euch hiemit gnädigist, dass Ihr die Sachen alles Fleisses nachforschet und denket Euch aller Gelegen- heit, welche sich darzue schicken möchte erkundigt, und uns mit Guetachten, wessen sie deshalb zu beschei- 30 den und was ihnen zu bewilligen sein möchte berichtet, fürnemblich aber wollen wir, dass die Sach nirgents ausgebreitet, sondern in aller Still und Eng gehalten werde ; etc.

Geben Prag, den 26. Aprilis 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14422.) 35

* Basta e missilis-levelének külczimes lapja ugyan hiányzik, de címzését megtaláltuk három héttel kelte után készült hiteles átiratában.

1572.

Prága, 1604 április 30.

Mr Castiglia Damiano prágai toszkánai követ Bastának.

Ertesítem, hogy az udvari kamara már utasítást kapott
 5 arra, hogy hadai zsoldjára kiutalja a kívánt összeget és
 továbbra is rendelkezésére állok ilyen tudósításokkal.

(Elveszett v. lappang; Basta 1590. sz. a. válaszából.)

1573.

Prága, 1604 május 1.

10 Rudolf császár Bastának.

Basta wird auf seine Schreiben beantwort, dass Ihre
 Maiestät gerne vernehmen, dass die zwischen Ihme und
 dem Radul Waida angestellte Zusammenkunfft zu Cron-
 stadt wohl abgeloffen und dass er mit dem Heremias Waida
 15 gute Nachbarschaft halten soll; Gelt, Volk, Munition und
 anderes mehr solle Ihme zuekommen, wie dann die Hof-
 cammer im Befelch die beehrten 40 m. Thaler hinein-
 zumachen. Soll berichten, ob man der 400 Archibuser-
 pferdt in Wallachei noch vonnöten, was er wegen heurigen
 20 Kriegswesen rathet, das soll berathschlagt und in Ihrer Mt.
 Resolution zugeschickt werden.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 1.)

1574.

Prága, 1604 május 1.

25 Rudolf császár Bastának.

Basta wirdet avisirt, was der Feldtobrist in Ober-
 hungarn ¹ von des Bathori,² Bochkai, Bornemisza, Chiaky
 István und etlicher anderer heimblicher Conventikel bericht,
 mit Befelch Ihme im Notfall alle gute Assistenz zu erzeugen.

30 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 2.)

¹ Belgioioso generális.² Valószínűleg ecsedi Báthory István értendő.

1575.

Szatmár, 1604 május 2.

Basta, Khrausenegg és Hoffman útasítása a Rudolf császárhoz küldött Burghausen Miklós császári biztos részére.

*Az ellenség leverésére gyengék, mivel a fizetetlen hadak 5
dúlása tönkretette az országot, melynek újjászervezése e miatt
szennved. Ezért küldik postán Bécsen át Burghausent, hogy sür-
gős segítséget eszközöljön ki az udvarban és személyesen ter-
jessze elő az emlékirat tartalmát a császárnak, kérve: fogadja
fel az országot dúló 6—7 ezernyi hajdút, mely had megfékezésére 10
elég volna egyelőre 70 ezer frt, míg a vallonok és a többi
seregek hátraléka kielégítésére legalább 330 ezer frt kellene.
Ezenkívül adjon a császár választ Basta hadi előterjesztéseire,
most is arra kérvén, hogy a császári seregeket Vác alá ren-
delje, hogy ott vívjon csatát a törökkel.* 15

Demnach die Röm. Kais. Mt. vor diesem ausführlich und unterschiedlich durch mich, Generalen des Feinds Intention und seines fürhabenden Anzugs halber, gehorsambist berichtet, die Zeit sich auch nunmehr herzue nahet, gefasst zu sein, solches Feindes grossen Macht 20 an Ort und Endt, da es am bequemesten zu begegnen, zu welchem Widerstandt aber wir, General und Commissarien, umb einige gewisse Praeparation noch derzeit Wissenschaft, also auch auf die oftbegehrte und nicht erfolgte Bezahlung im Landt Siebenbürgen das Kriegs- 25 volk so unwillig, dissolut und ungehorsamb worden, dass dardurch allerlei Rauberei, Plünderei erfolget und alle Kriegsdisciplin derzeit erliegen muss; dardurch dann die heilsame Fürsehung, so von Ihr Kais. Mt. wegen Administrierung der Justitien und Anrichtung des Cam- 30 merwesens, so durch ordentlich Instruction beschehen, durch uns und alle Commissarien dieser Zeit und bei beschaffenen Sachen nicht können angefangen, geschweige effectuirt werden, sondern anjetzo meistestheils dahin zu gedenken und das Wesen zu richten, wie und was 35 Gestalt dem Hauptwesens, als des Feindes starken Anzug könnte begegnet und das Landt defendiret und erhalten werden, solchen Widerstand an den kaiserlichen Hof

zu sollicitiren, und was derzeit mit dem Landt Sieben-
bürgen, so wohl auch die Oberhungerischen Gränizen
für eine Beschaffenheit zu referiren, haben wir, General
und Commissarien, für ein hohe Notturft geacht, einen
5 aus unserm Mittel, als wir dann zu solcher Verrichtung
der Kais. Mt. Hofkammer-Rath und Directoren, Herrn
Niclas von Burghaus auf Stolz, am taugelichsten zu sein
erkannt, vermügt und abgefertigt; der wirdt Ihr Kais.
Mt. zu unterthänigisten Gehorsambs solche Reis über sich
10 zu nehmen per posta zu befördern wissen.

Und weil die bequemste Gelegenheit theils per posta,
theils per Gutschi hinaus zu reisen nach Wien vorhanden,
so wöllen wir Ihm dennoch hierin ersucht haben, dass er
bei Ihrer Kais. Durchlaucht Erzherzogen Mathias, unsern
15 gnädigsten Herrn anmelden, den Inhalt dies Memorials
gehorsambist referirn, neben underthänigiste Commen-
dirung unserer Personen und Dienst. Folgends sich ohne
alle Aufhaltung nach Prag befördern, bei Ihrer Kais. Mt.
persönliche Udienz begehren, den Inhalt dies Memorials
20 in underthänigisten Gehorsamb fürbringen, bei höchst-
gedachter Ihr Kais. Mt., folgends bei der Geheimben
Kammer- und Kriegs Räch eilende Resolution und Effectui-
rung der Notturft sollicitirn, uns auch zu unsrer Nach-
richtung den Verlauf öfters avisiern.

25 Und erstlichen zu Defendirung des Lands, so wohl
zu einem Widerstand des Feinds Intention gehört ein
gehorsambes, vertrautes und treues, undergebenes Kriegs-
volk, dass ich, General derzeit under mir zu haben, wegen
der nicht beschehenen Bezahlung nit befinden kann,
30 dann der Razen und Haiduggen, derer bei sechs oder
sieben Tausend hin und wieder im Landt zertrennt sein
möchten, kann ich, General kein Trauen, noch Glauben
geben, sondern kein Stundt sicher bin, wann sie dem
Feinde Zuefallen thuen, sonderlich dero Häubter so stark
35 von dem Feindt eingenomben wöllen werden, dass ich
bishero zu thuen gehabt mit unterschiedlichen und viel-
fältigen provisionibus und Gaben von bösem Fürnemben
ab und im Dienst zu erhalten, weil nun solche Vertröstung

oder Zuesag nicht erfolgt und wegen nicht habenden Bezahlung ihnen können zuegehalten werden; dannhero sie angefangen allen Unwillen zu erzeigen ihres Gefallens aus und in das Land ziehen, solches durchstreiften, allen Muetwillen mit Rauben, Plindern und 5 Morden üben und thuen, deswegen täglich und ständlich von Städten und Landtleuten unerhörliche Beschwerden einkumben, und ich derzeit weder genugsambes Volk zu compescirn, oder Mittel der Bezahlung solche zu contentirn hab. 10

Damit aber solche Ungelegenheit dem Landt abgeschafft der tragenden Beisorg ihres zu dem Feindt Umbfallens fürzukunft wird kein anders Mittel gefunden, als dass sich Ihr Kais. Mt. genädigist resolvirn wollen, solche 6 oder 7 Tausend Haiduggen und Razen, welche 15 in der Wahrheit für der Faust guete, ansehnliche, notleidende und zur Expedition geschwinde Kriegsleute, auf diesen Sommer von neuem geworben und in Ihr Mt. Dienste genomben und zu dem christlichen Feldtlager undergestossen, allda sie konnten compescirt, in 20 gueter Ordnung und Verrichtung gehalten werden, dass ich, General mir getrau bei ihnen zu erhandeln und zu erhalten, da mir Ihr Kais. Mt. 70 m. Thaler alsbaldt herein verordnen thät, dass ich ihren Häubtern zum Theil ein Contento, also auch dero Kriegsvolk ein benann- 25 tes des alten Verdienens und auf die neuen Dienst ein Monatsoldt davon geben kündt, sonsten wie oben vermeldt, allerlei Gefahr zu besorgen, dann sie einmal in dem öden Landt, darin sie weiter nicht zu leben, erhalten können werden. 30

Die tausend Wallonen, so nunmehr des Feindes und des Landts bekannt, welche da sie bezahlet und zufrieden gestellt würden, im Fall der Noth mehrers, als neu geworbenes, unerfahrenes, nochmals so viel Volks verrichten können, auf welche ich, General mich zu verlassen weiss, 35 zu Bezahlung des alten Rests, ihrer und der Pflanzischen, ist vonnöten über 160 m. fl. des neuen Verdienens seit der des verschienen ersten Dienen über die 340 m. fl., von

welchen neuen Verdienst ihnen gleichwohl eine ziembliche Summa Gelds, wegen der empfangenen Unterhalt abzukürzen sein wirdt, doch nicht auf die Hälfst erstrecken
5 wirdt. Wenn sie aber gar zu solche Nachlass zu bringen, wäre man dannoch zu Contentirung altes und neues Verdienens in die 330 m. vonnöten sein, darzue wir dann eine schlechte Summa bei Handen, und derzeit nach nicht wissen können, was wir bei den Städten Straf bei dieser
10 Schwierigkeit erlangen möchten, dann sie die einige Proviant und Darlehung, so sie auf das Preunerische Regiment geben, nicht verloren haben, sondern an dem Strafgeld abkürzen, wird also Herr von Burghaus darob und daran sein, die Notturft zu Contentirung des Volks
15 zu sollicitirn und mit sich zu bringen wissen.

Gedachtem Herrn von Burghaus sein vorhero zu Genügen bewusst meines, Generals unterschiedliche Discurs, so ich Ihrer Kais. Mt. wegen Erhaltung dieses Landts, und was Gestalt dem Feindt begegnet möchte
20 werden, überschickt,¹ darein wir uns dann Kurzhalber referirt haben wollen, die weil Ihr Kais. Mt. und Ihre Durchlaucht, er gehorsambist referirn und hierüber allergnädigste und ehiste Resolution mit aller ersten erlangen, und da Ihr Kais. Mt. dero allergnädigsten
25 Vorhaben möchte nochmalen bedacht sein, meines, Basta Person in Underhungarn oder wo des Feindes Macht sich hinwenden möchte, zu gebrauchen, so wölle er, Herr von Burghaus erlangen und sollicitiren, dass Ihre Mt. exercitus frei in das Feldt für Waizen, aufs allerehist und
30 ohne alle Versaumbnus einig Zeit frei und ohne allen Anschlag bestellt werde, damit man zeitlich des Feindes Anzug und Intention begegnet kann werden, und uns einige angefangene Impresa verhindern möcht, wann wir alsdann mit der Hilf Gottes dem Feindt entgegen-
35 zuziehen, an was Ort und Endt er sein Intention hinstellt, mit demselben nicht wann es Ihme, sondern mir gefällig ist zu schlagen und Ihr Kais. Mt. die Victorie zu erlangen,

¹ Basta ez emlékiratai, sajnos, nem maradtak reánk.

darzue sich dann in allweg und zum vornembsten bedürftig bin 40 m. Kübel Treidt, welche ich, General am Ort und Endt vorher verordnen, damit ich kein Mangel und nit erst in des Feindes Anzug und Beisein proviantiert muss werden, welcher gegen seiner habenden meinig Reiterei ⁵ alle Abstrickung der Proviant-Zuefuhr thuen kann. Zu Einkaufung solches Treidts wirdt Herr von Burghausen bei Ihr Kais. Mt. bis in die 40 m. Thaler zu sollicitirn haben, damit jedem an dem Kauf was gegeben und mit dem Ueberrest versichert können werden,² darzue dann ¹⁰ Ihr Kais. Mt. zween fürnembten Commissarii allhier im Landt behandeln können lassen, die solche Carico über sich nehmen, sich umb den Ueberrest für Ihr Kais. Mt. gegen den Parteien auf gewisse Zeit verschreiben, denen Ihr Kais. Mt. die Entgegen-Versicherung an der Herr-¹⁵ schaft Kővár zum Fall der nicht Zuhaltung thuen könnt, darzu wir dann unsers theils den alten Ragozzi ³ und den jungen Magochi ⁴ benennt wollten haben.

Wie es derzeit mit dem Preinerischen Regiment beschaffen, als auch im Fall sie sich nicht reducirn wollten ²⁰ lassen, aus was Ursachen ihnen das Geld nit kann auf solchem Fall erlegt werden, wirdt Herr von Burghausen die fürgefallene Motiv Ihr Kais. Maiestät, fürstlicher Durchlaucht und Herren Räthen zu referirn wissen, also die Ursach der nicht Fortsetzung der kaiserlichen habenden ²⁵ Instructionen und des ganzen Landes Beschaffenheit, so Ihme wohlbekannt mit mehrerm zu erzählen, und ehiste Wendung zu sollicitiren wissen; welches alles wir seiner Discretion und Verstandt heimgesetzt; wölle sich aber in allweg befleissen, damit er sich mit dem ³⁰ ehisten herein befürdere.

Actum Sagmar, den 2. Maii. Anno 1604.

(Üjabb másolat, nagyszebeni b. Brukenthal-múz. Rosenfeld-gy.)

² Ebből tehát az tűnik ki, hogy egy kőből gabona a keze-
lési költséggel együtt akkoriban egy forintba került.

³ Rákóczy Zsigmond. ⁴ Keresztneve Ferencz.

1576.

Huszt, 1604 május 6.

Basta térítvénye Huszt váráról.

Esküszik, hogy Huszt várát ő Felsége hűségében fogja tartani, védeni és ha kívánnák, más jószágokért átengedi és elismeri ő Felsége és utódai elővásárlási jogát.

Ego Georgius Basta, comes in Huzt et Maramaros, liber baro, dominus in Sult, eques auratus, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis et Catholicae regis Hispaniarum consiliarius bellicus, eiusdemque Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis regni Transsilvaniae gubernator et generalis capitaneus etc.

Do pro memoria, quod cum Sacra Caesarea ac Regia Maiestas dominus, dominus meus clementissimus arcem Huzt, cum suis pertinentiis, ad eam de iure spectantibus et per Suam M^{tem} hactenus possessis, cumque fodina salinaria, ob respectum fidelium servitiorum meorum, mihi haeredibusque et posteritatibus meis clementer conferre dignata sit iure perpetuo, his sub conditionibus, ut Suae M^{ti} haeredibusque et successoribus Suae M^{tis} venditio salis libera maneat, salvumque sit Suae M^{ti} eandem arcem et fodinam cum pertinentiis suis, datis aliis aequivalentibus bonis, a me, haeredibusque meis ad se redimere, iure quoque praemptionis in casu, quo illa vendenda esset, Suae M^{ti} salvo remanenti.

Promitto itaque me has condiciones servaturum et simul iuro ad Deum verum et vivum, Patrem, Filium et Spiritum Sanctum, Sanctam individuum Trinitatem, quod dictam arcem Huzt, quantum in me situm erit, sub fidelitate Suae M^{tis} et haeredum, ac successorum Suae M^{tis} conservabo, in ea amicis Suae M^{tis} amicus, inimicis inimicus ero, neque eam unquam a fidelitate Suae M^{tis} ac haeredum et successorum Suae M^{tis} abalienabo. Ad quae liberos, haeredesque meos, nec non castellanos arcis tam modernos, quam futuros perpetuo obstrictos esse volo, harum mearum testimonio et vigore litterarum mediante.

Datum in Huzt, die 6. mensis Maii. A. D. 1604.

(Eredeti, Orsz. Itár, N. R. A. fasc. 1730. No. 45.)

1577.

Prága, 1604 május 8.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok számára.

Tegyenek jelentést Perneszi Gábor követelése ügyében.

Ab beiliegundem unterthänigsten Supplicieren unse-
res (*Titel*) Gabrielis Perneszi de Osztopán habet Ihr in
Gehorsamb zu vernehmen, was massen er umb Con-
firmation der mit eingeschlossenen 3 Donationen sub
ABC, so Ihme noch durch den Sigmundt Bathory, gewesten
Fürsten in Siebenbürgen beschehen, gehorsambist anhalten¹⁰
und bitten thuet. Befehlen Euch derowegen, dass Ihr
Euch der Beschaffenheit dieser Sachen der Notturft nach
erkundiget und uns mit Guetachten, was diesfalls zu be-
willigen mit ehisten berichtet, wie Ihr zu thun wisset; etc.

Geben Prag, den 8. Maii. Anno 1604.

15

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14423.)

1578.

Prága, 1604 május 10.

Rudolf császár Bastának.

*Giorgio Basta wirdet communicirt, was dem Conte²⁰
Belgioioso zuegeschrieben wirdet, mit Befelch, dass er und
Belgioioso zusammenkumben, die Sachen berathschlagen
und remediren helfen solle.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 18.)

1579.

25

[Prága,] 1604 május 10.

Dr. Pezzen Bertalan udvari tanácsos Bastának.

*Válasz. Rudolf császár hallani akarván véleményét az
erdélyi ügyekről, siessen fel az udvarba.*

Il ritorno del Sr Bonomo ha riferito a Sua Maestà³⁰
Cesarea la risposta di V. S. Illma et considerato il stato

delle cose di Transilvania havutasi non piccola considerazione il vederla lontanarsi da quelle parti, tuttavia Sua Maestà Cesarea desidera intendere il suo parere sì per conservatione di quella provincia, come della sopra-
 5 stante guerra, e comanda che lasciato buoni ordini et provvisioni in quelle parti, V. S. Illma alla leggiera et con maggior diligenza possibile se ne venga a questa volta, acciò, secondo sarà espediente, possa ricevere li comandamenti Cesarei o del ritorno, o del restare nella
 10 maniera di prima avvisata et perciò si manda questo corriero a posta et s'aspetta presente a . . . per tutto questo mese, dovendo far la strada dritta per Moravia.

(Egykorú másolat, firenzei áll. Medici-levéltár fasc. 4578.)

1580.

15 [Kolozsvár], 1604 május 11.

Kolozs vármegye rendei Bastának.

Beiktatták Szentpáli János hátramaradt gyermekeit még-nevezett jószágaik birtokába.

Vestra noverit Excellentia, quod nos literas eiusdem
 20 Excellentiae V^{rae} praeceptorias missiles pro parte et in personis generosae dominae Annae Bánfy relictæ, ac generosorum puerorum Andreae et Joannis filiorum generosi ac egregii condam alterius Joannis de Zentpal, in civitate Coloswar vigesima die praesentis mensis Aprilis
 25 annoque modo currenti confectas véve¹ nobilem Gasparem Nagy de Ujbuda viceiudicem nobilium huius comitatus Colosiensis ad executionem praeinsertarum literarum missilium transmiseramus, a ki küldetéséből visszatér-
 30 vén jelenté, qualiter ipse vigesima sexta die praetitulati mensis Aprilis proxime praeteriti una cum eisdem literis praeceptoris ad facies praedictarum possessionum Szent Pál, exinde autem portionum possessionariarum in possessionibus Méra et Berend, omnino in hoc comitatu Colosiensi existenti habitarum, praesente ibidem

35 ¹ Ld. kötetünk 1570. sz. a. szövegében.

in Méra provido Balthasare Sárkány vicino iobbagione nobilis Joannis de Doba in possessione Nádas, in isto similiter comitatu Colosiensi existenti commoranti: plures siquidem et illic, sed in faciebus reliquarum praedictarum possessionum Szent Pál et Berend, ob praesentem tumul- 5
tuarium regni statum, neminem pro vicinis et commetaneis accersiri et advocari facere potuisset, accessisset;² eademque possessionem Szent Pál integre *a felsorolt többi részjóságokkal együtt* nullo penitus inibi in faciebus earundem possessionem et portionum possessionariarum, 10
sed neque exposit durante quindecim integris diebus coram ipso contradictore apparente *a megnevezett özvegy asszony és fiai kezébe iktatta*, iure et titulo ipsis ex praemissa gratiosa collatione Excellentiae V^{rae} incumbente perpetuo possidendas. Ad facies vero reliquarum portio- 15
num possessionariarum in praetitulatis possessionibus Topa, Sárd et Ujbuda in hoc eadem comitatu Colosiensi existentium habitaram, quia eadem possessiones penitus desolatae forent, habitatorisque carerent, nec ullos vicinos illuc convocari facere quivisset, non accessisset, verum 20
quos ex iobbagionibus ad eadem portiones possessionarias pertinendos hic atque illic divagantes appendisset, rem et negotium meritumque praetacti mandati Excellentiae V^{rae} exposuisset et, ut ad annotatos dominam Annam Bánfi ac filios suos deinceps se praeservent, eisdemque tanquam veros suis dominis inserviant, serio commisisset; etc.

Datum decima sexta die executionis praenotatae.
Anno Domini 1604 supranotato.³

Hátlapján, egykorú kézzel: Relatoria Basta Georgy parancsolatjára, mikor az szentpáli jószágot meg adta és kézben adták.

(Eredeti, gróf Bánffy-család Itára, Erd. Nemz. Múzeum.)

² Kitévő példája annak, hogy néha birtokügyi (fontosság nélkülieknek tetsző) oklevelek is tartalmazzak köztörténeti 35
adatokat.

³ Május 11-én.

1581.

Prága, 1604 május 12.

Dr. Pezzen Bertalan udvari tanácsos Bastának.

*Hivatkozással tegnapelőtt irt levelemre, kérem induljon
5 azonnal és siessen postán ide az udvarba.*

(Elveszett v. lappang ; Basta 1589. sz. a. válaszából.)

1582.

Bécs, 1604 május 13.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

10 *Basta soll mit Gutachten berichten, was dem Andre
Váczi wegen seiner in Siebenbürgen geleisten langwierigen
Dienst semel pro semper zu verwilligen sei.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 89. No. 44.)

1583.

15 *Bécs, 1604 május 15.*

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Idem [Basta] betrifft Versicherung der Provinz Sieben-
bürgen in seinem Abwösen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 89. No. 47.)

20

1584.

Huszt, 1604 május 17.

Basta Giacomo Barbiano Belgioiosonak.

*Küldi Radul vajda emberét, a ki a Rudolf császár által neki
ígért 200.000 tallér hátralékos részeért jött. Löszert is kér. Jó lesz
25 biztatásokkal tartani.*

Il vaivoda di Valachia ha mandato da me un suo
servitore, esibitor di questa, per haver il cumplimento
delli 200 m. talleri promessoli da Sua Maestà, allegando
ritrovarci con la soldatesca molto alterata. E se bene io
30 so i pochi ricapiti, che al presente si trovano costà, ho però

giudicato molto meglio mandar il suddetto segretario dal Sr Khrausenegg, che lo trattenghi con speranze, perchè tornando in Valachia senza i danari, non causase qualche novità. Mi ricerca polvere et alcune altre munitioni da guerra, e caso che da Vienna fossero arrivate le polvere, 5 che si aspettavano V. S^{ria} ne potrebbe incamminare a conto dil Valacho suddetto una quantità verso Keövar, di dove poi havrei cura io di mandarle più avanti.

Havrà anco V. S^{ria} qui inclusa una dispositione d'una spia.¹ Prego voler vederla et incamminarne una copia a Sua 10 Maestà et l'altra a Sua Altezza in mio nome. La potrà anco lasciar veder al Sr Khrausenegg, e non saria, se non bene, a mio parere, che si facesse diligente inquisitione per cavarne il netto et io farò il medesimo da questa parte; e s'è lecito dire, osarei affermare, che la negociatione sia 15 come vien scritta, e prego V. S^{ria} con prima occasione favorirmi di risposta.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Juli 6.)

1585.

Prága, 1604 május 17.

20

Rudolf császár Bastának.

Giorgio Basta und Belgioioso sollen den Lugasi¹ in seinen Güetern wider des Kriegsvolks Insolenz schützen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 34.)

1586.

25

Bécs, 1604 május 18.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Soll des Schloss Kúwar Beschaffenheit sowohl Casparn Hartenberg, so von dem Obristen Becken dahin zu einem Hauptmann commandirt worden, qualitative berichten. 30

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 89. No. 58.)

¹ Már nincs a levél mellett.

¹ János.

1587.

Prága, 1604 május 19.

Rudolf császár Bastának.

Kívánságára harminczezer tallért küld hadai fizetésére.

5 Auf dein gehorsambes Andeuten und Begehren haben wir anjetzo Verordnung gethan, dass zu vorstehenden unsern und des gemeinen Wesens hochangelegene Kriegsnotturften in specie über dasjenige Kriegsvolk, so du unter dir hast anjetzo 30 m. Thaler, weil derzeit ja ein
10 mehrers nit zu erlangen gewest, in unser Oberhungerischen Feldtzahlambt erlegt und folgundts an die Ort, dahin du es ferner anweisen würdest . . . abgegeben und verordnet werden sollen, des genädigen Versehens, du werdest damit für diesmal und bis weiter . . . content
15 sein und solchs Gelts mit gueten des gemeinen Wesens Nutz und Erspriesslichkeit dich gebrauchen mügen; etc.

Geben Prag, den 19. Maii 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14423.)

1588.

Prága, 1604 május 23.

Rudolf császár Bastának.

Rendeljük, hogy a mint ez a futárunk elér, siessél ad ogni modo quanto prima színünk elé, hogy véleményedet a mostani hadi állapotokról megérthessük.

25 (Ujsághír, római vatikáni Borghese-levéltár III. 49. c. köt. 150. l.)

1589.

Huszt, 1604 május 28.

Basta dr. Pezzen Bertalan császári udvari tanácsosnak.

Válasz. Nem mehet fel az udvarba, annyira beteg; de adjanak hitelt Burghausen előterjesztésének. Kéri, ne rendeljék vissza Erdélybe, mert annyira megfogyatkozott, hogy még maga személyét se tudná megvédeni.

Le lettere di V. S. Illma delli 10 et 12 del corrente ¹ mi capitorono innanti hieri et non prima, et mi rincresce

infinitamente che m'habbino trovato in termini che io non posso muovermi del letto due mesi sono, parte tormentato dalla podagra et parte dalla colica, mia antica infirmità; altrimenti non havrei lasciato di mettermi subito in cammino, conforme la benigna volontà della Maestà Sua, et dubito prima che io possa esser sano, che passerà qualche tempo. Tuttavia Sua Maestà con l'arrivo del Sr Burghausen in Corte intenderà il stato della Transilvania² et insieme qual sia l'opinione mia toccante la guerra, a che di nuovo mi rimetto.³

Io sono stato sempre obbediente ad ogni minimo cenno della Maestà Sua, nè mai ho ricercato più un carico che l'altro, sì come non ho mai richiesto alcune sorti di provvisioni, che forse altri hanno domandato et con quelle comodità che mi sono state date, quali siano state, ho cercato avanzare il servitio del principe, sì come anco sono prontissimo di fare per l'avvenire. Ma non posso lasciare di supplicare humilmente Sua Maestà a volere

² Burghausen május 24-én este ért fel Prágába, hol már másnap kihallgatást kért a császártól, lesve, várva, mikor fogadja, hogy élőszóval tegyen jelentést Erdély helyzetéről és személyes tapasztalatairól.

³ Basta ez emlékiratát csupán Burghausenhez intézett 1575. sz. a. útasításából ismerjük, melyről Prágába érkezése utáni napon (1604 május 25-én) Rudolf császárhoz intézett levelében így írt: Der Inhalt solches Memorials fürnemblich in diesen zweien Punkten bestehet, als *erstlich*, wie die bevorstehende grosse Gefahr und Verlust abgewendet, und das nunmehr zum Greuel verderbte Land Siebenbürgen von der Bedrängnus, Raubereien und Plindereien des unbezahlten Kriegsvolks, fürnemblich der Wallonen, Razen und Haiduggen kennen befreiet, und von dem Einfall der Rebellen, auch ander Feindes-Gefahr versichern und ein Anfang zum Regiment und gueter Polizeie gemacht, wie auch das Cammerwesen besser bestellt werden; *zum andern*, wie dieses des Feindes Macht, sonderlich wann Euer Mt. den Basta darzue gebrauchen wollen, seinen, des Basta Rathschlägen nach, welcher Widerstand gethan, und mit Gottes Hilf abgetrieben, und eine Victorie erhalten werden, und was darzue in allweg für unentberliche Praeparatoria von Nöten. (Ujabb másolat, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum, Rosenfeld-gyűjtemény.)

haver consideratione all'età mia, et alla reputatione acquistata et non comandarmi che io torni in Transilvania, senza i debiti recapiti, acciò non habbia causa d'andar ramingo hor qua, hor là con pericolo di perdere
 5 l'honore, come l'anno passato. Dico questo perchè, se io entrassi hora in Transilvania non saprei dove potermi assicurare, non vi sendo genti di guerra per poter guardare la persona mia, insieme con il Consiglio. Non parlo delle vettovaglie, perchè Sua Maestà ne deve esser in-
 10 formata, sopra di che starò aspettando resolutione dalla Maestà Sua, et tra tanto forse potrei recuperare la desiderata salute; et più le bacio le mani.

Di Hust, li 28 di Maggio 1604.

(Egykorú másolat, firenzei áll. Medici-Itár fasc. 4578.)

15

1590.

Huszt, 1604 május 29.

Basta Mr Castiglia Damiano prágai toszkánai követnèk.

*Válasz. Pezzen levele és Basta felelete. Jóraláló sereg és segély nélkül nem tér vissza Erdélybe, mert tisztességét mindenek
 20 előtt valónak tartja.*

La vostra lettera dell' ultimo del passato ¹ mi trovò quì in Hust molto mal conditionato, travagliato non solo dalla podagra, ma anco dalla colica, et dubito la cura habbia da esser più lunga di quello vorrei. Sua Maestà
 25 li giorni passati mi mandò il mustermastro Bonomi a farmi sapere esser sua intentione che io servissi questo anno nell'esercito inferiore, a che non mi parve far difficoltà alcuna, ma obbedire a' suoi comandamenti, et hora di fresco m' è capitata una lettera del Sr Pezzen, la cui copia
 30 vedrete inclusa et insieme la risposta che ho data,² da che comprendo che Sua Maestà et Consiglio debbino haver mutato opinione, il che poco m' importa, purchè la Maestà Sua resti sodisfatta, facendovi anco sapere haver

¹ Ismeretlen, de tartalmára e válaszból következtethetünk.

35

² Közöltük kötetünk 1572. és 1589. sz. a.

risoluto di non voler rientrare in Transilvania, senza recapiti di genti et altre monitioni, perchè non vorrei haver occasione di andar ramingo hor qua, hor là, come l'anno passato et in questo potrete parlare liberamente, et per levare ogni dubbio alli censori che io trovi queste 5
scuse per non travagliar più altri, potrete chiaramente dire che io andrò o con carica, o senza carica in qualsivuoglia luogo che Sua Maestà degnerà comandarmi, ma l'andare a una perdita certa di reputatione, che io non intendo farlo in conto alcuno. 10

(Egykorú másolat, firenzei áll. Medici-levéltár fasc. 4578.)

Megjegyzés. E levelet, az előbbi napon írottal együtt a toszkánai követ e sorokkal küldte meg haza, másolatban: Queste copie di lettere si desidera che non vadino attorno, sendomi date dall' agente del Sr Basta confidentamente. 15

1591.

Prága, 1604 június 1.

Rudolf császár Bastának.

Vegye reá azokat a birtokosokat, kiknek jószágot adományozott, hogy idei termésök felerészét adják a hadak eltartására. 20

Nachdem deines gehorsamen Wissens die hohe Notturft erfordert, die Festungen und Granizhäuser deren Orten in Siebenbürgen, so viel möglich, mit Proviant zu versorgen und dieselben dardurch vor allerhandt des Feindes Tentiren zu versichern und zu erhalten; also 25 haben wir anjetzo unsere daselbsthin verordneten Commissarien, denen (*Titel*) Paul von Khrauseneg, Carl Im Hof und Georgen Hoffman genädigen Befelch geben, denjenigen, welchen du neben den andern unsern Commissarien hievor auf unsere genädigste Ratification, 30 Landt Güeter deren Orten verliehen und eingeben, aufzuerlegen und mit ihnen zu tractirn, dass sie uns von allen Treidt und Habern, so sie dies Jahr fechsen werden, den halben Teil, zur ermelter Festungen Proviantierung hergeben, weil sie die Güeter nicht allein bereit possedirn, 35

sondern auch bei Antretung derselben teils viel Getreid,
Wein und andere Frucht und Fahrnuss, teils auch sonst
im Landt ansehentliche Peute bekommen. Zu dem
etliche unsere besoldte Diener darunter sein, und werden
5 es diejenigen, so sich hierinnen gehorsambist accomo-
dirn, hernach bei noch bevorstehender unserer Ratification
über die ihnen eingegebenen Güeter nach Gelegenheit zu
geniessen, die andern aber zu entgelten haben. Ingleichen
sollen auch obbemelte unsere Commissarien mit denen
10 Sachsen und Städten, auch denen umb Clausenburg he-
rumb wohnenden dahin handeln, dass sie uns für dies Jahr
den halben Teil ihrer Zehent zu nothwendiger Versehung
der Granizhäuser deren Orten erfolgen lassen wollten,
darzue sie unsere Commissarien ein sondern Proviant-
15 meister und Officier bestellen sollten, dir hiemit genädig-
lich befehldt, dass du ihnen, unsern Commissarien hie-
rinnen guten Beistandt und Assistenz leistest, und die
obbemelte Begüetete und die andern zu Leistung dessen
vermahnest; etc.

20 Geben Prag, den 1. Junii 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14423.)

1592.

Huzt, 1604 június 3.

Basta Besztercze város tanácsának.

25 *Szolgáltassanak igazságot Josephowicz Szaniszló ügyében.*

Committimus et mandamus autoritate nobis pleni-
potentialiter attributa firmiter, ut quandocunque per
Stanislaum Josephowicz vel hominem eius fueritis requisiti
homicidus fratris eiusdem cum rebus dilapidatis conqui-
30 rentes, ipsi iustitiam et ius administretis absque ulla pro-
crastinatione. Sub gravi indignationis nostrae poena; etc.

Datum in Huzt, die 3. mensis Junii. Anno 1604.

(Eredeti, Besztercze-Naszód vármegye levéltára.)

1593.

Prága, 1604 június 11.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok részére.

Basta und Commissarii sollen Gregorien de Nicolo Güeter in Siebenbürgen einräumen. 5

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 29.)

1594.

Szatmár, 1604 június 13.

Basta Kolozsvár város tanácsának.

*Hajtsák végre a nõcsábító Hajdu Bálinton a hozott, de el-10
halasztott ítéletet.*

Várostokban lakó publicus cursorotok, Themesvári Miklós jelenté nekünk könyörgése által, hogy az elmúlt 15
 üdőkben quidam Valentinus Hajdu noctis in silentio, nescitur quo nefario et temerario ausu ductus, két vallont 15
 melléje vevén, házára ment volna, az hul azon vallonok némely tisztességbeli asszonyállatokat in detrimentum
 ignominiam dehonestationemque famae et nominis familiae ipsius exponentis praedictorumque feminarum manife-
 stum, violenter constupraltanak volna, mely dologért 20
 ugyan Hajdu Bálintot tanquam summum et praecipuum perpatrati facinoris et flagitii authorem elõttetek legitime
 meg is sententiázott volna, sed quibusdam difficultatibus et obstaculis praepediti azon sententiát nem exequal-
 hattátok volna. Könyörgött nekünk, hogy igazságában 25
 meg nem fogván, az törvénynek processusa szerént azon sententiát exequaltatnók is. Et quia frustra fierent iudicia
 nisi ea, quae iudicialiter decernuntur legitimae quoque ac debitae demandarentur executioni, az dolog így levén,
 hagyjuk autoritate functionis et commissionis nostrae 30
 és parancsoljuk, hogy az mi levelönk látván mindjárast omnibus obstaculis et difficultatibus postpositis, prout
 mos et consuetudo vestra requirit, ez exponensnek instan-
 tiájára az feljül meg irt dologban prononciált sententiá-

tokat mox et defacto (nisi aliquod obsistat legitimum impedimentum) exequaljátok ; etc.

Datum ex Zathmar, die 13. mensis Junii. A. D. 1604.

Háttalján : 1604 die 21. Junii praesentata in domo senatoria coram dominis senatoribus. Absente domini notarii Gregorius Bonczidai.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 71. sz.)

1595.

Szatmár, 1604 június 16.

10 Basta Kolozsvár város tanácsának.

Ko[v]ács János nagybányai, adá minekünk értésünkre, könyörgésével jelentvén, hogy ez elmúlt üdőben mikoron Báthori András Szeben alatt veszett volna ¹ ugyan akkor ez exponens ott Colosváratt létében bizonyos summa
15 pinzét az várasatok számára, úgy mint két száz fl. előszer, az után meg száz forintot kölcsen adott volna, melyet még eddig való üdőben meg nem fizettetek volna ; mivel-hogy peniglen liquidum debitum volna ismerjük, hagyjuk azért, hogy ez exponens az meg említett summa pénzen
20 contentaljátok ; etc.

Datum in oppido Zakmar, die 16. Junii. Anno 1604.

Háttalján egykorú följegyzés : 1604 die 22. Junii praesentatae coram iudicibus.

(Eredeti, Kolozsvár város ó-levéltára III. fasc. 72. sz.)

25

1596.

Szatmár, 1604 június 18.

Basta útasítása Khrausenegg Pál császári biztos részére.

*Adjon zsoldot a hadaknak, élmezze Szamosujvárt ; tartsa ígérettel a várható tatár követet, fogadja fel a kozákokat, adjon
30 pénzt a havasalföldi vajdának, bánjék ügyesen a szebeniekkel és szerezzen a szászoktól szekereket.*

Essendo l'intentione di Sua Maestà Cesarea, ch' io me ne vadi con ogni diligenza a ritrovarla, mi è parso

¹ Báthory András biboros, fejedelem (1599 október 28-iki)

35 Szeben alatti csatájában tulajdonképpen nem veszett el, csak utána, menekültében.

necessario lasciar al suddetto Sr Krausenegg qualche memoria toccante le cose di Transilvania.

Et prima raccordarli quanto importi veder di dare qualche sodisfattione alla cavalleria Vallona et a quella del Flanz, secondo le promesse che lor sono state fatte, ⁵ perchè altrimenti si corre rischio di qualche seditione, difficile poi a rimediarsi.

Convieni anco provvedere molto bene di vittovaglie qualsisia Somos Uivar, essendo quello di grandissima importanza per la conservatione della Transilvania. ¹⁰

Terrà anco esso Sr Khrausenegg buona corrispondenza con il conte Tomaso Cavriolo che resta in Claudiopoli.

E perchè Sua Maestà con l'ultime sue mi fa intendere haver comandato mi siano provvisti dalli Vertamani trenta millia talleri, non so se per stipendiare Haiduchi, ¹⁵ o pur per provvisione di vittovaglie, arrivati che saranno detti danari, esso Sr Khrausenegg vedrà in che si hanno da impiegare, et con il parere et intervento del conte Cavriolo metterà in esecuzione il comandamento di detta Sua Maestà. ²⁰

Dovrà anco arrivare un ambasciatore dil Tartaro, della cui venuta essendo molti mesi prima la Maestà Sua avvisata mi comandò con una sua che venendo questo ambasciatore io non lo lasciassi altrimenti passar più innanti verso Praga, ma che, come da me, trattassi seco, ²⁵ et vedere che il suo padrone promettesse di non molestar nè la Valachia, nè meno la Transilvania, e che li promettesse venti millia ducati l'anno, cioè dieci millia che ne pagasse il Valacho et dieci millia la Transilvania, durante la guerra però; ma che questo, come ho detto, ³⁰ fusse trattato come da me, et non di consentimento dil padrone, di maniera che venendo questo tale potrà il Sr Khrausenegg negoziare seco conforme si è detto, e per maggior intelligenza se le lascia la copia di detta lettera di Sua Maestà. ³⁵

Dovranno anco capitar qua fra pochi giorni da tre cento Cosacchi di quelli che l'anno passato vennero in soccorso di Zekel Moyses, che poi, essendo stati rotti da

noi, se ne andorno dal Turco, et hora sono fuggiti, e se verranno, giudicando esso Sr Khrausenegg esser necessario condurli, li potrà trattenerli et metterli al soldo di Sua Maestà o veramente procurar, che il S^r conte Belgioioso
5 lor dia un passaporto per poter andar al suo paese.

Havrà anco memoria di sovvenire i padri Giesuiti di Claudiopoli, i quali si trovano in grandissima necessità.

Procurarà anco dar sodisfattione quantoprima sarà possibile al Valacho, acciò servendosi della occasione non
10 venisse a mutar fede, dandoli sino alla summa di trenta, o pur venticinque millia tallari.¹

Si lascerà anco al suddetto S^r commissario una lettera che Sua Maestà scrive alli Cibiniensi del contenuto che potrà vedere dalla copia inchiusa, ritenendola però ap-
15 presso di sè sin tanto, che si presenti occasione, et all' hora poi si rimette il tutto alla sua discrezione circa al darla o non darla, conforme vedrà esser necessario.

E perchè s'intende vi sia qualche difficoltà de carriaggi per condurre i grani verso Lippa, si potrà trat-
20 tare con le città di Cibinio, Meggies et Sassebes, che diano qualche numero de carri, e che di Cibinio si con- duchino dei grani sin al Ponte d'Alba² e di là poi per il fiume³ a basso, viaggio comodo a tutti e di poco travaglio.

Fatta in Sakmar, li 18 di Giugno 1604.

25 (Eredeti, bécsi Kpü. ltár, Siebenbürgen 1527—1694.)

1597.

Prága, 1604 június 21.

Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wirdet vermahnt, da er nit allbereit auf
30 der Reis, dass er sich alsbald hieher begeben soll.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 61.)

¹ Idáig, a hatodik ponttól kezdve (de a 8-ik kivételével) kiadva Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 375—376. lapján is.

² Váradjára vonatkozik. ³ Maros.

1598.

Prága, 1604 június 28.

Rudolf császár Bastának.

*Georgio Basta wird erindert, was dem von Jell wegen
Preinerischen Regiments Musterung befohlen worden.* 5

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 85.)

1599.

Prága, 1604 július 2.

Rudolf császár Basta és a császári biztosok részére.

*Bocskaynak megadhatják a kívánt jószágokat, Görgényt és 10
Vécset kivéve, Bornemisza Boldizsárral meg tárgyaljanak.*

Was uns du Basta und Hoffman im Monat Januario dies Jahrs wegen des (*Titel*) Stephan Bochkay teils in unser Gewalt habenden, teils durch den Cardinal Bathory, Michael Waida und dich, Basta anderen conferirten 15 Güeter in Gehorsamb zugeschrieben ¹ und benebens zu seiner, des Bochkay Contentirung gereicht, das alles haben wir gnädigst verstanden.

Betreffend nun Görgin und Wech, weil wir dieselbe mit so grossen Unkosten, Mühe und Arbeit aus der 20 Untreuen Händen widerziehen und in unser Gewalt haben müssen bringen lassen, auch also zu erhalten, dem Landt merklich viel daran gelegen, so wollen wir, dass dieselben für uns behalten und dass er, der Bochkay durch Euch dahin beschieden werde, diesorts sich zu 25 Ruhe zu begeben und ferrer nichts zu tentirn. Sollte er aber sich's dadurch in hochbeschwert befinden und davon nit lassen wollen, so wollt sehen, wie Ihr deshalb auf unsere gnädigste Ratification mit Ihme in anderweg [wäre ge]ordnet ; ² damit uns bemelts gnugsamb in Händen bleibe. 30

Was die ander Güeter anlangt, welche Ihme, Bochkay rechtmässig und ex donatione Sigismundi, da er uns Siebenbürgen erstlich abgetreten geliehen, ³ es sein dieselbe

¹ Közöltük kivonatosan e kötet 1479. sz. a.

² Talán ez, mert olvashatlan.

³ Vonatkozik Erdély első, 1598 tavaszán történt átadására.

hernach gleich durch den Cardinalen Bathory, Michael Waida oder auch dich, Basta andern conferirt, da wöllen wir, dass Ihme dieselben widergeben und Ihme durch Euch zur Possession verhelfen werde. Denn weil des
 5 Cardinals Bathory und Michael Waida Donationes per se ungültig, deme Basta auch auf unsere gnädigste Rati-
 fication gestellt, so haben sich die Inhaber derselben der Abtretung gar nit zu beschweren, noch einiger Recompens dafür zu begehren.

10 Sollte aber in etlichen eine Ergötzung, sonderlich denen so wohl verdient dafür erfolgen, so werdet Ihr uns zu berichten haben, wer solche Personen und wie verdient, sie auch was die Güeter, so man ihnen dafür conferiren müsst, wert sein.

15 Wegen des Bornamissa Balthasars Praetension, an welche, weil es seine Leut dem Zekel Moyses übergeben und wir es wieder von dem Feind erhalten müssen, werdet Ihr die Notturft drinnen handeln und diesfalls auch ein Richtigkeit für uns machen; etc.

20 Geben Prag, den 2. Julii. Anno 1604.

Külczime: An Herrn Basta und andere siebenbürgische Commissarien in Cammersachen.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14424.)

1600.

25 *Prága, 1604 július 20.*

Rudolf császár rendelete, melylyel gróf Basta Györgyöt eddig szolgálatai jutalmául tábornagygyá nevezi ki.

Bestallung für Herrn Graf Basta über den General Obristen Leutenant Befelch.

30 Wir Rudolf etc. Bekennen hiemit öffentlich und thuen Kundt allermeniglichen,¹ als unser und unserer Kü-

¹ Erdekes, hogy e kinevezési okmányt már július 15-én kiállították s az eredetiben (Rudolf császár aláírásával és Pezzen Bertalan ellenjegyzésével) meg van az Országos levéltár Akadémiai iratok cz. osztálya 120. csomójában, melynek néhány sora olvasható az *Erdeélyi országgyűlési emlékek* V. k. 72. l. 3. jegyzetében.

nigreich und Landen, sonderlich aber der Cron Hungern höchste Notturfft erfordert, bei jetzigem zwischen uns und dem Erbfeindt christliches Namens und Glaubens dem Türggen noch continuirenden offenen Krieg zu sein, des Erbfeindes Widerstandt und Beschütz- auch Rettung⁵ berührter unserer Künigreich und Landen Underthanen und Gränizen, zuvorderst aber umb der Ehr Gottes, auch tragender väterlicher Fürsorg willen, uns mit aller Notturfft müglichist gefasst zu machen, und under anderm an dem eben viel gelegen, dass wir zu einem so fürnembten¹⁰ Werk und Kriegsexpedition uns mit ansehnlichem, dapfern, Kriegserfahrenen Personen, zu Ersetzung der hohen Ämbter und Befelch versehen, demnach haben wir den wolgebornen Georgio Basta Grafen zu Hust, unsern Generalen in Siebenbürgen und lieben getreuen¹⁵ in gnädigster Betrachtung und Ansehung seines uns vor diesem berümbten, nunmehr aber selbst erkannten und bekannten dapfern, aufrechten und redlichen Gemüets, und in Kriegssachen erlangten und in unsern Diensten genuegsam bewiesnen Kriegserfahrenheit,³ auch auf das sonder²⁰ genädig Vertrauen, so wir in sein Person stellen, zu unserm und des Durchläuchtigen, Hochgebornen unsers freundlichen, geliebten Brueders, Fürsten und zu vorstehendem Feldtzug von uns verordneten Feldtgeneraln Mathiasen Erzherzogens zu Österreich etc. General Obristen Leute-²⁵ nanten über den ganzen hellen Haufen unsers Kriegsvolks zu Ross und Fuess fürgenomben und bestellt haben. Thuen das auch hiemit wissentlich in Kraft dies Briefs, meinen und wellen, dass er von mennigelichen, was Standts, Würden oder Wesens, auch Nation er seie, niemand aus-³⁰ genomben, in und ausser Feldts, dafür gehalten, erkennt und geehrt, Ihme auch noch gedachter Sr. L. den gedach-

² Itt csupán *Titel* szóval jelzett címét idézett eredeti példányából pótoltuk.

³ Akadémiai példányában itt még e sorokat találjuk: und³⁵ bevorab seiner uns selbs in Nieder und Oberhungern, sonderlich aber gedachter Provinz Siebenbürgen vielfältig ansehnlicher und nützer erwiesner Kriegsdienst.

ten Feldt Generaln ⁴ oder wen wir an dero statt verordnen
 möchten sein gebührliches Aufsehen haben, wie auch auf
 unsern oder Sr. L. Befelch jetzt und künftig, bevorab
 5 unter vorstehenden und währenden Feldtzug in Kriegs-
 sachen alles handeln, ordnen und verrichten, was einem
 General Obristen Leutenanten zu handeln, zu ordnen
 und zu verrichten amts halber wohl gebührt und zusteht,
 auch sein Pflicht damit Er uns zuegethan und des ganzen
 Wesens unser und allgemeiner Christenheit Notturft
 10 erfordert, auch wir Ihme darumben gnädiglich vertrauen.

Umb und für solche sein Sorg, Müeh und Arbeit
 wöllen wir Ihme für sein selbs Leibs Besoldung, auch
 für alle seine Staats Personen und Wägen monatlich und
 jedes Monat besonders allweg 30 Tag für ein Monat gerait,
 15 von dem ersten Tag negstkommenden Monats Augusti
 dies Jahrs anzuraiten, so lang er solchem Befelch vor-
 stehen wirdet, zwei Tausent Gulden Rheinisch, jeden zu
 15 Pazen oder 60 K. gerechnet, und die Münz in dem
 Werth, wie die an denen Orten, wo die Bezahlung be-
 20 schieht, giebig und gäbig ist, aus unserm Kriegs Zahlambt

⁴ Innen az id. akadémiai példány rövidebb ennél és ekként
 foly végig: aller gebührlicher und schuldiger Gehorsamb und
 Respect erzeigt und geleist werde. Und darauf gebieten wir Euch
 h[iemit] allen unsern hohen Befelchshabern und Obristen zu Ross
 25 und Fuess, deroselben Haupt- und Befelchsleuten, und in gemein
 allen Reiter und Knechten, so uns in gegenwärtigem heurigen
 Hör- und Feldzug wider gedachten Feindt dienen werden, sie
 seien was Standts, Würden, oder Nation sie wöllen, niemanden
 ausgenomben, hiemit genädigist, ernstlich und wellen, dass Ihr
 30 nach uns und mehrhohermelts unsers Brueders Liebden, als unsern
 Generaln auf gedachten unsern Obristen Feldt General Leute-
 nanten, den Basta euer Aufsehen und Gehorsamb habet, Ihme
 für unsern Obristen Feldt General Leutenanten haltet, ehret,
 und respectiret, unsern Nutz und Frumben befürderet, allen
 35 Nachtl und Schaden aber warnet und wendet, und Euch in
 allweg dermassen erzeiget und beweiset, wie es ehrlichen Kriegs-
 leuten gegen uns, als ihrem Feldt- und Kriegsherrn gebührt und
 wol anstehet. An diesem vollziecht Ihr nun unsern gnädigsten
 entlichen Willen und Meinung, und seindt Euch benebens mit
 40 Gnaden gewogen.

reichen und bezahlen lassen, ⁵ genädiglich und ohne Gefehrde, mit Urkundt dieses unsers Bestallbriefs mit unser eignen Handtschrift und unserm kaiserlichen fürgedruckten Segret Insigil verfertigt.

Geben Prag, den 20. Julii. Anno 1604.

5

(Fogalmazvány, bécsi hadi levéltár, Bestellungen No. 779.)

Megjegyzés. E kinevezési okmányt két példányban állították ki, bizonyára azért, mert az elsőt (az akadémiait), mely felerészéig ezzel majdnem szószerint egyezik, úgyszólván kiáltványnak, a hadak és népek tájékoztatására szánták, a 10 másodikat pedig, a melyet szószerint közlünk, tartalmazván a zsoldviszonyokat is, Bastának kézbesítették.

1601.

Prága, 1604 július 23.

Basta Miksa főherczegnek.

15

Rudolf császár kívánságára szolgálatot vállalt a dunai hadseregben, miután Erdély teljesen elhagyatott. Pár nap múlva indúl Bécsbe.

Arrivai a questa Corte, chiamato da Sua Maestà,¹ quale mi ha fatto intendere esser sua intentione ch'io lo servi per quest' anno nell' essercito dil Danubio, il che ho volontieri accettato,² sì per la obbedienza che debbo, come anco per non haver più che fare in Transilvania, la qual provincia resta dil tutto abbandonata, et l'Ungheria superiore non meglio in essere di quello resti la Transilvania. Ho significato tutto questo alla Maestà Sua, ma per quanto posso comprendere, mancano i mezzi, senza quali come V. A. Ser^{ma} sa, è impossibile venir al fine. Dall' altro canto, alcuni interessati hanno fatto opera che i vecchi

⁵ E rendes havi fizetésén kívül Basta még egyidejűleg »ver-30 mög eines Decrets von ebenmässigem Dato, extraordinari noch monatlich zur Zuereis« 200 forintot kapott.

¹ Basta a prágai udvarba július 13-án érkezett és másnap fogadván a császár, utasítására 18-ikán vett részt a titkos haditanácsban, mely további alkalmaztatásáról döntött. (Florio Czézár 35 a modenai herczegnek Prágából, 1604 július 19-én; modenai áll. ltár «Carteggio degli ambasciatori Estensi in Germania» fasc. 58.)

² Elfogadta t. i. az előbbi kinevezési okmány átvételével.

reggimenti siano licentiati per accomodare i suoi amici, cosa molto dannosa a Sua Maestà, e che potria causare qualche grave inconveniente. Io farò quanto sarà in mio potere, acciò che Sua Maestà resti servita, come conviene.

5 Sollicito anco il Ser^{mo} Mathias ³ che dovendo la sua persona uscir in campagna, si facci dar le debiti provvvisioni, importando tanto il conservare la sua reputatione. Io penso partir da quì fra pochi giorni per Vienna,⁴ e di quello seguirà ne darò relatione all' A. V. Serenissima. Tra tanto

10 humilmente la supplico voler mi tener in gratia sua, come humilissimo servitore che le sono.

Di Praga, li 23 di Luglio 1604.

(Eredeti, innsbrucki helytartósági levéltár, Ambraser Akten. —
Kiadva Jorga: Studii și documente XX. kötete 358. l.)

15

1602.

Prága, 1604 július 26.

Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

Új czíme és megbízatása. Béketárgyalások a törökkel.

Arrivai a questa Corte, chiamatovi da Sua M. Cesarea, quale mi ha fatto intendere volere ch'io la servi per luocotenente generale nell' essercito maggiore, la qual carica ho accettato volontieri, sì per la reputatione, come anco per non haver che far più con la Transilvania; ¹ è ben vero ch'io vorrei vedere li apparati di questo anno un

25 poco più gagliardi che non sono, già che il nemico viene assai forte, ma di questo lasciarò la cura al Ser^{mo} Mathias come Generalissimo; et io non lasciarò di fare quanto sono obbligato.

* A főherczeggel Basta már Bécsben tárgyalt négy napon 30 át, miután június 27-én esti 10 órára érkezett fel, nagyszámú nemességtől fogadva. (P. Giovanelli Pál ausztriai minorita-provincialis Offredo Offredi molfettai püspöknek Bécsből, 1604 július 4-én; vatikáni Borghese-ltár III. 49. c. köt. 187. l.)

⁴ Nem utazhatott el s így hibás az a hír, mely július 28-án 35 már Bécsbe érkezéséről és ott ért kitüntetéseiről szól; Öváry regesztái III. k. 162. sz. a.

¹ Távozása okát itt őszintebben bevallotta, mint Miksa főherczeghez írt előbbi levelében.

La pace si tratta tuttavia . . . , ma credo sarà difficile ottenerla per la occasione, che dicono essersi persa ; etc.
Di Praga, li 26 Luglio 1604.

Külczíme : Al Ser^{mo} duca di Mantova et Monferrato etc.
Mio Signore.

(Eredeti, mantovai állami Gonzaga-levéltár fasc. 483.)

Megjegyzés. Szó szerinti egyidejűleg írt példánya Farnese Ranuccio parmai herceghez intézve, a parmai állami levéltár »Carte Farnesiane« gyűjteményében.

1603.

10

Prága, 1604 július 30.

Rudolf császár Bastának.

Közölje a szolgálatra felajánlott tizenöt nemes nevét.

Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} domini nostri clementissimi nomine eiusdem Suae Maiestatis (Titel) Georgio 15 Basta hisce significandum : Intellexisse Suam M^{tem} benigne, quae ipse exhibito nuper memoriali suo inter alia et ratione sustentationis ac promotionis quindecim nobilium bene meritorum demisse petierit. Ut autem praelibata Sua Maiestas superinde se se melius resolvere possit, necessarium esse, 20 quod ipse dominus Basta talium nobilium nomina consignata exhibeat, simulque indicet ad quae servitia quilibet aptus sit et promoveri queat ; etc.

(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14424.)

1604.

25

[Prága, 1604 július 30.]

Basta Rudolf császárnak.

Grófi rangra emelését, Huszt vára és máramarosi főispáni czíme adományozását köszönve, 50 főnyi örség engedélyezését, erdélyi hadi költsége és zsoldja megadását és betegeskedése miatt 30 helyettes kinevezését kéri.

La Maestà V^{ta} Sacra^{ma} con ogni riverente affetto ringratio della mercede che si è degnata farmi del castello di Hust et pertinenze, con titolo di Conte per me et miei heredi et successori, et del officio del comitato di Marmaros, 35

et humilissimamente supplico V^{ra} Maestà, si degni comandare che me ne sia fatto il privilegio, con l'inclusione dell' arma concessami, qual se estenda anco in mio fratello.¹ Et perchè informato del tutto, trovo che i redditi
5 di detto castello sono molto tenui et dovend' io mantenervi il presidio di cento huomini, puoco mi avanzarebbe, humilissimamente anco supplico V^{ra} Maestà a farmi gratia, che da i reggimenti, che si mandano in quelle parti, possa mettervi almeno cinquanta soldati, che al resto supplico
10 con miei servitori et a V^{ra} Maestà non sarà di più spesa, e sarà utile a me, sin tanto che possa rimettere le cose di quel castello in miglior stato. Che quanto meglio potrò goder i frutti della gratia di V^{ra} Maestà, tanto più le ne restarò obbligato. Di più, desiderando servir bene et con quiete
15 d'animo la Maestà V^{ra} humilissimamente anco supplico si degni benignamente acconsentire et concerdermi l'infrascritte mie pretentioni.

Et prima, che mi sia dechiarato il soldo di Generale di Transilvania e ne segua la patente, qual sin' hora non ho
20 potuto havere, et detto soldo sia a ragione de campagna, poichè la spesa è stata grandissima.

Che li 70 m. tallari parte sborsati per servitio de V^{ra} Maestà, et parte consignati al commissario Khrausenegg, mi siano assignati sopra il castello e territorio di Keövar,
25 conforme la convention fatta con detto Khrausenegg, et quando questo non possa essere, mi sia dato qualch' altra buona assignatione.

Che dovendo servire per Luogotenente generale, mi sia assignato conveniente soldo, conforme il duca di Mer-
30 curio hebbe.

Che trovandomi quindecim gentilhuomini che hanno militato meco in Transilvania, gli sia dato honorato trattenimento, sì come han meritato et in particolare et tra essi Oratio Borboni cavaliere della qualità che si sa, che ha
35 servito di quartiermastro generale, al quale anco conviene dare honorato trattenimento, perchè l'ha meritato.

Che non potendo per l'infirmità sopraggiontemi tra-

¹ Basta Demeter.

vagliare come soleva, vorrei havere un' luogotenente di mastro di campo generale, dipendente da me et mio confidente, et questo fusse il conte Cavriolo, che se poi V^{ra} Maestà vorrà crearne un' altro, mi rimetto.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Sept. 51.) 5

1605.

Prága, 1604 július 30.

Basta Unverzagt Farkas udvari kamara-elnöknek.

Erdélyi hadjárattól végigszolgált tisztjeinek névsora és zsoldja.

I trattenuti di che ho supplicato la Maestà Sua sono 10
li seguenti, quali mi hanno seguitato da principio delle
guerre di Transilvania sino all' ultimo et sarà anco notato
il soldo che ciascheduno d'essi ha goduto in quella provincia.

Oratio Borboni ha servito duoi anni continui per quartiermastro generale et haveva 200 fl. il	15
mese et a questo desiderarei se li augmentasse qualche cosa di più, acciò si potesse mantenere..	fl. 200
Il capitano Ambrosio d'Ambrosi haveva	fl. 80
Alfier Cambi	fl. 80
Il teniente Domenico d'Erasso	fl. 80 20
Alfieri Angelo Limità.....	fl. 80
Francesco Bonomi	fl. 80
Nicolò Rossi	fl. 80
Giovann' Antonio Arese	fl. 60
Gherardo Clementi	fl. 60 25
Antonio Collalto	fl. 60
Giovanni Battista Padovano	fl. 60
Quattro trombetti a 25 fl. l'uno	fl. 100

Le suddette persone sono tutte effettive, come si può
mostrare, quando si vorranno vedere.

Praga, li 30 Luglio 1604.

Külczíme : All' Illmo Signor, il Sr Presidente della Camera
Aulica di Sua Maestà Cesarea.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Sept. 51.)

1606.

Innsbruck, 1604 augusztus 2.

Miksa főherczeg Bastának.

Válasz. Szerencsét kíván új megbízatásához.

5 Venisse te Pragam clementissimo M^{tis} Caesareae
 mandato accersitum ; eandemque opera tua in Hungariae
 inferioris exercitu hac expeditione, uti decrevisse et te
 M^{ti} Suae, uti par est, obsequi humillime statuisse, ex
 literis tuis 23. Julii mensis proximi ad nos datis,¹ clemen-
 10 ter intelleximus. Nobis humillima, qua in M^{tem} Suam est
 observantia, apprime placet, interim etsi non minus prae-
 sentiam tuam Transylvaniae afflictissime maximopere
 usui fuisse existimemus, attamen facile coniiicimus eandem
 tibi causam istinc discedendi esse, quae nos ex superiori
 15 Hungaria dimovit ;² verumtamen cum utrobique rei
 publicae christianae plurimum prodesse possis et inferior
 Hungaria aequi exercitatorum et prudentium opera indi-
 geat, nos tibi a praepotenti Deo auxilium, consilium et
 fortitudinem praecamur, ut id, quod ad nominis sui gloriam
 20 et bonum totius christianitatis moliris dexteritate tua
 ad exoptatum finem devicto et superato immanissimo
 hoste perducas ; etc.

Datum Oeniponti, 2. Augusti. Anno 1604.

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraszer Akten.)

25

1607.

Parma, 1604 augusztus 6.

Farnese Ranuccio parmai herczeg Bastának.

Válasz. Gratulál előléptetéséhez, magát ajánlva.

Si come ho desiderato sempre a V. S^{ria} ogni avveni-
 30 mento proportionato a i meriti e valor suo, così mi son

¹ Közöltük e kötet 1601. sz. a.² E találó megjegyzésből még hat esztendő múlva is kiérzik az a keserűség, melylyel Miksa főherczeg 1598 őszén kénytelen volt sikertelen vállalkozása után hazánkat elhagyni.

rallegrato dell' carico conferito ultimamente a la persona sua di luogotenente generale dell' essercito maggiore di Sua Maestà Cesarea et ringratiandola dell' avviso che me ne ha dato per la sua de' 26 del passato,¹ me ne rallegro anco con la V. S^{ria} . . . et a V. S. di nuovo mi offero ; etc.

Di Parma, 6 Agosto 1604.

(Fogalmazvány, parmai állami levéltár, Carte Farnesiane.)

1608.

Prága, 1604 augusztus 21.

10

Basta Miksa főherczegnek.

Válasz. Köszöni jóindulatát. Indúl Bécsbe.

Ben conosco dall' humanissima lettera di V. A. Ser^{ma} delli 2 stante,¹ quanto ella per sua benignità mi favorisce ; onde con quella maggior volontà di reverente e devota servitù, che conviene all' obbligo mio et alla grandezza sua, e che io professerò sempre verso la Maestà Cesarea, e verso l' A. V. Ser^{ma} e tutta la casa d' Austria, cercherò con ogni prontezza di corrispondere al cortese amor suo verso di me.

20

Parto questa mattina per Vienna,² di dove non mancherò darle parte di quello che passerà di mano in mano. Piaccia a Dio d' indrizzare il tutto a gloria sua, et in servitio di Sua M. Cesarea, dandomi forze et sapere di poterla servire, conforme al desiderio suo ; etc.

25

Di Praga, li 21 di Agosto 1604.

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

¹ Ld. kötetünk 1602. sz. a. szövegében.

² Olvasható 1606. sz. a. szövegében.

³ El is indult aznap, miután a császárral és a miniszterekkel folytatott tárgyalásairól kimerítően nyilatkozott Ferreri püspök pápai nuntiusnak.

1609.

Róma, 1604 augusztus 24.

Aldobrandini Cinzio bíboros államtitkár Bastának.

*Figyelmébe ajánlja levele átadóját, Mazzini Gyulát, a ki
5 titkolt eljárásával a legerősebb várak is elfoglalja.*

È stato proposto a Nostro Signore ¹ da persona degna di fede il Sr Giulio Mazzini, nobile Bresciano, che renderà a V. S. questa mia, per huomo che habbia un secreto importantissimo et un raro modo da sorprendere
10 qualsisia fortezza inespugnabile, purchè in essa si sogliano introdurre vettovaglie con carri. A Sua Santità non occorre di valersi dell' opera sua et però l'ha esortato, che voglia venire in coteste parti et valersi di questa virtù, mettendola in pratica a beneficio della christianità et utile
15 suo proprio. Per questo Sua Beatitudine lo indirizza a V. S^{ia}, affinchè sentendolo, possa col suo gran giudizio applicar l'animo al pensiero di questo huomo, et trovando, che sia cosa, che ne possa resultar buon' effetto, come dicono, che di già ne ha stata fatta l'esperienza
20 da principi grandi, ella se ne voglia contro l'inimico comune, secondo l'occasioni che ne haverà, raccomandandole nel resto la persona del suddetto Mazzini; etc.

Di Roma, li 24 di Agosto 1604.

(Hiv. másolat, római vatik. Borghese-ltár III. 33. köt. — Kivonata
25 a Nuntiaturberichte IV/1. kötete 297. sz.)

1610.

[Prága, 1604 augusztus vége.]

Rudolf császár Bastának.

*Hűséges szolgálatai jutalmául neki adományozza mára-
30 marosi főispáni címmel Huszt várát a hozzátartozó öt várossal és öt falúval, meg a rónaszéki sókamarával együtt, fentartván magának ezekre nézve azt a jogát, hogy azokat elcserélhesse, vagy pedig eladásuk esetén visszavásárolhassa.*

Nos Rudolfus etc. Memoriae commendamus tenore
35 praesentium significantes, quibus expedit universis, quod

¹ Az 1592 óta uralkodó VIII. Kelemen pápa.

cum Regium ac Maiestati imperatoriae plane conveniens sit praeclara virorum praestantium et de principiis regnorum publica christiana optime meritorum facta condignis et ad posteritatem memorandis decorari praemiis, ideo nos dignum et honorificum habentes respectum prae- 5
 clarae fidei, sincerae integritatis et gratissimorum obsequorum, insigniumque meritorum Ill^{mi} ac Mag^{ci} Georgii Basta comitis in Huzt, liberi baronis, domini in Sult, equitis aurati, consiliarii nostri ac regni nostri Transylvaniae generalis capitanei, quae ipse tum antehac rei- 10
 publicae christianae, tum vero signanter nobis inde a compluribus annis quibus contra infensissimum christiani nominis hostem Turcam, grave ac continuum bellum gerimus, non modo in inferiori, superiorique Hungaria primum in recuperatione e manibus Turcarum arcis Pápa, 15
 deinde ad Wacziium, demum in subsidio obsessae arcis Waradiensi ferendo, sed etiam in Transylvania primum Michaeli vaivoda, deinde Sigismundo Bathoreo, tertio Moise Zekelii, aliisque hostibus¹ Turcis et Tartaris rebellibusque Transylvanis magnis proeliis saepe fortiter ac 20
 feliciter victis recuperanda, imperioque nostro subiicienda summa cum laude atque dexteritate praestitit et in posterum quoque pari alacritate et constantia praestiturus est, arcem nostram Huzt ac totalia et integra oppida Huzt, Wisk, Techeo, Hozzumezeo et Ziget, item totales 25
 et integras possessiones Iza, Talbófalva, Dulfalva, Bustyaháza et Zaldobos, nec non cameram remque nostram salinariam Rónaszék cum possessione Felseő Róna, omnino in comitatu Maramarusiensi existentes habitas, simul cum cunctis earundem pertinentiis et utilitatibus quibuslibet 30
 de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, prouti hactenus per nos tentas ac possessas fuerunt, memorato Georgio Basta, haeredibusque ac posteritatibus eius universis clementer dedimus, donavimus et contuli- 35
 mus his sub conditionibus, ut si alia bona in vel extra Hungariam in valore et bonitate aequivalentia ei vel

¹ Példányunkban hibásan így: nostribus.

haeredibus eius dare et conferre voluerimus, teneatur saepofatus Georgius Basta, haeredesque et posterius eius teneantur illis acceptis memoratas arcem et fodinam una cum dictis oppidis et villis nobis aut haeredibus et successoribus nostris legitimis Hungariae regibus mox et defacto remittere, ius quoque praeemptionis in casu, quo idem vel haeredes posterique eius dictam arcem ac pertinentias eius venderent, nobis haeredibusque et successoribus nostris prae aliis reservamus eo similiter cauto, ne collatio haec nobis, aut successoribus nostris in venditione salis, si quam iis vel aliis in locis sive per terram, sive per flumina nos vel illi instituere vellemus praeiudicet aut incommodet; prout damus, donamus et conferimus iure perpetuo, una cum titulo et officio supremi comitis comitatus Maramarusiensis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quas nos in formam privilegii nostri redigi faciemus dum in specie ad nos fuerint reportatae. Datum Pragae etc.

Alatta: Aliae literae super titulo et officio supremi comitis comitatus Maramarusiensis iuxta consuetum stylum in maiori cancellaria Hungariae expediendae.

(Eredeti másolat, bécsi Kpü. Itár, Hungern Juli-Aug. 1604.)

Megjegyzés. Huszt várát és hozzátartozó részjóságait Basta 1603 végén nyerte adományul Rudolf császártól, de a róla szóló adománylevelet nem tudta megkapni a kamarától, daczára minden sürgetésének. Ennek kiállítására sokáig részint az Erdélybe küldött biztosok hanyagságán vagy mondjuk: másnemű elfoglaltságán, de főleg azon múlt, hogy Jell Lénárt huszti gondviselőnek nem igen volt inyére a jó jövedelmű vár átadása, a mire a biztosok már 1604 januárius végén felszólították, azzal mentegetődzvén, hogy ő csakis Basta tulajdon kezébe bocsáthatja a nagy hadi jelentőségű erősséget. Basta azonban országos dolgaiban sehogy sem tudott magának a vár átvételére időt szakítani és tulajdonát tényleg csak akkor vehette át, mikor Erdélyből kivonulva Husztra mehetett s várában hűségese megvédésére május hó 6-án esküt is tett a szepesi kamara hivatalos kiküldöttjei jelenlétében. Erre immár ki lehetett állítani az oly rég várt és annyiszor sürgetett adománylevelet is, melynek fent közölt mintáját (formulam donationalium) Basta újabb utánjárással végre

megszerezvén az udvari kamarától és személyesen betérjesztvén Prágában, onnan előbb Bécsbe küldték Mátyás főherceghez, ki viszont július 27-én a szepesi kamarához küldte véleményadás végett, mire az (Kassáról kelt 1604 augusztus 14-iki) átiratában úgy találván, hogy »donationales istas⁵ iuxta praedictam formulam sine ullo praeiudicio expediri posse« visszaküldte² s így aztán augusztus végén kiállíthatták, mert akkor már a huszti vár és jószágadomány visszaadásának és Bastának más birtokkal való kárpótlásának ügye is sürgős volt³ s egyidejűleg azt is elintézték a császár követ-¹⁰kező sz. a. közölt új rendeletével, melybe Bastának akarva nem akarva bele kellett egyeznie.

1611 .

[Prága, 1604 augusztus vége.]

Rudolf császár Bastának.

15

Mivel Bastát az alsómagyarországi hadak fővezérévé nevezte ki s neki így alkalmatlan huszti uradalmának kezelése, visszaveszi tőle és kárpótlásul a sléziai Troppau várát és uradalmát adja neki és utódjainak zálogjogon.

Wir Rudolf der Andere etc. Bekennen für Uns,²⁰ unsern Erben und Nachkommen, die König zu Beheimb und Obriste Herzoge zu Schlesien öffentlich mit diesen Brief vor menniglich. Nachdem Wir in dem negstverschienen 1603. Jahr dem (*Titel*) Georgio Basta umb seiner uns und ganzer Christenheit, in treuherzigen gehorsa-²⁵men Eifer geleisten ritterlichen nützlichen, ansehnlichen und Uns angenehmen Kriegsdienst das Schloss und Herrschaft Hust in comitatu Maramarusiensi in Oberhungern gelegen, sambt den Zugehörungen, auch dem Salzpergwerk all dort erblich und eigenthümblich, doch³⁰ mit gewissen Conditionen, sonderlich der Widerablösung zu unsern Handen in Gnaden conferiert und eingegeben, inmassen er dann dieselbe ein Zeit inne gehabt und genossen, Wir aber gnädigist entschlossen und bedacht uns

² A kamara e válasza a fenti adománylevél mellett hever. 35

³ Ezt bizonyítja az is, hogy a fenti adománylevél átnézésére és visszaküldésére Mátyás főherceg augusztus 11-én újra felhívta a szepesi kamarát.

seiner, des Basta Obristen Leutenants herausen in Underhungern, zu Widerstandt des Erbfeindts zu gebrauchten, wie er sich denn darzu auf unser gnädigstes Erfahrn und Begehren gehorsambist und willfährig erklärt, dahero
 5 Ihne nun ermelte Herrschaft Hust zuzuhalten und so weit davon zu sein nit gelegen sein würdet, dass er diesen nach uns solche Herrschaft Hust und Zugehörungen, wie die zuegegeben und eingeraumbt gewest wieder zurückgesprochen und selbst abzutreten und folgen zu
 10 lassen sich erklärt, doch benebens gehorsambist gebeten Ihne solcher unsre vorigen Bewilligung gemäss in anderweg mit paarem Gelt oder Güetern zu ergötzen, dieweil Wir dann Ihme umb obangeregten seiner ansehnlich und uns angenehmen Dienst willen und gegen Wider-
 15 herumblassung angeregter Herrschaft Hust und Zugehörungen die gebetne Ergötzlichkeit erfolgen zu lassen nochmaln gemeint und geneigt gewesen, also haben Wir Ihne Basta anstatt Hust und Zugehörungen zu einer Gnadt und Recompens 100.000 Thaler, jeden zu 12. L.¹
 20 gerechnet oder 120.000 fl. R. in paarem Gelt gnädigist verwilligt und darauf zu oftgedachtes Basta seiner Erben oder wer diese unsere kaiserliche Verschreibung mit seinen oder ihren gueten Willen und Wissen in Händen haben würdet, billicher Versicherung für uns, unsere
 25 Erben, nachkommende König zu Beheimb und Obriste Herzoge in Schlesien, nach nottürftiger mit unsren edlen Räthen unserer Kron Beheimb gehaltenen Berathschlagung gnädiglich zugesagt und versprochen; thuen das auch hiemit wissentlich in Kraft dies Briefs also und
 30 dergestalt, dass Wir Ihme Basta zu seiner Versicherung ermelter 100.000 Thaler halber unser Schloss und Herrschaft Troppau in Schlesien, sambt aller Zugehörungen, wie Wir die bishero durch einen Rentmeister administrirn lassen, genutzt und genossen haben, also ein Pfandt ein-

35 ¹ Itt egy L betühöz hasonló rövidítési jel látható, a minek magyarázatára nem akadtunk sehol, mivel egy tallérban 12 fillér értékű 24 garas volt, s ennek értéke másfél forintnyi lévén, az ilyen tallért nevezik Reichsthaler-nek.

raumen und eingeben lassen wollen, Er, seine Erben *und getreue Briefsinhaber mittlerweile dieselben Pfandtwais auch solang inhaben und geniessen sollen und mügen, bis Wir oder unsere Erben*² Ihne oder sie erwähnter 100.000 Thaler entweder mit baaren Gelt contentiert oder mit einen andern 5 Landguet in 100.000 Thaler, angeregts Anschlags wert, versehen und die Auswechslung gethan haben werden, und ob wohl aus dem Einkommen solcher Herrschaft, der Unkosten, so auf den Landtshaubtmann all dort und Landtrechtsitzer zu den Landtrechten jede Quatember 10 aufgängen bishero genommen worden, soll zwar Er, Basta den Platz zum Recht halten, wie von alters gebräuchlich zuzulassen, den Unkosten aber zu tragen nit schuldig sein, sondern Wir wollen solchen aus unserer Schlesischen Cammer quatemberlich oder so oft die Landtrecht gehalten 15 werden, dargeben lassen. Desgleichen haben Wir Ihme Basta und seiner Erben auch zugesagt, da die Herrschaft Troppau die obberüerten 100.000 Thaler nit werth sein würde, dass Wir Ihme den Abgang in anderweg erstatten, insonderheit aber des (*Titel*) Bartlen Pezzen Freiherrn, 20 als welcher umb 67.500 fl. Hauptguet und davon verfallendes Interesse 5 und 6 per Cento darauf sein Hypothecam hat, in anderweg versichern und solche Herrschaft für Ihne Basta frei und ledig machen wellen, wie dann Ihme Grafen Basta und seinen Erben, auch dies 25 durch uns zugelassen, wann Ihme oder Ihnen nit gelegen oft angeregte Herrschaft und Schloss Troppau zu behalten, dass Er oder sie dieselbe einen andern, welcher uns oder unsern nachkommenden Künigen zu Beheimb und Obristen Herzogen in Schlesien gefällig und annehmlich cediern und 30 übergeben müge. Doch solle Er Basta [und] seine Erben, das oft bemelte Schloss pauständig erhalten und Ihne bei der Einantwortung das Urbarium und andere zugehörige Notturften zugestellt, auch sonsten notwendiger Bericht durch den all dort gewesten Rentschreiber geben 35

² A *dült* betüvel szedett szavak át vannak húzva, de tulajdonképpen csak ezt a kitélt: *und getreue Briefsinhaber* illetné az áthúzás, mivel a többi szavak kiegészítői a mondatnak.

werden, in Zeit seiner Inhabung auch die Stadt Troppau bei ihren Freiheiten, Privilegien und alten gueten Gewohnheiten, als unser eigener Cammerguet...³ lassen, dann unsre Holden und Unterthanen zu derselben Herrschaft
5 gehörig wider altes Herkommen nit dringen, noch beschweren, noch auch einiche Herrlichkeit davon entziehen lassen, weniger dasselbe selbst thun, sondern sie dabei bis an uns vestigelich handthaben, auch Er und seine Erben uns und unsern nachkommenden Künigen zu
10 Beheimb und Ober Herzogen in Schlesien mit berüertem Schloss zu allen Zeiten getreu und gewärtig sein, auch offen halten, unsern widerwärtigen darinn kein Aufhalt gestatten, noch für sich einiche Feindschaft daraus nit anfahen, inmassen sich denn Er Basta dessen alles wie
15 obstehet, insonderheit gegen Uns verreversiert und ver-schrieben hat, und wollen Wir an obgedachten Ihme verpfändten Einkommen und Nutzungen weder für uns selbst, unsere Erben und nachkommende König zu Beheimb und Obrist Herzogen in Schlesien, noch unsere
20 Hof- oder Landtkammer, oder auch sonsten auf einiche andere Weg, wie die Namen haben, oder durch Menschen List und Vernunft erdacht werden kündte ernenneten Basta, seinen Erben oder Erbnehmen in den wenigsten einiche Hinderung, Irrung oder Eintrag thuen, sondern
25 er oder sie gueten Fueg, Recht und Macht haben bemeltes unser Schloss und Herrschaft Troppau solang Pfändtweis inzuhalten, die Gefälle, Maut, Nutzung und Einkommen zu geniessen und zu empfangen, bis er oder sie angeregter
30 100.000 Thaler eintweder baar bezahlt oder sonst obangedeuter-massen vergnügt werden. Wir wollen auch insonderheit weder für uns, noch durch unsere Hof- und Landtkammer, oder auch sonsten keine Schulden-Zahlung, oder wie das immer Namen haben mag zu Verfang oder Abbruch dieser unserer Pfandtvorschreibung darauf remittir
35 n und verweisen, sondern Ihne Basta, seine Erben und Erbnehmer bei dieser Pfandtvorschreibung ungehindert geruhiglich verbleiben lassen; im Fall sich's auch

³ Egy szó olvasatlan, illetve értelem nélküli.

begäbe (welches aber doch der Allmächtige gnädiglich verhöieten wolle), dass bemeltes Schloss und Pfandschilling Troppau Einkommen und Nutzungen durch Krieg oder in anderweg geschmäleret oder gar zu nichte gebracht würden, so wollen wir Ihne, seine Erben oder Erbnehmer 5 diets Orts gänzlich ohne Schaden halten und Ihme gemelte Hauptsumme der 100.000 Thaler, eintweder wie gehört in paarem Gelt bezahlen oder aber durch ein anderes Landguet, so 100.000 Thaler wert erstatten und richtig machen, gnädiglich und ohne Gefehrde. Mit Urkundt etc. 10

Hátlapján: Dem Grafen Basta einzuschliessen. 6. Septembris 1604.

(Hiv. másolat, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinanz 13637.)

Megjegyzés. Rudolf császár e végzését a bécsi udvari kamara 1604 szeptember 6-ikán kapta meg és küldte tovább 15 Bastának, azzal a felszólítással, hogy közölje vele »ob er damit content und zufrieden, oder was darann zu ändern beghert« hogy aztán a kamara aláírásra és végleges kiállításra késedelem nélkül felterjeszthesse a prágai udvarba ; míg egy másik rendeletével egyidejűleg arra utasította, hogy Huszt várát és 20 birtokát sürgösen adassa vissza benne lévő embereivel a szeptesi kamarának ő Felsője részére.⁴

1612.

Prága, 1604 szeptember 2.

Rudolf császár Bastának.

25

*Basta wird vermahnt, dass er sich seine Praetensiones an dem Feldzug nit verhindern lassen, sondern Ihrer Maiestät vertrauen solle.*¹

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 7.)

⁴ A bécsi Kpü. ltár *Hungern* osztálya 14425. sz. csomag-30 jában található fogalmazvány nyomán.

¹ Vonatkozik arra, hogy a kincstárnak zsoldhátráléka volt vele szemben és az udvar sok egyéb ígérete is teljesítetlen maradt, a mit Basta minden kedvező alkalommal sürgetett.

1613.

Bécs, 1604 szeptember 3.

Basta Rudolf császárnak.

Szabadságra ajánlja Schlieben kapitányt, kinek hazájába,
 5 *Poroszországba kell ügyes-bajos dolgai miatt mennie.*

Euer Maiestät in Underthänigkeit bring ich für, wegen des Albrecht von Schlieben, gewester Preinischer Regimentshauptmann in Siebenbürgen, welcher bis in die 15 oder 16 Monat lang in der Festung Deva mit denjen-
 10 gen ihme zuegegebenen Soldaten sich dermassen also verhalten, sondern auch allenthalben . . .¹ ritterlich gebrauchen lassen, dass ich derwegen grosse Ursach hab zuförderst Euer Mt. für andern Wegen seines grossen Fleiss und Wohlverhaltens denselben zue recommendiren, nit allein
 15 wegen der Festung Deva, sondern auch in allen treuen Euer Mt. verpflichtschuldigen Diensten befunden haben.

Wie dann allergnädigster Kaiser, allergnädigist erwägen können, einen solchen ehrlichen Cavalier zu gebrauchen vonnöten, ihne auch diesen Feldtzug gerne bei mir haben
 20 und leiden mögen; weil ihm aber wegen eines Lehens dasselbe im Fürstenthumb Preussen zu empfahren dies Jahr fürgefallen, dardurch er, wann er demselben nit nachkommen thät, zu merklichen Schaden gereichen würde, also hab ich ihne an seiner Reis nit verhindern,
 25 sondern vielmehr befürdern wollen. Weil dann allergnädigster Kaiser, ich nit allein sein standthafte, sondern treues Gemüet, so er dem Haus von Österreich mit seinen treuen Diensten zue dienen sich anerbotten und ich ihne vor meine Person in einem und andern erkennt, also
 30 gelangt an Euer Mt. mein sonders underthänigstes Bitten, dieselben allergnädigist geruehen bemelten Schlieben seines Wohlverdienens wegen allergnädigst bedenken und Euer Mt. ihme befohlen sein lassen, damit er solch mein Intercession-Schreiben bei Euer Mt. fruchtbarlich ge-

35 ¹ Elhagytuk azt a négy szót, mely itt egy csonkán maradt mellékmondatból olvasható.

niessen möge; das erkenn umb Euer Mt. ich allerunderthänigst und gehorsambst zue verdienen schuldig.

Wien, den 3. Tag Septembris.² Anno 1604.

Külczime: Der Römisch Kaiserlichen, auch zu Hungern und Böhemb Kuniglicher Maiestät etc. Meinem allergnädigsten 5 Herrn.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13637.)

1614.

Bécs, 1604 szeptember 3.

Mátyás főherczeg pátense, melylyel Basta tábornszernagyot 10 helyettesévé kinevezte s azt kihirdette.

Patent für Herrn Basta an alle Obristen zu Feldt wegen des General Leutnants Befelch zu Feldt.

Wir Mathias etc. Entbieten allen und jeden von höchstgedachter Kais. Mt. dieses Jahrs ins Feldt wider 15 den Erbfeindt christliches Namens den Türggen bestellten Obristen, Rittmeistern, Obristen Leutnanten, Haupt-, Befelchs- und Kriegsleuten zu Ross und Fuess, was Nation dieselben sein, die sich jetziger Zeit in dem christlichen Feldtlager und auf der Armata des Donau-Strombs 20 befinden oder hienach kummen werden, wie auch allen bestellten hoch und niedern Befelchen und Ämbtern unser Gnadt, und geben Euch zu vernehmen, dass wir Ihrer Kais. Mt. und unsern Rath und General Obrist-leutnant, den Wohlgeboren unsern lieben getreuen Georgen 25 Basta, Grafen zu Hust in unserm Abwesen das ganze christliche Ihrer Kais. Mt. Kriegsheer zu regieren und zu führen gnädigst vertrauet und abgefertigt haben. Ist derowegen unser gnädiger Befelch wohlgedachten Grafen Basta, als der Kais. Mt. und unsern Obristen 30 Leutnant zu erkennen, ehren, respectiren und in allem was er Euch von einer zur andern Zeit in Ihrer Kais. Mt.

² Bécsbe Basta augusztus 26-án (csütörtöki napon) érkezett, abban a reményben, hogy majd ráveheti Mátyás főherczeget arra, hogy személyesen álljon a hadjárat élére, a mit annyiszor sürgetett. 35 (Giovanelli jelentése Bécsből, 1604 augusztus 28-ikáról; római vatikáni Borghese-ltár III. 49. c. köt. 255. 1.)

und unserm Namen befehlen würdet, wie gehorsamben Kriegsleuten eignet und gebührt, und wir uns zu Euch sambtlichen und jeden insonderheit gnädigist versehen, jederzeit bei Tag und Nacht gehorsambist bestes Fleisses
5 verrichten und vollziehen sollet. Hierin beschiehet [unser Gnad und Wille].¹

Wien, den 3. Septembris. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi hadi levéltár, [Bestellungen 791.]

1615.

10 *Bécs, 1604 szeptember 4.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wirdt dero Althanischen Befelchshaber Suppliciern zu seiner ferrern Discretion zugeschickt.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 438. No. 30.)

15

1616.

Bécs, 1604 szeptember 4.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Jelentem, hogy ő Felsége zu Unterhaltung 50 wohlverdienter Personen eddigi zsoldján kívül még monatlich
20 400 fl. rendelt személyére szeptember elsejétől e hadjárát végeig, a miről e decretum által biztosítom.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, HKR. Expedit 1606. Nov. 59.)

1617.

25 *Bécs, 1604 szeptember 7;*

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll sich stracks vom Neuhäusel¹ ins christlich Feldtlager verfüegen; item betreff Vertröstung wegen der Lehen bei allen Obristen anzudeuten.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 439. No. 56.)

30 ¹ Két-három sornyi írás a papiros vízfoltos volta miatt olvashatatlan.

¹ Basta ekkor még csak útban volt Érsekujvár felé, a honnan a török ellen kellett mennie, mivel Bécsből csak szeptember 7-én indulhatott el. (Giovanelli 1604 szeptember 11-iki jelentése; 35 a római vatikáni Borghese-ltár III. 49. c. köt. 263. l.)

1618.

Diószeg, 1604 szeptember 9.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Esztergomot a mostani kevés haddal nem lehet megvédeni a török támadásával szemben; ezért őrségét 4000 emberrel kell szaporítani, a többi hadat pedig Érsekújvár alá küldeni, a hová Basta is elmegy; míg az esztergomi vár védelmére Althan bárót ajánlja.

Risposta agli articoli portatimi dal Signor di Sancto Iler cameriere di Sua Altezza Serenissima¹ sotto li 9 di Settembre 1604.

10

Nel particolare dove mi si dice, ch'io debba andare con ogni diligenza al campo, atteso che l'inimico viene con gran forze, e che il capitano Jagen-Reiter² ha di già senz'ordine alcuno abbandonato il posto di Pest, si risponde, che io son prontissimo per espormi ad ogni periglio, come conviene al debito mio; non voglio però lasciare di mettere in considerazione a Sua A. Ser^{ma} che volendosi difendere un posto tanto difettoso come è quello di Strigonia, con sì poco numero di gente contro tanta moltitudine di nemici, quanta Sua Altezza istessa scrive, è cosa pericolosissima; poichè è più che chiaro, non potessi far perdita di quella piazza, senza perdersi anco tutta la gente e l'esercito. Il che quando avvenisse, che Dio non voglia, chi non vede chiarissimo, che anco con questo si perderiano insieme Ujvar e la piazza di Comar, senza potervisi porgere alcun rimedio? Imperò io dico, che per evitar questo risico e cercare di perdere in tanta strettezza il meno che sia possibile, in tempo massime che noi siamo tanto deboli e l'inimico così gagliardo, è mio parere, che nella detta piazza di Strigonia si mettessero 4 mila huomini di più, fuor di quelli, che al presente vi si ritrovano, e che questi difendessene quella piazza più che fusse possibile. Et il restante dello esercito si mettesse a Ujvar, dove si attrincierasse fuora della fortezza, che per esser luogo piano, pare che si potrebbe meglio defendere, e stesse aspettando l'esito di Strigonia;

¹ Mátyás főherczeg.

² Oberhauptmann Wolff Ehrenreich Jagenreiter.

altrimenti volendo a detta piazza avventurare il tutto, manifestamente si incorrerà il risico, che sopra. E però sopra questa mia opinione veda Sua A. Ser^{ma} ciò che ella comanda, perchè io tra tanto me ne andrò a Ujvar, di
5 dove scriverò al S^f de Tilly³ che non vadia più al posto, che si era deliberato nell' ultimo consiglio fatto in Vienna, già che Pest è stato abbandonato; ma se ne vadia a preoccupare il posto di Strigonia, rifaccia le trinciere e fortifichi l'isola, quale dicono, che difende la bassa villa.

10 Quanto al difendere, che il nemico non faccia scorrerie, io non so, nè veggo come con così poca gente si possa far tante cose insieme, nondimeno non resterò di operare quello che sarà possibile.

Sopra a che mi si dice, che io non perda tempo a met-
15 tere in possesso il Coloniz, dico sopra di ciò non havere ordine alcuno nè a parole, nè in scritti.

Nel particolare della causa, poichè il capitano Jagen-Reiter habbia abbandonato Pest, non mancherò di esaminarlo e conforme alla volontà di Sua Altezza lo man-
20 derò a Giavarino in arresto, e di tutto ne darò informazione a Sua Altezza.

Circa gli avvisi che Sua A. Ser^{ma} tiene, che l'inimico venga con 100 mila persone, torno a replicare quanto ho detto nel primo capo, ciò è che Sua A. Ser^{ma} consideri
25 molto bene al risico in che si incorrerà per voler defendere Strigonia con tutto l'esercito; perchè se questo ha da essere, mal volentieri piglierei io la difesa di un luogo tale. Imperò supplico humilissimamente a Sua A. Ser^{ma} che gli piaccia di haver consideratione a questo punto particolare, non
30 tanto per quello che tocca alla persona mia, quanto per quello, che riguarda la somma di tutte le cose; che quando pure Sua Altezza comandasse, che io vi andassi in persona, io sarò prontissimo a farlo, protestando però humilissimamente, che ciò non sarà fatto già mai per mio
35 consiglio, conoscendo io per ragion di guerra, che da

* Itt tünik fel először a későbbi harminczéves háború e kiváló hadvezére: Tilly Tserklaes János, a ki katonai pályáját szintén Basta alatt kezdte.

simil partito, non ne può risultare altro che disordine e perdita grande, come di sopra nel primo capo ho esplotato. E quanto alle munizioni che potranno bisognare in Strigonia, scriverò al S^r di Tilly che avvisi; se bene per relatione venuta, pare, che delle munizioni di guerra da 5
strumenti in poi, la detta piazza sia assai ben provvista; e con tutto che in detti capitoli non venga scritto, dove in caso di mancamento, se ne possano haver di nuovo.

Del mettere in Strigonia il baron di Althan ⁴ è cosa più che giusta, come suo governo, e si procurerà ancora 10
di dargli una persona assistente, facendosi provvisione di soggetto sufficiente, che governi l'armata delle ciaiche.

Si solleciterà il Coloniz perchè quanto prima metta le sue genti insieme, al quale si incaricherà ancora che a tutto suo potere vegga di impedire le scorrerie del- 15
l'inimico, se bene al parer mio sarà impossibile.

Sarà bene che Sua Altezza scriva al conte Belgioioso, che le genti quali deve mandare in queste parti, le incammini dritto a Ujvar e non verso Strigonia; dovendosi ragionevolmente dubitare, che il nemico habbia disegno di 20
mettere un ponte sotto o sopra di Strigonia, per essere padrone di ambe le ripe del fiume.

E parendo a Sua A. Ser^{ma} altrimenti di quello, che ho esplotato in questa mia risposta, si supplica con ogni reverenza, che si degni darne subito avviso. 25

Dato in Diosech, ⁵ li 9 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Expedit 1604. Sept. 160.)

1619.

Bécs, 1604 szeptember 11.

Mátyás főherczeg Bastának. 30

Wird angedeut, des Herrn Kriegspräsidenten Reis und Verrichtung zu Feld, denselben völligen Glauben zu geben.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 439. No. 88.)

⁴ Althan Adolf Mihály ezredes.

⁵ Ez a Pozsony vármegye galántai járásában fekvő kis- 35
község, melynek ma Magyar-Diószeg a neve.

1620.

Ersekújvár, 1604 szeptember 12.

Basta Rudolf császárnak.

Esztergom elvész, ha nagyobb őrséget nem kap.

5 Vostra Sacra Cesarea Maestà è stata informata, che con l'aggiunta di alcune trinciere Strigonia possa defendersi, *a mit nem hiszek 100 ezer főnyi ellenséggel szemben*, perchè se l'inimico numerosissimo di gente, si divide in due et ne mette una parte di qua et una di là
 10 dal fiume, impedendoci le vettovaglie, come facillime potrà avvenire, chiara cosa è che la ritirata nostra diverrà disperata, perdendosi Strigonia e tutto lo esercito, col quale in conseguenza si veranno a perdere tutte queste frontiere sprovviste di gente e di munitione. Però con-
 15 siderato io questo imminente pericolo sarei di parere, che ci assecurassimo più che fusse possibile, lasciando in Strigonia un presidio di 3 o 4 m. huomini di più di quelli, che di presente vi si ritrovano, ritirando il resto dello esercito a Uivar et a Comar, mentre quelli di Strigonia la
 20 difendessero a tutto potere e ritenessero il nemico, più che fusse possibile. *De azért, a mint odaérek*, ne risolverò cosa alcuna, senza il Consiglio etc.

Di Vyuar li 12 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. IX. 7.)

25

1621.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 13.

Basta Rudolf császárnak.

Megérkezése. Tanácskozása a főtisztékkel. Esztergom helyzete. Hádi ereje.

30 Arrivai hiersera al campo, e questa mattina sono stato insieme col conte d'Olac ¹ e col S^r di Tilly a riveder tutti i forti fatti intorno a Strigonia; e così giudicato,

¹ Gróf Hohenlohe György Frigyes.

che settemila fanti siano bastanti per difenderli, habbiamo stabilito, che tanti vi se ne mettino, cioè il reggimento di Ferdinando Coloniz, quello del conte di Mansfeld e 3 m. Aiducchi, oltre a mila moschettieri, che tiene Althan col restante del presidio ordinario, che ascenderanno al 5 detto numero di 7 m. o più. *Majd tanácsot tartván, úgy véljük, hogy az őrségnek semmit sem használ ittmaradásunk* col restante dell' esercito, in sito massime tanto difettoso come è questo ; benchè per il passato approvato da molti per buono e non ben conosciuto ; poichè e dall' eminente, 10 e dall' altra parte dell' acqua, per i molti tiri del nemico sarebbe questo esercito astretto a disloggiare, et in caso, ch'il Turco passasse con tutta la sua cavalleria di qua dal fiume, verrebbe anco privato della comodità e modo di potere haver vettovaglie ; dal che nascerebbe una 15 necessità di doversi ritirare in campagna rasa, contro tanto numero di cavalleria, che sarebbe impossibile uscirne con salvezza *s azért* habbiamo resolutò di ritirare il resto dello essercito a Comar *s onnan figyelni a továbbiakra, miután a várat elláttuk eleséggel és lőszerrel.* 20

Quanto al numero della gente mi sono informato da supremi ufficiali, e sino ad hora non si trova, che passino il numero di 12 m. fanti e 3 m. cavalli senza l'Aiducchi ; se ben s' aspetta il reggimento del Rusworm, quale non so se passerà il numero di mille cinquecento, talchè ritro- 25 vandoci in questi termini, conviene de duoi mali eleggere il minore et andar temporeggiando il meglio che si può ; etc.

Dal campo sotto Strigonia, il dì 13 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár Feldakten 1604. IX. 8. Mátyás főherczeghez intézett másodpéldánya ugyanott HKR. Exp. 1604. Sept. 160.) 30

1622.

Bécs, 1604 szeptember 14.

Mátyás főherczeg Bastának.

Graf Basta Recepisse wegen der verrichten Installirung des Kreisobristen Seifriden von Kolonitsch. Item betreff 35 gethanen Fürsehung der Granerischen Schantzen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 440. No. 96.)

1623.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 15.

Basta Mátyás főherczegnek.

Engedelmeskedik parancsának, csak támogassák. Báró Her-
5 *berstein maradjon.*

Sotto li 13 stante detti conto a V. A. Ser^{ma} della
 resolutione fatta intorno al defendere Strigonia et asse-
 curare lo essercito.¹ Ma sendo di poi arrivato quì il conte
 di Sulz² e significatomi la mente di Sua Maestà Cesarea e
 10 di V. A. Ser^{ma} essere che in tutti i modi si difenda questa
 piazza, anco che perciò si dovesse avventurare l' eser-
 cito *ahhoz fogok alkalmazkodni; csak gondoskodjék*, che
 le vettovaglie non manchino.

Circa al mandar qua il barone di Herberstein³ a mio
 15 parere non sarà bene che egli venisse in questi frangenti,
 per non causare confusione, perchè il conte d'Olac ha
 risoluto di non volerlo obbedire in conto alcuno; etc.

Dal Campo Cesareo, li 15 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Expedít 1604. Sept. 160.)

20

1624.

Bécs, 1604 szeptember 16.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll den Don Aloiosa Maheda zu Ihren Maiestät
Diensten in Feldt gebrauchen.

25 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 440. No. 100.)

1625.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 17.

Basta Rudolf császárnak.

*Új hadi állása. Számereje. Eleség- és lőszerbősége.*30 Doppo l'ultima lettera scritta a V. M. Cesarea nelli
13 stante,¹ *Fölséged rendeletére itt maradok* e di già havevo¹ Rudolf császárhoz írt példányát ld. 1621. sz. a.² Gróf Sulz Károly Lajos.³ Ermestan = Herberstein Zsigmond.35 ¹ Ld. kötetünk 1621. sz. a. jelezve.

dato ordine, che si facesse un altro ponte, per il quale dalle nostre trinciere si potesse passare alla parte opposta dell'acqua; perchè se l'inimico divideva la sua gente, come si credeva, havevo pensato di assaltarlo dall' altra parte: parendomi il sito di quelle colline, per la nostra moschetteria e cavalleria che è tutta di archibugi, assai più a proposito che qualunque altro sito, per combattere con la cavalleria turchesca, ma egli se ne viene tutto unito dalla banda di là del fiume, in gran numero, *ámbár ezzel szemben nekünk a várban mindössze alábbi 5200 emberünk van.* 10

Il reggimento del Coloniz intero che passerà il numero di	2000	
Le cinque bandiere del conte di Mansfeld	1500	
Due compagnie di Jagen-Raiter	500	
Trecento Alemanni del presidio	300	15
Seicento moschettieri	600	
Trecento Aiducchi del presidio	300	
Mille altri Aiducchi, che l'Althan disegna introdurre	1000	

Vettovaglie abundantamente per più di tre mesi, 20
 e polvere, balle, miccie e fuochi artificciati in abbondanza, talchè mentre la bassa villa si terrà per noi, non mi potranno li nemici impedire il soccorso, se ben senz' altro aiuto penso che il presidio sia bastante a defendersi; etc.

Del campo li 17 di Settembre 1604. 25

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. X. 9.)

1626.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 17.

Basta Mátyás főherczegnek.

Delli 15 stante è la lettera di V. A. Ser^{ma},¹ *melyre csak azt felelhetem,* hogy l'inimico è lontano da una lega e mezzo o due, onde penso che questa sera arriverà a vista del nostro campo s így per non haver havuto barche a

¹ Nincs meg, ismeretlen.

bastanza, nè trovarsi buon fondo, non ho voluto altrimenti tirare avanti il disegno di fare il ponte, come si era pensato; etc.²

Del Campo Cesareo, li 17 di Settembre 1604.

5 (Egykorú más. bécsi hadi ltár, Feldakten 1604. IX. ad 13 a.)

1627.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 17.

Basta Soranzo Ferencz prágai velencei követnek.

Il Turco quest' anno viene tanto gagliardo, *hogy*
 10 *csekély erőnkkel alig léphetünk fel ellene támadólag. A császár kívánságára mégis Esztergom védelmére szántam magamat. Ezért őrséget és eleséget raktam bele*, e se bene ho trovato che i miglioramenti fatti alla fortificatione fuor della città, non sono tali, quali sono stati persuasi e dipinti
 15 a Sua Maestà, anzi che appena si potranno difendere, per mio credere, tre giorni solamente; tuttavia il presidio, che io ho messo dentro e così scelto e di tal qualità, *hogy sokat remélek tőle. Magam serege kicsi, mégis megkísérlettem volna ráütni az ellenségre, ha hadát ketté választotta volna*,
 20 ma egli se ne viene tutto unito da parte di là dell' acqua in numero di 100 m. persone, se bene a me giova di credere, che non tutti siano atti a combattere, e questa sera o domani al più lungo, credo, che lo vedremo in faccia etc.

Dal Campo Cesareo, li 17 di Settembre 1604.

25 (Eredeti, bécsi állami ltár, Dispacci di Germania 34. k. 238.)

1628.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 17.

Basta Ferreri János vercelli pk. prágai nuntiusnak.

Considerando io la qualità et numero dell' essercito
 30 imperiale non esser quest' anno bastevole *ellentállani a törökkel szemben, 10 ezernyi gyalog és 5 ezer főnyi lovas hadammal igyekszem fentartani magamat.*

(Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár, III. 113. cde. köt. 3. l.)

² Innen végig majdnem úgy, mint előbbi levelében.

1629.

Prága, 1604 szeptember 18.

Rudolf császár Bastának.

Basta wird auf seine Schreiben, darinnen er sich beklagt, dass das ganze Lager nur 17 m. stark sei,¹ wider-⁵ beantwortet, dass er sich da müglich umb und bei der Festung Gran halten und ernste Inquisition haben lassen, wie stark sich ein jeder Obrister in sonders befinde und solches berichten wolle.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 30.) ¹⁰

1630.

Bécs, 1604 szeptember 18.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wirdt die rückkombene Zeitung vom Bellioioso aus Oberhungern wegen des Feindts starkem Herauszug¹⁵ überschickt. — Idem wirdt erinnert, dass auf das Kriegsvolk zu Feldt 5 m. fl. zum Lehen geschickt würdet.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 440. No 111, 112.)

1631.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 20. ²⁰

Basta Rudolf császárnak.

L'essercito turchesco, melyet e hó 17-iki levelem szerint¹ órától órára vártunk, arrivò finalmente hieri a vista del nostro campo és úgylátszik időnyerési szándékkal alkudozni kíván velem. Haveva messo gli alloggia-²⁵ menti di là dal fiume alle radici del Monte Carlo, rincontro alle nostre trinciere a tiro di cannone: ma con la nostra artiglieria fu subito fatto dislogiare e ritirare più addietro verso l'eminenza. Úgy látszik nem akarja Eszter-

¹ Ez a levele, melyben ezt írja, ismeretlen.

¹ Ld. 1625. sz. a. jelezve.

gomot ostromolni, mert ma reggel parlamentairt kívánt; e per quanto mi ha referto Cesare Gallo, che stanotte ha parlato con i Turchi, essi si lasciano intendere, che tuttavolta che gli sia data in mano questa piazza di Strigonia
 5 *visszaadják Kanizsát.*²

Del campo, li 20 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. IX. 11.)

1632.

Bécs, 1604 szeptember 21.

10 Mátyás főherczeg Bastának.

Georg Basta wird erindert, dass der Feindt seinen Abzug gegen den Raaberischen Gränitzen nehme, soll derwegen gute Fürsichung thun.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 441. No. 124.)

15 1633.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 24.

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta etliche Praetensionen wegen seiner Abfertigung ins Feldlager betreffend.

20 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 211. k. 613. No. 125.)

1634.

Bécs, 1604 szeptember 24.

Mátyás főherczeg Bastának.

Graf Basta soll dem Capitano Balthasar Maradas
 25 *zu Ihrer Maiestät Diensten zu Feldt gebrauchen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212 k. 441. No. 135.)

² Ez t. i. 1600 őszén jutott kezükbe.

1635.

Mantova, 1604 szeptember 25.

Gonzaga Vincze mantovai herceg Bastának.

Soraim átadója, conte di Rivara személyét szíves jóindulatába ajánlom. 5

(Elveszett vagy lappang ; Basta 1682. sz. a. leveléből.)

1636.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 27.

Basta Rudolf császárnak.

*Jelentem Fölségednek, hogy tegnap reggel újabb kiro-10
hanást tettem a török ellen.¹*

(Elveszett v. lappang ; említi Basta 1641. sz. a. levelében.)

1637.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 27.

Basta Soranzo Ferencz prágai velencei követnek. 15

A török támadása. A várbeli hajdúk és társaik kirohanása.

Con l'ultima mia delli 17 stante¹ *értesítém a török közeledéséről, a mi 19-én bekövetkezett* e la mattina poi del 24 cominciò con 6 e 7 pezzi a battere la città alta et in qualche parte ancora il forte del monte di San Tom-20 maso. Il medesimo giorno fecero gli Aiduchi del presidio una sortita, e con grandissimo valore e pochissimo lor danno ammazzorno molti Turchi, i quali hanno di poi,

¹ Mivel Basta e levele ismeretlen, tartalmáról a következő sz. a. levele nyújt tájékozást, melyben kirohanásairól bőven 25 beszámol. Egyébként a szemtanú Pogrányi Benedek aznap írt leveléből tudjuk, hogy Basta 300 lovas vasas fegyveressel, 1000 gyalog muskatérral, 500 kopjás gyalogossal és 1000 hajdúval ütött 26-án d. e. 11 órakor a törökök sánczaira, levágván a janicsárokat s az ütközetben Basta is három főembert vesztett. 30 (Századok, 1871. évf. 288. l.)

¹ Jeleztük kötetünk 1627. sz. a.

aggiungendo sempre nuovi pezzi, continuato e continuano tuttavia di tirare con la loro artiglieria, se ben sino ad hora non ci hanno fatto altro di male, che rotto e guasto il ponte, in maniera che non possiamo più valersene..
 5 Hier mattina feci fare un' altra sortita con mille moschettieri e 500 cavalli e 200 fra picche et alabarde, havendo fatta passar questa gente la notte avanti nella città sopra le barche, poichè la rottura del ponte mi haveva guasto il disegno di farne passare sino al numero di 8 mila, la
 10 metà moschetteria e l'altra cavalleria, sendo cosa impossibile il potere in una notte far sopra barche traghettar tanta quantità di gente. La cavalleria che uscì nella sortita fu guidata in due truppe, una dal conte Ringrof² e l'altra dal colonnello Puchen³ et il conte Mansfeld, deputato alla guardia di San Tommaso, si portò con grandissimo valore, havendo ributtato li Turchi e guadagnato una bandiera di Giannizzeri. De' nostri morirono circa cento e fra questi un fratello del conte di Olac e dugentof
 15 feriti. *A török is sokat vesztett, főemberei közül meghalván*
 20 il Generale della loro artiglieria.

Del Campo Cesareo, li 27 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi áll. ltár, Dispacci di Germania 34. k. 292. l.)

1638.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 27.

25 Basta Mátyás főherczegnek.

Kívánja jövetelét. Új haditerve. A sajkás hajdúk.

Dal conte di Sulz *megérthette a tegnapi kirohanás részleteit*; *de mivel* le cose di questo assedio stanno con qualche pericolo, *jó volna, hogy* quantoprima si transferisse a Giaverino o a Comar, e quivi desse ordine di farsi venir
 30 subito le genti di Moravia, Bohemia e di Ungheria in maggior numero che potesse, cercando anco di condurre le genti dell' Hergott¹ et altre infanterie vecchie, *hogy velük*

² Rheingraf, a rajnai választó fejedelem.

³ Puechheim Farkas főkapitány.

35 ¹ Irva: Ergott.

egyesülten mozduljak verso Totis a török ellen, perchè forzatamente gli converrebbe abandonar l' assedio di Strigonia et unire le forze sue per non essere assaltato, et a questo modo si verrebbe a liberar questa piazza e partito, che secondo me, è unico per assecurare il tutto, ma che⁵ consiste principalmente nell' essere eseguito con ogni maggiore prestezza; etc.

Del Campo Cesareo, li 27 di Settembre 1604.

P. S. Con questa sarà la bandiera, la quale il conte di Mansfeld guadagnò hieri nella sortita contra i Turchi¹⁰ così honoratamente e la mando a V. Altezza in testimonio del suo valore.

Vedendo che li Aiducchi delle ciaiche mal volentieri obbedivano allo Althan, con suo consenso ne ho dato il comando al Coloniz . . ., poichè si mostrano prontissimi¹⁵ verso di lui ad ogni fattione, oltre, che egli gli farà più fare a modo suo.

(Hiv. más. bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. X. ad 1. a.)

1639.

Bécs, 1604 szeptember 28.

20

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll berichten, was sich von einem Tag zum andern in der Belagerung verlaufft, dann wie es mit Schleifung Hatvan beschaffen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 441. No. 149.) 25

1640.

Bécs, 1604 szeptember 29.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll bei dem Kriegsvolk wegen gethaner Schäden, so in den erzbischöflichen Gütern geschehen, strafen und³⁰ ernstlich einstellen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 442. No. 156.)

1641.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 30.

Basta Rudolf császárnak.

Újabb intézkedései. Segélyt vár. Szökött kozákok.

5 Ho dato pieno ragguaglio alla Maestà Vostra sotto
 li 27 del corrente ¹ *a török elleni műveleteimről s mivel*
az a híre, che il nemico ha risoluto hoggi o domani di
 dare un assalto generale al Monte di Santo Tommaso
 io per rimediare a questo, mandai tre giorni sono altri
 10 duomila huomini straordinarii alle trinciere suddette,
 i quali si andranno cambiando di tre in tre giorni, sin
 tanto che si vegga quale sia il disegno del nemico. *Újabb*
hírek folytán domattina mi risolvo di restringere gli allog-
 giamenti e prepararmi per tutto quello, che potesse suc-
 15 cedere; et se io havessi il ponte in essere per passare
 dall' altra parte, non dubitarei di cosa alcuna: perchè
 potrei andarmene di là a combattere la parte che restasse
 allo assedio, se bene anco in questo si corre rischio, che
 mandando l'inimico la sua cavalleria dalla nostra parte,
 20 non sia di più per far passare il restante della sua infan-
 teria; *ezért sürgős segítséget kérek. Kirohanásunkban* tuttavia
 si vadia più verificando che la perdita sia stata di 700
 huomini morti, insieme con alcuni capi di importanza e
 molti feriti. *A török táborából 50 kozák átszökött a 700 közül.*

25 Del campo, li 30 di Settembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. X. 15.)

1642.

Esztergom alatti tábor, 1604 szeptember 30.

Basta Mátyás főherczegnek.

30 Doppo l'haver sotto li 27 del corrente dato avviso
 a V. A. Ser^{ma} della sortita che si fece ¹ *nem történt semmi*
nevezetesebb dolog, de küldjön löport acciò per mancamento

¹ Mátyás főherczeghez írt példánya 1638. sz. a.¹ Lásd kivonatosan 1638. sz. a.

di essa non si habbia a restare di continuamente tirare, poichè la necessità n'astringe a farlo.²

Del campo Cesareo, li 30 di Settembre 1604.

P. S. Non sarà se non bene che l'Altezza V^{ra} comandasse che con ogni diligenza ci fusse mandate quattro o cinque mila palle da colubrina di libre 15 di peso, perchè dentro nella fortezza e fuori nello esercito cominciano a mancare.

(Hiv. más. bécsi hadi ltár, Feldakten 1604. X. ad 2. a.)

1643.

Bécs, 1604 szeptember 30.

10.

Mátyás főherczeg Bastának.

Rudolf császár rendelete. Hadi hírek Temesvár alól.

Der Kais. Mt. *megküldtük* dasjenige, was du uns vom 19, 20. und 21-ten dies Monats von Belagerung der Festung Gran und was damals in Friedenshandlung 15 beederseits fürgerlossen ist, den 23-isten hernacher gehorsamblich bericht und wie wir dich von gedachtem Dato genädigist erindert haben,¹ Bescheidt und Resolution begehrt, wann der Turggen bei vorigem ihrem Begehren, wegen Auswechslung der Festung Gran gegen Restituirung 20 Canisa oder Erla verbleiben, ob man in Friedenshandlung procedirn und wie weit man sich wegen Auswechslung Gran einlassen solle. *Erre válasz jövén ő Felségétől, helybenhagyta, hogy* die Auswechslung Gran *elvetettük s elrendelte: kísérelnünk meg a töröknél,* ob er Canisa, weil dieselb 25 Festung betrieglicherweis unter der Friedenshandlung angegriffen und eingenomben worden, wiedergeben wollte; darnach dass jedweder Theil, was er hat, — darunter Gran und Siebenbürgen verstanden und begriffen — behalten und ein Anstandt von zweien Jahren geschlossen werden 30 solle. *Rendeljük hát, hogy ehhez tartsd magadat* und den Caesar Gallo, der Ihrer Kais. Mt. etwas verdächtig fürkumbt, in den Friedenssach ferners nicht brauchen lassen. *Azt is szeretnők,* dass dem Obristen von Althan *támoga-*

² Folytatólag majdnem szószerint úgy, mint előbbi levelében. 35

¹ Ismeretlenek, egyik sincs meg.

tására noch etliche erfahrne Rittersleute *rendeljél*. *A mi a híreket illeti, talán már értesültél róla*, dass der Conte Dampier die Türggen und meineidigen Siebenbürger bei Temeswar aufs Hautb geschlagen und das türggische Lager
5 verstreut habe. Zu Verwirrung des Feindts wäre guet, dass solches in dem türggischen Läger spargiert würde; etc.

Geben Wien, den letzten Septembris. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár Feldakten 1604. IX. ad 16.)

1644.

10 *Esztergom alatti tábor, 1604 október 1.*

Basta Don Guillén de San Clemente prágai spanyol követnek.

La sortida que hizieron ultimamente los nostros
igen fontos volt, mert 700 török halálával végződött, de azért kevés seregemmel még mindig kénytelen vagyok estar sobre
15 la defensa.

(Egykorú másolat, firenzei áll. Medici-levéltár, filza 4578.)

1645.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 2.

Basta Farnese Ranuccio parmai herczegnek.

20 Ancorch' io creda che l'Altezza V. Ser^{ma} possa
havere inteso da qualche parte i successi seguiti sino
a qui intorno allo assedio di Strigonia, *mégis kötelességemnek tartom részletesen ismertetni.*

(Eredeti, parmai állami levéltár, Carte Farnesiane.)

25

1646.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 3.

Basta Mátyás főherczegnek.

A Szenttamás-hegyi ostrom visszaverése. Gróf Mansfeld és társainak vitézsége.

30 Per l'ultima mia de 30 del passato ¹ *kértem löszert*
s *most ismétlem kérésemet*. L'abbandonamento d'Atvan
è seguito doppo la mia venuta in campo,² et il conte di

¹ Ld. 1642. sz. a.

² Hatvan 1603 szeptember 30-án jutott újra a császáriak
35 kezébe.

Olac azt mondja, hogy havendo essi veduto Pest abbandonato e li Turchi andar verso di loro *seregük megmentése végett vonultak el alóla. A török sürgeti a béketárgyalást*, ma io non penso di voler trattare d'altro che d'una sospensione d'arme; *habár az éjjel löport kapott Budáról s így* 5 habbia questa mattina battuto con più diligenza del solito.

La persona del duca di Tesna arrivò quì hier sera, *hogy megtudja tőlem, jöjjön-e hadával ide. Ezt elrendeltem neki*, tanto più che il conte d'Empier, come mi viene scritto, ha disfatto l'inimico ne i confini di Transilvania; etc. 10

In questo punto il nemico ha dato un gagliardo assalto al monte di S^{to} Tommaso e ne è stato ributtato con molto danno.³ Il conte di Mansfeld si è portato tanto honoratamente nella sua carica che tiene in detto forte, che io non potrei tanto lodarlo appresso a V. Altezza, 15 quanto egli meriterebbe, sìcome anco il principe di Ringrof, il conte de Salmis, il conte di Collalto, Italiano et i gentilhuomini della mia casa con altri che vi si sono ritrovati, hanno combattuto valorosamente. Da' nostri sono morti circa trenta,⁴ et alcuni feriti, e de i nemici dicono da 300; 20 *s azonkivül ma bevégeztük* il ponte in tal parte che il nemico non potrà, se non difficilmente romperlo; etc.

Li Cosacchi sono arrivati quasi tutti a Comar e hoggi credo che giungeranno in campo. Io li tratterò quì, poichè la necessità m' astringe. 25

Del campo Cesareo, li 3 di Ottobre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Expedit 1604. Oct. 167.)

1647.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 3.

Basta Miksa főherczegnek. 30

Se bene intorno allo stato di questo assedio *nem történt nevezetesebb dolog, mégis részletesebben beszámolok az utóbbi két hét eseményeiről.*

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

³ Erről Pogrányi Benedek is írt még aznap, megemlítvén, 35 hogy a Szent Tamás-hegyén valókban 35-en veszték el. (Századok, 1871. évf. 289. l.)

⁴ Adata majdnem teljesen egyezik a Pogrányiéval.

1648.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 4.

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

Ho propuesto a Su Maestad Cesarea, *hogy sürgősen*
 5 *rendelje Mátyás főherceget a Comar, con que dará mucha*
calor a las cosas, hogy seregével egyesülve a törököt vissza-
vonulásra kényszerítsük.

(Egykorú másolat, firenzei áll. Medici-levéltár, filza 4578.)

1649.

10

Bécs, 1604 október 4.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta betreff Erinderung, dass der Rittmeister Sebastian
Plob von Plobenstein von sondern Ursachen wegen ins
Feldt geschickt würdet, den habe er wider den Erbfeindt
 15 *zu gebrauchen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 443. No. 22.)

1650.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 5.

Basta Mátyás főherczegnek.

20 Aus beiliegender Translation der türkischen zur
 Friedenstractation verordneten Commissarien an Herrn
 Obristen von Althan gekommenen Schreiben *megértheti*
Fenséged, mennyire kívánják a béketárgyalás folytatását.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Oct. 167.)

25

1651.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 7.

Basta Mátyás főherczegnek.

Intendo dalla lettera di V. Altezza, *hogy a kívánt*
lőszert még nem küldheti. A béketárgyalások a törökkel
 30 *tegnap megindultak. Pénzt kérek nyomorgó katonáinknak.*

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Oct. 167.)

1652.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 7.

Basta Rudolf császárnak.

Oltre a quanto scrissi alla Maestà V^{ra} li 3 del corrente ¹ *semmi különösebb eset nem történt.* 5

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1653.

Zürndorf, 1604 október 8.

Mátyás főherczeg Bastának.

Aus deinem Schreiben vom 5. dieses Monats ¹ *meg-10 értettük, mit kezdél a béketárgyalás ügyében és helyeseljük, dass du der Kais. Mt. Hofkriegsrath und Obristen zu Comorn, Hansen von Molartn Freiherrn etc. in der Sachen ein Anfang zu machen zu dir erfordert hast s végül értesítünk, dass wir uns übermorgen zu Raab mit Verleihung 15 Gottes befinden werden.*

Geben zu Zirndorff, den 8. Octobris. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár Prager HKR. 1604. No. 86.)

1654.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 10. 20

Basta Mátyás főherczegnek.

Questa mattina alle nove hore il nemico ha cominciato un' assalto contro al monte di Santo Tommaso, *mit azonban sikeresen visszavertünk s ez ostromban különösen kitünt gróf Mansfeld.* 25

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Oct. Exp. 167.)

Megjegyzés. Soranzo Ferencz prágai velencei követhez intézett majdnem szószerint egyező eredeti másodpéldánya a bécsi áll. levéltár Dispacci di Germania 34. k. 300. l.

¹ Mátyás főherczeghez intézett példánya 1646. sz. a. 30

¹ Kivonatát ld. 1650. sz. a.

1655.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 12.

Basta Rudolf császárnak.

In questa notte delli 11 corrente *az ellenség vissza-*
 5 *vonult és most Hatvan és Pest megerősítésére gondol.*

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. X. 6.)

1656.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 12.

Basta Mátyás főherczegnek.

10 Questa notte l'inimico *visszavonult előbbi táborhelyére*
s ezért várom Fenséged rendeletét további teendőm iránt.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Oct. 167.)

1657.

Bécs, 1604 október 12.

15 Mátyás főherczeg Bastának.

Wasmassen der Feind den 10. dieses Monats *álta-*
latok visszaveretett a szenttamási sánczokból kegyesen értém
s a továbbiakat belátásodra bízom.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1604. Oct. 48.)

1658.

20 *Bécs, 1604 október 13.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta solle Franciscum Grafen von Bellioiosa nach
seinen Qualitäten zu Ihrer Maiestät Diensten brauchen.

25 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 444. No. 52.)

1659.

Bécs, 1604 október 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta solle den Polavitz zu Feldt in Ihrer Maiestät
 30 *Dienst ein Intertiniment brauchen lassen, und wegen*
des D. Schwarzthalers durch Joan Baptista Carminelli
hinweggeführten Tochter.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 445. No. 66, 75.)

1660.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 16.

Basta Ferreri vercelli pk. prágai nuntiusnak.

A quest' hora dovrà V. S. Illma haver inteso la ritirata e levata del campo dell' inimico, *melynek helyébe most a tatárokat várom.*

(Eredeti más., római vatik. Borghese-ltár, III. 11. cd. köt. 224. l. — Kivonata a Nuntiaturberichte IV/1. köt. 311. sz.)

1661.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 16.

10

Basta Soranzo Ferencz prágai velencei követnek.

Scrissi a V. S. Illma l' ultimo assalto, *melyet a törökök adtak,¹ de visszaverettetvén, 14-én felkerekedtek Buda felé.*

(Eredeti, bécsi állami ltár, Dispacci di Germania 34. k. 308. l.)

1662.

15

Bécs, 1604 október 17.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta Recepisse wegen der Tartarn Coniungirung; item betreff Erinderung der ausgezeigten Quartier auf die kranken und geschädigten Knecht.

20

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 446. No. 85.)

1663.

Bécs, 1604 október [középe].

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta Recepisse wegen dass die Tartarn stark bei-
samben sein, Verschanzung des Feldtlagers, Convoierung
der Proviant und dann das Lehen auf das Kriegsvolk betreff.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 446. No. 9.)

¹ Vonatkozik Basta 1654^m alatti levelére.

1664.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 19.

Basta Murád vezérbasa, Ali basa és Habil effendi biztosoknak.

Literae per Illustres Do. V^{ras} transmissae domino
 5 de Althan vettük és első ajánlatunkhoz ragaszkodván,
 kérem mielőbbi végzésüket.

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Turcica.)

1665.

Bécs, 1604 október 19.

10 Mátyás főherczeg Bastának.

Du hast dich gehorsambist zu erindern, mit rendelt
 ő Felsége példaadásul szeptember 16-án a hűtlen Jagen-
 reiter ügyében és haditanácsot tartván a főtisztekkel, a szerint
 végezzél vele.

15 (Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Reg. Oct. 92.)

1666.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 23.

Basta Rudolf császárnak.

Hadi hírek Pest erősítéséről s a törökök egyéb szándékáról.
 20 Basta intézkedései.

Oltre a quanto scrissi alla Maestà V. Cesarea li 16 cor-
 rente,¹ non vi è altro di nuovo, se non che d'alcuni prigioni
 fatti li giorni passati s'intende che Pest si fortifica gagliar-
 damente, lavorandovi per tale effetto tre mila huomini
 25 del continuo. Molti prebecchi e fuggitivi dicono ancora, che
 tutti li Giannizzeri si partono e se ne vanno alle case loro,
 essendo quel campo tutto in scompiglio. Altri riferiscono,
 che i Turchi habbino disegno venirsene alla volta nostra,
 et altri, che vogliano mettere il campo tra qui et Uivar ;

onde io per ogni buon rispetto ho dato ordine, che le compagnie del colonnello Jagen-Raiter s'incamminassero hier mattina a quella volta per mettersi in detta piazza, acciò in ogni caso possino trattener l'inimicò sino a che si mandi nuova gente, perchè in campo credo che vi saranno 5 fanterie a bastanza da poter rispondere a nemici, quando venissero verso di noi. Hier sera li Turchi scrissero una lettera al colonnello Althan, richiedendo di voler trattar di nuovo della pace, et io ho risposto loro nella forma, che la Maestà V. potrà vedere nella inclusa copia, nella quale 10 ho fatta anco transcrivere la lettera dil nemico, perchè possa esser visto da V. Maestà quanto domandano; e del tutto ho dato conto a Sua A. Ser^{ma};² etc.

Del Campo sotto Strigonia, li 20 di Ottobre 1604.

(Eredeti, Königl. Staatsarchiv Hannover; Cod. Y. 17. IV. fol. 326.) 15

1667.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 20.

Basta Mátyás főherczegnek.

La mattina delli 18 stante *ment el Wratislav ezredes sokat szenvedett két százada. Török hírek. Hadi intézkedései.* 20 *Betegeskedése a podagra miatt.*

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Turcica.) 1772

1668.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 20.

Basta Mátyás főherczegnek.

25

Georg Basta commendirt anstatt des verstorbenen Rittmeisters Marchesi über eine Compagnie, den Capitan Martin Robert da Tregua.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 211. köt. 628. No. 97.)

² Ld. kivonatosa 1667. sz. a.

1669.

Bécs, 1604 október 20.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta soll berichten, wie es mit den Curraziern und
 5 Draconischen Compagnien beschaffen, und ob dieselben
 dem Bellioiosa kunden zugeschickt werden; wird auch
 hierin eingeschlossen, was dem von Herberstein zu Be-
 scheidt wegen seiner Publicierung erteilt worden. — Basta
 solle den Capitan Martin Roberto des Margloffs Compagnie
 10 zu einem Hauptmann fürstellen und publiciern lassen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 447. No. 96, 98.)

1670.

Buda, 1604 október 20.

Murád budai vezérbasa és társai Bastának.

*Die Schreiben, miket küldtél megértettük, de mivel
 15 már ein lange Zeit hero die Friedenstractation gehandelt
 und tractirt worden, újabb tárgyalást fölöslegesnek tartunk.*

(Egykorú német kivonat, bécsi állami levéltár, Turcica.)

1671.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 22.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Katonái zsold- és eleséghiány miatt már annyira rakon-
 czátlanok és engedetlenek, hogy kihágásaikról két fötiszjtje útján
 számol be, gyors segílyt kérvén. A közeledő téli szállás kijelölése
 25 is sürgős.*

Euer F. Dt. sein meine gehorsambe Dienst jederzeit
 bereit. Dieselbe hab ich ein zeithero etlichmaln erindert,
 was grosse Not und Armut nicht allein bei den gemeinen
 Reitern und Knechten, sondern auch allen hohen und nie-
 30 dern Befelchshabern eingerissen bishero auch die anwesendt
 Herren Obriste dahin ermahnt, dass sie ihren underhaben-
 den Reiter und Knechten aufs äusseriste mit Lehen helfen

und allem besorgenden Unrath und Mäuterei, deren sich das Kriegsvolk in gemein vermerken lassen fürkomen sollen. Ob nun wohl gemelte Herren Obriste das ihrige, wie ich zwar selbst bekennen muss, bishero treulich gethan, so ist es Ihnen doch nunmehr zu erschweigen unmöglich 5 und leider nunmehr dahin kommen, dass sich die Knecht Haufenweis zusamben voltiern, die Marcatenter plündern, ja auch noch anderer gefährlicher Reden vermerken lassen und bereit gestern solche Plünderung in starker Anzahl angefangen haben. Das ordinarie Profiantbrodt 10 wird zwar auf die Regimenter ausgetheilt, es ist aber unmöglich, dass ein Knecht mit dieser ordinarie auskommen, geschweige einer so nunmehr vom Hunger und Frost abgemalt sich davon erholen oder zu seinen Kräften kochen müge; dahero dann erfolgt, dass die 15 Knecht labloser Weis sterben und verderben oder aber dergleichen Plünderungen sich understehen müssen.

Dieweilen dann diese Not je einmal grösser, als gross und ohne Geldt allhie nicht remediert werden kann, also haben obgemeltdt anwesende Herren Obriste mit meinem 20 Rath beide Ihrer Kais. Mt. Rätth und Obriste, als Herrn Heinrich Mathes Grafen und Freiherrn von Thurn, auch Geörg Andreen von Hoffkirchen, Freiherrn etc., hiemit zu Euer F. Dt. gehorsambist abgefertigt, underthänigist bittendt, Sie wolle diese grosse Not und darauf beruhende 25 höchste Gefahr gnädigist in Acht nehmen und verschaffen, damit dem Kriegsvolk in Gemein mit Geldt alsपालdt geholfen und dardurch der mehrer Unrath und Gfahr des ganzen Lagers, (welche gwiss solcher Gestalt nit ausbleiben kann) verhüet werden müge. Inmassen dann ob- 30 gemelte beide Herren Obriste Euer F. Dt. dieser weit- aussehenden gefährlichen Sachen halb mehrers gehorsamblich relationirn werden und ich mich im übrigen auf Ihr Relation underthänigist referirn thue.

So kommt auch die Zeit nunmehr herzue, dass man 35 sich zu Feldt nicht lang wirdt aufhalten, sondern das Lager solvirt und jeder Obrister mit seinem underhabenden Kriegsvolk in die Quartier begeben müssen. Damit nun

dies auch mit seiner Ordnung zu Verhütung des armen, ohne des ausgesaugten Manns beschehe und jeder Obrister auf solchen Fall sich in sein Quartier zu begeben wisse, also werden Euer F. Dt. ohne mein Gebetmassgeben
 5 gleichfalls dahin gnädigist zu gedenken haben, damit obgemelter Herr Obrister jeder sein Quartier benennt und sie darauf beschieden werden mügen. Welches Euer F. Dt. ich der erfordernten hohen Notturft nach nicht verhalten, deroselben mich beinebens underthänigist befehlen solle.
 10 Geben im Christlichen Feldtlager oberhalb Gran, den 22. Octobris. Anno 1604.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1672.

Bécs, 1604 október 22.

15 Mátyás főherczeg Bastának.

Solle Petro Torin zu seinem Aufwarter zu Feldt brauchen.
 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 447. No. 104.)

1673.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 23.

20 Basta Murád budai vezérbasa és társai részére.

Hoc die mihi redditae fuerunt literae Illustrium Do. V^{rum} ¹ és mivel kérésük teljesítésére Mátyás főherczegtől kell végzést várnunk, 3—4 napi türelemre kérem.

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Turcica.)

25

1674.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 23.

Basta Mátyás főherczegnek.

Küldvén Fenségednek a törökök újabb levelét, stehet anjetzo in deroselben fernerem gnädigsten Resolution,
 35 *hogy mit feleljek reá.*

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Turcica.)

¹ Vonatkozik a török békekövetek 1670. sz. a. levelére.

1675.

Győr, 1604 október 25.

Mátyás főherczeg Bastának.

Was die türkischen zur Friedenshandlung Deputierten *kivánnak, megértettük e hó 23-iki leveledből* ¹ *s hogy* ⁵ *mit feleljél reá, részletesen utasítunk.* Was wir dir vor diesem der schlesischen 300 Pferde und Pezzischen Regiments 6 Fährdel von den Haiducken erlittenen Niederlag in Oberhungern communicirt haben ² *megerősítést nyert,* kivált von dem Feldobristen Grafen Belgioioso *jött 15-iki* ¹⁰ *adorjáni levele által, s miután a gróf Váradra vonult, sürgösen küldjél neki segítséget, vigyázva, hogy a hajdúk útközben meg ne támadják.* ³

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Turcica.)

1676.

15

Bécs, 1604 október 25.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta Credenzschreiben für Herrn Grafen von Sulz zu Musterung des Kriegsvolks zu Feldt und Austheilung der Lehen. ²⁰

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 448. No. 115.)

1677.

Bécs, 1604 október 25.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta solle wegen Ausfertigung der Passzetteln auf ²⁵ *die Marcatanter bei der alten Feldt-Proviantordnung verbleiben lassen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 448. No. 118.)

¹ Jeleztük előbbi számunkban. ² Nincs meg.³ A hajdúk e támadása lévén kezdete a Bocskay-fölkelésnek, ³⁰ Basta főügyelme és ereje most már ennek leverésére irányult.

1678.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 26.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Gróf Belgioioso leveretésének híre. Megsegítésére négy ezre-
5 det kellene küldeni. A török Pestet erősíti.*

L'altro giorno significai a V. A. Ser^{ma} qual fusse il parer mio intorno al rimediare in qualche parte alla disgrazia accaduta al Generale dell' Ungheria¹ et hora in questa notte passata ho havuto avviso, che il nemico
10 habbia risoluto di spedire alla volta di Transilvania 10 m. cavalli, quali non posso sapere, se di già gli habbia mandati o no, se ben presto se ne dovrà haver certezza. In qualunque modo si sia, torno a nuovo a replicare a V. Altezza, che non sarà se non bene per mantenere quello che resta nella
15 devotione di Sua Maestà, di inviare a quella volta quattro reggimenti, duoi di cavalleria e duoi di infanteria, se ben dubito, che sarà cosa difficile a far muovere questa gente, senza un gagliardo pagamento, salvo però il reggimento del duca di Tesna, che essendo pagato dalla Slesia, non
20 desidera altro che incamminarsi verso quella provincia.

Io non posso sapere quello, che sia avvenuto della persona del conte Belgioioso, perchè quando fusse perso (come si vocifera) converria pensare di mandar quivi ancora qualche huomo di recapito. Ma, se li pezzi di artiglieria, li
25 quali si dice il nemico haver conquistati in questa ultima rotta data alli nostri, sono de grossi, come ne è sparsa, le città di Transilvania e forse anco i castelli, i quali non so io, come siano ben provvisti di vettovaglie e però mandar genti in quelle parti, lo trovo molto necessario e che
30 si faccia con ogni maggior prestezza; altrimenti dubito, che i nemici si impadroniranno talmente di quella provincia, che sarà poi impossibile a poterneli più discacciare, perchè il Polacco, insieme col Moldavo non vorranno perdere l'occasione da lor tanto tempo desiderata.

35 L'inimico di qua s'intende che continua a fortificar

¹ Gróf Belgioioso megveretését érti.

Pest, havendolo ristretto assai più di quello, che soleva essere, e finita che havrà l' opra, pure che sia per andarsene verso Constantinopoli, il che si tiene per fermo. E quanto alla scorreria, che fecero i Turchi ultimamente per il paese, non hanno fatto danno alcuno di momento, perchè furono impediti dal Colonitz.

Del Campo Cesareo, li 26 di Ottobre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, Feldakten 1604. X. ad 10. a.)

1679.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 26. 10

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta die condemnirten Althanischen Haubtleut und Befelchshaber, dass sie sich in anwesender Belagerung der Festen Gran ehrlich verhalten und bitten, dass ihre Verbrechen nachgelassen. 15

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 211. k. 628. No. 125.)

1680.

Pest, 1604 október 27.

Murád budai vezérbasa és társai Bastának.

Des Herrn Schreiben haben wir empfangen ¹ s ha ²⁰
a békét igazán akarjátok, küldjétek követéiteket császá-
runkhoz.²

(Egykorú német fordítás, bécsi állami levéltár, Turcica.)

1681.

Pesti tábor, 1604 október 28. 25

Murád budai vezérbasa és társai Bastának.

Des Herrn an uns gethanes Schreiben haben wir empfangen és ámbár arról panaszkodik benne, dass er bis dato nicht weiss, wessen wir gesinnet sein, *véglegesen*

¹ Vonatkozik négy nap előtti, 1673. sz. a. levelére. 30

² I. Ahmed szultán, 1603 óta.

értesítjük, dass ihr uns Gran, Szécsén, Novigrad und Visegrád gebet s mi is közbenjárunk bei unsern Kaiser und dem Serdar, dass sie euch dargegen Erla und die zwei Häusel so darneben, erfolgen lassen und der Fried
 5 *also geschlossen sei vagy ha azt nem akarjátok, tartsátok meg Esztergomot és küldjétek követeiteket császárukhoz, miként mi is embereinket menesztjük a ti császárotokhoz a végleges béketárgyalás érdekében.*

(Egykorú német fordítás, bécsi állami levéltár, Turcica.)

10

1682.

Esztergom alatti tábor, 1604 október 29.

Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

Col piacere ch' io sento, *ha Fenségednek szivességet tehetek, készséggel szolgálók al conte di Rivara raccoman-*
 15 *datomi da lei per la sua gratissima de 25 del passato.¹*

(Eredeti, mantovai állami Gonzaga-levéltár, fasc. 533.)

1683.

[Innsbruck,] 1604 október 31.

Miksa főherczeg Bastának.

20 *Quae de statu obsidionis Strigonii rerumque in ea hinc inde gestarum ad nos ex castris Caesareis de 3. huius mensis perscribis¹ örömmel értettük és neked további jó sikert kívánunk.*

(Fogalmazvány, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

25

1684.

Esztergom alatti tábor, 1604 november 3.

Basta Mátyás főherczegnek.

Későbbre igéri véleményét Rudolf császár kívánságáról.

30 *a V. A. Ser^{ma} sopra il particolare delle cose di Transil-*

¹ Nincs meg, ismeretlen; jeleztük 1635. sz. a.

¹ Ld. kivonatosan 1647. sz. a.

vania, e più che volentieri direi il mio parere quale egli sia, ma vedendo le cose di Ungheria superiore tutte in confusione, giudico meglio aspettar l'esito del mio viaggio in quelle parti,¹ *hogy annál alaposabb jelentést tehessenek róluk.*

Del Campo Cesareo, li 3 di Novembre 1604.

(Eredeti, bécsi udv. könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1685.

Bécs, 1604 november 3.

A Bécsi udvari kamara Bastának.

Néhai Schütter örökösei hajlandók Rudolf császár ¹⁰
kivánságára Bastának a greizensteini uradalmat készpénz-
ért jövő karácsonykor átengedni, dabei auch den, unterm
Greizenstein zu Leobersdorf gelegenen Freihof, welchen
der Schütter seeligen absonderlich mit Vorwissen und
Zuelass der Nieder-Oesterreichischen Cammer aus des ¹⁵
Land-Marschälkischen Gerichts Executorie geledigt und
als sein Eigenthumb an sich gebracht, s így reméljük,
hogy der Herr Graf werde weiter kein Bedenken haben,
auf höchsternennter Ihrer Kais. Mt. hievor beschehenes
und dem Herrn Grafen durch uns vom 6. Septembris ²⁰
angedeutes gnädigstes Begehren,¹ derselben die Herrschaft
Hust, sammt deren Salzgrueben zu Marmaros zu Handen
der Zipserischen Cammer wider abzutreten; etc.

Wien, den 3. Novembris. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. ltár, Hungern 1604-iki 14426. sz. a.)²

1686.

Komárom, 1604 november 4.

Mátyás főherczeg Bastának.

Kérünk, adjál véleményt in höchster Geheimb als-
paldt bei diesem Currier, mit feleljünk Radul és Simon ³⁰

¹ Basta innen másnap, november 4-én indult a fölkelők ellen Felsőmagyarországba.

² Említettük az 1611. sz. a. levél Megjegyzése végén.

³ Nehezen olvasható részeit ellenőriztük és javítottuk 1770-iki hitelesített bécsi másolatáról; Erdélyi fiskális levéltár, 35 XIII. b. szekrénye H. fasc. 1.

vajdáknak ő Felségéhez küldött kívánságaira. Együttal jelentem, hogy tegnap délben etlich hundert Türken und Tartern über die Raab gesetzt s négy falut felperzseltek, de lovasaink elűzték őket és zsákmányukat is elszedték.

5 (Hurmuzaki: Documente IV/I. k. 400. 1.)

Megjegyzés. Ez a rendelet Bastát már nem találta Esztergom alatt, honnan november 4-én kerekedett fel táborával.¹

1687.

Dezséri tábor,¹ 1604 november 6.

10 Basta Mátyás főherczegnek.

Per non haver meco secretario Unghero in cui potessi confidare, nem mertem elolvasatni a Moldovából jött magyar levelet, de a mennyire a német levelekből kitűnik, a havasalföldiek vorriano introdurre nella Valachia Simeone, 15 fratello di Hieremia, a miben a török keze is benne van és mivel queste sono genti da non si fidar di loro, nem igen ajánlom a vajda támogatását, mivel il vaivoda Radul quando non servisse ad altro, servirebbe per antemuro alla Transilvania. — Nagy podgyászunk és a szűk utak 20 miatt non si possono fare più di due leghe il giorno, de azért spero domane essere a Karpona.

(Hurmuzaki: Documente IV/I. k. 401. 1.)

1688.

Prága, 1604 november 6.

25 Rudolf császár Bastának.

Basta wird ersucht, dass er sich zur Stillung der Oberhungerischen Tumults brauchen lassen solle.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 6.)

¹ Florio Czézár jelentése Prágából, 1604 november 15-én; 30 modenai áll. ltár »Carteggio degli ambasciatori Estensi in Germania« busta 58.

¹ E levél kelte kiadásában hibásan így van írva: Erge, míg az eredetijében Egeg olvasható, s mivel egy másik levelében így találjuk: Di Egeg, egy németnyelvű levele keltében meg 35 Dezsér-t látunk, kitűnik, hogy az olasz íródeák e szó első tagját — olasz hangzásától irányítva — határozónak vélte s így lett Dezsér-ből olasz fonetikával: Di Egeg!

1689.

Bécs, 1604 november 6.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta würdet des Feldtobristen Bellioiosa Schreiben wegen Befürderung der Hülfen zu Erhaltung beider Provinzen: Oberhungern und Siebenbürgen überschickt.

i (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 452. No. 32.)

1690.

Róma, 1604 november 6.

VIII. Kelemen pápa Bastának.

10

Esztergom alatti hősiességeért üdvözlétét és áldását küldi.

Dilecto filio nobili viro Georgio Basti, Caesarei exercitus in Ungaria locumtenenti generali.

Clemens papa VIII.

Dilcte fili nobilis vir salutem et apostolicam benedictionem. Hoc tempore christianae reipublicae infensus hostis, quod multa conetur, nihil proficiat momenti, velitque dumtaxat, non possit, quamquam Deo acceptum debeamus referre, tanta tamen est hominum de tuae nobilitatis virtute opinio atque expectatio, ut te duce rei militaris tam perito, Turcici belli exitum prorsus formidet nemo. Ut idem hoc sentiamus nos quoque a te, quae sunt adhuc res praeclare gestae, vire postulant, unumque hoc vel maxime, quod gravissima cum nunc obsidione Strigonium, tu animo erecto atque invicto, impetum fregeris inimicorum, iisque spe potiundi amissa, istinc se proripientibus publicum metum, publica laetitia commutaveris. Tuae laudi cum Nos imprimis studeamus tantam tibi gratulamur celebritatem, cupimusque tuae virtuti debitos fructus te ferre laetos atque uberes. Quo tu fortius posthac hostium obsistas machinationibus

sarto protege te nostrae quam tibi impartimur, apostolicae benedictionis.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Novembris MDCIIII. Pontificatus nostri anno decimotertio.

(Hiv. más. római vatikáni ltár, Arm. 44. vol. 56. fol. 35.)

1691.

Róma, 1604 november 6.

Aldobrandini Cinzio bíboros államtitkár Bastának.

10 *Üdvözli Esztergom felmentésével tanúsított hősiességéért.*

Tra tanti desiderii, ch' io sento nell' animo, nessuno è più intenso di quello che di vedere ogni giorno la grandezza di V. S. cresciuta di splendore et di merito. Il che essendole succeduto in questa nuova impresa della liberatione di Strigonia dall' assedio del Turco, *szívből üdvözlöm.*

Di Roma, li 6 di Novembre 1604.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár, III. 33. köt.)

1692.

Dezséri tábor, 1604 november 7.

20 Basta Mátyás főherczegnek.

Hieri sera circa a mezzanotte è venuto avviso che Cassovia, Eperies e Leuciovia si sono date al nemico Bochkai,¹ *a miért sürgős segítséget kérek, s ha lehet il Koloniz is jöjjön, hogy sikeresen működhessem ellene.*

25 (Eredeti, bécsi hadiíltár, HKR. Exp. 1604. Nov. 36.)

1693.

Dezséri tábor, 1604 november 7.

Basta nyilt paransa a hét kir. szab. bányaváros tanácsának.

30 *Mivel ő Felsége alsómagyarországi hadával nach Oberhungern húzódom, rendeljük és kérjük, hogy a városokban és községekben einen stattlichen Vorrath an Prot, Wein, Pier und andern Victualien gyűjtsetek.*

(Eredeti, Besztercebánya levéltára, fasc. 257. No. 32.)

¹ Leveleiben Basta itt említi először Bocskay István nevét, 35 a ki ellen most harczolnia kellett.

1694.

[Dezséri tábor, 1604 november 7.]

Basta emlékirata Mátyás főherczeg számára.

Bocskay fölkelése fontosabb, mint gondolják, ezért jészkében kell erőtlenné tenni, vagyis Várad körüli várait elfoglalni, a hajdúkat pedig díj ígéretével rávenni Bocskay megöletésére. De szükséges, hogy Váradra kellő élelmiszert küldjenek, a havasalföldi vajda meg seregekkel támogasson.

Discorso e considerationi date dal Signor Basta a Sua Altezza sopra le provisioni da farsi in Ungheria superiore contra il Bochkai.

Il motivo quale ha fatto il Bochkai nell' Ungheria superiore è per avventura di maggiore conseguenza, che quella, che molti si danno a credere, particolarmente per il rispetto di religione tanto desiderata da' popoli di quella provintia. Onde conviene ogni modo cercar mezzi sufficienti per estinguer quest' incendio, innanzi che più s'accresca e divenga maggiore. Però non sarà se non bene, incamminare a quella volta li 8 mille fanti et li 2 mille cavalli già destinati, con li due capi già nominati; avvertendo però sopra tutto, che si vadi accortamente e col calzar di piombo, senza avventurar cosa alcuna, ma con il corpo unito tirar diretto a snidare l' inimico suddetto dalli castelli, che possiede intorno Varadino, il che non sarà molto difficile, potendosi et dal detto loco di Varadino, et da Sacmar cavar artiglieria grossa a bastanza per poter batter detti castelli, perchè levatoli quelle retire, conviene che il nemico se ne cali alla volta di Temesvar, già che in Transilvania non sarà accettato; non perchè quei popoli siano ben affetti verso di noi, ma perchè non vedranno apparenze di forze reali, et però io credo fermamente, che essi stiano a vedere l' esito delle cose, il che anco m' immagino, che faranno alcune altre provincie di Sua Maestà. S' avvertirà anco molto bene a non voler tentar cosa alcuna per mezzo di cavalcate, come si suol fare, perchè per l' odio naturale, che è tra quei del paese et noi, non si potrà far cosa così segreta, che il nemico non ne sia avvisato, il

'quale sendo armato alla leggiera, potrà prevenir li nostri. In oltre si provvederanno tutte le piazze della maggior quantità di vettovaglie et monitione di guerra, che sarà possibile, acciò havendo qualche sinistro, possino con
 5 l' intrattenere il nemico dar tempo a Sua Maestà di provveder alle cose sue. E questo conviene eseguire con ogni celerità possibile. E con l' occasione della partita di queste genti verso quella parte, si potrà mandar con essi quella maggior quantità di polvere, che sarà possibile.

10 Sarei ancor di parere, che si procurasse di trattar con gli Aiduchi segretamente, inducendoli con prometter loro e premii, e perdono ad ammazzar detto Bochkai, perchè, come gente avara et volubile, facilmente potriano eseguir questo trattato, et però vorrei, che tutti gli Aiduchi,
 15 quali si piglieranno in questo pincipio, non fussero fatti morire, come hanno meritato, ma che si trattasse con essi dolcemente et si vedesse di tirarli a far detto trattato.

Convorrà anco di tener la mano, che i soldati non faccino disordine e danno per il paese, per non irritar mag-
 20 giormente i regnicoli, e sarà anco necessario, che Sua Altezza scriva alla Camera Sepusiense et al conte Belgioioso, che quanto prima faccino ordinare a Varadino buona quantità di grani, poichè la guerra si ha da fare in quelle parti.

Parmi anco che Sua Altezza dovesse scrivere al
 25 vaivoda di Valachia, che dovesse in ogni evento, che il nemico entrasse in Transilvania, mandare al conte Belgioioso (caso che da lui ne fusse ricercato) il maggiore aiuto et soccorsi di genti, che gli fosse possibile.

(Egykorú más. bécsi áll. ltár, Dispacci di Germania 34. k. 331. l.)

30 *Megjegyzés.* Basta e nevezetes emlékiratát Soranzo Ferencz prágai velencei követ 1604 november 15-ikén írt jelentéséhez mellékelten küldte meg a velencei tanácsnak. S mivel Basta a hajdúk első mozgolódásáról és Belgioioso kapitány Váradra vonulásáról először Mátyás főherczeg október 25-iki (1675. sz.)
 35 leveléből értesült, Bocskay szerepéről és a havasalföldi vajda ajánlközásáról meg november 6—7-ikén ír (1687. sz. levelében), valószínű, hogy az egész az ekkor írta meg dezséri táborozásában Mátyás főherczeg felszólítására, a ki az emlékirat egyik részletére november 13-iki (1701. sz.) levelében látszik reflektálni.

1695.

Körmöczbánya, 1604 november 7.

Körmöczbánya város tanácsa Bastának.

Was für grossen unüberwüdtlichen Schaden die Althanischen Knecht in unsern Stadtdörfern *müveltek*, ⁵ *bizonyára tudja, tegnapelőtt óta azonban etlich Compagnien Wallonen dúlnak falvainkban, kiknek elviteléért esedezőnk.* (Eredeti, Körmöczbánya ltára, II. k. 26. része 3. fasc. 759. sz.)

1696.

Prága, 1604 november 10.

10.

Rudolf császár Bastának.

Basta soll sich bei jetzigem oberhungerischen Tumult des Nyari Paulen bedienen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 11.)

1697.

15

[Rimaszombat, 1604 november 11.]

Lippai Balázs Bastának.

Ertesítem, hogy sereggemmel itt tartózkodom, miután Tokaj, Kassa, Szenárő, Putnok és Szádvár már hatalmunkba jutott.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1699. sz. leveléből.) ²⁰

1698.

Esztergári tábor, 1604 november 13.

Basta Kollonitsch Seifried alsómagyarországi kapitánynak.

Erindere denselben hiemit, dass ich an gestern auf Mittag allhier zu Estergar mit dem Läger ankommen ²⁵ *és mivel az ellenfél támadásra készül, nagyon szeretném, ha repülve idejöhetne, dann ich für gewiss achte, über vier Tage nicht ablaufen werden, dass die Schlacht mit den Haiducken angehen solle. Mátyás főherczegnek szóló levelemet, kérem, továbbítsa.*¹

30

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Nov. 57.)

¹ Ezt következő 1699. sz. a. közöljük.

1699.

Esztergári tábor, 1604 november 13.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Az ellenfél támadni készül s így Basta kénytelenségből
5 megállott. Lippai Balázs levele hozzá. A tokaji és szendrői
vár elfoglalása.*

Hiersera arrivai in questo luogo d'Estergar, dove
intesi per cosa certa, che il nemico si trovi nel villaggio di
Rimaszombat con sette pezzi di artigleria, e per quanto
10 si intende, risoluto di combattere, il che è stato cagione,
che io mi ha fermato hoggi in questo posto, per mettere in
ordine la gente e domani con l'aiuto di Iddio partirò alla
volta del nemico ; parendomi, che non ci sia altro rimedio
che questo, perchè altrimenti si potria dubitare della
15 perdita di tutto il regno. Dicono alcuni, che sieno in numero
di 30 m. et altri di 50 mila, ma questo non impedirà l'an-
dare avanti, giudicando io, che quanta più gente saranno,
maggiore anco deve essere la confusione. Ho anco ricevuto
una lettera da Lippai Balás, che si intitola *Luogotenente del*
20 *Bochkai*, il contenuto della quale non è altro, che il farmi
sapere, come egli con la sua gente si trova a Rimaszombat
con la sua gente, per defendermi la entrata ; e per una certa
via di bravata mi notifica la perdita di Tokai, insieme
con quella di Cassovia, Sendreö e Putnok insieme con Sad-
25 var.¹ Ma poco importa, poichè il tutto consiste in questo
fatto d'arme, che aspettando il nemico si dovrà fare fra
duoi o tre giorni al più tardi.

Io trovo la gente molto ben disposta e disingannata,
che questa rebellion non è altrimenti per la religione, come
30 il nemico si è lassato intendere, e ne ha pubblicato fuora
la voce, poichè hanno tagliato a pezzi i presidii di Tokai
e Sendreö, doppo l'essere usciti sotto parola di securezza,
il che veramente è stata la pena del peccato, che hanno
commesso in haver reso quelle piazze così malamente,
35 come si dice.

¹ Irva olasz fonetikával így : Sahtuar.

Non ho più che dire a V. A. Ser^{ma}, se non che se sarà possibile l'avvisarò di quanto succederà; etc.

Dal campo a Estergar, li 13 di Novembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Nov. 57.)

1700.

5

Esztergári tábor, 1604 november 13.

Basta Besztercebánya város tanácsának.

Levelüket sammt den darin verzeichneten, uns presentierten Victualien und Wildtgeflügels *megkaptuk és köszönjük.*

10

(Eredeti, Besztercebánya levéltára, fasc. 341. No. 10.)

1701.

Bécs, 1604 november 13.

Mátyás főherczeg Bastának.

Tűkos »Handbillett« a Bocskay-felkelés fegyveres leverésére. 15

Ob wir nun wohl gern und lieber sehen, dass diese Unruhe mit Accordo, als dem Schwert gestillt würde, so wollen wir doch auch nicht ungerne sehen, dass soliches sine praeiudicio der Catholischen Religion und Ihr Mt. Autorität geschehe, es wäre dann so augenscheinliche Gefahr und Unmöglichkeiten vorhanden, dass man zu Verhütung eines grössern Übels dringlich was thuen müesste. Sollet Ihr aber die Gelegenheit wie in Siebenbirgen bekümmen, dardurch sowohl der Religion, als Ihr Mt. das Ihrige erhalten wüerde, so wär dieses Euch bei Ihr Mt. rühmblicher. Stellen es also in Discretion, dem wir mit Gnaden gewogen verbleiben.

Geben in der Stadt Wien, den 13. November. A. 1604.

Hátlapján Mátyás főherczeg kezével: Dies solle alsपाल्दत in höchst Geheimb, ohne alle andere Intitulation, allerdings wie hierhin concipierten Zustandt in Form eines Handschreibens geschrieben und mir überschickt werden.

(Fogalmazvány, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1702.

[Esztergári tábor], 1604 november 14.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Basta bericht, dass in Mangel des Lehen und Proviant-
5 Zufuhr von den Kriegsleuten Schaden beschiebt ; bitt umb
die Zahlung zu befürdern.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 211. k. 645. No. 41.)

1703.

Árva vára, 1604 november 14.

10 Thurzó György árva megyei főispán Bastának.

*A mellékelt iratot küldvén, kérem, értesítsen a felkelők
elleni sikereiről.*

(Elveszett v. lappang ; Basta 1710. sz. a. válaszából.)

1704.

15 [Palánka,] 1604 november 15.

Kollonitsch Seifried kapitány Bastának.

*Értesítem, hogy a kívánt puska port számára allbereit
nach Setschin küldettem.*

(Elveszett v. lappang ; Basta 1708. sz. a. leveléből.)

20

1705.

Bécs, 1604 november 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Nachdem wir uns zu Gnaden erindern, mit igértünk
seregeid számára, küldünk egyelőre 20 ezer frt zsoldot kiosz-
25 tásra és továbbit négy nap múlva.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13638.)

1706.

Bécs, 1604 november 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Abschrift des Befelchs an Herrn Basta betreffs Defen-
dierung der Oberambtleut in den Pergstädten für der Rebel-
lanten in Oberhungern Fürbrechen.*

(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Prot. Exp. 1604. fol. 939.)

1707.

Bécs, 1604 november [középe.]

Mátyás főherczeg Bastának.

10

*Basta soll den Landtsknechtjendrich zu Toggai, Hansen
Spaiser wegen der entstandenenen Rebellion in Oberhungern
nach Gelegenheit derselben Festung Beschaffenheit, wessen
er sich zu verhalten, bescheiden.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 456. No. 114.) 15

1708.

Osgyáni tábor, 1604 november 18.

Basta Kollonitsch Seifried kapitánynak.

Az ellenfél megverése. Némethi Balázs elfogatása.

Avisier den Herrn hiemit, dass ich angestern mit 20
dem Läger auf Osgyán zuekommen, den Feind allda
antreffen und alsbald in die Flucht geschlagen,¹ obwohlen
sich auch ein ziembliche Anzahl in den Castell hinein
riterirt und sich so viel sie uns daraus gewehrt, so werden
sie sich doch ferner nit halten mügen. Verhoffen also,²⁵
ob gleich bei diesen Scharmützel wenig Todt geblieben,
die Sachen in Kurz wiederumb zue vorigen *statu* zu bringen,
welches ich den Herrn in Eil *pro nova* andeuten wollen.

Datum im Läger zue Osgyan, den 18. Novembris.
Anno 1604. 30

P. S. Des Herrn Schreiben von 15 dits² hab ich
anheut dato wohl empfangen und den Inhalt dessen wohl

¹ A csata tehát november 17-én volt, nem 14-én, miként
a *Magyar hadi krónika* II. része 160. l. is olvasható.

² Jeleztük 1704. sz. a.

verstanden. Was nun das Pulver anlangt, wölle der Herr
Verordnung thuen, weilen der Herr schreibt, dass das
Pulver allbereit nach Setschin führen lassen, dass es dorten
wohl verwarter bis zue meinem weitem Erklären verbleibe.
5 Ferner solle ich meinem Herrn Sohn nicht bergen, dass
mir gleich das dies Schreiben zuegemacht werden sollen,
der Némethi Balás, des Bochkai Obrister, welcher sich
als man das Castell einbekommen befunden, fürgebracht
worden; den hab ich alsbald bei einem Fuess aufzuhenken
10 anbefohlen. Des Herrn Brueder, Herr Ferdinand von
Kollonitsch ist gestern im Sturm geschädigt, aber doch
nicht tödtlichen verwundt. Ist mir herzlich leid, dass
dieser Unfall beschehen. Actum, ut supra.

Megjegyzés. E levelet címzettje másolatban 1604 no-
15 vember 19-én Palánkáról megküldte Selmeczbánya város taná-
csának, kérve, hogy közöljék a többi városokkal is példaadásul:
dann also gehets zue, wann man sich wider seine von Gott
vorgesetzte ordentliche Obrigkeit so rebellisch erzeiget.

(Hiv. más. Besztercebánya levéltára, fasc. 279. No. 18.)

20

1709.

Osgyán, 1604 november 18.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Basta der meineidigen Haiduggen Niederlag halber.*¹

(Említve a bécsi hadi ltár HKR. Reg. Prot. 1604. Dec. No. 8.)

25

1710.

Osgyán, 1604 november 18.

Basta Thurzó György árvamegyei főispánnak.

Recepimus literas Do. V^{rae} die 14. et 15. instantis
mensis¹ és szívességét köszönve értesitem, hogy tegnap
30 nos proelium habuisse cum his Bochkai seguacibus, kiket
megvertünk.

(Eredeti, árvaváraljai Thurzó-levéltár, No. 576.)

¹ Azonos lehetett a Kollonitschnak írt levél tartalmával.

¹ Ismeretlenek, de az elsőt 1703. sz. a. jeleztük.

1711.

Bécs, 1604 november 19.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta werden etliche Schreiben, so an die Spanschaften
gefertigt worden, überschickt, dieselben seinem Gutachten 5
nach ferrer zu dirigirn.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 454. No. 81.)

1712.

Prága, 1604 november 19.

A Prágai udvari kamara Bastának.

10

Was dem Herrn Zipserischen Cammer-Präsidenten
wegen der Cammer, dem Mustermeister Lassota *hallgatása*
und des Wardeinerischen Gelds zu berichten, *megértheti a
nekik szóló mellékletekből.*

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinanzen 13.638.)

15

1713.

[Putnoki tábor,] 1604 november 22.

Basta Kollonitsch Seifried kapitánynak.

*Jelentem, hogy magyar csapatjának hadnagya, Nagy 1
György, mielőtt ráakadtunk volna a lázadókra, hozzámjövén 20
sich den Weg auf den Feind zu weisen anboten, unter-
wegs von mir abgeschweift, voran und dem Némethi
Balás zugezogen und alles verkundschaftet; kérem tehát
üldözze s ha lehet, fogja el, hogy hűtlenségeért lakoljon.*

(Elveszett v. lappang; Mátyás főherczeg 1725. sz. a. leveléből.) 25

1714.

Putnoki tábor, 1604 november 23.

Basta Rudolf császárnak.

*Az ellenjelet három napja üldözi. Lippay Balázs levele.
Káthay Mihály Bocskayhoz pártolt. Hadi végzés, hogy Basta 30
Kassa felé induljon.*

Con la venuta di Oratio Borboni havrà V. M. Sacra^{ma}
inteso la rotta data alli nemici, e della presa di Némethi
Balás, doppio la quale l'inimico s'è andato ogni giorno

¹ Irva hibásan így: Naidt.

rinforzando, particolarmente con l'arrivo di Lippay Balás, che in quel tempo si trovava verso il Sepusio, e saranno, per quanto s'intende, circa 10 m. o 12 m. huomini a cavallo, e tra loro pochissima infanteria. Con tutto ciò non ardiscono aspettarmi, ma vanno fuggendomi innanzi due o tre leghe, immaginandosi forse, che io sia per seguirli con la sola cavalleria et in quel modo separatamente provar la lor fortuna. Ma io congetturando questo lor pensiero, vo camminando con tutto il corpo unito, il quale in modo alcuno non intendo di separare. Gli ho seguitati già per tre giorni continui con tutto il campo, et in questo punto arrivo al castello di Putnok, abbandonato da loro, et essi si ritrovano a Sajó San Petro, di modo che s'io voglio attendere a seguitar costoro, sarà un non finirla mai, e tra questo mezzo il tempo si potrà guastare e darne non poco impedimento. E però penso esser meglio voltar verso Cassovia, poichè m'hanno ceduto l'entrata del paese et assicurarmi da quella parte, e di quivi poi voltarli dove farà di bisogno, già che Tokai è tuttavia in potestà della Maestà Vostra.

Subito doppo la rotta data a Némethi Balás, mandai lettere di perdono agli Aiducchi, i quali mostrorono desiderio d'accettar la gratia, del che accorgendosi Lippay Balás, mi pare che sinistramente habbia esposto il senso delle mie, scritte all'università degli Aiducchi, e così hoggi mi risponde fuori di proposito ; di modo che mi fa credere, che costui mosso da qualche interesse, habbia voluto mettere in desperatione detti Aiducchi, e questo credo io, che faccia, per volerci poi includere il Bochkai, se ben non ne so altro, perciò che in quel che toccava al detto Lippay di già gli havevo mandato il perdono et egli mostrato di accettarlo.

Intendo anco per cosa certa, che Michel Káthai habbia discacciato da Kálló il presidio Alemanno e dichiaratosi per il Bochkai, e si ritrova hora nel campo con gli Aiducchi.

In questo punto si metterà in consulta, quale de duoi partiti si deva eleggere : o di seguire il nemico, o di andar verso Cassovia. Et in somma non posso dire altro a V. Maestà, se non che io non perderò oncia di tempo, e spero

in Dio di ridurre questa provincia all' obbedienza di V. Maestà, sì come era prima. Tra tanto trattengo tuttavia vivo detto Némethi Balás, per cavar da lui quel che si potrà, poichè promette di fare assai, conforme a che andrò governandomi, e dandone avviso a V. M. Sacra^{ma}, alla quale con più comodità darò risposta alle sue delli 13, 17 e 19. dell' instante ; etc.¹

Del campo a Puchtenock, li 23 di Novembre 1604.

Si è trattato dipoi in Consiglio quale de duoi partiti già detti si dovesse pigliare, cioè di andare a trovare il nemico o vero tirare a Cassovia ; ma tutto il Consiglio ha giudicato esser meglio che si vada a Cassovia, la quale pigliata che sia, darà gran timore a tutta la provincia e farà perdere il credito a nemici, e subito si andarà a Kálló, quale non potrà far molta resistenza, e se il nemico vorrà impedirci de' nostri disegni, potremo sempre combattere, e non havendo essi piazza alcuna saranno forzati a separarsi. Et io ancora mi appiglio a questo parere, come più utile a V. Maestà.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Feldakten 1604. XI. 5.) 20

Megjegyzés. Basta 1708. sz. a. levelében ugyan azt írta Némethiről, hogy «éppen akasztatja», de egyelőre megkegyelmezett neki, mivel azt ígérte, hogy életéért kézbeadja neki Szendrő várát, a hová Basta el is indult ; de a mint Edelényhez értek, egy hidnál Némethi a vízbe ugrott, hogy kiszabaduljon fogságából, hanem a Mansfeld-ezred egy puskása utána vetette magát és kardjával fejét vette ;² míg más forrás szerint Basta november 30-ika éjjelén ölette meg.³

1715.

Prága, 1604 november 23.

30

Rudolf császár Bastának.

Ex literis tuis 18. huius mensis datis ¹ et ex relatu Horatii Borboni *nagy örömmel értesültünk sikereidről és*

¹ Egyik sem maradt meg, s még tartalmukat sem ismerjük.

² Spontoni id. m. 269—270. l. De hibásan írja Szendrőt így : 33 fortezza di Sant' Andrea.

³ Ortelius krónikájának 1613-iki kiadása 87. l.

¹ Nincs meg, de azonos lehetett 1708. sz. levelével.

laudamus prudentiam ac fortitudinem tuam... Ad reliqua literarum tuarum capita paulo post separatim respondebitur.²

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. No. 9. Exp.)

5

1716.

Prága, 1604 november 23.

Rudolf császár Bastának.

Wir haben aus deinem Schreiben... verstanden, *mit végeztél a hajdúkkal s rendeljük, hogy a lázadók ingó és ingatlan jószágait foglald le számunkra.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14426.)

1717.

Prága, 1604 november 23.

Rudolf császár Bastának.

Wir haben aus deinem Erindern mit Gnaden verstanden, *mint verted le a hajdúkat s rendeljük, hogy ha visszafoglalod Kassát, vedd védelmedbe az elhalt Feldtzahlambtscontrollor, Georgen Petzen nachgelassene Wittib, ihre Kinder und Güter.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14426.)

1718.

Bécs, 1604 november 24.

Mátyás főherczeg Bastának.

Adjon véleményt arról, jó lenne-e az erdélyi kamarát Gyulafejevárhoz közel felállítani s tanácsosaiúl erdélyieket is kinevezni.

An uns hat die Röm. Kais Mt. gnädigst gelangt, wie dass Sie erindert worden, dass zu besserer Beförderung

² Erre vonatkozik a következő két levél.

des Cammerwesens in Siebenbürgen rathsamb wäre, einen oder mehr ins Landt alldort angesessne, weil die Frembden nit stätig bei dem Dienst sein können, zu Cammer-Räthen alldort zu bestellen und zu verordnen, darzue Ihrer Mt. Balthasar Bornemisza, Gabriel Haller 5 und Hans Rehner als taugliche Subiecta fürgeschlagen worden; darnach sintemalen die Stadt Clausenburg den hungrischen Gränitzen näherer, den siebenbürgischen aber zu weit entlegen, dardurch man nit aller Orten, wie es oft die Noth erfordert, rath schaffen könne, dass es besser 10 wäre, die Cammer in umbillicum provinciae näher Weissenburg zu transferiren, damit sie so wohl den Zekeln, als andern Enden besser bei der Hand sein könnte: deroweg dann benebens höchsgedachte Kais. Mt. gnädiglich befohlen, dich hierüber mit deiner Meinung zu vernehmen, 15 welches dann hiemit beschiebt, und ist darauf in Ihr Mt. Namen unser gnädiger Befelch, du wollest uns hierüber mit Guetachten ehist berichten; etc.

Wien, den 24. Novembris. Anno 1604.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14426.) 20

1719.

Róma, 1604 november 27.

Aldobrandini Cinzio bíboros, államtitkár Bastának.

Készséggel támogatja azt a szándékát, hogy fiát pápi pályára szánja s bővebb adatokat vár róla. 25

Non solo V. S. non deve restare di comandarmi, et di valersi di me, *de szabadon teheti mindenkor.*

Ho visto quanto ella mi scrive nel particolare di suo figliolo che vorebbe dedicare alla Chiesa, et ne ho tenuto proposito con Sua Santità, la quale ascoltò questa risolu- 30 tione di V. S. con particolar benignità et mi disse, che desiderava sapere l'età del figliolo; etc.

Di Roma, li 27 di Novembre 1604.

(Hiv. másolat, római vatikáni Borghese-ltár, III. 33. köt.)

1720.

Szendrői tábor, 1604 november 29.

Basta Kassa város tanácsának.

*Hűségre inti, rendelvén, hogy a lázadók jószágát foglalja
5 le ő Felsége számára.*

Quanta rebellio et insurrectio Haidonum nonnullorum, etiam regnicolarum a Sua M^{te} deficientium orta erat vobis quoque satis manifesta omnia et bene cognita esse non dubitamus. Itaque cum iam tum primis exercitus,
10 tum etiam hesternus cum omnibus auxiliis et copiis Turcarum ac aliorum etiam Bochkaianas partes tuen[*das*] Dei auxilio a nobis profligatus sit, ac cum ab initio semper animi nostri erga vos sinceritatem et benevolentiam experti sitis, nunc quoque has ad vos exarandas
15 duximus, hortantes, ut de salute et commodo vestro mature prospiciatis ac consultatis, nobisque ex fratribus vestris cum plenaria instructione quid facturum estis obviam mittatis, ac in pristina fidelitate Suae M^{tis} perseveretis. Quod si hoc feceritis, non detrimento, verum
20 commodo vestro fu[er]it. Quod autem ad res Germanorum sive reliquorum fidelium Suae M^{tis}, si quae superessent, attinet, eas intactas ac illaesas, ut reserventur volumus. Rebellium vero seu infidelium, qui a Sua M^{te} defi[ce]runt, res universas et si ipsimet in civitate praesentes essent,
25 a vobis arestentur et ad ulteriorem dispositionem nostram detineantur cupimus. Et bene valeant.

Datum ex castris ad Zendreo positis, die 29. Novembris.
Anno 1604.

*Hátán egykoru írással: Kerékgyártó Mátyás felesége,
30 Turterebesi Zsuzsánna elszökött. Föl kel találni, kézhez adni marhájaival együtt. Megyen el Gyarmati Menyhárt és Kovács Máté. Sub sigillo civitatis. M.*

Korizmán Sándor nemes embernek írni, Váli Borbély Istvánné leánya Suska nála; meg ne tartsa; maga megyen
35 bíró pecségi alatt.

Külczime: Iudici primario, caeterisque iuratis civibus ac univ[er]sis inhabitatoribus civitatis Cassoviensis etc.

Alatta : Anno die 29. Novembris hora 1 postmeridiana.

Ujabb rájegyzés : Georgii Basta de bonis rebellium pro parte Maiestatis Sacratissimae arestandis. Anno 1604.

(Eredeti, Kassa város levéltára, 5098. sz.)

1721.

5

Szendrői tábor, 1604 november 29.

Basta Mátyás főherczegnek.

Sietve értesítem, hogy avendo dato una rotta al Bochkai, insieme col Bechtes bassà e Tartari, látván, ch' il nimico haveva abbandonato il presidio di Sendreo, vi pose dentro 10 300 fanti et una compagnia di cavalli s most indulok tovább Kassa visszavivására.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1729. sz. a. leveléből.)

1722.

Szendrői tábor, 1604 november 29.

15

Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

Tisztelettel jelentem, hogy tegnap reggel arattam második győzelmemet contra los rebelles a Bessenyő, miután en el partirme la mañana de los 26 del village de Edelinio harmadnap a hídnál még egyszer levertük a török-tatár 20 haddal egyesült felkelőket.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1741. sz. a. leveléből.)

1723.

Szendrői tábor, 1604 november 30.

Basta Miksa főherczegnek.

25

Jelentem, hogy Esztergom alól indulva dopo 17 giorni di cammino találkoztam az ellenséggel Osgyánnál, hol megvertem s folyton követvén, 28-ikán reggel újabb fényes győzelmet arattam fölötte.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1778. sz. a. leveléből.)

30

1724.

Bécs, 1604 deczember 1.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wir erindern uns zwar gnädigst, mit igértünk a 20 ezer
5 *frt küldésekor, de mivel nem lehetett, csak most küldhetünk*
ismét 80 ezer forintot katonáid zsoldjára.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13638.)

1725.

Bécs, 1604 deczember 2.

10 Mátyás főherczeg Bastának.

Aus deinem Schreiben vom 18 . . . und 23. Tag jüngst
verloffenen Monats¹ megértettük, a mit irtál és szándékaidat
helyeseljük. A mit Kollonitsch kapitánynak múlt hó 22-én
wegen seiner hungarischen Compagnie Leutnant Nagy
15 Georg irtál, szintén megkaptuk² és ellene szigorúan járunk el.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1604. Dec. No. 8.)

1726.

Bécs, 1604 deczember 2.

Mátyás főherczeg Bastának.

20 *Graf Basta werden die 13 teutsche Knecht, so von*
Toggay under der oberhungerischen Rebellion auf Sendreö
und folgundts hieher komben, zugeschickt, dieselben wieder
nach Toggay zu verschaffen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 458. No. 4.)

25

1727.

Bécs, 1604 deczember 3.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wirdt der hungerischen Cammer zu Pressburg
Beschwehrung wider der Wallonen grossen Mutwillen und
30 *Gewalttätigkeit gegen Ihrer Mt. Güeter und Underthanen*
eingeschlossen, soll solches bei ihnen ernstlich abstellen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 458. No. 11.)

¹ Ld. kivonatosan 1709. és 1714. sz. a.² Kivonatát ld. 1713. sz. a.

1728.

Kassa alatti tábor, 1604 deczember 3. éjjelén.

Basta Kassa város tanácsának.

Ideérve ő Felsége hadaival, felszólítalak, adjátok meg a várost, mire a lázadóknak teljes bocsánatot biztosítok és 5 falaitokat is kímélni fogom.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1729. sz. leveléből.)

1729.

Kassa alatti tábor, 1604 deczember 4.

Basta Mátyás főherczegnek.

10

Az este ideérve, készül a város ostromára, de nincs elég serege, ágyuja és löszere. Küldjenek hát, ha azt akarják, hogy a fölkelést még e télen leverje. Bocskayval tart a nemesség és a nép ; de a kassaiak is védik magukat és Basta kegyelmi levelére nem is feleltek. 15

Con una mia de' 29 del passato ¹ diedi avviso a V. A. Ser^{ma} della rotta data al Bochkai, insieme col Bechtes bassà e Tartari, doppo la quale havendo trovato ch'il nimico haveva abbandonato il presidio di Sendreo vi pose dentro 300 fanti et una compagnia di cavalli, et oltre ²⁰ alle vettovaglie che vi son trovate dentro diedi ordine ancora che vi si mettessero altre del contorno, dove n'era gran copia, sì come credo haveranno eseguito ; et dal suddetto Sendreo venni per la dritta alla volta di Cassovia, dove arrivai hieri sera, et in somma trovai che erano ²⁵ entrati dentro da 600 Aiduchi, col qual numero hanno superato gl'habitatori della città ; et non ostante ch'io habbia mandato loro questa notte lettere di perdono assai ample, ² non hanno però sin hora voluto rimuoversi dalla loro ostinatione, ma continuano tuttavia a difendersi con ³⁰ ogni lor potere. Il Bochkai si ritrova verso Ghins ³ et per aiuto li sono arrivati Valentino Homonnai et il Magochi, ⁴

¹ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.² Közöltük 1720. sz. a. szövegében.³ Göncz, Abauj vm. ⁴ Mágócsi Ferencz.

che forse come giovani si son lasciati indurre dagl'altri, che non hanno voluto dichiararsi, ma stanno aspettare l'evento delle cose ; et pare ch'esso Bochkai habbia fondata ogni sua speranza sopra gl'aiuti de' Turchi, se ben credo
 5 per me, che non debba haverne alcuno. Et se io havessi artiglieria grossa potrei promettermi espugnar questa città in pochi giorni ; ma il peggio che sia è, ch'io non so dove pigliarne ; tuttavia non si lascerà di tentar l'impresa per qualsivoglia via, se pur il tempo non si mutasse, sen-
 10 done stato sin hora molto favorevole.

Ho mandato questa notte 2 m. cavalli a Eperies per intender, qual sia l'animo di quella città, dalla quale se sarà fedele, potremo ricever molto comodità et spero haver nuova al più tardi verso la mezzanotte, conforme a che
 15 si anderanno regolando le cose ; tuttavia non sarà se non bene, che l'Altezza V^{ra} scrivesse a Sua Maestà acciò facesse ogni opera per incamminare a questa volta 3 o 4 m. fanti Alemanni, con quattro mezzi cannoni, poichè non sappiamo dove trovar artiglieria grossa, acciò potessimo anco questo
 20 verno finir questa guerra, giachè tutta la nobiltà et il popolo sono adherenti al Bochkai ; non so che frutto sarà per partorire. La fanteria nostra è molto diminuita et però, come che ho detto, se Sua Maestà desidera finir la guerra questo verno, conviene in ogni modo mandarmi gli aiuti
 25 suddetti, accompagnati con palle et polvere, perchè sopravvenendo i cattivi tempi, non posso far altro che mettermi in qualche cantone di questo regno et rinfrescar la gente. Scrivo questa con molta fretta, poichè mi trovo occupato nell'assedio di questa città ;⁵ ma con la prima como-
 30 dità scriverò poi più amplamente.

Intanto supplico V^{ra} Altezza a dar quest' avviso a Sua Maestà, poichè io per mancamento di tempo non posso farlo, et come ho detto, a non perder tempo a mandarmi gl'aiuti suddetti di gente, artiglieria et monitione.

35 Dal Campo Cesareo sotto Cassovia, alli 4 Dicembre 1604.
 (Egykorú másolat, római vatikáni Borghese-ltár, III. 92. bc. köt.)

⁵ Ostromát Basta meg is kísérelte s a kassaiak viszonzták is lövéseit, de félbe kellett hagynia, mert a halálra éhezett német gyalogság nem akart a falak közelébe menni ; Spontoni id. m. 277. l.

1730.

Eperjes, 1604 december 9.

Basta védőlevele Lócse, Bártfa, Eperjes és Kis-Szeben szabad királyi városok részére.

Demnach vor etlich wenig Wochen neben dem ganzen 5
 obern Kreis Ungern, die armen fünf königlichen freie
 Städt dieser Ort in äusserster unvermeidlicher Noth, lei-
 der Gott Erbarms gerathen, also und dermassen, dass
 soliche wider aller Menschen Sinn und Gedanken, plötzlich
 als mit einer Wasserfluet, von denen widerwärtigen über- 10
 schwemmet, sonderlich aber und zu vorderist die Haupt-
 stadt Caschau, darzue sich dann Herr Feldtobrist ¹ aus
 tragenden Ambt, da zuemahl billich hätte finden und
 nicht weichen, viel weniger vor der Stadt Eperjes fürüber
 schleichen, einbekommen, und aber aus sonderlicher 15
 Schickung Gottes des Allmächtigen diesen allen Übeln
 zeitlich bevor zukommen, der Hoch- und Wohlgeborne
 Garf, Herr Georg Basta mit der Röm. Kais. Maiestät christ-
 lichen Kriegsvolk herein ins Landt gelangt, des gänzlich ²
 Fürhabens und Meinung diese fünf freie Städt mit gött- 20
 licher Hülf neben dem ganzen Landt in vorigen und zwar
 besseren Zuestandt zu bringen, auch nunmehr Ihr Gnaden,
 Herr Georg Basta durch die hochgeborne, edle, gestrenge
 Herren: Georg Friedrich Grafen von Hollach, ³ Herrn Hans
 Kristoffen Freiherrn von Puechheim ⁴ und Herrn Melchior 25
 Rottwitz, den fünf freien Städtin Ihr. Kais. Mt. Gnad in
 allen gueten anbieten und vermelden lassen, neben christ-
 licher wohlmeinender Erinnerung von der gewöhnlichen
 Treu und Beständigkeit gegen Ihr Kais. Maiestät, als unse-
 ren allergnädigsten Herrn nicht abzusetzen, sondern viel- 30
 mehr, wie bis anhero, also auch künftig bei deroselben in
 allem Gehorsamb zu verbleiben, als thuen gegen Ihr Mt,
 unsern allergnädigsten Herrn, sowohl gegen höchstgedach-

¹ Belgioioso generális. ² Másolati példányában: göttlichen.

³ Másik példányában így: Grafen von Hohenlohe.

⁴ Irva így is: Buchaim.

ten Herrn Grafen Georgen Basta, wie die vier freien Städte, als Leutsch, Bartfeldt, Eperjes und Szeben, uns solicher angebotenen kaiserlichen und ganz väterlichen Gnad⁵ zum allerunterthänigsten, gehorsambist bedanken.

5 Und weilen vorgedachte, hochgeborene edl gestrenge Herren, Herren als Abgesandten im Namen Ihrer Gnaden, Herrn Basta an die Stadt Eperjes, darbei sich der andern jetzt gedachten Städt *Amisssaten* auch gefunden abgesandt worden, der Meinung, von Ihnen zu vernemben, wessen
10 sie gegen Ihr Mt. gesinnet, neben gänzlicher Vertröstung und Zuesag, dass solicher Ihrer Standthafftigkeit, Gehorsamb und gewöhnlich Treu sie hinfüro erspriesslich geniessen und sich darbei herzlichen werden zu erfreien haben, als haben sich die Städt Eperjes, sambt denen
15 andern freien Städten dahin entschlossen, dass sie, wie bis anhero, also auch künftig bei Ihr Kais. Mt. standthafftig verbleiben und neben deroselben Leib, Guet und Bluet zuesetzen wöllen, mit angehängter undterthänigster Bitt, Ihr Kais. und Kön. Mt. geruehen dieselben, sambt
20 und sonderlich bei den nachfolgenden Puncten allernädigist zu erhalten.

Erstlich. Damit uns hinfüro und zue ewigen Zeiten das *Liberum exercitium religionis nostrae* und die freie Übung Augspurgerischer *Confession*, so Anno Eintausend
25 fünfhundert und dreissig dem hochlößlichsten Kaiser *Carolo Quinto* zu Augspurg im Reichstag eingereicht worden, möchte von Ihr Kais. Mt. so wohl Ihren *Successoren* künftig unverhinderlich zuegelassen werden.

Zum Andern. Auf dass Ihr Gnaden, Herr Basta nicht
30 allein für seine eigene Person uns hierüber schriftlich *assicurire*, sondern auch bei Ihr Kais. Mt. derogleichen zu wegen bringen, damit wir eine Versicherung ob solichen freien *exercitio religionis nostrae*⁶ *authentice* und *patenter* eine Versicherung eheist haben und bekommen mügen.

35 *Zum Dritten.* Damit Ihr Kais. Mt. uns und unsern Nachkhommen in unsern uralten *Privilegien*, Freiheiten

⁵ Másik példányában még ez is: und Officien.

⁶ E mondat kiegészítő mellékmondata más tentával írva.

und deroselben Articln, Puncten und Clausen neben denen wohlhergebrachtten üblichen Gewohnheiten aller gnädigist erhalten, auch dieselbigen wegen unserer vorigen und jetzigen Treu, Gehorsamb und Beständigkeit, so viel möglich vermehren wollen. 5

Zum Vierten. Auf dass Ihr Kais. Mt. den Städten und Ihren Einwohnern das jetzige genötigste und gezwungene Übertreffen, darmit sie sich gegen Ihr Mt. hochvergriffen, indem sie von denen widerwärtigen, da sie sich keiner Hülfe in so grosser Eil zu getrösten und wider so grosser 10 Macht viel zu schwach befunden, übermahnet, sich ein Zeitlang übergeben müessen, hinfüro allergnädigist nachsehen und zu ewig Zeiten weder sie, noch ihre Nachkommen entgelten wollen lassen.

Zum Fünften. Weilen auch vielen ehrlichen Leuten 15 dieses und anderen Ländern von denen Widerwärtigen 7 gewaltttätigerweis in diesen Städten viel Sachen von Geld und Geldeswert genommen, als wollten Ihr Kais. und Kön. Mt. soliche Städt und ihre Inwohner in- und ausserhalb des Landts hierumb nit *molestiern* lassen. 20

Zum Sechsten. Weilen wir dann den Feindt nicht allein im Landt, sondern auch allbereit täglich für unsern Mauern und Städten künfftig haben werden, als wollten Ihr Kais. Mt. diesen Städten ganzen Landt und das Königreich in Hungern zum Besten durch Ihr Kriegsvolk in 25 Ihren vaterlichen Schutz allergnädigist nemben und nit Not leiden lassen.

Zum Siebenten. Weilen auch sonsten diese arme Städt durch das langwierige Kriegswesen allenthalben entschöpft und in die äusseriste Armuert geraten, Ihr Kais. Mt. 30 wollen ihrer mit Einlosierung des Kriegsvolks allergnädigist verschonen, da sie sich hergegen aller Beförderung der *Victualien*, umb eine billiche Bezahlung, so viel ihnen möglich undterthänigist er bieten.

Zum Achten und schliesslichen *Supplicando* unter- 35 thänigist begehrend, Ihr Gnaden, Herr Basta wölle die armen bedrängten Caschauer und Spanschaften, so ebener-

7 Másik példányában : Heiduggen.

massen übereilet, auf ihr diemitigs Zuefallen väterlich bedenken und zu Gnaden auf- und annemenben.

Und haben also gegen Ihr Gnaden, Herrn Georgen Basta die obgedachten vier küniglichen freien Städt sich
 5 auf Ihr gnädiges Begehren undterthänigister gehorsambist *resolvirn* wollen, solliche undterthänigister Diemuet bit-
 tendte Ihr Gnaden wollen solliche unsere Antwort gnädiger-
 lichen vermerken.⁸

Wir Georg Basta Grafe zu Hust und Marmaros,
 10 Röm. Kais. und Kön. Maiestät Rath und Gubernator
 in Siebenbürgen, und General Leutenambt in Hungern.
 Thuen Kundt öffentlich vor jedermennigelig, dass dem-
 nach die vier Städt Oberrn Kreis Hungern, nämlich
 Leutsch, Bartfeldt, Eperjes und Szeben, von denen rebel-
 15 lischen in verschiener Zeit übereilet und denselben aus
 hochdringender Notturft etlichermassen beigepflichtet,
 und aber anjetzo die Kaiserliche Gnade, so ihnen von uns
 angetragen worden, undterthänigist und gehorsambist
 angenommen, auch uns schriftlichen *assecurirt* bei ihren
 20 Eidts-Pflichten, versprochen ferner von der Röm. Kais.
 und Kön. Maiestät, als Ihr allergnädigister Kaiser, König
 und natürlichen Erbherrn nicht abzuweichen, sondern
 beständigelig durch Gottes Gnaden bei deroselben in
 Glück und Unglück zu halten, als haben sie uns diemieti-
 25 gist bittendt angelangt, dass wir vorgeschriebene Articulen
 und Puncten, nit allein für uns *acceptirn* und bestätigen,
 sondern auch mit allen Fleiss dahin bemüehen wollen damit
 diese Puncten und Articlen eheist von höchsternennter
 Ihrer Kais. und Kön. Maiestät *speciali privilegio accep-*
 30 *tirt, ratificirt* und *confirmirt* werden möchten.

Derohalben wir dann solliche vorgeschriebene Artiel
 und Puncten aus Kaiserlicher Kraft und Vollmacht nit
 allein für uns *acceptirt* und *ratificirt* haben, sondern er bieten
 uns auch über solliche zu halten, versprechen auch hiemit
 35 gewiss- und eigentlich, dass höchsternennter Ihr Kais.

⁸ Másolati példányában folytatólag: und unser gnädiger Herr und Schutzherr, wie bis anhero, auch hinfort sein und verbleiben. (Meg van idáig egykorú keletnélküli másolatban a M. N. Múzeumi levéltár törzsanyagában is.)

und Kön. Maiestät dieselben allergnädigist *acceptirn*, *ratificirn* und *speciali privilegio confirmiren* werden, jeder Stadt in Sonderheit. Zu mehrerer Sicherheit haben wir unser Petschaft hierauf drucken lassen und uns mit eigner Handt undterschrieben. 5

Geschehen und gegeben in Eperies, den neunnden Tag Decembris. Anno Eintausend sechshundert und vier Jahr.
G. Basta mpr.

Kivül: Litterae assecuratoriae Generosi Bastae super confirmatione libertatum pro civitatibus Cassovia, Bártfa,¹⁰ Eperjes, Cibinum. Anno 1604 emanatae.

(Eredeti, Bastának piros, fehér, sárga és fekete színű selyemzsinórra nyomott pecsétjével és aláírásával megerősítve, Bártfa város levéltárában.)

Megjegyzés. Ez egyezséglevél egykorú másolata megvan¹⁵ a bécsi hadügyi levéltár HKR 1604. Dec. 21. Expedít jelzése alatt, rövid latin kivonata pedig egykorú másolatban a római vatikáni Borghese-levéltár I. 966. kötete 91—92. l.

1731.

Eperjes, 1604 december 9. 20

Basta kapi Kapy János és atyjafiai¹ részére.

Siessenek táborába a hajdúk ellen, a haza felszabadítására.

Postquam insignis illa petulantia, invasio et depraeditio inclyti huius regni Hungariae per perfidos istos Haidones *miatt ő Felsége a haza megmentésére küldvén,*²⁵ *szerencsésen ideértünk, intjük, hogy minél nagyobb erővel personaliter ad castra nostra sub Caesareae Regiaeque M^{ts} vexillum quamprimum veniant, hogy egyesült erővel ellentállhassunk a hajdúknak és küzdhessünk a haza felszabadításáért, szentül igérvén ő Felsége nevében, hogy non*³⁰ *solum in suis antiquis libertatibus et privilegiis conservabimus, sed et unicuique liberum religionis suae usum et exercitium permittimus.*

(Erdélyi Történelmi Adatok 1858-iki III. k. 323—324. l.)

Megjegyzés. Eperjes város polgáraihoz intézett szószserinti³⁵ példányának másolata a M. Nemz. Múzeum kéziratára 2359. Fol. Lat. kötete 1. lapján.

¹ Ezek Kapy Zsigmond, László, András, Miklós és Sandrin.

1732.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 9.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Jelentem, hogy szerencsésen ideérve békés egyezséget
5 kötöttem a négy szabad királyi város követeivel.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 1742. sz. a. válaszából.)

1733.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 9.

Basta Rudolf császárnak.

*Fel ségeddel tudatom, hogy ámbár idáig baj nélkül
10 eljutottam s a városokkal megbékéltem, nekem zur Bestärkung des oberhungarischen Kriegsheeres 2000 gute Musketiere . . . wie auch Geld und Tuch küldjön sürgösen.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 1742. sz. a. leveléből.)

1734.

Bécs, 1604 deczember 9.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta solle bei dem ihme undergebenen kaiserlichen
Kriegsvolk guete Discretion halten, damit des Nicolai Dersfi
20 Güeter und Underthanen möchten verschont werden.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 459. No. 48.)

1735.

Bécs, 1604 deczember 11.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta soll berichten, wie es sich mit Aufgebung Sendreö
25 verlossen, auch was mit denen herauskommenen Knechten
fürzunehmen sein möchte.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 460. No. 49.)

1736.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 12.

Basta Lőcse város tanácsának.

Nachdeme wir in Erfahrung kumben, *hogy a lázadók-
nak ott a polgároknál letéve sok ingó jószáguk van, rendel- 5
jük, hogy azokat számunkra lefoglaljátok.*

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 27. sz.)

Megjegyzés. Hasonló Bártfa város tanácsához intézve.

1737.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 14.

10

Basta Lőcse város tanácsának.

Nachdeme bei dieser Ihrer Kais. Mt. vorstehunden
Kriegs-Expedition an Zindstricken Mangel erscheint,
küldjeteek sürgösen egy csomót.

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 29. sz.)

15

Megjegyzés. Hasonló Bártfa város tanácsához intézve.

1738.

Eperjes, 1604 deczember 15.

Basta Thurzó György árvamegyei főispánnak.

Literas Ser^{mi} archiducis Mathiae *sajátjával együtt 20
ma vevén, kérem juttassa a mellékelt fasciculum literarum
szintén ő Fensége kezeihez.*

(Eredeti, Thurzó-akták, 71. csom. 4. sz. — O. l.)

1739.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 17.

25

Basta Mátyás főherczegnek.

*Nem lévén elég erőm a támadásra, folytatom die an-
gefangene güttige Tractation zur Stillung der oberhunga-
rischen Rebellion.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 1756. sz. a. válaszából.) 30

1740.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 18.

Basta Lőcse város tanácsának.

Nachdem wir zu weiterm unserm Vorhaben auf-
 5 brechen und zu Recuperierung dieses Landts *tovább aka-*
runk menni, küldjetez az ágyúkhöz sürgősen 30 lovat.

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 24. sz.)

1741.

Eperjes, 1604 deczember 18.

10 Basta San Clemente prágai spanyol követnek.

Az osgyáni, bessenyői és edelényi csaták leírása.

Con mis ultimas de 29 del pasado ¹ di parte a V. S...
 de la segunda vitoria que tuve contra los rebelles a Bes-
 senyő el primer domingo del Adviento,² mas porque me
 15 he certificado que las cartas han ido a manos del Bochkai.
 me ha parecido tornar a replicar lo que en aquellas decia
 y es como despues de la primera rota que di a Nemethi-
 Balás al village de Osgian me resolví de ir derecho con el
 exercito a Casovia, no queriendo perder mas tiempo en
 20 seguimiento del enemigo, que iba huyendo con su cabal-
 leria en el partirme la mañana de los 26 del village de
 Edelinio habiendo nosotros de pasar dos riachuelos sobre dos
 puentes y estando el enemigo a la cara, esperando ocasion
 de dar en la retraguardia de nuestro exercito, hice resolucion
 25 por asegurar las cosas de inviar el bagage y los carros ade-
 lante y quedarme atras con tres regimientos de infanteria
 y la mayor parte de la caballeria y desta suerte estuve en la
 batalla hasta medio dia que acabo de pasar el bagage los
 enemigos con los, quales se hallaba en persona Bechtes
 30 Baxa de Buda y el de Agria con hasta 3000 Turcos y Tar-
 taros juntamente con el Bochkai y que la tarde antes
 habia llegado con hasta 5000 hombres de socorro, viendo
 que habia quedado desta parte del puente poca gente de

¹ Nincs meg, kivonata 1722. sz. a. ² November 28-ikán..

la mia cargaron con todo su exercito sobre el regimiento del Conde de Mansfeld, donde yo me hallaba en persona y fue tanto el valor del dicho Conde y regimiento, que pasamos la rivera sin desorden alguna. Murieron de los nuestros hasta 200 y de los enemigos mucho mayor numero.³ Fuimos despues a alojar sobre ciertas montañuelas sitio aventajoso para nuestra infanteria y donde el dia siguiente de 27 nos vino a buscar el enemigo hecho superbio por la carga que nos dio el dia antes al pasar del puente, pensando que nuestra retirada fuese fuga, mas hallandonos prevenidos en la batalla no quiso venir a las manos y estuvo a la vista hasta la tarde y viendo yo que tenia intencion de tenerme opreso, para que no pudiese moverme, ni ir a buscar mantenimientos y considerando los peligros y daño, que desto podia seguir, me resolví la mañana siguiente, que eran 28, de asaltar el campo del enemigo y habiendo puesto tacitamente el exercito en batalla, me encamine por una cierta valla que venia a dar al del enemigo, por la qual ayudado de una niebla espesa me llevo sobre el sin ser visto, ni sentido y al amanecer los acometi con tanta resolucion, que en un mismo tiempo ganamos tres piezas de artilleria y se separo su infanteria y caballeria y despues de dos horas de combatimiento por la misericordia de Dios la vitoria se señalo por nuestra, poniendose su caballeria en manifiesta huida, quedando muerta la mayor parte de la infanteria con muchos Turcos y Tartaros con ganancia de muchas banderas y de siete piezas de artilleria y de los nuestros no creo, que murieron mas de 40 y entre ellos el Conde de Salmes, capitán en el regimiento del coronel Flaus, despues de dicha vitoria por no tener yo artilleria gruesa y por haber los Ungaros, que residen en Casovia recibido un presidio superior a los Tudescos que alli residen no me parecio conveniente tentar aquella empresa sino por ser la soldadesca muerta de hambre y mal tratada venirme a Eperies, donde a 8 dias que me hallo habiendo alojado

³ Az edelényi csatát részletesen leírja Spontoni, id. m. 270—276. l. Ortelius krónikájának 1613-iki kiadása 84—87. l. és Szamosközy István, munkái IV. k. 260—261. l.

esta gente en los villages convecinos para refrescarla del gran trabajo que ha pasado entretanto estoy esperando dinero conque i la llegada del Kolonich que no podra tardar de 6 a 8 dias procurare de tentar alguna otra cosa
 5 en servicio de Su Magestad.

De Eperies, a 18 de Diciembre 1604.

(Eredeti, simancasi spanyol áll. főlevéltár, Secr. de Estado 708.)

1742.

Bécs, 1604 december 18.

10 Mátyás főherczeg Bastának.

Wir haben aus beiden deinen gehorsamen Schreiben vom 4. und 9. dieses Monats ¹ *győzelmeid lényegét* vernommen, *a részleteket tartalmazó november 29-iki leveled* ² *azonban nem jutott hozzánk; de kívánságod szerint elrendeltük Kollonitsch kapitánynak, hogy segítségedre siessen.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Dec. 77. Reg.)

1743.

Bécs, 1604 december 18.

Mátyás főherczeg Bastának.

20 Wir vernehmen gnädigist, dass bereit etliche Städt in Oberhungern *ő Felsége hűségére tértek*, welches unzweifelich aus deiner Fürsichtigkeit und deiner hierunter gebrauchten Discretion und Fleiss herkombt *és rendeljük, hogy a mi gyanús leveleket találnál az illető városok kanzel-*

25 *láriáiban, sürgösen küldd fel hozzánk.*
 (Fogalmazvány, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1744.

Prága, 1604 december 18.

Rudolf császár Bastának.

30 *Abschrift kaiserlichen Schreiben an Herrn Basta und Volkhardten Widtmer betreff Einziehung der Rebellen in Oberhungern Güetern.*

(Kivonat, bécsi Kpü. levéltár, Prot. Exp. 1604. fol. 1042.)

¹ Az első 1729. sz. a. kivonatoltuk, a második ismeretlen.
 35 ² Ezt is csak fenti spanyol szövegében ismerjük.

1745.

Eperjes, 1604 deczember 19.

Basta a felsőmagyarországi rendeknek.

Litterae assecuratoriae ad magnates et comitatus Superioris Hungariae datae per comitem Bastam. 5

Georgius Basta etc.

Quod cum Nos a Sacra^{ma} Caesarea Regiaque Maestate, domino nostro clementissimo, ingruentibus hisce seditiosis motibus, non ad depopulationem depraedationemque Dominationum Vestrarum,¹ aut aliquod derogamen¹⁰ Hungaricae nationis, verum futuro commodo ac utilitati volentes esse et succurrere afflictissimae huic patriae, cum plenaria autoritate et valido exercitu huc expediti sumus. Nam, quae et quanta rebellio seu insurrectio sub certo praetextu ac persuasionibus a Stephano Bochkay¹⁵ orta et inchoata est, praetextum ipsum ex actis eius Dominationibus Vestris constare non dubitamus, itaque ne animi nostri sinceritas et benevolentia eo clarius Dominationibus Vestris Magnificis eluceat, persuasum sibi habeant tam Dominationibus Vestris Magnificis, quam omnibus²⁰ iis, qui timore perculti vel vi adacti partes Bochkayanas secuti, ad gratiam Suae Maiestatis redire verentur, delicta hactenus patrata condonare ac sublevare volumus, eosdemque tam in bonis nobilibus quibusvis, quam iuribus possessionarum, religione, privilegiis, antiquarum eorum²⁵ immunitatibus praetacta plenaria autoritate, a iam fata Sua Maestate nobis attributa fide nostra mediante assecuramus, superindeque ad omnes clausulas a Sua Maestate literas confirmatorias, primo quoque tempore et sine ullo defectu pro certo, promissa fide nostra mediante,³⁰ sancte promittimus. Quapropter, ut Dominationum Vestrarum Magnificarum fidelitas nobis certius constet, cum easdem amantes proprie esse scimus, ad evitandum illud durum intollerabileque Turcicum iugum, quod huic pro-

¹ Hibásan irva így: Vestrae.

vinciae imponere student, se in castra Suae Maiestatis huc absque ulla procrastinatione quo potest maiori numero et apparatu conferant, easdem amice hortamur. In reliquum etc.

5 Eperies, 19. Decembris. Anno 1604.

(Egykorú másolat, bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Dec. 121. Exp. és a római vatikáni Borghese-ltár I. 641. és II. 164. köteteiben.)

1746.

Eperjes, 1604 december 20.

10 Basta Lócse város tanácsának.

Demnach allhie an der Futterei grosser Mangel erscheint, *kérünk, küldjeteek sürgösen egy vagy több kocsi zabot.*

(Eredeti, Lócse város levéltára, I. o. 77. csomó 23. sz.)

1747.

15 *Prága, 1604 december 21.*

Rudolf császár Bastának.

Vitézségét dicsérve, segílyt ígér, de inti, hogy a felkelést lehetőleg békés módon szüntesse meg.

Etsi nullas abs te literas hactenus accepimus, nisi
 20 unas quarto huius mensis die ad Ser^{mum} archiducem
 Mathiam, fratrem nostrum charissimum scriptas,¹ intelli-
 gimus tamen diversorum nunciis ac literis, quam indefes-
 sum te praebeas ac strenuum, ut motus istos ad pristinam
 tranquillitatem reducas, quos conflictus, quae certamina
 25 cum confluentibus illis hostium obstinatorum turbis sus-
 tineas. In quo cum felices hactenus expeditionis successus
 consecutus sis, confidimus divino concessu ad optatum
 omnia finem brevi redactum iri. Et quoniam exercitum
 nostrum laboribus illis et conflictibus valde extenuatum
 30 ac debilitatum audimus, ut supplementum unius regimenti
 brevi mittatur, curamus; interim vero benigne te monitum

¹ Ld. 1729. sz. a. szövegében.

volumus, omnia, ut tentes, num reliqui motus pacificis (quod malimus) componi modis possint. Qua in re prudentiam singularem ac sollicitudinem adhibebis. De caetero tibi gratiam nostram, quam mereris clementer offerimus.

Datum Pragae, 21. Decembris 1604.

5

(Egykorú másolat, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. No. 9. Exp.)

1748.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 22.

Basta Lőcse város tanácsának.

Euer Schreiben, neben Überschickung der begehrten 10 Anzahl Ross véve, készségteket köszönjük.

☞ (Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 22. sz.)

1749.

Eperjes, 1604 deczember 22.

Basta Lőcse város tanácsának.

15

Praesentium exhibitorem, generosum dominum Ciriacum Feigel, Suae M^{tis} Caesareae annonarium bizonyos ügyben hozzátok küldvén, intiünk, adjatok szavainak hitelt.

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 25. sz.)

1750.

20

Eperjes, 1604 deczember 22.

Basta védőlevele Berzeviczi András és testvérei részére.

Quoniam generosi Andreas, Nicolaus, Joannes senior et Joannes iunior, Georgius, Stephanus, Adamus et Henricus, ac orphani relictæ Berzeviczei, qui ingruentibus 25 hisce seditiosis motibus in fidelitate, qua Suae M^{ti} obstricti erant, uti quoque luculentissime comprobatum est, perseverarunt, őket ingó és ingatlan vagyonukkal együtt in Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} et nostram recepimus protectionem, tutelamque specialem, igérvén, 30 hogy javaikkal együtt megvédelmezzük.

(Eredeti, Bereg vármegye levéltára, 293. sz.)

1751.

Eperjes, 1604 deczember 22.

Basta Drehorowski János Tamás przemisli kapitánynak.

*Válasz. Vigyázzon a lengyel határra, mert a felkelő magya-
5 roknak az a célja, hogy Basta leveretésével Krakót foglalják
el s onnan Sléziába és Csehországba törjenek.*

Literas Ill^{mae} et Mag^{cae} Do. V^{rae}, quibus de rebus
ad Strigonium feliciter gestis mihi congratulatur, simulque
de novis istis motibus in hisce superioribus Hungariae
10 partibus nuper a nefariis quibusdam hominibus excitatis
condolet, a praesentium exhibitore accepi atque Ill^{mae}
et Mag^{cae} Do. V^{rae} in me propensum studium perlibenter
intellexi, de quo Do. V^{rae} Ill^{mae} et Mag^{cae} gratias ago
maximas, atque illi me iterum ad quaevis officia et obsequia
15 paratissimum offero. Prudenter vero Illma ac Mag^{ca} Domi-
natio V^{ra} veretur, ne turbae si incrementum sortiantur,
ulterius serpant, in vicino etiam Poloniae regno periculo-
sae et nocivae sint. Iam dudum enim tale, quid concepisse
et inter se conclusisse, ex ipsiusmet Blasii Nemethii, qui
20 inter factiosos illos non ultimus, et a nobis in primo con-
flictu captus et ultimo supplicio affectus fuit, confessione
constat, nimirum habuisse illos in animo, ut me et exercitu
Caesareo proffigato in regnum Poloniae irruerent et Cra-
covia, metropoli regni, quam spe iam devoraverant, occu-
25 pata et praesidio munita, tandem in Silesiam ac regnum
Boemiae pergerent, ad quod se plures iam in ipsomet
Poloniae regno fautores et asseclas, qui ad eum ingressum
et adventum ipsis se se coniunxissent, habuisse affirmavit.
Non itaque abs re erit Ill^{mam} ac Mag^{cam} Do. V^{ram} quam
30 etiam me non suggerente pro tam primarii officii sui
ratione, suaque prudentia id facturam non diffido, in eo
intentam esse, ut confinia regni Poloniae militibus bene
provideantur, ne ex insperato a scelestis illis colluvie, quae
neque Deum, neque homines pensi habet, aliqua irruptio
35 fiat. Ego quidem iam diu contra illos progressus, victoriam,
quam mediante divino auxilio iam binis conflictibus ob-

tinui, prosequutus fuisset, nisi interim spes de concordia et bonis modis sine ulteriori utriusque partis sanguinis effusione turbas has componendi intervenisset et oblata fuisset, quam si etiam Ser^{mus} rex Poloniae (prout Illma et Mag^{ca} Dominatio V^{ra} prudenter consulit) mihique etiam 5 non inconsultum videtur, auctoritate et interventu suo promovere dignaretur, faceret rem gratam et tanto rege non indignam. Ego interim ab istis partibus nihil intermittam, quod muneris mei erit; et haec Ill^{mae} ac Mag^{cae} Do. V^{rae} respondenda fuerant, cuius gratiae et benevo- 10 lentiae me sedulo commendo.

Datum Eperies, 22. Decembris 1604.

Külczime: Illmo ac Mag^{co} domino Joanni Thomae etc. Drehoroto, regni Poloniae referendario et generali Premisliensi capitaneo etc. Domino et vicino observandissimo. 15
(Egykorú más. római vatikáni Borghese-Itár, III. 90. c. köt. 57. 1.)

Megjegyzés. E másolatot Claudio Rangone püspök, lenyelországi nuntius Varsóból, 1605 februárius 12-ikén irt levelével küldte Rómába, Aldobrandini Cinzio bíboros államtitkár kezéhez. 20

1752.

Bécs, 1604 december 22.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wirdt des Verlusts des Gelts erindert, soll vom Obrist von Starhemberg die Verlaufenheit erkundigen 25 und das Kriegsvolk in Gedult vermahnen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 461. No. 91.)

1753.

Makovicza, 1604 december 23.

Csáky István Bastának. 30

Utasításához képest eljárt a nemességnél, mely békeajánlataira majd felelni fog.

Vermüg Euer Gnaden mir anghändigten Instruction hab ich mich bei denen vom Adel, welche zu finden gwest angemeldt und Ihnen Ihrer Kais. Mt. Gnad angezeigt, 35 auch das von Euer Gnaden in Handen habendes Schreiben, wo es sich hat thuen lassen, fürgezeigt. Darauf bin ich von

Ihnen beschieden. Sie wollten solches dem Adel hin und wider anzeigen und was sie einhellig schliessen werden, Euer Gnaden hernach berichten, Euer Gnaden bittend die wollen dessen alles, was sie Ihnen zugesagt, von Ihrer
 5 Kais. Mt. ein gefertigtes Schreiben mit ehisten erlangen und interim dem Kriegsvolk alles Ernsts auferlegen, dass sie sich von dem Plündern und Rauben enthalten und sie wollen auch Ihr Antwort an Euer Gnaden ehist befürdern. Ich hab sambt dem Herrn Rákóczy ¹ den Homonnai
 10 Bálint und Mágóchi beschickt, und an unserm Fleiss, was Ihrer Mt. Dienst erfordert, nichts erwarten lassen, und was sie uns für Bescheidt geben werden, wollen wir Euer Gnaden bei Tag und Nacht erindern.

Makovicza, 23. Decembris. Anno 1604.

15 P. S. Interim wollen Euer Gnaden die Gelegenheit vergebens nit hinziehen lassen.

(Egykorú más., bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 13. Exp.)

1754.

Prága, 1604 december 23.

20 Rudolf császár Bastának.

Welchermassen anjetzo bei uns der Stephanus Petheö von Gerse *a hajdúk által nemrég elvett jószágai visszaadásáért könyörög, megértheted írásából és intünk, tégy ez ügyről nekünk bővebb jelentést.*

25 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14426.)

1755.

Eperjes, 1604 december 24.

Basta Mátyás főherczegnek.

A mellékletből megértheti Fenséged quanto mi scrisse
 30 *il Chiaki* ¹ *circa la negotiatione cominciata, remélve, hogy a nemesség velünk fog tartani a nagy fölkelésben.*

(Elveszett v. lappang ; Basta 1760. sz. a. leveléből.)

¹ Rákóczy Zsigmond.

¹ Ld. 1753. sz. a. szövegben.

1756.

Bécs, 1604 deczember 24.

Mátyás főherczeg Bastának.

Obwohl durch ein Postscriptum vom 22. dieses Monats¹ wir dir auf deine jüngsten Schreiben vom 17.⁵ und 18. dieses² *már feleltünk, értesítlek, hogy mivel Belgioioso grófnak hivatala (saját levele szerint) e nehéz időkben terhére van, dir von Ihrer Kais. Mt. und uns das ober-hungarische Kriegs- und Landregiments-Commando, bis andere Verordnung von Ihrer Kais. Mt. erfolgt, gnädigst¹⁰ aufgetragen und verordnet worden. Hadi intézkedések.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Dec. 100. Reg.)

1757.

Eperjesi tábor, 1604 deczember 25.

Basta Rudolf császárnak.

15

Vor diesem habe Euer Kais. Mt. ich den von Schneckenhäusern¹ wegen etlicher Güeter in Siebenbürgen, *melyeket érdemeiért neki adtam, umb Confirmation derselben auf ihne und seine Erbens Erben allergehorsambist recomandirt;² de mivel adományom jóváhagyását még²⁰ eddig el nem nyerte, er sich auch dieses vergangene Jahr hűségesen viselte magát, megújítom érdekében kérésemet.*

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1758.

Makovicza, 1604 deczember 27.

25-

Rákóczy Zsigmond Bastának.

A császár iránti hűségében inti, vessen véget a háborúskodásnak, melynek leginkább a török örvend.

Proxime elapsis diebus per Mag^{cum} dominum Stephanum Chiaki, mandatum et nuncium III^{mae} Do. V^{rae}³⁰

¹ Ld. kötetünk 1752. sz. a.² Egyik sincs meg, az első kivonata 1739. sz. a.¹ Keresztneve: János.² Először Basta még a mult esztendő végén ajánlta s azóta egyre várta birtokbaiktatását!

35-

intellexi, quod hoc tempore multae viduae et orfani miserime lugent. Ea, qua ab ineunte aetate mea promptitudine ac sinceri animi contestatione Suae M^{ti} Caesareae inservivi, Deus Optimus Maximus id sane largitus fuisset, ne haec 5 tempora attingere et cernere potuissem, autores huius facti scio, Sacra^{mam} Caesaream M^{tem} non impune laturam, cum et ipsa terra caedem et sanguinis effusionem multorum milium hominum gravissime et innocenter caesorum lugeat deploretque. Iuxta fidelitatem meam Sacrae Caesareae M^{ti} 10 debitam vel hoc valetudinario statu meo nihil in me praetermissum est, quod ipsum iam Ill^{mae} Do. V^{rae} innotuisse scio. Nunc quoque, ut ad Ill^{mam} Do. V^{ram} dominus Chiaky proficiscitur, Ill^{mam} Do. V^{ram} humillime obsecramus, dignetur ex suo sapienti consilio caedem et sanguinis 15 effusionem in toto evitare, ne tertius, nempe naturalis hostis Turca (quod Deus avertat) super eo gaudeat, sed potius in conatu suo superbo divinitus supprimatur atque pudefiat. Nostra quidem opinione haec duo bella christianorum ex arbitrio Dominationis V^{rae} possunt sancte sedari 20 sopirique; super quo et Sancti Dei Angeli congaudere, ac nomen et aestimatio sua florere ac vigere incipient; reliqua ab domino Stephano Chiaki, domino meo benevolentissimo intelliget. Deus altissimus animum ingeniumque Ill^{mae} Do. V^{rae} dirigat; sub his eidem exigua mea servitia 25 commendo Eandemque feliciter valere desidero.

Datum in Makovicza, 27. Decembris. Anno 1604.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1604. Dec. 121. Exp.)

1759.

Eperjesi tábor, 1604 december 27.

30 Basta Bártfa város tanácsának.

Dieses hiebeilligende Schreiben *juttassátok sürgösen Joanni Dalmata kezéhez és válaszát vissza hozzám.*

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

NYVTÁR

1760.

Eperjes, 1604 deczember 28.

Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. A fagy miatt semmit sem kezdhet rendetlen seregével. A nemesség nem jelenkezik hódolásra, sőt a törökkel együtt 5 előbbi helyén áll. Némethi Balázs halála előtti vallomása.

Il colonnello Starhemberg non è per ancora arrivato, onde perciò non mi son possuto informar bene della perdita del denaro, sìcome l'Altezza V^{ra} mi comanda, che io deva fare, per la sua de' 22 del corrente:¹ ma per quanto mi referiscono alcune persone degne di fede, che si trovorno in fatto, il danaro suddetto veniva molto mal guidato e con malissimo ordine, nè so a chi si possa attribuir la colpa. Ma poichè la cosa è fatta, conviene in ogni modo che l'Altezza V^{ra} solleciti, che quanto prima venga qualche 15 somma di denari, senza i quali, (come altra volta ho scritto), sarà difficile a poter muovere questo esercito; sìcome anco li 2 m. moschettieri altre volte scritti, già che quì si manca assai di moschetteria per la perdita che se n'è fatta alla difesa di Strigonia et in questo viaggio. È ben vero 20 che ancora che havessimo i recapiti necessarii, sarà impossibile a poter muovere lo esercito per i freddi eccessivi, e per le molte nevi, che sono cascade; ma di ragione non potrà tardare ad allargarsi il tempo; e però sarà bene, che non si resti di far venir detti recapiti, come ho detto di sopra. 25

Crederò che a quest' hora l'Altezza V^{ra} per altra mia de 24 stante avrà visto,² quanto mi scrisse il Chiaki circa la negotiatione cominciata, dal quale per anchora non ho altra risposta, e secondo me vo credendo, che questa nobilità voglia stare ambigua, aspettando l'esito di queste 30 cose; perchè questa è una rebellione tanto generale, che non è sino ad hora comparso nobile alcuno, fuora che alcuni pochi, quali per esser tanto sotto le nostre forze, non hanno possuto far di meno.

¹ Közöltük kivonatosan 1752. sz. a.

² Nincsen meg, kivonata 1755. sz. a.

L'inimico se ne sta tuttavia nel primo posto, cioè tra Cassovia e Tokai, dove pare che i Turchi si siano fermati seco, e ciò sarà, come io credo, perchè il denaro ultimamente preso dagli Aiducchi, gli avrà fatti restare.

5 La cavalleria, che era a carico di Rottwitz se ne è voluta finalmente andare, et io non la ho possuta ritenere; ma il duca di Tesna resterà, perchè così gli viene scritto di Slesia.

Ho usato ogni diligenza, nè mancarò di usarla in cer-
10 care, se fra costoro vi sono lettere di corrispondenza con qualche altra provincia: ma non credo, che ve ne sia alcuna, perchè prima che morisse Nemethi Balás, l'esaminaì sopra di questo diligentemente; par bene che gli Ungari disegnas-
15 sero in caso che havessero rotto l'esercito di Sua Maestà (come si credevano) di voler passare verso Cracovia e di là in Slesia. Altro però non potei cavar da esso Nemethi. Tuttavia non mancherò di usare ogni diligenza.

Nel particolare, che mi scrive l'Altezza V^{ra} per la sua delli II del corrente,³ come seguisse la perdita di
20 Sendreö, non ho per hora, essendo la gente sparsa qua e là, possuto chiarirmi di questo fatto: ma con la prima comodità vedrò di informarmi del tutto e ne manderò relatione all' Altezza V. Ser^{ma} etc.

D' Eperies, li 28 Decembre 1604.

25 (Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Dec. No. 121.)

1761.

Bécs, 1604 december 29.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta würdet bei Horatio Borboni Widerantwort zuge-
30 schickt; item betreff Erinderung, dass mit ehisten ein
Lehen auf das Kriegsvolk von Prag hineinverordnet werde.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 212. k. 462. No. 106.)

* Ld. kivonatosan kötötünk 1735. sz. a.

1762.

Eperjes, 1604 deczember 30.

Basta Rudolf császárnak.

Csáky sikeres munkálkodása. Öt vármegye meghódolt. A nemesség fegyverszünetet kíván, de Basta nem bizik benne. 5 Az ellenfél mult éjjeli támadása.

Al serrar del plico è arrivato il Chiaki, quale mi assicura d'havere operato in modo, che cinque comitati si sono ridotti all' obbedienza di V^{ra} Maestà, se ben si scusano di non havere in alcun modo assentito alla solleva-¹⁰ tione del Bochkai, se non tanto, quanto ha apportato il repentino assalto degli Aiducchi'; e come che essi nobili non havevano alcun refugio, alcuni [però] per timore sono stati constretti ad andare nello esercito del Bochkai, et altri a stare irresoluti; con tutto ciò non si vergognano di¹⁵ chiedere alla Maestà V^{ra} le capitulationi quì incluse,¹ le quali, per quel poco che io posso comprendere, sarei di parere che V^{ra} Maestà comandasse, che fussero confermate, *perchè da questo esercito poco si può sperare di buono,² atteso che alcuni per causa della religione, et altri²⁰ per il proprio comodo vorriano abandonare la impresa et tornarsene alle case loro, et in particolare la cavalleria, che più insta di volersene andare, e questa mattina a punto ho parlato con i colonnelli e dimostrato loro il grave danno, che la Maestà V^{ra} riceverebbe, caso che i lor soldati se ne an-²⁵ dassero, come han detto di voler fare, e la vergogna che essi riceverebbero da questa lor partita,³ tanto più stando le cose nel termine che stanno; e però non sarà se non bene, che la Maestà V^{ra} quanto prima scrivesse a i colonnelli le lettere, che ultimamente le supplicai.* 30

Quanto poi alla trattatione suddetta pare, che la nobiltà, come mediatrice tra il Bochkai e me, volesse che

¹ Ld. következő számunkban.

² Ennek okát a Mátyás főherceghez intézett példányban rövidebben így adja: sì per esser i soldati nudi e scalzi, sì per altre³⁵ cagioni.

³ A dült betűvel szedett szavak titkos jelekkel írottak.

si facesse una tregua per qualche giorno, e si assegnassero i limiti, mentre esso Bochkai mandasse alla Maestà V^{ra} un certo Szinai Georg, alla qual cosa io sarò forzato di condescendere con quei maggior vantaggi, che potrò, sapendo
 5 l'intention della Maestà V^{ra} essere, che si tentino tutti i modi prima che venisse all' arme, e così domattina esso Chiaki partirà verso il Bochkai per vedere di concluder questa tregua. E perchè si ha sempre da dubitare, che sotto questa trattatione non vi sia qualche inganno,
 10 potrà la Maestà V^{ra} sollecitare, che mi si mandino i 2 m. moschettieri altre volte ricercati, come grandemente necessarii per le cause di già scritte, insieme con gli altri recapiti, acciò non volendo costoro accettare la clemenza di V^{ra} Maestà, se li possa proceder contro con le armi et dar
 15 loro il meritato castigo. *Tra tanto io pretendo che con questa tregua il Bochkai se ne passi dall' altra parte del Tibisco, che levì lo assedio da Sendreö e che io possa mandare a vedere in che stato si ritrovano le fortezze di Tokai e di Sakmar o altre di questo qualche altra cosa, che io stesso non*
 20 *saprei per hora nominare ; ma in questo mentre assicurando le mie cose mi andrò accomodarlo, come meglio potrò.*⁴

In quello [poi] che tocca a i nobili, io veggio benissimo consistere il tutto in separare una volta la nobiltà dal Bochkai, e però ho dato ordine al Chiaki, procuri di farmi
 25 haver lettere di fede dalla nobiltà di questi cinque comitati, cioè di *Sáros, Zemlyn, Ung, Ujvar e Sepusiense*,⁵ chè quando il Bochkai non volesse condescendere a qualche accordo, essi subito si habbino a dichiarare per suoi nemici.

Pare anco che il Magochi e Valentino Homonnai
 30 desiderino haver dalla Maestà V^{ra} lettere di gratia, e non sarà se non bene, che ella comandi, che mi siano man-

⁴ Ezeket a titkos terveit Basta elővigyázatból nem merte Mátyás főherczeggel közölni, a mit így okolt meg : In tanto ricordo a V^{ra} Altezza che si degni mandarmi la cifra domandatale nell'
 35 ultima mia, acciò ch' io possa alle volte, quando se ne porge l' occasione scrivere a V^{ra} Altezza qualche segreto, convenendomi per non haver cifra andar più ristretto, che io non vorrei.

⁵ Ezek a vármegye-nevek is titkos jelekkel írvák.

date con ogni diligenza ; sì come [gli ho scritto, e] anco sarà molto a proposito che la Maestà V^{ra} ordini ciò che ha da fare il conte Belgioioso, poichè nel terzo articolo, che la nobiltà ha esposto, pare che tacitamente inferisca di volere altro governatore, il che si rimette alla prudenza 5 della Maestà Vostra.

L'inimico questa notte due hore avanti giorno è venuto ad assaltare duoi villaggi, in uno de quali era alloggiato il reggimento Italiano, e nell' altro Carlo Coloniz. I nostri si son difesi et hanno ammazzato alcuni de nemici, e di 10 loro possono esser restati morti da 200 in circa,⁶ tra i quali sono il capitano Sassatello, Italiano con due alfieri ; il capitano Martino Alemanno nel reggimento del Hofkirchen col suo alfiere, et il capitano Pettingen non si ritrova, il che fa credere, che i nemici lo habbino condotto 15 con esso loro. Altro male non si è ricevuto di questo, che anco si saria sfuggito, se li cattivi tempi e li freddi eccessivi comportassero, che li soldati potessero tenersi allo scoperto, senza grave lor danno.

Vedrà la Maestà V^{ra} inclusa la copia di una lettera, 20 che mi scrive il Ragozzi,⁷ che è la prima che ho havuta da lui, da poichè io sono in queste parti ; etc.

Da Eperies, li 30 di Decembre 1604.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. Exp. 1604. Dec. 121. Mátyás főherczeghez intézett példánya Feldakten, 1604. XII. 7.) 25

1763.

[Eperjes, 1604 deczember 30.]

A felsőmagyarországi rendek Bastához.

Hódolatukat ajánlva, eszközölgjön ki nekik Rudolf császártól kegyelmet felsorolt hét föltételük biztosításával. 30

Illustrissimus dominus Georgius Basta etc. benevole curare non gravabitur, quatenus ad inclyta Hungaricae nationis petita, a Sua M^{te} Caesarea quamprimum suffi-

⁶ Másik eredeti példányában csak 100.

⁷ Közöltük 1758. sz. a.

cientes literas confirmationales pro fidelibus regnicolis Hungariae obtineat assignetque.

I. Ut nimirum Sua Maiestas et M^{tis} Suae successores, fideles suos regnicolas in ipsorum hactenus conservata
5 fide et religione; sicut et Suae M^{tis} avus, genitor ac praedecessores, felicissimae memoriae, benigne praestiterunt, posthac etiam conservare dignentur, nec quovismodo, aut tempore in eadem semel recepta professione turbentur.

II. Omnes nostras antiquas libertates et immunitates,
10 sancte et illibate conservabit, neque in nostris, ab antiquis Hungariae regibus sacratissimis datis et confirmatis legibus sive statutis, iuridicisque processibus quicquam innovabit, extraordinarias etiam illas (ut in negotio arcium Regécz, Makovicza et aliis factum) citationes, poenitus
15 abolebit, ac ne similes deinceps citationes subsequantur, benigne seduloque cavebit, sed omnia et singula, tam Sua Maiestas, quam Suae M^{tis} successores in priori laudabili statu conservabunt.

III. Ita etiam Sua Maiestas et successores ordinent,
20 mittantque semper talem superiorum quoque Hungariae partium generalem capitaneum Hungarum, qui pro more Cassoviae residere, omnes milites insolentias compescere ac fideles regnicolas in pace ac quiete conservare valeat, si quidem a militibus Suae Maiestatis, praesertim Moldavien-
25 sibus, sive Szepiensibus, Cassoviensibus, Senderoviensibus, Tokaiensibus et Vallonibus (quos signanter Vallones, ut deinceps Sua Maiestas inter regnicolas suos vivere non sinat, humillime supplicant) multas hactenus pressuras hoc regnum substinuit, ingentiaque damna accepit.
30 Qui vero in bonis regnicolarum desaevire, praedari, intraque suos limites contra benignum Suae M^{tis} mandatum sese continere non desisterent, liceat eosdem tamquam praedatores et damnificatores a regnicolarum bonis arcere et ex eis eiicere, qui videlicet supra omnes alios Suae M^{tis}
35 milites calamitates hisce partibus longe maiores inflexere.

IV. Camerae M^{tis} Suae coërceantur, quarum officiales proprio magis lucro inhiantes et sublimen M^{tis} Suae reputationem, et regni etiam libertates infringere, laedereque

consueverunt, dum fidelium regnicolarum bona, medio extraneorum militum, praesertim Vallonum de facto occupare sunt soliti, summamque sibi vindicare auctoritatem, similes violentias et iniurias exercentes.

V. Prout antiqua et approbata regni Hungariae statuta testantur, absque legitimi Hungariae regis benigno praescitu et voluntate, nullo unquam tempore licet quicquam regnicolis ipsis agere et concludere, sic legitimi etiam reges ad idem praestandum viceversa obligantur; verum in dietis potissimum longe contraria evenerunt, semel enim unanimi statuum et ordinum voto deliberata et conclusa, postmodum immutata, invalidata, sive innovata extitere, quod de ultimo etiam anno praesenti 1604 absque regnicolarum consensu postmodum sancito et annexo articulo intellegendum, ubi annexa etiam illa clausula: *Ex proprio nempe, Maiestatis Suae motu hoc fieri*, supplicant ergo fideles M^{tis} Suae regnicolae, dignetur in posterum Maiestas Sua similes quoque inconveniencias benigne tollere, ne sive per dominum cancellarium Suae Maiestatis, sive secretarios, vel alios quospiam Suae M^{tis} consiliarios et officiales contra libertates regni huiusmodi innovationes irrepant, quinimo hoc summe damnosum ultimum articulum Sua Maiestas penitus tollere et annihilare dignetur.

VI. Quandoquidem animum et mentem Stephani Bochkai eo plane inductum videmus, ut hic motus ad pacis et concordiae tranquillitatem deveniat, ipseque pristina sua fidelitate, Suae Caesareae M^{ti} deinceps quoque adhaereat: ab Illmo domino Basta regnicolae maiorem in modum petunt, ut suas partes apud Suam M^{tem} sedulo interponere velit, quatenus pro bono publici status, cuncta salutaribus et optatis modis sopiantur atque in optimum rursus statum redigantur.

VII. Postquam in recensitis (ut palam est) plurimum fideles Suae M^{tis} regnicolae laesi, laccessitique sunt, fonteque putarentur, postquam hic tumultus excitatus est, hac in parte aliquid contra Suam M^{tem} commisisse, regnicolae sese humiliter excusant, demisse petentes, ne aliquam Sua Maiestas in illos culpam reiiciat, sed potius pruden-

tissimo suo iudicio cuncta revolvens, fideles suos regnicolas in eo clementer assecurare ac per speciales suas literas, tam suo ipsius, quam successorum M^{tis} Suae nomine certos reddere, quod nullo unquam tempore, de aliqua
 5 vindicta sumenda cogitabunt. Si quidem motus iste, illis peccatum statui non potest, quinimo dignetur Sua Maiestas in autores, primosque huius incendii patratores, qui ex aliquot M^{tis} Suae servitoribus constant, serio animadvertere et pro illorum demerito severe punire, quorum
 10 utpote execrabilibus suggestionibus atque malis consiliis factum, ut iam multa hominum millia, vitam agant, partim morte ipsa acerbiorem, partim vero miserabili morte diris affecti calamitatibus interierint, quae potissimum in derogamen sublimis Maiestatis reputationis, dignitatis imperatoriae atque regiae haud dubio vergere dicuntur. Vere enim fideles isti M^{tis} Suae regnicolae, tanta semper M^{ti} Suae Caesareae fidelitatem praestiterunt et praestare satagunt, quantam vel forte etiam ardentior, praedecessoribus M^{tis} Suae felicitis reminiscantiae ab initio praestiterunt, constanterque servarunt.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1604. Dec. 121.)

1764.

Eperjesi tábor, 1604 december 31.

Basta Lőcse város tanácsának.

25 Wir sind erindert, dass zu Rosenberg etlich Pulver ankomben sein solle s *mivel hadainkat megosztani nem akarjuk, szerezzétek meg számunkra.*

(Eredeti. Lőcse város levéltára I. o. 77. csomó 28. sz.)

1765.

30 *Eperjesi tábor, 1604 december 31.*

Basta Mátyás főherczegnek.

Jelentem, hogy a felkelőkkel kezdett tárgyalás folyik, de hogy kevés őszinteséggel, megítélhető abból is, hogy a hajdúk tegnap táborunk német részébe csaptak és sok dúlást,
 35 *kárt tettek benne.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 1781. sz. a. válaszából.)

1766.

Prága, 1604 deczember 31.

Rudolf császár Bastának.

Czímeezelen kegyelmi leveleket küld a hódolni akaró fölkelő nemesek részére.

5

Transmittimus tibi hasce legales nostras literas, quibus delicti veniam et impunitatem rebellibus et factiosis concedimus, si qui forte ad saniozem mentem et debitam nobis fidelitatem redire cupiant, prout ex adiuncto literarum nostrarum exemplo ¹ uberius intelliges. Et quam in universum factiosorum istorum tria possunt esse genera : *primum* quidem eorum, qui et antesignari et omnis seditionis auctores, omnium quoque pessimi sunt ; *alterum* vero eorum, qui non sponte et malitiose, sed violenter ad motus istos sequendos pertracti fuerunt ; *tertium* porro silentium et conniventium et rerum eventum praestolantium, hique proximioris generis si corrigere se et facinus istud poenitere velint, haud dubie veniam quoque et gratiam nostram, quam humillime sint exoptaturi et expedituri ; eo casu Fidelitatem Tuam benigne hortamur, tibi que cle-

¹ Rudolf császár e grationalejának érdekes szövege a következő: Quum non ignoremus plerosque regnicolarum nostrorum Hungarorum in praesentes hos perniciosos motus et tumultus non sua sponte et deliberate forsan consensisse, sed ad illos fovendos violenter adactos et arreptos fuisse, ideoque nos etiam ducti pietate et clementia nostra regia ad impertiendam deliquentibus et ad gratiam nostram humiliter confugientibus, veniam facilius adducimur, quo eos a malo proposito deflectere et ad fidele obsequium redire velle cognoscimus. Quapropter te benigne hortamur, tibi que clementer committimus et mandamus, ut si forte te quoque in his motibus factiosis qualitercunque coniungi contigit, a consortio illorum confestim sine longiore mora recedere ac fidelibus subditis nostris te coniungere et in fide et fidelitate nobis debita constanter persistere, imo et reliquos, ut idem faciant et perniciosos tumultus deserant, omnino persuadere, ac ipsos vigentes motus pro posse tuo dissipari et sopiri iuvare et concessam tibi per praesentes gratiam nostram caesaream ac regiam, ac delicti tui in nos commissi impunitatem et veniam debita fidelitate et gratitudine humiliter agnoscere, illique deinceps conformis vivere velis ac debeas ; executurus in hoc clementem voluntatem nostram. De caetero benignum erga te affectum gerimus.

Datum in arce nostra regia Pragensi, die 30. mensis Decembris. Anno 1604. (Ujabb másolat, nagyszebeni báró Brukenthal-múzeum Rosenfeld-gyűjteménye.)

menter mandamus, ut praefatas literas nostras, quas et videre poteris in albis, et sine inscriptis titulis ad te direximus pro rei exigentia et ea frugi spe, quae tibi visa fuerit, proque tua prudentia, iudicio et dexteritate subditis nostris Hungaris impertiri possis ac velis. De caetero benignum erga te affectum gerimus.

Datum in arce nostra regia Pragensi, ultima die mensis Decembris 1604.

(Másolat, nagyszebeni b. Brukenthal-múzeum, Rosenfeld-gyűjt.)

¹⁰ *Megjegyzés.* Egyelőre Bastának Rudolf császár aláírásával és pecsétjével megerősített 24 ilyen grationale-levelet küldtek, de ő csak kis részét használhatta fel, illetve kevés nemest nyerhetett meg velük.

1767.

¹⁵ *[Eperjesi tábor,] 1605 januárius 1.*

Basta és gróf Hohenlohe György Frigyes főstrázsamester kötelezvénye Thököly Sebestyén részére.

Wir . . . bekennen hiemit, dass auf unser freundliches Ersuchen, *ő Felsége hadainak nagy szükségében* der Wohlgeborne Herr, Herr Sebastian Thököly, Herr in Käsmarkt und Keresztur *kézpénzben 2000 tallért, Késmárk város ugyanannyit adott nekünk kölcsön, mely 4000 tallért az ő Felségétől várt legközelebbi zsoldból igérjük visszafizetni.*

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14430.)

²⁵

1768.

Bécs, 1605 januárius 2.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. Eljárása a nemesekkel szemben helyes. Az elveszett pénz pótlására Krakón át fog mást kapni. Bocskay hajdúinak sikere. Fülel és Szécseny elfoglalása, Szendrő ostroma. Nagy ágyukat a rossz hidak és hó miatt most nem küldhet. Löszert, ruhaneműt kapni fog. Magánügyeiben pártfogolja.

Auf dein jüngstes Schreiben vom 24. abgeloffenen Monats und Jahrs¹ und den Einschlüssen haben wir vernommen, was Du durch Stefan Chiaki mit den Landleuten und Edelleuten, die dem Bochkai anhängig sind,

¹ Nincs meg, csak kivonatossan ismerjük, jelezvén 1755. sz. a.

damit sie sich zu Gehorsam begeben wollen, hast tractieren lassen und dass der angebotene Pardon bei ihnen noch nicht stattfinden, sondern gefertigte Briefe deswegen von Ihrer Kais. Mt. begehren wollen. Deine Antwort auf solches Difficultieren, die fürnehmlich die Zeit ⁵ zu gewinnen von den Rebellen angesehen ist, lassen wir uns gefallen und wirst Du ferners den Sachen recht zu tun wissen, sonderlich weil dich der Chiaki im Postscriptum avisiert, Du wollest die Gelegenheit vergebens nicht hingehen lassen. Wie wir denn die Kais. Mt. in ¹⁰ brüderlichem Gehorsam ersuchen wollen, eine Anzahl solcher offenen Pardonsbriefe, wie Du begehrest, darin Spatium für die Namen eines und andern Magnaten, Edelleute und Spanschaften, die dem Bochkai für sich selbst freiwillig oder gedungen sind zugefallen, wann ¹⁵ Ihre Kais. Mt. kein Bedenken darwider haben, ehist gefertigt und Dir zugeschickt werden sollen.

Der Verlust des Geldes hätte durch bessere Fürsichtigkeit und genugsame Begleitung können präcaviert werden ² und ist, wie Du zu achten hast, Ihrer Kais. ²⁰ Mt. und uns solches nicht weniger, als den ehrlichen Kriegsleuten höchst beschwerlich. Wie Du aber bei diesem Currier aus Ihrer Kais. Mt. gnädigsten Antwort auf Dein Schreiben neben anderm zu vernehmen hast, ist man allbereit im Werk mit Geld und Tuch abermals ²⁵ eine Zahlung ehist möglich durch Breslau und Cracau, als den nächsten und sichersten Weg Dir zuzufertigen. Darauf hast Du das Kriegsvolk zu vertrösten, wie wir denn, damit solches befördert werde, an uns nichts wollen erwinden lassen. Wir erinnern Dich beinebens gnä- ³⁰ digst, dass der Bochkai, wie wir von glaubwürdigen Personen, die sich bei ihm befunden haben, deren Aussag Du hierbei zu vernehmen hast, unterstehet, alle Päss und Strassen durch die Bergstädte nach Oberungarn zu sperren und dadurch zu verhindern, dass keine Hilfe nach ³⁵

² Arra vonatkozik, hogy a zsoldpénz kisérti karácsony előtt a füleki órség megtámadta s a pénzt elvevén, hátralékos fizetésére fordította.

Oberungarn kommen oder Dich von dannen den Bergstädten zu succurieren divertieren könnte. Wie er dann den 20. Decembris den Korláth Istvan und Rédey Ferencz mit 2500 Haiducken, 6500 Türken nach Fülek abgefertigt, 5 auch in der Spanschaft Gömör das Aufgebot ergehen lassen ; solches Volk hätte den 24. Decembris den Markt Fülek eingenommen, Deutsche und Ungarn, die sie daselbst angetroffen, niedergehaut und den Markt abgebrannt, den 27. Decembris das Grenzhaus Szécsen auch mit Gewalt 10 eingenommen, alle Deutsche niedergehaut, um Szendrő abermals anzunehmen unterstehet und das Oberschloss allbereit besetzt habe. Welches wir Dich zu besserer Deiner Nachrichtung avisieren, du wirst diesfalls mit dem Kreisobristen von Kolonitsch, wie solche des Feinds Intention zu 15 verhindern und zu verwehren sei, zu correspondieren haben.

Die grossen Stücke und Munitio, so der Obrist-Feldzeugmeister, der von Tilly begehrt, sind gleichwohl in Unter-Ungarn vorhanden ; zu deren Fortbringung sind 500 Ross vonnöten, mit welchen nicht aufzukommen 20 ist, und Du hast zu vermahnen, dass sie bei dieser Zeit und tiefem Schnee über die schwachen Brücken, wie allenthalben in Ungarn sind, nicht können zugereicht werden und über das hohe Gebirg mit solchen schweren Stücken und Munitio auch wegen Unsicherheit der Strassen durch 25 die Bergstädte nicht fortzukommen ist, wie du denn mit den geringeren Stücken, so du mitgenommen hast, schwer fortgekommen bist.

Was aber Pulver und Kugeln, Luntun und andere geringere Sachen anbelangt, wollen wir befehlen, dir ehest 30 zuzuschicken, wie wir dem Kreisobristen Kolonitsch 400 Zentner Pulver nach Neuhäusel, welches er Dir mit guter Gewahrsamkeit zuschicken solle, vor etlichen Wochen verordnet haben. Damit wir auch zu denen Stücken, die Du allbereits hast oder noch erlangen möchtest (wir wie denn 35 berichtet worden, dass zu Késmárk beim Thököly dergleichen grosse Stück vorhanden sein sollen) gerechte Kugeln zusammenbringen und Dir zuschicken könnten, wollest uns die Lehren oder Abriss der Grösse solcher

Kugeln, wie zu den bei Dir vorhandenen Stücken vonnöten, ehest zukommen lassen.

Die beehrten 2000 Musquetiere wollen wir auch ehest, wie Ihre Kais. Mt. gnädigst bewilligt haben, soviel möglich zusammenbringen. 5

Wegen deinen Privatsachen, davon in deinem Schreiben Meldung geschieht, wollen wir bei Ihrer Kais. Mt. und Dero Geheimen Räten alle Beförderung zu erzeigen nicht unterlassen und hast dich nicht allein in dem, was dir allbereits zugesagt worden, sondern auch in einem 10 mehreren kaiserlicher Gnaden zu versichern, wie du solches aus Ihrer Kais. Mt. gnädigstem Schreiben bei diesem Currier vernehmen wirst.

Hiermit hast du auch eine Zifra, deren du dich bisweilen in geheimen Schreiben an uns zu gebrauchen wissen 15 wirst, zu empfangen.

Mit Strümpfen, Schuhen und Stiefeln für die Kriegsleut wollen wir, soviel nur sein kann, helfen lassen, wenn nur die Strassen durch die Bergstädte sicher sein könnten; etc.

Gegeben Wien, 2. Jänner 1605. 20

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 3/1. Reg.)

1769.

Eperjes, 1605 januárius 3.

Basta Szepes vármegye rendeinek.

Quandoquidem a Ser^{mo} archiduce e hó 6-ikára 25
comitia . . . indicta sunt,¹ mivel arra az idő rövidsége miatt
a vármegye követeit már be nem küldheti, rendeit excusatos
ac eorum hac in parte onus sufferre volumus.

(Eredeti, Szepes vármegye levéltára, fasc. II. No. 215.)

1770.

30

Eperjes, 1605 januárius 4.

Basta Thököly Sebestyénnek.

Nyugtatja az átadott 3000 köből búzáat.

Nos Georgius Basta etc. Fatemur et recognoscimus
per praesentes, nos ingruentibus et ingentibus hisce 35

¹ Értendő Mátyás főherczeg s a pozsonyi országgyűlés.

seditionis motibus ac tumultibus per Haydones excitatis,
 pro sustentatione militum Suae M^{tis} necessitate deducti
 Sp^{lem} ac Mag^{cum} dominum Sebastianum Teökeli mani-
 bus generosi Ciriaci Feigel, perceptori et magistri annonae
 5 in Hungaria, tritici cubulos Scepusienses tres mille,
 quod facit Cassovienses cubulos mille quingentos praesen-
 tasse ac assignasse, et singulum cubulum pro floreno
 uno, denariisque quinquaginta aestimasse et dedisse;
 cuius integra ac universa summa facit florenos hungari-
 10 cales bis mille ducentos et quinquaginta, quam summam
 nos pecuniae, praenominato domino Sebastiano Teökeli,
 ex prima pro militibus destinata pecunia certo refusurum
 et persoluturum promittimus ac nomine Suae M^{tis} eun-
 dem assecuramus, harum nostrarum vigore et testimonio
 15 literarum mediante.

Datum in civitate Eperiesiensi, die 4. Januarii 1605.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14427.)

Megjegyzés. Basta e kötelezvényét a benne előforduló
 és gazdaságtörténeti szempontból becses gabonaárakért közöl-
 20 jük (a mit rövidebben úgy sem lehet kivonatolni) s megemlít-
 jük, hogy Thököly a felsorolt gabonát csak úgy adta át, hogy
 neki Feigel magyarországi jószágait zálogul átengedte, a mit
 persze ő soha többé vissza nem kapott!

1771.

25 *Eperjes, 1605 januárius 4.*

Basta Mátyás főherczegnek.

*Válasz. Sajnálja, hogy német katonái feldúlták egy nemes-
 ember közeli udvarházát. Csáky békéltető járadozását Bocskay
 igyekszik ellensúlyozni. De Basta erőilen vele szemben és ismé-
 30 telten seregeket kér. Szerencsére mind többen hódolnak meg.*

Arrivò hiersera Oratio Borboni con lettere di V.
 Altezza Ser^{ma} di 29 del passato,¹ e mi dispiace infinita-
 mente di haver inteso per esse il sinistro ragguaglio, ch' è
 stato fatto a V^{ra} Altezza, che li Valloni habbino rotta la

35 ¹ Nincs meg, csupán kivonatossan ismerjük.

parola a un certo nobile Unghero quì vicino, nel qual luogo il conte d'Hollac era andato per appoderarsi della sua casa, come quella che ordinariamente ne dava molto travaglio e ne haveva ammazzata molta gente. Ben dicono che il conte Dampiere havesse dato parola al nobile suddetto che non sarìa stato (dic' egli) offeso in quello, che toccava alla persona, ma nel resto nò. Ma sia, come si voglia, la casa fu svaligiata ma non già da Valloni, perchè non ve ne era alcuno : ma sì bene dagli Alemanni, che come morti di fame, dice il conte d'Hollac non haverli potuti ritenere. Il nobile suddetto fu condotto qua e se ben meritava, come ribelle, esser castigato nella vita, tuttavia gli feci gratia e di quella, e de beni ancora, facendoli lettere di sicurezza et egli mostrò di restar sodisfatto.

Giorgio Homonnay mandò quì hieri un suo servitore per haver lettere assicuratorie e promesse esser qua in persona fra due o tre giorni, e dice havere in mano tutto il suo comitato di Ungvár ; se così sarà, spero ne seguiranno degli altri.

Il Chiaki andò quattro giorni sono alla volta di Makovicz per concludere il trattato con li cinque comitati già scritti et egli ancora promette gran cose.

Il Bochkai fa quanto può per divertire questa trattatione, e come già scrissi a V^{ra} Altezza, sparse voce di volerne venire a trovare ; ma sino ad hora non si è lassato vedere. Anzi hebbi nuova hieri, che gli Aiducchi et i Turchi non si posson patire per la diffidenza, che è entrata fra di loro, non so quel che sarà. Mi resta un sol dubbio, cioè di Tokai, che per mancamento di vettovaglie non sia forzato a darsi, se ben da tutti intendo esser ben provvisto, e se io havessi denari e scarpe, presto mi chiarirei di questo dubbio, non potendo senza questo in modo alcuno mover le genti, come altra volta ho scritto. E però non sarìa se non molto a proposito delle cose nostre, che di costà si movesse qualche gente, cioè o tutti, o parte de due mila moschettieri, tante volte ricercati, perchè questo darìa gran calore alle cose nostre e farìa tanto più presto risolvere il paese.

Le genti del duca di Tesna si son dichiarati non volere altrimenti servire sotto la paga di Sua Maestà, ma pretendono, che gli ordini di Slesia gli paghino. Scrivo in questo punto a detti ordini, pregandoli che si contentino di prometter la paga a queste genti, perch'io farò offitio con Sua Maestà, che gli defalchi l'anno venturo ciò che per questa causa sborseranno; ² e però non sarà se non bene, che l'Altezza V^{ra} si degnasse ancor essa scrivere a detti ordini, che oltre, che questa cavalleria è molto diminuta andandose costoro se ne potriano ancora andar degli altri, sì come han' fatto nella partenza del Rottwitz, col quale se ne sono andati molti servitori degli altri reggimenti; et essendo la gente ridotta a mal termine, se l'Altezza V^{ra} non resta servita di procurare, che ben presto arrivino denari, finirà di distruggersi affatto.

Io vo sollecitando questa trattatione incominciata, conoscendo che questa è la vera strada per non finir di rovinar questo regno, e di quel tanto che andrò intendendo, ne farò subito avvisata l'Altezza V^{ra} Serenissima.

Tra le altre dimostrazioni, che mi fecero li deputati delli cinque comitati già scritti, fu che essi non potevano altrimenti andare alla dieta, che fra pochi giorni si deve fare a Possonia, per i gran tumulti, che sono nella provincia; nè a me parve bene dar loro le lettere di Sua Maestà; ma le ritengo appresso di me.

La simile scusa fanno anco li comitati del Sepusio, che hieri furono da me e mi pregorno ch'io dovessi di questo avvisar Sua Maestà, e veramente che a me pare, che siano degni d'essere scusati; etc.

Da Eperies, li 4 di Gennaro 1605.

P. S. Quanto a denari che furono pigliati da quelli de Filek, intendo per cosa certa che gli habbino condotti ad un certo castello chiamato Diósgyőr verso Agria e che il Bochkai n' habbia havuta buona parte.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Jan. 172.)

² Csak Basta e kivonatából ismerjük.

1772.

[Eperjes, 1605 januárius 4.]

Basta a sléziai rendeknek.

Jelentem, hogy le genti del duca di Tesna nem akarnak többé ő Felsege zsoldján szolgálni; azért kérem, 5
igérjék meg la paga a queste genti, mit én aztán jövő
évi adójukba számíttatok.

(Elveszett v. lappang; Basta 1771. sz. a. leveléből.)

1773.

Eperjes, 1605 januárius 5.

10

Basta Szepes vármegye rendeinek.

Vigyázzanak gondosan az útakra és ösvényekre.

Annakelőtte való levelünkben is meghadtuk volt
 Kegyelmeteknek, hogy mennél jobban és erősen az
 ott való utakat és ösvényeket bevághatja Kegyelmetek, 15
 az szerént cselekedje, hogy az ellenség arra az földre
 be ne mehessen,¹ holott mi az ott való hadat azért bocsá-
 tottuk vissza, hogy az útakra szorgalmatos gondot visel-
 jenek és vigyázzanak. Most is esmét újobban intjük
 Kegyelmeteket et autoritate a Sua M^{te} nobis hac in 20
 parte plenipotentialiter attributa parancsoljuk is erősen,
 hogy mindjárt bizonyos és mennél több számú emberrel
 lehet az útakra menvén, voltaképen bevágja és szüntelen
 őrizze Kegyelmetek, hogy az ellenség az ő szándékjában
 és dolgába elő ne mehessen; etc. 25

Datae in civitate Eperies, 5. Januarii. Anno 1605.

Hátlapján egykorú kézzel: 1605 die 6. Januarii redditae
in oppido Váralja.

(Eredeti, Szepes vármegye levéltára, fasc. II. No. 216.)

Megjegyzés. Ezt az egyszerű rendeletet magyar voltáért 30
 közöltük szószerinti szövegében, mivel Bastának immár
 nagyon rég óta nem volt magyar levélfőírója s így ezidőbeli
 magyar levelei igen ritkák.

¹ Ezt az első ily rendeletét nem ismerjük.

1774.

Prága, 1605 januárius 5.

Rudolf császár Bastának.

*Grafen Basta werden die durch den Chiaki sollicitirten
 5 Perdonschreiben, sambt Abschriften wasmassen alle Obriste
 zu Ross und Fuess zu der Verharrung bei Ihme, wie auch
 der Herzog von Teschen und der von Rottwitz, dass sie
 mit ihrer Schlesischen Reiterei darinnen continuiren sollen,
 ersucht worden, eingeschlossen.*

¹⁰ (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 5.)

1775.

Makovicza, 1605 januárius 7.

Rákóczy Zsigmond és Csáky István Bastának.

*Követek útján tárgyaltak Bocskayval, a ki hajlandó az
 15 egyezségre s már seregeit is eltávolította Eperjes alól.*

Secundum quod nobis Illma Do. V^{ra} imperaverat,
 ut quia Bochkai nos requisiverat de sua ad concordiam
 propensione nos ipsi Ill^{mae} Do. V^{rae} optimam voluntatem
 declararemus: Nos primariis consanguineis et fratribus
²⁰ nostris internunciis ipsum requisivimus, ipsique Ill^{mae} Do.
 V^{rae} voluntatem aperuimus. Quod quidem perlibenter
 et magna cum voluptate audivit, quod vero statim nuncios
 non remiserit, voluit eius quoque causam nobis significare,
 solum Nicolaum Bornemisza remisit ad nos, per quem
²⁵ nunciavit, ut Ill^{mae} Do. V^{rae} indicemus, exiguae huius
 morae causam esse, quod nostros nuncios statim non
 remiserit, ut tamquam de hoc tanto et tam magno negotio
 conferre possit cum iis, cum quibus de eo oportet conferre.
 Nihilominus, ut Illma Do. V^{ra} intelligat, ipsum ad con-
³⁰ cordiam propensum esse et cum Illma Dominatione V^{ra}
 sincere velle tractare, omnem exercitum statim ab Eperies
 revocabit. Rogat medio nostri Ill^{mam} Do. V^{ram}, ut et
 ipsa interea suos exercitus contineat, neque ulla de causa
 adversus illum in ullo negotio quicquam molietur. Ipse
³⁵ illud agit, ut quamprimum etiam Turcas retro promoveat
 et nostros nuncios remittat, qui quacunque hora redierint,

statim Ill^{mae} Do. V^{rae} significabimus. Conservet Deus Ill^{mam} Do. V^{ram} diu in bona valetudine.

Datum ex Makovicza, 7. Januarii 1605.

(Egykorú másolat, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 122. Exp.)

1776.

5

Eperjes, 1605 januárus 8.

Basta Mátyás főherczegnek.

Ismételten pénzt és katonát kér, mert másként nem tehet semmit s a fölkelésből nagy baj támad. Csáky levele. Sléziából érkezett egy kis zsoldpénz. Borbonio Oratio ajánlása. 10

L'ultime mie, che l'Altezza V. Ser^{ma} avrà ricevute sono de 4 del corrente,¹ doppo le quali è sopravvenuto qui un servitore del Steinberger, il cui padrone fu mandato altra volta (per quanto intendo) per saper nuova di Transilvania. Il servitore suddetto referisce ciò che la Altezza V^{ra} 15 vedrà nell' introclusa relatione. Onde, poichè le cose passano così calde, mi par cosa più espediente l'ostare a i principii e risolversi speditamente d'estinguere quanto prima questo fuoco, avanti che si dilati maggiormente. E da poi chè il tutto consiste in denari, conviene che Sua Maestà 20 ne faccia trovare in tutti i modi, altrimenti questa peste potrebbe allargarsi in maniera e spargersi tant' oltre, che fusse poi molto difficile a farla cessare. Consideri dunque l'Altezza V^{ra}, ch'io ne la supplico humilmente, quanto danno ne può apportare il mancamento delle provvisioni, mediante 25 le quali converrà andar temporeggiando più di quel che faria di bisogno, e dare in questo mentre comodità al nemico di accomodare le cose sue ; che ove se mi fussero stati mandati li 2 mila moschettieri e gli altri recapiti tante volte domandati, havrei potuto con quelli e 30 con le genti, che io mi ritrovo andarmene speditamente alla volta del nemico, e se egli non fusse accresciuto di forze turchesche (come non credo) lo havrei fatto passare il Tibisco et anco discacciatolo del paese. Con le preventioni il più delle volte si vince, ma la tardanza in simili 35

¹ Ld. kötetünk 1771. sz. a.

sorte di sollevationi fu sempre nociva, e Dio voglia, che hora non apportì grandissimo pregiudizio agli interessi di Sua Maestà e di V^{ra} Altezza, poichè *non mancano tra noi chi pubblici che in Austria e nelle altre provincie gli heretici* ⁵ *cominciano a tumultuare,*² e questo ancora apporta non poco danno alle cose di Sua Maestà e di V^{ra} Altezza, la quale io supplico, che se troppo arditamente le havessi detto il parer mio, si degni scusarmene et ascriverlo alla molta affettione, ch'io tengo nel servitio di [Sua Maestà.]³

¹⁰ Il conte Belgioioso partirà domane verso Praga, havendo havuto commissione da Sua Maestà d'andarsene alla Corte.

Hier sera si hebbero lettere del Chiaki,⁴ nelle quali dice haver ridotto le cose della nobiltà a buon termine ¹⁵ e che non aspettava altro, che il ritorno di alcuni nobili, ch'erano andati per negotiar col Bochkai, e venuta la risposta, se ne verrebbe subito a ritrovarmi; ma non bisogna per questo fidarsi tanto in questa trattatione, che si lassi di far le debite provvisioni, come si è lasciato di fare sino ²⁰ ad hora.

Il pagatore di Slesia arrivò con forsi 35 o 36 mila talleri destinati per queste frontiere, con i quali e con qualche altra somma, che ho fatta cercare per queste città ho dato un soccorso a questa gente, insieme con alcune ²⁵ scarpe, se ben poche, e non sarà se non bene, che Sua Maestà, sicome gli scrivo, solleciti che i denari, come mi avvisa haver ordinato che si faccia.

Quanto alle lettere dell' Altezza V^{ra} venute hieri per corrieri a posta, un' altra volta risponderò con più ³⁰ modità ; et ho giudicato bene il ritenere detto corriero sino alla venuta del Chiaki, acciò possa dar avviso all' Altezza V^{ra} di quel tanto ch'egli havrà negotiato.

Oratio Borboni ha servito in queste guerre per quattro o cinque anni continovi et in tutte le occasioni si è sempre ³⁵ portato honoratissimamente et è persona di molto servitio ; supplico l'Altezza V^{ra} che gli voglia far gratia della piazza,

² A *dült* betűs szavak titkos jelekkel írvák.

³ Tollban maradt szavak. ⁴ Közöltük 1775. sz. a.

che haveva Cosimo Strozzi, perchè certo è persona che merita et io lo riceverò a favor particolare dall'Altezza V^{ra} Ser^{ma}, alla quale mi inchino reverentemente e prego il Signor Iddio che le dia vera e compita felicità.

Da Eperies, li 8 di Gennaro 1605.

5

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Jan. 172.)

1777.

Eperjes, 1605 januáriu 8.

Basta Soranzo Ferencz prágai velencei követnek.

V. S. Illma non si meravigli, se sono tardato sino 10 ad hora a scriverle, *mivel mezítlábas katonáimmal semmit sem kezdhetvén, várakozásban telik időm.*

(Eredeti, bécsi állami ltár, Dispacci di Germania 34. k. 393. 1.)

1778.

Eperjes, 1605 januáriu 8.

15

Basta Miksa főherczegnek.

Con infinito mio dispiacere vengo fatto certo, che le lettere da me scritte a V. Altezza Ser^{ma} sino sotto li 30 di Novembre da Sendreo ¹ *nem jutottak kezeihez, a miért újra ismétlem a mai napig történeteket; miután 20 itt várakozással és alkudozással töltöm időmet.*

(Eredeti, innsbrucki helytartósági levéltár, Ambraser Akten.)

1779.

Eperjes, 1605 januáriu 8.

Basta Ferreri pk. prágai nuntiusnak.

25

Hetek óta hiába vár hadi segílyt, mi nélkül támadólag nem léphet fel, pedig ez a fölkelés veszedelmesebb, mint a hogy sokan hirdetni szeretik.

Da che scrissi ultimamente a V. S. Illma sotto li 17 del passato, ¹ non è dipoi occorso cosa di momento; ma ce ne ³⁰ stiamo consumando il tempo, quasi può dirsi otiosamente, in aspettare che ci venghino di costà le provvisioni, e se bene

¹ Kivonatosan jeleztük 1723. sz. a. 37. sz.

¹ Nincs meg, ismeretlen.

circa un mese fa scrissi a Sua M. Cesarea che si degnasse mandarmi 2 mila moschettieri e qualche buona somma di danari, e che dopo io non habbia mancato di ricordarlo quasi per ogni ordinario alla detta Maestà et a Sua Altezza
 5 Ser^{ma} ancora con supplicare, che con essi m'inviassero ancora delle calzette e scarpe, poichè quì non ne sono, per dar sodisfattione a questa soldatesca che si trova scalza et ignuda, nondimeno sino ad hora non tengo risposta alcuna e dubito, che essendo questa povera gente tanto male alla
 10 via et hormai mezza distrutta, non sia con la tardanza di queste cose tanto necessarie, per disfarsi et distruggersi del tutto: perchè se mi fossero arrivati li danari et altri ricapiti, facilmente me ne sarei andato a trovare tutto dritto il nemico; ma senza queste cose non è possibile
 15 il poter moversi, nè far cosa chè buona sia. In questo mentre io non manco di andar sollecitando la trattatione cominciata con questa nobiltà per condurla, se potrò a perfettione, cercando con ogni industria di ridurre li nobili all' obediencia di Sua Maestà, parendomi che nella
 20 conclusione di questo negotio consista totalmente il servizio dell' imperatore, et che questa sia la vera strada da accomodare et acquietar le cose, senza finire di rovinare affatto la provincia; e piaccia a Dio di prestarmi gratia che questo trattato si possa tirare a quel fine che io spero,
 25 poichè questa è una infirmità maggiore assai di quella che alcuni discorrendo per le camere si danno ad intendere, e bisognarebbe applicarci rimedii molto gagliardi, già che varii accidenti repugnano all' intera sua sanità; etc.

Di Eperies, li 8 di Gennaro 1605.

30 (Eredeti más. római vat. Borghese-levéltár, III. 84. a. köt. 80. l. Kivonata: Nuntiaturberichte aus Deutschland IV./I. k. 354. sz.)

1780.

Bécs, 1605 januáriu 8.

Mátyás főherczeg Bastának.

35 Wir haben keinen Zweifel, *hogy megkaptad e hó 2-iki levelinket*; ¹ seither sind uns auch drei deiner Schreiben,

¹ Ld. e kötét 1768. sz. a.

eins vom 28. und zwei vom letzten Tag abgeloffenen 1604. Jahres ² recht angekommen *és további vigyázásra és küzdelemre intünk.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 13/1. Reg.)

1781.

Eperjes, 1605 januárus 9.

Basta Szuhay István egri püspöknek.

Válasz. A Bocskayval kötött egyezség folytán hadait eltiltotta a kicsapásoktól.

Ill^{mae} ac R^{mae} Do. V^{rae} literas ¹ cum caeteris scriptis ¹⁰ ad eandem exaratis octava die huius mensis accipi, ex quibus in quo statu confinia Suae M^{tis} sint et ab Haidonibus quae insolentiae patrentur, satis lucide percepi. Verum cum iam de pace tractatum instituimus ac certi legati ex nobilibus a domino Stephano Chiaki ad Stephanum ¹⁵ Bochkai expediti sunt, qui, ut iterum in pristinum statum regnum redigant, cum nonnullis magnatibus accurratissime laborant, quorum adventum cum plenaria resolutione singulis diebus expecto, una cum nobilibus: itaque visum fuit, ut exercitum Suae M^{tis} ab excursionibus ad tempus ²⁰ coërceam ac moram feram. Quod si vero inimicus, praeter spem meam, omnibus postpositis et spretis armis rem definire vellet, ego quoque ea, quae mei erunt muneris, accepto subsidio a Sua M^{te} in pecuniis militibus ordinato, quod affuturum citissime spero, non intermittam; firma ²⁵ spe ductus Deum iniusti belli severum et vindicem iustae causae Suae M^{ti} Caesariae non defuturum. Quod ad adjacentes istos comitatus ac nobilitatem in eisdem degentium attinet, qui in hisce seditiosis tumultibus et ob molem belli, brevi denique temporis spatium interesse ³⁰ comitiis ac legatos expedire minime possunt, Ill^{mam} ac

² Az első meg van 1760. sz. a. Az utóbbi kettőt azonban csak e kivonata alapján ismerjük és jelezhattuk egyikét 1765. sz. a.

¹ Nincs meg, ismeretlen.

R^{mam} Do. V^{ram} maiorem in modum, ut excusatos eosdem coram Sua M^{te} habeat, amice rogo. Paria literarum Sigismundi Rakóczi et Stephani Chiaki, pro uberiori informatione ad eandem hisce adiuncta transmissi. Eandemque quam diutissime et feliciter valere cupio.

Datum ex civitate Eperiesiense, 9. Januarii. Anno 1605.
(Egykorú másolat, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Jan. 122.)

1782.

Prága, 1605 januárius 9.

10

Rudolf császár Bastának.

Basta soll mit der gütigen Tractation mit den Oberhungerischen Rebellen fortfahren, wie er denn zu dem Ende noch mehrere Perdonschreiben zu empfahen; über der Hungern fürgeschlagene Artickl künde sich Ihre Maiestät alsgleich mit resolvieren, wolle aber solche berathschlagen lassen und alsdann resolvieren, inmittls er die Rebellen dahin zu vertrösten hätte, dass Ihnen in Gravaminibus geholfen werden solle; sich bemühen, ob er Caschau wieder in Ihre Mt. Devotion bringen könne.

20 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 18.)

1783.

Eperjes, 1605 januárius 12.

Basta Mátyás főherczegnek.

Bocskay békeföltételei. Basta felett reájuk, de őszinteségben nem bízik, sőt még Rákóczy és Csáky hűségében is gyanakszik. Ley kapitány hűlensége.

Arrivò finalmente il Chiaki hieri a mezzogiorno et ha portati gli articoli qui inclusi,¹ ma non sottoscritti dal Bochkay per le ragioni ch'egli stesso allega: et in questo 30 punto io torno a spedire il medesimo Chiaki con la risposta,

¹ Nincsenek meg.

la quale parimente sarà quì inclusa.² Ma perchè noi non doviamo fidarci altrimenti, che sotto questa trattatione non possa essere qualche inganno, il maggior de quali è, che sapendo egli forse, che il castello di Tokai o vero altre fortezze assediate da popoli siano astrette a darseli 5 per necessità fra pochi giorni, mi voglia però pascere di parole. Per questa causa nel primo articolo della mia risposta io li propongo, che prima che si cominci la trattatione, levi non solo l'assedio, che potesse havere intorno a qualsivoglia fortezza; ma che anco consenta, che io 10 possa mandare alcuni cavalli a vedere in che stato si trovino. E da quì penso io, che ben presto si conoscerà, se egli tratti sinceramente o no; e così starò aspettando la risposta. Tuttavia dall' havere egli licenziato i Turchi e Tartari, si può facilmente giudicare, che la necessità lo 15 stringa a chiedere la pace; oltre che per la fretta che mi si dà acciò la cosa si spedisca quanto prima, vengo a credere che le cose loro non stiano troppo bene *nè con Turchi, nè con Haiduchi*; massime che si sa per cosa certa, che egli nuovamente in Cassovia ha fatto strozzare Lippay Balás per 20 mano di Michel Káthai, Nicolò Segnyei e Nagy Albert fuoruscito Transilvano, se ben non si è possuto sapere la causa.

Quanto al parere che l'Altezza V^{ra} ricerca da me sopra il particolare della strada che si deve tenere in mandare in qua li denari e le altre provvisioni per questo 25 esercito, io quanto a me, non saprei che dirmene, poichè il nemico si trova nelle città montane et il volerli condurre per la strada dritta saria cosa troppo pericolosa; e pure è più che necessario che questi recapiti venghino. Però supplico humilmente V. Altezza che sopra tutte l'altre 30 cose si degni quanto prima incamminarmi verso questo luogo qualche numero di gente, perchè ogni poca che intanto cominciassse ad arrivarne daria gran calore alle cose nostre; etc.

Da Eperies, li 12 di Gennaro 1605.

35

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 172. Exp.)

² Jelezzük következó számunkban.

1784.

Eperjes, 1605 januárius 12.

Basta válasza Bocskay István békefeltételeire.

Incipit: Vidit Excellentissimus dominus generalis
 5 articulos . . . *Explicit*: Quosque etiam Sp^{lem} et Mag^{cum}
 dominum Bochkai similiter affirmare desideramus.

(Erdélyi országgyűlési emlékek V. k. 368—370. l.)

1785.

Eperjes, 1605 januárius 12.

10 Basta Csáky István részére.

Szolgálatai jutalmául birtokot adományoz neki.

Memoriae commendamus tenore praesentium, quod
 quia Sp^{lis} ac Mag^{cus} dominus Stephanus Chiaki de Kereszt-
 szeg in hoc perditissimo superioris Hungariae statu . . .
 15 *dicséretreméltó békítő munkájával* Suae M^{ti} totique regno
 Hungariae afflictissimo *nagy szolgálatot tett*, ut tanta sua
 dexteritas digna gratia singularique Suae M^{tis} muni-
 ficentia ornaretur, tum pro plurimis maximis damnis,
 quae moderno et superioribus bellis accepisset, alteramque
 20 medietatem decimarum comitatus Sáros . . . item posses-
 sionem Hecze in comitatu Abaujvariensi sitam . . . *neki*
adjuk pro septuaginta milibus florenis Hungaricis *in scri-*
bálva, ő Felsége jóváhagyása feltételével.

(Eredeti, gr. Csáky Vidor nemz. ltára, Lőcse; CCC. fasc. 106. No. 15.)

25

1786.

Eperjes, 1605 januárius 13.

Basta Mátyás főherczegnek.

Minthogy ezek a magyarok ügylátszik inkább a maguk
érdekét szolgálják, mint a császáréét, hadakkal indul rájuk,
 30 *ha hat nap alatt választ nem kap Bocskaytól.*

Io vado scoprendo, che alcuni di questi Ungheri
 che fingono esser fedeli alla Maestà Cesarea, attendono
 più al proprio loro interesse, che al servizio della Maestà
 Sua et hanno operato in modo con la nobiltà, che ove prima
 35 ha desiderato tanto le mie lettere, si mostra hora alquanto

fredda, solo per comodità del Bochkay. E vengo anco certificato, ch'esso Bochkay pretenda tuttavia la Transylvania, senza la quale si lascia intendere non volere venire ad alcuno accordo. Onde però mi sono protestato col Chiaky, che se in termine di sei giorni non harò categorica risposta, 5
revoco quanto ho scritto e trattato sino ad hora col detto Bochkay e moverò subito lo esercito, sì come di già ho dato ordine, che ogni uno si provvegga per il viaggio, e lo farò senza altro, dando poi avviso all' Altezza V^{ra} del mio disegno. Loro si danno a credere, che io non possa altrimenti 10
movere lo esercito; ma al sicuro resteranno ingannati.

*Gli autori di questo sono il Rákóczy et il Chiaky, l'uno, cioè il Rákóczy dà ad intendere alla nobiltà, che hora è tempo di trattare con l'Altezza V^{ra} con vantaggio, et l'altro, come sempre è stato falso, vorrebbe vedere in Transylvania un 15
principe Ungaro et forse anco il Bochkay gli ebbe haver promesso qualche buona mano.¹*

Ho deliberato domane o l'altro di far pubblicare un editto in nome della Maestà Cesarea e stabilire in esso qualche termine, promettendo a tutti quelli, che verranno, 20
la gratia e perdono, e poi serrar la porta, et in questo modo mi giustificherò con tutto il mondo, che io non ho mancato per parte della Maestà Cesarea di voler conceder loro in qualunque modo la clemenza e benignità di Sua Maestà. Tra tanto supplico humilmente l'Altezza V^{ra} che non lasci 25
di ordinare, che mi si mandino quanto prima denari e genti, le quali potranno far capo quì ad Eperies, dove penso lasciare sufficiente presidio di Alemanni.

Vostra A. Ser^{ma} deve sapere, come il capitano Ley sergente maggiore del Starhemberg che lasciai in Sendrö, ha 30
resa quella piazza bruttamente, senza esser battuta e senza mancamento alcuno di munitione da guerra e di vettovaglie. Egli arrivò hier sera qua, dove l'ho fatto metter pregione e se gli farà processo, dando a lui et agli altri che erano seco il meritato castigo. 35

Da Eperies, li 13 di Gennaro 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 172. Exp.)

¹ Ez a dült betűs részlet titkos jelekkel írott.

1787.

Eperjes, 1605 januárius 14.

Basta kegyelmi kiáltványa a felsőmagyarországi rendekhez.

Georgius Basta etc.

5 Cum in hoc tam turbulento rerum statu per inopinatam illam ab Haidonibus excitatam seditionem aliqui tam magnatum, quam nobilium in his superioribus regni Hungariae partibus partim sua sponte, partim vi adacti a Sua Maiestate defecerint et seditiosis illis se adhaeserint ;
 10 nos Suae Maiestatis Caesareae et Regiae nomine, quam pro singulari illa sibi innata clementia et bonitate subditis suis benigne indulgere et parcere velle scimus, ex amplissima illa et plenaria authoritate a dicta Sua Maiestate nobis concessa, scriptis publice ad omnes Ordines et Status
 15 emanatis omnibus et singulis delictorum veniam et indulgentiam benevole concessimus, eosque, ut iterum ad sanam mentem et pristinam Suae Maiestatis obedientiam redeant, nosque conveniant, exhortati sumus, assecurando eos, quod neque in vita, honore, bonis, privilegiis,
 20 immunitatibus et religioni ullum illis periculum imminabit.

Postquam vero iis omnibus spretis nemo hactenus coram nobis comparaverit suamque fidelitatem Suae Maiestati Caesareae Regiaeque iterum obtulerit, itaque denuo et ex superabundanti eosdem requirendos duximus,
 25 benevole et amice hortantes, ut a data huius intra duodecim dies sese personaliter vel huc, vel ubi praesentiam nostram cognoverint, sistant atque debitam obedientiam suam erga Sacram Caesaream Regiamque Maiestatem declarent : Nos iterum sancte et inviolabiliter fide nostra mediante
 30 promittimus et spondemus, quod unicuique qualitercunque sane contra Suam Maiestatem peccaverit, omnium delictorum veniam concedemus atque unumquemque, prout promissum est, tam in persona, quam in honore, bonis, religione, privilegiis et immunitatibus penes literas Suae
 35 Maiestatis confirmatorias, quas iam prae manibus habemus, illaesum intactumque servabimus. Sique, quis ad diem

dictum comparere non possit sufficientibus et probabilibus causis productis, illum excusatum habebimus. Quod si vero, praeter spem nostram, quis contumacia, temeritate ductus salutaribus nostris monitis postpositis, intra terminum designatum comparere recusaverit, perpetuae infidelitatis nota censebitur, poenaeque in tales sancita contra illum procedetur, omnesque tum a Sua Caesarea Regiaque Maestate Sua serente, quam nobis et aliis generalibus capitaneis illi concessas protectionales et salvas guardias vigore praesentium cassatas, sublatas et annihilatas esse 10 volumus.

Protestamur insuper solemniter coram Deo, Sua Maestate et tota christianitate, quod nullam nobis tum de illa sanguinis effusione, quam omnibus aliis damnis et malis, quae necessario inde sequentur, culpam imputari volumus, 15 sed merito in illos, qui temere et pertinaciter ansam ad ea dederunt, reiicietur. Id quod unicuique et singulis notum fieri volumus.

Datum in civitate Eperiesensi, die decima quarta Januarii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quinto. 20
G. Basta mpr.

(Eredeti, ünnepélyes alakban kiállítva és Basta nagypecsétjével megerősítve, Szepes vm. levéltára, fasc. II. No. 218.)

Megjegyzés. Basta e nevezetes kiáltványának egykorú másolata sok levéltárban megvan, de a fenti eredetitől mind 25 többé-kevésbbé eltérő és hibás szöveggel.

1788.

Eperjesi tábor, 1605 januárius 14.

Basta Lőcse város tanácsának.

Nachdeme wir uns dahin resolviert, mit dem Kaiseri- 30
schen Läger in Kürz aufzubrechen, *várostokba küldünk*
achtzig Starhembergischen Regiments kranke Knecht,
kérve, hogy gondozzátok őket s adjatok nekik jedem inson-
derheit des Tags zwei Pfundt Brot und in Geld ein Tutkhi, 1

¹ A magyar *dutka* németes írása.

felügyelőjüknék meg kétszer annyit, a míg legközelebb visszaadjuk nektek.

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 34. sz.)

Megjegyzés. Szó szerint egyező példánya értelmében Basta
5 Bártfára is ugyanannyi beteg katonát küldött. (Eredetije Bártfa város levéltárában.)

1789.

Eperjes, 1605 januárius 14.

Basta Mátyás főherczegnek.

10 *Kihirdeti kegyelem-levelét, bár a nemesekben nem bizik. Ezért Tokaj felé készül. De oly erőtlen, hogy még a Rózsahegyre érkezett löport sem hozathatja el. A törökök kivonultak.*

Hieri spedii un corriere a posta a V. Altezza con lo avviso dell' intera negotiatione che si era trattata col
15 Chiaki, e perchè li cammini non sono troppo securi; mando quest' altro con il dupplicato et insieme la copia dello editto, che penso far publicare hoggi o domane per tutte queste città convicine; già che questa nobiltà doppo haver ricevute da me lettere assicuratorie se ne sta tuttavia
20 irresoluta, anzi havendo inteso la perdita di Sendreò e i progressi, che gli Aiducchi hanno fatti nelle città montane, pare che si sia raffreddata; oltre poi alla negotiatione de personaggi, che scrissi hieri, et in questo modo vedrò in che si risolverà.

25 Le lettere che la Maestà Cesarea ha scritto a questi colonnelli sono state di grandissimo effetto, perchè havendo io ragionato con essi della mossa, che disegno fare del campo, si sono tutti mostrati prontissimi, come anco li soldati; di modo, che non starò aspettando altro, che la
30 resolutione del Bochkay, quale se non si risolverà di venire alla conclusione degli articoli, che io gli ho mandati, senz' altro moverò subito il campo.

*Il mio disegno è d'andare dritto a Tokai e nel passare pigliare, se potrò, il castello Sáros-Patak, dove senza altro
35 troverò grandissima provvisione di vettovaglie per lo esercito, e se bene appartiene al Kolonich, la Altezza V^{ra} lo potrà poi recompensare per altra via; fatto questo passarmene*

*diritto a Tokai et assicurarmi di quella piazza, provvedendola di vettovaglie e di quel più che farà bisogno, e di là governarmi secondo il vento.*¹

Con tutto ciò, come tante volte ho scritto all' Altezza V^{ra}, conviene mandarmi in ogni modo gente e denari, 5 perchè quando la negotiatione cominciata non avesse effetto, si possa provvedere e procedere per altra via.

Le centoquaranta centenara di polvere, che ultimamente arrivorno per ordine del generale Kolonitz a Rosemberga, per non haver io possuto mandar per esse, 10 diedi ordine, che si mettessino nel castello di Likava, dove anco al presente stanno e nel quale il colonnello Hofkirchen mi scrive haver mandato 70 huomini; ma non havendo io per hora bisogno delle dette polveri, nè sendo sicuro, se detto presidio vi sia entrato o no, ho scritto 15 perciò al suddetto colonnello, che in caso, che habbia mandati li 70 huomini suddetti nel castello sopranominato, non deva muovere quelle polveri altrimenti, parendomi che con quel presidio staranno securi, e se per qualche accidente non si trova haver mandato la gente suddetta, faccia 20 subito ritirare le polveri a Trincino, acciochè il nemico mancando di esse non procurasse per ogni via di haverle nelle mani. Mi è parso significar questo all' Altezza Vostra, acciò con la sua autorità scriva al suddetto colonnello che faccia l'una o l'altra di queste cose, cioè o che mandi le genti 25 suddette, o che ritiri le dette polveri a Trincino; atteso che se io volessi mandare per esse, mi farebbe di bisogno inviar per sicurezza la metà di questo esercito; poichè gli Aiducchi si trovano nelle città montane non molto lontano dal cammino, che doverebbe fare la scorta; etc. 30

Da Eperies, li 14 di Gennaro 1605.

P. S. Vien senza dubbio alcuno verificata la partita de' Turchi e Tartari fuor di questa provincia, havendo però lassata di loro una dolorosa e miserabile memoria, poichè hanno menato via e condotto seco grandissima quantità 35 di anime et in particolare di donne.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1605. Jan. 172. Exp.)

¹ A *düll* betűvel szedett bekezdés titkos jelekkel írott.

1790.

Eperjes, 1605 januárius 14.

Basta Aldobrandini Cinzio bíboros államtitkárnak.

Del *breve* di Sua Sta iniatomi da V. S. Illma ¹ e del-
 5 l'ottima dispositione che mi dimostra in esso N. S^{te} vorrei
 poter rendergliene quelle gratie che converebbero; *de alig*
találok szavakat hálám kifejezésére, szolgálatomat ajánlva.

Külczíme: All' Illmo e Rev^{mo} Signor mio osservandis-
 simo, il S^r cardinal San Giorgio. Roma.

10 (Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár, III. 84. a. köt. 96. l.)

1791.

Bécs, 1605 januárius 14.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. A pozsonyi országgyűlést a fölkelés miatt el-
 15 *halasztotta. Adja ezt tudtára a vármegyéknek, intvén őket, hogy*
Bockskaynak ne higyenek. Zsoldot és ruhaneműt kap legköze-
lebb; de fékezze a vallonok kicsapongásait.

Deine Schreiben vom 4. und 8. Tag dieses Monats ¹
 sind uns recht zugekommen und daraus, wie es dieser
 20 Zeit in Oberungarn mit des Bochkay Anhang beschaffen
 ist, und deinen emsigen Fleiss, damit diese dem König-
 reich Ungarn höchst schädliche Rebellion in Güte ein-
 gestellt werden möchte, vernommen *és eddig ő Felsége*
válaszát is megkaphattad.

25 Weil der Spanschaften Gesandte aus Oberungarn
 auf dem von Ihrer Kais. Mt. ausgeschriebenen ungaris-
 chen Landtag nicht kommen können und des Bochkay
 Anhang in den Bergstädten Gewalt zu brauchen sich
 unterstehet, ist der ungarische Landtag verschoben
 30 worden. Solches hast Du die Spanschaften zu erinnern,

¹ Vonatkozik a pápa 1690. sz. a. 1604 november 6-iki levelére, melyet a háborús idők miatt Basta, úgy látszik, hogy csak ekkoriban kapott meg.

¹ Ld. kötetünk 1772. és 1776. sz. a.

und dass sie ihrem Vaterland zum Besten diese hochschädliche Rebellion stillen und der friedhassenden, räuberischen Haiduken, auch der Türken und Tartaren Gewalt sich widersetzen, dem Bochkay und seinem Anhang, den Freibeutern, Türken und Tartaren nicht trauen, 5 des Königreichs Ungarn löblichen Statuten gemäss sich accommodieren und ihre Gesandten zur Haltung des ungarischen Landtags aufs ehest ihnen möglich sein kann, schicken sollen, besten Fleisses vermahnen.

Weil der ungarische Landtag wegen der in Ungarn 10 entstandenen hochschädlichen Rebellion und der Bochkay'schen Freibeuter Räubereien dieser Zeit nicht kann gehalten werden, wollen wir den österreichischen halten, dabei sich die österreichischen Stände willig und gehorsamst befinden und erzeigen, und ist in diesem Erz- 15 herzogtum und allen Ihrer Kais. Mt. Erblanden, auch in dem heiligen römischen Reich alles still und ruhig; Gott gebe Gnad, dass auch die oberungarische Rebellion ehest gestillt werde.

Dass die begehrte Hilf mit Geld . . . so langsam 20 erfolgt, ist der meineidigen Haiduken und abgefallenen ungarischen Kriegsleut in den Bergstädten Räubereien verhinderlich. Weil wir aber aus deinem Schreiben vernehmen, dass aus Schlesien eine Summe Gelds dir sicher zugekommen ist, durch die Bergstädte aber noch 25 zur Zeit alle Strassen unsicher sind, wollen wir innerhalb zwei Tagen 50,000 fl. Rh. und etliche tausend Paar Strümpf' und Schuh von hier abführen und durch Mähren und Schlesien dir zuschicken; etc.

Die Werbung von 2000 Musketieren nach Ober- 30 ungarn haben Ihre Kais. Mt. gnädigst bewilligt, wollen solches nach aller Möglichkeit befördern.

Wie viel Centner Pulver vom Kreisobristen Kolonitsch auf Oberungarn dem Obristen-Feldzeugmeister, dem von Tilly geliefert worden, wollest uns berichten. 35

Was der Chiaky bei den Spanschaften Gutes tractiert und verrichtet, sind wir bei nächstem Currier gnädigst erwartend.

Wir vernehmen unter anderm aus deinem Schreiben, dass nicht die Wallonen, sondern die Deutschen wegen Hungersnot eines Edelmanns Schloss nicht weit von Eperies geplündert haben und dass, denen Ihrer Maiestät
 5 Gnade zugesagt worden, Glauben und Treue gehalten wird. Uns kommt aber glaubwürdig vor, dass obwohl der Sároser Spanschaft Glauben und Treue zugesagt worden, deren sie sich getröstet, werde doch, sonderlich von Wallonen, ihnen dieses nicht gehalten, und klagen
 10 nicht allein, dass einem Jeden, so gern er treu sein wollte, das Seinige mit Gewalt aufgeschlagen und genommen, sondern auch, dass ihnen von den Wallonen ihre kleinen unzeitigen Mädels unchristlich und höchst strafmässiger Weise, auch ihre Weiber geschändet werden, dadurch,
 15 wie zu erachten ist, mehrere Schwierigkeit und Verbitterung der Nationen verursacht wird. Wollest Dich der Sachen bei gemeldter Spanschaft erkundigen und solche Räubereien, Schand und Laster alles Ernsts strafen, verbieten und abstellen lassen; etc.

20 Gegeben Wien, 14. Januar 1605.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 60. Reg.)

1792.

Eperjes, 1605 januárius 16.

Basta Bártfa város tanácsának.

25 Committimus et . . . mandamus . . . ut acceptis praesentibus statim universas et quaslibet res Joannis Kendy medio vestri habitas *lefoglaljátok számunkra.*

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1793.

30 *Bécs, 1605 januárius 17.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Wir erindern dich hiemit gnädigist, dass über jüngst dir zugeschicktes und überwegs geraubtes Geld *most katonáidra 50.000 forintot, 4000 frt. zsoldpénzt és 5000*

Rocken und Strümpfen, auch so vielen Paar Schuhe sambt 50 Schützen zu Beleitung, weil es die Gelegenheit nit geben solches durch die Pergstädt sicher zu führen, durch Mähren und Schlesien zuschicken wollen, *belátásodra bízván kiosztását, addig is, míg többet küldhetnének.* 5

Wien, den 7. Januarii. Anno 1605.

Verzeichnus, wie die Socken, Strümpf, Handtschuech und Schuech hinausgegeben werden möchten.

Erstlichen die 124½ Duzet Socken das Paar per 12 Gr. angeschlagen worden, kömmt die Anzahl auf 18 fl. 10
Dann 39 Duzet der mittleren Sorten, das Paar per 1 fl., kömmt die Anzahl auf 12 fl.

Mehr 89 Anzahl der schlechten Sorten, das Paar zu 6 Gr. kömmt die Anzahl auf 9 fl.

Die 1150 Paar wullene Strümpf, jedes Paar 40 K. 15
angeschlagen. Die andern 1000 Paar Strumpf zu 45 K.

5000 Paar Handtschuech zu 8 K. angeschlagen.

Die einfachen Schuech das Paar 6 Gr. Die doppelten auf 3 fl.

Hátlapján: Dem Herrn Grafen Basta einzuschliessen 20
18. Januar 1605.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. Itár, Hoffinzen 15639.)

1794.

Eperjesi tábor, 1605 januárius 22.

Basta Lőcse város tanácsának. 25

Obwoln wir euch vor diesem allen den kranken Knechten, *kiket odaküldtünk, napi járandóságot rendeltünk, úgy találjuk, hogy ez az összeg sokra rugna*; wellen demnach mehres nit, als jedem des Tags die obbemelten zwei Pfundt Brot und ein halben Tuthki passiern;¹ *felügyelőjük* 30
járandósága azonban maradjon a régi.

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 35. sz.)

Megjegyzés. Szóról-szóra megegyező másodpéldányát Basta megküldte Bártfa város tanácsának, miután ott is voltak beteg katonái. 35

¹ Multkori rendeletének egy dutkáját szállította le felére.

1795.

Prága, 1605 januárius 22.

Rudolf császár Bastának.

*Basta wird wegen der Tractation mit den Rebellen
5 widerbeantwortet, dass Ihre Maiestät an seinem Procedirn
ein Wohlgefallen und des weitem Verfolges erwarten, mit
Erinderung was mit Gelt und Tuech aufs Kriegsvolk für
Provision beschehen solle.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 36.)

10

1796.

Eperjes, 1605 januárius 23.

Basta védőlevele Szinyei Merse István részére.

Quoniam nos generosi Stephani Merse de Syne pos-
sessionem Jernye vocitatum, una cum curia nobilitari
15 *védelmünkbe fogadtuk, rendeljük, hogy őt jószágában meg-
oltalmaztatók.*

(Wagner Károly »Diplomatarium comitatus Sarosiensis« cz.
1780-iki műve 437. l.)

1797.

20

Bártfa, 1605 januárius 23.

Bártfa város tanácsa Bastának.

*Jelentjük, hogy Ihre Kriegsleut városunkban iszonyú
hatalmaskodást tettek, a minek orvoslását kérjük.*

(Elveszett v. lappang; Basta 1798. sz. a. válaszából.)

25

1798.

Eperjesi tábor, 1605 januárius 24.

Basta Bártfa város tanácsának.

Euer Schreiben vom 23. Januarii¹ *vettük és elolvasva
uns gleich schier die Haar gen Perg gestanden a katonák*

30

¹ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

garázdálkodásáról értesülve, a mit büntetlenül nem hagyunk.
Die kranken Knecht anlangend *pedig bizunk hűségtekben,*
hogy őket gondozni fogjátok.

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1799.

5

Eperjes, 1605 januárius 24.

Basta Kollonics Seifried kerületi kapitánynak.

Válasz. Csak pár nap múlva felelhet. Hadi híreket kér.

Wohlgeborner Freiherr, besonders freundlicher, lieber Herr Kreisobrist und Sohn, dem Herrn seind meine ¹⁰ ganz willige Dienst und freundliche Gruess bevor.

Sein Schreiben, so Er mir bei seinem Diener, welcher am Freitag den 21. Januarii vor vier Tagen hieher ankomben zuegesandt, habe Ich wohl empfangen und den Inhalt dessen genuesamb verstanden. Fuege dem Herrn soviel an, ¹⁵ dass ich seinen Diener, (weiln noch immerzue die Tractation im Schwung und deren kein eigentlicher Grundt verhanden) auf ein, zween oder drei Tage, in welchen sich die Sachen, wessen man sich zu beiderseits verhalten solle, declariern und an Tag geben werden, welches Ich den ²⁰ Herrn alsdann bei berüertem seinem Diener eheist hienach berichte ; beinebens aber auch langt mein sonder freundlich Bitt und Begehren, da Er auf was Weg das sein mag, Zeitung oder sonsten was Neues haben würdet, mich dessen unverlängt zu verständigen. Damit uns alle göttlicher ²⁵ Bewahrung empfehend.

Datum im Läger Eperies, den 24. Januarii 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Febr. 2. Exp.)

1800.

Eperjes, 1605 januárius 24.

30

Basta Rudolf császárnak.

Excitato proxime in regno M^{tis} V^{rae} Caesareae et Regiae Hungariae tumultu praesentium exhibitor, fidelis

M^{tis} V^{rae} Caesareae et Regiae nobilis Sigismundus Péchy de Ujfalú, *a ki Felségédnek mindig híve volt és maradt* et quod religionem catholicam profiteretur, vix vitam incolumem conservavit evasitque, *ajánlatván nekem még*
 5 a Ser^{mo} rege Poloniae, in cuius regnum vim et furorem perduellium metuens cum uxore et liberis secesserat, *ajánlom ügyével együtt Felségéd atyai jóindulatába, mivel* furoremque belli expertus, omnia sua substantia mobili exutus est.

10 (Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 1606-iki 14429.)

1801.

Eperjes, 1605 januárius 24.

Basta Mátyás főherczegnek.

Rákóczy és Csáky kérésére még két napig vár a tárgyalások
 15 *kimenetelére, bár nem bízik bennük. Sürget pénzt és hadakat.*

Con l'ultime mie de' 12, 13 e 14 del corrente¹ havrà l'Altezza V. Ser^{ma} inteso, quanto sino all' hora si era trattato intorno alla negotiazione incominciata, e come dubitando io di qualche inganno, mi ero protestato di
 20 non volere aspettare, se non sei giorni a movere il campo : e che prima di ogni altra cosa volevo che esso Bochkay levasse lo assedio d'intorno a tutte le piazze. Con questa ambasciata andorno a trovare il Bochkay due o tre nobili, quali tornorono avanti hieri, nel punto, che il Rákóczy
 25 et il Chiaky erano quì da me ; e la somma della risposta fu, che il Bochkay non voleva confidare le cose sue ad altri, che al Rákóczy et al Chiaky. I quali vedendo la resolutione, che io havevo di levare il campo, mi pregorno, che io dovessi almeno aspettare sino a domane o l'altro :
 30 e subito si partirono personalmente verso Cassovia : et io per non interrompere questa trattatione mi son contentato di soprasedere sino a doppio domane.

La particolare passione di questi due personaggi

¹ Mind a három megvan ; ld. őket 1784, 1786 és 1789. sz. a.

verso lo Bochkay è tanto grande, quanto dir si possa, perchè loro stessi non vergognano dire pubblicamente che farà bisogno che la Maestà Cesarea li dia la Transylvania e qualche altra somma di denari ogni anno, e di più un servitore del Ragozzi, venuto nuovamente di Praga, a certi fidati disse ⁵ per certo, che li commissarij che hanno da venire tengono ordine di concederli la Transylvania, e di più i suddetti ambe dui non lasciano di reprendere apertamente alcuni nobili, che in virtù dello editto sono venuti a presentarsi; tuttavia io fingo tutto questo, parendomi che così convenga ¹⁰ al servizio di Sua Maestà. Starò dunque aspettando il ritorno di questi due Magnifici co' quali pen sodi avere l'ultima resolutione, conforme alla quale mi andrò poi governando.

Sono sino ad hora comparsi alcuni nobili e tuttavia ¹⁵ se ne aspettano degl'altri. Ma non già l'Homonnai, nè il Magozzi, non ostante che esso Ragozzi loro può dir padre, da dove si comprende, quale sia l'animo di questo huomo.

Supplico humilmente l'Altezza Vostra a voler considerer quanto importi questa guerra; onde conviene ²⁰ risolversi di mandar gente e denari, come altra volta ho scritto, acciò si possa finir quanto prima: altrimenti ne potriano risultare grandissimi inconvenienti.

In Cassovia si trovano da circa quaranta Giannizzeri, restati per guardia del Bochkay, non ostante che gli altri ²⁵ Turchi se ne siano andati.

L'Altezza Vostra per altre mie delli 8 stante ² dovrà haver visto uno articolo in cifra, col quale le facevo sapere alcune cose, che un personaggio andava pubblicando per lo esercito; le quali cose il personaggio suddetto ha di già ³⁰ saputo non so per qual via e se non si rimedia a questo, sarà impossibile che io possa più dare avviso all'Altezza Vostra di simili cose; perch'io non vorrei inimicarmi il Mondo; etc.

Da Eperies, li 24 di Gennaio 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 172. Exp.) ³⁵

1802.

Eperjes, 1605 januárius 26.

Basta védőlevele Székely Boldizsár részére.

Quoniam nos egregium Balthasarem Székely de
 5 Hundsdorf,¹ simul cum domo et curia sua nobilitari in
 possessione Hundsdorf praedicta extracta, portionibusque
 eiusdem possessionariis in eadem Hundsdorf et Kakas-
 lomnicza possessionibus vocatis in comitatu Scepusiensi
 existentibus habitis *védelmünkbe fogadtuk, rendeljük, hogy*
 10 *öt jószágai szabad birtoklásában megoltalmazátok.*

(Eredeti, M. N. Múzeumi levéltár törzsanyaga.)

1803.

Eperjes, 1605 januárius 26.

Basta Szepes vármegye rendeinek.

15 *A hajdúk összegyűlésében ártatlanoknak találván őket*
védelmükbe fogadja őket.

Recognoscimus per praesentes literas nostras egregios
 Ladislaum Horvath de Lomnica vicecomitem ac Christo-
 pherum Heranth de Nagyváth et Joannem Teöke de
 20 Chepanfalva, nuntios universitatis nobilium comitatus
 Scepusiensis, tam in eorum propriis, quam etiam om-
 nium et singulorum dominorum et nobilium in eodem
 comitatu Scepusiensi degentium nominibus et in personis
 penes literas testimoniales seu credentiales authenticas
 25 ipsius universitatis nobilium dicti comitatus Scepusiensis
 ad requisitionem et denunciationem nostram, coram
 nobis obedienter comparuisse, eorumque innocentiam in
 associatione Hajdonum satis superque declarasse, immo
 fidelitatem et sinceritatem eorum erga M^{tem} Caesaream
 30 atque Regiam, dominum nostrum clementissimum debitam
 obedientiamque erga nos statim post nostrum in has

¹ Irva így: Hunzdorf.

superiores regni partes adventum, certis et manifestissimis inditiis satis luculenter in conscriptione militum equitum intertentione peditum pro custodia viarum et passuum, in silvis et montibus, versus comitatum Geömeöriensem tendentibus administratione, item et suppeditatione necessariorum victualium non sine magno commodo exercitus Suae M^{tis} demonstrasse et comprobasse, prout praestare et demonstrare non intermitterent, etiam modo, proinde antelatam universitatem dominorum et nobilium dicti comitatus Scepusiensis, tamque Suae M^{tis} fideles et obediens subditos in eius M^{tis} pristinam paternam gratiam et nostram specialem tutelam et protectionem recepimus, offerentes nos eisdem et eorum singulis omni ope et auxilio affuturos, ipsosque tam in libertatibus et privilegiis, quam etiam religione conservaturos, similiter in personis ac bonis et iuris possessionariis rebusque eorum mobilibus defensuros ab omnique infidelitatis macula et suspitione liberaturos ac necessitate exposcente partes ipsorum apud Caesaream M^{tem} et Suam Serenitatem promoturos et commendaturos; super qua ipsorum fidelitate et obsequendi studio praesentes literas nostras testimoniales et assecuratorias eisdem dandas duximus et concedendas.

Datum Eperjessini, die 26. m. Januarii. A. D. 1605.

(Eredeti, Szepes vm. levéltára, fasc. II. No. 222.) 25.

1804.

Eperjesi tábor, 1605 januárius 26.

Basta Bártfa város tanácsának.

Nachdeme man in der Röm. Kais. Mt. Feldt Artholerei ein Anzahl Zindtstrick oder Lunden bedürftig, *küld-jetek sürgösen* aufs wenigist fünftausend Puschen *belöle*.

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

Megjegyzés. Szószerinti szövegében megküldte Lőcse város tanácsának is.

1805.

Eperjes, 1605 januárius 26.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Mivel Bocskay hallatlan dolgokat követel, holnap meg-
5 indul Tokaj felé, csak már küldjék az ígért hadi segílyt, mely
nélkül sikeresen nem működhetik.*

Con le ultime mie espedite hier mattina ¹ detti conto
alla Altezza Vostra, come havevo promesso al Ragozzi
et al Chiaky di soprasedere la levata del campo sino
10 al ritorno loro da Cassovia, et in questo punto, che è
sul serrar del giorno sono arrivati da me ; a quali havendo
io subito domandato, quali fusseno le pretensioni del
Bochkay, di primo affronto mi risposero, che il detto
Bochkay non solo pretende il prencipato di Transilvania,
15 ma il Generalato ancora dell' Ungheria superiore. Onde
sentendo proposte così sfacciate et exhorbitanti, replicai
ad ambedue, che non volevo più trattar d'altro, paren-
domi indegnità della Maestà Imperiale, che un rebelle,
quale in altri tempi è stato ricevuto in grazia da lei,
20 habbia hora ardire di fare propositioni così immoderate,
non altrimenti, che se la Maestà Sua fosse ridotta in
qualche necessità di haverli a concedere quanto egli
desidera : e però li conclusi, che ogn'uno apparecchiasse
le arme. Per tanto moverò domattina lo esercito verso
25 quella parte che significai a V^{ra} Altezza per altra mia
de 14 corrente ² nel capitolo in cifra, cioè *verso Tokai e
nel passare pigliar il castello di Sáros-Patak e di quivi
passarmene a detta fortezza di Tokai, assicurandomi di
quella piazza e provvendendola di vettovaglie, governandomi*
30 *poi secondo il tempo.* In questo mentre lascierò in Eperies
in presidio il colonnello Pucchen con la sua infanteria.
Tra tanto supplico l' Altezza V^{ra} che con ogni prestezza
e diligenza mi faccia venire denari e genti, inviandole
verso questa città, come tante volte ho scritto. Et se il

Kolnitz avesse quella buona fortuna, che io spero e desidero, de recuperar quello, che là è stato occupato, non sarebbe se non bene, che egli ancora con la gente, che ha venisse a trovarmi et unirsi meco, perchè quando bene non avesse altro che tre mila huomini, mi darìa 5 l'animo di finir in breve questa guerra; caso però che al Bochkay non sopraggiungessero gagliardi aiuti da' Turchi o d'altra parte.

Sono venuti da 36 nobili in circa del comitato di Sáros e del Sepusio: ma degli altri non si parla, e questi 10 ancora non staranno saldi in fede, se non tanto, quanto le cose nostre andranno prosperando, essendo questa nazione tale, quale l'Altezza Vostra sa, e se ben'io non ho mancato di domandare al Ragozzi, se in questo particolare aveva da dirmi cosa alcuna, egli nondimeno 15 ha mostrato di curarsene poco. Il che mi fa più chiaramente conoscere, che tutti sono uniti et adherenti del Bochkay; onde è necessario che Sua Maestà Cesarea, poichè costoro non vogliono la clemenza e benignità sua, faccia provar loro il rigore e la forza delle armi, 20 e che l'Altezza Vostra, sì come io ne la supplico di nuovo, solleciti li recapiti necessari e da me domandati, poichè senza essi non si potrà far cosa buona in servizio di Sua Maestà.

Ancor che io potessi socorrere Tokai, come non dubito, 25 non trovo però conveniente passare il Tibisco sin tanto che io non habbia forze maggiori, perchè non potrei ricever poi aiuto alcuno da Vienna nè di denari, nè di gente, e però sarà bene, che l'Altezza Vostra non lasci in mandarmi gente, perchè io non vorrei consumare il tempo intorno a Cassovia, ma procurare di scacciar il nemico fuor della Superior Hungaria e poi espugnar Cassovia, che non potrebbe far lunga resistenza, perchè da tutte le fortezze, come Tokai, Sakmar et Varadino potrei sempre havere qualche quantità di pezzi. E di quanto andrà succedendo 35 di mano ne farò avvisata l'Altezza Vostra Ser^{ma}; etc.

Da Eperies, li 26 Gennaio 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1806.

Eperjes, 1605 januárius 27.

Basta Lőcse város tanácsának.

Expedivimus ad Dominationes Vestras generosos
 5 dominos Ericum Lassota de Steblau, Sacrae Caesareae
 Regiaeque M^{tis} Iustrationum magistrum ac Joannem
 Putz eiusdem Suae M^{tis} solutorem campestrum *bizomyos*
*ügyekben*¹ és *kérünk, adjatok hitelt szavaiknak.*

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 37. sz.)

10

1807.

Eperjesi tábor, 1605 januárius 27.

Basta Bártfa város tanácsának.

Euer Schreiben haben wir empfangen und die neue
 Zeitung daraus nit gern vernommen, *azért intünk, tartsatok*
 15 *örököt és vigyázzatok.*

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1808.

Eperjes, 1605 januárius 27.

Basta Mátyás főherczegnek.

20 *Az éjjeli nagy fagy miatt indulását holnapra halasztja.*

Havevo deliberato di movere hoggi lo esercito, si
 come nell' alligata mia data in hieri¹ l'Altezza V^{ra} potrà
 vedere, ma la notte passata è stata tanta crudelè per
 un vento accompagnato con neve, che tuttavia dura,
 25 che è stato impossibile poter partire e si è differita la

¹ Hogy mily ügyekben küldte őket Basta, megtudjuk a levele hátlapján olvasható egykorú följegyzésből, hogy Putz ur kezébe Lőcse város tanácsa »auf das ganze Kriegsbeer« 600 forintot adott kölcsön Bastának.

partenza sino a domane ; ma non però si è perso tempo, perchè il Rákóczy et il Chiaky hanno mandato un'altro nobile al Bochkay per significarli, qualmente io l'ho assicurato della gratia della Maestà Cesarea e de' suoi proprii beni, che possiede, tanto in Ungheria, quanto in Transilvania ; ma non so, se sia per accettare questo partito, tanto si è fatto insolente. E per quanto ho possuto penetrare, credo che da Praga o da Vienna da qualche male intentionato, gli sia stato dato ad intendere che egli [si] tenga saldo, perchè Sua Maestà sarà forzata a concederli la Transilvania et altre, come altra volta ho scritto. Tra tanto io non lascierò di muovere lo esercito domane con la resolutione già detta.

Il Chiaky con la sua avaritia, quando cominciò a trattare con la nobiltà, volse da me uno scritto in buona forma con promessa di alcuni beni e decime, che, per quanto dicono, devono contare sino a settanta mila talleri di valuta, et io non potei far altro per il desiderio che havevo che questa chosa si accomodasse, essendovi però la clausula : a ratificatione di Sua Maestà ; ma per quanto comprendo questa negociatione non è per finire altrimenti con gusto di Sua Maestà.

Vengo avvisato di più parti, che il Valacho insieme con Lodovico Rákóczy che sta al governo di Lippa si sono congiunti insieme, e che venghino alla volta di Varadino, et io ne credo qualche cosa, perchè tengo lo stesso avviso da tre differenti parti.

Dall'altro canto si è sparsa in Cassovia una voce, che quelli di Sakmar siano di già convenuti col Bochkay e che gli articoli della deditione siano sottoscritti ; ma io non lo credo, perchè in Cassovia si spargono anco molte nuove simili a questa per contentare il popolo.

Ho condotto cento Cosacchi, non tanto per il servitio, ch'io sperò cavar da loro, quanto per la conseguenza, che occorrendo haver bisogno di maggior numero, si possono più facilmente levare ; etc.

Da Eperies, li 27 di Gennaro 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Jan. 172. Exp.)

1809.

Eperjes, 1605 januárius 27.

Basta Ferreri vercelli pk. prágai nuntiusnak.

*Bocskay túlzó és »szemtelen« követelése miatt megszakítván
5 a béketárgyalásokat, haddal készül a lázadók ellen, bár katonái
meziülábasok és ruhátlanok.*

Non ho sino ad hora scritto a V. S. Illma, perchè
io mi pensavo, che questa trattazione della pace dovesse
pigliare qualche forma : ma essendosi poi scoperta l'im-
10 pertinenza del Bochkai, quale pretende non solo il princi-
pato di Transilvania, ma ancora il governo generale di
questa provincia,¹ con simile altre domande immoderate
et impertinenti ; m'è stato forza il rompere ogni tratta-
zione e venire apparecchiando le armi. E questa mattina
15 havendo disegnato di muovere il campo, impedito da un
cattivo temporale di acqua e di neve, non ho potuto
farlo. Non lascerò però di moverlo domani verso qualche
luogo, per assicurarmi di esso : e di poi mi fermerò aspet-
tando che arrivino li denari e panni da vestire questi
20 soldati, quali si ritrovano scalzi et nudi ; e se mi saranno
mandati gli aiuti e genti, che tante volte ho richiesti,
mi darà l'animo di finire in breve questa guerra, purchè al
nemico non arrivino aiuti da Turchi, o da altra parte ; etc.

Da Eperies, li 27 di Gennaro 1605.

25 *Külczíme* : All' Illmo e R^{mo} Signor mio osservandissimo,
Monsignor il vescovo di Vercelli, nunzio apostolico a Sua
M. Cesarea. Praga.

(Eredeti, római vatikáni Borghese-Itár III. 84. a. köt. 192. l.)

Megjegyzés. E levél majdnem szószerinti eredetije Soranzo
30 Ferencz prágai velencei követhoz : a bécsi állami levéltár
»Dispacci di Germania« 34. k. 429. l.

¹ Ertendő : dell' Ungheria Superiore.

1810.

Bécs, 1605 februárius 4.

A Bécsi udvari kamara Bastának.

Von der Röm. Kais. Mt. *kapván* an die 13 Städte in der Zips *élelemszállítás végett írt mellékelt iratot,*¹ *kérjük,* 5 *kézbesíttesse.*

(Hiv. másolat, bécsi Kpü. Itár, Hungern 4. Február 1605.)

1811.

[Prága, 1605 februárius 7.]

Ferreri vercelli püspök prágai nuntius Bastának. 10

Habár tőle remélhető legtöbb, ő Felsőge szolgálata érdekében fájlalja, hogy még sem támogatják kellően, a vallásügy nagy kárára ; de azt hiszi, hogy a lelkiismereti szabadság biztosításával a magyar fölkelést nem lehet elfojtani, mert az veszedelmes engedmény. 15

Tutta la speranza di che desidera il servizio di Sua Maestà è riposta nel valore e prudenza di V. Eccellenza, perchè certo ogniun vede che con puochi huomini e nudi, senza denari, senz' artigliaria, con mille altri disaggi non si può fare quello che converrebbe. Quello che a 20 me più pesa è che con chi deve aiutarsi non si procede con quel modo, col quale si piegano gli animi, poichè il minacciare o il¹ che si lascierà perdere la religione, o si daranno le libertà di conscienze sono cose da far tenere le mani alla cintola. Io non parlo solo 25 come prete e ministro di N. S^{re}, ma come servitore di Sua Maestà non so vedere che l'esibire libertà di conscienza possa sedare questi moti, perchè non tutti si contentano di questa sodisfattione, e in tanto si mostra la bassezza d'animo con che si dà campo che altri piglino l'istesso 30 ardire, et quello che dovevo dir prima si offende Dio benedetto, che ce ne può far pentire, e non ho un dubbio

¹ Kelte: Prága, 1605 januárius 25.¹ Egy szó olvashatatlan.

al mondo (piacisi così a Dio ch' io fossi bugiardo), che se ci rimettessimo della coscienza in questo accordo, potiamo aspettare l'anno che viene che l'Ungheria veduta d'havere fatto quest'anno la sua volontà legge al suo
 5 re per forza d'arme non ritenti di nuovo in congiuntura che il Turco sarà fuori l'istesso e ci mostrerà chè prudenza sarà stata dar fede a chi non l'ha ; lascio che l'altre provincie havranno un gagliardo incentivo di far il simile.

Io non dico a V. Eccellenza questo, perchè creda
 10 ch'ella tratti l'accordo in questa forma, ma perchè sappia che quì non mancano persone che procurano di far penetrare questi spiriti a Sua Maestà. L'Ungheria non è rovinata per pigliare una chiesa a' Calvinisti, inimici di Sua Maestà, ma perchè non si lasciano i vescovi alle sue chiese, l'en-
 15 trate ecclesiastiche si godono dalla Camera, non si fanno i seminarii, insomma non si coltiva la religione, la quale non bisogna aspettare che venga infusa per miracolo negli huomini, ma bisogna insegnarla et aiutarla, et queste sono le vere armi che levano l'occasioni alle ri-
 20 bellioni, e che assicurano i stati da ogni novità, e mi maraviglio che siano stati sin hora a vederne risentimento di Dio ; ma voglio sperare che le cose siano per passar bene e che s'habbia da dare e da ricevere sodisfattione da chi si pretende.

25 Ho voluto sfogare questo poco con V. Eccellenza con quella confidenza che passa fra noi.²

(Eredeti más. római vatikáni Borghese-ltár III. 84. a. köt. 260. 1.)

1812.

Bécs, 1605 februárius 8.

30

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta wirdt des allhie verarrestirten Örley Sohn Schreiber zugeschickt, solches an seinen Vater nach Caschau zuzuschicken.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 406. No. 37.)

35

² E levél másolatát a nuntius 1605 februárius 7-iki jelentésével küldte be a Szentszéknek s így keltét az állapítja meg.

1813.

Prága, 1605 februáriuus 9.

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta wirdet der Tirolischen oder Schmidischen 1000 Schützen Anzug, wie auch, dass der Graf von Salmb 5 zu eilender Werbung seines Regiments angemahnt werden solle, berichtet.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 6.)

1814.

Szeben, 1605 februáriuus 11.

10

Hoffman György és biztostársai¹ Bastának.

A felsőmagyarországi hajdúzavarok hírére mult év november 11-én idejöttünk, prius tamen Suae M^{lis} arcibus et castellis Szamosujvariensi, Fogarasiensi, Devensi, Lip-pensi et aliis élelemmel és borral ellátva. De Makrai István 15 cum quibusdam aliis nobilibus Szamosújvárt ostromolni akarván, midőn a vár zászlósa, Luchini Sándor hiú bizta-tására a vár alá ment, a sclopetario globo traiectus et inter-fectus est, mire társai úgy körülvették a várat, hogy most abból se ki, se bejönni nem lehet. — Gyilkolások napirenden 20 vannak. Igy dominus Johannes Adamus liber baro ab Hoffkirchen una cum cognato suo, barone ab Herberstein, item Julius Caesar Muraltus és mások pár nappal ezelőtt trucidati et subtus glaciem abiecti sunt visi. Ezért kérjük, küldjön sürgősen pénzsegélyt s hadi dolgokban jártas embert 25 támogatásunkra, pl. Sennyei Pongráczot vagy Kornis Boldizsárt, mert Radul vajda ígéretében nem bízunk; Sarma-sági Zsigmond jelentése szerint pedig dominus Bochkai plane decrevisse, si res ipsi in Hungaria non succederent, pedem statim in Transilvaniam referre, ibidemque figere. 30

(Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 407—409. l. Tévesen 1605 febr-uáriuus 2-iki kelettel.)

¹ Vagyis: Im Hoff Károly, Huet Albert királybíró és Régeni (Rehner) János.

1815.

Bécs, 1605 februárius 16.

Mátyás főherczeg Bastának.

Welchermassen Ihrer Mt. Dreissiger zu Turdosin,
 5 Daniel Bohus, so zugleich die Post zu Lautschpurğ ver-
 waltet . . . umb ein Recompens oder Ergötzlichkeit aus
 der Rebellen Güetern, sunderlich in der Spanschaft
 Sáros . . . bitten thuet, *megértheted kérvényéből, melyről
 jelentésedet várjuk.*

10 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14427.)

1816.

Prága, 1605 februárius 17.

Ferreri vercelli pk. prágai nunczius Bastának.

Ertesülvén Ronconi kapitány¹ vétségéről, szeretettel kérem
 15 *di andare nella causa sua con la mano leggiera, hogy*
hibáját megbánhassa.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1838. sz. a. válaszából.)

1817.

Szeben, 1605 februárius 18.

20 Hoffman György és biztostársai Bastának.

Küldjük Koch Ferencz brassai polgárt ad Excellen-
tiam V^{ram}, hogy jelentést tegyen e tartomány szomorú
helyzetéről és veszedelmünkről,¹ a mit növel, hogy a szé-
kelyek, kiket Szamosújvár felmentésére küldtünk, Segesvárnál
 25 *elszéledtek a hajdúktól és tatároktól való féltükben, ámbár*
11.000 főnyire szaporodtak ; meg hogy a moldva-havasalföldi
vajdák ígéreteiket nem váltották be. E bajokat tetézte még,

¹ Ez Ronchon János Antal kapitány, a ki munkánk I. köte-
 tében, 1598 ősze óta többször szerepel Basta táborában.

30 ¹ Keletnélküli jelentése olasz szövegét ld. Hurmuzaki : Docu-
 mente IV/1. k. 411—412. l.

hogy Lippa vára német őrsége, mely suum capitaneum, Johannem Jacobum a Seidlitz, pecuniam et frumentum petitum ad nos miserat, nem várva meg visszatértét famem intollerabilem praetendens, arcem deseruit ac domino Ludovico Rákóczy defendendam reliquit, míg Karánsebes és Lugos szintén se Turcis ac vero Bochkaio adta magát, kinek segítségére a tatár 20.000 főnyi csapattal közeledik. Ezért ismételten kérjük, küldjön segítségünkre aliquem idoneum generalem cum qualicumque exercitu vagy legalább pénzt, melyen hadakat fogadhassunk. 10

(Hurmuzaki : Documente IV/1. k. 409—411. l.)

1818.

Bécs, 1605 februárius 20.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll die Spanschaft Liptau wider des Kriegsvolk 15 Ungebühr und Bedrängniss schützen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 409. No. 104.)

1819.

Hannosócz, 1605 februárius 23.

Basta Mátyás főherczegnek.

20

Megsegítvén Tokaj őrségét, a nagy hideg és sáros idő miatt visszatért, mert különben is ágybanfekvő beteg.

Doppo la partita mia con lo esercito da Eperies verso Tokai non ho scritto a V^{ra} Altezza più di una volta e le lettere si sono perse,¹ ma perchè erano in cifra, non potranno apportare danno alcuno. Si soccorse Tokai è veramente fu a tempo, perciò che quel presidio vacillava non poco, non tanto per la necessità de i viveri, come per non havere il governatore, come egli dice, havuto mai nuova alcuna dello esercito nostro. Si è munito di grani, vini e 30 carni per qualche mese e di più vi ho posto dentro due com-

¹ Ez a jelzett levele nem is maradt reánk.

pagnie dell Hofkirchen, di maniera che per tre o quattro mesi a venire, non habbiamo da dubitare di quella piazza.

Havevo anco disegnato di pigliare Sáros-Patak, ma i tempi sono stati tanto fangosi, accompagnati da
 5 molta neve, che io ho giudicato meglio differire questa impresa ad un' altra volta, per non finir di rovinar affatto la soldatesca. In molti rincontri che si sono fatti, sempre il nemico ne ha havuto la peggio ² e si sono tagliati a pezzi molti Aiducchi e guadagnate da 12 bandiere. E mentre
 10 me ne venivo con lo esercito tra Bartfeld et Eperies, così la infanteria, come la cavalleria hanno cominciato a tumultuare, dichiarandosi di voler pigliare le bandiere et andarsene. Nondimeno con lo aiuto de' colonnelli, che in questo hanno molto travagliato, li soldati si sono in un
 15 certo modo acquietati, volendo, per quanto dicono, sopra sedere et aspettare sino a sei settimane: e così hanno risoluti di spedire due colonnelli, uno di cavalleria, che sarà il Puchem, et l'altro di infanteria, che sarà il Starhemberg, quali verranno dalla Altezza V^{ra} et da Sua Maestà
 20 a rimostrear le lor necessità e pretensioni. E perchè io giudico, che per molta diligenza, che Sua Maestà usi in questo, non potrà in termine sì breve di sei settimane dar loro la pretesa sodisfattione, sarà necessario che Sua Maestà per
 25 soldatesca si acquieti, perchè non potria succedere sì poco disordine, che non fusse per apportare grandissimo danno a questa impresa, che tanto importa.

Questa gente ha servito molto bene et ha patito, quanto

² Erről Söldner G[yörgy] eperjesi postamester és harmin-
 30 czados Eperjesről írt 1605 februárius 19-iki levelében a következőket jelenti Bártfa város tanácsának: Herr Basta hat die Vallonen ausgeschickt von dem Läger gegen Sötschen, Gross-Michel und derselbigen Ort zue, weil die Edelleut nicht wollen fromm werden, alles, was sie antreffen, es sei reich oder arm, Edl oder Unedl,
 35 sollen sie niederhauen klein und gross, und ihre Güter in Brand stecken. Gott der Allmächtige erleuchte die Ungern, dass sie fromm und Ihr Mt. gehorsam und wieder treu werden, sonsten wirdts ihnen übl ärger ergehen. (Eredetiye Bártfa város levéltárában.)

si basta a credere, e però la raccomando alla Altezza Vostra. Io mi ritrovo in malissimo termine di salute, e tanto, che non mi posso muovere, nè posso andare a cavallo, nè a piedi, per un catarro che mi ha stroppiato affatto, onde sono forzato ridurmi in Eperies o in Bartfeld 5 per curarmi.

Ho ricevuto hoggi alcune lettere di V^{ra} Altezza, alle quali risponderò domani o l'altro per Oratio Borboni, quale penso mandare a Sua Maestà et a V^{ra} Altezza con più particolare relatione di quello che passa in queste parti; etc. 10

Da Hannoschocza, li 23 di Febbraio 1605.

P. S. Non posso fare di non raccomandare a V^{ra} Altezza questi colonnelli dello esercito, quali si sono portati così bene nel servir Sua Maestà, acciò si degni far lor gratia di che anco necessario a Sua Maestà di poter riem- 15 pire i lor reggimenti e continuare il servitio, come sino a quì han fatto con ogni valore e fedeltà. Da Eperies, li 26 di Febbraio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Febr. 168. Exp.)

1820.

20

Eperjes, 1605 februárius 26.

Basta Mátyás főherczegnek.

Katonái sokat zajognak fizetelenségük miatt.

Al ritorno mio da Tokai con questo essercito, *katonáim zajongni kezének fizetelenségük miatt, de sikerült 25 őket további ígéretekkel lecsendesíteni.*¹ Tra tanto mi è parso conveniente in caso tanto importante spacciare alla Maestà et a V^{ra} Altezza l'apportatore di questa, aiutante del conte di Hollac per farle sapere tutto questo, supplicandola, *hogy küldjön valami megnyugtató választ.* Spedirò 30 anco separatamente Oratio Borboni per dar a Vostra Altezza particular conto dello stato di queste parti.

Questa infanteria si ritrova per i gran patimenti molto

¹ Előbbi jelentése értelmében.

disarmata. Però non sarà se non bene che la Altezza V^{ra} quanto prima mandi in qua mille moschetti con suoi fornimenti e cinquecento picche per rimettere in essere questi reggimenti, perchè certo quel poco numero di soldatesca, che è restata è molto buona.

Il conte Hollac ha servito a Strigonia et in questa impresa della Ungheria superiore molto honoratamente, talche è degno, che l'Altezza V^{ra} lo faccia avanzare di grado, sì come io ne la supplico, poichè lo merita per le qualità sue et per i buon portamenti e servitii fatti, assicurandola, che tutto sarà bene impiegato; etc.

Da Eperies, li 26 di Febbraio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Febr. 168. Exp.)

1821.

15

Bécs, 1605 februárius 26.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll dem Grafen Jacomo Antonio Valperga Rivara seiner Hauptmannschaft erlassen.¹

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 410. No. 122.)

20

1822.

Eperjes, 1605 februárius 27.

Basta Mátyás főherczegnek.

Ajánlja a lovassági ezredesek megjutalmazását.

Li colonnelli della cavalleria oltre all' aiuto di costà solito darsi loro da Sua Maestà, per i sei mesi pretendano anco, che detto aiuto deva continuare fuori del detto termine, sì come essi hanno continuato e continuano tuttavia in campagna nel servizio della detta Maestà e di V^{ra} Altezza. Hora perchè li suddetti colonnelli hanno speso e travagliato assai straordinariamente, supplico humilissimamente la Altezza V^{ra} che voglia haverli per raccomandati e dar loro in questa pretensione quella satisfazion

¹ Ez az elbocsátás büntetésből érte.

conveniente, che essi hanno meritato con i lor buoni e fedeli servitii, perchè anch' io lo riceverò a particular grazia dall' Altezza Vostra; etc.

Da Eperies, li 27 di Febbraio 1605.

(Hiv. más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Febr. 168. Exp.) 5

1823.

Eperjes, 1605 februárius 28.

Basta Rudolf császárnak.

Baldassar Kornis humilissimo suddito della Maestà V^{ra} *mindenkor kimutatván Felséged iránti hűségét, elhagy- 10*
ván családját és otthonát, most is mellettem küzdött a lázadók
ellen Zsigmond testvérével együtt, a miért kérésük teljesítését
ajánlom: con ogni maggiore efficacia che io so e posso.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14428.)

1824.

15

Eperjes, 1605 februárius 28.

Basta Mátyás főherczegnek.

Mando da Sua Maestà Cesarea Oratio Borboni, *ki*
együttal Fenségednek is jelentést fog tenni az utóbbi esemé-
nyekről és kérem segítse valamivel, poichè ha servito così 20
honoratamente a Sua M. Cesarea in Transilvania e qui in Ungheria.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Febr. 168. Exp.)

1825.

Eperjes, 1605 márczius 2.

25

Basta útlevele Kornis Boldizsár részére.

Notum facientes, quod Mag^{cus} dominus Balthasar Kornis de Ruzka, Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} consiliarius in certis et arduis quibusdam negotiis proficiscitur Pragam, *mindenki támogatásába ajánlom.* 30

(Eredeti, M. Tud. Akadémia kvtára, Oklevélgyűjtemény 24. dob.)

1826.

Parma, 1605 márczius 3.

Farnese Ranuccio parmai herczeg Bastának.

Io sono ricercato da persona che mi è cara a racco-
 5 mandare a V. S^{ria} il capitano Giovanni Antonio Roncon
 di Rendenza *s feltéve, hogy tényleg ártatlan, kérem, segítsen
 rajta, ha érdemesnek találja.*

(Fogalmazvány, parmai állami levéltár, Carte Farnesiane.)

1827.

Eperjes, 1605 márczius 4.

10

Basta Szepes vármegye rendeinek.

Quantam iacturam ex irruptione perfidorum Haido-
 num oppidum Smolna hactenus passum est *bizonyára
 tudják, a miért rendeljük, ut coniunctis viribus arcis Scepu-
 15 siensis officialium maiorem, quo possunt numerum homi-
 num küldjeteik védelmére.*

*Hátlapján, jegyzői kézzel: 1605 die 10. Martii redditae
 per dominum Antonium Reol, de peditibus pro custodia
 montium ordinandis.*

20 (Eredeti, Lőcse város levéltára, fasc. II. No. 225.)

1828.

Eperjes, 1605 márczius 5.

Basta Bártfa város tanácsának.

Postquam non tantum cives et incolae civitatis
 25 Bartphae, sed etiam in specie omnium pagorum ad eandem
 Bartphensem civitatem spectantium subditi *panaszkodtak
 a császári hadak, cum primis Wallonis dúlásai ellen, szigo-
 rúan rendeljük, hogy őket senki bántani ne merészelje.*

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1829.

Bécs, 1605 márczius 5.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Recepisse an Basta. Varia wegen der Bezahlung des Kriegsvolks, wie auch der neuen Bewahrung, item wegen 5
der ankommenden aus Tyrol 1000 Knecht ihme zu schicken.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 417. No. 43/1.)

1830.

Eperjes, 1605 márczius 6.

Basta Farnese Ranuccio parmai herczegnek. 10

Non mi dovrà l' Altezza V. Ser^{ma} chiamare o troppo ardito, o nella mia domanda soverchiamente importuno, *ha arra kérem, hogy mivel lovaim mind elhaltak, si degni supplire a' bisogni miei, facendomi gratia di un buon cavallo, dei molti ch'ella tiene, che rispetto all' età e cor- 15
pulenza mia¹ legyen olyan, a milyennek élőszóval Sr Cesare Morosini fogja mondani.*

(Eredeti, parmai állami levéltár, Carte Farnesiane.)

1831.

Bécs, 1605 márczius 7.

20

Mátyás főherczeg Bastának.

Welchermassen bei der Röm. Kais. Mt... Richter und Rath der Städt Eperjes und Zeben... *a lázadó nemesek által városukban megőrzésre elhelyezett, de katonáid által elvitt Silbergeschmeidt und andere bona mobilia 25
ügyében underthänigist angehalten, megértheted folyamodásaikból, melyekről javaslatodat kérjük.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14427.)

¹ Testesnek mutatja tényleg arczképe is.

1832.

Bécs, 1605 márczius 7.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wasmassen bei der Röm. Kais. Mt. . . . Richter und
 5 Rath der Stadt Eperjes *a katonák dűlása miatt az adónak és harminczadnak néhány évre való elengedése s a lázadó nemesektől elvett birtokok nyeresé ügyében* angehalten, *megértheted kérvényéből, melyről véleményedet várjuk.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14427.)

10

1833.

Eperjes, 1605 márczius 8.

Basta Mátyás főherczegnek.

Tárgyalásai a fölkelőkkel, kiknek leveretésére a lengyelek is ajánlkoznak.

15 La settimana passata con occasione di spedire a Sua Maestà Orazio Borboni, li detti ordine che nel passare desse parte a V^{ra} Altezza di quanto era passato in queste parti ; hora sto aspettando, che Sua Maestà mandi lettere per corriere a posta, sicome ne l'ho supplicata, acciò
 20 questa soldatesca si acquieti.

Havevo anco operato, non senza fatica, che tre mila cavalli andasseno col conte di Hollac verso Filek, e di già erano in viaggio, quando mi sopraggiunse nuova, che da questa altra parte si mettevano insieme buona quan-
 25 tità di Haiduchi e Turchi nuovamente venuti per dare sopra i nostri quartieri ; onde, perchè le genti sono alloggiate sparse e che quelli, che restavano, non erano securi, e quelli che andavano, correvano risico grande per havere il nemico occupati i passi delle montagne, giudicai però
 30 meglio di assicurarmi di essi, e così feci tornare in dretto la detta cavalleria.

Li giorni passati venne da me Sebastiano Tekeli, il quale mostra gran desiderio, che queste cose di Ungheria

si acquietino, et harebbe voluto, che io supplicassi la Maestà Cesarea di lettere, nella quale si dichiarasse di concedere agli Ungheri non solo il perdono, ma ancora li beni, privilegi e religione; a che risposi, non convenire questo alla dignità di Sua Maestà, se prima di ogni altra ⁵ cosa la nobiltà non si dichiara di riconoscere l'error suo e di supplicare per il perdono. Così si è risoluto, che il Rákóczy et il Chiaky faccino opera di ridurre la nobiltà in qualche luogo per sapere la intention loro, la quale se sarà tale, quale di sopra si è detto, io poi supplicherò Sua ¹⁰ Maestà Cesarea per dette lettere; ma non posso persuadermi, che già mai sia per ridursi; nondimeno starò aspettando di vedere ciò che faranno e ne darò avviso a Sua Maestà et a V^{ra} Altezza.

Con la occasione della passata che fa il conte Francesco ¹⁵ Belgioioso per Cracovia l'ho incaricato che tratti col duca Giovanni di Ostroia per indurlo a voler mandare mille o doi mila cavalli verso Hust et che questi lo rifornissero de grani di quel contorno, et ho gran speranza, che esso duca sia per farlo, monstrandosi egli assai volonteroso di servire ²⁰ alla Maestà Cesarea, la quale desidero che mi faccia gratia di comandarmi, come mi deva governar con questi Polacchi, che vorrebbero venire a servire, de' quali non mi piace de gli haver numero grande nel campo, ma più tosto sarei di parere di impegnarli in modo che facessero scorrerie dal canto loro ²⁵ nella superior Hungaria, difficile fargli andar rompere con gli Turchi, sopra di che starò aspettando ordine espresso della Maestà Cesarea.

Il suddetto duca vorrebbe, per quanto mi ha fatto intender, ripigliarsi a Makovicza et per questo effetto mi ha mandato ³⁰ suo gentilhuomo. Io son stato sui termini generali, sin tanto che la Maestà Cesarea mi significhi, qual sia la sua volontà supra questo particolare.

I Turchi arrivati dicono essere in numero di 4000 e vengo avvisato che se ne aspettano degli altri; adunque è ³⁵ necessario, che Sua Maestà proveggia quanto prima di genti, denari e recapiti, altrimenti le cose potriano passar male.

Tra tanto raccomando a V^{ra} Altezza il suddetto conte

Francesco Belgioioso, come quello, che in questo viaggio ha servito honoratamente e con molto valore et in tutte le occasioni che si sono presentate non è stato degli ultimi, ma ha fatto il suo dovere in servizio di Sua Maestà e di V^{ra} Altezza; etc.

Da Eperies, li 8 di Marzo 1605.

P. S. Vengo da più parti certificato, che il Chiaky et il Rákóczy siano stati dei primi a spingere la nobiltà a rebellare, et che havendo poi inteso la venuta di esso essercito a questa 10 volta, si siano ritirati, fingendo non esser quelli, et io lo credo, perchè nel trattare che han fatto, come già scrissi alla Maestà Cesarea, sempre si sono mostrati partiali del Bochkay et delli Hungari; ne informerò meglio e ne darò avviso.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März. 198. Exp.)

15

1834.

Eperjes, 1605 márczius 8.

Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

Alla ricevuta della gratissima di V. Altezza ¹ feci venir da me il conte di Rivara, a ki azt mondja, még nem 20 indulhat per Italia, de mindent elkövetek előléptetése iránt.

(Eredeti, mantovai állami Gonzaga-levéltár, busta 484.)

1835.

Bécs, 1605 márczius 9.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

25 *Basta Recepisse, soll der Rebellen Conspiration mit den Türggen erfahren, Ihrer Durchlaucht berichten; item dass der Borboni, wie auch der von Stahremberg vom Obristen von Puchhaimb an Ihre Maestät mit ihren Prae-
tensionen remittiert worden.*

30 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 413. No. 58.)

¹ Vonatkozok 1635. sz. a. levelére.

1836.

Eperjes, 1605 márczius 11.

Basta Kollonitsch Seifried kerületi kapitánynak.

Válasz. Füleik megsegítésére küldött hadát kénytelen volt visszahívni annak hírére, hogy Bocskaynak Sárospatakra 4000 5 főnyi török hada érkezett. Basta hadai fizetetlenek.

Des Herrn Schreiben vom andern dies¹ habe ich erst heut empfangen und zuvor gewusst, wie es mit der Belagerung und Entsetzung Filek zuegegangen sei; der Herr Sohn hat sich gewiss nit gesport und in dem Fall, dass er das 10 Volk, so er bei sich gehabt, weil der Feindt stark gewesen, salviert und zurückbegeben gar recht und wohl gehandelt.

Obwolvn ich die Pergstädt und Filek gern entsetzen helfen, wie dann Herr Graf von Hohenlohe schon im Zug gewest, so aber und weiln under diesem, wie dass dem Bochkay zu 15 Patak in die vier tausent Türken etwas zu tentieren in Willens, zu Hülff khomben sein Kundschaft einkhomben, auch unser Quartier weit von einander gelegen und hierumb alles aufzehrt, habe ich nit für rathsamb gehalten, dies wenig Volk zu separieren oder zu ertheilen, sondern gemelten Herrn 20 Grafen von Hohenlohe sambt dem Volk, so hierzu verordnet gewest, widerumben zu den andern in die Quartier verschafft.

Ich meines theils schreibe auch genug gen Hof umb Hülff (wie man dan mich mit Hülff vertröst,) aber es gehet 25 langsam zue und dies Wesen will nit Weil, sondern Eil haben, ja das noch ärger, ist dies Kriegsvolk wegen Mangl der Bezahlung [unmöglich,] dass man sie morgens hinbringen kann. Jetzt würde es alles zum Bösten.² Sonsten stehen die Sachen in ziemblichen Terminis und würdet der Herr Sohn ohne Zweifel mein Schreiben, darin ich Ihme die 30 Reis nach Toggay erzählt bekhomben und verstanden haben; Gottes Segen empfehend.

Datum Eperies, im Lager allda, den 11. Martii 1605.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

¹ Nincs meg. ² Idáig titkos jelekkel írva.

1837.

Eperjes, 1605 márczius 12.

Basta Mátyás főherczegnek.

5 *Ismételve multkori levele tartalmát, jelzi, hogy folytatja a tárgyalást a lengyelekkel, de katonái nagyon engedetlenek.*

Delli 8 corrente scrissi molto particolarmente alla Altezza V^{ra} ¹ per via di staffetta e voglio sperare, che le lettere saranno capitate. Tuttavia mi giova per molti rispetti replicare alcuni de i particolari contenuti
10 in dette lettere, scritte la maggior parte in cifra.²

Sino a quì contenivano le ultime lettere, scritte in cifra a V. A. Serenissima. Le fo anco sapere, come *vedendo io la prontezza che questi Polacchi hanno di voler servire a Sua Maestà, ho mandato il Lassota in Polonia da alcuni prin-*
15 *cipali, che si esibiscono di dar gente, acciocchè egli vegga di indurli a fare una scorreria verso Homonna et per quelle parti, per li rispetti già scritti, il che succedendo spero sia per fare grandissimi effetti e che habbia fare spavento grande alli Hungari. Intendo che i Polacchi hanno alcune convenzioni con*
20 *i Turchi, tra le quali una è, che essi Turchi non possino accostarsi a Cassovia, unde se così è, sarei di parere, che Sua Maestà scrivesse al re di Polonia, che dovesse far sapere al Bochkay, che non introducesse Turchi nella Ungheria e li soggiungesse qualche pretesto di minaccia, e questa lettera,*
25 *secondo, me potrà partorir giovamento grande, per esser detto Bochkay timidissimo; tuttavia me ne rimetto al prudentissimo giudizio di Sua Maestà, alla quale ne scrivo.*

Per la trattazione del Tekeli pare, che il Bochkay si sia alquanto miticato nella pretensione di Transilvania e per
30 *quello che posso comprendere, vorrebbe qualche luogo sicuro; io sono andato tra me stesso, pensando che quando non consistesse in altro che in questo, se gli potrà dare il castello di Hust per sua vita durante e levarsi da questi intrigi, e però ho supplicato Sua Maestà a volermi far sapere la sua intenzione.*

35 ¹ Ld. 1833. sz. a.

² Itt következik id. levelének szövege, titkos jelekkel írva.

La maledizione è entrata in questa soldatesca, sì che continuamente va abbruciando tutti i foraggi e villaggi interi, senza che sia possibile darci rimedio alcuno, e molti di loro hanno per dispetto stracciato le scalzette e guanti che gli sono state date e gettate via le scarpe, il che mi fa dubitare, 5 che tra noi vi sia chi habbia questo officio per interesse di religione; potrei dir qual cosa di più, ma per molti rispetti non ardisco. E però non sarà se non bene, che la Maestà Cesarea mandi subito lettere tali, con le quali si possa dare qualche buona speranza e contento a questi soldati, perchè 10 altrimenti finiremo di rovinare il tutto e non haremo poi luogo da poter mettere insieme lo esercito, quando sarà tempo; etc.

Da Eperies, li 12 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1838.

Eperjes, 1605 márczius 12.

Basta Ferreri vercelli pk. prágai nuntiusnak.

Ajánlói iránti tiszteletből enyhe lesz a vétkes Ronconi kapitánynyal szemben.

Insieme con la sua gratissima de 17 del passato ¹ ho ²⁰ ricevuto la congiunta del S^r cardinal Madruzzi,² inviatami da V. S. Illma, e se bene il capitano Ronconi ha gravamente errato, nondimeno per amor di lei che me lo raccomanda et alla cui intercessione deferisco sommamente, sicome anco per il desiderio ch' ho di scrivere al S^r cardinale, vedrò ²⁵ di andare nella causa del suddetto Ronconi con la mano leggiera, nè lassarò in quanto mi sarà possibile di farle ogni servitio.

Io mi sto quì otioso, aspettando che Sua Maestà Cesarea mi mandi provvisioni di genti e danari, senza i quali non ³⁰ è possibile far cosa che buona sia et io pure havessi volsuto cominciare a travagliare a buon hora avanti che arrivassino i soccorsi de' Turchi, parendomi che in questo consista

¹ Nincs meg, csupán jeleztük 1816. sz. a.

² Madrucci Lajos bíboros, trentói érsek.

la somma di questa guerra ; ma queste tardanze mi rompono ogni disegno. Già s'intende che sono arrivati alcuni Turchi e che se ne aspettano degli altri, talche si vede che il nemico non dorme, mentre dalla parte nostra le cose
 5 camminano con troppa più negligenza, che non richiederea il servizio di Sua Maestà, e quel che è peggio è, che la soldatesca restata quì è tutta sottosopra et alterata, et è quasi in un certo modo fora della obbedienza de' superiori, e se
 10 di mandare qualche rimedio, acciò si acquieti, potria nascere qualche gran disordine ; etc.

Da Eperies, li 12 di Marzo 1605.

(Eredeti más. római vatikáni Borghese-Itár, III. 84. a. köt. 271. l. — Kivonata a Nuntiaturberichte IV/1. köt. 394. sz.)

15

1839.

Eperjes, 1605 márczius 14.

Basta Bártfa város tanácsának.

Nachdem wir zu Krakau bei den Ardentí'schen Kaufleuten etlich Arznei und andere nottürftige Sachen liegen
 20 haben, *kérünk, hozzassátok el költségünkön számunkra.*¹

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1840.

Eperjes, 1605 márczius 15.

Basta Mátyás főherczegnek.

25 *Fülek eleste, a minek Thanhauzen kapitány hanyagsága az okozója. Az ellenség további támadó szándéka.*

Doppo l'ultime mie scritte a V. A. Ser^{ma} li 12 corrente ¹ mi sono arrivate lettere del colonnello Rotthal ² con l'avviso della perdita di Filek, della quale non si può attribuire la colpa ad altri, che alla negligenza e dappocaggine
 30 del Thanhauzen,³ governatore di quella piazza, il quale non

¹ Ezt levele felmutatójával: Müller Mihálylyal kívánta.

² Jeleztük 1837. sz. a. ³ János. ³ Honorius, Liber baro-

ha voluto metter drento i grani che erano intorno al detto luogo, quando poteva ciò fare, senza havere un pericolo alcuno, sicome più volte gli comandai. Anzi il suo procedere mi fu sempre a sospetto, perchè mentre io passavo quivi con lo esercito, essendo andato in detta fortezza Gunthero 5 di Golz, luogotenente colonnello del conte della Torre, esso governatore gli disse di maravigliarsi molto, che io con sì poco esercito havessi ardire di combattere contro i rebelli, che erano in numero di settanta mila, esaggerando fuor di modo le forze del nemico, e questo è molto notorio, perchè 10 il conte di Hollach et il S^{re} di Tilly benissimo lo sanno. E di più, passando per detto luogo il colonnello Starhemberg, insieme col conte di Salmes et altri cavalieri e soldati, e vedendo la piazza così sfornita di vettovaglie, si offero di volere aspettar quivi duoi o tre giorni et imprestargli 15 i lor carri, poichè esso diceva, non ne havere, acciò potesse metter dentro i grani ; ma egli non volse altrimenti ; da che manifestamente si vede la sua dappocaggine, se pur non fu malizia, e di questo son' io forzato accusarlo a Sua Maestà Cesarea et V^{ra} Altezza, dicendole reverentemente, che se 20 queste negligenze non si castigano, come già si è fatto del governatore di Sendrö, non so per me, quai delitti saranno degni di esser castigati, maggiormente che tutte le predette cose si possono sufficientemente provare. Et oltre di questo gli mandai anco a dire espressamente dal capitano 25 Martino del reggimento dell' Hofkirchen, che era di presidio in detta piazza, che in termine di quindici giorni dovesse haver posto drento tutta la quantità di grani, che avesse potuto, e che accomodasse un mulino da cavallo, poichè con le materie e strumenti di uno dei molti, che erano 30 ne i borghi, facilmente li herebbe possuto fare ; ma egli non eseguì nè l'uno, nè l'altro, e che questo sia il vero, il successo lo ha dimostrato, poichè ha reso la piazza per mancamento di vettovaglie.

Mando a Sua Maestà alcune lettere venutemi duoi 35 giorni sono di Transilvania, dalle quali Sua Maestà potrà vedere che le cose di quella provincia si ritrovano in malissimo stato, onde conviene darsi fretta in provvedere

e somministrare quanto prima i rimedii necessarii; e delle dette lettere vedrà V^{ra} Altezza il contenuto nell' inclusa copia.

Delle cose di Polonia non ho ancor nuova alcuna, nè
5 dal Lassota, nè dal conte Francesco Belgioioso, sìcome con le ultime mie scrissi a V^{ra} Altezza, ma non potrà tardar molto a venire qualche risposta.

Sono avvisato, che il disegno del nemico è, poichè gli è venuto fatto di pigliar Filek, di voler distruggere il
10 Sepusio: onde per questo ho scritto pur hora al conte di Hollach, che tenga preparate le genti per il secondo mandato; perciò non vorrei, che mi guastassero quel paese, poichè di quivi siamo mantenuti di vettovaglie; ma non son seculo, se la soldatesca vorrà moversi o no, poichè ha
15 cominciato a fare ogni cosa alla rovescia; etc.

Da Eperies, li 15 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1841.

Eperjes, 1605 márczius 15.

20 Basta gróf Hohenlohe György Frigyesnek.

Ertesülvén arról, hogy az ellenségnek most az a szándéka, di voler distruggere il Sepusio, kérem tartsa készenlétben seregeit, hogy újabb parancsomra feltartóztassa, mert nem akarnám, hogy elpusztítsa ezt az országrészt,
25 poichè di quivi siamo mantenuti di vettovaglie.

(Elveszett v. lappang; Basta 1840. sz. a. leveléből.)

1842.

Bécs, 1605 márczius 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

30 *Basta soll specificieren, wie stark die Reuter und das Fuessvolk in Oberhungern noch beisammen; item soll berichten, was Gestalt die Bestärkung am füglichsten geschehen könne, den Lassota hierüber zu einem Mustermeister erfordern.*

35 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 415. No. 98.)

1843.

Eperjes, 1605 márczius 16.

Basta Bártfa város tanácsának.

Zeiger dies wirdt von uns nach Krakau in genöthigen
Geschäften geschickt s mivel arrafelé az út nem bátor- 5
ságos, kérünk, adjatok valakit melléje kísérvöl.

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1844.

Svirne, 1605 márczius 16.

Francesco Barbiano Belgioioso kapitány Bastának. 10

*A lengyel János herczeg hajlandó ezer lovassal saját költ-
ségén szolgálni a fölkelők ellen.*

Dominica passata, che fu alli 13 dello stante arrivai
dal Signore duca,¹ essendomi di suo ordine fermato il
giorno avanti ad una casa sua, non molto lontana dal 15
castello, ove hora si ritrova. Gli feci reverenza in nome
di V^{ra} Eccellenza e gli narraì la molta stima, che ne fa V^{ra}
Eccellenza e l'assaisimo che in esso confida, et appresso gli
esplicai il desiderio di V^{ra} Eccellenza per il servitio di Sua
Maestà, con quel miglior termine, che io mi sapessi. Al che 20
mi fu risposto, doppo lunghi discorsi, della osservanza di
esso Signore duca verso Sua Maestà e di molti importanti
servitii in diversi tempi fatti pure alla Maestà Cesarea
con proprio dispendio e morte di tanti suoi, ma non troppo
ben conosciuti, che ad ogni modo non solo harebbe dato 25
aiuto in quanto hora se gli richiedeva, ma che sempre in
persona sarìa andato, ove fusse bisognato per servire a Sua
Maestà, per servitio del quale erano già dal principio di
questa rebellione stati da lui a proprie spese sue tratti
duoi mila cavalli e datone avviso a Sua Maestà, e narratoli 30
le sue pretensioni, con commemoratione de' servitii passati

¹ Ez osztrogi János herczeg volt, kit Basta a Bocskay-
fölkelés leverésére segítségül akart megnyerni.

e narrativa particolare del particolare desiderio, che di nuovo teneva di servirlo in ogni cosa, che gli fusse stata comandata ; ma non haveva mai havuta alcuna resolutione il mandato da lui in tanto tempo, che è stato a Praga, 5 sol che in questo punto haveva inteso, che un segretario di Sua Maestà doveva venire a trattare con lui ; sì che avanti al saper questo era stato constretto inviare gli due mila cavalli in Prussia.; poichè ivi possono con minor spesa vivere ; ma che per il servitio presente, per il quale sono 10 io venuto, haverìa comandato, che ritornasseno, se ben discosto sessanta leghe, quando fusse necessario, et in questo mezzo haverìa comandato ad un capitano de' suoi beni, non discosto da Hust undeci leghe, che vedesse, se con la fanteria sola, essendo luoghi montuosi, avesse potuto 15 soccorrere e lo facesse, havendo esso capitano da sei cento pedoni bravi sotto di se, et in questo mezzo manda un suo servitore perchè entri in Hust e veda ciò che bisogna, e se si può andar dentro vi introduca un mio che mando, havendo giudicato a proposito inviarlo perchè faccia 20 animo alli soldati, e perchè gli significhi il presto soccorso, credendo sempre più gli soldati alla voce che alle carte, et io scrivo due lettere al capitano del presidio in nome di V^{ra} Eccellenza confortandolo a fare, come sin quì ha fatto, poichè sarà remunerato e presto aiutato e soccorso ; e gli 25 scrivo di più del desiderio di V^{ra} Eccellenza nel particolare de cavalli, acciò quando il duca manderà per essi, gli siano consegnati, havendomi esso Signor duca promesso, che gli farà condurre sopra gli confini. Ne ho anco dato particolare ordine al mio, perchè a bocca parli, et hoggi partono 30 a punto con quel capitano delli beni del duca, quale è venuto da lui a dargli parte, che essendo stati gli Aiducchi sotto a Hust si volsero ritirare per gli beni del duca e che esso gli diede addosso con i suoi pedoni et ne ammazò da dugento, de' suoi infanti è restato ferito in tredici persone. 35 Da questo capitano [ha saputo] che Hust ancor si tiene, ma che crede patisca e non habbino molto, poichè gli soleva andare qualche provvisione dalla parte di Polonia, ma che più non possono passare, e dice che quelli tengono Hust

assediato, non possono essere più di duo mila et alloggiato
 in diverse parti. Io ho pregato il capitano a metterci del
 buono e far da dovero, e gli ho promesso una catena di oro,
 se farà il servitio. Nel resto non sono passato più avanti
 in altre promesse, non essendo stato di bisogno. Il Signor ⁵
 duca si esibisce a sue spese di servire con mille cavalli.
 Nel resto, se Sua Maestà vuole maggior numero, gli paghi
 de' suoi denari e convenga con esso, dandosi le cautioni
 dall' una e dall' altra parte, poichè condurrà tal gente,
 che non si potrà desiderare maggiore, nè migliore, e la darà ¹⁰
 a Pasqua o passata Pasqua di 15 giorni, mentre sia avvisato
 in tempo, e si convenga con lui. Venirà da V^{ra} Eccellenza
 e andarà dove sarà comandato, et anderà in persona.
 E Sua Santità per lettere lo ha a ciò esortato, pregandolo
 che voglia prestare aiuto a Sua Maestà, a che sul saldo si ¹⁵
 mostra pronto, e per quanto l'ho trattato è veramente
 cordial principe e di natura tale, che servirà bene e farà
 quanto gli fusse imposto. Io dal canto mio l'ho accertato
 dello amor che V^{ra} Eccellenza gli porta e del gusto che
 haverà de' suoi buoni successi, a' quali in quanto potrà ²⁰
 V^{ra} Eccellenza aiutarli a Praga et in altra parte, lo farà
 sempre volentieri, e tanto più adesso che mostrerà questa
 buona volontà a Sua Maestà et a V^{ra} Eccellenza in questa
 attione, per la quale sono venuto, e gli ho esibito la mia
 persona di andare con i suoi soldati in questo servitio; ²⁵
 ma mi ha detto che non bisogna, sì che hoggi mi parto
 per Cracovia e da ivi a Praga seguirò il dritto cammino,
 dove supplico V^{ra} Eccellenza favorirmi con Sua Maestà,
 poichè favorirà per Dio un suo servitore, pregando Nostro
 Signore che sorta il desiderato fine di questo negotio e di ³⁰
 ogni altro pensiero di V^{ra} Eccellenza; etc.

Di Suirne, alli 16 di Marzo 1605.

Ho proposto in ragionamento, che forsi la cavalleria
 di Prussia arriverà tardi. Ha il Signor duca perciò risoluto
 di chiamare a se il Czerminski,² che è ivi alli confini e fra ³⁵
 gli cavalli, che ha seco et altri farà da 500 cavalli, per

¹ Irva olaszosan így: Cermischi.

mandare con quella fanteria, e più, se bisognerà. Se V^{ra} Eccellenza scriverà al castellano di Hust e la mandi per l'apportator di questa con l'annessa del Signor duca sarà recapitata e sarà sol che bene comandandoli che tenga buona
5 corrispondenza con il capitano del Signor duca.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1845.

Bécs, 1605 márczius 16.

Mátyás főherczeg Bastának.

10 *Mit kíván* Richter und Rätthe der Stadt Bartfeld in Oberhungarn ö *Felségétől, megértheted kéréséből, melyről véleményedet kérjük.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg leveléből.)

1846.

15 *Prága, 1605 márczius 17.*

Rudolf császár Bastának.

A lázadók elleni fegyveres támogatásra szólította fel a lengyel királyt, kinek tudtával János herczeg jön át segítségeül.

Wir geben dir in Gnaden zu vernehmen, dass wir
20 anjetzo aus demjenigen Vertrauen, so wir zu des Königs in Polen Liebden tragen, unsern Hofdiener und getreuen lieben Johann Dyemberg von Schemen dahin abgefertigt und neben Erinnerung der durch Meineidigkeit der ungarischen Rebellen und unchristlichen Abfall derselben
25 zugleich von Gott und seiner christlichen Religion und dann von ihrem natürlichen König und Herrn, neben verräterischer Untergebung dem Türken bevorstehenden Gefahr und besorgenden mehreren Unheils um nachbarlichen Beisprung mit einer Anzahl Kriegsvolkes,
30 dann auch Proviant-Zufuhr, freien Pass durch Polen mit Geschütz, Munitio, Geld, Currier, Briefen und Anderm anhalten lassen, des gnädigsten Versehens, er-

meldter König sich bei solcher Beschaffenheit der Christenheit zur Steuer hierinnen mitleidend und willfährig erzeigen werde.

Darnach, so hat sich der (*Titel*) Janus Herzog zu Ostrog gutherzig erklärt und anerbotten, uns zur gehor- 5 samen Ehre und Dämpfung jetziger ungarischer Rebellen mit einer Anzahl Kriegsvolks zuzuziehen, dem wir nun auch gnädigst heimgestellt, ob er so ehist als möglich mit zwei oder drei Tausend guten Kriegsleuten auf gebürliche und gebräuchige Kriegsbestallung zur 10 Hilf erscheinen, dieselben nach Oberungarn führen und nach deiner Disposition und Verordnung Assistenz leisten wolle, zu dem Ende, wie dann auch des Königs zu Polen Liebden durch Schreiben um dero Consens und Beförderung freund- und nachbarlich ersucht und thun uns dies 15 Orts gleichfalls der Willfahrung unzweifentlich versehen. Allein wird unter Anderm in Acht zu nehmen, du auch deines Theils, soviel möglich daran sein, damit dergleichen Kriegsvolk von Polacken oder Kosacken nach dem Sold, wie sie der Kron Polen dienen und zu Verhütung bösen 20 Eingangs und schädlicher Steigerung bei anderm Kriegsvolk darüber nicht geschritten, noch höher besoldet, auch dieselben, wann sie ankommen, zu Verhütung alles Unterschleifes alsbald gemustert und abgezählt werden, inmassen dann gedachter unser in Polen abgefertigter 25 Hofdiener auch diesen Befehl hat, sich gründlich zu erkundigen, was allda der Gebrauch und die Besoldung zu Ross und Fuss sei, und hernach dessen uns und dich samt der andern des obwohlgemeldten Königs Liebden Bewilligung zu erinnern, welches er ohne Zweifel also 30 leisten und uns eheste Relation, auch mehrere Nachrichtung deshalb zukommen lassen. Sonsten haben wir auch befohlen, dass dir aus Schlesien 75.000 oder zum wenigsten 67.000 Taler samt etlichen Kleidungen und andern Notdürften zugeführt und unter das Kriegs- 35 volk ausgeteilt werden sollen.

Derowegen wollest auch der sichern Hineinbegleitung halber, wenn dir die Fortbringung oder Führung

dorther aus Schlesien angedeutet, notwendige und solche Verordnung thun, damit sich einigen Verlustes wegen der streifenden Rebellen nicht zu befahren und dir Geld und Waaren recht und wohl zukommen; etc.

Gegeben Prag, den 17. Martii. Anno 1605.

(Hiv. más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 121. Reg.)

1847.

Eperjesi tábor, 1605 márczius 18.

Basta Lőcse város tanácsának.

10 Nachdem wir ... verständigt worden, *hogy egyik polgártársatok* (Michael Gramer, Kürschner) *visszatartotta a kassai Michael Liebhardts Sachen, rendeljük, hogy azokat adassátok ki neki.*

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 32. sz.)

15

1848.

Prága, 1605 márczius 19.

Rudolf császár Bastának.

Wir werden gehorsambist berichtet, *hogy Thököly Sebestyén még mindig nem szállította zu Proviantierung*
20 *Filek azt az 1000 Kübel Treidt, a mire szerződésileg kötelezte magát; tehát intézkedjél.*

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinzen 13639.)

1849.

Eperjes, 1605 márczius 20.

25

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta commendirt den Hauptmann Pettinger.

Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 510. No. 91.)

1850.

[Bécs,] 1605 márczius 21.

Mátyás főherczeg Bastának.

Válasz. Segítse meg haddal a bányavárosokat.

Beide deine Schreiben vom 8. und 12. dieses Monats 5
März,¹ das erste durch den Grafen Francesco Belgioioso,
das andere hernachher auf der Post, sind uns recht zu-
gekommen, daraus jetziger Zeit oberhungerischen Kriegs-
wesens Beschaffenheit und die Ursach, dass Graf von
Hollach mit dem bei sich gehabten Kriegsvolk von Ent-10
setzung Fülek zurück nach Oberhungarn erfordert worden,
vernommen, wirst auch seither berichtet sein, was-
massen das Schloss Fülek, welches Türken und rebelli-
sche Ungarn belagert und beschossen haben, den 17.
dieses Monats dem Redey Ferencz übergeben; der hat 15
die Kriegslcut mit allem ihrigen sicher abziehen lassen,
stehen also die[se] Bergstädte der Türken und Rebellen
halber in höchster Gefahr. Damit nun den Türken und
Rebellen in Unter-Hungarn Abbruch geschehen und
die Bergstädte besser versichert und defendiert werden, 20
sind wir im Werk dem Kreisobristen Kolonitz etliche
hundert Musquetiere und 1000 des Obristen von Trautt-
mansdorff deutsche Arquebusierpferde zuzuschicken, so
sind auch die Spanschaften Pressburg, Trencsin, Neutra
persönlich wider die Rebellen zur Defension des Vater- 25
lands insurgiert, sollen dem Kreisobristen Kolonitz teils
ihres Volks zuschicken, zu ihm auch das in den Berg-
städten vorhandene deutsche Kriegsvolk stossen. Damit
aber mit gutem Rat und zusammengesetzten Kräften
Ihrer Kaiserlichen Maiestät Feinden und Widerwärtigen 30
in den Bergstädten mehrers Abbruch geschehen könnte,
wollten wir gnädigst gerne, dass von dem oberhungeri-
schen Kriegsvolk, zum Fall solches ohne sondere Gefahr
des oberhungerischen Wesens sein kann und [du] kein
Bedenken darwider hast, der Graf von Hollach mit 2000 35

¹ Ld. óket kivonatosan 1833. és 1837. sz. a.

Pferden und 1500 Musquetieren aufs ehest möglich dem Kolonitz, der sich dieser Zeit in den Bergstädten befindet, zugeschickt würde und dass sie sich des Tags und Orts ihrer Versammlung zeitlich vergleichen. Was
 5 diesfalls sein könne und was für Verordnung von dir hierüber beschehen wird, wollest dem Kolonitz und uns zu besserer Nachrichtung ehest berichten.

Über des Tekely bei dir beschehenes Anbringen und deine Schreiben und Gutachten hast Ihrer Kais.
 10 Maiestät gnädigste Antwort zu erwarten; sind der Meinung, Ihre Kais. Maiestät werden Ihre deinen Vorschlag, davon in deinem jüngsten Schreiben vom 8. dieses Meldung beschiebt, gnädigst gefallen lassen, wie wir dann gnädigst gerne wollten, dass diese hochschädliche Rebellion ohne
 15 christlichen Bluts-Vergiessen in der Güte könnte gestillt und zur Ruhe gebracht werden.

Ihrer Kais. Maiestät gnädigste Schreiben an die Obristen und in Abwesen derselben an ihre Obristleutnante sind dir bei eigenem Currier Ihvon rer Kais. Maiestät
 20 vor wenigen Tagen allbereit überschickt worden, und sind guter Hoffnung, beide Obristen, so von den andern zu Ihrer Maiestät abgefertigt, werden mit gnädigsten Reversalien und untereinst von Prag abgefertigt; etc.

Gegeben [Wien], 21. März 1605.

25 (Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 114. Reg.)

1851.

Eperjes, 1605 márczius 22.

Basta Mátyás főherczegnek.

Híre jöven, hogy Bocskay feléje közeledik, betegsége miatt
 30 *Basta gróf Hohenlohet küldi ellene.*

Hieri hebbi nova, che il Bochkay s'era partito da Szerencs con buona quantità di Turchi, Aiducchi e Tartari e che s'inviava alla volta del nostro campo, di che avvisai subito il conte d'Hollach, acciochè non fosse
 35 colto all'improvviso, et hoggi poi m'è arrivato la confir-

matione, se bene non mi san' dire il numero de Turchi e Tartari; tuttavia credo, che potranno essere da 4 o 5 mila, sì come ho scritto all'Altezza V. Ser^{ma}, et alcuni dicono di più et altri di minor numero.

Ho proposto due partiti al conte d'Hollach: o che ⁵ vada subito a trovare l'inimico e combatterlo, poichè io non mi posso muovere dell' letto, o che si ritiri vicino ad una valle, dove sono molti villaggi et è paese montuoso e forte, nel quale l'infanteria havrà molto vantaggio, ma finito che sarà di mangiar questo poco, io non so ¹⁰ quello che sarà di questa gente, et è da dubitare di qualche grande inconveniente per la mala intentione de' soldati, della quale più volte ho avvisato la V. A. Ser^{ma}, sì che bisognerà in ogni modo accelerare i soccorsi, e quando non si potesse mandar così presto la gente che farà ¹⁵ bisogno, almeno che il general Kolonitz se ne venga quanto più presto potrà a questa volta, con quella poca, ch'egli si trova, sia che Filek e le Città Montane sono perse e non ha che far più in quelle parti. Non dirò altro più all'A. V. Ser^{ma}, poichè come prudente potrà con- ²⁰ siderare il grave pericolo, che ne soprastà.

Sono arrivati quì il vescovo di Napragi e Sigismondo Forgach et hanno spedito subito un loro mandato al Bochkay per vedere, se si contenta, che vadino a trattar seco. Ma credo che non se ne farà altro; etc. ²⁵

Da Eperies, li 22 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1852.

[Bécs,] 1605 márczius 22.

Mátyás főherczeg Bastának. ³⁰

Válasz. Segítségére nemsokára új hadakat küld.

Dein Schreiben vom 15. ist uns recht zugekommen.¹
Was des Schlosses Fülek Übergabung belangt, werden

¹ Ld. kötötünk 1840. sz. a.

wir berichtet, dass der Hauptmann Arronath, so da-
selbst mit einem Fähndel deutscher Knecht in der Be-
setzung gelegen ist, fürwendet, dass sie wegen Mangel
Wassers dem Redey sich ergeben müssten. Wir lassen
5 aber die Sachen nachfragen und inquirieren, und kommt
uns solche Aufgebung nicht weniger als dir verdächtig
vor, zumalen wir nicht wissen, wohin sich der von Than-
hauzen salviert habe oder aufhalten tue; wollen solches
deines Berichts, dass er demjenigen, was du ihm wegen
10 desselben Hauses Fürsehung mit Proviand zeitlich be-
fohlen hast und anzeigen lassen, eingedenk sein und
der Bestrafung halber derer, so an der Übergab schuldig,
wollen wir Ihrer Kais. Mt. gnädigsten Befehl erwarten.

Höchstgedachter Kais. Maiestät haben wir dein
15 uns eingeschlossenes Schreiben, der Provinz Sieben-
bürgen gefährlichen Stand betreffend, alsbald über-
schickt und unterlassen wir nicht, bei deroselben die
Beförderung der notwendigen Geld- und Volkshilfen zu
sollicitieren. Wie dann aus Tirol die zwei Fähndel Knecht
20 ankommen, so 800 stark, darunter sich bei 600 Musque-
tiere und Schützen befinden möchten, welche nach Ober-
ungarn dir hätten zuziehen sollen, bei eingefallenen
Feindsnöten zur Entsetzung des von den Türken und
Rebellen belagerten Schlosses Visegrad, daran viel ge-
25 legen ist, auf Gran notdringendlich haben geschickt werden
müssen. Wenn dieser Succurs, wie wir verhoffen, bald
beschehen kann, verrichtet wird, sollen solche zwei
Fähndel alsdann dir zugeschickt oder neben anderm
Kriegsvolk zur Abtreibung der Rebellen aus den Berg-
30 städten beim Kolonitz gebraucht werden. Wie dann, wann
nun die Bergstädte besser versichert sind, solche zwei
Fähndel und anderes Kriegsvolk, mehr die vom Kolonitz,
so deiner Hilf dieser Zeit bedürftig ist, könnte zuziehen; etc.

Gegeben [Wien,] 22. März 1605.

35 (Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März. 114. Reg.)

1853.

Hadi tábor,¹ 1605 márczius 22.

Gróf Hohenlohe György Frigyes kapitány Bastának.

Válasz. Katonái nem igen fogják a további igéretéssel beérni.

Ho ricevuto la Sua dove mi dice, che la soldatesca ⁵ potrà contentarsi con le promesse, che Sua Maestà li ha fatte, con asscurarli che in breve li darà sodisfattione. Ma non ostante le promesse suddette le genti sono risolute doppo le feste di Pasqua di andarsene.

E presentandocisi per sorte l'inimico, non si resterà ¹⁰ di mettere lo esercito insieme, se così parerà a V^{ra} Eccellenza e si farà quello si potrà. Dubito però che mettendosi questa soldatesca insieme, valendosi loro della occasione, non mettino in esecuzione la lor mala volontà che hanno. E se restaremo della maniera che stiamo, è da dubitare, ¹⁵ che ne sopravenga qualche disgrazia, per esser troppo lontani l'uno dall' altro. Aspetterò dunque la resolutione di V^{ra} Eccellenza di quello, che mi manderà ciò che io habbia da fare.

Toccante a i quartieri è impossibile di potersi man- ²⁰ tenere di vantaggio, per mancamento di foraggi, pure se fussimo sforzati, potriamo restare ancor qualche giorno.

E caso che bisognasse fare la ritirata, per quello che tocca al Sepusio, se questa si ha da fare avanti all' arrivo dell' inimico, per il grande imbarazzamento de' ²⁵ bagagli o pur quello che pare a V^{ra} Eccellenza.

A i Razziani è molto necessario dar qualche capo, a fine che non segua qualche inconveniente.

È molto necessario, che si mandi polvere per la cavalleria. 30

Che si habbia da ritrovar più quartieri buoni, non occorre haverne speranza. Se a V^{ra} Eccellenza piacesse inviarmi due o tre pezzi di artiglieria per potere avvertire

¹ Ez emlékirat keltezési helyét nem ismerjük, mert csak így van keltezve: *Dal quartieri*, de mivel az már márczius 23-án ³⁵ Basta kezében volt, egy napi járásnyira lehetett tőle.

il campo, quando sarà bisogno, la desiderarei molto. Tuttavia mi rimetto all' ordine di V^{ra} Eccellenza et inviandomela mandar con essa tutti i recapiti convenienti, insieme con un carro di instrumenti da lavorare. Nel
5 resto io mi rimetto alla volontà di V^{ra} Eccellenza, la quale eseguirò dove lei mi comanderà.

Dal quartieri, li 22 di Marzo 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1854.

10 *Eperjes, 1605 márczius 23.*

Basta Mátyás főherczegnek.

A császár ígérgető leveleinek nem lévén hatása, sürgős segítséget kér, mert fizetetlen hadai nem akarnak tovább szolgálni.

Con l'istesso corriero, che portò le lettere di Sua
15 Maestà Cesarea dirette a questi colonnelli, le feci sapere, come pensavo che dette lettere fussero per far poco effetto, e che non havessero ad esser bastanti per acquetare i soldati, per non dar loro in mano alcuna cosa di certo ; il che mi vien' hoggi confermato dal conte di Hollach per
20 una sua scrittura mandatami, a rimostrarmi la estremità e la necessità dell' esercito, per il contenuto della quale espresso nella introclusa copia l' Altezza V^{ra} vedrà, come i soldati, non ostanti le promesse, che ha fatte loro Sua Maestà in dette lettere, hanno risoluto in ogni
25 modo doppio le feste di Pasqua di partirsene. Però ho supplicato humilmente Sua Maestà et il simile faccio con V^{ra} Altezza, che per l' amor di Dio si degni comandare che subito, subito si provveghino e mandino quei rimedii, che sono necessari e che possono bastare per quiete e con-
30 tentamento di questa soldatesca ; perchè altrimenti non potrà seguirne, se non grandissimo disordine, con danno grave di Sua Maestà e di V^{ra} Altezza, la quale resti servita di considerare a che termine ci ritroviamo di presente, con gente male intenzionata e disarmata. Onde non
35 bisogna, che la perda punto punto di tempo in sollecitar speditamente le provvisioni, se non vuole, che il tutto vada in rovina.

È necessario ancora che Sua Maestà e V^{ra} Altezza comandino subito al Puechheim, colonnello di infanteria, che se ne ritorni per le poste a questa volta con ogni prestezza e diligenza possibile, dandoli prima qualche honesta sodisfattione, a fine che egli tanto più volentieri se ne venga a ritenere i suoi soldati, che in evento che gli altri se ne andasseno, restino essi in guarnigione in questa città; perciò che femandosi egli e tenendosi forte con questo presidio in Eperies, havremo sempre qualche speranza di poter tornare in questa provincia 10 a nostro piacere, dove se questo non segue, non ci veggo da far fondamento alcuno di poter mantener il piede in questo regno.

Sarà similmente molto a proposito, che si comandi al Kolonitz, che con la gente che egli si trova, o poca, 15 o molta che sia, se ne venga senza perder tempo a questa volta, poichè la venuta sua non può se non fare grandissimo giovamento alle cose nostre, ridotte hormai all' estremo, per non havere (come tante volte ho scritto e domandato) inviatemi per tempo le provvisioni e gli 20 aiuti che erano necessarii.

Scrissi hieri alla Altezza V^{ra} la partita del Bochkay da Szerencs con buona quantità di Turchi, Tartari et Aiducchi per venire verso il nostro campo; ma perchè io dubito, che le lettere possino esser capitate male mi 25 è parso mandarne il congiunto duplicato; etc.

Da Eperies, li 23 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1855.

Eperjes, 1605 márczius 24.

30

Basta Lőcse város tanácsának.

Uns kumbt nicht wenig frembt fuer, *hogy előbbi 30*
kérésünkre nem feleltek a gyutacsok ügyében; rendeljük
tehát, hogy gedachter Zündstrick ein gueten Vorrat
küldjetez készpénzfizetés fejében.

35

(Eredeti, Lőcse város levéltára, I. o. 77. csomó 33. sz.)

Megküldte egyidejűleg Bártfa város tanácsának is.

1856.

Krakó, 1605 márczius 25.

Dyemberg János von Schemen Bastának.

*Jelentem, hogy a császári udvarból ideküldve sikeresen
5 tárgyaltam a lengyel királylyal és az ostrogi herczeggel a
felsőmagyarországi felkelés leverése tárgyában.*

(Elveszett v. lappang; Basta 1862. sz. a. leveléből.)

1857.

Eperjes, 1605 márczius 26.

10

Basta Mátyás főherczegnek.

*Mivel feltételeire Bocskay »szemtelen« választ adott, a két
császári követ visszatért. Segítséget Basta maga kér, nemhogy
ő adhatna bárkinek.*

Arrivorno quì il vescovo Napragi e Sigismondo
15 Forgach,¹ i quali ho veduti volentieri e ricevutli come
conveniva alle qualità loro; et essendomi stato comu-
nicato da essi, quanto intendevano di fare, mi exhibì lor
prontissimo di prestarli ogni aiuto et assistenza possibile,
conforme alle lettere di V^{ra} Altezza, conoscendo questo
20 esser servizio di Sua Maestà Cesarea e beneficio di questo
regno. E così havendo con mio consentimento scritto
al Bochkay, per ottenere da lui salvo condotto di potere
andare a trattar seco, ne hanno ricevuto una risposta
impertinentissima, come l' Altezza V^{ra} vedrà dalla copia
25 di essa, che gli inviano li stessi commissarii. Onde di comun
consiglio habbiamo risoluto esser bene, che essi si par-
tino per non ricever questo affronto, potendo forse il
mondo immaginarsi, che questi sieno stati mandati da
Sua Maestà o da V^{ra} Altezza; perchè costui è divenuto
30 tanto superbo, che, sicome ho scritto per altre mie, è
necessario da rimedii piacevoli usati seco sino ad hora
passare a più aspri e gagliardi per farlo tornare a segno,
se non vogliamo sempre essere a quelle medesime.

¹ Ezek odaérkezéséről már márczius 22-én is írt.

Quanto agli aiuti de 2 mila cavalli e mille moschettieri, che V^{ra} Altezza per le Sue di 21. e 22 corrente ² vorrebbe che io mandassi al generale Kolonitz, io non veggo modo di poter ciò fare in modo alcuno, senza grandissimo pericolo delle cose di quì, poichè essendo il nemico venuto di 5 già per dare addosso a' nostri quartieri, quando io ne smembrassi il suddetto o anco altro minor numero di soldati, resteriano troppo deboli e ne potria seguire qualche gran disordine.

Tengo avviso che li denari inviati per la Slesia verso 10 queste parti sono giunti in Tesna ; ma perchè il pagatore di quì mi dice tener lettere da quel di Vienna, che in detta città si ritrovi in essere qualche altra buona somma di denari; ho risoluto aspettare quelli ancora, per dar maggior sodisfattione alla soldatesca. 15

L' inimico, che li giorni passati venne per dare sopra i nostri quartieri, si è ritirato senza far cosa alcuna.

Nel resto non ho che dire altro all' Altezza Vostra, se non che di nuovo torno a supplicarla humilmente, che voglia darsi fretta di inviar subito qualche remedio ²⁰ bastante per acquetar questi soldati, con rimandarne quanto prima i lor colonnelli o vedere in qualche altro di dar loro sodisfattione, altrimenti faranno qualche gran motivo, al quale sarà poi difficile il poter rimediare, sì come altre volte ho accennato, e questo è negozio che ²⁵ non patisce dilatione alcuna, ma vuole esser eseguito con ogni prestezza ; etc.

Da Eperies, li 26 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

1858.

30

Bécs, 1605 márczius 29.

Mátyás főherczeg Bastának.

An Basta die Bezahlung der Truppen in Oberhungern und Versicherung dessen betreffend.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 418. No. 152/1.) 35

* Ld. 1850. és 1852. sz. a.

1859.

Eperjes, 1605 márczius 30.

Basta Mátyás főherczegnek.

Intercediert für Grafen Jacomo Antonio Valperga Rivara.

5 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 511. No. 160.)

1860.

Bécs, 1605 márczius 30.

Mátyás főherczeg Bastának.

10 *Válasz. Rendeli, hogy erősítse meg a városokat és induljon legnaggyobb ezredével, míg a küldendő segélyhad hozzá nem jut.*

Dein Schreiben vom 26. dieses Monats ist uns recht zugekommen,¹ haben auch vernommen, dass der Bischof Napragi und Sigmund Forgach vom Bochkay solche hochtragene Antwort bekommen haben, darüber sie
15 unverrichteter Sachen wieder herausziehen.

Was des Kriegsvolks Contentierung belangt, werden wir berichtet, dass Ihre Kais. Maiestät hierzu etlich 100.000 fl. verordnet haben, so in Kurzem abgeführt werden sollen, und sind wir deiner Meinung, dass zu
20 besserer des Kriegsvolks Contentierung die zu Teschen vorhandene Summe Gelds daselbst verbliebe, bis das Übrige dazukommt; werden also bei so beschaffenen Sachen die Regimenter keine Ursach haben dich zu verlassen und ihres Gefallens aus Oberhungarn zu ziehen.
25 Wenn aber wider unser Verhoffen das Kriegsvolk sich solches unterstehen würde, wollest auf Mittel gedacht sein, dass die gehorsamen Städte Eperies, Szeben, Bartfeld, Leutsch wohl besetzt hinterlassen, damit sie nicht in des Feindes Hand kommen. Wollen derselben dem
30 Obristen von Puechheim und Ferdinanden von Kolonitz zu ihren Regimentern verschaffen. Diese und der Obrist Rusworm möchten zu Besatzungen dieser Städte von

¹ Ld. kötötünk 1857. sz. a.

dir verordnet werden, beinebens etliche Compagnien ihnen zugeben. Sind auch der Meinung, wenn das Kriegsvolk wider Verbot aus Oberungarn ziehen würde, dass du aus hochwichtigen Ursachen und sonderlich, damit nicht etwa zugleich das Land verlassen und das Kriegsvolk, wenn sich kein Feldobrist bei ihnen befände, durch Meuterei zu Verlust kommen möchte, dass du dich von ihnen nicht absondern, vielweniger zu Eperies einsperren lassen, sondern dich bei dem meisten Kriegsvolk befinden, hierdurch allen Obristen, auch Haupt- und Befehlsleuten Ursach geben bei ihren Regimentern zu verbleiben und ihnen zu Gemüt führen, wenn sie abziehen würden, in was für Schaden und Verderben sie sich samt Oberungarn und Siebenbürgen und Ihrer Kais. Maiestät getreue Untertanen und Städte, auch der Festung Tokay ohne Ursach bringen und solches nicht verantworten könnten, welches wir zu deinem ferneren Nachdenken wollen gestellt haben.

Der Kreisobrist Kolonitz kann dieser Zeit aus Unterungarn nicht gelassen werden, zumal das Aufgebot der ihm untergebenen Spanschaften ergangen ist und die vornehmsten Spanschaften sich hierzu willig und gehorsam erzeugen.

Von hinnen werden innerhalb dreier Tagen auf Teschen geschickt tausend Musqueten, fünfhundert lange Spiess und für die Archebusierer fünfhundert Bandelier-Rohr und fünfhundert Carabiner-Rohr, solches von dannen auf deine Verordnung weitergeführt werden kann.

Der Obrist-Feldzeugmeister, der von Tilly, bittet, wann es zu dem käme, dass das Kriegsvolk Oberungarn verlassen würde, die Artholerey-Ross, so in Oberungarn vorhanden, auf Schlesien zu schicken, damit sie nicht verloren werden und sich daselbst mit Geschirr und Anderm wieder ausrüsten könnten; stellen solches zu deinem Gefallen und kannst deswegen die Obrigkeit in Schlesien, dahin solche Artholerey-Ross ziehen würden, ersuchen.

Den Commissar Schmalvogel wollest mit den vor-

mals begehrtten Verzeichnissen und Specificationen der Regimenten förderlichst herausschicken, damit er in Allem guten Bericht geben und bald wieder zum Regiment bei Austeilung der Zahlung sich befinden . . . könnte ; etc.

5 Gegeben Wien, den 30. März 1605.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 158/2. Reg.)

1861.

Eperjesi tábor, 1605 márczius 31.

Basta Bártfa város tanácsának.

10 Nachdeme etliche des Obristen Ruswormbs geschädigte Knecht *a ti várostokba szállásoltattak el, rendeljük, hogy őket szekereken nach der Leutsch küldjétek.*

(Eredeti, Bártfa város levéltára.)

1862.

15 *Eperjes, 1605 márczius 31.*

Basta Mátyás főherczegnek.

A lengyelországi segítség ügye, mely ha késik, nem fog ellentállani tudni rossz hadaival a fölkelőknek.

Da Giovanni Dyemberg, gentilhuomo di corte della
20 Maestà Cesarea mi viene scritto sotto li 25 del corrente da Cracovia,¹ quanto ha negoziato con quel re e con il duca di Ostrovia, per cavar genti da quelle parti in aiuto e beneficio delle cose di quì, e veggo dalle suddette lettere, che il tutto sta bene incamminato, purchè sortisca
25 l'effetto con ogni prestezza. Ma non per questo Sua Maestà e l'Altezza V^{ra} devono restare di comandare, che quanto prima mi si mandino di costì ancora li recapiti, che a più riprese le ho domandati, poichè questa soldatesca si mostra totalmente risoluta di fare il mottino, che le
30 ho accennato più volte, al quale è necessario di porger presentaneo rimedio, altrimenti questi soldati abbandoneranno al fermo la provincia, da che poi nasceranno

¹ Idéztük 1856. sz. a.

gl' inconvenienti, che Sua Maestà e l' Altezza V^{ra} possono benissimo immaginarsi. Onde, poichè il tempo, nel quale si dubita della esseguitazione della mala volontà di queste genti è così breve, questo negozio non ha punto bisogno di dilazione, ma d' essere esseguito senza indugio alcuno. 5

Arrivò quì hieri un mandato de' commissarii di Sua Maestà in Transilvania, dal quale si sono havute le congiunte scritte, per le quali potrà l' Altezza V^{ra} vedere a che termine stiano le cose di quella provincia e luoghi adiacenti. Tra tanto per beneficio delle cose nostre scrivo 10 al Moldavo, esortandolo a stare in fede e dare ogni favore et assistenza alle parti di Sua Maestà et a non volere in questo mentre il vaivoda Radulo.

Vengo avvisato da persona sicura, che fra pochi giorni sia per arrivar buon numero di Turchi in soccorso 15 del Bochkay con artiglieria grossa e che voglino in ogni modo tentare di scacciarmi fuora del paese,² il che potrà facilmente venirli fatto; poichè essendo arrivato quì in questo punto il conte di Hollach, che con l' occasione del mutar lo esercito di quartieri è venuto a visitarmi, 20 mi assicura fermamente, che queste genti, ancor che venisse qual si voglia sorte di recapito, son resolutissime di andarsene, sopra di che io non so più che dire; ma poichè dal detto conte mi viene affermato, son forzato anch' io di significarlo all' Altezza ³ Vostra, et ho scritto 25 però al suddetto Giovanni Dyemberg, che solleciti a mandarmi qualche soccorso, sicome supplico l' Altezza V^{ra} humilmente a voler fare anco di costà; altramente io non ci veggo forma di potere resistere, per esser queste genti molto consumate, di male animo e disarmate. 30 Tuttavia non mancherò di far dal canto mio, quanto humanamente sarà possibile.

Hoggi m' è arrivato nuova dal mio castellano

² Ertesülése helyes volt, mert Bocskaynak csakugyan az volt szándéka, hogy az országot megszabadítsa Bastától, kinek 35 kegyetlenkedéséről, álnokságáról és a dévai országgyűlésen végzett dolgairól pompásan ír Szerencsről kelt 1605 április 2-iki (ismeretlenül maradt) szép magyar kiáltványában; Hurmuzaki: Documente IV/1. k. 442—4. l.

³ Tollhibából írva: Maestà.

d' Hust, che m' avvisa tener dentro da vivere ancora per tutto Maggio prossimo.

Mando alla Altezza V^{ra} la inclusa copia di una lettera del conte Francesco Belgioioso, al quale incaricai, come
5 per altra mia le scrissi, che nel passar di Polonia dovesse negoziare alcune cose col duca Giovanni, e da essa vedrà, quanto ha trattato con detto duca; etc.

Da Eperies, li 31 di Marzo 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. März 198. Exp.)

10

1863.

Bécs, 1605 április 3.

Mátyás főherczeg Bastának.

Seither unsere jüngste vom 29. und 30. Tag Monats Martii bei dem Currier Hauptmann Steinecker dir zuge-
15 fertigten Schreibens ¹ *újabb levelét vettük ő Felségének a hadinép kielégítése ügyében, a mit késedelem nélkül küldünk.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 121. Reg.)

1864.

Eperjes, 1605 április 4.

20

Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. Hadai nem akarnak tovább szolgálni, de maga Basta sem maradhat helyben tovább erőlenül.

Arrivorno hieri le lettere di V. A. Ser^{ma} delli 29
e 30 dil passato,¹ portatemi dal capitano Steinecker,
25 l' una delle quali continente la promissione che ella fa de i denari mandai subitamente al conte di Hollach in campo, perchè la leggesse alli soldati, rimostrasse loro la buona mente di V^{ra} Altezza e gli facesse intendere che in breve riceverebbono sodisfazione, ma non è stato
30 già mai possibile, nè con promesse, nè con esortationi

¹ Ld. kötetünk 1858. és 1860. sz. a. jelezve.

¹ Ld. a fentebb idézett számok alatt.

rimovergli dalla lor maladetta ostinazione, havendo risposto assolutamente che in tutti modi vogliono partirsi. Ha di poi separatamente trattato e fatto trattare con le genti del Puechheim che si ritrovano in questa città, pregrandole et esortandole a volerci restare in presidio con offerirli tre paghe, e di voler io stesso rimaner con loro ; ma non è giovato cosa alcuna, perchè tutti sono insieme d'accordo e deliberati di eseguire la lor pessima intentione. Ho fatto anco dir di più a tutto lo esercito, offerendoli di obbligarmi io stesso di darli tre ¹⁰ paghe intere, senza sconto alcuno de' colonnelli, d'armi o de altra cosa : ma persistendo pur nella durezza loro, mi hanno risposto liberamente, voler partire per tutto Venerdì prossimo.² Aspetto di presente risposta di quello che risolveranno le genti del colonnello Rusworm, con-¹⁵ forme a quanto l' Altezza V^{ra} per la sua mi ha imposto che io dovessi tentare, le quali, se mi è lecito dir quello, che io ne sento, dubito che saranno anch' esse imbrattate della medesima farina che tutti gli altri, perchè essendo entrata loro addosso una certa maledizione et derivando ²⁰ questa loro alterazione da mezzi iniquissimi, è impossibile il poter far più frutto alcuno, il che mi duole sino all' anima, sì per quella che riguarda il servizio et utile di Sua Maestà Cesarea e di V^{ra} Altezza, veggendo che da questo ne nascerà la perdita di questo regno di Tran-²⁵ silvania e qualche *altra alteratione* ancora, che Dio non voglia, come per quello che tocca alla reputazion mia, che in mia vecchiaia habbia da ricever uno affronto di questa maniera. E tanto più mi duole, quanto che io, come l' Altezza V^{ra} sa, non ho restato mai di tener ri-³⁰ cordato tutto questo a Sua Maestà Cesarea, continuamente supplicando tante e tante volte del rimedio, senza essermi venuta già mai di là risoluzione alcuna, se non; quando la piaga è di maniera incancherita, che non le può giovar più il medicamento ; che se fusse stato creduto alle mie ³⁵ lettere mentre era tempo, non ci ritroveremo hora per avventura in questi termini.

* Aprilis 8-ikán.

Quanto a che io non debbia serrarmi, sì come V^{ra} Altezza mi comanda per una delle suddette Sue in una di queste città, questo in vero per me sarebbe il minor pericolo che io potessi correre in servizio della Ser^{ma} Casa di Austria, ma quando io volessi ciò fare, non posso eseguirlo, per non ci esser gente che voglia restare, perchè molto volentieri non mancherei di esporre la vita stessa ver servire a Sua Maestà et a V^{ra} Altezza, e se ben io potrei promettermi de' Valloni, che non farebbono, se non quanto da me li fusse comandato, tuttavia è impossibile poter sustentare cavalleria in un presidio, senza foraggio, del quale mancano tutte queste città.

Non scrivo altrimenti a Sua Maestà, per non haver tempo, però supplico humilmente la Altezza V^{ra} che si degni farle subito sapere tutto questo, che io in questo mentre di quanto seguirà non resterò di andar avvisando di mano in mano V^{ra} Altezza; etc.

Da Eperies, li 4 di Aprile 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 155. Exp.)

20

1865.

Eperjes, 1605 április 4.

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta recommendirt Giovan Gonzales.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 524. No. 18.)

25

1866.

Eperjes, 1605 április 5.

Basta Mátyás főherczegnek.

Levelét vettem, ámde la diabolica ostinazione di questa gente akkora, hogy poco si sieno curati delle sue lettere, miként arról soraim átadója, Steinecker kapitány élőszóval bővebben tájékoztathatja.

(Elveszett v. lappang; Mátyás főherczeg 1872. sz. a. válaszából.)

1867.

Bécs, 1605 április 6.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wasmassen bei uns durch Ihre Mt. Diener und unsern getreuen lieben Lazarum Henkel von Donners- 5
mark den ältern von wegen seines Vettern, Jacoben
Cranmer Postmeisters zu Leutsch gehorsamlich angehalten
und gebeten wurde, *miután őt te zum Dreissiger allda
tettet, rendeljük, hogy őt állásába az előbbi harminczados
ítasítása szerint beiktassad.* 10

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1868.

Bécs, 1605 április 6.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Soll das Kriegsvolk der abgeführten starken Zahlung 15
erniedern und bei den Wallonen alle Gewaltthätigkeiten, so
sie den armen Underthanen zuegefügt, abstellen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 419. No. 22.)

1869.

Murány, 1605 április 7.

20

Rotthall János Jakab kapitány Bastának.

Nachdem sich der bewusste Edelmann durch Schreiben
wieder bei mir angemeldet, dessen Namen N. und zu-
vor mein Diener gewesen, darnach Ihrer Mt. Haupt-
mann zu Ónod geworden, *az ellenségről való híreit közölvén, 25
kérem parancsát, hogy tudjam, mit tegyek s mit teljesíthetek
kívánságai közül.*

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 155. Exp.)

1870.

Bécs, 1605 április 7.

30

Mátyás főherczeg Bastának.

*Jelentem, hogy katonáid zsoldjára nagyobb összeget
szereztünk und dass solche Zahlung allbereit nach Teschen
abgeführt worden, a honnan nemsokára megkapod.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 1877. sz. a. leveléből.) 35

1871.

Bécs, 1605 április 8.

Mátyás főherczeg Bastának.

Mit was unterschiedlichen Praetensionen und Be-
 5 gehren sich unlängst Richter und Rätthe beider Städte
 Eperies und Bartfeld *fordultak ő Felségéhez, emlékezhetsz
 mult hó 7. és 16-iki leveleinkből,*¹ *de mivel* genannter Städt'
 Gesandte nicht ohne Beschwer zu Prag liegen, *küldd
 be sürgösen véleményedet.*

10 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern.)

1872.

Kirchdorf, 1605 április 9.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Kimozdult Eperjesről, miután hadainak ellenséges indulatát
 15 valahogy lecsendesítette. Ezért sürgös segélyt kér és kéri kár-
 pótlás-ügye teljesítését is.*

Dalla lettera ch' io scrissi a V. A. Ser^{ma} sotto li
 5 di questo¹ e dal capitano Steinecker, apportator di
 essa, havrà ella inteso la diabolica ostinazione di questa
 20 gente in generale e quanto poco si sieno curati delle sue
 lettere, anzi vanno tuttavia perseverando nella lor pes-
 sima risoluzione. E perchè io ho considerato di quanto
 danno sarebbe stato alle cose di Sua Maestà, che la città
 di Eperies fusse stata abbandonata, poichè senza altro
 25 il nemico si sarebbe subito appoderato sino alle montagne
 e forse più innanzi, feci tanto con il reggimento di in-
 fanteria del Puechheim e con le compagnie del Prinzestein
 e del capitano Lehner, che finalmente si contentorno di
 restare alla guardia di detta città, mediante cinque mesi
 30 di soldo che gli ho promesso di sborsare in termine di
 quindici giorni de' denari, che sono in Tesna e tra tanto

¹ Az elsőt jeleztük 1831. sz. a. A másik ismeretlen.

¹ Nincs meg, kivonatát ld. 1866. sz. a.

se gli sono dati da venti milia fiorini a buon conto, raccolti parte dalla città e parte da altri; spero con questo di haver raffrenato il nemico, che non tenterà di passar più innanzi. Gli ho lassati molto ben provvisti di polvere et altre monitioni da guerra e credo che havranno anco ⁵ vettovaglie per qualche mese. Et io vedendo la pessima deliberazione del restante delle genti me ne sono venuto allo essercito; ² ancorchè con qualche perdita di reputazione, havendo più presto forma di Eletto, che di Generale, tuttavia mi preme tanto il servitio di Sua Maestà, che ¹⁰ ho giudicato minor male venirmene con esse, che metterle in totale disperazione, e tra tanto non mancherò di praticare e vedere, se sarà possibile di ritenerli; ma dubito del contrario, tanto è incancherita questa piaga. Spero però che alcuno de' colonnelli, o altri deva com- ¹⁵ parire con qualche recapito e resolutione, già che questo negozio importa non meno di quello, che importi il regno di Ungheria e quello di Transilvania, e sappia l'Altezza V^{ra} che non bisogna perder tempo a porgerli i convenienti remedii. ²⁰

Convorrà anco sollecitare il Dyemberg, residente in Polonia, che affretti la levata de' 4 m. Cosacchi, acciochè pacificandosi costoro e venendole armi, cioè i moschetti e le picche per la infanteria e gli archibugi per la cavalleria, si possa muovere lo esercito, avvertendo però a farmi ²⁵ provvedere di artiglieria grossa con tutti i recapiti necessarii, perchè son sicuro, che i Turchi non tardaranno ad arrivare in aiuto del Bochkay. Io tra tanto andrò facendo ogni opera possibile per trattenerne che questa gente non cammini molto; e però supplico humilmente ³⁰ l'Altezza V^{ra}, che dal canto di Sua Maestà Cesarea e suo, non resti di darsi fretta in mandare i debiti remedii o vero persone tali, che possino haver credito con questa soldatesca.

Dall' altro canto, hebbi quando ultimamente fui a ³⁵

^a Basta tehát már április 6-ika után elhagyta Eperjest, nem 12-ikén, miként eddig tudtuk; *Magyar hadi krónika* II. része 162. l.

Praga un decreto cesareo sopra certe mie pretensioni, fra le quali vi sono 100 m. fiorini, quali mi fu promesso di farmeli assegnare sopra l'Austria, e da Praga mi assicurano, che dovranno essere assegnati. Però supplico
 5 humilmente l' A. V. Ser^{ma} a farmi grazia di comandare che questa assegnazione sia fatta,³ poichè è gran tempo che mi fu promessa, e la maggior parte sono denari sorsati per servizio di Sua Maestà Cesarea. E con questo fine inchinandomi reverentemente a V^{ra} Altezza, le prego da
 10 Dio ogni felicità.

Dalle congiunte scritte ch' io mando a V^{ra} Altezza vedrà ella alcuni avvisi arrivatimi in questo punto dal colonnello Rotthal, e se ben non si manda il nome di chi ha mandate dette lettere al Rotthal è però persona fidata.

15 Non voglio anco restar di dirle, come havendo li cittadini di Eperies ad istanza mia dato parola a' soldati e promessoli, che sarebbono pagati nel termine di 15 giorni, io stesso in mio nome proprio ho dato parola di relevarli da tutto quello che potesseno patire ; etc.

20 Da Kirchdorf, li 9 di Aprile 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 155. Exp.)

1873.

Kirchdorf, 1605 április 10.

Basta Bártfa város tanácsának.

25 Euer Schreiben haben wir empfangen ¹ s a mint katonáinkkal megegyezhetünk wellen wir euch nit allein Volk schicken, sondern selbst en euch zu entsetzen komben.

Hállapján, a városi jegyző kezeirásával : Redditae die 15. Aprilis hora 3. pomeridiana.

30 (Eredeti, Bártfa város levéltára.)

¹ Bastának ez régi követelése, mivel szolgálatba lépése óta majdnem állandóan adott zsebéből a katonáknak, kiknek zsoldját nagyon rendetlenül fizették az udvarból.

² Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

1874.

Györgyfalvi tábor, 1605 április 13.

Basta Lócse város tanácsának.

Es zweifflet uns nichts, Ihr werdet genuesamb wissen, dass wir nit aus eignem Willen, *hanem a fő-⁵ hadparancsnokság rendeletére* unsern Weg aus diesem Land nehmen *s addig is, míg új hadakkal segítségtekre mehetnénk, védjétek magatokat s legyetek róla meggyőződve,* dass Ihr Kais. Mt. dieses Landt also in Acht haben, als den Apfel ihrer Augen; etc. 10

Aus dem christlichen Feldtläger bei Georgendorf, den 13. Aprilis. Anno 1605.

(Eredeti, Lócse város levéltára, I. o. 77. csomó 31. sz.)

1875.

Bécs, 1605 április 13.

15

Mátyás főherczeg Bastának.

Ich hab aus Eurem jüngsten Schreiben vom 4. dieses Monats,¹ welches uns den 10. hernacher durch dem Hauptmann Steinecker zugekommen ist, nicht gerne vernommen *a mit jelentettél, de remélem megkaptad ő Felsége²⁰ kötelező levelét,* wie auch mein Schreiben vom 7. dieses Monats² *és értesítlek, hogy egy hét múlva több mint 400,000 forintot indítunk be, a mivel hadaidat jól kielégítheted és fegyvert is fogsz kapni.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 37/1. Reg.) 25

1876.

Prága, 1605 április 15.

Rudolf császár Bastának.

Basta solle darann sein, dass dem König in Polen wider in oder ausserhalb Hungern, desgleichen dem Rákóczi³⁰ und andern getreuen Hungern durch sein Kriegsvolk nichts böswertiges zuegefuegt werde.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 10.)

¹ Ld. 1864. sz. a. ² Nincs meg.

1877.

Rózsahegy, 1605 április 17.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Hadait már pénzzel sem tarthatja vissza a szétoszlástól,
5 maga pedig Bécsbe készül, hogy ott várja be ő Felsége további
rendeleteit.*

Dall' ultima mia espedita in Kirchdorf sotto li 9
del corrente,¹ della quale si manda il congiunto duplicato,
havrà l' A. V. Ser^{ma} inteso a pieno la resolutione di
10 queste genti. Mi è di poi sopraggiunta la lettera sua delli
7 detto,² la quale è superflua in quanto al rimuovere i soldati
dalla già da loro deliberata volontà, perciocchè in questo
particolare ho travagliato sino ad hora e ci ho fatta quella
diligenza maggiore, che potevo fare humanamente per
15 ridurli al bene, valendomi delle esortationi e cercando
di trattenerli col fare alto più che fusse possibile, con
speranza che dovessero pur tornare alla dovuta obbe-
dienza, o che almeno dovesse di costà qualche recapito
più potente; ma non ho fatto frutto alcuno, nè credo
20 di haverne a fare per l' avvenire, essendo risolutissimi,
ancor che Sua Maestà mandasse lor qualsivoglia somma
di denari di andarsene in ogni modo. E se bene mi veggio
quasi affatto caduto dalla speranza di levarli dalla pessima
e diabolica ostinatione, che, come più volte ho scritto
20 a Sua Maestà et a V^{ra} Altezza, è intrata in loro, perse-
vererò nondimeno di andar camminando con l'esercito,
col quale spero domane di arrivare a Rosenberg, al pie
della montagna.

Havevo prima pensato di mandare una parte di
25 queste genti, che non sono ammotinate, cioè i Valloni,
Corazzieri, Dragoni, Razziani e quei del duca di Tesna,
che saranno da 2 m. cavalli e più, et ancora la infanteria
Italiana alla volta di Altsohl, per soccorrere quel luogo
assediato da rebelli, i quali poichè hoggi ho inteso essersi
30 per la maggior parte inviati alla volta del contado Turo-
ciense a fine di incontrarmi in quei passi stretti e ritenermi

¹ Ld. 1872. sz. a. ² Jeleztük 1870. sz. a.

dal passare avanti, mutando proposito non ho voluto dividere il campo, ma camminare unito per vedere ciò che vorrà fare il nemico. E quando sarò poi in paese più largo, invierò al general Kollonitsch li Valloni et altri sopranominati non ammotinati e con essi il conte Tommaso 5 Cavriolo, quale non mancherà di havere il dovuto rispetto al detto generale e potrà il Kolonitsch servirsi delle dette genti in quelle occasioni che gli faranno di bisogno per servizio della Maestà Cesarea, et a questo modo si verrà ad aggravar meno la provincia di Austria 10 et altri luoghi convicini.

Quanto poi a quello che tocca alla mia persona sarò forzato di tornarmene a Vienna per aspettar quivi nuovo ordine da Sua Maestà di quello che dovrò fare, non giudicando esser cosa conveniente entrare nell' Austria con 15 gente alterata, non ci vedendo massime modo da ridurla.

Nel particolare che V^{ra} Altezza mi scrive dei danni, che si fanno da' Valloni, le rispondo, che non sono essi altrimenti quelli che fanno il male, e di questo la supplico a starne sicura sopra la parola mia ; ma tutti si vagliono 20 hoggi di questa scusa de Valloni, perchè sapendo qualche poco di quella lingua e mutandosi alquanto di habito, vanno sotto questo mantello facendo li disordini de' quali è stato fatto relatione a V^{ra} Altezza perch' io l' assecurò, che se i Valloni havessero commesso questo, 25 non mi manchereà nè modo, nè autorità da poterli castigare conforme a i delitti loro, che se io potessi così castigare gli altri, non sariano successi per avventura questi inconvenienti di maggiore importanza, che portano hoggi tanto pregiuditio alle cose di Sua Maestà. 30

Da Rosenberg, li 17 di Aprile 1605.

(Hiv. más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 155. Exp.)

1878.

Parma, 1605 április 18.

Farnese Ranuccio parmai herczeg Bastának. 35

Kívánságát készséggel teljesítve küldök egy jó hátszlovat.

(Elveszett v. lappang, Basta 1935. sz. a. válaszából.)

1879.

Privigyei tábor, 1605 április 22.

Basta Kollonitsch Seifried kerületi kapitánynak.

Válasz. *Nem birja rávenni hadinépét arra, hogy a bánya-
5 városok felmentésére mehessen velük.*

*Zu freundlicher Antwort, habe ich dem Herrn hiemit
anfüegen wollen, dass ich noch fort Tag und Nacht arbeite
dieses halsstarrige Volk zu Entsetzung der Pergstädt zu be-
wegen. Im Fall aber ich meinen Weg müsste fort nach dem
10 Freistädtil nehmen, bitte ich, der Herr wolle sich auch dahin
verfüegen, dann wir von Sachen uns zu beratschlagen, darann
der Herr ein Gefallen haben und nach seinem Wunsch sein
sollen. Ich verhoffe aber das Volk in die Pergstädt zu brin-
gen. Hiemit den Herrn dem Allmächtigen, mich Ihme
15 zue frdl. Diensten befehndt.*

Aus dem christlichen Feldtläger bei Priwitz, den
22. Aprilis. Anno 1605.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. 1605. Apr. 130. Exp.)

1880.

20 *[Bécs,] 1605 április 22.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Deine unterschiedlichen Schreiben, zwei vom 9. und
eines vom 17. dieses Monats *megkaptuk s kétségtelenül te
is unsere gnädigste Antwort auf dein Schreiben vom 5.
25 dieses¹ és szorgalmadat elismerve várjuk további jelentésedet.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Apr. 120. Reg.)

1881.

Privigyei tábor, 1605 április 23.

Basta Kollonitsch Seifried kerületi kapitánynak.

30 *Válasz. Szorult helyzete ellenére megsegíti 2000 főnyi hadi-
néppel, csak jöjjön átvételére.*

*Bede des Herrn Schreiben, wie auch seines zue mir
geschickten Dieners mündliche Relation habe ich verstanden.*

¹ Ld. őket kötötünk 1872, 1877. és 1866. sz. a. jelezve.

Der Herr wird bereit mein voriges Schreiben empfangen haben. Weilen ich dann durch kein menschliches Mittel dieses halsstarrige Volk zue der Pergstädten Entsatzung bringen kann, so will ich doch dem Herrn 2000 des besten Volks zuegeben. Aber mein Rath ist, dass der Herr, wie ich 5 Ihme vormals geschrieben, zue mir auf Freistädtl komme, allda ich Ihme obernenntes Volk zuegeben will, mit denen wird der Herr, wo es die Noth erfordert, sich gewisslichen verlassen können. Wer daran schuldig, dass die Noth nit eher geglaubt worden, wird die Zeit eröffnen. An dem Herrn 10 weiss menniglich, dass nichts erwunden sei. Hiemit Ihne dem Allmächtigen befehlend.

Aus dem christlichen Feldtläger bei Priwitz, den 23. Aprilis. Anno 1605.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.) 15

1882.

Privigye, 1605 április 24.

Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. Levelét felolvastatta katonái előtt, de eredménytelenül. Igy tovább nem maradhat és siet Bécsbe, hogy befejezze 20 Eperjesen megkezdett gyógykezzeltetését.

Tre giorni sono arrivò la lettera di V. A. Ser^{ma} insieme con la patente, la quale feci subito vedere a tutti li reggimenti da piede e da cavallo, senza però trarne frutto alcuno, sì come ne le potrà far fede Aedelberg, 25 quale è stato presente a tutto quello, che si è trattato in questo particolare. Doppo questo ordinai che venissero davanti a me tutti gli ufficiali di cavalleria e di infanteria, e fatta leggere loro la suddetta lettera di V^{ra} Altezza de 13 corrente,¹ gli pregai efficacissimamente, che volessero 30 rimostrare e far capaci i lor soldati della buona somma di denari, che era di già apparecchiata per il lor pagamento, e gli dissi, che se havevano in ciò dubbio alcuno, io stesso mi offerivo e promettevo di asscurarli, che

¹ Kivonatát ld. 1875. sz. a.

la somma de denari, che V^{ra} Altezza nomina nella suddetta lettera, sarebbe pronta senza fallo alcuno nel termine in quella espresso, e che se li soldati trovassero in ciò qualche difficoltà, parendo loro, che la somma
5 fusse poca, dovessero li detti ufficiali esortarli e pregarli a volere almeno soprasedere in darmi tanto di tempo, che io ne potessi avvisar V^{ra} Altezza, prima che passassero più oltre nelle provincie di Sua Maestà, apportandovi nuovi tumulti ; ma tutto è stato in vano, e non si è possuto
10 accappar cosa alcuna, volendo essi in ogni modo procedere più avanti tra Possonio e Tirnavia, dove dicono, che vogliono aspettare quindici giorni : e sei o sette altri bisognerà consumarne nello arrivare a' detti luoghi, che in tutto saranno da tre settimane in circa ; di modo
15 che l' Altezza V^{ra} potrà conforme a questo risolversi di mandare qualche persona di autorità a trattar con essi e vedere, se sia possibile di ridurli alla obbedienza ; ma a far questo ufficio non bisogna in modo alcuno mandarè il conte di Sulz, perchè essendo stata fatta di lui cattiva
20 impressione negli animi di queste genti, farebbe, venendo egli, contrario effetto a quello che sarà necessario. Tra tanto non sarà se non bene far venire in Possonia tutti li denari, che sono in Tesna, mettendoli nel castello, acciò in ogni occasione siano alla mano, perciocchè io
25 giudico che l' avere subito i denari in pronto, possa con i soldati facilitare assai più per avventura il negozio, di quello che si farà havendoli lontani, e farli condescendere forse più volentieri a quanto si desidera otte-
ner da loro.

30 Quanto alla persona mia, arrivato che sarò al suddetto posto tra Tirnavia e Possonio ho deliberato non volere star più con esso loro, per i gran disordini, che commettano, per i quali non potrei far di meno, di non cadere in mala opinione delle provincie, e parendo a
35 V^{ra} Altezza non esser bene, che i soldati restino abbandonati del tutto, potrà fare scrivere al conte di Hollach, che rimanga con essi, perchè io in conto alcuno non posso, nè voglio più restarci, bastandomi di quanto ho

fatto sino ad hora, convenendomi necessariamente arrivare a Vienna per medicarmi della mia infirmità e finir la cura cominciata in Eperies, la quale fui forzato di interrompere per la partita di questa soldatesca.

Quelli delle Città Montane mi ricercano aiuto con ⁵ grande istanza, ma vedendomi io seguitare giornalmente dal nemico, non ho trovato bene di separare lo esercito, sin tanto, che non sia pervenuto a Freistadt e però ho dispacciato al generale Kolonitz, che mi venga a trovare in detto luogo di Freistadt, perchè li consegnerò le genti, le quali, come scrissi a V^{ra} Altezza, non sono ammotinate, cioè il reggimento del duca di Tesna, i vecchi Valloni, quelli della Rame, le Corazze et i Razziani, che in tutto saranno da 2 m. cavalli e più, e forse anco quella poca infanteria Italiana. Tra tanto ho mandato ¹⁵ a Cremniz tre compagnie di Valloni delle mie, ma sino ad hora, non le hanno volute accettare altrimenti nella città, ma le hanno fatto alloggiare ne i borghi con grandissimo pericolo di perdersi, e pochissima provvisione di vettovaglie; di modo che dubito, che non siano forzati ²⁰ per la necessità e pericolo evidente a tornarsene.

Dal mastro della posta di questo luogo mi vien detto, che due poste lontano di qui è stato fatto pregione il corriere, che veniva da Vienna con le lettere di V^{ra} A. Ser^{ma} e di Sua Maestà, il che le servirà di avviso; etc. ²⁵

Da Pribitz, li 24 di Aprile 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai 184. Reg.)

1883.

Tapolcsány, 1605 április 25.

Basta Kollonitsch Seifried kerületi kapitánynak. ³⁰

Válasz. Siessen hozzá, hogy az ígért segélyhadat átvehesse.

Eben das was die Fürstliche Durchlaucht dem Herrn zugeschrieben, das wird der Herr auch aus meinem bei seinem Currier Ihme überschickten Schreiben hoffentlich verstanden haben. Weiln ich dann allbereit zu Scharnovicz fürüber und ³⁵

das Volk keinesweges stilligen, weniger zurückzubringen, so wolle der Herr seine Reis nach dem Freistädtl nehmen, allda ich auf negsten Pfingstag¹ auch sein will. Kann der Herr etwan sein Volk an einen bequemen Ort lassen und
 5 mit denen, so ich dem Herrn sambt Grafen Thomam nach Ihr Durchlaucht Anmuetung geben werde, sich wo es die Noth erfordert, hinverfüegen könne. Welches ich dem Herrn zur freundlichen Antwort hiemit anfüegen wollen, mich Ihme zue frdl. Dienst, uns alle dem Allmächtigen befehndt.
 10 Aus dem christlichen Feldtläger bei Topoltschan zue Ostratitz, den 25. April. Anno 1605.

Jetzundt ist mir des Herrn Schreiben von Neutra aus auch zuekhomben, wirdt in obgeschriebner Antwort eines und das ander begriffen.

15 (Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. 1605. Apr. 130. Exp.)

1884.

Bécs, 1605 április 25.

Mátyás főherczeg Bastának.

Recepisse an Basta, und weil ein Currier vom Rédey
 20 gefangen worden, werden ihme dieselben Schreiben mit einem Duplicat zuegeschickt.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 424. No. 104.)

1885.

Mantova, 1605 április 28.

25 Gonzaga Vincze mantovai herczeg Bastának.

Pártfogásába ajánlom soraim előmutatóját, il cavalier
 Ciro Spontoni, a ki, hogy Magyarországot és ezt a mostani
 hadjáratot megismerje, szolgálatjára siet.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1934. sz. a. válaszából.)

30 ¹ Május 29-én.

1886.

[Freistadt,] 1605 április 30.

Basta Mátyás főhercegnek.

Jelentem, hogy erre jöve havevo trovato quivi il generale Kolonitz, kinek azonban nem engedtem át csapataimat, nehogy táboromat megbontsam, értesülvén az ellenség közeledtéről.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1888. sz. a. leveléből.)

1887.

Bécs, 1605 május 2.

10

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Die Fürstliche Durchlaucht Herr Mathias Erzherzog in Österreich . . . des Herrn Schreiben, datirt den 24. Aprilis jüngsthin¹ von Linz *hozzánk küldte és in Abwösen Ihrer Fürstl. Durchlaucht haben wir des Herrn Grafen 15 jüngstes Schreiben vom letzten Aprilis² eröffnet és mivel az ígért pénz még nem jött meg, kérjük, tartsa féken katonáit legalább e hó végeig.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai 184. Reg.)

1888.

20

Szentgyörgy, 1605 május 4.

Basta Mátyás főhercegnek.

Bár engedellen serege éhes és tehetetlen, meg akarja várni az ellenséget.

Per l' ultima mia delli 30 del passato¹ detti avviso²⁵ a V^{ra} A. Ser^{ma}, come nel passare da Freistadt havevo trovato quivi il generale Kolonitz, a cui non havevo

¹ Ld. 1882. sz. a. ² Nincs meg.¹ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

altrimenti consegnato le genti più volte scritte, per non separare il campo, sentendosi che il nemico ci si faceva tuttavia più vicino, nè si sapeva ancora, qual fusse il suo disegno. Hora di nuovo si intende che egli si va
5 sempre maggiormente ingrossando e che il Bochkay, essendoli arrivati in aiuto alcuni Tartari e Turchi, de' quali non si può sapere il numero, si viene approssimando in persona al fiume del Vago, e però mandai hier sera il detto generale Kolonitz per il fiume a basso verso
10 Comar, acciò di quivi, se sarà possibile, se ne passi a Uivar e procuri la conservatione di quel luogo tanto importante, parendomi per le ragioni scritte nella suddetta mia, che quella piazza non stia senza qualche pericolo, e che anco debba mandar quì al campo le genti, che
15 tiene in quelle parti, essendo più che necessario unir tutte le forze insieme, perchè io in questo mentre piglierò qualche buon posto e starò attendendo quello, che vorrà fare il nemico. Tra tanto ho supplicato humilissimamente a Sua Maestà, che quanto prima voglia,
20 come più volte ho scritto, mandar qualche persona a trattare con questa soldatesca, avanti che passi il termine de 15 giorni, perchè si vede, che questa gente è tanto indemoniata, che subito che sarà passato detto tempo vorrà partirsene, senza aspettare più in modo alcuno ;
25 onde supplico l'Altezza V^{ra} a voler tener mano, che sopra di questo si acceleri qualche provvisione.

Non voglio lassar di tornare a supplicare di nuovo V. A. Ser^{ma}, che si degni con la sua benigna et amorevole protezione di haver per raccomandate le cose mie
30 et i miei negotii, sì come anco ne ho supplicato humilissimamente a Sua Maestà Cesarea, poichè stanno ancora così pendenti e sino ad hora non hanno havuto espedizione alcuna, havendomi quei ministri di Praga tenuto sempre a parole et allungato di giorno in giorno. Et io,
35 se i miei servitii l' hanno meritato, vorrei pur hormai ricevere quelle sodisfazioni, che tante volte mi sono state promesse.

Questa lettera fu scritta l' altro giorno in uno allog-

giamento detto Scheffendorf da questa parte di Tirnavia, di dove partei hier mattina a buon hora per pigliar questo posto di Santo Giorgio, atteso che l' inimico passava il fiume del Vago. E come che egli abonda di cavalleria, non ho voluto che egli mi cogliesse in campagna aperta ; 5 ma mi son retirato quì, per essere un sito avvantaggiosissimo per la infanteria. Per il viaggio i bagagli furono assaliti da Tartari, che vi fecero qualche danno ; ma nel ritirarsi furono malamente trattati da' nostri, che ne ammazzorno da 200, e quello che è stato meglio è, 10 che si è havuto nuova del numero de' nemici, che sono chi dice 3 mila e chi 5 mila Tartari, 100 Turchi e da 8 mila Aiducchi, et il Rédey Ferencz per capo, aspettandosi maggior numero di gente, et che il Bochkay si trovi tuttavia verso le parti di Tokay e Cassovia. Hora, se 15 io havessi la gente sodisfatta, non farei difficoltà di venire a battaglia, se ben mi trovo di forze assai inferiore, e però non sarà se non bene, che la Altezza V^{ra} si dia fretta in mandare qualche persona a trattare con queste genti, come tante volte ho scritto, perchè dubito fuor 20 di modo de' fatti loro, e se questo esercito si dissolvesse, io non so, come la Maestà Cesarea ne potesse così presto mettere un altro insieme. Quanto poi a quello, che io sia per fare, non lo so per me stesso, per depender tutto dalla volontà di questi alterati, quali per essere tumul- 25 tuarii non so che resolutione siano per fare ; etc.

Da Santo Giorgio, li 4 di Maggio 1605.

Hoggi che sono li 5 detto, questa soldatesca, come mal disposta, ha cominciato a lamentarsi di pane, come veramente è ; e però ho risoluto di andare ad alloggiare 30 ne' borghi di Posonio con tutte le genti, e però V^{ra} Altezza potrà restar servita di operar, che il profont-mastro mandi in detto luogo farina et avena, acciò si levi ogni occasione, come anco non sarà se non bene far venir qualche somma di denari, per dare una imprestanza per 35 le ragioni dette di sopra.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. máj. 28. Exp.)

1889.

Szentgyörgy, 1605 május 4.

Basta Miksa főherczegnek.

Fizetetlen katonái el akarják hagyni s teljesen tőlük függő
5 *akaratnélküli bábnak érzi magát.*

Se bene io non scrivo così spesso, e particolarmente
a V. A. Ser^{ma}, come sarebbe il debito e desiderio mio, non
è perciò, ch' io non conservi in me verso la persona di lei
quella reverente devozion d'animo, che si deve alla gran-
10 dezza sua et all' obbligo mio; ma io, come quello che son
seculo della molta benignità sua, in mezzo alle molte occu-
pationi, mi sono preso questa libertà, sapendo massime,
che l' A. V. di quanto passa, ha per altra strada bonissima
informatione. Tuttavia per la mia solita osservanza, non
15 ho voluto mancare di non ricordarmele humilissimo et
affettionatissimo servitore, e dirle, *hogy ideértem s várom*
seregem annyiszor sürgetett megsegítését, mert se questo
esercito si dissolvesse, io non so veramente, come Sua
Maestà ne potrebbe così presto rimettere un' altro insieme,
20 *annyi ellenség közelében és* quanto alla persona mia io non
so quello ch' io stesso mi sia per fare, dependendo il tutto
dalla volontà di questi alterati; etc.

Da Santo Giorgio, li 4 di Maggio 1605.

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

25

1890.

Bécs, 1605 május 4.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Demnach die Rebellen anjetzo in der Spanschaft
Pressburg *nagyon előnyomúltak, kérjük küldjön valami*
30 *őrséget, mely megvédje* nicht allein das Schloss Pressburg,
sondern auch Hungarisch-Altenburg.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 12. Reg.)

Basta levelezése és iratai II.

42

1891.

Szentgyörgy, 1605 május 6.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Válasz. Kívánságát készséggel teljesíti, csak küldjön legalább egy kis kenyeret és zsoldot.

5.

In questo stesso punto ricevo due lettere di V. S^{rie} Ill^{me}: ¹ l' una per un corriere a posta e l' altra per il colonnello Puechheim. E quanto al provvedere Altenburg et il castello di Possonio farò ogni opera possibile, acciò così segua, e questo procurerò di effettuare arrivato, che sarò ¹⁰ ne borghi di Possonio, che con l' aiuto di Iddio sarà domani.

Nel particular poi del castello di Vicegrado io non so, come stiano le cose di là e come il nemico lo tenga asse-
diato. Però sarà bene, che da Strigonia mi desseno avviso ¹⁵ et qualche relazione, acciochè io sappia come risolvermi, sopra di che starò aspettando risposta, e tra tanto vedrò di trattare con questa gente, che bisognando si possa dare questo soccorso o almeno fare ogni possibile.

Intendo, che alcuni di voi altri Signori Illustrissimi ²⁰ siano in breve per venire a trattare con queste genti, che mi è molto a caro. È però, giudicherei, grandemente a proposito, che si mandasse a Possonio non solo vettovaglie, ma ancora 30 m. o 40 m. fiorini, per dare una imprestanza alla soldatesca, per scontare la detta somma nel primo ²⁵ pagamento, il che senza dubbio farà grandissimo effetto.

Starò dunque aspettando, che di costì si provvegghino tutte le suddette cose, e con ogni affetto gli bacio le mani.

Io non ho altra infanteria da potermene servire, se non Italiana, e questa è così poca, che non potrà bastare a pena ³⁰ a presidiare il castello di Possonio et Altenburg, e se questa infanteria avrà da arrivare et andare a Vicegrado, vi saranno de' fastidii; e però sarà bene, che si dia ordine ad Altenburg, acciò quelli che andranno al detto luogo,

¹ Ld. kivonatukat 1887. és 1890. sz. a.

habbino almeno il pane quotidiano, senza il quale non si potranno intrattenere ; etc.

Da Santo Giorgio, li 6 di Maggio 1605.

Külczime : All' Illustrissimi Signori miei osservandissimi, li Signori presidente e consiglieri di guerra di Sua Altezza Serenissima in Vienna.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

1892.

Bécs, 1605 május 6.

10 A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Recepisse an den Grafen Basta, dass dem Kriegsvolk die ordentliche Proviant gereicht werden solle ; item betreff Erinderung, dass Ihre Fürstl. Dt. dero Bezahlung halber auf Prag verreist, das Kriegsvolk darauf zu verträsten.

15 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 426. No. 27.)

1893.

Pozsonyi tábor, 1605 május 7.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Dass meine unterschiedlichen Schreiben an die Fürstl. Durchlaucht, meinen gnädigsten Herrn, von den Herren *felbontattak, köszönöm, de mivel népem nagyon engedetlen, kérem jöjjenek sürgösen* diejenigen von den Herren, so dazu deputiert, *hogy legalább lássa ez a had, hogy ő Fölsége törődik vele.*

Aus dem christlichen Lager bei der Vorstadt Pressburg, den 7. Mai 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

1894.

Pozsony, 1605 május 7.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

30 *Válasz. Utasítását nem találja célravezetőnek, ha csak sürgösen pénzt és élelmiszert nem küld. Hadi hírek.*

Hoggi verso il mezzogiorno ricevei la lettera delle S^{rie} V. Ill^{me},¹ alla quale diedi subito risposta in Alemanno.

¹ Ld. kivonatosan előbbi sz. a.

È dipoi venuto da me il colonnello Kollonitsch con un decreto o sia istruzione, la quale, per quanto io giudico, dubito che sarà di poco effetto, poichè questi ostinati non vogliono credere, se non toccano con mano. Tuttavia domane a buon hora si metteranno insieme tutti li colon-⁵ nelli et ufficiali principali, alli quali si proporrà questo negozio, e se sarà trovato bene, se ne tratterà co' soldati, se bene, in quanto a me, sarei di parere, che venisse la somma de 40 m. fl. scritta o quivi intorno per dare a' soldati, perchè con questo si potriano forse acquietare, quando¹⁰ però ci fusse modo di dar pane, vino et avena. Ma non bisognerà tardare, perchè pigliano da loro stessi pur troppo gran licenza, e di già alcuni ladroni hanno, per quanto intendo, passato il fiume.

Mi parerìa bene ancora, che senza perdita di tempo¹⁵ venissero quei Signori deputati per trattare con questa soldatesca, acciò tanto meglio si potessero acquietare et aspettare il termine scritto nel decreto o istruzione suddetta, e per esser questo negozio di tanta importanza; non sarìa bene il differirlo più oltre. Ho voluto scrivere²⁰ questa per avvanzar tempo e domane avviserò le S^{rie} V. Ill^{me} di quanto si sarà concluso nel Consiglio che si deve fare.

In questo punto ricevo lettere del generale Kollonitsch, quale è arrivato a salvamento ad Uivar e mi avvisa esser²⁵ giunto in detta città il figliuolo del Pográni, fuggito dagli Aiduchi, il che mi dà qualche sospetto e però gli scrivo, che habbia ben l'occhio, che questa non sia qualche strata-gemma e che anco deva fermarsi in detta piazza, poichè quì potremo sodisfare e rimediare a gli accidenti che po-³⁰ tessero avvenire.

Altro non ho che dire alle S^{rie} V. Ill^{me}, se non tornare di nuovo a pregarle che faccino ogni opera, perchè venga la vettovaglia suddetta.

Da Posonio, li 7 di Maggio 1605.

35

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

1895.

Pozsony, 1605 május 8.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

*Miután tisztjeivel Basta ma tanácsot tartott engedetlen
5 katonái ügyében, sürgöti küldöttjeik jövetelét.*

Hieri doppio mezzogiorno per staffetta a posta avvisai
le S^{rie} V. Ill^{me} come questa mattina si haveva da far
consiglio sopra le propositioni da farsi a questa soldatesca
in conformità del decreto portato dal colonnello Ferdinando
10 Kolonitz.¹ Così doppio lo haver congregati gli ufficiali e
proposto questo negozio, furno tutti di parere, che poichè
i soldati havevano cominciato a pigliare il pane e l'avena,
era segno di buona intenzione, e già che essi havevano
promesso di fermarsi in queste parti, i 15 giorni già scritti
15 giudicavano essere molto meglio lassargli in questa maniera,
senza far loro alcun altra propositione di prolungazione
di termine, et io anchora cascai pure nella medesima opi-
nione; ma perchè essi si lasciano indurre, che già siano
scorsi sei o sette giorni del termine suddetto de 15 giorni
20 accordati, sarei di parere et in ogni modo conviene, che
spiri detto termine, i deputati veniseno a trattare con
costoro, acciò si acquietassero, il che al parer di tutti non
sarà difficile. Considerino hora le S^{rie} V. Ill^{me}, ciò che
importi questo negozio et di gratia, che si faccia presto,
25 perchè, se questi soldati cominciano un'altra volta a
pigliar la briglia fra denti, sarà poi difficile a poter trattar
con essi.

Non dirò altro, se non che di nuovo torno a pregarle,
che vogliano far sì che le vettovaglie non manchino, sopra
30 delle quai cose starò aspettando risposta dalle S^{rie} V.
Ill^{me}, alle quali con tal fine bacio la mano.

Da Posenio, li 8 di Maggio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

¹ Közöltük előbbi számunkban.

1896.

Bécs, 1605 május 8.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Recepisse wegen des begehrten Commissarii zu Tractierung mit dem Kriegsvolk ; item betreff Erinderung, dass man mit Contentierung gedachts Kriegsvolks im Werk sei.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 427. No. 34.)

1897.

Bécs, 1605 május 8.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta betreff Erinderung, dass das Geld über Teschen in wenigen Tagen allhier sein werde ; item betreff Besetzung Hungerisch Altenburgs für der Rebellen Fürbrechen. — Idem soll niemandt aus dem Lager Polleten erlauben, dasselbe publiciern und ausrufen lassen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 427. No. 35.)

1898.

Pozsony, 1605 május 10.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Sürgeti a biztosok jövetelét. Hadi hírek. A védelem módja.

Non bisogna che le Signorie V. IIIme si ingannino a credere, che questi soldati siano in termine da potersi ridurre così presto alla dovuta obbedienza e così facilmente ; perchè si mostrano più ostinati che mai. E per molto che habbia operato il colonnello Ferdinando Kolonitz et altri 25 ufficiali, non hanno possuto accappar da loro cosa alcuna, anzi si lassano intendere, che non venendo il pagamento in questi cinque o sei giorni che restano, vogliono moversi di quì, essendo lo intento loro di rubare et assassinare il paese, come sino ad hora han fatto, et io non sono altrimenti 30 di parere che i Signori consiliarii commissarii debbino pretendere, che da soldati si mandino a loro i deputati per trattare con essi, perciò che ordinariamente le persone

elette dalla soldatesca sono per il più seditiosi e di mala vita, e sarà impossibile a poterli indurre a far qualche cosa di buono, anzi giudicherei più tosto esser bene, che li detti commissarii venissero quanto prima quì a Posenio, dove
5 più facilmente potriano indurre questa soldatesca ad alcuna buona conclusione; ma non conviene perder tempo, e non sarà se non molto a proposito, che portassero seco qualche somma de denari, sìcome altra volta si è scritto e si sollecitasse, che venisse avena in quantità per tenerli
10 contenti.

Quanto al nemico, che si ritrova nell' isola di Schitt, questa notte passata una troppa di cavalli nemici sono venuti ad abbruciare l' hosteria di rimpetto a questa città dalla parte verso Altenburg, ma per ancora non si è pos-
15 suto sapere, se sono venuti dalla isola suddetta o vero per terra, perchè erano da 200. E pero si sono mandati questa mattina alcuni cavalli per scoprirne la certezza. In quello che tocca al mandar soccorso in detto luogo di Altenburg, questa mattina faccio entrare gli Italiani in questo cas-
20 tello di Posenio e li Alemanni che vi si troveranno dentro manderò ad Altenburg, poichè non ho altra infanteria che questa da potermene servire.

Nel particolare del bando, che desiderano che io faccia pubblicare, acciò nessuno possa andar in Austria,
25 nè a Vienna, senza le polizze mie o de' colonnelli de' reggimenti, sono di parere, che si differisca al quanto in tanto, che i Signori commissarii venghino a trattar con i soldati, perchè altramente è da dubitarsi, che pubblicandosi non solo non sarà obbedito, ma farà lor venir più tosto voglia
30 di passar dal altra parte. Ho pensato esser bene, che il detto colonnello Ferdinando Kolonitz se ne ritorni costì, acciò possa a bocca dare informazione alle S^{rie} V. Ill^{me} di quello, che ha trattato con i soldati. Tra tanto non voglio lassar di raccomandar loro la persona del suddetto colonnello e pre-
35 garle, che gli voglino dar sodisfazione nelle sue pretensioni et alla assecurazione delle paghe nell' avvenire; etc.

Da Posenio, li 10 di Maggio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

1899.

Bécs, 1605 május 10.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Recepisse an Herrn Basta, soll benebens sein Gutachten geben, ob gegen Empfahung der 30 m. fl. mit dem Kriegsvolk könne tractirt werden.

Idem Recepisse, und dass man mit den 30 m. fl. allbereit aufkhumen, soll berichten mit was Gelegenheit Ihme dasselbig zuezuführen sein mög, interim das Kriegsvolk darauf vertrösten.

Idem Recepisse über etliche unterschiedliche Punkt, alles des Kriegsvolk Notturfft betreffend.

Idem wird erindert, dass Ihm sechs Püchsenmeister auf Pressburg zuegeschicket werden.

Recepisse an Grafen Basta mit Erinderung, dass aus der Schütt die Tartarn diesselts der Thonau mit Rauben und Brennen eingefallen, dieselben von dem Landt abzutreiben.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 428. No. 42—45 és 49.)

Megjegyzés. Ezt az egynap kelt öt rendeletet csupán helykimélésből közöljük összevonva, egy levél alakjában, Egyébként szövege egykorú másolatban is meg van: az első háromnak a hadi levéltár HKR. 1605. Mai 104. Expedít jelzése alatt, az utolsónak pedig ugyanott a Registratur Mai 49. csomagjában; de kivonatolásuk fenti iktató kivonatuknál hosszabb lett volna, azért mellőztük.

1900.

Pozsony, 1605 május 11.

Basta Mátyás főherczegnek.

Mintán Eperjesről indultában hadainak öthavi zsoldot igéri s azt még nem adhatta meg, kéri sürgös intézkedését becsülete és hitele érdekében.

Per una lettera delli 9 passato, scrittale subito doppo la mia partita da Eperies,¹ diedi avviso a V. A. Ser^{ma} qualmente havevo promesso alle infanterie del colonnello Enrico Puchain di sborsar loro fra 15 giorni cinque mesi

¹ Közöltük 1872. sz. a.

di paga, con obbligar me stesso a' cittadini di quel luogo, a fine che più volentieri restasseno alla guardia di quella città, havendo io disegnato per tale effetto di valermi delli denari, che all' hora erano in Tesna; ma non ho poi possuto eseguirlo per diversi impedimenti et accidenti occorsi, come l'Altezza V^{ra} benissimo può sapere. Hora il suddetto colonnello Puchain fa ricorso da me, instando di ricevere la promessa sodisfazione et io non posso altro fare, se non supplicare humilissimamente l'Altezza V^{ra} che si degni procurare in favore di quelle genti la osservazione della promessa fattali, acciò la parola mia non solo non resti impegnata appresso di loro, ma mi si mantenga ancora con la soldatesca quel credito, che nell' occasioni, che possono occorrere è molto necessario per servizio di Sua Maestà Cesarea e di V. Altezza Ser^{ma}; etc.

Da Posonio, li 11. di Maggio 1605.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

1901.

Pozsonyi tábor, 1605 május 11.

20 Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Der Herren drei unterschiedliche Schreiben, alle eines Datums den 10. als gestern¹ *vettem s tartalmukra pontonként felelek.*

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. No. 28. Exp.)

25

1902.

Pozsonyi tábor, 1605 május 11.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Nach Abfertigung zugleich dreier Curriere, *a kikkel leveleikre feleltem, értesülök katonáim ama szándékáról, hogy* 30 *wofern sie nicht der Proviant, sonderlich Haber nicht geholfen werde, jövő pénteken vagy szombaton¹ szétoszlanak; tehát sürgős segítséget kérek.*

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai No. 28. Exp.)

¹ Ld. kivonatosan 1899. sz. a. jelezve.

35

¹ Vagyis május 13—14-ikén.

1903.

Bécs, 1605 május 11.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Recepisse an Grafen Basta, dass auf Zuesagen der
Kriegsleut Ihme Commissarien zugeschickt werden sollen, 5
mit Ihme zu accordiren und dass sie denselben gebührliehen
Respect zeigen, Ab- und Zuezug Ihme zu halten; item
wegen des Feindtes Fürbrechen auf dies Landt ein Reuterei
zu schicken, sowohl Hungerisch Altenburg, wie auch das
Schloss Pressburg zu besetzen verordnen. 10*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 428. No. 59.)

1904.

Pozsony, 1605 május 12.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Az ellenség megérkezvén, sürgös segítséget kér ellene. 15

In questo punto, che sono le sei hore verso la sera è comparso il nemico con quattro mila cavalli, che dicono esser la vanguardia del campo e che il resto seguiti lo ha detto un prigionie, e che per cosa certa i nemici vengono con intentione di assaltare questi borghi. Io intesi questo sta-
mattina a buon hora e subito feci travagliare e tuttavia
si va travagliando, e per gratia di Dio trovo la gente in
buona dispositione; ma per assecurar meglio le cose saria
bene, che alla ricevuta di questa desseno ordine che le
compagnie del conte di Salma si imbarcasseno e se venis-
seno tutte a questa volta con ogni diligenza, consistendo
in questo, come le S^{rie} V. Ill^{me} possono considerare, la
somma delle cose, perchè rebuttandolo, come spero, verrà
a perdere molto di reputatione. Starò dunque aspettando,
che questa gente arrivi quanto prima. 20
30

Da Posenio, li 12 di Maggio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai No. 28. Exp.)

1905.

Bécs, 1605 május 12.

A Bécsi udvari kamara Bastának.

Nachdem Ihr Kais. Mt. unser allergnädigster Herr
 5 bei Sanct Georgen und Pösing ein Anzahl Wein liegendt
 halten, *a mit még nem hozhattunk onnan el, rendeljük,*
vigyázzon reá, nehogy hadinépe elfoglalja.

(Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14427.)

1906.

Bécs, 1605 május 12.

10

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta wird zur Nachrichtung des Obrist Ferdinanden
 von Kollonitsch erteilte Bescheid mit eingeschlossen, die
 Commissarien zum Kriegsvolk betreffent.*

15 *Basta betreff Erinderung, dass Ihm zu Bezahlung des
 Kriegsvolks 30 m. fl. bei dem Obristen Ferdinand von
 Kollonitsch zuegeschickt werden.*

*Recepisse an den Grafen Basta, soll zu seiner Defen-
 sion das Schloss Hungerisch Altenburg besetzen; das Geld
 20 und Commissarien belangend wird er in mehreren von
 Obrist Ferdinand von Kollonitsch vernehmen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 429. No. 61, 64, 65.)

1907.

Pozsony, 1605 május 13.

25

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Mivel az ellenséggel már verekedtek is, sürgeti a segítséget.

Hier sera dispacciai un corriere alle Signorie V. Ill^{me}
 dando loro avviso dello arrivo de' nemici a nostra vista,
 i quali doppo un lungo scaramucciare non fecero altro
 30 danno, che abbruciare un borgo fuori delli trinciere,
 abbandonato da noi, e dove non alloggiava niuno, se ben
 anco non fu questo senza qualche perdita loro. Si pigliorno
 alcuni pregioni, quali referiscono non esservi più che 3 m.
 tra Turchi e Tartari, et il restante sino a 12 m. di Aiducchi,
 35 numero assai minore di quello, che il mondo diceva. Hora

se venissero le bandiere del conte di Salma, sicome hier sera per il suddetto corriere ne le pregai, potriamo anco combattere in campagna, non che defendere le trinciere ; bene è vero, che corre voce tra essi, che il Bochkay non potrà tardare ad arrivare, sicome affermano li detti pri- 5 gioni ; per il che tanto più dovranno le S^{rie} V. IIIme accelerare in mandar gente e vettovaglie, sendo questa occasione molto a proposito per levar a queste nostre genti l' ostinata deliberazione di andarsene. Et ancora faria bisogno di gettare un ponte per poter passare sopra queste isole per 10 provvedersi di herba per i cavalli, di che le prego instantemente a voler mandare i recapiti necessarii, sì come anco i denari et avena, come tante volte si è scritto ; etc.

Da Posonio, li 13 di Maggio a hore 12 della mattina, l' anno 1605. 15

Mandino di gratia ancora instrumenti da lavorare e polvere, perchè il Bochkay si intende non esser molto lontano e poichè il nemico non si parte da vista nostra, non si può credere, se non che così sia.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai No. 106.) 20

1908.

Bécs, 1605 május 13.

Molart János udvari haditanácsos Bastának.

Sietve értesítem, hogy a multkor jelzett 30,000 forinttal ma indúlt útnak Kollonitsch Ferdinánd ezredes. 25

(Elveszett v. lappang ; Basta 1912. sz. a. válaszából.)

1909.

Bécs, 1605 május 14.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta wirdt des Salmbischen Regiments Abführung 30 zu Wasser erindert ; item dass der Atemshamer, Pau- und Pruck-Zahlmeister hinab verordnet worden.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 429. No. 78.)

Megjegyzés. E levélnek teljes fogalmazványa is megmaradt ugyanott ; HKR. Exp. 1605 Mai 106. 35

1910.

Pozsony, 1605 május 15.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

*A nagynehezen visszatartott katonák ügyében újra sürgeti
5 a biztosok jövetelét.*

Il colonnello Giovan Christoforo di Puccan referirà alle S^{rie} V. IIIme le difficoltà che si sono havute in fermar queste genti, le quali havevano risoluto di partirsi in ogni modo domane; onde considerando io di quanto poteva
10 essere a Sua Maestà questa loro così subita partenza, sono stato forzato promettergli, che se in termine di 8 giorni, cominciando da hoggi, non gli verrà data sodisfazione, di lasciarli andare alle lor piazze di mostra; del che ho voluto avvisare le S^{rie} V. IIIme, acciochè con ogni
15 brevità possibile mandino li commissarii a trattare con essi, prima che spiri detto termine; protestandomi haver fatto dal canto mio, quanto è stato possibile. Et a mio parere non occorre altrimenti, che i commissarii destinati perdino
20 di non essere offesi, poichè sino ad hora non hanno perso totalmente il rispetto verso i lor superiori, e non hanno di che dubitare. Le S^{rie} V. IIIme, come prudentissime, possono considerare, quanto importi lo abbandonare questa città et posto, meglio di quello, che io
25 saprei significarle: e però, quando anco tutta la somma del denaro non fusse così pronta, come farìa di bisogno, potriano nondimeno venire i commissarii e dar principio alla trattazione, e vedere di indurli ad aspettare sino a tanto, che i denari fussero pronti, la qual cosa, a mio parere
30 non sarà difficile, perchè non mancassero le vettovaglie, e tra tanto si repartirà il denaro venuto hieri col colonnello Ferdinando Kolonitz. Nel resto supplirà a bocca con V. S^{rie} IIIme il sudetto Puccan, come quello che benissimo è informato del tutto.

35 Quanto alle tre compagnie destinate per Giaverino e per Comaronia, domattina le invierò per acqua a basso, già che si ha nuova, che il nemico con la maggior parte dello esercito si incammina alla volta di Uivar; e con questa

occasione si manderanno anco li 50 soldati di Vienna alla volta di Altenburg, dove partiranno anco per terra nello stesso tempo due compagnie di Dragoni. Circa poi alli capi che restano contenuti nella instruzione portata dal detto colonnello Ferdinando Kolonitz, si andrà ordinando 5 e disponendo il tutto, come meglio si potrà ; etc.

Da Possonio, li 15 di Maggio 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai No. 106.)

1911.

[Pozsony, 1605 május 15.]

10

Basta katonáinak adott kötelezvénye.

Kijelenti hadainak, hogy amennyiben május 23-ig meg nem kapják zsoldjukat, bántatlanul távozhatnak.

Bekennen hiermit Kraft dieser unserer mit Handschrift und Petschaft bekräftigten Verschreibung, dass 15 wir mit den nachfolgenden Regimentern zu Ross, als nämlich : Herrn Grafen von Thurn, Herrn Teuffels, Herrn von Puchheimb, Herrn Kollonitsch und Presowitz Reiterei diesergestalt uns verglichen, benanntlich, dass sie samt und sonders von heut dato an, den 15. dieses allhier zu 20 Pressburg bis auf den 23. desselbigen in gewöhnlichem Gehorsam verbleiben und unter der Zeit ihre Bezahlung und Contentierung erwarten sollen. Da aber zu Ende des genannten 23. dieses solche ihre Satisfaction nicht vorhanden und die Bezahlung nicht gereicht würde, so verheissen 25 und versprechen wir hiermit Kraft dieses, dass wir ohne fernere Difficultät obangezogenen Regimentern unversehrt erlauben wollen, dass sie hohen und niedrigen Befehlshaber ihres Gefallens sich auf deutschen Boden oder dazumal genannte Abdankplätze, wie sie prä tendieren, 30 ziehen und allda ihre Bezahlung ohne einige fernere Verhinderung, wie sie wissen, begehren und urgieren können und sollen.

Zu Urkund dieses Schreiben wir unsern Namen, bekräftigt hierunter mit unserm Insiegel, Alles treulich und 35 ohne Gefährde.

(Egykorú más., bécsi hadi ltár, HKR. 1605. Mai. 28. Exp.)

1912.

Pozsony, 1605 május 15.

Basta Molart János udvari tanácsosnak.

Megkapván a zsoldot, ismételten sürgeti a biztosok jövetelét.

5 Dello stesso giorno dell 13 corrente tengo due lettere di V. S. Illma per li quali mi avvisa delli 30 m. fl. che manda per mezzo del colonnello Ferdinando Kolonitz,¹ quale hieri arrivò quì con li detti denari, che si ripartiranno tra tanto con queste genti.

10 Nel resto, quanto alle altre provvisioni veggo la sollecitudine e diligenza di lei, degna della bontà sua e della fedel servitù, che tiene con Sua Maestà ; ma di presente non occorre pensare nè a far ponti, nè ad altra cosa, fuor che a mandar quì li commissarii a trattare con questa sol-
15 datesca ; i quali non bisogna che hora stiano a pensare altrimenti a voler securezza dalli soldati di non esser offesi, sì perchè non devono dubitare, sì perchè quì consiste il servizio di Sua Maestà in venir quanto prima a dar principio a questa trattazione, e non perder punto di tempo,
20 cercando di indurre queste genti ad aspettare sin tanto, che tutti i denari fusseno pronti ; e però V. S. Illma principalmente tenga la mano, che questi commissarii se ne venghino subito a questa volta. Non starò per hora a dirle altro, rimettendomi nel resto a quanto si contiene nella
25 lettera, che io scrivo al Consiglio.

Da Posenio, li 15 di Maggio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai 106.)

1913.

Prága, 1605 május 15.

30 Mátyás főherczeg Bastának.

Aus deinen vom 4., 7., 9-ten dies an uns gefertigte Schreiben¹ *megértettük helyzetedet, és intézkedéseidet, wie*

¹ Kivonatossan jeleztük őket 1907 és 1908. sz. a.

¹ A két elsőnek, Mátyás főherczeghez s a bécsi udvari hadi-tanácshoz intézett példányait ld. kötetünk 1888 és 1894. sz. a. Az utolsó ismeretlen.

auch deinen Fleiss und Bemühung lassen wir uns gnädigst gefallen *s remélem, hogy mindent jól elintézve, nem-sokára visszatérhettek innen.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Mai. 83/2.)

1914.

5

Prága, 1605 május 15.

Mátyás főherczeg Bastának.

Deine Ankunft . . . auf Pressburg . . . *s ottani működésedet* haben wir aus deinem Schreiben vom 10. dieses vernommen¹ *s azt helyeseljük.*

10

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. Mai 83/1.)

1915.

Bécs, 1605 május 15.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta wirdt erindert, dass die Rebellen bei der Neustadt¹ *15 mit Brandt* eingefallen; soll verordnen, dass ein Fährndt *Knecht* dahin gelegt werden müge.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 430. No. 96.)

1916.

Pozsony, 1605 május 16.

20

Basta Miksa főherczegnek.

Havendo Oratio Borboni de' marchesi di Sorbello, Italiano, servito più anni a Sua Maestà Cesarea in Transilvania et in Ungheria, senza soldo alcuno, et in tutte le occasioni, che si li sono presentate, essendosi portato²⁵ sempre honoratamente e con molto valore, *ajánlani kívántam Fenségédnek, kérve* si degni per amor mio favorir' questo gentilhuomo *ő Felségénél, hogy valami érdeme szerinti fizetést kaphasson,* poichè è degno di ogni remunerazione; etc.

Da Possonio, li 16 di Maggio 1605.

30

Hátlapján, kancelláriai kézzel: Pragae 31. Maii 1605.

(Eredeti, innsbrucki helytartósági ltár, Ambraser Akten IX. 128)

¹ A bécsi udvari haditanácshoz intézve 1898. sz. a.

² Vágújhely, Trencsén vm.

1917.

Pozsonyi tábor, 1605 május 16.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Was sich abermaln dieses Volk auf Herrn Ferdinandten
 5 von Kollonitsch Freiherrn wegen der Bezahl- und Con-
 tentierung, Versicherung sich resolviert *böven megérthetik*
szóbeli előadásából.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai No. 28.)

1918.

10 *Pozsony, 1605 május 17.*

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Mivel gonosz híreket vett az ellenség közeledtéről, 400
lovast küldött támadására.

Questa mattina al levar del sole mi son venuti avvisi
 15 del luogotenente colonnello Hagen date in Pruch, come il
 nemico era passato dall' isola di Sommarein in numero
 di 5 mille, con intentione di voler scorrere l' Austria sino
 a Vienna; e per remediare a questo ha dato subito ordine,
 che il conte di Hollach passi con tutta la cavalleria e qualche
 20 moschetteria e vadi a trovare il nemico, e cerchi per ogni
 modo di combattere, che a mio parere lo potrà benissimo
 fare, poichè conduce seco 4 m. cavalli e 200 moschettieri,
 et in questo punto sta passando il fiume con ogni diligenza
 sopra le barche, e se bene tarderà alquanto, non potrà
 25 lasciar di combattere, non potendosi il nemico al parer mio
 ritirar, se non per barca. Faccia Iddio che segua qualche
 cosa di buono.

Le tre compagnie del conte di Salma, che dovevano
 andare a Giaverino et a Comar, le ho trattenute per maggior
 30 sicurezza di questo posto, mentre ritorni il detto conte di
 Hollach, già che habbiamo il nemico vicino a Santo Giorgio,
 e questa mattina a punto nell' Alba mandai 400 cavalli
 ad assaltar la lor guardia, ch'è stata tagliata a pezzi, e li

nostri si sono ritirati a salvamento, eccetto ch' un luogotenente et un soldato del mio reggimento, che vi son restati morti ; etc.

Da Possonio, li 17 di Maggio 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai No. 104.) 5

1919.

Prága, 1605 május 17.

Rudolf császár Bastának.

Basta wirdet erindert, dass Ihre Maiestät, wie auch die Landschaften selbst, als Behem, Österreich und Mähren 10 ansehnliche Commissari zum Kriegsvolk schicken, mit demselben zu tractirn, und was er, Basta dabei thun solle.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 24.)

1920.

Pozsonyi tábor, 1605 május 18.

15

Basta Sennyei Pongrácz és Kornis Boldizsár részére.

Válasz. Örvend, hogy támogatása Rudolf császárnál hasznos.

Quod nostra de Dominis Magnificis Sacrae M^{ti} Caesareae oblata commendatio, aliquod attulerit iuvamen, id nobis quam gratissimum fuit ex literis Dominationum²⁰ Vestrarum Magnificorum intelligere, neque dubitamus Sacram M^{tem} in caeteris quoque omni clementia et benignitate Mag^{cas} Do. V^{ras} tanquam sibi fideles, complexuram. Nos etiam, ubi Pragam, publicorum negotiorum causa, venerimus, si quid praesens amplius praestare poterimus, ²⁵ libentissime omnia facimus. Tunc etiam, volente Deo, confundentur illi, qui illoto ore Zoili, nostras carperat actiones, famamque turbare nituntur. Interim vero despectis talium detractationibus, nobis sufficit Sacra^{mum} Imperatorem ac dominum nostrum fidem nostram, sinceritatemque ³⁰ clementissima mente cognoscere ; quod quidem pro bene-

volo responso ad Mag^{cas} Do. V^{ras} perscribere volumus, Divinae easdem protectioni committentes.

Datae ex castris Caesariis ad arcem Posoniensem positis, 18. Maii. Anno 1605.

- 5 *Külczime*: Magnificis dominis Pancratio Sennyei et Balthasaro Kornis de Ruszka, Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} consiliariis. Dominis amicis nobis honorandissimis.
(Eredeti, M. Tud. Akadémiai kvrtár Oklevélgyűjteménye 24. dob.)

1921.

- 10 *Prága, 1605 május 19.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Ertesítlek, hogy ő Felsége zu Commissarien mit Ihrer Kais. Mt. Kriegsvolk, welches aus Oberungarn gezogen ist, zu accordieren und contentieren, Ihrer Kais. Mt. Hofkriegsrats Präsidenten, den Wohlgebornen, unsern lieben getreuen Carl Ludwig Grafen zu Sulz und den Hofkammerrat, unsern Kämmerer und l. g. Christof zu Eckh Freiherrn nevezte ki, a kik sietve arrafelé indulnak.

(Elveszett v. lappang; Mátyás főherczeg 1928. leveléből.)

- 20 **1922.**

Bécs, 1605 május 19.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Örömmel értesítjük, dass die Kaiserlichen Commissarien abgefertigt s pár nap múlva oda érkeznek.

- 25 (Elveszett v. lappang; Basta 1924. sz. a. válaszából.)

1923.

Pozsony, 1605 május 20.

Basta Mátyás főherczegnek.

Rábeszélésére hadai még egy hétig veszteg maradnak, de mivel a császári udvarban sok irigye van, kéri közbenjárását, hogy felvilágosításával ellensúlyozza a hazug rágalmakat.

Con le mie lettere de' 15 stante ¹avrà V. A. Ser^{ma} inteso, quant' io habbia operato per far restare queste

¹ A bécsi udvari haditanácshoz intézve 1910. sz. a.

genti ancora otto giorni, già che erano risolte di andarsene sin lunedì passato ² con speranza che in questo termine (il quale spirerà per tutto il dì 22 di questo e sino ad hora non è comparso ancor provvisione alcuna) dovessero giunger quì li commissarii a trattar con questa soldatesca, ⁵ come tante e tante volte ho scritto e ricordato : perciò che partendosi costoro e perdendosi questo posto di tanta importanza, dubito che non sia per nascerne qualche gran rovina.

Havend' io presentito tre giorni sono, che il nemico con certo numero di cavalli haveva passato il Danubio ¹⁰ all' Isola di Somaria, con intentione di scorrere nell' Austria, per rimediare a questo ordinaì subito al conte di Hollach, che con la maggior parte della cavalleria e qualche infanteria dovesse passar l'acqua e cercar di combatterlo ; e così sendo andato il detto conte et havendo incontrato il ¹⁵ nemico si misse a seguirlo, e dice, che per essere la maggior parte Tartari e cavalleria alleggerata, non puòè forzargli a battaglia per la gravezza de' nostri : onde si ritirò senza haver fatto altro, che astrettone una parte a ripassare il fiume e l' altra a ritirarsi verso in luogo di Sárvár. ²⁰

Hora con tutto che io habbia sempre operato con ogni zelo e prontezza quello, che doveva e poteva fare un buono e fedelissimo servitore, nondimeno costì alla corte Cesarea, non mancano alcuni maligni, che per qualche loro particolare interesse mi vanno perseguitando e si ²⁵ ingegnano di interpretare sinistramente le azzioni mie. V^{ra} Altezza, come quella che a pieno è informata della fedeltà mia, resti servita che io ne la supplico humilissimamente di tenermi difeso appresso a Sua Maestà dalle false calunnie di questi invidiosi, già che niuno meglio di lei ³⁰ può sapere, con quanto affetto ho procurato sempre in qualunque occasione il servitio di Sua Maestà, per interesse del quale non mi son curato altrimenti di rimanere a presso a' questi alterati, e sopportare alcuna indignità con qualche carico della reputation mia, per aspettar che le ³⁵ cose pigliassero miglior forma ; altrimenti moltiplicandosi per l' assenza mia le persecuzioni et avanzandosi sempre

¹ Május 16.

più i detrattori in offendermi, sarò forzato per difesa dell' honor mio di abandonar quì ogni cosa e venirmene a Praga a rimostrare io stesso a Sua Maestà et a V^{ra} Altezza la malignità e falsità dell' oppositioni che si fanno
5 contro alle mie buone operationi.

Supplico ancora la Altezza V^{ra} che si degni di interporre la molta autorità sua con quei Signori del Consiglio segreto di Sua Maestà, acciò mi spedischino hormai li miei negozii, i quali se ne vanno tanto alla lunga, che io
10 quanto a me non so chè immaginarmi, nè chè pensarmi, perchè questo favore lo riceverò a gratia particolare da V. A. Ser^{ma}; etc.

Da Posonio, li 20 di Maggio 1605.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, Prager HKR. 1605. No. 99.)

15

1924.

Pozsonyi tábor, 1605 május 20.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

Aus der Herren freundlichen Schreiben von dem 19-ten
19-ten ¹ örömmel értettem, hogy a biztosok már elindultak.
20 — *Hadi hírek.*

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Mai. No. 28.)

1925.

Pozsony, 1605 május 20.

Basta Miksa főherczegnek.

25 *Az utóbbi hadi események vázolósa után kéri támogatását, hogy intézzék már el az udvarban függő anyagi ügyeit.*

Da Santo Giorgio scrissi ultimamente a V. A. Ser^{ma} ¹
dandole così succintamente avviso di quanto era passato sino all' hora, e mi rendo certo, ch' ella havrà inteso da poi

30

¹ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

¹-Basta május 4-iki, 1889. sz. a. levele.

il mio arrivo quì a Possonio con questo esercito, dal quale con tutto che per molte ragioni io havessi dovuto separarmi subito et andarmene a Vienna, ritenuto nondimeno dal zelo che ho del buon servizio di Sua Maestà, non ho voluto altrimenti abbandonarlo; ma sono restato aspettando, che venissero li rimedii per acquetare l' alterazione di questa soldatesca, sì come ho scritto e ricordato continuamente a Sua Maestà, parendomi che alla servitù mia convenisse il non partirmene in modo alcuno, prima che le cose havessero preso qualche conclusione. ¹⁰

In questo mentre sotto li 12 del corrente li nemici si presentorno a vista nostra e cercorono di sforzare le trinciere, ma ne furono rebuttati con qualche lor danno; e già intendo, ch' alcuni vogliono tassarmi, con dir che io dovevo combattere; ma credo che questi tali tacerebbero, quando sapessero lo stato in che si trova questo esercito e quanto importi il conservarlo, perchè conoscerebbero, ch' essendo tanto inferior di numero, male armato e peggio intenzionato, l' haver dato battaglia, altro non sarà stato, che un arrisicare il tutto per guadagnar poco. ²⁰

Quattro giorni dopo questo havendo io presentito, *hogy az ellenség átkelt a Dunán, Hohenlohe grófot küldtem ellene.*²

Credo ancora che l' A. V. avrà saputo *mennyit járadtam a tekintetben, hogy ez a katonaság tovább maradjon együtt és ámbár a császári udvarban sok az irigyem,*³ ²⁵ nondimeno la confidenza, che io tengo nell' amorevole protezione di V. A. mi fa stimar poco qualunque falsa calunnia di questi detrattori; perch' io nell' innocenza mia mi rendo sicuro, che sapendo ella, qual sia la mia fedeltà, non resterà di defendermi appresso a Sua Maestà dalle punture de' maligni, sì come io ne la supplico humilissimamente a voler fare, quando gli se ne porgerà l' occasione, perchè oltre al far cosa degna della benignità sua e della fedeltà mia, lo riceverò ancora a gratia particolare da V. A. Ser^{ma}, alla quale faccio humilissima reverenza e la ³⁵ supplico, che si degni interporre l' autorità sua con quei

² Egyidejüleg Mátyás főherczeghez írt jelentése szavaival.

³ A fent idézett jelentés szavaival.

Signori del Consiglio segreto di Sua Maestà, perchè diano una volta la ultima spedizione a' miei negozii, che mi sono allungati in maniera, che io non saprei immaginarmi; etc.

Da Possonio, li 20 Maggio 1605.

5 (Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

1926.

Pozsony, 1605 május 20.

Basta Soranzo Ferencz prágai velenczei követnek.

10 *Katonái még mindig nem kaptak zsoldot, a miből nagy baj származhatik.*

Oltre a quanto per l'ultima mia del 10 corrente¹ scrissi a V. S. III^{ma} delle cose di quì, posso dirle, come il nemico sotto li 12 del medesimo venne a presentarsi alla vista nostra e tentò di sforzar queste trinciere, *de vissza-*
15 *vertük*; etc.²

Da Possonio, li 20 di Maggio 1605.

In questo punto ricevo la gratissima di V. S. III^{ma} de' 14 corrente.³

(Eredeti, bécsi áll. ltár, Dispacci di Germania 35. k. 94. l.)

15 *Megjegyzés.* Basta e leveléről Cesare Florio prágai modenai követ is értesült és tartalmáról 1605 május 30-ikán Prágából írt jelentésében következőképpen tájékoztatta urát, a modenai herceget: Sei giorni fanno si hebbero dal Basta lettere de' 20, con avvisi che la cavalleria, che tuttavia si trova
20 con esso lui al numero di 2500 in circa, avesse protestato di non volersi trattenere più oltre, che per tutti li 22, aspettando le paghe; et avvisi tali turbarono in gran maniera questi principi, massimamente che esse lettere aggiugnevano, come detta cavalleria si fosse anche lasciato intendere di volere,
25 spirato il termine, andarsi a mettere parte in Moravia, parte in Austria et parte in Boemia; et quivi in quei luoghi, che lor tornassero più comodi, trattenersi finchè ricevessero intiera sodisfattione de' loro avanzi, i quali ascendono a grossa somma. (Eredeti, modenai áll. ltár «Carteggio degli ambascia-
30 tori Estensi in Germania» fascicolo 59.)

¹ Nincs meg, ismeretlen.

² Az 1923. sz. levél tartalmának megfelelően leírva; folytatván az 1925. levél szavaival.

³ Ismeretlen.

1927.

Bécs, 1605 május 20.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta betreff Verordnung ein Fähndl Knecht von dem Salmbischen Regiment in die Stadt allhie. 5

Basta wird erindert des Feindts Streifen umb die Herrschaft Eisenstadt und Forchtenstein.¹

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 431. No. 102, 103.)

1928.

Prága, 1605 május 21.

10

Mátyás főherczeg Bastának.

Wie wir dich vom 19. dieses Monats gnädigst erinnert haben,¹ *a biztosok már ki vannak szemelve és 22-én fognak innen* nach Wien und Pressburg abgefertigt, *elegendő pénzzel és mással felszerelve.²* 15

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. Mai 110/1.)

1929.

Prága, 1605 május 25.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wie wir dich vor diesem *értésítettünk, a biztosokat* 20 *kiszemeltük,¹ de harmadikul még* Hans von Molart *kamarás is jelentkezni fog nálad és kérlek, adjál hitelt szavaiknak.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Mai 110/2.)

¹ Magyar nevük Kismarton és Fraknó.

² Csupán e kivonatából ismerjük és jelezhetjük 1921. sz. a. 25.

³ Basta jelentése a biztosok megérkezéséről nem maradt reánk, csupán Cesare Florio id. leveléből tudjuk, hogy május 23-ikán este értek Pozsonyba, állítólag négy havi zsolddal.

⁴ Kötetünk 1912. sz. a. levelében.

1930.

Bécs, 1605 május 26.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta werden des Obristen von Trautmannsdorf Schrei-
5 ben eingeschlossen, den Pässen bei Güns und Ödenburg¹
mit mehrern Volk zu Hülf zu succurirn. — Item betreff
Verordnung einer Besatzung von Reutern und Fuessvolk
auf Hungerisch Altenburg.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 433. No. 139, 140.)

10

1931.

Bécs, 1605 május 28.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta soll des Camillo Copoli Hauptmanschaft bis zu
Ihrer Fürstl. Durchlaucht Resolution aufhalten.*

15 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 433. No. 147.)

1932.

Bécs, 1605 május 31.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta soll berichten, ob die Wallonen derzeit in ihren
20 Quartieren zu Pressburg seien.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 435. No. 171.)

1933.

Róma, 1605 június 3.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

*Serra Jakab pápai követ magyarországi küldetése. A pápa
25 jelentést vár Bastától a hadi eseményekről.*

Non è cosa che più preme alla S^tà di N. S^{re} ¹ che il
pericolo, che soprastà all' Ungaria, e fa quanto può per

¹ Kőszeg és Sopron magyarul.

30

¹ V. Pál, 1605 május 16-ika óta.

aiutar la Maestà Cesarea, havendo hora spedito a questo effetto Mr Serra ² commissario et nuntio, con quel maggior aiuto, che s'è potuto raccogliere in tempo di tante angustie. Se ben variano gli accidenti della guerra, stima però Sua S^{tà} tanto il valore di V. S^{ria}, che vive con ferma speranza di sentir progressi con l'aiuto del Signore, che habbino a darle particolar consolatione; et perchè desidera d'intender li successi di questa guerra minutamente, non Le potrà far cosa più grata, se si contenterà di dargline qualche avviso alla giornata. Mr Serra farà testimonianza a V. S^{ria} ¹⁰ quanto io sia pronto in adoprarmi quì nelle cose sue, et in suo servitio; et io con la presente ho voluto confermarle il medesimo, augurandole per fine felicissimo esito di quanto procura per beneficio pubblico.

Di Roma, li 3 di Giugno 1605. 15

Az irat élen: Al Sr Giorgio Basta luogotenente Generale di Sua M. Cesarea.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár, I. 923. k. 29. l.)

1934.

Pozsony, 1605 június 6. 20

Basta Gonzaga Vincze mantovai herczegnek.

Köszöni, hogy Spontoni lovagot szolgálatjára küldte.

Le buone qualità del cavalier Ciro Spontone son tali, ch' io non mancherò di tenerlo appresso di me, e trattarlo come conviene al merito delle virtù sue, ¹ il che farò tanto più volentieri, quanto che l'Altezza V^{ra} me lo raccomanda con la sua gratissima de 28 d' Aprile, ² et . . . ³ far sì, che

² Giacomo.

¹ Basta Spontoni történetírói tehetségét kellően értékelve, titkárául alkalmazta s ily minőségében szerzett adatai alapján írta meg »Historia della Transilvania« című, többször idézett művét, amely Basta korának egyik legkitünőbb kútforrása.

² Nincs meg, csupán e kivonatából jelezhetjük 1885. sz. a.

³ A levél kipontozott helyei kiszakadoztak.

et ella conoscerà la molta stima ch'io faccio [delle] sue raccomandazioni, et egli restarà assai sodisfatto di haver preso la fatica di questo viaggio per servizio mio; ⁴ etc.

Da Possonio, li 6 di Giugno 1605.

5 *Külczíme* : Al Ser^{mo} duca di Mantova etc.

(Eredeti, mantovai áll. Gonzaga-levéltár, busta 533.)

1935.

Pozsony, 1605 június 6.

Basta Farnese Ranuccio parmai herczegnek.

10 *Köszöni a küldött szép hátsólvat. Ronconi kapitány vétke.*

Io non saprei a qual delle due cose io debba restar maggiormente obbligato, se al cortese affetto, che mostra V. Altezza verso di me con l' amorevolissima sua de' 18 di Aprile,¹ o pure alla di lei liberalità con la quale si è com-
15 piaciuta di donarmi così bello e buon cavallo, il quale se bene è giovane, tuttavia essendo di grande espettatione, sarà però da me con ogni maniera conservato in memoria della molta amorevolezza sua; etc.

Quanto al capitano Giovan Antonio Roncone, racco-
20 mandatomi da lei per altra sua,² gli sono stato non solo favorevole nella sua causa, ma per servirne a V. Altezza mi son anco contentato, se ben l' error suo era degno di castigo, che il governatore di quella piazza ³ abbandonata, portasse egli solo la pena per tutti; etc.

25 Possonio, li 6 di Giugno 1605.

Külczíme : Al Ser^{mo} S^r duca di Parma, mio Signore.

(Eredeti, parmai áll. levéltár, Carte Farnesiane.)

⁴ Spontoni útja valóban fáradságos lehetett, ha meggondoljuk, hogy csak június elején ért Bastához.

30 ¹ Ismeretlen, csupán e válaszból kivonatolhattuk.

² Ez 1826. sz. a. márczius 3-iki levele. ³ Esztergom.

1936.

Bécs, 1605 június 6.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Basta betreff Erinderung, dass die Nieder Österreichischen Ständ 1000 Mann zu Fuess mit dem Obristen Leutnant 5 Hagen, dem Grafen Cavriolo nach Ödenburg zuschicken wollen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 437. No. 38.)

1937.

Bécs, 1605 június 6.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

10

Basta betreff Verordnung, dass dem Rittmeister Hans Heinrich von Trotta sambt des Grafen von Hollach Reuter der Vorzug für den andern Reutern gelassen und mit Quartiern bedacht werde.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 437. No. 39.) 15

1938.

Prága, 1605 június 7.

Rudolf császár Bastának.

Georgio Basta betreff Bericht wegen den befängnussten Georgii Merse de Szinye. 20

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 16.)

1939.

Prága, 1605 június 9.

Rudolf császár Bastának.

An Basta wegen dessen, dass er bei Ihrer Maiestät übel 25 und verkleinerlich angegeben wäre worden.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. No. 21.)

1940.

Bécs, 1605 június 11.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Basta betreff Verordnung und zu Befelch, dass die Ober-
5 hungerischen Compagnien und die drei Compagnien Curazier
aus ihren Quartieren, dahin sie sich selbst losiert, wohin
die Commissarii ihnen anzeigen wirdt, alsbald fortziehen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 438. No. 50.)

1941.

10 Pozsony, 1605 június 16.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

*Levelében kifejezett jóindulatát köszönve,¹ jelentem,
hogy nemsokára a császári udvarba megyek, hogy e hadjárat
folytatására nézve tervemet ő Felségének előadjam; addig is
15 a napokban jártam Bécsben,² hol a Prágából visszajött
Mátyás főherczeghez e tárgyban a mellékelt emlékiratot
(discorso) intéztem,³ s nagyon boldog lennék, ha azt ő Szentsége
figyelmére méltatni kegyeskednék.*

(Elveszett v. lappang; Valenti bíboros 1958. sz. a. válaszából.)

20

1942.

[Bécs, 1605 június közepe.]

Basta beszéde Mátyás főherczeghez.

*Hire jár, hogy a török százezer főnyi sereggel közeledik,
de nem kell tőle megijedni, mert legfeljebb 60.000 főnyi használ-
25 ható harczosa lehet, kikkel két vonalban fog felvonulni: Érsek-
ujvár és Esztergom alá. Ezt kell tehát első sorban megerősíteni,
nehogy fizetetlen őrsége még valami kellemetlen meglepetést
szerezzen a hadvezetőségeknek. Fődolgoz azonban megfizetni zsold-*

¹ Így kezdhette, 1933. sz. június 3-iki levelére felelve.30 ² Hogy ekkoriban járt Bécsben, bizonyítja az is, hogy oda-
érkezésének híre június 20-án ért Prágába, honnan erről egyide-
jűleg Florio Czézár ír. (Modenai áll. ltár, Germania busta 59.)³ Közöljük teljes szövegében 1942. sz. a.

jukat s azzal bizalmukat visszaszerezve, Basta 35.000 főnyi sereggel biztosra veszi a törökök megverését, miként már tavaly sokkal kevesebb emberrel 80.000 főnyi török sereget vert vissza Esztergomnál. Ezt a sikert azonban csak úgy igéri, ha késedelem nélkül kielégítik a katonákat és Mátyás főherczeg személyesen áll a hadak élére (miként 1595-ben, a mikor vezérlete mellett Esztergom visszavétegett a töröktől), a mi új bátorságra tüzelné őket s győzőként térne vissza ez útjából, mely Bastának is hatodik nagy győzelme lenne.

Tengo avviso, Signor, di Corte, che la Maestà dell' imperadore (lo deve haver ancor V. Altezza) mette insieme un' essercito di cento mila soldati, et è vero, che tal numero è scritto in questo foglio, ma già non credo, che sia per succeder l' effetto vero, e me ne duole in estremo. Queste vane parole sgorgano strabocchevolmente dalla bocca di quei tali non buoni servitori di Sua Maestà che l' Altezza V. sa, che ogn' hora latrando contro di me, con grande ansietà procurano di tor il pregio alle mie, pur anche lunghe, e noiose fatiche. Intendo ancora, che' l Turco viene contra di noi con cento mila guerrieri: nè questo men credo; sapendo molto bene, che non ponno annomerarvisi sessanta mila combattenti, per essere il restante genti da servigi vili e di nessun conto; tengo ben sicuro, ch' egli venendo da Belgrado per poter per tutta questa campagna comodamente alloggiare et trovar foraggio, sia per divider l' essercito, mandandone parte per lo piano di là a Pest, e quindi lasciando a sinistra mano Vaccia si conduca al fine con passar quell' acque, che vi sono sott'Oivar per stare a cavaliere al isola di Comarre, e quivi cacciatosi, li sia somministrato da' ribelli di là da Possonia, quanto gli sarà necessario, dando loro aiuto reciprocamente, secondo che conosceranno bisognevole all' intento loro; l' altro poi di Vaccia potrebbe, passando a Buda, e con l' avere al sinistro fianco Alba Regale amica, postosi tra quei monti e giunto su' l piano di Strigonia, quivi si ponga a campeggiarla, che venendogli fatto di ricuperarla, non so vedere, onde li sia vietato, che non trascorra fin a Giavarino, specialmente se' l compagno ribello si fosse impatronito dell' isola di Comarre,

tentando sempre a suo grand' utile cose nuove. Non è da dubitare, che i Turchi non bramino d' attaccare Strigonia, havend' io inteso da prigionj, che vi furono fatti, quand' io l' anno andato la soccorsi,¹ che quel bassà solennemente
5 giurò di volervi tornare per ricuperar quella piazza, ancorchè soggetta a moltissime imperfettioni, atta però a far perdere molto tempo ad essercito ancorchè ben numeroso, et assai stimata da essi Turchi, per havervi havuto meglio, che quarant' anni le stanze ;² per esservi i sepolchri
10 de' loro padri, e per la comodità del fiume, il quale passato potrebbero dar gran calore a quei d' Oivar ; il qual luogo, ancorchè non habbia i baloardi incamiciati, è bonissimo per un ricetto di soldatesca, et è fornito, sì come Strigonia, a sufficienza d' huomini da fattione e da comando, per
15 quando richiede il bisogno della guarnigione ; ma sono essi assai disgustati, per non esser date loro le paghe ; il che può cagionare, che vedendo non riconosciuti i continui disaggi loro, facciano in disserviggio della Maestà Sua qualche strana e dannosa risolutione.³ La stagione è buona,
20 e da hora a Novembre si possono far molte fruttuose fattioni ; ma Ser^{mo} mio Signor, favellerò con la mia solita libertà sincera e naturale : bisogna mettere in pratica questa hoggi mai pur troppo consumata teorica.

Diasi sodisfattione a tutta la soldatesca, et a quella
25 particolarmente, che in quei presidii si trova ; onde le s' accrescerà il coraggio per resistere a gl' inimici, i quali, pongasi che vengano in numero di settanta mila combattenti, non sono da me stimati ; promettendo, la dove Iddio habbia pietà de gl' errori miei, come fin' hora me n' ha
30 fatta la gratia, d' andarlo a trovare, e combattere, e vincere con trentacinque mila solamente, e non con i cento mila ; pigliando le genti, che havemo quì all' intorno, la mandata dal pontefice, con quella, che viene a nome del rè di Spagna, la quale deve giungere tra quattro giorni : onde si uscirà
35 in campagna, occupando buon posto, fin che il rimanente

¹ Az 1604 őszi hadi vállalatra czéloz.

² Amennyiben Esztergom 1594-ben jutott török kézre.

³ Ez igen jellemző kijelentés, mert négy hónap múlva, Esztergom feladásával beteljesedett Basta jóslata.

giunga ; et o per diversione, o con altra maniera, secondo, che l' occasione presenterà, si frastornerà l' intento d' essi : Già non mi fa immeritevole, che mi si dia fede, l' haverne io con numero minore di quello, che hora chieggio, sciacciati più d' ottanta mila da Strigonia. Ma due cose principali 5 bisogna fare ; l' una che senza indugio vi si metta mano, acciò che avanzatisi gl' inimici e postisi attorno a queste piazze, non siamo astretti di smembrar l' essercito nostro, il quale diverrebbe inutile, per non potere nè a tempo, nè con sufficiente possanza opporsi alla lor furia, i quali, 10 quando ciò siegua, diverranno padroni di quanto lor caderà in pensiero di occupare. L' altra è che V. Altezza lasciato nella città il governo a chi ella con la sua prudenza conosce degno, esca essa in campagna e sia in effetto mio capitano generale ; potendo giovare oltre modo la sua persona ; che 15 già si vide in quella estate, hoggi dieci anni sono, quando sotto il felicissimo suo auspicio s' acquistò Strigonia e Vicegrado ; e vi si sarebbero fatti altri progressi, se la morte del conte de Mansfeld ⁴ et altri sinistri accidenti non vi si fossero traposti. Hor uscendo ella di nuovo 20 con la sua corte e con questi cittadini, sciogliendo tra tutti due mila cavalli, e Strigonia si preserverà et Oivar parimente ; e con la mia fatica V. Altezza ritornerà vittoriosa di quei cani, non lasciandone questa fiata vivo alcuno.

Ser^{mo} Signore, io l' assicuro della vittoria, che sarà a 25 gloria di Dio la sesta, che io haverò ottenuta ; dopo la quale alla Maestà divina prometto, se io rimango vivo, di visitar la Serenissima casa di Loreto, colà apponendo per mai sempre questa spada, che cingo. Io benissimo so, che V. Altezza con animo generoso, che l' altissimo nascimento 30 agguaglia, non ricuserà d' uscire ; anzi con maravigliosa prontezza vi correrà, se a lei sola s' haverà riguardo ; ma se per lo contrario ne sarà da altri trattenuta, e che non si mandi ad effetto quanto ho mostrato convenirsi, confermo anche quant' ho predetto, che sia per avvenire. 35

(Spontoni »Historia della Transilvania« cz. műve 305—307. l.)

⁴ Gróf Mansfeld Károly hadvezér, a ki 1595 augusztus 13-án halt meg Komáromban.

1943.

[Pozsony, 1605 június 17.]

Basta Mátyás főherczegnek.

Graf Georg Basta intercediert wegen des Tolmetschen
5 und Wegweiser Hansen Radvánszki, so sich in dem ganzen
Feldtzug brauchen lassen, seiner Unterhaltung halber.

Bescheid. Auf die Hof Cammer, weilten man dieser
Zeit dergleichen wohl nicht recht entrathen kann, also wär
der Kriegs Rath der Meinung, es möchte Ihm vermüg des
10 Herrn Basta Guetachten geholffen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 540.)

1944.

[Pozsony, 1605 június 20.]

Basta Mátyás főherczegnek.

15 Georg Basta wegen Abfertigung des von der Stadt Eperjes
geschickten Gesandten.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 458. No. 108.)

1945.

Bécs, 1605 június 24.

20 Mátyás főherczeg Bastának.

Ertesitlek, hogy rendeletet adtam rácz és dragonyos
csapatainknak, hogy megsegítésedre siessenek.

(Elveszett v. lappang ; Basta 1948. sz. a. válaszából.)

1946.

25 Prága, 1605 június 24.

Rudolf császár Bastának.

Meghagyván tanácsosunknak, Khrausenegg Pálnak,
hogy nostro nomine quaedam tibi significet, kérünk :
adjál hitelt szavainak.

30 (Fogalmazvány, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

1947.

Bécsújhely, 1605 június 25.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

Jelentem, hogy személyesen tárgyalván Ferdinánd főherczeggel, kilátásba helyeztem neki ő Szentsége jóváhagyása 5. reményében haddal való segítségemet abból az összegből, melyet ő Szentsége ide küldött, a magyarországi hadjárat folytatására. Ezért a pápai hadak vezetését is Rüdolfi kapitányra bízom. — Hadi hírek.

(Elveszett v. lappang ; Valenti bíboros 1959. sz. a. válaszából.) 10

1948.

Bécsújhely, 1605 június 26.

Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. Várja az ígért segédhadakat. Hadi hírek.

Questa mattina alle cinque hore mi fu resa la lettera 15. di V. A. Ser^{ma} delli 24 del corrente,¹ e per essa ho veduto l'ordine, che l'Altezza V^{ra} ha dato a' Razziani e Dragoni, che venghino a questa volta, che mi è stato caro ; perchè sino ad hora non ho qui altra gente che le due compagnie di infanteria, la cavalleria del Pucchan, quella di Trautt-20 mansdorff e le due compagnie di guardia, cioè la mia e quella del conte Belgioioso. È ben vero che hier sera verso la notte arrivorno la compagnia del conte di Hollach et quella del Rheingraf con tanta arroganza, che in ogni modo volevano entrare nella città e non alloggiare fuora in cam-25 pagna come alloggiano li altri, di modo che fui forzato a rabbufargli e dirli anco di più, che poco havevo che far di loro, di modo che non sarìa gran cosa, che si fusseno serviti della occasione e tornatisene indretto, come quelli che malvolentieri son venuti a servire in questa occorrenza. 30

Quanto poi a quelli del Kolonitz, cioè li Razziani et Cosacchi, ancora non son venuti, nè credo siano per venire, poichè havendoli io dato ordine che hier mattina dovesseno venire a congiungersi meco, non sono poi comparsi altrimenti, di modo che io non so con quali genti io possa 35

¹ Ismeretlen, de jeleztük kötetünk 1945. sz. a.

eseguire l' ordine datomi da V^{ra} Altezza, se non è che io vada ad una perdita manifesta, il che non so, come convenga, tuttavia, se l' Altezza V^{ra} mi comanda che io vada con questi anderò più che volentieri.

5 Hiersera spedii al Ser^{mo} Ferdinando un huomo a posta, supplicandolo a volermi incamminare le sue genti, delle quali sino ad hora non tengo avviso alcuno.

Circa al disegno, che havevano li nemici di voler dare una scalata ad Eisenstadt, io di già lo havevo inteso
10 e datone avviso alla detta città. E quanto al numero de' nemici, si intende, che passino il numero di 10 o 12 mila, se ben la maggior parte villani e gente collettitia, e che tuttavia si trovino nello stesso posto di prima; e però ho spedito subito che arrivai quì, al colonnello Trauttmansdorff, dal
15 quale per momento sto aspettando la risposta; et in tanto sto attendendo che le genti venghino et in particolare quelle di Stiria, delle quali tenendo alcuna nuova, tratterò del luogo, che sarà più comodo per mettersi insieme; etc.

Da Noistoth,² li 26 di Giugno 1605.

20 (Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. Juni No. 212.)

1949.

Bécsújhely, 1605 június 27.

Basta Mátyás főherczegnek.

Az újabb események részleteiről levele átadója tájékoztatja.

25 Dal Sr Stotzing intenderà l' Altezza V^{ra} ciò che passa e però io non le starò a dire altro, se non che vedrò di fare quanto sarà in poter mio, e questo è quello che io posso dire a V^{ra} Altezza in risposta della sua ricevuta questa mattina dal corriere. Poichè il termine di alcune di
30 queste truppe incomincia ad approssimarsi, mi conviene affrettare la essecutione il più che si potrà, sì come dal suddetto corriere Stotzing l' Altezza V^{ra} intenderà; etc.

Da Noistoth, li 27 di Giugno 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605 Juni No. 212.)

35 ² Mátyás főherczeg rendeletére Basta június 23-ikán indúlt és estére ért Bécsújhelyre, az osztrák határ védelmére.

1950.

Bécs, 1605 június 27.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Védelmegze meg gróf Zrinyi Miklós zalai főispán birto-
kait és lakóit a katonák dúlásától.* 5

Bei uns hat sich der Wohlgeborne, unser lieber, getreuer Niclas Graf von Serin auf Tschakathurn und Eberau, Span der Spanschaft Zala damit seine Güeter und Undterthanen von den Kriegsleuten mit gewalttätigt würden, umb Schutz . . . gebeten. Weilen dann er, Graf 10 von Serin noch bis dahero in Ihrer Maiestät Devotion beständig verblieben, also befehlen wir dir hiemit gnädiglich, du wöllest gedachtens Grafen Güeter und Underthanen zu Eberau, Weitendorf und Rotenthurn im Fall du mit dem Kriegsvolk etwa derorten hinkomben 15 würdest, so viel müglich verschonen und die Kriegsleut derorten keine Gewaltthätigkeit zu üben verstaten; etc.

Geben Wien, den 27. Junii. Anno 1605.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Juni 200.)

1951.

20

Bécs, 1605 június 28.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta wird des Hauptmann Hans Einighofer Relation wegen des Schloss Forchtenstein Beschaffenheit eingeschlossen. — Eidem wird erindert, dass Ihme die 500 Mer-
spergische Muscatier zuegeschickt werden.* 25

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 447. No. 219, 223.)

1952.

Bécsújhely, 1605 június 29.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

30

Küldöm a Ferdinánd főherczeg megsegítése végett a pápai hadakkal kötött szerződést és remélem, hogy az megfelel ő Szentsége óhajtságának.

(Elveszett v. lappang; Valenti bíboros 1965. sz. a. válaszából.)

1953.

Prága, 1605 június 30.

Rudolf császár Bastának.

*Auf Oratio Borboni di Sorbel im Namen des Basta
5 Suppliciern. Bescheid. Auf die Hof Cammer, die hat mit
des Herrn Bartlmeen Pezzen seeligen Brudern, Julio Pezzen
wegen Troppau zu tractiern und die Sach entlich dahin zu
richten, damit der Herr Basta, es sei nun auf einen oder
den andern Weg contentirt werden müge.*

10 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. pag. 156.)

1954.

[Bécs, 1605 június vége.]

Mátyás főherczeg Bastának.

*Recepisse an Grafen Basta mit Einschluss wegen der
15 belagerten Stadt Ödenburg und des Feinds Intento.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 445. No. 184.)

1955.

Prága, 1605 július 1.

Rudolf császár Bastának.

*20 Auf gedachts Borboni, des Bastischen Sollicitators Suppli-
cirn. Bescheid. Auf die Hof Cammer, die hat dem Herrn
Grafen Basta vorigem Andeuten nach, wegen seiner Praeten-
sion und Begehren zu befürdern, damit er nicht Ursach habe
aus Ihrer Maiestät Diensten zu ziehen.*

25 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Prager HKR. Prot. 138. pag. 157.)

1956.

Bécs, 1605 július 2.

Basta Soranzo Ferencz prágai velenczei követnek.

Sikerülvén felmentenie Sopront, idejött betegen.

*30 La gratissima lettera di V. S. Illma delli 25 del pas-
sato¹ mi è sopragiunta l' istesso giorno della mia tornata da*

¹ Nincs meg s még kivonatosan sem ismerjük.

Sopronio, assediata dal nemico, al soccorso del q[uale] Sua Altezza Ser^{ma} mi comandò li giorni passati, che io dovessi andare con alcune poche genti destinatemi per tale effetto, e se bene io conoscevo non mi si convenisse l'uscire in campagna con sì piccol numero, proponendo nondimeno ogni altro rispetto al molto desiderio che ho di servire et a Sua Maestà Cesarea, et a Sua Altezza, mi risolvei di andare all' impresa, vedendo nel termine in che si trovavano [le] cose, e che nessuno si voleva pigliare questo assunto; e così li 23 del passato mi incamminai alla volta di Noistath, e di quivi verso il nemico, quale era di poi tanto superiore a noi, quanto ognuno sa, poichè egli passava il numero di 12 m. pe[rsone] e noi non arrivavamo a 2500; ma piacque a Dio dispor le cose in maniera, che egli non ci volse aspettare altrimenti, perchè io non so veramente come le cose sariano passate. Hora sendosi egli ritirato et io havendo presidiata la suddetta città di 500 fanti, me ne son di poi tornato a Vienna, travagliato assai dal mio solito male, a causa del patimento e caldi grandi sofferti in q[uesto] viaggio e così sto aspettando quì quello che seguirà e non so, se io mi risolverò quì a movermi, se prima non verrò sodisfatto di quanto mi è promesso; etc.

Di Vienna, 2 Luglio 1605.

(Eredeti, bécsi áll. ltár Dispacci di Germania 35. k. 142. 1.)

Megjegyzés. Sopron segítségére Basta június 24-én indult s megtisztítván környékét is az ellenségtől,² 30-án reggel indulva, még aznap Bécsbe jutott.³

¹ Erről Naprági Demeter volt erdélyi püspök ekként értesíté Kornis Boldizsárt, 1605 július 5-én Bécsből írt levelében: Az ellenség még eddig nevededett, meggyőződtek, szintén valamit éreznek. Basta uram rájuk ment vala Sopron felé, de nem várták meg sehul. Sopront megszabadította tőlük és Keresztúrt megvötte. Az benne valóknak megkegyelmezett mind és benne hagyta őket. Ő maga most itt vagyon az haddal. (Török-magyarokori állam-okmánytár I. k. 49. 1.)

² Spontoni leveléből; mantovai áll. Gonzaga-ltár, busta 484.

1957.

Bécs, 1605 július 2.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

Válasz. Hálás köszönete a pápa brevejéért. Kéri támogatását, hogy papi pályára szánt egyik fia valami javadalmat kapjon, a mit már az elhalt VIII. Kelemen pápa idejében kilátásba helyeztek neki.

Il pensiero che tiene la Santità di N. S^{re} del pericolo imminente all' Ungheria è degno . . .¹ della singular pietà di Sua B^{ne} et del carico di comun Pastore di tutta la christianità . . . *a mit megmutatott azzal is* per l'haver mandato qua Mr Serra² commissario e nuntio, con ordine di somministrare aiuti a Sua Maestà Cesarea in tempo di tanto bisogno et io voglio sperare che Sua B^{ne} dovrà andare di mano in mano accrescendoli maggiormente.³ Quanto poi al mio particolare io non mancherò di operare come sempre ho fatto, quanto mi sarà possibile per servitio universale. . . . *Köszönöm breve-jét, de kérem* che con qualche buona occasione si compiaccia di far sapere, come da Clemente ottavo di felice memoria⁴ mi era stata data intentione di accomodare uno de' miei figliuoli, che io desidero fare huomo di chiesa, di qualche entrata ecclesiastica conforme al grado suo, poichè io mi trovo carico di famiglia e con assai minor facultà di quel che il mondo si dà a credere, e di già questo negotio era incamminato dalli Signori cardinali Aldobrandini e Paravicino, onde però desidero che Sua B^{ne} resti servita di conservar verso di me la medesima volontà; etc.

Da Vienna, li 2 di Luglio 1605.

Külczime: All' Illmo Rev^{mo} Signor osservandissimo, il S^r cardinale Valente.

(Eredeti, átázott, rothadt állapotban a római vatikáni Borghese-levéltár III. 7. c. kötete 250. l. — Regestája a Nuntiatürberichte aus Deutschland IV/1. k. 408. l.)

¹ Néhány szó kirothadt. ² Giacomo Serra.

³ E sorok azt mutatják, hogy ez válasz a bíboros június 3-iki 1933. sz. a. levelére.

⁴ Meghalt 1605 márczius 5-én.

-1958.

Róma, 1605 július 2.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Válasz. Emlékirata a pápának nagyon tetszett, de kívánja, hogy Ferdinánd főherceget is megsegítse. 5-

Ho ricevuto la lettera di V. S^{ria} delli 16 del passato,¹ et ho dato conto a N. S^{re} de' particolari che lei avvisa, et di quello che intende fare subito giunto a Praga. Piace molto a Sua Sta il discorso,² et non dubita punto che lei non sia per fare il servitio pubblico con intiera sua satisfattione. Una cosa sola desidera hora infinitamente Sua B^{ne}, che scoprendosi ogni dì più la debolezza delle forze dell' arciduca Ferdinando, et non potendo sperar Sua Altezza aiuti grandi da' suoi popoli, come ha l'imperatore da' suoi regni, dal imperio³ et dal rè Cattolico, si¹⁵ provvedesse anco alle urgentissime necessità. Si raccomanda Sua Altezza alla Sta Sua con sì humil affetto, che lo compatisce Sua B^{ne} sin nell' anima; ma perchè si è spogliata di quanto poteva dare, come lei sa et non vede modo di far più, sentirebbe volentieri, quando si²⁰ potesse havere il consenso di Cesare, che s'impiegasse⁴ qualche parte delli aiuti, che dà Sua B^{ne} per servitio di quell' Altezza.

Faccia V. S^{ria} ogni possibile offitio con chi giudicarà più espediente, perchè Sua Sta desidera veramente che²⁵ sia aiutato, come quello che hoggi è costituito in grandissima necessità; ma vorrebbe anco la Sta Sua che tutto seguisse con satisfattione di Sua M. Cesarea; et però vuole che se ne incammini il negotio per quella via, che a Lei et a M^r di Vercelli (col quale s'intenderà) parerà³⁰ che sia buona per cavare il consenso dell' imperatore, rappresentando, come da loro, le ragioni che lo devono

¹ Ismeretlen, de e kivonatából besorozhattuk 1941. sz. a.

² Az a körülmény, hogy ez emlékiratát június 16-ikán a szentszéknak is beküldte, megerősíti Ciro Spontoni adatát, hogy³⁵ azt a hó közepe felé adta elő Mátyás főhercegnek.

³ Hübásan így: imperatore.

⁴ Eredetijében helytelenül: imegnasse.

indurre a ciò. Che non ne mancaranno alla prudenza dell' uno et dell' altro, massime toccandosi con mano, che la conservatione de' stati del arciduca assicura molto più li stati di Cesare. Di tutto ciò si scrive anco in conformità
 5 a M^r di Vercelli. Però procurino unitamente di consolar quel principe et d' eseguir la volontà di N. S^{re} senza disgusto di Sua Maestà, che faranno compitamente il servitio publico ; et per fine auguro a V. S^{ria} ogni felicità.

Di Roma, li 2 di Luglio 1605.

10 *Aggiunto del Signor cardinal Valenti.*

Sua S^{tà} ha sempre inteso d' aiutare quella parte dove è maggior bisogno, et questo si scuopre hora nelle provincie dell' arciduca Ferdinando ; et se ella fosse passata per Graz gli haverebbe visti oculatamente, et forse risolutasi
 15 di voltar gl' aiuti in quella parte. Tuttavia, poichè si è tanto innanti,⁵ desidera Sua S^{tà} et sentirà con grandissimo contento, che se non tutti, almeno una parte delli suoi aiuti s' impieghino et voltino in aiuto del sudetto arciduca ; et V. S^{ria} con M^r di Vercelli procurino di girar la cosa in
 20 modo, che con buona satisfattione di Cesare si facci questo servitio a Sua Altezza, et quando vi fosse qualche brontolamento, per così dire, vedino di superarlo, perchè in effetto Sua S^{tà} lo desidera sopra modo, et la necessità è rappresentata tale, che si può dire che quelle provincie
 25 siano molto vicine a perdersi intieramente.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 29. l.)

1959.

Róma, 1605 július 9.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

30 *Válasz. A pápa helyesi eljárását és nagyon fájlalja Magyar- és Morvaország szánalmas sorsát.*

Approva la S^{tà} di N. S^{re} l' abboccamento di V. S^{ria} con l' arciduca,¹ et la resolutione fatta d' assoldar la gente

⁵ Irva hibásan így: innanzi.

35 ¹ Ferdinánd főherczeg.

per impiegarla, come avvisa con la sua delli 25 del passato,² ove sarà maggiore il bisogno, in conformità di quel, che le è stato scritto con le precedenti ;³ al che s'aggiunge che V. S^{ria} et M^r di Vercelli faccino in modo che non paia, che l' arciduca Ferdinando desideri che si levi al impera-⁵ tore per dare a Sua Altezza, sendo questo motivo di Sua Sta per vedere il gran bisogno che hanno quelle provincie, et il manifesto pericolo che corrono di perdersi, se non sono aiutate et soccorse.

Approva N. S^{re} la risoluzione di V. S^{ria} di dare il¹⁰ carico delle sue genti al Ridolfi, per le ragioni scritte da lei prudentemente.

È necessario far toccare con mano al imperatore li disordini della guerra et ricordar quei rimedii, che sono più opportuni ; onde sentirà volentieri Sua Sta che V. S^{ria}¹⁵ abbia eseguito intieramente quanto scrive di voler fare in questo particolare.

Gl' avvisi delle continuate miserie d' Ungaria et gl' incendii che si fanno in Austria et Moravia, sono così presenti alla Sta di N. S^{re}, come a quelli che li vedono con²⁰ gl' occhi stessi. Può congetturar V. S^{ria} il dolore di Sua B^{ne} che certo non pensa ad altro, che alla conservatione de quelle provincie et alla salute di quelle anime.

S' aspetta con desiderio d' intender quel, che lei havrà cavato da Sua Maestà ne' negotii scritti ; et poichè per²⁵ hora non ho che aggiunger di più, prego il Signore che la prosperi felicemente.

Di Roma, li 9 di Luglio 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-Itár I. 923. k. 31. l.)

1960.

30

Bécs, 1605 július 10.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta betreff Erinderung, dass der Chamgallardt mit seiner Compagnia den Obristen von Hofkirchen auf Raab

² Nem ismerjük, csupán e kivonatából.

³ A bíboros előbbi levele, melyet azonban Basta akkor még nem ismerhetett.

beleiten, von dannen aus nach Comorn sich begeben ; item dass der Fossato und Trocci sich auf die Eisenstadt begeben soll.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 453. No. 82.)

5

1961.

[Bécs, 1605 július 11.]

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

Jelentem, hogy idejőve személyesen tárgyaltam ő Fenségével, a ki igen hálás ő Szentsége atyai támogatásáért, annyival inkább, hogy előadtam a Szentszék jelenlegi szorult pénzügyi helyzetét.

(Elveszett v. lappang ; Valenti bíboros 1969. sz. a. válaszából.)

1962.

Bécs, 1605 július 15.

15

Basta Gonzaga Vincze mantovai hercegnek.

Mandando io il cavaliere Ciro Spontoni in Italia per alcuni miei servitii, kötelességemnek tartottam hódoló tiszteletemet jelenteni általa, ki az itteni eseményekről is előszóval fogja tájékoztatni.

20

(Eredeti, mantovai áll. Gonzaga-levéltár, busta 484.)

1963.

Bécs, 1605 július 15.

Basta Gonzaga Fabio mantovai örgrófnak.

Válasz. Köszöni jóindulatát. A herceg most ne jöjjön. Az eseményekről Ciro Spontontól értesülhet.

Hieri ricevei la gratissima di V. S. Illma delli 29 del passato,¹ tutta piena di cortesissime offerte, le quali si come nascono dalla sua naturale bontà e dalla ottima volontà sua verso di me, così anco troveranno in qualunque

30

¹ Nincs meg.

occasione altrettanta corrispondenza in me di servire a V. S. Illma di tutto cuore, e con ogni maggior prontezza.

Quanto al Ser^{mo} S^r duca,² io per me non lo consiglieri in alcun modo a venire hora in queste parti, essendo tutte le cose sotto sopra et in garbuglio più che mai fussero, ⁵ ritrovandoci anco con forze assai minori di quello, che il mondo si dà ad intendere. Ma sopra di questo non mi estenderò più a lungo, poichè il cavaliere Ciro Spontone, quale io mando in Italia per alcuni miei servitii, a bocca darà pieno ragguaglio a V. S. Illma dello stato nel quale ci ¹⁰ troviamo; etc.

Di Vienna, li 15 Luglio 1605.

Külczíme: All' Illmo S^r mio osservandissimo, il Sr Fabio Gonzaga, marchese etc. Mantova.

(Eredeti, mantovai állami Gonzaga-levéltár, busta 484.) ¹⁵

1964.

Bécs, 1605 július 16.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll zu den 10 wallonischen Compagnien ihren Profosen zu Haltung guet Regiment verschaffen. ²⁰

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 456. No. 121.)

1965.

Róma, 1605 július 16.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Válasz. Helyesli intézkedéseit, mert Ferdinánd főherczeg meg- ²⁵ segítendő a katholicizmus fenmaradása érdekében. A továbbiakra nézve érintkezék a prágai pápai nunciussal.

Poichè è stato più espediente, come V. S^{ria} scrive con la sua delli 29 del passato,¹ il dare il reggimento della gente di N. S^{re} ad altri, che al Ridolfi, non se le dice, ³⁰ se non, che bisogna accommodarsi al tempo et contentarsi di quel, che si può havere.

Le capitulationi sono piaciute a N. S^{re} et il secondo

² Az uralkodó Gonzaga Vincze herczeg.

¹ Nincs meg.

capo in particolare del obbligo di servire per tutto quel tempo, et dove ordinarà ella in nome di Sua Sta, potendosi valer di ciò in voltar gl' aiuti in servitio dell' arciduca Ferdinando, conforme a quel che le fu scritto con le precedenti,² che crescendo ogni dì più li bisogni di questo Ser^{mo}, cresce ancora in Sua Sta il desiderio che sia aiutato; nè deve in modo alcuno dispiacer ciò all' imperatore, poichè si tratta di sovvenire et soccorrere il bisogno maggiore, et un evidentissimo pericolo di perdere quei stati per le poche forze dell' arciduca, et per non havere chi li dia soccorso alcuno.

Si mandano a M^r di Vercelli Brevi per gl' elettori ecclesiastici in materia di quel che lei scrive in nome del Ser^{mo} arciduca Mathias; et può V. S^{ria} assicurar l' Altezza Sua, che a N. S^{re} preme tanto il negotio della successione quanto a tutti li prencipi della Ser^{ma} Casa d' Austria, giudicando questo unico rimedio per la conservazione della religione cattolica in cotesti regni, et per vero et singular rimedio di tutti i mali presenti e futuri. Intenderà perciò dal medesimo Monsignore quanto occorre; et se bisognerà altro, avvisi, chè si farà sempre volentieri tutto quel che si può per li rispetti sudetti.

Ha fatto bene V. S^{ria} a certificar di nuovo Sua Altezza dello stato in che si trova Sua Sta in proposito di dare altri aiuti, che il medesimo sentirà quì il gentilhuomo che manda a compire; etc.

Di Roma, li 16 di Luglio 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 32. l.)

1966.

30

Bécs, 1605 július 18.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

Visszatérve a császári udvarból, mellékelten küldöm azokat az ott gyűjtött új híreket, melyek ő Szentségét is érdekelni fogják.

35 (Elveszett v. lappang; Valenti bíboros 1973. sz. a. válaszából.)

* A bíboros 1958. és 1959. sz. a. leveleiben.

1967.

Bécs, 1605 július 20.

Basta kötelezvénye az alsó-ausztriai rendek közzé való beiktatásakor.

Ego Georgius Basta, comes in Hust et Marmaros, liber 5
 baro et dominus in Sult, Sacrae Caesareae Regiaeque
 Maiestatis consiliarius, eques auratus, regni Transilvaniae
 generalis capitaneus et exercituum in Ungaria locumtenens
 supremus. Fateor in praesentiarum coram omnibus et
 singulis ad petitionem meam singularem erga ordines 10
 infra quas cum in modernis comitiis, pro membro legitimo
 status provincialis receptum fuisse, hoc quidem pacto, ut
 iuxta conditionis meae placitum, possessiones emere, iustis
 rationibus mihi adscribere et possidere, iisdem frui,
 universis gratiis et privilegiis, de lege aut consuetudine 15
 receptis uti semper valeam, et quidem tam ob meritam
 velitationis meae, quam et ob agnitam strenuitatem.
 Quapropter tenore praesentium iuro et spondeo, tam pro
 me, quam successoribus meis, quod vita, honore ac bonis
 meis aequae, iuste ac fideliter sub provincialium ordinum 20
 statutis vivere et, ut natus alius baro frui ac potiri volo;
 omneque debitum mihi impositum ac imponendum velut
 caeteri, exequi diligenter curabo.

Insuper promitto, me in hac natione Austriaca honeste
 ac pacifice victum nullas novitates, aut alias insuetas 25
 factiones in vicinos ac subditos inducturum, nec seniori
 nobilitatis stemmate procedentibus praelaturum; sed, ut
 fidelem provincialem dominum decuerit ostensurum.
 Quibus in omnibus tam pro me, quam successoribus meis
 hasce literas mea manu subscriptas, consuetoque sigillo 30
 obsignatas ad manus provincialium ordinum depositas,
 me meosque obligare volo.

Datum Viennae, 20. die Julii. Anno 1605.

G. Basta mpr.

Hátlapján: Revers des Herrn Grafen Georgen Basta. 35

(Eredeti, alsó-ausztriai országos levéltár, Bécs.)

Megjegyzés. E kötelezvény folytán Bastát ugyan bevették az alsó-ausztriai rendek közzé (in den niederösterreichischen Herrenstand), de sajtószzerű, hogy czímereskönyvüknek az a lapja, melyre Basta czímerének kellett volna esnie — ismeretlen okból — üres, festetlen maradt.

1968.

Róma, 1605 július 23.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

A pápa várja jelentését prágai útjáról.

10 L' arrivo di V. S^{ria} in Praga dà gran speranza a N. S^{te} di far conciliare Sua Maestà a pigliar tutti quei partiti che possono giovare a' presenti bisogni et s'assicura che lei non tacerà cosa, che sia per apportar beneficio alla causa publica. Sta aspettando intanto la S^{tà} Sua
15 d' intendere il suo negotiato et prega il Signor Dio che sia conforme al desiderio, acciò che si possi provvedere alle rovine che soprastanno d' ogni parte.

Quanto al colonnellato del reggimento di Sua S^{tà} non ho che dirle di più di quel che le scrissi con l' altre; et
20 poichè V. S^{ria} doverà essere in Vienna alla ricevuta di questa, le ricordo solo, che potendo aiutar la causa delli cattolici nella dieta d' Austria, faccia quelli offitii, che le pareranno utili et necessarii; et avvisi quel che occorrerà alla giornata. Con che la saluto et le desidero ogni bene.

25 Di Roma, li 23 di Luglio 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 33. l.)

1969.

Róma, 1605 július 29.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

30 *Válasz. Örvend prágai tárgyalása eredményének. Adja át Kolonics Ferdinánd ezredesnek a pápa brevejét. Viselje gondját a pápai ezrednek.*

Ha dato conto V. S^{ria} minutamente con la sua lettera delli 11 del corrente¹ di quanto ha trattato con l' Altezza

35 ¹ Nincs meg, csupán e kivonatából jelezhattuk 1961. sz. a.

Sua,² et N. S^{re} ha sentito il tutto, restando intieramente sodisfatto della nuova testimonianza fatta della paterna volontà sua verso il servitio di Cesare.

Sarà quì allegato il Breve per il Coloniz³ colonnello del reggimento di Sua Sta, del tenore che lei ricorda, et 5 potrà anco V. S^{ria} accompagnarlo con vivo affetto in testificarle la stima, che fa di lui la Sta Sua, dandoli animo a servir prontamente per acquistar merito appresso questa Santa Sede, della quale si mostra tanto osservante.

In ogni occasione et in ogni tempo V. S^{ria} continui 10 in rappresentare lo stato della Sta Sua et le difficoltà havute in trovare il danaro per pagare il reggimento, perchè essendo quì le spese maggiori dell' entrate, non si può allargar più la mano, come farebbe volentieri Sua Sta, se più 15 avesse.

Solleciti in far la gente, acciò che se ne possa valere nel bisogno, et dia avviso alla giornata di mano in mano d' ogni successo, che in questo particolare s' aspetta dalla sua diligenza ; et si conservi in gratia del Signore, 20 et con buona salute.

Di Roma, li 29 di Luglio 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 33' l.)

1970.

Bécs, 1605 július 30.

Basta Valenti Erminio bíborosnak. 25

Multkori rendeletére és kívánságára közlöm a most lefolyt ausztriai tartománygyűlés végzéseit, melyek hogy nem hátrányosak a katolikus hitre nézve, Mátyás főherczeg érellyességének köszönhető ; ámbár nem hallgathatom el, hogy a katolikus főpapok nagyon hidegen viselkedtek és szükség-30 markuak ő Fensége megsegítésében ; a mi nagy baj most, hogy az eretnekek lábrakaptak.

(Elveszett v. lappang ; Valenti bíboros 1976. sz. a. válaszából.)

¹ Tollhibából írva : la Maestà Cesarea, mivel július 11-én Basta még Bécsben volt s így nem tárgyalhatott a császárral ! 35

² Kollonitsch Ferdinánd ezredes.

1971.

Bécs, 1605 július 30.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

*Der Kais. Maiestät und General Obristen Leutnant
 5 Herr Georg Basta wölle ihr Erzherzogliche Durchlaucht
 unbeschwert mit Guetachten wegen Hauptmann Engelberts
 und Grünhofens Condemnirung und Justificierung berichten.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/1. k. 10.)

1972.

10 Bécs, 1605 augusztus 6.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

*Jelentem, hogy lázadó katonáimat megnyugtattam s
 hadi vállalatom sikerrel járt, úgy hogy immár a béketárgya-
 lások is megindúltak Bocskayval, miként kívánságai mellé-
 15 kelt szövegéből látható.*

(Elveszett v. lappang ; Valenti bíboros 1982. sz. a. válaszából.)

1973.

Róma, 1605 augusztus 6.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

20 *Válasz. Köszöni s továbbra is kéri tudósítói buzgalmát.*

A quel che s'è scritto con le precedenti in materia
 del desiderio che ha N. S^{re} d'aiutare il Ser^{mo} arciduca
 Ferdinando non ho che aggiunger per hora ; etc.

Del convento elettorale, perchè V. S^{ria} potrà haver
 25 avvisi certi alla giornata, presupponendo che il Ser^{mo}
 arciduca Mathias gliene debba far parte, *szívesen vennének
 híreket* ; nè havendo che dir altro in risposta della sua delli
 18 del passato,¹ La saluto per fine con tutto l'animo.

Di Roma, li 6 d'Agosto 1605.

30 (Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 34. 1.)

¹ Nincs meg, ismeretlen.

1974.

Róma, 1605 augusztus 6.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Válasz, két levele vételét nyugtázva.

Ho scritto con l'altra mia¹ in risposta della lettera di V. S^{ria} di Praga, quanto occorre nel particolare di somministrar' al Ser^{mo} arciduca Ferdinando quelli aiuti, che permetterà² il tempo et l'occasione. Perciò non havendo che dir di più in questo proposito, accuso solamente la ricevuta delle due lettere di V. S^{ria} di Vienna sotto li 23 del passato,³ et col pregarle dal Signor Dio ogni prosperità La saluto con tutto l'animo.

Di Roma, li 6 di Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 34'. 1.)

1975.

15

Bécs, 1605 augusztus 13.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

Jelentem, hogy egyesítettem ő Szentsége ezredét, hogy készen álljon, ha Ferdinánd főherczeg megsegítésére kerül sor. A mit Bocskayról külön emlékiratban küldök, kérem, tartsa titokban.

(Elveszett v. lappang; Valenti bíboros 1983. sz. a. válaszából.)

1976.

Róma, 1605 augusztus 13.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

25

Válasz. Mátyás főherczeg kegyessége. Az ausztriai főpapok ridegsége. Khlesl Menyhárt bécsi püspök visszahívandó. Molart János felesége és leánya zárdába vonulhat a pápa engedélyével.

Con l'ordinario di questa settimana ho ricevuto tre lettere di V. S^{ria} delli 30 del passato¹ con le quali dà avviso delle risoluzioni della dieta d' Austria. . . etc.

¹ Július 29-iki levele. ² Tollhibából írva így: prometterà.³ Egyik sincs meg s még kivonatossan sem ismerjük őket.¹ Egyik sem ismeretes.

Si dà ordine con questo dispaccio al nuntio Cesareo,² che faccia ogni offitio con Sua Maestà acciò che il Cleselio³ sia rimandato costà ; etc.

N. S^{re} ha fatto gratia al S^f Molart,⁴ che la Signora sua
5 moglie⁵ con la figliola possino entrare nel monasterio di Sant Anna ; etc.

Di Roma, li 13 d' Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-Itár I. 923. k. 35. l.)

1977.

10

Róma, 1605 augusztus 13.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Válasz. Köszöni a híreket és tudósítói ügybuzgóságát.

De' particolari avvisati da V. S^{ria} con la prima lettera delli 30 del passato ¹ ho dato minutamente conto a N. S^{re},
15 nè mi occorre dirle cosa di più di quel che Le ho scritto con l' altra.² Resta molto sodisfatta la Sta Sua della diligenza chei Lei fa in penetrare et scrivere li particolari di coteste parti ; et io godo infinitamente d' haver spesso occasione di farle testimonianza della buona volontà di Sua B^{ne}
20 verso la sua persona ; etc.

Di Roma, li 13 d' Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-Itár I. 923. k. 36. l.)

1978.

Róma, 1605 augusztus 20.

25

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Questa settimana *nem kaptam levelét, pedig* gl' avvisi di costà s' aspettano con grandissimo desiderio, non avendo altro la Sta di N. S^{re} che più le prema in questo tempo, che li successi della guerra d' Ungharia ; *ezért kérem.*
30 *hogy biztonság okáért küldje azokat ezentúl titkos jelekkel írva.*

Di Roma, li 20 di Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-Itár I. 923. k. 36'. l.)

¹ Ferreri vercelli püspök. ³ Khlesl Menyhárt bécsi püspök.

⁴ Molart János tanácsos. ⁵ Keresztneve: Veronica.

35

¹ Nincs meg. ² Előbbi, 1976. sz. a. levelében.

1979.

Bécs, 1605 augusztus 21.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

Der Graf Basta wolle unbeschwert berichten, wie mit Ihme zu Prag oder allhie wegen seiner Underhaltung ausserhalb des Feldzugs geschlossen worden, dann dem Kais. Hofkriegsrat solches unbewusst und die Kais. hiesige Hofkammer hierüber nit berichten kann.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/I. k. 60.)

1980.

10

Bécs, 1605 augusztus 22.

Mátyás főherczeg Bastának.

Védelmezze meg gyimesi Forgács Zsigmondot gimesi várában és egyéb jószágában lévő vagyonával együtt minden bántás ellen.

Mathias etc. Illustri ac magnifico Georgio Basta, etc. 15

Quoniam praefata Sacra Caesarea Regiaque Maiestas, dominus et frater noster observandissimus ac etiam nos debitum habentes respectum fidelium servitiorum laborumque ac periculorum in hac pacificatione cum Stephano Bochkay ineunda exantlatorum et perpresso-²⁰rum Magnifici Sigismundi Forgach de Ghymes, comiti comitatus Neugradiensis, pincernarum regalium in Hungaria magistri ac Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} consilarii, eundem tam in persona, quam universis bonis et iuribus possessionariis, nec non rebus et bonis eiusdem²⁵ quibuslibet, ubivis et in quibuscunque comitatibus regni istius Hungariae, signanter vero in arce Ghymes, in comitatu Nitriensi existente habita, iustis utputa et legitimis in suam caesaream et regiam recepit protectionem et tutelam specialem, viceque et in persona sua per nos vestrae³⁰ duximus committendum tuitioni et protectioni . . . *rendeljük, hogy* praetactum Sigismundum Forgach . . . tueri, defendere ac protegere debeat; etc.

Viennae, 22. Augusti. Anno 1605.

(Egykorú másolat, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

35

1981.

Bécs, 1605 augusztus 23.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta soll bei seiner zu Gumpoldskirchen liegenden
5 Compagnien verordnen, damit die Underthanen durch sie
in keinerleiweis beschwert werden.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 471. No. 170.)

1982.

Róma, 1605 augusztus 27.

10

Valenti Erminio bíboros Bastának.

*Válasz. Örvend sikereinek. Helyesli a béketárgyalásokat,
ámbar Bocskay követeléseit szemteleneknek tartja. Breve Molart
felesége részére.*

Mentre si piglia rimedio a li disordini della guerra et
15 si provvede ai bisogni, si può sperar con l' aiuto del Signore
ogni felice progresso. Ha consolato V. S^{ria} N. S^{re} con
gl' avvisi dell' accomodamento degli ammotinati, del-
l' obbedienza prestata da' ribelli di Comar, della recupera-
tione di Körmend; ¹ et la speranza che dà d' altri prosperi
20 successi, pare a Sua S^{ia} che sia ben fondata, dovendo già
essere in ordine tutte le genti imperiali, et stimandosi
l' esercito turchesco più debole di quello, che si credeva.

Se si può trovar temperamento, col mezzo del quale,
senza detrimento della religione cattolica si possano
25 accomodar le ribellioni, sarà in ogni modo grande acquisto
l' accettarlo in questo tempo, particolarmente di tante
necessità et difficoltà pecuniarie; et se bene le dimande
del Bochkai mandatemi da V. S^{ria} sono impertinenti,
tuttavia si possono moderare, quando vi sia sincera inten-
30 tione d' accordarsi; ma questo sia detto a V. S^{ria} per
discorso: che la vera sarebbe il debellarlo.²

Si manda qui alligato il Breve per la S^{ra} Veronica Molart,
alla quale Sua B^{ne} ha fatto la gratia con la solita benignità.

¹ Irva hibásan Carment. ² Hibásan írva deliberarlo.

Ho dato la lettera di Sua Altezza alla S^{tà} di N. S^{re}; nè havendo che dir di più a V. S^{ria} in risposta della sua lettera delli 6 del corrente; ³ etc.

Di Roma, li 27 di Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 37. l.) 5

1983.

Róma, 1605 augusztus 27.

Valenti Erminio bíboros Bastának.

Válasz. Cselekedeteit a pápa helyesli; Bocskayról szóló jelentését kívánsága szerint titokban fogják tartani. 10

Piace molto alla S^{tà} di N. S^{re} la diligenza che V. S^{ria} fa in procurar d'unire il reggimento di Sua B^{ne}, acciò che si possa trovare nelle prime funzioni, conforme al desiderio che hebbe la S^{tà} Sua di esser de' primi che aiutassero Sua Maestà; ma sente con dispiacere di animo ¹⁵ il mancamento scritto delle monitioni necessarie, poichè senza esse poco si può far con la soldatesca mal provvista.

Ha V. S^{ria} incamminato l'intentione di Sua S^{tà} d'aiutare l'arciduca Ferdinando, con tanta prudenza, che non poteva desiderar più; et resta sodisfatta in parti- ²⁰ colare del secondo punto della capitulatione da lei fatta, et della dechiaratione della parola, dove che ha servito a molte cose. Osserverà perciò li disegni del Turco, et perchè scrive il nuntio di Graz, ¹ che potrebbe tentare l'impresa di Caprainitz, ² con l'acquisto della quale s'aprirebbe la ²⁵ strada senza ostacolo alcuno verso Lubiana et Goritia, procuri che si ricorra per tempo, bisognando, non solo con le genti di N. S^{re}; ma che si facci anco con quella parte dell'esercito di Cesare, che si potrà maggiore. V. S^{ria} conosce quanto importi la conservatione di quella piazza, però ³⁰ applichi tutto il suo pensiero alla difesa di essa in caso di bisogno.

³ Nincs meg, csupán e kivonatából ismerjük.

¹ Neve:

² A horvátországi Kaproncza.

Della relatione mandatami in materia del Bochkai ho dato conto a Sua Sta et si farà quanto lei ricorda di non lasciarla passare in altre mani, nè penetrar da alcuno, che si sia havuto.

5 Vedrà N. S^{te} con la solita benignità il gentilhuomo che manda qua Sua Altezza, et se le darà sodisfattione in quello che si potrà, acciò [che] conoscendo l' impossibilita di far più, stimi più la gratia dell' aiuto dato da Sua Sta alla Maestà dell' imperatore. Et non havendo che aggiun-
10 gere in risposta della sua delli 13 del corrente³ La saluto, et Le desidero ogni prosperità.

Di Roma, li 27 d' Agosto 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 923. k. 37'. l.)

1984.

15 *Bécs, 1605 augusztus 29.*
Mátyás főherczeg Bastának.

Wir erindern dich gnädigist, dass wir bedacht sein einen Frieden-Anstand auf ein kurze Zeit mit dem Serdar einzugehen *és rendeljük, hogy wann dich Caesar Gallo*
20 *értesíteni fog a fegyverszünet kezdetéről és határidejéről, hirdettessed ki katonáidnak és tartasd velük tiszteletben.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Aug. 223.)

1985.

25 *Pozsony, 1605 augusztus 30.*
Basta báró Liechtenstein Károlynak.

Válasz. Ma jött ide s a mint küldöttei visszatérnek, értesíteni fogja az új hírekről.

Il colonnello Wratislao riferirà a V. S. Illma per qual rispetto io non rispondessi hieri alla sua gratissima de-
30 26 corrente.¹ Hoggi poi sono arrivato qui a Posonio, nè per anchora ho potuto saper cosa alcuna: ma ho ben subito spedito poste a Giaverino et a Comar per intendere

² Nincs meg.

¹ Nincs meg s még kivonatosan sem ismerjük.

qualche nuova degli andamenti e disegni del nemico, e come io ne sia avvisato lo farò anco sapere a V. S. Illma, pregandola che faccia il simile dalla parte sua; mentre io tra tanto me le ricordo servitore di tutto cuore e col fine della presente a V. S. Illma bacio la mano. 5

Di Possonio, li 30 di Agosto 1605.

Külczime: All' Illmo Signor mio osservandissimo, il Sr Carlo Liechtenstein libero barone etc. capitano supremo in Moravia per Sua M. Cesarea. Scaliz.

(Eredeti, hg. Liechtenstein-család levéltára, Bécs.) 10

1986.

Bécs, 1605 augusztus 31.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta solle der Hofkirchenischen Knecht Abzug aus Gran verhindern und diejenigen, so sich dessen understehen werden, einziehen und strafen lassen. 15

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 476. No. 249.)

1987.

Bécs, 1605 augusztus 31.

Mátyás főherczeg Bastának.

20

Basta würdet etlich von den Raaberischen Hussarn gefangene Türggen Aussagen, wegen der vorstehenden Granerischen Belagerung überschickt.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 476. No. 256.)

1988.

25

Pozsony, 1605 szeptember 1.

Basta Mátyás főherczegnek.

A Komárom felől érkező rossz hírek miatt kérem intézkedését, hogy azonnal kapjak néhány ezredet, mert így a török támadását tétlenül kell szenvednünk. 30

(Elveszett v. lappang; Mátyás főherczeg 1996. sz. a. válaszából.)

1989.

Bécs, 1605 szeptember 1.

Mátyás főherczeg Bastának.

Uns bericht der . . . Seifried von Kollonitsch, *hogy*
5 *értesülése szerint* das türkische Lager *augusztus 29-én* bei
Gran gelagert hat; *tehát ügyeltessél reá, nehogy ez a várunk*
elvesszen.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Sept. No. 1.)

1990.

10 *Bécs, 1605 szeptember 1.*

Mátyás főherczeg Bastának.

Védelmezze meg a Nagyszombatba menekült hű magyarokat
és az esztergomi káptalan tagjait.

Wir erindern dich hiemit gnädigist, wie dass sich in
15 der Stadt Tirnau Matheus Olasz sambt Weib, Kind
und seiner Mutter, nicht weniger alle die Capitularen
von Gran, benebens Mathias Sylla, Paulus Gosztonyi,
Stephan Somogyi, Joannes Olasz und Christophorus
Szuhai under andern daselbst befinden, und sich auch
20 bishero wegen der Rebellen nothgetrungenlich allda
nit halten müssen. Was uns dann glaubwirdig fürkom-
ben, dass sich bemelte Personen mit den Rebellen in
einiche Conspiration nit eingelassen, sondern in der
Zeit und auch noch bishero in Ihrer Mt. Devotion treu
25 und beständig verblieben; also befehlen wir dir hiemit
gnädigist solcher obberürter Personen sambt den ihrigen
auf einen oder andern Fall, in oder ausser der Stadt
Tirnau und anderer Orten allerdings zu verschonen,
dieselben auch keineswegs zu beleidigen, sondern sie
30 von allen widerwärtigen zu schützen etc.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Sept. No. 2.)

1991.

Pozsony, 1605 szeptember 2.

Basta Rudolf császárnak.

Ismét idejövén, holnap indul Esztergom megsegítésére.

La Maestà Vostra Cesarea havrà inteso a quest' hora 5
da Sua A. Ser^{ma} come io me ne son venuto a basso con
pochi, anzi con nessun recapito, essendosi concluso che io
aspettassi in Possonio alcuni giorni per mettere le genti
insieme. Ma sendo arrivato quì il colonnello Mersperg et
assecuratomi, che il Visir con circa trenta o quaranta mila 10
Turchi haveva sotto li 30 del passato posto l'assedio a
Strigonia, e che esso colonnello haveva (come egli dice) in-
camminati verso detta città tutto il reggimento del conte
di Oettingen e cinque delle sue proprie compagnie con la
persona del conte Dampier, con speranza che dovesseno 15
essere entrati in detta piazza l' ultimo giorno dell' andato
mese, o il primo del presente, il che voglia Iddio che così
sia: perciò vedendo io, che il mio star quì era superfluo,
havevo deliberato di partir questo giorno per la volta di
Comar con il reggimento del Kolonitz, pigliando la strada 20
per la volta di Giaverino, non si potendo per i gran fanghi,
che son nelle isole passare per altra parte; havendo io in
tanto supplicato a Sua Altezza che si dia fretta in man-
darmi più gente a basso che sia possibile et in sollecitare il
reggimento del colonnello Althan e la cavalleria. Ma non 25
ho poi possuto altrimenti partire hoggi, essendomi con-
venuto fare alto, per accomodare alcune barche da con-
dur meco, poichè le suddette genti, che sono andate in
soccorso di Strigonia, hanno menate con loro quelle del
ponte di Comar; e perciò partirò domattina, essendo 30
ormai più che tempo di soccorrere Uivar, se ben non so,
se potrò far cosa che sia di momento, non havendo io
meco più che il suddetto reggimento e le cinque bandiere
restate del Mersperg. In questo mentre, perch' io ho inteso
per cosa certa, che tutte le genti delli rebeli, che erano 35
al intorno di Tirnavia sono andati allo assedio di Uivar,

ho scritto perciò al Sr Carlo di Liechtenstein ciò che la
 Maestà V^{ra} vedrà per la copia quì inclusa,¹ parendomi
 che la impresa si potrà facilmente eseguire, essendo quì
 artiglieria a sufficienza da potersene servire in tale occa-
 5 sione. Ho dato del tutto avviso a Sua Altezza e supplicatola,
 che in tanto mi mandi con ogni prestezza alcuni recapiti,
 che mi sono più che necessari, cioè qualche offitiale, che
 mi aiuti, denari per le spie, senza le quali non si può far
 cosa buona e certo numero di archibugi a ruota per gli
 10 Ungheri della isola, e che in oltre dia ordine, che ad Alten-
 burg e di quì a Giaverino e da Giaverino a Comar si mettino
 le poste, acciò tanto più facilmente si possino mandare
 e ricevere gli avvisi, che di mano in mano si potranno
 havere; sopra di che starò aspettando l'essecutione, che
 15 quanto più presta, sarà di tanto maggior servitio alla
 Maestà Vostra.

Mi è anco venuto a trovare il Somodi, capitano degli
 Ungheri reconciliati, il quale mi ha pregato, che io voglia
 scrivere alla Maestà Vostra, che resti servita di farli dare
 20 quanto gli fu promesso ultimamente, quando seguì la loro
 reconciliatione, et io la supplico humilissimamente a voler
 dar lor quanto prima qualche satisfattione, perchè queste
 sono genti tanto volubili, che presto torneriano a fare
 qualche novità in pregiuditio delle cose della Maestà
 25 Vostra; etc.

Da Possonio, li 2 Settembre 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Sept. 151.)

1992.

Pozsony, 1605 szeptember 2.

30 Basta báró Liechtenstein Károlynak.

*Gonosz híreket vevén, holnap indul Komárom felé, habár
 kevés seregével nem sokat remél e kimozdulásától.*

Tre giorni sono avvisai V. S. Illma dello arrivo mio
 a questo luogo¹ e della intentione, con la quale ci ero

35 ¹ Ld. 1985. sz. a. szövegében.

venuto, e mentre stavo aspettando, che tutte le forze comparissero, capitò qua il S^{re} di Mersperg che veniva da Comar, *és tôle értesülvén intézkedéséről, remélem, hogy segélyhada bejutott az esztergomi várba*; perchè altramente, se quella gente capitasse male sarìa una gran botta nella visiera. E però io havendo anco inteso per cosa certa, che tutte le genti de' rebelli ch' erano all' intorno di Tirnavia sono andati allo assedio di Uivar, io parto domattina verso Comar con il reggimento del Papa, non essendo ancora arrivato quello di Althan e vedrò ciò che potrò fare; se ben tengo poca speranza di poter far cosa che sia di momento, poichè non ho altra gente, che questo reggimento che ho detto e le cinque bandiere restate del Mersperg. Non lascerò di dire a V. S. Illma, che poichè il nemico ha del tutto abbandonato Tirnavia sarei di parere, che ella insieme con cotesti altri Signori se ne venissero alla volta di detta città di Tirnavia; perchè darei ordine, che il colonnello Schemberg ch' è qua col suo reggimento si unisse con loro, e da questa città si potriano cavare quattro mezzi cannoni, che io ho fatti venire di Vienna e vedere di pigliare la detta città: perchè oltre che dariano animo e calore alle cose nostre, liberariano anco questo reggimento, il quale non osà moversi da questo posto, perchè il nemico non venisse a danneggiare questa città et un reggimento più o meno in questi tempi vuol dire pure assai; rimettendomi però a più sano giuditio. Lasso però ordine al Schemberg che caso fusse chiamato ad unirsi con le S^{rie} V. Ill^{me} non faccia difficoltà, sì come anco nel concedere i quattro pezzi di artiglieria suddetti; perchè io non credo mai, che il nemico sia per abbandonar lo assedio di Uivar per venire a soccorrere Tirnavia, oltre che dovendo passare il fiume del Vago non potrà farlo, senza lor saputa, onde havrianno tempo di pigliar partito, quando venisse forte, il che non credo.

Tirnavia, come V. S. Illma debbe sapere, non è forte, e con quattro pezzi grossi credo che in quattro hore si piglierà facilmente; ma sopra tutto bisognerà vedere di unirsi con ordine, caso chè si risolvino a far questo, acciochè

il nemico non trovasse questi due corpi separati. Non lascierò anco di dire a V. S. III^{ma} che questi quattro pezzi non hanno cavalli e però saria bene mandarne, perchè quì la città è molto sfornita ; etc.

5 Da' Borghi di Possonia, li 2 di Settembre 1605.

(Eredeti más. bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Sept. 151.)

1993.

Bécs, 1605 szeptember 2.

Mátyás főherczeg Bastának.

10 Wir erinnern dich hiemit gnädiglich, *hogy Forgách Zsigmondot újra visszaküldtük Bocskayhoz a megkezdett béketárgyalás ügyében s mit irjon erről m. hó 31-iki levelében megértheted másolatából.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Sept. No. 7.)

15

1994.

[Pozsony, 1605 szeptember 3.]

Basta Mátyás főherczegnek.

Basta bericht, dass Gambacorta unter denen abgedankten alten 10 Compagnien sich hat brauchen lassen.

20 Bescheid. *Denen zu Musterung, Bezahlung und Reducierung der 10 alten Wallonischen Compagnien verordneten Herren Commissarien zuzustellen, die werden auf diese des Herrn Grafen Basta gegebenen Zeugnis mit dem hierinvermelten Gambacorta sowohl als mit andern Soldaten*
25 *beschehenen abreiten, ihne auch darauf bezahlen und also den andern gleichhalten zu lassen haben.*

(Szept. 5. kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/2. k. 593.)

1995.

[Pozsony, 1605 szeptember 3.]

30

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta wegen eines Lehen auf die Rascianischen Pferdt. Bescheid. Auf die Hof Cammer, die Herren werden

auf des Conte Dampiero Rascianische Pferdt ein Lehen zu verordnen wissen, damit dieselben in Ihrer Kais. Maiestät Diensten sonderlich dieser Zeit erhalten werden.

(Szept. 5. kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/2. k. 593.)

1996.

5.

Bécs, 1605 szeptember 3.

Mátyás főherczeg Bastának.

Auf dein Schreiben vom ersten Tag dieses Monats¹ értesítlek, hogy holnap indítunk egy csapatot segítségdre és követni fogja azt több is.

10

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Sept. No. 27.)

1997.

Róma, 1605 szeptember 3.

V. Pál pápa Bastának.

Válasz. Köszöni tudósítását és további küzdelemre buzdítja. 15

Paulus papa quintus.

Dilecte fili salutem et apostolicam benedictionem.

- Legimus literas tuas, quibus quidem actum sit, et quid futurum existimes de belli negotio apprime intelleximus.¹ Nos et si multa et gravia instent pericula, praesertim cum nihil sit incertius, quam bellorum eventus, in summa Dei bonitate confisi, omnia secunda et prospera fore speramus, dummodo sedulo ac mature unusquisque fungatur officio suo. Nam ex iis, quae scribis, videmus satis opportuna comparata esse praesidia, cum interea nostris neque vires, neque prudentia desint. Deus igitur oramus, ut afflictionem populi sui, pro sua ineffabili misericordia clementer respiciat. Te vero atque omnes fortissimos commilitones tuos hortamur, ut virtutis vestrae memores, qua tantam gloriam comparastis, 20 30

¹ Nincs meg, csupán e kivonatából jelezhetjük 1988. sz. a.

² Nincs meg s még kivonatosa sem ismerjük.

strenue quemadmodum hactenus fecistis, dignitatem christiani nominis et salutem totius reipublicae tueamini, ac novis victoriis, novisque triumphis vestras laudes in dies augere nitamini. Interim laudamus tuam diligentiam, 5 qua nos certiores fecisti de his rebus, quae istic aguntur, idque etiam, ut sedulo facias in posterum desideramus. Quod vero communices consilia tua cum dilecto filio magistro Jacobo Serra, commissario nostro apostolico, gratissimum nobis est. Speramus enim te ei magno usui 10 fore. Quam rem quanti faciamus aperte cognosces, ubi primum nacti erimus occasionem declarandae nostrae in te paternae voluntatis. Dominus te tueatur ab omni malo nostra apostolica benedictione benedictum.

Datum Romae apud sanctum Marcum, sub annulo 15 Piscatoris tertio nonas Septembris M.D.C.V. Pontificatus nostri anno primo.

Petrus Stroza.

(Hiv. más. római vatikáni levéltári Arm. 45. vol. 1. fol. 91v.)

1998.

20 *Prága, 1605 szeptember 4.*

Rudolf császár Bastának, felsorolva összes érdemeit, jutalmul — motu proprio — római szentbirodalmi grófi rangot és (huszti grófi címe meghagyásával) címérbővítést ad.

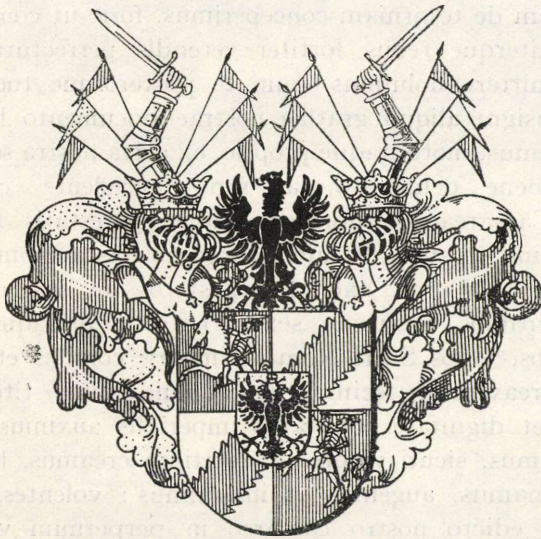
25 *Comitatus pro Georgio Basta cum armorum melio-
ratione et denominatione.*

Rudolphus etc. Magnifico fideli nobis dilecto Georgio Bastae comiti in Hust, comiti comitatus Maramorusiensis, nostro consiliario bellico generali Transylvaniensi et supremo exercitus nostri Hungarici locumtenenti gratiam. 30 nostram caesaream et omne bonum. Etsi nos pro innata nobis benignitate clementiaque summi et immortalis Dei, qui coelestis suae liberalitatis thesauros in universum hominum genus largissime diffundit exemplo, postquam ab ipsius divina maiestate ad maiestatem hanc 35 humanam et Caesareae dignitatis sublimitatem vocati atque eVecti sumus, hoc imprimis curae habemus, ut quo

inclitus et excelsus thronus noster magis conspicuus reddi et decorari solet, munificentia nostra in quoscunque hominum ordines, quorum id virtus et fides merentur, amplissime extendatur exerceaturque, decere tamen omnino existimamus, ut diligens ac singularis habeatur ratio, quo praemia cuique et honores dignitatesque pro cuiusque meritis debito discrimine conferantur, ut scilicet unus ab altero quibusdam quasi gradibus distinguatur, et qui clariore loco nati nobilitatem a maioribus acceptam praeclaris actionibus ac virtutum studiis pro patria,¹⁰ pro principibus suis, pro republica strenue laborando magis magisque illustant, amplioris honoris et dignitatis eminentia decorentur, sic enim ratio aequitatis et iustitiae habetur, et reliqui mortales ad honestissimum virtutis et gloriae certamen pulcherrimis exemplis invitantur.¹⁵ Considerantes itaque insignia, quibus hactenus inclaruisti ornamenta ac merita, ut nimirum iis maioribus natus, qui honesto ac nobili inter suos loco habiti principibus suis fidem suam in armis et in toga quibuscunque occasionibus probarint, hoc tibi a primis temporibus aetatis²⁰ propositum habueris, ut domesticum decus non solum conservares, sed propria etiam virtute, quod eius fieri posset, augeres et illustrares, quod adeo consecutus sis, ut cum adolescens animum ad militiam singulari naturae ductu applicuisses, multos annos castra in Belgio secutus,²⁵ varia munia castrensia cum laude gesseris, praeclara facinora patraris nomenque tibi celebre acquisieris, quo nos inducti in bellum te nostrum Hungaricum, quod multos iam annos cum christiani nominis hostibus Turcis gerimus, invitandum et primariis functionibus tum in³⁰ inferiore, tum in superiore Hungaria ac denique in Transylvania praeficiendum duxerimus, in quibus strenuitate vigilantiaque ac fortitudine crebras easque praeclaras et insignes victorias reportaris, ad Papam scilicet, quam recuperasti, ad Vacium, ubi hostilem exercitum arte³⁵ providentiaque tua stitisti ac repressisti, ad Varadinum, cui, cum obsideretur, suppetias ivisti, in Transylvania, quam semel, iterum, tertium, cum a fine obedientiaque

defecisset, recuperasti; Michaële vaivoda, Sigismundo Bathoreo, Moyse Zekelio, aliisque rebellibus, ope Turcarum ac Tartarorum nitentibus, diversis proeliis feliciter superatis ad Strigonium, cum a Turcis, qui omnia tentabant, 5 obstinate obsideretur, quos re infecta cum opprobrio et ignominia abscedere coëgisti, denique in superiore Hungaria, cum nova ibi rebellio repente exorta esset, ubi variis conflictibus tumultuantem seditiosorum Hungarorum globum magna illis clade illata dissipasti ac reiecasti, 10 iisque occasionibus fidem nobis tuam ita probasti, ut opinionem de te firmam conceperimus, fore, ut constanter ita fideliterque rebus fortiter gerendis perrecturus sis: praetermittere nolimus, quin te posterosque tuos legitimos insigni aliquo gratiae nostrae documento benigne 15 decoraremus, motu itaque proprio, ex certa nostra scientia, animo bene deliberato, ac sano accedente consilio, deque Caesareae auctoritatis atque potestatis nostrae plenitudine te supradictum Georgium Bastam omnesque et singulos liberos, haeredes, posteros ac descendentes 20 tuos legitimos utriusque sexus, natos aeternaque serie nascituros, veros Sacri Romani imperii comites et comitissas creavimus, fecimus et nominavimus, tituloque, honore et dignitate comitatus imperialis auximus atque insignivimus, sicuti vigore praesentium creamus, facimus 25 et nominamus, augemus et insignimus: volentes, praesentique edicto nostro caesareo in perpetuum valituro firmiter et expresse decernentes, quod tu supradicte Georgi Basta, cum universa prole atque posteritate legitima mascula et foemina in infinitum, titulum, nomen 30 et dignitatem comitum imperii perpetuis deinceps temporibus habere, obtinere et deferre, eoque tam in literis, quam nuncupatione verbali, in rebus spiritualibus et temporalibus, ecclesiasticis et prophanis, honorari, appellari et reputari, ac denique omnibus et singulis honoribus, 35 ornamentis, dignitatibus, gratiis, libertatibus, privilegiis, iuribus, indultis, consuetudinibus, praeeminentiis et praerogativis libere et citra cuiuslibet impedimentum uti, frui, potiri et gaudere possitis et debeatis, quibus caeteri

nostri et sacri imperii comites utuntur, fruuntur, potiuntur et gaudent consuetudine vel de iure; non obstantibus in contrarium facientibus quibuscunque etiamsi talia forent, de quibus in praesentibus specialis et expressa mentio fieri deberet, quibus per praesentes scienter et auctoritate nostra caesarea derogamus ac sufficienter derogatum esse volumus. Porro tibi saepedicto Georgio Basta omnibusque liberis, haeredibus, posteris et descendentibus tuis perpetuo orituris masculis et foeminis eam

gratiam ac facultatem concessimus et elargiti sumus, ac vigore praesentium concedimus et elargimur, ut vos comites et comitissas in Hust denominare possitis ac valeatis, atque huiusmodi denominatione tam scripto, quam viva voce, intra et extra iudicium ubivis terrarum et gentium appellari, vocari et salutari debeatis, non minus ac si ea progenitores et maiores vestri ab immemorabili tempore legitime usi fuissent illamque ad vos successionis iure propagassent. Ut praeterea gratiam ac clementiam erga te Georgium Bastam magis magisque ostendamus, antiqua et gentilitia tua insignia in hunc

qui sequitur modum augenda ac locupletanda duximus, scutum videlicet in quatuor areolas aequales, quarum inferior dextra et superior sinistra candida seu argentea trabem rubram crenatam seu dentatam, oblique laevam
 5 versus transeuntem, caeterarum vero duarum areolarum utraque rubra militem cataphractum equo albo, pedibus anterioribus sublatis ad cursum velocem composito, insidentem brachioque extenso strictum ensem manu comprehensum vibrantem exhibeat, divisum in medio
 10 sive centro scutulum aliud croceum sive aureum, cui aquila imperialis insit, continens. Galeas porro duas apertas seu clathratas coronatas, quarum una dextro lateri phaleris intrinsecus croceis sive aureis, altera sinistro candidis seu argenteis, utraque autem extrinsecus rubris
 15 dependentibus ac circumvolantibus ornata incumbat. Et e vertice quidem huius inter vexilla aliquot parva equestria brachium cataphractum elevatum, strictum ensem manubrio deaurato, manu comprehensum, vibrans prodeat, in summo vero illius aquila nigra, pedibus divari-
 20 catis stans erecta, alisque explicatis, rostro aperto et lingua exerta iubilantis instar appareat; quemadmodum haec omnia in medio huius nostri diplomatis coloribus suis accuratius depicta et ob oculos posita conspiciuntur.¹

¹ Basta ez új grófi diplomáját, úgy látszik a végből, hogy
 25 Németalföldön is kihirdethető legyen, francia nyelven is kiadták és ennek egy 1757 április 15-ikén készült hiteles másolatáról vett újabb másolata meg van a M. Nemzeti Múzeum kéziratára Széchenyi-féle 1280. Quart Lat. 11. kötete 344—350. lapján, honnan — az összevetés kedvéért — itt közöljük a czimerleírás francia
 30 szövegét: savoir l'escus escartellé de quatre escares égaux, des quels le droit inferieur et le gauche superieur d'argent traversé d'un bout a l'autre d'une flame de geulles à un chevalier armé de pied en cap, l'épée en main, sur un cheval blanc, les pieds de la main élevés en forme de courir et sur le tout un escusson
 35 d'or à l'aigle imperiale, ayant deux timbres de front ouverts et couronnés; ornés de panaches dits lambrequins, dont le droit sera d'or, en de dans et le gauche d'argent, mais les deux geulles en dehors du cimier, de ce dernier sortant un bras armé entre quelques drapeaux et étendars, tenant de la main un épée d'acier
 40 ayant la poignée d'or, l'autre timbre surmonté d'un aigle de sable droit élevé, sur ses pieds elargis, les ailles employées, le bec ouvert poussant la langue en dehors comme s'applaudissant de joie; l'on peu mieux remarquer toutceci de point de couleur au milieu de notre diplome.

Volentes et hoc nostro caesareo edicto firmiter statuentes, quod tu praefate Georgi Basta tuique liberi, haeredes et posteri legitimi utriusque sexus in infinitum prae-
memorata armorum insignia sic a nobis aucta et locuple-
tata deinceps in omnibus et singulis honestis et decentibus 5
actibus, exercitiis et expeditionibus libere, pacifice et
absque omni prorsus molestatione deferre et gestare,
iisdemque pro voluntatis vestrae arbitrio quovis modo
uti possitis et valeatis, non obstantibus in contrarium
facientibus quibuscunque. Quocirca mandamus universis 10
et singulis electoribus aliisque sacri imperii principibus,
ecclesiasticis et secularibus, archiepiscopis etcaetera, ut
te saepenominatum Georgium Bastam, tuosque liberos,
haeredes et posteros legitimos utriusque sexus in infini-
tum, in dicto comitis imperii statu, ordine et dignitate 15
permanere, omnibusque et singulis praememoratis privi-
legiis, indultis, immunitatibus, libertatibus, iuribus, con-
suetudinibus, honoribus, dignitatibus, praerogativis, exem-
ptionibus, gratiis et favoribus vobis in hoc nostro diplo-
mate concessis libere, quiete et absque ullo impedimento 20
uti, frui, gaudere et potiri sinant, adeoque vos in omnibus
et singulis defendant, conservent et manuteneant, et alios,
ne quid in contrarium attentent vel moliantur, pro viribus
prohibeant et impediant. In quantum indignationem no-
stram et sacri imperii gravissimam, et poenam centum 25
marcarum auri puri, pro dimidia fisco seu aerario nostro
imperiali et pro reliqua parte iniuriam passo seu passis
toties, quoties contra hanc nostrae creationis, concessionis,
libertatis et gratiae paginam factum fuerit irremissibiliter
solvendam incurrere noluerit. Harum testimonio litera- 30
rum manu nostra subscriptarum et sigilli nostri caesarei
appensione munitarum.

Datum in arce nostra regia Pragae, die quarta Sep-
tembris. Anno Domini 1605.

(Hivatalos másolat, bécsi állami levéltár, Reichsregistraturbücher 35
Rudolfs II. vol. 29. fol. 184—186.)

1999.

Bécs, 1605 szeptember 6.

Mátyás főherczeg Bastának.

Recomendation für den Cavalier Hercoli Verdelli.

5 (Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 480. No. 42.)

2000.

Bécs, 1605 szeptember 10.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta soll die bürgerlichen Marcatanter, so dem christ-
 10 lichen Feldtlager Victualien zueführen vor des Kriegsvolks
 Gewalthätigkeit, Raub und Plünderung handhaben, auch
 ihre Creditoren zu bezahlen halten lassen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 481. No. 74.)

2001.

15 *Bécs, 1605 szeptember 12.*

Mátyás főherczeg Bastának.

*Kérésedre értesítünk, hogy a még hátralévő sereget
 und die ins Feld gehörigen Ämter . . . dir ehist zuschicken.*

(Elveszett v. lappang ; Mátyás főherczeg 2003. sz. a. leveléből.)

20

2002.

Komárom, 1605 szeptember 14.

Basta Mátyás főherczegnek.

*Ajánlja sorai felmutatóit, ezt a két kapitányt jóindulatába,
 miután ők is részesek Visegrád feladásában.*

25 Li esibitori della presente saranno li duoi capitani,
 che erano in Vicegrado, li quali allegano, come l'Altezza
 V^{ra} intenderà da loro, molte cagioni, per le quali sono stati
 forzati a render quella piazza. Io ho parlato sopra questo
 particolare col generale Kolonitz, il quale non gli danna

e dice che essi hanno patito grandissimi manenti dicam viveri e di monitioni, a' quali egli con tutto che da loro sia stato più volte ricercato di aiuto, non ha mai possuto sovvenire, e però non ho voluto in questo fatto deliberar cosa alcuna: ma li ho rimessi a V^{ra} Altezza, acciò possa 5 deliberarne quel tanto, che li parrà convenire; etc.

Da Comar, li 14 di Settembre 1605.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. 1605. Dec. 27. Exp.)

2003.

Bécs, 1605 szeptember 15.

10

Mátyás főherczeg Bastának.

Wir erindern dich gnädigst, *hogy ő Felsőge intésére*, dass wir uns der Festung Gran und Uivar Erhaltung wollen angelegen sein lassen *hozzád küldtük* unsern Kämmerer... Ernst von Molart *és elvárjuk hűségedtől*, 15 *hogy mindent elkövetsz a két vár megtartására.*

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Sept. 108.)

2004.

Bécs, 1605 szeptember 18.

Mátyás főherczeg Bastának.

20

Basta Credenzschreiben für den Obristen von Molart und Geizkoffler in Sachen, so sie bei Ihme anzubringen haben. — Idem Credentional für Wolkharten Widtmer, in denen Sachen, darüber er Resolution begehrt.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 484. No. 119—120.) 25

2005.

Komárom, 1605 szeptember 22.

Basta Névtelennek.

Esztergom megsegítésére rendelték, pedig csak 7000 főnyi hada van s abból is 2000 magyar és rácز lévén, nem bízik bennük 30 *s így alig tehet valamit szemben az ellenség nagy erejével.*

Io vengo sollicitato a soccorrere et somministrar Strigonia, come se avesse un essercito formato da poter

resistere ai Turchi et a gl' Ungari, e non pensano questi Signori ch' io non mi trovo altro che 4 m. fanti, cioè il reggimento del Papa et cinque bandiere del Mersperg et puoco più di 3 m. cavalli, 2 m. de' quali per essere Ungari et Rasciani mi sono troppo sospetti ; ma questo, secondo 5 me, procede da alcuno, il quale per coprire i suoi propri mancamenti, non havendo provvisto in tempo quella fortezza di viveri et monitioni, facilita il detto soccorso et quando poi se viene a trattare in Consiglio le impossibilità 10 sicome si è scoperto, di modo che non si trova un palmo di terreno netto, e pare che tutti siamo macchiati di questa pece di voler detrarre al compagno, e non prego altro, se non che Dio mi cavi da queste malignità et ignorantie. Io ho tentato tutti li modi possibili per vedere di metterci 15 qualche vettovaglia et gente, ma è stato impossibile per molti pantani che la detta fortezza di Uyvar tiene intorno, et questo è assai noto a questo Consiglio, di modo che non vi saria altro modo, che quello della forza, il quale volendosi tentare con questa gente sarebbe un 20 evidente perdita, poichè si trovano in quel presidio da 16 m. persone tra Ungari, Turchi et Tartari et oltre di ciò il figliuolo del Tartaro con buon numero di essi è alloggiato tra Uyvar et Strigonia, e sempre che io me movessi, può in due hore o tre al più venirme a tro- 25 vare, oltre che quand' anche havessi questa buona fortuna all' andata correrei gran rischio nel ritorno, perchè sarebbe necessario lasciare nella piazza almeno mille fanti, che mi diminuerèbbè assai le forze, et per conclusione, se non se mi manda maggior numero di gente et di forze la 30 piazza si perderà più presto forse di quello si crede.

Quelli di Strigonia si difendono gagliardamente et per relatione d'alcuni prigionj venuti hieri se intende, che per ancora non hanno perduto un palmo di terra et bisogna pregar Dio, che dia loro ardire e forza, poichè cinque mille 35 huomeni che vi sono dentro, possono ben difenderla, perchè il nemico manca assai d'infanteria, et in questo, a mio parere, consiste la somma delle cose nostre.

Il Visir quattro giorni sono scrisse a Cesare Gallo che

è quà, che volendo noi trattare qualche cosa con esso gli faceva sapere, che voleva, che se gli desse Strigonia, se gli fece una risposta, che non escludeva, nè concedeva, ma che venendo alla trattatione se vedrebbe quello che si poteva fare et si è dato avviso a Sua Altezza di tutto ciò. 5

Kívül: Capitoli di lettera del Sr Giorgio Basta delli 22 di Settembre 1605, data in Comar.

(Egykorú más. római vatik. Borghese-Itár III. 7. c. köt. 222. l.)

2006.

Bécs, 1605 szeptember 23. 10

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta Credentional für Caspar Triebel wegen Uivar und der Bergstädterischen Grenzen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 486. No. 155.)

2007.

15

Bécs, 1605 szeptember 26.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta Credentional für den Grafen Collalto.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 486. No. 172.)

2008.

20

Bécs, 1605 szeptember 28.

Mátyás főherczeg Bastának.

Dem Herrn sein unser guetwillige Dienst zuvor, und erindern denselben, *hogy soraink előmutatója által drei Tausend Gulden in Gold, den Ducaten per zween Thaler, 25 wie sie unten gangbar küldünk a ráczok zsoldjára, saját fizetésére pedig 700 Gulden, mivel többet jelenleg nem adhatunk.*

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hofffinanzen 13641.)

2009.

Bécs, 1605 szeptember 28.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Basta solle des Markts zu Comorn verschonen und der
5 Bürger Beschwehrungen wegen des Kriegsvolks abhelfen.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 487. No. 181.)

2010.

Komárom, 1605 szeptember 30.

Basta Valenti Erminio bíborosnak.

10 *Esztergom állapota aggasztja, mert a török immár két
hete elfoglalta sánczait, a fölkelők pedig Érsekújvárt is fenyegetik
s így Basta semmit sem tehet egyik érdekében sem.*

Vengo a dirle intorno alle cose de queste parti, come
ce ne stiamo quì in qualche travaglio per le cose di Strigonia
15 assediata, come quella deve sapere da i Turchi, i quali forse
quindeci giorni sono hanno guadagnate tutte le trinciere di
fora et il monte di San Tommaso, essendo state difese da'
nostri valorosamente per spatio di tre settimane, nel che
quei difensori hanno fatto pur assai, perchè non erano
20 altro, che semplice trinciere. Resta al presente la città,
nella quale consiste la total somma, et io ho speranza, che
i nostri l'habbiano a conservare, poichè dentro saranno
restati da 4 mila huomini da combattere, non potendo
essere di meno, che de' 5 mila huomini, che prima si trova-
25 vano dentro non siano morti sino ad hora mille persone, et
per quanto se intende da molti fuggitivi, che ogni giorno
capitano quì, i nostri si difendono bravamente: et pare
che li Turchi habbiano poca speranza di pigliare quella
piazza, il che voglia Dio, che così sia.

30 Dall' altra parte li ribelli Ungari tengono molto
strettamente Uyvar et io non posso soccorrerlo, per il
poco numero di gente che io mi trovo, non havendo meco
più che un reggimento et mezzo de infanteria et circa 3 mila

cavalli, de' quali ce n' è una parte, che io non me ne posso fidare per essere Ungari et Razziani ; nondimeno alcuni vorrebbero che io soccorressi detta piazza et andasse ad una perdita manifesta, sì per le difficoltà de' passi cattivi, paduli et ponti, che si trovano andando in detto loco, come ⁵ per il numero grande de' ribelli che sono da 16 mila et tra essi molti Turchi, oltre ai Tartari, che alloggiano di qua da Strigonia, che subito possono essermi addosso, quando io mi movessi. Quando io venni a basso mi fu promesso, che verrebbero molti aiuti et di già è un mese, che sono qui ¹⁰ et siamo a quelle medesime et più tosto si va scemendo, che accrescendo : non dimeno costoro vorrebbero, che dell' impossibile si facesse possibile et che si facesse miraculi, altrimenti non si dà sodisfattione ; tanto può l'interesse in coloro che non considerano più di là, quanto gli spinge ¹⁵ le proprie passioni ; etc.

Da Comar, l' ultimo di Settembre 1605.

A másolat élén : Omesse alcune parole de complimento.

(Egykorú más. római vatik. kvttár, Urbinate 1073. kötete.)

2011.

20

Bécs, 1605 szeptember 30.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta betreff Abschaffung bei allen Obristen den Überfluss der übrigen Pferdt, wegen Mangl der Proviant.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 487. No. 185.) 25

2012.

Bécs, 1605 szeptember 30.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta solle die Austheilung der Proviant bei des Obristen Proviantmeisters oder seines Obristen Leutenants Disposition verbleiben lassen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 487. No. 190.)

2013.

Prága, 1605 szeptember 30.

Rudolf császár Bastának.

Rendelem, hogy minden erőddel siessél Ujvár fel-
 5 *mentésére.*

(Elveszett v. lappang ; Basta válaszából.)

2014.

Bécs, 1605 október 4.

Mátyás főherczeg Bastának.

10 *Basta solle verordnen, dass die Schiffleut bei den Regi-*
mentern nit underhalten werden.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 489. No. 10.)

2015.

Komárom, 1605 október 7.

15 Basta Rudolf császárnak.

Vigasztalja, hogy Esztergom őrsége feladta a várat és el-
hagyatottságában maga sem időzhet itt sokáig.

La Maestà V^{ra} può con molta ragione dolersi di
 haver questo anno ricevuto più danno delle sue proprie
 20 genti che dal nemico. Dico questo, perchè il presidio di
 Strigonia, quando meno si pensava, ha vituperosamente
 reso quella piazza al nemico, contro la volontà de' suoi offi-
 ciali ; ¹ e non sol questo, ma anco la maggior parte di essi
 ricevuto denari, venduto al nemico molte delle loro armi
 25 e da 300 di essi e forse più, sono restati con il Turco, cosa
 non più udita. Arrivorno hier sera quì più di 2 m. huomini
 di loro, parte feriti e parte sani. Non ho havuto tempo
 di pigliar le debite informationi, ma farò ogni opera, perchè
 una tanta scelleragine non resti impunita.

30 Quanto a me ho pensato di lassar ben provvista questa
 piazza e metter più di gente che potrò in Giaverino, *se ben*
quel' governatore dice esser molto mal provvista di vettovaglie,
sopra di che havevo più volte scritto a Sua Altezza, che quella

¹ Ez október 3-án történt.

piazza doveva esser ben provvista, e credo che non havendolo fatto sino ad hora, non dovrà tardare a farlo : e così doppo che havrò messo genti in dette piazze, ritirarmi con il restante verso Possonio, con speranza di trovare in quel luogo qualche soccorso ; che è quanto mi par di poter fare, ⁵ poichè il restar più lungamente quì sarebbe cosa inutile e molto pericolosa, perciòche inviandosi il nemico verso l' Austria, come si intende che sia per fare, potrebbe facilmente levarci la comodità del fiume, onde sarebbe facil cosa che questa gente pericolassa. ¹⁰

Il Turco doppo la presa di Strigonia ha cominciato a trattare di qualche abboccamento et il capitano Cesare Gallo che è qua, come quello che tiene ordine da Sua Altezza di trattar questo negotio, gli ha risposto, e si aspetta la resolutione. Gli Ungheri ancora dalla parte di Uyvar mi ¹⁵ hanno ricercato, che io dovessi metterli nelle mani la fortezza di Uyvar, acciò non venisse a cader, come essi dicano, sotto al Turco ; ma io, che non tengo ordine da V. Maestà, nè da Sua Altezza, non ho voluto far questo, ma più presto lassar fare alla natura per vedere, se tra ²⁰ essi venisse a nascere qualche discordia, come facilmente potrebbe avvenire ; etc.

Da Comar, li 7 Ottobre 1605.

P. S. Al serrar di questa mi è sopraggiunto la lettera di V. Maestà dell ultimo del passato sopra il soccorrere Uyvar, ²⁵ sopra di che non dirò altro, trovandomi haverle scritte le difficoltà, che ci sono ; soggiungerò solo che in me non è termine alcuno in quello che tocca acquistare honore e reputatione, e se havessi trovato, che fusse stato possibile soccorrere non harei aspettato sino ad hora, come altre volte ³⁰ ho fatto, et se il Rusworm soccorse Alba Regale per i paludi dove va haver le comodità necessarie et uno esercito bastante per sostentarlo, ma io con 5 m. huomini soli non potevo far altro che correre rischio di perdere la gente fuor di proposito. ³⁵

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Hungarica.)

² Nincs meg, ismeretlen.

2016.

Komárom, 1605 október 10.

Basta Soranzo Ferencz prágai velencei követnek.

Mivel maga is erötlén, Pozsony felé húzódik, hogy meg-
 5 *védhesse Ausztriát.*

Havrà inteso di già V. S. Illma la perdita di Strigonia, la quale con tutto che vi fossero dentro in presidio cinque mila soldati effettivi, si è nondimeno — contro ogni aspettazione umana — resa al Turco, con
 10 poca reputatione di questa nazione, la quale è tanto decaduta da quell' antica sua prima costanza e fortezza, quanto più dir si possa : et a me rincresce estremamente, che noi siamo ridotti a questo termine, et se Sua Maestà Cesarea vorrà continuare a valersi solo di questa nazione, dubito,
 15 che non faremo cosa buona. Io già che Strigonia è persa et che per le poche forze, che io mi trovo il soccorrere Uivar è impossibile, senza andare ad una perdita manifesta, ho risoluto di muovere il campo e vedere di andar più su verso Possonio a pigliar qualche posto per gettare un
 20 ponte sopra il Danubio et impedire in quanto si potrà le scorrerie, che volesse fare il nemico ; parendomi di poter in qualche maniera coprire l'Austria ; etc.

Da Comar, 10 Ottobre 1605.

(Eredeti, bécsi állami levéltár, Dispacchi di Germania.)

25

2017.

Bécs, 1605 október 10.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wie wir dich vor diesem erindert, *hogy ő Felsége*
 zum Feldmarschalch den Edlen und l. g. Ivan Tschernembl
 30 *elfogadta és kinevezte, rendeljük, hogy őt hadaidnak*
hirdessed ki.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Oct. 49.)

2018.

Bécs, 1605 október 11.

Mátyás főherczeg Bastának.

Basta soll bei den Wallonen ernstlich verfügen, damit sie denen in der Schütt nichts gewalthätigs hinfüro beweisen. 5

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 490. No. 51.)

2019.

Bécs, 1605 október 14.

Mátyás főherczeg Bastának.

Wie wir Euch vor diesem erindert haben, dass 10
wir die Festung Uivar, *ha már felmentened lehetetlen, inkább a magyarok kezén, mint a törökökén kívánjuk látni, rendeljük, hogy tárgyalásba ereszkedjél végette Homonnaival,*¹
wie Ihr auch ohne sondere Verursachung wider die
Ungarn nichts offensive wollet fürnehmen lassen etc. 15

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. Reg. 1605. Oct. 64.)

2020.

Győrszigeti tábor, 1605 október 18.

Basta V. Pál papának.

*Válasz. Köszöni kitüntető brévejét s maga részéről mindent 20
elkövet a keresztyénség diadalára, de nem bizik a seregekben,
melyeket idegen csapatokkal kellene összevegyíteni, hogy meg-
javuljanak. Erőtlenségében már elhagyta előbbi helyét és Pozsony
felé vonult. Fia ügyében kéri atyai támogatását.*

Ricevei alcuni giorni sono il Breve che V. B^{ne} si è 25
degnata mandarmi ultimamente,¹ *mit hálásan köszönök.*
A keresztyénség érdeke mi è così a cuore che per essa
non mancherò di espor' la vita prontamente, come sempre
ho fatto, *csakhogy ezekben a seregekben alig lehet bízni.*
Io poichè Strigonia è perduta, non posso per la poca 30

¹ Homonnai Drugeth Bálint, kinek október 17-én adták át Ersekúvjárt; leírása Örtelius krónikája 1613-iki kiadása 139. l.

¹ Ld. kötetünk 1997. sz. a. szövegében.

gente che io mi trovo, far altro che star sul parare, e però partitomi dal posto di Comar me ne sono venuto con l' esercito più su verso Possonio, con animo di gettare un ponte sul Danubio, per essere di quivi più comodo a soccorrere l' Austria et impedire in quanto si potrà le scorrerie, che il nemico avesse in animo di fare in quella provincia ; etc.

Dal campo Cesareo nell' isola di Giaverino, li 18 di Ottobre 1605.

10 *Külczíme* : Alla Santità di Nostro Signore Papa Paolo Quinto etc.

(Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár II. 164. köt. 334. sz. — Kivonata a Nuntiatúrberichte IV/1. k. 539. l.)

2021.

20 *Győrszigeti tábor, 1605 október 18.*

Basta Borghese Scipio bīborosnak.

Üdvözli s kéri, támogassa papnak szánt fia ügyét.

Con l' occasione di inviare a V. S. Illma l' alligata per la Sta di N. S^{re} ¹ *üdvözlöm bīborosi kineveztetése alkalmából és szolgálatomat ajánlva, kérem* che si compiaccia di favorire appresso a N. S^{re} un certo negotio per mio figliuolo, quale io desidero far huomo di Chiesa, del quale sarà informata dal S^r cardinale Paravicino ; etc.

Dal campo Cesareo, li 18 di Ottobre 1605.

30 *Külczíme* : All' Illmo e Rev^{mo} Signor patron mio osservandissimo, il S^r cardinale Borghese.

(Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár III. 7. c. köt. 261. l.)

2022.

Győrszigeti tábor, 1605 október 19.

35 Basta Homonnai Drugeth Bálintnak Érsekujvárra.

Reméli, hogy a fegyverszünet javára lesz a kereszténységnek..

Mag^{cae} Do. V^{rae} literas libenter accepimus,¹ ac tametsi de indiciarum confirmatione aliquod certum accipere

¹ Vonatkozik előbbi 2020. sz. a. levelére.

40 ¹ Nincs meg, ismeretlen.

responsum expectaverimus, tamen publicasse easdem capitaneis sibi subiectis, et observari debere brevitatisque tantum causa ad singula non respondisse arbitramur. Non dubitamus etiam Mag^{cam} Do. V^{ram} in eo plurimum laborare, ut communis sit tam regni Hungariae et totius christianitatis, quam Ottomanicae familiae quietis et pacis conditio. Faxitque Deus, ut utrobique pro communi quiete, quae occasio, quaeve divina noluerit voluntas, prospere succedunt; etc.

Datae ex castris Caesareis, 19. Octobris. Anno 1605. 10

(Egykorú másolat, gr. Kemény József »Collectio maior manuscip-torum historicorum« XVII. k. 26. l. Erdélyi Nemz. Múzeum ltára.)

Megjegyzés: Homonnai Drugeth Bálint naplójában ehhez, meg Basta október 22-iki leveléhez bevezetésül az alábbi megjegyzést tette: Következnek Basta Györgynek levele által való cigánsági, kiket Komáromból paraszt emberek által szokott vala újvári táborunkban hozzánk köldöznie. Anno 1605.

2023.

Bécs, 1605 október 19.

Mátyás főherczeg Bastának.

20

Basta soll fleissig inquiriren lassen über die Thäter, so des Michael Sisinatzki Vetter niedergehauen und spolirt haben im Herauszug aus Oberhungern.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 492. No. 83.)

2024.

25

Györszigeti tábor, 1605 október 22.

Basta Homonnai Drugeth Bálintnak Érsekújvárra.

Válasz. Míg Mátyás főherczegtől rendeletet nem kap, nem határozhatja meg a fegyverszünet időtartamát; de azért legyen csendes és ne engedje a katonáit szanaszét.

30

Hesternae Sp^{lis} ac Mag^{cae} Do. V^{rae} literae¹ nobis heri quoque adhuc redditae fuerunt, atque nos quoque

¹ Ez sincsen meg.

de earundem tenorem illico Ser^{mum} archiducem Mathiam, dominum nostrum clementissimum certiore reddidimus, a quo donec benignum nobis veniat responsum, quod quatuor ad summum dierum spatio adfuturum speramus, 5 nil certi de induciarum termino per nos ipsos statuere possumus. Interim tamen bona fide promittimus praesentium tenore, nil contra Hungaros exercitum istum hostile facturum, Sp^{lem} ac Mag^{cam} Do. V^{ram} denuo admonentes, ut et sibi subiectae et tam Gregorio Némethi, quam quae 10 circa Posonium excurrunt militares turmae, ne ulterius discurrant armati cohibeantur. Prouti enim neque a nobis, neque temere incoeptum est ita et non nisi alia occasio fuerit a nobis imposterum aut indiciae turbabuntur, aut continuabitur bellum. De caetero Sp^{lem} ac Mag^{cam} Do. 15 V^{ram} diutissime valere optamus, cui, ut in aliis gratificandi studia nostra parata sunt, ita et de lust[rat]ore petita, ut quod placuerit statuere possit, libenter ac libere concedimus.

Datae ex castris Caesareis, 22. Octobris. Anno 1605.

20 (Egykorú másolat, gr. Kemény József »Collectio maior manuscipitorum historicorum« XVII. k. 25. l. Erdélyi Nemz. Múzeum ltára.)

2025.

Bécs, 1605 október 23.

Mátyás főherczeg Bastának.

25 *Basta soll die ganze Particularität der Aufgebung Gran berichten.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 493. No. 96.)

2026.

Bécs, 1605 október 24.

30 Mátyás főherczeg Bastának.

Basta solle die Rheingrafische Compagnien dem Obristen Preiner zu Hülf schicken.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 493. No. 101.)

2027.

[Érsekujuvár, 1605 október 25.]

Homonnai Drugeth Bálint Bastának.

Válasz. A mint az ő, Mátyás főherczeg és Kolonich hitlevelét megkapja, kész közvetítőül fellépni uránál, Bocskaynál, de a dolog igen sietős, hogy megakadályozhassák a hadak kicsapásait.

Illustrissime Spectabilis ac Magnifice domine et pater observandissime.

Animum ex literis Do. V^{rae} cognovi cum honore magno. Itaque sine ulla mora literas sub bona fide datas Ser^{mi} 10 principis et Illustratis V^{rae} atque domini affinis a Kolonich qualibet hora expecto quamprimum ergo in sinum meum habuere, solus me per postam Ser^{mo} Stephano principi occurram et sic industria mea interposita restituam, futuraeque pacis inchoandae primum authorem me ipsum sta- 15 tuam. Nulla itaque mora procrastinetur, nam, si adventum Ser^{mi} Stephani principis, isto medio non praeveniemus, dum turmis suis copiose collectis comparebit diligentissime, milites ab excursionibus et plebem miseram ac flebilem, igne et ferro vix defendemus. Mature ergo occurrendum 20 est nobis, ne christianitas maiorem damnum, imo incomparabile damnum luat. Quod attinet ad excursiones militum iam habeo illorum curam. Sed voluntatem scribat mihi Illustritas V^{ra}, ut sciam, quidnam agendum sit.¹

Amicus servitor paratissimus et filius 25

Comes Valentinus Drugeth de Homonna.

(Egykorú más., bécsi hadi ltár HKR. 1605. Nov. 2. Exp.)

2028.

Bécs, 1605 október 27.

Mátyás főherczeg Bastának. 30

Basta betreff Beleitung mit Reuterei die zu der angestellten Friedenstractation verordnete Commissarien.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 493. No. 107.)

¹ Beküldve a táborból, 1605 október 25-én

2029.

Bécs, 1605 október 27.

Mátyás főherczeg Bastának.

*An Grafen Basta, soll dem Feldtmarschalch Mon-
5 signore Tilly mit 2000 Reutern dem Preiner zueschicken.*

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Reg. Prot. 214. k. 494. No. 108.)

2030.

Bécs, 1605 november 4.

A Bécsi udvari haditanács Bastának.

10 Die Fürstliche Durchlaucht, Herr Mathias *újolag
kéri jelentését*¹ *Esztergom eleste okáról, hogy a várból
kijött hadak elbocsátásakor a vétkeseket megbüntethessék.*

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Nov. No. 7.)

15 *Megjegyzés.* Ez a rendelet Bastát Bécsben érte, mert
29-én már ott találjuk, kedvetlenül sietve fel a szerencse nél-
küli harctérről.

2031.

Bécs, 1605 november 4.

Basta a Bécsi udvari haditanácsnak.

20 *Esztergomot őrsége a tisztek tudtán kívül adta fel a török-
nek, de a vétkesek közül csupán negyvenet tudott kinyomozni,
kiknek megbüntetését eljövetelekor utódjára bízta.*

25 La resa di Strigonia consta chiaramente essere stata
fatta di propria autorità de' soldati, senza alcuna saputa
de' capitani et offitiali, sì come appare per le informazioni
tolte dal colonnello Ferdinando Kolonitz e dal conte
Rheingraf, deputati da me per questo effetto, le quali
informazioni si sono lassate in potere del Mastro di campo
generale.¹

30 ¹ Először a 2025. sz. a. irattal október 23-án szőlítetták fel.

¹ A már ismert Tilly.

Quanto a i soldati, duoi giorni prima che io partissi dallo esercito per venirmene a questa volta, feci propor' loro dal colonnello Mersperg, che io volevo decimarli o vero, che essi mi consegnassero nelle mani gli autori di un tanto misfatto, perch' io pretendevo punire così 5 enorme delitto. Risposero i soldati, che la maggior parte degli autori di questa seditione erano restati con i Turchi ; tuttavia che vedrebbero se fra loro erano restati alcuni. E per quanto intesi la sera, mi assecuro, che ne erano presi da trenta o quaranta. Et io monstrandò non essere 10 sodisfatto di sì poco numero, lasciai ordine al Mastro di campo generale, che procurasse farne trovare degli altri, e trovandone o non trovandone di più, che se ne facesse esemplar castigo, tanto più havendo Sua Altezza ordinato, che se ne facesse particular dimonstratione. Ciò che poi 15 sia seguito non so, e voglio credere che il suddetto Mastro di campo generale non harà lasciato di eseguir l' ordine, che sopra di ciò li lassai. Nè io saprei qual sia stato il reggimento, che più habbia peccato in questo ; so bene che gli offitiali di ambi i reggimenti si tenevano grande- 20 mente offesi da lor soldati per questa deditione.

Le genti che arrivorno in campo del conte di Oettingen² erano da cinquecento sani, e degli altri reggimenti da 300 o 400, che secondo la relatione che io ne hebbi, facevano in tutto il numero di novecento persone sane, 25 senza i feriti e gli ammalati. E questo è, quanto io posso referire in questo particolare.

Di Vienna, li 4 di Novembre 1605.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1605. Nov. No. 7.)

[A] *Megjegyzés.* Ez ügyben — e jelentés nyomán is — Mátyás 30 főherceg szigorú vizsgálatot indított és 1606 februárius 1-én végeztette ki a bűnösöbbséket, a tiszteket és altiszteket lefokozásra vagy hosszabb rövidebb fogságra ítélvén.³

² Irva hibásan így : Etinghen.

³ A 34 vétkes tiszti és közlegény nevét és büntetésnemét 33 felsorolja Ortélius, Krónikájának (1613-iki kiadása) 153—157. l.

2032.

Róma, 1605 november 5.

Borghese Scipio b. államtitkár Bastának.

Válasz. Köszöni üdvözlését és támogatását igéri.

5 Il merito che ha V. S. con la Ser^{ma} Casa d' Austria
et con questa Santa Sede per haver lei faticato tant'
anni in servizio della christianità, la fanno non solo cono-
scere, ma stimar da tutti, et da me principalmente, che
sono stato affettionato sempre al suo nome. Per questo
10 rispetto mi si doveva l' amorevole dimostrazione d' animo,
che io vedo nella sua lettera delli 18 del passato,¹ con la
quale si rallegra meco della dignità del cardinalato;
s *biztosítom, hogy fia ügyéről sem feledkezem meg.*

Di Roma, li 5 Novembre 1605.

15 (Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 933. k. 3. l.)

2033.

Róma, 1605 november 11.

V. Pál pápa Bastának.

Válasz. Tudósítását köszöni. Fiáról mihamarább gondoskodik.

20 (Hiv. más. római vatikáni ltár, Arm. 45. vol. 1. fol. 157.)

2034.

Bécs, 1605 deczember 17.

Basta Borghese Scipio b. államtitkárnak.

Válasz. Köszöni jóindulatát és ígérését fia érdekében is, de
25 *már nem veheti igénybe, mivel nemrég meghalt.*

Io rendo gratie infinite a V. S. Illma della buona
volontà che per l' amorevolissima sua de 5 del passato ha
dimostrato verso di me¹ e resto perciò con ogni maggior

¹ Közöltük e kötet 2021. sz. a.

30 ¹ Ez Basta október 18-iki 2020. sz. a. levele.

¹ Ld. 2032. sz. a. szövegében.

desiderio di poterla riservire in qualunque occorrenza, si come [ne farò] ogni volta che da lei sarò fatto degno de' suoi comandamenti: se ben con la morte di mio figliuolo, chiamato da sua Divina Maestà, alcune mesi² sono, a miglior vita, è mancato quel mezzo col quale io speravo che tanto 5 più si dovesse accrescere la servitù mia verso di lei, non sendo gli altri duoi che mi restano inclinati punto a farsi huomini di Chiesa; etc.

Di Vienna, li 17 di Decembre 1605.

(Eredeti, római vatik. Borghese-Itár III. 7. c. köt. 264. l.) 10

2035.

[Bécs,] 1605 deczember 22.

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta betreff Verordnung eines Quartiers auf seine untergebene Compagnia. 15

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/2. k. 652.)

2036.

[Bécs,] 1605 deczember 24.

Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta betreff Abreitung sein und seiner Com-20 pagnie Reiter, so sich zu Feldt befinden. Bescheid. Der Kais. Maiestät Mustermeister, Sixt Meillin solle mit Herrn Grafen Basta bis zu Endt dies Jahrs vermüg seiner Bestellung, sowohl auch seiner Compagnien absonderlich abreiten, die Zeit des Feldtzugs dabei Graf Basta und sein Compagnia 25 zu Feldt sich befinden und ausser des Feldtzugs in Quartiern oder im Landt aufgehalten haben, onderscheiden und specificieren, solche Abreitung dem Kais. Hof Kriegs Rath neben seinen Bericht, wie es des Grafen Basta Praetensionen be-30 findet, fürderlichst übergeben.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 213/2. k. 654.)

² Itt nem is egészen két hónap értendő, mivel 1605 október 18-iki levelében fiáról Basta még mint élőről ír s lehet, hogy épp nemsokára e levelének kelte után (talán október végén) halt meg.

2037.

[Bécs, 1605 deczember vége.]

Basta emlékirata Rudolf császárhoz a magyarok és törökök ellen folytatandó hadjáratról.

5 *A hadfolytatás sikere három dologtól függ, t. i. pénz-, sereg- és élelemszerzéstől. Ezért először is különböző nemzetekből álló sereget kell felállítani, mert az egyféle nemzetből alkotott sereg soha sem tökéletes; de aztán fizessék is rendszeren. Mivel pedig a lovasság nehéz és nem bír a magyarral és törökkel versenyezni,*
 10 *fogadjanak kozákokat. A tiszteket jól meg kell választani s egy helyen hagyni, hogy a katonákat megszeressék, megismerjék és ők is őket. A zsold pontosan fizetendő havonként, hogy a katona ne legyen kénytelen zsákmányolni. Ezért állandó élelemről is gondoskodjanak, meg legalább 20 ágyúhoz való lóról, hogy ne*
 15 *ismétlődjék meg az olyan eset, hogy ezek hiánya miatt ne lehessen a viadalt folytatni s a győzelmet kihasználni. Ezzel az így összeállított és felszerelt haddal május havában meg kell előzni az ellenséget és Trencsén felé vonulva biztosítani a Vág völgyét s vele Morvaország határát. Aztán felégetve vele a felsőmagyar-*
 20 *országi részeket a Dunához kell húzódni, hogy a török támogatását is ellensúlyozzuk. Együttal megnyerendők a lengyelek, hogy északról betörve a hajdúk erejét kössék le. Végül a seregek s a fenti eszközök egyesültek legyenek, nem szétváltak, mint az elmúlt év folyamán.*

25 *Discorso del Signor Georgio Basta a Sua Maestà Cesarea sopra il modo di proseguir la guerra contra gl' Ungheri et Turchi.*

Volendo Sua Maestà [Cesarea]¹ continuare la guerra contro li Turchi et l' Ungheri insieme, si dovrà prima
 30 considerare molto bene a provvedere quelle cose, che sono necessarie per mantenerla. Et tra queste pare a me, che tre siano le principali, cioè: denari, gente et vettovaglie, nelle quali consiste il nervo et sostenimento di uno essercito.

Primieramente adunque, converrà risolversi a com-
 35 porre un' essercito, di più nationi insieme; con ciò sia cosa chè la competenza, la quale ordinariamente suole nascere tra le nationi, apporta sempre utilità grandissima

¹ Ezt és az alábbi szétszórt [zárójelben] közölt szavakat e »beszéd« római példányából vettük át ott, hol a bécsi szöveget 40 bővíti, színezi, habár ez teljesebb a rómainál.

al portatore della guerra, cercando l'uno a gara dell'altro di far di sè miglior prova. Oltre che un' essercito composto di una sola natione non si è già mai veduto [essere] intieramente perfetto, mancandoli sempre in esso alcune delle virtù requisite a darle total perfettione, perchè non una sola natione è atta ad ogni caso, ma come si vede per esperienza, questa vale a piede, quella a cavallo, una è habile alla piazza, l'altra all' uso del moschetto, questa vale nelli assalti et scaramucchie, et quella a mantenersi ferma in isquadrone. Talche da questo corpo composto [insieme] di diversi membri, ciascuno de' quali faccia la parte sua, non potrà aspettarsi, se non profitto. Et sopra questo proposito, lasciando [da parte] di raccontare li disordini invenuti quest' anno per la inobbedienza et malignità de' soldati,² onde perciò che è bene ovviare con 15 la diversità delle nationi a questo inconveniente, et evitare, che non stia in mano di una sola natione di poter per interessi particolari tentar qualche novità, come si è visto, sarei di parere, che si procurasse, che Sua Maestà invece di uno reggimento Alemanno,³ che ha pagato quest' anno, 20 ci desse 6 mila Italiani a piedi et mille archibuggieri a cavallo Valloni, o Francesi, et che il rè Cattolico aiutasse anche egli con due reggimenti di infanteria Vallona et altri mille cavalli [forastieri] et che si provvedesse del resto sino a 10 reggimenti delle proprie genti di questi paesi, come 25 è stato solito, tra quali vorrei, che si facesse levata di due reggimenti Alemanni Bassi, come di gente che è molto atta alla picca et al moschetto et che resiste alla fattict.

Non lascio di mostrare in tal particolare il grave danno, che riceve la fanteria Alamanna per conto delle arme, che 30 non è altro che una mancantia, la quale distrugge la soldatesca, et è cagione, che non si possono li soldati più rihavere, ancorchè le paghe corrano ogni mese, sì come habbiamo veduto ultimamente nelli reggimenti pagati da Sua S^{tà} et dal rè Cattolico. Però giudicherei esser bene, 35

² Itt az esztergomi őrég engedetlenségére czéloz s így ez emlékiratát 1605 végén írhatta bécsi magányában.

³ Mindkét kéziratában hibásan így: almeno.

che Sua Maestà Cesarea con assoluta autorità, levasse questo abuso, che è tanto dannoso, acciò chè il soldato potesse sostentarsi con la sua paga et non morirsi di necessità, come si è detto.

5 Et perchè la nostra cavalleria è pesante, come si sa et non è atta a seguitare l' Ungara et la turchesca, sarei di parere, che si cercasse di condurre almeno 2 milla Cosachi, et [in oltre] mille corazze bene armate, sotto buoni et sperimentati ufficiali, et altri 4 mila o 5 mila cavalli,
10 tra quali vorrei, che fossero mille arcobuggie a cavallo, Valloni o Francesi.

Risoluto che sarà di far levata del suddetto o altro maggior numero di gente, convenirà nella scelta delli ufficiali maggiori et minori, che doveranno governarli,
15 andar molto considerato et circonspetto, esaminando diligentemente il merito, il valore et l' esperienza loro, et quanto alli primi eletti che sarianno, non si doverà andarli mutando ogn' anno, se non per qualche [grave] accidente, perchè in questo modo saranno essi benissimo
20 conosciuti da' soldati, et essi conosceranno li soldati, et si piglieranno affettione. Et quanto alli secondi bisognerà avvertire molto bene et haver grandissima consideratione a non elegerli per favore, et a contemplatione di questo et di quello. Perchè venendosi poi al punto et alla prova,
25 non riescono conforme alla speranza, et così, perchè li errori fatti in guerra non patiscono correttione, il servitio del principe fra tanto ne resta di mezzo, come se fosse bisogno, si potrebbe addurre molti essempli.

Composto che sarà questo essercito provvisto di
30 buoni et sofficienti capi, sarà anco necessario pensare ad ostarle alle ruberie, che sino al presente sono seguite per non esservi stato il dovuto pagamento, provvedendo del danaro, col quale li soldati siano pagati ogni mese, acciò si possono castigare et ritenere alle loro bandiere. Avver-
35 tendo però di riformare il bagaglio in modo che il soldato possa vivere con la sua paga, limitando il numero de' cavalli et servitori, che doverà tenere tanto l' ufficiale, quanto il soldato, essendo cresciuto hormai tanto il lusso, che

ciascun vuole dietro tanto bocche inutili, che con il suo soldo è impossibile sostenersi, onde per necessità convien rubare. E quando sarà bisogno si specificherà a ciascuno, ciò che haverà da tenere, et in questo particolare del pagamento mi piace la provvisione di quelli, che vorrebbero, 5 che si eleggesse uno veditore, persona di buona conditione, [conscienza] et qualità, che avesse cura di pigliar mostra [et vedere] et tener conto che li soldati fossero pagati ogni mese, senza che alcuno, fuori da generalissimo, col suo luogotenente generale avesse a trattar seco. 10

Sarà perciò bene assicurarsi di questo danaro, col quale si darà anco ordine, che il campo sia abondante di vettovaglie et che vi siano carri a bastanza per condurre anco per terra, dove farà bisogno [in evento ch' occorresse di] scostarsi dal Danubio, per mantener a questo modo 15 l' essercito copioso di vivere, et fare altre provvisioni, con le quali deve sostentarsi un' essercito longamente in campagna. Converterà anco fare buona provvisione di cavalli per poter condurre almeno 20 pezzi di artiglieria in campagna con li suoi carri a sufficienza per le provvisioni neces- 20 sarie ad essi pezzi ; acciò per mancamento di esse incamminandosi qualche impresa, non si habbia da lasciare in abbandono, come è avvenuto quest' anno passato in Ungheria superiore, che per non haver vettovaglie, nè artiglieria, non si puotè seguire la vittoria. Et fu bisogno 25 lasciare l' espugnatione di Cassovia, la quale, se fosse stata presa, si saria costretto il nemico a ritirarsi di là da Tibisco et con occasione de' ghiacci si haverebbe forse [anco] potuto seguitare, et fare qualche altro progresso, la dove col mancamento dell' una et dell' altra delle 30 suddette cose, si è tirata la guerra in lungo, con la ruina di tanti e tanti luoghi, come ha dimostrato il successo delle cose seguite.

Preparato che si sia quanto ho detto di sopra, vorrei che si prevenisse il nemico, uscendo in campagna al principio di Maggio ⁴ con un' essercito alla leggiera, cioè di sei reggimenti di fanteria et di due o tre milla cavalli, et che li

⁴ Itt a következõ 1606-ik év májusára czéloz.

quattro altri reggimenti sino a dieci, che si fa conto di havere, et il restante della cavalleria si trovassero pronti alla fine di Giugno per infrescare l' essercito. Poichè chiara cosa è, che i primi reggimenti, che usciranno in campagna, andranno, secondo il solito, scemando et questo non sarà poco rinforzo allo essercito, et che con detto essercito alla leggiera si tirasse dritto verso Trencino, procurando d' impossessarsi di quel castello et passo sopra il fiume Vago, perchè con questa presa si verrebbe ad assicurare la Moravia, et con un buon presidio, che si lasciasse quivi di cavalleria et fanteria si travaglierebbe[ro] non poco quelle parti verso i monti chiamati la Fatra. Et fatto questo si penetrasse più a dentro nell' Ungheria superiore, sin dove si potesse andare, rovinando et abbruciando il tutto; perchè facendo così, chiara cosa è che li Hungari non si potranno mantenere in campagna senza grandissima incomodità. Dopo ritornare sopra il Danubio et aspettare dove sia per calare l' inimico, così Turco, come Ungaro et opporsi loro col maggior vantaggio, che sia possibile; perchè quando non si facesse altro, che impedirli di non poter fare impresa, sarebbe vittoria di non picciola importanza. Et in questa maniera si castigheranno li Turchi et Hungari a star insieme, perchè essendo tra loro, come si sa, incomportabili, non potrà essere, che tra essi a lungo andare, non nasca qualche gran dissensione.

Si potrebbe ancora, mentre le dette genti si metteranno in ordine, trattare con li Signori Polacchi, che con sette ovvero otto milla cavalli Cosacchi tentassero di molestar l' Ungheria superiore; perchè con tal diversione, senza dubbio si tireranno verso quelle parti li Haiducchi, che si trovano a queste frontiere, il che non sarebbe difficile, sapendo io molto bene, che non mancano personaggi Polacchi, che cercano di havere una tale espeditione.

Et questo è quanto per hora mi occorre dire così brevemente, lasciando da parte molte altre propositioni, che si potrebbero dire intorno a questa materia, che per diversi rispetti si tacciano, sì come anco si tace qual posto saria a proposito per pigliare, quando si risolverà di aspet-

tare l' inimico. Ma sopra tutto bisogna avvertire, che tutte le predette forze siano unite et non separate, come sono state quest' anno.

(Egykorú másolat, bécsi udvari könyvtár kéziratára 6549. k. 220—221. lapján és a római Vallicelliana-könyvtár N. 16. kötete 5119., 127. és 131—136. lapján, három különböző példányban.)

2038.

Róma, 1605 deczember 31.

Borghese Scipio b. államtitkár Bastának.

Válasz. Részvétét fejezi ki fia halála alkalmából. 10

Mi condolgo con V. S^{ria} della morte del figliuolo ¹ és vigasztalódást kívánva további szolgálatába ajánlom magamat.

Di Roma, li 31 di Decembre 1605.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 933. köt. 6. l.)

Megjegyzés. Ekkoriban Basta maga is betegeskedett. 15 Ferreri prágai nuntius írja ugyanis 1606 januárus 2-iki jelentésében: Il Basta, come Mre Serra havrà avvisato, fu assalitto d'apoplessia e megliorò, si intende che non è affatto risanato. Questo non è de i mediocri indicii de' nostri mali successi.² *Három nappal utána meg így ír róla megint:* Il 20 Basta nel settimo giorno della sua indispositione era caduto di nuovo in sonnolenza, ma con aiuto de vessicatorii si era rihavuto.³

2039.

Bécs, 1606 januárus 7. 25

Basta katonai bizonyítványa az Erdélyben is szolgált Comi István kapitány hűséges szolgálatáért.

Giorgio Basta, conte di Hust et Marmaros etc. governatore e capitano generale pro Sua Maestà Cesarea in Transilvania, e suo luogotenente supremo negli esserciti 30 di Ungheria etc.

¹ Erről Basta 2034. sz. a. leveléből értesült, mely tehát a nehéz téli idő daczára 13 nap alatt jutott el Rómába.

² Eredetije a római vatikáni Borghese-levéltár II. 170. kötete 13. l.

³ Ugyanott, a 21. lapon.

GIORGIO BASTA Conte di Rust, et Masomaris etc. Cav. e Cap. Gen. f. S. Ma^e Ces.
in Transilvania, e suo luogo supremo negli Eserciti di Vngheria etc.

Havendo il Cap. Stefano Comi servito a Sua Ma^e Ces.^a più tempo nelle guerre di Transilvania, e di Vngheria superiore, prima per lo spazio di nove anni in circa come soldato, Caporale, Alfero, e fuorusc della nostra Compagnia di guardia di Palloni, e di poi per lo spazio di vn' anno in circa come Capitano di una Compagnia nel nostro Reggimento di Palloni; et essendosi egli trovato in tutte le battaglie, e fazioni seguite in detto tempo, tanto nella sua Prov. di Transilv., come anco in Vngheria superiore, e dimostratosi in esse da valoroso, e buon soldato, rendendo sempre buon conto di se in tutte le occasioni, che se li sono presentate, con nell' obbedire come nel comandare. Perciò essendo noi interamente satisfatto del suo buon portamento, in testimonio di ciò habbiamo voluto accompagnarlo con le presenti nostre sottoscritte da noi, e sigillate col nostro maggior sigillo, in virtù delle quali lo raccomandiamo a Tutti li Officiali di guerra di qualunque Stato, grado, e preminenza si siano, che si incontreranno per dargli nostro in qualunque occorrenza di prestare al Cap. Stefano ogni aiuto, favore, et assistenza in tutto quello che gli facesse di bisogno. Dato in Vienna li 7. di Gennaio 1666.

BASTA

Giulio Amati Secret. Sc.

BASTA COMI ISTVÁN KAPITÁNYNAK ADOTT OLASZ AJÁNLÓLEVELE

(Bécs, 1606 januárius 7)

Havendo il capitano Stefano Comi servito a Sua Maestà Cesarea più tempo nelle guerre di Transilvania, e di Ungheria superiore, prima per lo spatio di nove anni in circa come soldato, caporale, alfieri e luogotenente della nostra compagnia di guardia di Valloni, e di poi per lo spatio di un' anno in circa come capitano di una compagnia nel nostro reggimento di Valloni, et essendosi egli trovato in tutte le battaglie e fattioni seguite in detto tempo, tanto nella detta provincia di Transilvania, come anco in Ungheria superiore, e diportatosi in esse da valoroso e buon soldato, rendendo sempre buon conto di se in tutte le occasioni, che se li sono presentate, così nell'obbedire, come nel comandare: Perciò essendo noi interamente sodisfatti de'suoi buon portamenti, in testimonio di ciò habbiamo voluto accompagnarlo con le presenti nostre sottoscritte da noi e sigillate col nostro maggior sigillo, in virtù delle quali la raccomandiamo a tutti li ufficiali di guerra di qualunque stato, grado e preeminencia si siano, acciò si compiaccino per amor nostro in qualunque occorrentia, di prestare al detto capitano Stefano ogni aiuto, favore et assistentia in tutto quello che gli facesse di bisogno etc.

Dato in Vienna, li 7. di Gennaro 1606.

G. Basta mpr. Giovanni Amati secretario mpr.

25 (Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Familienakten.)

Megjegyzés. Basta e katonai bizonyítványát szó szerint közöltük, mivel mellékelten fénynyomatú hasonmásban is bemutattuk, főleg — zászlókkal díszített sajtószertű — pecsétjeért, melynek ennél több lenyomata nem ismeretes; meg 30 azért is, hogy az olvasó megismerhesse az olasz betűvetést, mely egész önállóan fejlődött és teljesen elüt más népek egykorú írásától.

2040.

[Bécs, 1606 februárius eleje.]

35 Basta Mátyás főherczegnek.

Georg Basta intercediert für Capitän Spagna Ihne eine Compagnie unter der reducierten zu bewilligen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 215/2. k. 452. No. 27.)

2041.

Prága, 1606 márczius 6.

Basta Borghese Scipio b. államtitkárnak.

Ringratio V. S. Illma dell' humanissimo ufficio, che si e compiaciuta di far meco per la morte di mio figliuolo,¹ 5
és mindenkori szolgálatomat ajánlom.

Di Praga, li 6 di Marzo 1606.

(Eredeti, római vatik. Borghese-ltár I. 693—694. köt. 54. l.)

Megjegyzés. Basta e levele írásakor immár három hete volt a császári udvarban, hová Bécsből februárius 11-én ér-10 kezett fel² és első kihallgatásáról Ferreri pk. prágai nuntius 1606 márczius 6-iki jelentésében ezeket olvassuk: Il Basta hebbe udienza breve, persuase la pace, ma la pace armata, e uscì poi a dir i modi di mortificar i rebelli e ricuperar Strigonia. Sua Maestà sentì ogni cosa molto voluntieri e le ri-15 spose parole di molto amore e di stima, del suo valore, e che se ne voleva servire. (Eredetije a római vatikáni Borgheselevéltár II. 170. kötete lapszámozatlan részében.)

2042.

[Prága], 1606 márczius 6.

20

Basta Mátyás főhercegnek.

Graf Georg Basta intercediert für Hansen Putzen seiner zu Feldt und in Oberungarn geleisten Dienst zu geniessen zu lassen.

(Kivonat, bécsi hadi ltár, Exp. Prot. 215/2. k. 483. No. 18.) 25

2043.

Prága, 1606 márczius 15.

A Csehországi helytartótanács Bastának.

Rescript mit der Bewilligung zur Aufnahme Basta's in den Herrenstand und die Landsmannschaft Böhmens. 30

(Eredeti, bécsi K. u. k. Adelsarchiv.)

Megjegyzés. E cseh nyelven írt és az 1606-ik esztendő Judica-vasárnapja utáni szerdán kelt oklevél szövegét nem közölhetjük betű szerinti szövegében, mivel az említett levél-35 tár aktáit csupán kivonatolni szabad, lemásolni nem.

¹ A bíboros részvételelét ld. kötetünk 2038. sz. a.

² Florio Czézár 1606 februárius 13-iki jelentéséből; a modenai áll. ltár Germania 59. csomagjában.

2044.

[Prága, 1606 márczius 31.]

Basta a Prágai udvari kamarának.

*Extract aus Herrn Georg Basta Schreiben, des Herrn
5 Bathori Schrecken und Todesgefahr,¹ auch Verordnung
eines Lehen auf das Kriegsvolk, welche zu Fall seines Ab-
gangs seine Güeter in Ihr Mt. Gewaltsamb defendiert und
erhoben werden mügen betreff.*

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Prot. Exp. 1606. fol. 218.)

10

2045.

[Prága, 1606 április közepe.]

Basta Rudolf császárnak.

*Miután vallon lovasezredét elvették tőle s nagy szűgyenére
másnak adták, kéri, adjon neki vagy akár Károly fiának egy
15 gyalogezredet.*

Sacra Cesarea Maestà.

Il conte Georgio Basta con ogni reverentia fa sapere
alla Maestà Vostra Sacra^{ma} come li mesi passati, avanti
che egli uscisse in campagna li fu senza alcuna precedente
20 occasione levato il suo reggimento di Valloni e concesso
ad altri. Nondimeno premendo, come sempre ha fatto,
molto più nel servizio della Maestà Vostra, che in qualsi-
voglia suo particolare interesse, se n'andò in ogni modo
all' essercito, attendendo a servir fedelmente, secondo
25 il suo solito. E perchè egli per la suddetta cagione si trova
molto interessato così nell' utile, come nella reputatione,
per essergli stato tolto detto reggimento in cospetto del
mondo, onde può facilmente cadere nel pensiero degli
huomini che detto conte Basta habbia demeritato in alcuna
30 cosa, però se ne ricorre alla Maestà Vostra Cesarea e la
supplica humilissimamente che resti servita nella prima
espeditione da farsi, di concederli un reggimento d'infanteria
o per se stesso, o per Carlo suo figliuolo, come più piacerà

¹ Ez itt valószínűleg a négy esztendő óta a Prágához közel-
35 eső csehországi kis birtokán visszavonultságban élő Báthory Zsig-
mond valamelyik veszedelmes balesetére vonatkozik, melyről
bővebben nem tudunk.

alla Maestà Vostra, la quale sicome mediante tal concessione farà conoscere a ciascuno, che ella con la sua imperial clementia e benignità sa riconoscere et honorare i servitori suoi, esso Basta ancora riceverà tutto per una particular gratia dalla Maestà Vostra, alla quale prega di Dio lunga e 5 felicissima vita.

Di Vostra Sacra Cesarea Maestà

fedelissimo servitore

Georgio Basta.

Háttlapján : Alla Sacra Maestà Cesarea dell' Imperatore 10 humillissima supplicatione del Conte Georgio Basta.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. 1606. Juli. 21. Exp.)

Megjegyzés. Basta e könyörgését Rudolf császár 1606 április 20-án küldte le Bécsbe Mátyás főherceghez, tájékoztató jelentését kérve az ügyről, »warumben Ihme die Compagnien genum- 15 ben und dem Rheingrafen gegeben worden«. A főherceg az ügyre nézve 1606 május 19-én Molart Jánostól és Trauthson Pál Sixtustól kért jelentést s ezek kiemelik benne majdnem egyhangulag, hogy Basta vallon lovas századát az ő tudtával vették el tőle, mivel fellázadt volt és Bastának nem akart 20 engedelmeskedni és a főherceg parancsára rendelték volt — a felkelők közeledtének hírére — Érsekújvár védelmére, de csak miután óvatosságból előbb Bastát megkérdezték, hogy nincs-e kifogása ellene, a mire ő ekkor teljesen megnyugtató szóbeli nyilatkozatot adott. Mivel azonban Breuner Seifried Kristófra 25 hivatkoznak, mint a kinek utasítására cselekedtek, a bécsi hadi tanács 1606 június 20-án ezt is jelentéstételre szólította fel, a ki jelentésében azt írta, hogy a főherceg rendeletére neki sikerült hosszas rábeszéléssel rávenni Bastát századának átengedésére, de hogy azóta mi van vele, nem tudja. . 30

2046.

[Prága, 1606 július közepe.]

Basta Rudolf császárnak.

Ismételten könyörög, hogy rendeljen szakaszának valamelyes helyet és rendes fizetést, mert neki magának már nincs 35 semmi jövedelme és családját is alig képes eltartani.

Sacra Cesarea Maestà.

Havendo il luogotenente della compagnia del conte Basta, dopo la venuta di esso conte a questa Corte, suppli-

cato in Vienna più volte, acciò gli fusse assegnato quartieri per trattenersi con la compagnia et aspettare il suo pagamento, poichè quel di Senizza già deputatoli (per quanto si è inteso) è distrutto e senza vivere e foraggi di sorte
5 alcuna, finalmente dopo due mesi e mezzo d'instanzia ha ottenuto la risposta, che la Maestà Vostra vedrà qui introclusa.¹ Per il che detto conte Basta è sforzato di ricorrersene alla benignità della Maestà Vostra et rimostandole reverentemente i fedeli servitii fatti dalla predetta
10 compagnia, così nella Transilvania, come altrove, dove si è presentata la occasione, senza ch' ella si sia voluta già mai accostare con li altri alterati, humilissimamente supplica la Maestà Vostra, che in consideratione di ciò resti servita di comandare, che sicome è stato osservato con le
15 altre compagnie, sia concesso ancora a questa qualche quartieri, acciò li soldati possino vivere et aspettare il pagamento de' loro avanzi et il supplicante in tanto non venga a ricevere danno così notabile e nella reputatione, e nell' utile, come faria, se si levasse lo stipendio a detta
20 compagnia, i servitii della quale et i suoi verso la Maestà Vostra non pare al conte Basta che habbino meritato questa remunerazione, ritrovandosi egli massime ne' termini, che tutto il mondo sa, havendo speso nel servizio di quella quanto haveva et non sapendo più dove metter mano ad
25 un soldo, per mantener la sua famiglia et aiutarsi nella sua lunga infirmità. Sopra di che sperando egli che la Maestà Vostra con la sua solita clemenza havrà il conveniente riguardo, resta pregando Iddio che le doni lunga e felicissima vita.

30 Di Vostra Sacra Maestà Cesarea

fedelissimo servitore
Georgio Basta.

Hátlapján: Alla Sacra Cesarea Maestà dell' Imperatore humilissima supplica del Conte Georgio Basta per la sua
35 compagnia.

(Eredeti, bécsi hadi ltár HKR. 1606. Juli. 21. Exp.)

¹ Hiányzik, nincs meg.

2047.

[Prága, 1606 augusztus eleje.]

Basta Rudolf császárnak.

Könyörög, fizettesse meg a kamarával régi követelését, mert immár esztendejénél is több, hogy nem kap semmi fizetést, pedig 5 nagy családjával úgyszólván vendéglőből és adósságra kénytelen élni, most pedig a kamara hosszas hadi szolgálataiért semmi-vel sem akarja jutalmazni.

Sono già circa sei mesi, ch' io mi ritrovo in questa Corte,¹ aspettando il fine de' miei negotii, per i quali ho¹⁰ supplicato più volte la Maestà Vostra Cesarea, acciò restasse servita di comandarne la speditione. Ma poichè in tanto tempo non ho mai havuto risposta, nè veduto conclusione alcuna, sforzato di nuovo me ne ricorro avanti di quella, e la supplico humilissimamente, che si¹⁵ degni far qualche dichiarazione intorno alla mia persona, acciò ch' io possa per tempo provvedere alle cose mie. E perchè ho condotta tutta la mia famiglia in Praga, e mi ritrovo in gran necessità, per esser più di un' anno, che non ho ricevuto cosa alcuna a conto del mio soldo, non²⁰ ostante ch' io avanzi grossa somma, tanto per denari imprestati per servizio della Maestà V^{ra}, come per quel che tocca al mio stipendio, ritrovandomi qui, si può dire all' hosteria, con grossa spesa, alla quale è impossibile il poter resistere, supplico la Maestà V^{ra} con ogni reve-²⁵renza, a voler ordinare alla Camera, che mi sborsi di presente qualche somma di denari a conto de' miei avanzi, acciò ch' io possa intrattenermi; e che per il restante del mio credito mi sia data qualche assegnatione sicura, mediante la quale io venga pagato di detti avanzi.³⁰

Supplico ancora la Maestà V^{ra} che resti servita di dichiarare il mio soldo per quel tempo che sono stato governatore in Ungheria et in Transilvania: con haver risguardo alla qualità de' miei servitii fatti per la maggior parte in campagna, a fine che la Camera possa tirare³⁵ avanti e mettere in saldo i miei conti, il che per non esser stata fatta ancor tal dichiarazione, non ha sino a

¹ Basta t. i. februárius 11-én ért Prágába.

qui possuto fare. Che tutto riceverò per gratia particolare dalla Maestà V^{ra}, alla quale prego da Iddio lunga e felicissima vita.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, Prager HKR. 1605. No. 99.)

- ⁵ *Megjegyzés.* Könyörgését Basta két hónap mulva újra megismételte (jóformán ehhez hasonló szavakkal, de harmadik személyben fogalmazva), mert abban már azt írja, hogy nyolcz hónapja van a császári udvarban ; de mivel ennek sem volt foganatja, négy hónapra reá újra sürgette (egy német folyamodványban) 6000 forintnyi fizetése mellé még havi 300 firt pótlékot is kívánván, a mit minden hadatviselt fővezér megszokott kapni.²

2048.

[Prága, 1606 augusztus 11.]

- ¹⁵ Basta emlékirata Rudolf császárhoz a bécsi béketárgyalásokról.

Ha békét is köt, ne bízzék az ellenségben, hanem kövesse II. Fülöp példáját, meg Zsigmond magyar királyét s ne bizakodjék kivált a magyarokban, kiknek nincs hitük s nem is tartják meg, a mire magukat kötelezik. Bocskay áruló : Istene és királya
²⁰ *ellen, mert különben nem szövethetne a törökkel, hanem ellene fordulna és hibáit bocsánatot kérne királyától, támogatná a keresztyénség nagy ellenfelének leverésére irányuló munkájában. A helyzetet csak jegyverrel lehet segíteni, mert nem talál Magyarországra s a magyar lázadók elleni harczra az a sokszor felhozott*
²⁵ *példa, hogy Németalfölde a hosszú, véres háború után még erősebb lett, mint volt ; mert itt mások a viszonyok és tartós béke csak eredményes győzelem után remélhető. Főlséged a német birodalom támogatásával mindig fog találni reá kellő pénzt, csak kevesebb tisztet nevezzen ki s nagyobb legyen a rend, a hadak*
³⁰ *ellátása és a takarékoság mint eddig volt. Csak gondoljon I. Béla bölcsességére, Korvin Mátyás vitézségére, V. Károlyra, a ki 35 esztendőn át folytatott háborút, vagy a francia királyoknak a kálvinisták leverésére irányuló harczaira s ebből merítsen bizalmat a háború folytatására. Hiszen a mint a magyarok elvesztik*
³⁵ *vezéreiket, rögtön megadják magukat ; csakhogy a magyarokat vasvesszővel és erős kötőfékkel kell kormányozni, nem nyájasággal, ámbár már nincsenek olyan férfiak, a melyenek Hunyadi János és Mátyás seregeiben küzdöttek. A töröktől nem kell tartani, mert Ulászló és II. Lajos király végzetes halálának is meg*
⁴⁰ *volt a maga oka ; hiszen I. Ferdinánd is, ha nem küzd 38 éven*

² Mindhárom tévesen került Bastának Mátyás főhercegrez 1925. sz. a. 1605 május 20-iki leveléhez csatolva, talán mert abban is fizetéseért könyörög.

át II. Szolimán és Szapolyai János ellen, bizonyára egész Magyarországot elveszti. Példáját fia: Miksa is követte, két tüneményes tehetségű hadvezérettől, Schwendi Lázártól és gróf Zrinyi Miklóstól támogatva s mivel Rudolf császár eddig is két őse tetteit igyekezett követni, itt az alkalom, hogy leverje a lázadókat és törököket, kiken hadvezérei eddig is sok győzelmet arattak. Diadala most is bizonyos, kivált, ha Erdélyt békében megtartja s benne első sorban a székelyeket megnyeri s a szomszédos országok vajdáit is támogatva, a lengyelekkel is fentartja a barátságot. Ha pedig személyesen állana a hadak élére, mindenfelől sietnének támogatására; sőt úgy megnyerné népeit, miként egykor Imre király, a ki pusztá vesszővel kezében ment végig bátyja táborán és vége lenne a török hatalmának.

Sacra, Augusta e Regia Maestà.

Se io havessi potuto venire alla presenza della Maestà 15 Vostra, come lo desiderava, haverei obbedito a quanto ella degnò i giorni a dietro di comandarmi, per due volte co' l mezzo de' suoi ministri, ch' è d' intendere il mio parere intorno a quello che sin' hora è stato negotiato con gl' Ungheri, co' l Bochkai e co' Turchi; ma l' infermità non 20 mi permette, che nè anco io mi ci faccia portare. Onde, sperando pur di ricevere qualche miglioramento co' l tardare, mi è convenuto mostrarmi, ma non volontariamente, contumace. Hora che Carlo mio figliuolo, m' ha detto a nome della Maestà V. ch' io per lui rappresenti 25 il mio concetto sopra materia tale in scrittura, e che la terrà appresso di lei, rimanendole, se di vantaggio più posso, obbligato per la confidenza, che la Maestà V. resta servita di tenere della sincera et intensa mia devotione; liberamente anco per humilissima gratitudine, con la 30 penna riverentemente le dico, che bisogna, volendola a compiutezza servire, il che indubitatamente brama l' animo mio, gire delineando alla Maestà V. s' ella ha da credere alle parole di costoro, e se si ha da confermare la pace, che pare che si sia conchiusa. Intorno a che sappia, che 35 il rè Filippo secondo nell' acquisto del regno di Portogallo co' l quale tiene a freno la Francia, l' Inghilterra e l' Irlanda, fec' egli promettere dagl' ambasciatori suoi ad alcuni principali Signori portughesi monti d' oro, se l' aiutavano in tale occasione, il che seguì: ma diman- 40

dando essi convenuto guiderdone, fu sentenziato per coscienza, ch' essendo egli herede di quella corona, se ben le pretensioni sue furono servite dall' armi, non pur loro si doveva alcuna mercede ; ma ch' erano divenuti
5 rei di morte ; non gl'havendo volontariamente dato quello, che gli perveniva : per non deviare tuttavia dall' usare la sua solita benignità e clemenza, gl' assolveva dalla pena della meritata morte. Da che si raccoglie (dissero, quei consiglieri) che il prencipe è ben tenuto alle conventioni,
10 ch' egli ha co' sudditi suoi, sempre che di cause civili si tratta ; ma là dove vien tra il particolare suo interesse, per giusta ragione di stato, ch' è la vera cognitione del proprio, e convenevole mezzo per lo vantaggio, e non mentito beneficio di esso stato, egli non viene obbligato,
15 se non in quanto gl' è in piacimento, essendo giusto quello, ch' è necessario e necessario quello, ch' è giusto. Poichè dunque nel governo degli stati si ha sempre riguardo all' utile meglio, che ad altro ; et molti huomini co' l falso nome di giustitia spesse volte pensano a scelleragini
20 grandi, avviene, ch' essi con le confederationi e con le paci vanno mascherando i loro pensieri, coprendo le inimicitie con la simulatione dell' amicitia ; fin che l' occasione et il tempo contrario affatto li palesino. Non si trovò mai Sacra Maestà, che a coloro, che hanno in
25 dispreggio la ragione humana e la divina, e la fede, mancasse cagione di scelleratamente squarciare i legami delle confederationi e delle paci, uscendo d' improvviso tal' hora in campagna a dannosa guerra. La vigilanza e la diffidenza sono i nervi della prudenza, e chiunque non
30 si fida dell' inimico, non riceverà mai danno alcuno : non si tenga lontano il sospetto in tali affari ; non giovando alcuna volta a sufficienza il credere a gl' occhi proprii, di che volendo gl' antichi lasciare misterioso ammaestramento, finsero che Mercurio con la sua prestigiosa armonia chiudesse i cent' occhi ad Argo ; mentre
35 l' inimico finge di pacificarsi, fabbrica machine per la guerra.

Baiazette figliuolo del primo Amorate, Signore de' Turchi, havendo con maravigliosa prosperità soggiogata

la Tracia, la Tessalia, la Macedonia, la Focide e la Beotia, e minacciando di passarsene nella Bulgaria, Sigismondo rè dell' Ungheria mandati gli ambasciatori, lo pregò a non volerlo travagliare. Egli con astuto consiglio gli trattenne in discorsi d'accomodamento, ma senza dar 5 loro assoluta risposta, in fin tanto, che insignoritosi di tutta la provincia e fattili chiamare in una gran sala, e co' l detto mostrando loro varie qualità d' arme, superbamente disse, che quelle erano le sue ragioni per entrare ne' confini della Bulgaria, e di essa impatronirsi. La qual 10 risposta confuse talmente e sbavagliò in maniera le cose del rè che mostruosamente formato un' essercito di varie nazioni, hebbe la rotta sì notabile a Nicopoli, dalla quale pur salvatosi egli, non si tenne sicuro fuggendone in Constantinopoli, nè in Rodi, nè meno nella Dalmazia, 15 e nella Croatia appena: e cagionò essa sconfitta, che ribellandosegli gl' Ungheri, lo facessero anco prigionero. Quest' Ungheri, che negotiano con la Maestà V. non hanno fede, e però non sono tenuti ad osservarla. Hanno per guida il mancamento della religione, ch' è padre 20 dell' empietà; riducasi alla memoria la Maestà V. quello che tante volte io le ho scritto, mentre fui governatore della superiore Ungheria, e quanto gliene scriveva parimente Ferrante Gonzaga a me succeduto: costoro sono ribelli, facendo resistenza a' giusti, e religiosi comanda- 25 menti della Maestà V. e tanto maggiore fassi la scelleragine, quanto più in publico se ne veggono gl' effetti.

Bochkai è da me esattamente conosciuto, e veramente dico, ch' egli è traditore, non mostrando di far quello, ch' ei fa, et secretamente facendo ciò che mostra 30 di non fare. Egli è traditore, havendo scritto a' Turchi, et da loro havendo ricevuto risposta, senza licenza della Maestà V. Egli è traditore confidando con essi, e co' Tartari, inimici della christiana fede, e dell' imperio, in conseguenza e della Maestà V^{ra}, suo rè, et i confederati 35 sono d' un medesimo volere. Egli è traditore, non havendo vietato non pur ch' essi vengano nell' Ungheria, anzi chiamati e gl' uni, e gl' altri, guerreggiando con l' avito

loro contra l'essercito della Maestà V. Et in fine egli è traditore contra di Dio, essendo al suo rè traditore. Nè questo dico io, perch' egli habbia scritto alla Maestà V. di me cose ignominiose ; nulla stimando la mendace e viperina sua lingua, ma risoluto di ben morire, nè meno mi preme d' essere dal fasto mondano abbandonato : pesami ben sin all' anima, ch' egli non sia per osservar quanto promette ; anzi sarà ingrattissimo alla Maestà V. per la gratia, ch' essa sola può fargli ; a lei sola ancora e non ad altri, essendo serbato il farla ; poi che il suo errore è mortale. Il bassà di Buda,¹ senza il quale il Bochkai, e gl' altri ribelli non si movono, e da lui hanno il consiglio è sì astuto, come perfide e vile, e vorrebbe vendicarsi in qualche maniera dell' oltraggio, che si reca a petto d'haver ricevuto nella ritirata ad Edelin, et nella vituperosa sua fuga nella rotta di esso Bochkai dopo due giorni dall' essercito della Maestà V. ricevuta : ei n' arrabbia, ei ne sta angosciato ; nè è da credere, che sincera intentione l' inviti a trattar di pace ; il quale negotio più mi concentra nel sospetto ; mostrando i ribelli, che ella non si possa a conchiuder con essi, la dove non v' habbiano consorti i Turchi ; se avesse animo sincero, si ritirerebbero sotto l' Auguste ali imperiali, chiedendo de gl' errori passati affettuoso perdono ; e fedelmente servendo alla Maestà V. spenderebbero la vita loro, e de' figliuoli per cacciare gl' inimici comuni di tutta l' Ungheria, conservandola a Dio primieramente, al rè loro et a se medesimi (che pur se stessi vendono, vendendola con negotiationi tali ad essi Turchi), il che seco non si porta le difficoltà, che vengono rappresentate da gl' interessat nel privato e proprio comodo. Lo scudo della salvezza d' uno stato è la Maestà dell' imperio ; questa illesa si conservi e si sciolga, anzi co'l ferro si tagli nodo. Nè dubiti la Maestà V. che non sia per rimanere vittoriosa di tutti i nemici suoi : la più possente legge della natura è il desiderio di voler vivere in quiete, nè questa possono godersi i precipi com-

¹ Budai basa ekkor, 1605 október eleje óta Kadizade Ali pasa, másodszor.

piutamente ; se però dal riflusso degli stati vien lor concesso, se non dopo giusta guerra e dopo gloriosa vittoriosa. E perchè ho udito, che alcuni son per rappresentare alla Maestà V. ch' oltre modo sia divenuta immensa la mole della guerra, e perciò si dovrebbe gire atterando a poco 5 a poco, la dove ciò non si possa fare in un colpo solo dalla riconciliatione co' ribelli, e dalla pace co' l Turco, dicendo che il rè Filippo trovò negl' ultimi giorni della sua vita d' haver consumato cinquecento trentatre milioni d' oro nella guerra della Fiandra, e che nulla, o ben poco si era 10 fatto ; essendo divenuti maggiori gli Olandesi di prima, guerreggiando ; rispondo, ch' egli è pur troppo vero ; ma noi non siamo in caso simile, essendo quella pratica molto differente da questa ; nè sarebbe cresciuto il male tanto colà, se nel nascimento della sollevatione di Brilla, 15 che fu debolissimo, et il primo moto, i chirurghi più riguardanti al proprio senso, che all' utilità publica et al servizio del loro prencipe, havessero applicati alla picciola piaga rimedii per sanarla, e non tali, che s' incancherisse al fine : male va pur uno stato, sempre che il 20 governatore con lo sfogare i suoi capricci, et essercitare la crudeltà, non pregia di deformatlo, tenendo per fermo di riporlo su buoni termini con le maniere da lui solo trovate ; et pensando, che non vi sia delitto, che non possa essere superato dall' autorità sua. Il duca d' Alba 25 si vantava d' haver fatto per la mano d' un sol carnefice morire diciotto mila persone ; nè volle essere da lui dissimile Don Federico suo figliuolo, havendo in otto giorni fatta tagliar la testa a più di tre mila persone d' Arlem, ancor che se gli fosse resa a mercede. Onde per la piazza 30 correva un fiume di sangue et havendo di più fatti abbruciare nelle chiese i soldati, che quivi sotto la sua parola eransi ricovrati. Ma oltre quei fieri accidenti, l' assenza e la lontananza del rè hanno accresciuta, e per sempre terrano viva la fiamma della guerra nella Fiandra, ond' 35 essa si può paragonare alla lotta d' Anteo con Hercole. Non hebbero quei tumulti l' origine dal cangiamento della religione ; se ben per varii disegni ne fu preso il pretesto,

che poi dallo sdegno nutrito et invigorita la irritata necessità ne formò horribile e pubblico smembramento dalla chiesa Romana de' Paesi bassi.

Il precincato sotto di cui si reggono molti stati è
5 simile ad una gran tela, che con varietà di fili si va tessendo, onde al tessitore convenga esservi diligente molto et oculato, acciò che un filo non se ne rompa, un' altro non sia tagliato, e non se ne scompigli un' altro : o conquante arti nuoce un malvaggio ministro al suo Signore,
10 e più scaltrite divengono esse, sempre che il danno rimane con sottile coverta d' oro celato ; e quanti ve ne sono, che non potendo apertamente vendicarsi di lui per qualche ricevuto disgusto, lo vanno ne' pericoli intralciando in
15 gl' amici a pena se ne può liberare, et in tanto viene a perdere parte del suo potere. Io già tra questi non mi sono ; onde havendo ricevuto sempre dalla Maestà V. nobilissime gratie, favella humilmente la gratitudine mia et il desiderio, ch' ella si goda l' imperio e i regni, e quello
20 dell' Ungheria in particolare con meritato riposo. Nè questo (creda la Maestà V. a me, suo fedelissimo servitore) non chiedendo altro la conditione, nella quale si trovano le cose nostre, si può ottenere, se non con la guerra, con gl' instrumenti della quale si anderà fabbricando il Tempio
25 della pace e quella hoggi, che fa i progressi suoi sotto al vessillo della giustizia è tanto necessaria, quanto questa ; anzi la pace avvilita si rimane senza il vigore della guerra. Io non ho l' ingegno afferrato dall' inquietitudine ; nè sono da' proprii affetti affascinato ; onde di continuo
30 io vada intrecciando facci per accendere fiamme di guerra, nè mi riputerò mai una buona pace per dura servitù ; nè è credibile, ch' io abborisca quella quiete, che in premio di quarantacinque anni, che porto l' armi, mi si deve ;² la onde, se a tutto ciò s' ha da credere, come la ragion lo
35 comanda, devesi anco per sicuro tenere, ch' io la verità rappresenti alla Maestà V. e dirò sempre, che non si debbono

² Ez érdekes kijelentése szerint Basta 1561-ben állott be katonának.

posare l'arme, se non dopo un' assicurata pace, dopo una vittoria intiera e per una honorata morte. Mi si proporrà : chi vuole guerreggiare, bisogna, che sia possente d' arme e danari ; et io rispondo, che la riputatione d' un gran prencipe amato e riverito somministra in buona parte, quanto fa di bisogno ; non mancheranno alla Maestà V. danari, sempre che siano impiegati realmente nella guerra, nè se facciano tante particolari distributioni, et tante imborsationi, onde a gl' esserciti manchino le necessarie cose, recandosi a gran pericolo il farne poi provvisione, quando si è accerchiato dall' inimico ; la fedelissima e potente Germania ne sarà sempre liberale tesoriera ; ma numero minore d' ufficiali vi si richiederebbe, e perseveranza maggiore nel servire de' soldati ; ordine migliore ci vuole, e che quei non ambiscano d' essere accompagnati da squadroni di seguaci, che gran parte de' danari e delle munitioni consumano fuori di proposito. Non paia alla Maestà V^{ra}, humilmente la supplico, troppo ardita questa penna, s' ella va segnando particolari, de' quali per l' addietro da altri forse non ha ricevuto contezza, et i quali nè anco l' haveranno rappresentato, che Bela primo, essendosi sollevata grandissima turba d' Ungheri, sfacciatamente importunandolo a permetter loro, che si vivessero conforme all' antica religione de gl' antenati loro, ei saggiamente chiedendo tre giorni di tempo a rispondere, e fattigli assalire all' improvviso, rimase sconfitta la maggior parte ; nè meno, che Mathias Corvino rè solo dell' Ungheria, subito ricevuto lo cetro, uscì coraggiosamente in campagna contra a Federico Terzo imperadore, per ricuperare la corona dell' Ungheria, furtivamente portatali co' l figliuolo Ladislao di Elisabetta già moglie d' Alberto, contra i Boemi in un medesimo tempo, e contra a Mehemet secondo ; e vittorioso ne rimase di nuovo co' Turchi, e co' Boemi a persuasione di Paolo secondo Sommo pontefice reggia ; et ancor che Casimiro rè di Polonia per Vladislao suo figliuolo rispetto alla corona della Boemia con essercito di Polacchi, di Rasciani, di Boemi e di Tartari in numero di sessanta

mila, uscito della Polonia, si ponesse in campagna Mathias con tutto ciò incontratolo nella Slesia con otto mila guerrieri solamente, ma tutti huomini scelti a cavallo, fatta provvedere Vratislavia di vittovaglie e di munitioni, ne' borghi d'essa accampossi, ne volle mai uscire a battaglia reale; anzi per mostrare, ch' ei poco pregiava quell' essercito, ad altri formidabile, fatto fabbricare su le mura della città un teatro di legno, quivi stavano dame e cavalieri a carroleggiare e danzare, mentre nella campagna si scaramucciava; dalla quale fattione tornando ferito alcuno Unghero, era dall' amata sua donna medicato.

Questo è un' essemplio di gran consideratione; che un rè, ma prudente et animoso guerriero, con poca gente snervasse quasi sempre le forze de gl' inimici suoi, astringendoli a pregarlo di pace: nè già teneva egli scrigni ripieni d' oro; anzi trovandosi in campo, nè havendo, onde sodisfare a' soldati delle lor paghe, invitati da lui i capitani nel suo padiglione al giuoco delle carte, e quivi gran parte della notte impiegando, vinse loro tutti i danari, ch' havevano; sì che la seguente mattina compì, per quanto poteva, con essi; ma con benigna maniera l' attione, accompagnando, se non al bisogno, al compiacimento almeno de' soldati. So ben io, che la Maestà V. sono passati trent' anni, ch' ella l' imperio Romano e due regni regge,³ da nubilosa lontananza con possenti ordigni a se trahendo le passate cose, da quelle ammaestrata con ferma e soda mano le presenti volge, con acuto e divino sguardo l' avvenire prevedendo. Onde nel ricercare tra le gloriose imprese di Carlo Quinto, troverà che nel giro di trentacinque anni, quasi sempre guerreggiando, ancorchè con intrepida resolutione, vietasse affatto, che i falsi dogmi di Luttero nè si leggessero negli stati al suo diadema soggetti, nè si predicassero, fu astretto al fine ad impugnare, e da vero l' armi contra a precipi principali protestanti; nella quale impresa fu dal potentissimo braccio di Dio favorito; sì che tutti sotto al giogo egli pose. Sa parimente la Maestà V. che

³ Jól tudta, mert Rudolf 1578-ban lépett trónra.

ne' giorni del fanciullo Carlo Nono, rè della Francia, alcuni prencipi francesi e Luigi di Borbone in particolare, prencipe di Condè, loro capo, al quale per beneficio di quel regno sarebbe stato meglio il dare la morte, regnando Francesco Secondo, essendo convinto e condannato 5 per reo d' offesa Maestà, incominciarono a favorire le diaboliche inventioni dell' Apostata Beza ; sì che disputossi in pubblica assemblea della religione : fu concessa la libertà della coscienza, numerose divennero le squadre de' Calvinisti ; presero l' arme ; astutamente entrarono 10 in Orleans ; quivi nella chiesa di Santa Croce trassero dal sepolcro il cuore del rè Francesco, e l' abbruciarono. Andati a Clery, gettarono a terra e sminuciarono la statua di Luigi Undecimo nella chiesa di Nostra Dama ; riducendo in cenere le reliquie del suo cadavero ; non lasciando 15 luogo nella Francia, dove da essi non fossero rappresentate tragiche e miserabili attioni. In fine Carlo fu astretto d' adoperare il ferro, ma in più possente maniera delle passate, e felicemente gli successe, havendo nella notte della solennità di San Bartolomeo, fatto per quanto fu 20 possibile per all' hora tagliar a pezzi tutti gl' heretici della Francia. Se la Maestà V. non delibera d' adoperare, e risolutamente contra costoro l' armi, che però siano maneggiate dal Consiglio, tra l' humane cose la più divina, ma accompagnato dal favore celeste, senza il 25 quale egli diviene insano, Ella diverrà loro schiavo, e pigli l' ammaestramento di Carlo Quinto, il quale discorrendo in Amboisa co' l rè Francesco, gli disse : *Voi et io comandiamo a genti sì fiere e sì ripiène di mali humori, e precipitose, che se noi non ci facciamo la guerra 30 al' un l' altro per mortificarle, esse senz' alcun dubbio la faranno a noi.* Così se la Maestà Vostra non guerreggia e non castiga questi ribelli, a lei daranno grandissimi travagli ; troppo sono sottili le arti loro ; troppo penetranti et oltre modo efficaci : nè dubito punto, che rima- 35 nendo la plebe de gl' Ungheri senza capi, non sia per starsi prostrata a regii cenni di lei, et humilmente riceverà i sacri dogmi della vera cattolica religione : ciò in poco

tempo si può eseguire ; ma ben non vi si ponga la mano, se prima, e con celerità non sono pronti et apparecchiati tutti i convenienti ricapiti. Gl' Ungheri non hanno da essere governati con la piacevolezza, ma ben con la verga
5 di ferro più tosto e con duro freno. Rappresentisi alla Maestà V. che se bene ha l' Ungheria nelle viscere oro et argento, et altra qualità di metalli in gran copia, grani, vini, armenti e tutto quello, che al vitto si richiede, non ha ella più la candidezza della religione ; hanno coloro
10 abbandonato Iddio, e da lui son anco abbandonati : la continenza e la fede di colà sono sbandite, e l' humiltà, che con la nobiltà de gl' antichi Ungheri girano a paro. Non vi sono più le numerose schiere di gravissimi prelati e d' esemplari sacerdoti, nè quei principali Signori, vera-
15 mente nobili di linguaggio, per le virtù risplendenti, e per riguardevoli ricchezze ; nè vi sono in fine huomini simili a quei valorosi soldati et a quei saggi capitani, che guerreggiarono con ammirabili maniere sotto gli stendardi di Giovanni e di Mathia Corvino. Il Turco è sempre rimasto
20 perditore nell' Ungheria, la dove si gli sia risposto, come si doveva : nè quì mi s' opponga la rotta ricevuta da Sigismondo a Nicopoli, da Vladislao primo a Varna, e dall' ultimo Lodovico a Mohaci ⁴ che ciò al primo non sarebbe avvenuto per avventura, se i cavalli, da quali
25 erano scesi i Francesi per combattere del pari a piedi co' Turchi, superstitosamente temendo di sovverchiarli, ritornati, e di carriera liberi divenuti a' quartieri, non havesero indutti gl' Ungheri, che vi erano alla guardia a vedere, ch' essi Francesi ne' quali era il maggior nervo
30 della gente, et in essi più che ne gl' altri confidavano, fossero stati tagliati a pezzi ; onde confusamente e senza occasione fuggendosene, inanimirono i nemici non ancora vittoriosi, per lo che facendo gran sforzo e raddopiate le strida, e della cagione di ciò accortisi i christiani, per-
35 duto il coraggio, rimasero quasi tutti su 'l campo ; nè al secondo, s' ei pur troppo voglioso, sovverchiando con l' ardire il senno, non havesse voluto non ricordarsi de'

⁴ Szedve hibásan így: Mongaz.

saggi consigli datigli da Giovanni Corvino ; nè il terzo sarebbe soffogato nel pantano rimaso, con perdita del picciolo essercito suo di ventiquattro mila soldati, se incapace dello scettro, tiranneggiato da malvaggi ministri, che con gl' artigli li vuotarono l' erario, onde non si ⁵ poterono fare le bisognevoli provvisioni, non fosse anco stato da pertinace consiglio, dalla ignoranza e temerità di lui orgogliosamente nata, spinto ad importunamente opporsi all' inondatione dell' essercito di Solimano, vittorioso già di parte dell' Ungheria, della Schiavonia, della ¹⁰ Croatia, e trionfante de' tributi della Moldavia e della Transsilvania. Ricordisi la Maestà V. che Ferdinando, avo di lei, se con intrepidezza ripiena de gl' heroici spiriti innati nella gloriosissima Casa d' Austria, per trentaotto anni continui non avesse guerreggiato con Solimano, ¹⁵ con Giovanni Zapolia favorito da quello, e con quasi fosse altro, ch' aspirava di levargli di testa la corona dell' Ungheria, facilmente intiera al Turco ella rimaneva : divenne essa corona all' hora hereditaria di questa invitta prosapia, nè la Maestà V. n' ha perduto il possesso per la ²⁰ seguita ribellione, non dipendendo ella da gl' Ungheri, ma sì ben essi, et anco contra lor voglia dipendono da lei ; nè possono trasferire giurisdittione nel Bochkai, che non havevano ; essendo divenuti rei d' offesa Maestà. Imitò Massimiliano il padre [suo] per quanto egli visse, ²⁵ non pure spaventato dall' arme dello stesso Solimano, nè del vaivoda di Transsilvania Stefano figliuolo del già Zapolia, ⁵ ma ne riportò memorabili vittorie, servito da due fulmini di guerra principalmente, oltre a gl' altri, da Lazaro Schvendi e dal conte di Sdrino : ⁶ Ond' è ³⁰ ragionevole, che se la Maestà V. è stata sin hora imitatrice della virtù paterna, et dell' avo, del zio, e di quanti furono nella felice progenie loro innestati, per un secolo intiero vittoriosa e trionfante, nella presente occasione, et la maggiore, che dopo che ha lo scettro in mano se le ³⁵

* János Zsigmond, kit főleg a törökök a keresztségben nyert második nevéől : Istvánnak szoktak nevezni.

* Szigetvári Zrinyi Miklós.

sia fatta incontro, ella afferrandola nella chioma, più vigorosa si mostri con lo schiacciare il capo a' ribelli, e debellando il Turco.

Nella giusta cagione della guerra è posta la base
5 della vigorosa speranza di conseguir la vittoria ; si maneg-
giano con sicurezza le armi, le quali però senza Iddio
non vincono, et la giustitia, come scudo a' pericoli s'op-
pone ; il che si conobbe, essendo rimasi sotto Vienna
otto mila Turchi dell' essercito di Solimano. Tralascio le
10 vittorie da Carlo Quinto ottenute, ma in sua vece s'anno-
verino quelle della Maestà Vostra, e standosene ella nella
Regia, molte volte felicemente venne il Generale Auer-
sperg a battaglia co' Turchi nella Croatia, Assan bassà
con molti beghi si affogarono nella Culpa con rotta della
15 maggior parte del loro essercito ; il simile avvenendo al
rimanente nell' istesso fiume al ponte dell' Vria : rimase
vittorioso il Tieffenpach del bassà di Buda con acquisto
di molte fortezze, e fu vittorioso con esso pur il Ser^{mo}
Massimiliano del medesimo bassà, con perdita di sedeci
20 mila Turchi verso Hatvan ; non tengo proposito del
numero de gl' affogati nella Sava ; ma che non superando
esso bassà il fatto, nè il bassà di Temisvar co' l' beglierbei
della Grecia, che poco dopo dall' essercito pur della
Maestà V. guidato da esso arciduca, furono nell' istesso
25 luogo con perdita affatto delle lor genti uccisi : buon
numero di piazze occupate da Turchi riacquistò pur
Massimiliano nella Croatia, i Rasciani co' Serviani sot-
trattesi dal giogo Ottomano con la valorosa guida del
Tieffenpach tagliarono a pezzi più di tre mila Turchi,
30 e quali straggi n' habbiano fatto il Moldavo, il Valacco
et il Transsilvano, ne serbano gl' amici loro lagrimosa
memoria. La Maestà V. non ha mai perduta alcuna piazza,
se non per tradimento ; nè meno a forza d'arme è per-
perderne, se al mio parere ella degnerà appigliarsi ; e non
35 avvenga, come al glorioso suo padre, il quale non dando
orecchie al prudente consiglio dello Schvendi, di non
pacificarsi con Solimano, che se ne mostrava desideroso,
dall' interesse astrettovi trovò poi la non credenza sua.

perigliosa molto. Habbiasi la Transsilvania amica et in essa principalmente si conservino i Siculi in fede. Habbiasi la Valachia et habbiasi la Moldavia, e s' aiutino, e si favoriscano i vaivodi loro in ogni maniera; procurisi d' acquistare e di conservare buona intelligenza co' 5 Polacchi, acciò che ciascuno dal suo lato impedisca il passo a' Tartari; nè mancaranno alla Maestà V. prudenti e coraggiosi capitani stranieri, che la serviranno. Carlo Quinto mandò a Ferdinando il marchese del Guasto servito da Martio e da Camillo Colonna, dal conte di 10 San Secondo, dal conte Torniello, dal Castaldo, dal Maramaldo, dallo Stipiviano e dal marchese Pallavicino. Ma se la Maestà V. heroicamente risolve d' uscire ella in campagna, verranno a servirla i prencipi della Germania, i prencipi dell' Italia, la nobiltà Francese, i migli- 15 ori soldati che guerreggino per lo rè di Spagna, e sarà parimente da Dio accompagnata. Emerigo rè dell' Ungheria astretto di risponder con l' armi ad Andrea suo fratello, servito da gl' Ungheri sempre anhelanti a cose nuove, et addolorato, che la primogenitura di quello gli togliesse 20 lo scettro, nel giorno della battaglia, vestito d' habito regale, postasi la sacra corona in capo, nella destra mano tenendo lo scettro istesso, e cavalcando verso l' essercito inimico, messo piedi a terra, intrepidamente incominciò a camminare per ciascuna parte del campo, facendo con 25 gravi parole di correttione e di Maestà ripiene conoscere a' guerrieri a lui contrarii, qual scelleratezza fossero essi per commettere, stringendo l' armi contra al lor prencipe naturale, e perchè lo sguardo e l' irata voce del prencipe suole spaventare i malvaggi, essi, come dissero, da occulta 30 virtù divina superati, gettate le armi, humilmente gli dimandarono perdono. Non tema la Maestà Vostra de' moti nell' Italia, non pericolerà la nave di Pietro: Christo Signor nostro priega per lui. Stringasi pur santa lega, spinganosi possenti armate in mare; danneggi una la 35 costa di Barbaria, l' altra porti le armi a gl' Albanesi et a gl' altri popoli christiani oppressi dal Turco, correranno a migliaia a' liti; le piglieranno, e con generosa

prontezza si solleveranno ; in maniera che battuto da tutti i lati, rimanerebbe ecclissata affatto la sua crescente luna ; sarebbe sotterrato il nome Ottomano, diverrebbero le meschite vere case di Dio ; si pianterebbe l' adorata
 5 Croce del gran Costantino per tutti i regni, che cotesto potentato tiene : et io per singolarissima gratia rinvirito, porterei queste mie ossa a veduta del Santissimo sepolcro di Christo.

(Spontoni »Historia della Transilvania« cz. id. műve 314—322. l.)

10 *Megjegyzés.* Midőn a bécsi békét tárgyalták, a régóta betegeskedő Bastát szélütés érte és Rudolf császár engedelmével 1606 május 26-ikán üdülésül a karlsbadi fürdőkebe ment.⁷ Nyugalmasan nem folytathatta azonban gyógykezelését, mivel visszahívták, mert a császár véleményét kívánta az időközben (1606
 15 június 24-én) megkötött bécsi békéről s a további teendőkről, ám maga nem hagyhatván el betegyát, fenti beszédét mondta tollba.⁸ De hogy az uralkodó kedvét teljesítse — úgy látszik — mégis felment elébe augusztus 11-ikén és röviden ismertetve birodalma határainak állapotát s azt a veszélyt, melynek
 20 ő Fölsége elibe néz, ha nem folytatja a háborút,⁹ átadta írásban közölt emlékiratát is, melyen ugyan (ott, hol előadásába hazánk Árpádkori történetéből vesz példákat) erősen látszik Spontoni tudákos bővítése és foltozgatása, de azért a különben szép munka mégis csak Basta nevéen ismeretes.

25 ⁷ Spontoni id. m. 314. l. nyomán.

⁸ Basta audienciája napját Ferreri pk. prágai nuntius Borghese b. államtitkárhoz intézett 1606 augusztus 14-iki jelentéséből tudjuk, hol erről a következőket írja : Alli 11 anco il Basta hebbe udienda da Sua Maestà e li fece un breve discorso del stato
 30 delle sue frontiere e della ruina che sovrastava, se Sua Maestà non si risolveva di armarsi quanto prima, e rendersi sicuro a gl'accidenti, e di pace, e di guerra. Sua Maestà mostrò d'aggradire tutto quello che li disse, e li comandò che dovesse trovarne il Consiglio secreto l'istesso giorno et esplicar più diffusamente tutte queste cose.
 35 Così fu fatto, et furono anche chiamati Monsu di Tilly, il conte di Sulz, il colonnello Mersperg et il Colonitz vecchio. Il parer comune è stato che convenga armarsi contro l'instabilità et inganno delli inimici et assicurarsi per questa via della pace,¹⁰ ma le esecutioni non so quali seranno. (Eredeti, a római vatikáni Borghese-
 40 ltár II. 158. kötetében.)

⁹ Ferreri pk. prágai nuntius írja ugyanis 1606 május 29-iki jelentésében : Venerdi mattina parti il conte Basta per andarsene a certi bagni vicini a questa città due giornate. Sua Maestà le ha fatto scrivere che non si trattenga molto. (Eredetije a római vatikáni Borghese-levéltár II. 170. kötete lapszámozatlan részében.)

¹⁰ Másszóval a titkos haditanács teljesen elfogadta Basta javaslatát, kinek legalább ez az elégtétele meg lett, nehéz helyzetében.

2049.

Prága, 1606 szeptember 5.

Basta Farnese Ranuccio parmai herczegnek.

Tornandosene in Italia, per rivedere le cose sue, Giovanni Canapari vassallo di V. Altezza et mio familiare, 5 che mi ha servito da cinque anni in Transilvania et in Ungheria superiore, *kegyeibe ajánlom*, perchè è giovane, che in tutte le fattioni dove si è ritrovato et particolarmente a Strigonia in difesa del forte di Santo Tommaso ha fatto sempre honoratamente il suo dovere, *a miért* 10 *előnyösen alkalmazhatja.*

Di Praga, li 5 di Settembre 1606.

Külczíme: Al Ser^{mo} principe, il S^r duca di Parma etc. Mio Signore.

(Eredeti, parmai állami levéltár, Carte Farnesiane.) 15

2050.

Prága, 1606 október 27.

Basta Miksa főherczegnek.

Kéri, adjon neki ajánló levelet Rudof császárhoz, melylyel személyesen kérhesse sok évi fizetéshátraléka megfizetését, a mit 20 *nem tud semmi módon elérni az udvari hivatalokban és keserűen panaszkodik arról a hálálanságról, melylyel sok évi szolgálatait jutalmazzák, holott megnyugtatta azokat a tartományokat, melyek kormányzására Németalföldről behívták és rendelték.*

Se io sono stato assai più tardo, che non era mio 25 debito in fare humilissima reverenza a V. Altezza Ser^{ma}, la supplico a scusarmene et a credere ciò non essere proceduto per mancamento alcuno di reverente osservanza verso la Sua Ser^{ma} persona, ma più tosto per colpa della mia lunga infirmità et delle molte persecu- 30 tioni, che mi hanno ridotto in estrema miseria. Ero venuto a questa Corte Cesarea per sollecitare la spedizione delle cose mie et per supplicare (come ho fatto più volte) a Sua Maestà che si compiacesse di farmi pagare de' miei avanzi. Ma in un' anno che sono qui,¹ non veggio ancora 35

¹ Csak általánosságban értendő, mivel a prágai udvarba az év elején (tehát csupán tíz hónapja) jött fel.

effetto alcuno di conclusione intorno a' miei negotii, anzi sono fuora di speranza di conseguire non solo quello, che mi si deve per il tempo del mio servitio, ma di rihavere nè anche ciò che di miei proprii denari contanti ho sborsato in servitio di Sua Maestà al presidio unghero, ch' era in Lippa et Jenõ, al quale non volendo esso uscirne altrimenti, et non sendo nell' erario pecunie da sodisfarlo, acciò quella provincia venisse totalmente in potere di Sua Maestà, pagai volontariamente buona somma, come apparisce per li obblighi de' commissarii Cesarei, che tengo appresso di me. Nondimeno questi miei persecutori, per attraversare et impedire le cose mie, hanno dato a credere a Sua Maestà che io habbia li cofani pieni d' oro, la qual cosa come possa essere, lasserò io giudicare a coloro, che sanno l' integrità mia conosciuta per lunga prova, i quali possono considerare, che nel governo di Transilvania esercitato da me, non havrei possuto (quando bene ne havessi havuta intentione) ammassare tanto oro, quanto essi malignamente si sforzano di persuadere altrui ; atteso che, quelle poche somme di denari, che per qualche occasione furono mandate dentro, non vennero consegnate a me, nè ch' io me ne interessesi giàmai : et le altre, che dalle città di detta provincia furono pagate in pena della loro rebellione, pervennero in mano delli pagatori et ministri Cesarei, che le hanno poi distribuite secondo gli ordini datili, quali credo, che potrianno mostrarsi ogni volta, che sia bisogno ; oltre che nel tempo del mio governo furono mandati commissarii da Sua Maestà in detta provincia, i quali havendolo io sollecitato et procurato per desiderio, che le cose mie restassero in chiaro, fecero diligente inquisitione sopra di ciò ; ma sì come le mie attioni furono sempre honorate e degne di un fedelissimo servitore di Sua Maestà, non trovarono in che attaccarmi.

Tuttavia non ostante questo, io mi ritrovo quì tra tanto senza trattenimento alcuno ; et aggravato da spese insopportabili, mi vado consumando a poco, a poco ; et se bene ho supplicato più e più volte a Sua Maestà,

nondimeno o che la detta Maestà, com' è da credere, non vegga le mie domande, nè sappia le mie necessità rimostrate da me a più riprese, o che qualche malevolo faccia contro di me sinistro ufficio, in questo mentre io non vengo a ricevere risposta alcuna; et questa è la 5 ricompensa de' travagli et pericoli, che io ho sofferti per tanto tempo in servitio di Sua Maestà.

Lascio da parte di raccontare il torto fattomi già, nell' havermi levato senza occasione alcuna il mio reggimento di Valloni et datolo ad altri, senza pagarme del 10 dovuto soldo et il mal trattamento usato verso la mia compagnia che mi era restata, la quale havendo sempre servito così bene et fedelmente a Sua Maestà in tutte le occorrenze, senza essersi voluta trovar giamai in alcun mottino, ultimamente in luogo di pagarla, come è stato 15 fatto a molte altre, anzi per consumarla et rovinarla del tutto, con solo quattro mesi di paga, di cento et tanti, che ne avanza, e senza voler dar cosa alcuna a me, nè a gli uffitiali, è stata mandata a Giavarino et a Comar a morirsi di fame. 20

Concludo in somma, che quì sono stimati così poco i miei servitii, che dove tutti gli altri, che hanno servito a Sua Maestà, ancor chè per meriti et per tempo inferiori a me, mi sono nondimeno passati innanzi in havere havuto intera sodisfattione di tutte le loro pretensioni, et io solo, 25 che posposi sempre qualunque mio particolare interesse al servitio et all' utile di Sua Maestà et che in suo prò impiegando etiamdio le proprie facultà, li ho riacquistate et conservate le provincie, et nella mia partenza lassatele pacifiche et obbedienti al giogo della Maestà Sua, 30 vecchio et infermo, sono hora lasciato indietro, come servitore inutile et di nessun merito, per essere astretto finalmente con mio dolore, per non divenir *favola del mondo*, che vede sì poco apprezzarmi, a tornarmene là onde venni, ancorchè dovessi andarmene mendicando il 35 pane; sì che meglio per me saria stato, che Sua Maestà mi avesse lasciato là dove io mi trovavo, che chiamandomi (com' ha fatto) in queste parti, comportare che io

sia hora trattato in questa maniera con tanto pregiudicio della reputation mia.

5 Hora, poichè le cose mie si trovano a così strani termini, ho voluto innanzi ad altra mia nuova resolutione, ricorrere a V. Altezza Ser^{ma}, come a mio benignissimo et singular Signore, supplicandola humilissimamente, che con la stessa bontà, con la quale altre volte si è degnata honorarmi di molte gratie, resti hora servita di concedermi qualche lettera di raccomandatione per Sua Maestà
 10 Cesarea, dando ordine che sia consegnata a me, acciò la possi presentare a suo tempo, nella quale abbracciando gratiosamente la protettione mia, faccia instantia appresso la detta Maestà per la sodisfattione de' miei avanzi et per la resolutione degli altri miei negotii, confidando che
 15 l' autorità di V. Altezza et la prontezza, con che mi assecuro che sia per fare questo ufficio a favor mio, mi apporteranno quel giovamento, che io desidero et spero di ottenere col mezzo di quella. Di che sì come resterò io particolarmente obbligato all' Altezza V^{ra}, così anco questi miei
 20 figliuoli con indelebil carattere conserveranno perpetuamente in loro grata memoria di gratia tanto singulare etc.
 Di Praga, li 27 di Ottobre 1606.

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

2051.

25 *Prága, 1606 november 3.*

Basta Mátyás főherczegnek.

Apportatore della presente sarà Francesco Bisztrai de Asguth,¹ il quale nelle revolutioni dell' Ungaria superiore ha servito sempre fedelmente a Sua Maestà
 30 Cesarea et a V. A. Ser^{ma} et io particolarmente, mentre mi ritrovavo con l' esercito ad Eperies, mi sono valsuto alcune volte dell' opera sua, havendolo mandato al campo de' nemici, acciò mi sapesse dar relatione delle forze et disegni loro, il che esegui con ogni prontezza, senza

35 ¹ Sárosmegyei község.

guardare a pericolo alcuno per il servizio di Sua Maestà, a miéért kegyeibe ajánlom.

Di Praga, li 3 di Novembre 1606.

(Eredeti, bécsi hadi ltár, HKR. Exp. 1606. Nov. 58.)

2052.

5

Innsbruck, 1606 november 6.

Miksa főherczeg Bastának.

Válasz. Részvételet érez sorsa iránt és írt érdekében a császári udvarba.

Vix credideris, quantopere nos epistola tua com-¹⁰
moverit.¹ Si in nostra potestate res sita esset, facile huic
incommodo remedium foret. Sed, ut tamen constantem erga
te affectum agnoscas, id quod in nobis est, tibi libenter
impertimus, literas nimirum ad Suam M^{tem} et praecipuos
consiliarios, Liechtensteinium et Molart,² ita quidem dili-¹⁵
genter perscriptas, ut quid in illis a nobis addi vel desi-
derari potuerit, non videamus. Reliquum tantum unum
est, effectus videlicet, quem optare tibi potius, quam
praestare nostrae facultatis est. Caeterum qua possumus
te gratia prosequimur; etc. ²⁰

Datae Oeniponti, 6. Novembris. Anno 1606.

(Fogalmazvány, innsbrucki ht. ltár, Ambraser Akten.)

2053.

[Prága, 1606 deczember 2.]

Basta a Prágai udvari kamarának. ²⁵

Bitt umb einen Passbrief auf Wein und Fahrnus.

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Prot. Exp. 1606. fol. 817.)

Megjegyzés. Basta e csekély kérését az udvari kamara
úgy látszik rögtön teljesíté, mivel egyidejüleg (1606 deczember
2-án) adták meg neki a kivánt útlevelet, melyről a következő ³⁰
kivonat szól: Passbrief für Herrn Georg Basta auf ein Fassel
Wein bei 6 Eimer, sambt etlichen Tüchern und Seidenwaren,
die ungefähr bei einem Centen im Gewicht halten mächten.
(Kivonat, bécsi Kpü. ltár Prot. Reg. 1606. fol. 463.)

¹ Ld. kötetünk 2050. sz. a. szövegében.

35

² A főherczeg ezekhez és Rudolf császárhoz egyidejüleg írt levelében is a legszebb szavakkal méltatja Basta érdemeit s kéri olvasatlan vagy elfeledt beadványának mielőbbi kegyes elintézését. ³⁵

2054.

Bécs, 1606 deczember 2.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Mivel adósságát Breuner Kristóf még nem fizetheti meg, legyen
5 továbbra is rövid ideig türelemmel és ne zaklassa oly erélyesen.*

Lieber Basta. Bei mir beklagt sich der Kais. Maiestät Rath und Niederösterreichischer Kammer Präsident Seyfried Christof Breiner Excellenz in Underthänigkeit, wie dass Ihr Ihne wegen Bezahlung des durch Euch im negst-
10 verschiehen 605. Jahr zu Bezahlung des umb . . . gelegene Meuttersche Kriegsvolks auf sein, Breiners Credit und von Handen gegebne schuldige Obligation dargeliehen Silbergeschmeids stark und unaussetzlich dringen sollet. Nun ist weniger nit den Herrn Breiner Freiherr bishero bei diesen
15 gefährlichen Zeiten sich hin und wieder in Geltshandlungen eingelassen und seinen Credit dargestärkt, dass man das im Lande liegende Kriegsvolk zum Theil contentirn und wegfertigen könne, dahero gedachten Breiner Euch verobligiertermassen zu befriedigen und mit dem Gelt auf-
20 zukommen nit wohl möglich gewest. Ersuech Euch derwegen hiemit gnädigist, Ihr wollet Euch bei so beschaffener Sachen nach ein kleines Gedulden und auf Ihne ferner so stark nit dringen. Er wirdet sich möglichst dahin befeissen, damit Ihr mit ehistem kündet contentiert und
25 ohne fernere Beschwer gehalten werden. Hierzue ich Ihme dann selbst alle gnädige Assistenz leiste. Und dieses ab Euch hinwieder mit Gnaden, damit Ihr Maiestät ohne das wohl gewogen, erkennen will.

Geben Wien, den 2. Decembris. Anno 1606.

30 (Fogalmazvány, bécsi Kpü. levéltár, Hoffinzen 13646.)

2055.

Prága, 1606 deczember 10.

Basta Miksa főherczegnek.

Támogatását hálásan köszöni és igyekszik megszolgálni.

35 Se per molti altri segni veduti da me in diverse occasioni, io non havessi conosciuto interamente, quanto sia

la benignità di V. Altezza Ser^{ma} verso di me, la sua humanissima lettera ¹ basterebbe per rendermene certo, poichè con tanta dimostrazione dell' affetto suo, ha voluto concedermi assai più, che non le ho domandato, scrivendo in mia raccomandatione non solo a Sua Maestà Cesarea, ⁵ ma ancora al Sr Carlo Liechtenstein et al Sr Ernesto di Molart, consiglieri della suddetta Maestà; *a mit hálásan fogadok.* Hanno già li miei negotii per i caldi ufficii fatti da V. Altezza Ser^{ma} in favor mio cominciato a prender buon principio, ² al quale confido che corrisponderanno ¹⁰ anco i mezzi et il fine, come si deve sperare dall' autorità di un tanto intercessore; etc.

Di Praga, li 10 di Decembre 1606.

(Eredeti, innsbrucki ht. levéltár, Ambraser Akten.)

2056.

15

Prága, 1607 januárius 22.

Basta kívánságai V. Pál pápától, a neki felajánlott pápai szolgálat elfogadása iránt.

Pretensione del conte Basta dovendo andare al servizio di Nostro Signore. 20

1. Che Sua Santità si compiaccia di far procurare il consenso dell' imperatore, perchè havendo il conte le cose sue in queste parti, et i suoi negotii non essendo ancor terminate a questa corte, desidera sì per questo, come per ogni altro rispetto, che la condotta segua con buona ²⁵ gratia della Maestà Cesarea.

2. Che il suo titolo sia Luogotenente generale di Santa chiesa et non d' altri, se ben' egli in effetto servirà sempre sotto l' Eccellentissimo Francesco fratello di Sua Sta, ¹ ma non sotto ad altra persona. 30

¹ Közöltük e kötet 2052. sz. a.

² Ezt abból következtette, hogy legalább az udvari kamarában végre összeírták azt, a mivel neki évek óta hátralékos volt! Ez a jegyzék igen tanulságos és azért munkánk második felében szószertint közöljük. 35

¹ Borghese Ferencz pápai hadvezér.

In questo ho voluto dichiarazione più larga per tutti li accidenti. Dice che servirà anco sotto qualche Ser^{mo}, ma più volentieri sotto fratelli di N. S^{re} ovvero V. S. Illustrissima.²

3. Che la Sta Sua conforme alla bona volontà, che
5 dimostra verso detto conte si degni d'accomodare un suo figliolo di età di anni 18 in circa.³

*Li ho detto, che non è materia questa da convenire, ma si rimetta a N. S^{re} et a V. S. Illustrissima.⁴ Credo che se li può tra tanto procurare un luogo in qualche collegio et
10 darli speranza di provvederlo con bona occasione.*

4. Quanto al suo soldo supplica Sua Sta humilmente a non lo voler trattare peggio di quello, che sia in queste parti, dove ha di stipendio ogni mese fiorini due mila e seicento di questi, che sono circa due mila scudi d'Italia,
15 ordinando che questi siano effettivamente pagati ogni mese.

5. Che N. S^{re} li trattenga sei lance spezzate a 25 scudi l'una, 25 alabardieri et 4 trombetti, et inoltre un capellano, un medico speciale, segretario et aiutante.

6. Che Sua Sta resti servita di farli sborsare anticipatamente in Praga due mesate a conto del suo soldo, acciò possa quì dar sodisfattione ad alcuni suoi creditori et mettersi all'ordine per il viaggio.

7. Ch'ogni volta, che la Sta Sua per causa di pace, od altro si risolvesse di licentiar detto conte dal suo servizio,
25 sia obbligato oltre tutto quello, ch'avanzasse di suo soldo di farli pagare in nome di donativo tre mesate di più, acciò, chè con essa habbia comodità di potersi ritirare in qual parte più li piacerà.

Kivül: Con le lettere delli 22 di Gennaio 1607 di Praga
30 in cifra. D[ecifrata] li 4 di Febbraio 1607. Ris[post]a con la cifra de li 10 di Febbraio 1607.

(Eredeti, római vatikáni Borghese-ltár II. 155. k. 247. l.)

Megjegyzés. Basta akkor határozta el magát, hogy elhagyva a császári szolgálatot a Szentszék szolgálatába áll,

35 * Ezt Ferreri vercelli pk. prágai nuntius írta magyarázatúl hozzá, a miért *dült* betűvel szedettük.

* Basta megmaradt két fiának idősebbike: Károly.

* Borghese Scipio bíboros államtitkár.

midőn 1606 elején Prágába jöve, meggyőződött arról, mily ridegen fogadják és jogos követelései teljesítése elől is elzárkóznak.⁵ S valahányszor kellemetlenkedése volt a császári miniszterekkel, mindig előhozakodott szándékával a nuntiusnak,⁶ a ki többször is írt erről a Szentszéknek, mely végre az 5 év végén azt az utasítást adta neki, hogy tárgyaljon vele, de csak magától, mintegy saját kezdeményezésére, a nélkül, hogy valamire köteleznék magát.⁷ Mikor azonban a velenczések magatartása a Szentszék iránt hirtelen fenyegetővé vált, 1607 első napjaiban Borghese bíboros államtitkár már külön¹⁰ futárral kívánta Basta föltételeit,⁸ melyeket ő Ferreri prágai nuntiusal egyetértőleg állapított meg s küldött Rómába. Ez a fenti érdekes irat előzménye és rövid története. — Bastának benne felsorolt kívánságaival foglalkozva Borghese bíboros államtitkár februárius 10-ikén felelt és utasítására¹⁵ Ferreri nuntius a 2058. sz. a. szerződést kötötte meg 26-ikán Bastával, melyet összehasonlítva a fentiekkel, kitűnik, hogy mit teljesíthetett s fogadhatott el belőlük a Szentszék.

2057.

Prága, 1607 februárius 7.

20

A Prágai udvari kamara Bastának.

Passbrief für Herrn Basta auf 2 Wagen schweren Wein.

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Prot. Reg. 1607. fol. 72.)

⁵ Erről Ferreri pk. prágai nuntius legelőször 1606 márczius 27-ikén írt ekként: Il Basta sarà sempre pronto a servire in tutto 25 quello che le verrà comandato per servitio della Santa Sede, quando qui non ci sia occasione per lui. (Eredetije a római vatikáni Borghese-levéltár II. 170. kötete lapszámozatlan részében.)

⁶ Így pl. Ferreri 1606 május 22-ikén megint így ír: Il Basta ha mostrato meco che se fosse richiesto, verrebbe a servir N. Sre 30 perchè fu sempre poco d'accordo col Monte in Fiandra e vorrebbe — dice egli — darle qualche lettione; ma io temo che l'imperatore serebbe difficile a lasciarlo. (Sajátkezű eredetije a római vatikáni Borghese-Itár II. 170. kötete lapszámozatlan részében.)

⁷ Borghese b. államtitkár Ferrerihez Rómából 1606 deczem- 35 ber 23-ikán; cifrával írt hivatalos másolata a római vatikáni Borghese-Itár II. 157. k. 105. l.

⁸ Ugyanaz ugyanahhoz, 1607 januárius 6-ikán; ugyanott, a II. 155. kötet 353. l.

2058.

Prága, 1607 februárius 26.

Basta szerződése a Szentszékkal, mely szolgálatába fogadta.

Nel nome del Signore a di 26 di Febbraio in Praga.
 5 Essendo pienamente informata la Santità di N. S^{re}
 del valore del S^r conte Giorgio Basta,¹ et dell' inclinatione
 che ha di spendere il rimanente di sua vita in servizio
 del Signore Iddio, come ha fatto per il passato, ha risoluto
 Sua B^{ne} valersi della persona sua, quando la necessità
 10 lo constringa a venire al termine dell' armi per ridurre li
 Signori Venetiani all' obbedienza, e però ha dato ordine a
 me sottoscritto, suo indegno nontio appresso la Maestà
 imperiale per mezzo dell' Illmo et Rev^{mo} S^r cardinal
 Borghese, soprintendente generale dello stato ecclesiastico
 15 perchè senta et convenga col detto S^r conte intorno le
 condizioni, con le quali si disponerebbe di servir a Sua Sta
 e Santa chiesa; così si è convenuto come segue:

1-0. Che si ottenga da Sua Sta il consenso di Sua
 Maestà Cesarea che il detto S^r conte possa andare a questo
 20 servizio.

2-0. Che il suo titolo sarà di Luogotenente generale
 di Santa Chiesa et servirà sotto l' Illmo S^r cardinal Borghese
 o un fratello Eccellentissimo di N. S^{re} et quando il Gene-
 ralato uscisse della Casa di N. S^{re}, non si darà se non a'
 25 principi Serenissimi.

3-0. Ancorchè conosca Sua B^{ne} doversi molto al
 valore del S^r conte Basta, tuttavia per rispetto delle con-
 seguenze desidera che detto S^r conte resti contento per la
 provvisione della persona sua di Mille et cinquecento scudi
 30 d'argento di Roma ogni mese.

4-0. In oltre si contenta Sua B^{ne} a conto delli soliti
 tratti, cioè lance spezzate, alabardieri, trombetti et
 ufficiali della sua propria casa far pagar ogni mese a detto
 S^r conte Trecento scudi simili, lasciando il carico a esso
 35 Signor di distribuirli a suo arbitrio.

¹ Miként az olaszok gyakran szokták, írva így: Basti.

5-o. Si faranno sborsare nella città d' Augusta al S^r conte due mesate anticipate a buon conto, le quali cominceranno a correre dal giorno che partirà di Praga.

6-o. Finalmente si contenterà N. S^{te} licentiando detto S^r conte dal suo servitio, donarle due mesate acciò possa ⁵ ritornare comodamente, dove havrà la sua famiglia.

In fede delle soprascritte così si siamo sottoscritti ambidoi con li nostri sigilli.

Io. Gio. Stefano Ferreri, vescovodi Vercelli, nontio Apostolico appresso la Maestà dell' Imperatore affermo ¹⁰ quanto di sopra si contiene; mpr.

G. Basta mpr.

Kivül: Conditioni accordate col conte Giorgio Basta. Mandate dal nuntio Cesareo con lettere delli 26 Febraro 1607.

(Eredeti, az aláírások alatt vörös ostyára tett papirba nyomott ¹⁵ szép két pecsétjükkel megerősítve a római vatikáni Borghese-levéltár II. 164. kötete 190. sz.)

Megjegyzés. Ennek a második (végleges) szerződésnek is van története, a mennyiben a főnehézséget az az aggodalom okozta, hogy Rudolf császár majd nem fogja Bastát elengedni. ²⁰ Ezért a miniszterek némelyike azt tanácsolta, hogy kérjen Basta szabadságot, az alatt az ürügy alatt, hogy feleségét Németalföldébe kísérhesse vagy hogy a loretoi kolostorba akarnak zarándokolni; de a nuntius az egyenes útat választva, megírta a pápa szándékát a császárnak, ki aztán (januárus ²⁵ 23-án) megüzente a nuntiusnak, hogy nincs semmi kifogása ellene s boldog, ha ő Szentségének szolgálhat, ² s úgy látszik kijelenté ezt Bastának is. ³ Egy hónap mulva, a Szentszék újabb sürgetésére ⁴ létrejöhetett a fenti szerződés, nyiltan, de a velenczések bosszúságára, kik vizsont Basta kardját és ³⁰ hadvezéri tehetségét a maguk számára igyekeztek s próbálták megszerezni!

¹ Ferreri nuntius 1607 januárus 29-iki prágai jelentése nyomán; római vatikáni Borghese-Itár II. 155. köt. 250. l.

² Egy 1607 februárus 2-iki prágai jelentésben olvassuk ³⁵ legalább, hogy a császár »vor acht Tagen« hivatta Bastát, de vele való tárgyalásáról biztos hír nem szivárgott ki; Stieve: Die Politik Baierns II. k. (München, 1883.) 828. l.

⁴ Borghese bíboros 1607 februárus 10-iki utasítása; a római vatikáni Borghese-Itár, a II. 157. kötete 132. l.

2059.

Prága, 1607 márczius 7.

Basta bizonyítványa Petrucci Lajos kapitány részére.

Ajánlja mindenkinek magyarországi hűségés szolgálataiért.

5 Il cavaliere Lodovico Petrucci de natione Sanese da Pitigliano, ha servito da più tempo in qua a Sua Maestà Cesarea in queste guerre di Ungheria sotto la nostra carica tra l' infanteria Alemanna, prima nel reggimento del conte di Salma et dapoi in quello del colonnello Ferdinando
10 Kolonitsch, dove era trattenuto con paga di capitano : durante il qual servitio, in tutte l' occasioni, che si sono presentate, si è diportato sempre honoratamente et fattosi conoscere per soldato valoroso et meritevole, come per fede delli suddetti colonnelli appare. Et però in testimonio
15 de' suoi buon portamenti, habbiamo ancor noi voluto accompagnarlo con le presenti nostre ; le quali saranno sottoscritte di nostra mano et sigillate col nostro maggior sigillo.

Datum in Praga, li 7 di Marzo l' anno 1607.

(Petrucci Lajos «Raccolta d'alcune rime» cz. munkája — Oxoniae,
20 1613. — L. 4. lapján ; a budapesti egyetemi könyvtárban.)

2060.

Róma, 1607 márczius 10.

Borghese Scipio b. államtitkár Bastának.

Az általa, levélben ajánlott Cambit támogatni fogja.

25 Il Cambi non poteva haver maggior testimonio del suo valore, che la lettera di V. S. Illma, la quale persuade assolutamente, che in lui siano le qualità, che convengono ad ogni buon soldato. In procurarli da Sua Sta quelle gratie, che saranno possibili, io m' impiegarò et volentieri, et
30 prontamente. Nè occorrendomi aggiunger altro in questo proposito, desidero a V. S. Illma per fine piena felicità.

Di Roma, li 10 di Marzo 1607.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 933. k. 80'. l.)

2061.

[Prága, 1607 június 1.]

Basta a Prágai udvari kamarának.

Herr Basta erindert, dass er dem Hosszuthóti durchaus nichts schuldig, und ob er ihme, Hosszuthóti wohl ein 5 Darlehen bewilligt, hab er doch mit seinem Gegenversprechen mangirt.

(Kivonat, bécsi Kpü. ltár, Prot. Exp. 1599. fol. 179.)

2062.

Róma, 1607 június 2.

10

Borghese Scipio b. államtitkár Bastának.

Mivel a velenczésekkel a pápa immár megbékült, szolgálata 10 rára többé nem számít.

Mentre s' aspettava con desiderio la venuta di V. S. Illma piacque al Signor Dio d' inspirare alli Signori Vene- 15 tiani a dar le debite sodisfattioni alla Sta di N. S^{re}, et a sopir le turbolenze pubbliche. Questo accomodamento se bene ha levato a V. S. Illma l'incomodo di passare in Italia, non ha però scemato il merito, che lei ha acquistato appresso questa Santa Sede con la prontezza mostrata ne' 20 suoi bisogni. Perciò, et la Sta di N. S^{re} tien viva memoria del suo zelo, et io professo particolare obbligo verso la persona sua et sua casa, con animo di fargliene viva testimonianza nell' occasioni. In ogni occorrenza mi troverà V. S^{ria} 25 prontissimo nelle cose sue.

Di Roma, li 2 di Giugno 1607.

(Hiv. más. római vatikáni Borghese-ltár I. 933. k. 99. l.)

Megjegyzés. Ez a levél, illetve a Szentszék e váratlan terfváltoztasása — mit valószínűleg a császári udvar iránti 30 figyelem idézett elő — Bastát mélyen bántotta és betegé tette, mivel utolsó reménységét is elvette annak, hogy anyagilag helyzetén javítson és megszabaduljon a császári szolgálattól, melyet már rég meggyűlölt, látván, hogy jogos követeléseit sem teljesítik, sem pedig a haditanácsba nem hívják meg, holott tíz esztendeig volt tagja!

35

2063.

[Prága, 1607 június 16.]

Basta a Prágai udvari kamarának.

Herrn Basta Erinderung, dass der im Anno 1603 mit dem von Khrausenegg betreff 33.750 fl. hungerisch geschlossene Contract mit dem Ihm Anno 1604 auf 70 m. erneuerten Contract cassirt, welchen letzten er auch zu cassieren erbietig. — Ist Ihme, von Khrausenegg umb Bericht zugestellt worden.

(Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Prot. Exp. 1599. fol. 195.)

10

2064.

[Prága, 1607 november 13.]

Basta a Prágai udvari kamarának.

Graf Georg Basta Supplicieren, dass Ihme in Abschlag seiner Anforderung die Stadt Troppau eingeben werden wollte. Ist der Camer in Schlesien eingeschlossen.

Oldalt, lapszélén : Zwei andere Supplicieren betreff Abschlag aller seiner Anforderung. Ist, weil die Petzischen Erben Troppau auch haben wollen, Ihme darüber zu conferiren, wie auch seiner Posten halber zu resolviren.

20 (Kivonat, bécsi Kpü. Itár, Prot. Exp. 1607. fol. 412.)

Megjegyzés. Basta ismételt könyörgésére a kamara — úgy látszik — mindjárt elővette ügyét, róla következő jelentést tevén: Hinderlassene Hof Camer Schreiben de 13. dieses, dass Graf Basta Anno 98 solang Erzherzog Maximilian in Oberhungern gewest, als ein zugebner Rath und Obrist Generalleutenamt gedient, seinen gehabtten monatlich 1500 fl. ordentlich bezahlt worden. *Ist auf die Hofbuchhalterei geben worden, dies bei des Herrn Basta Abraitung in Acht zu nembn haben.* Hof Camer Relation, ob und wie viel dem Herrn Grafen Basta an seinem gehabtten Feldtobristen Befelch in Oberhungern, wie auch Generalat in Siebenbürgen und den Ober Generalleutenants in Unter Hungern passirt und guet gelassen werden solle.¹

¹ November 20-iki kivonat, bécsi Kpü. Itár Prot. Exp. 35 1607. fol. 423.

2065.

Róma, 1607 november 24.

Borghese Scipio b. államtitkár Bastának.

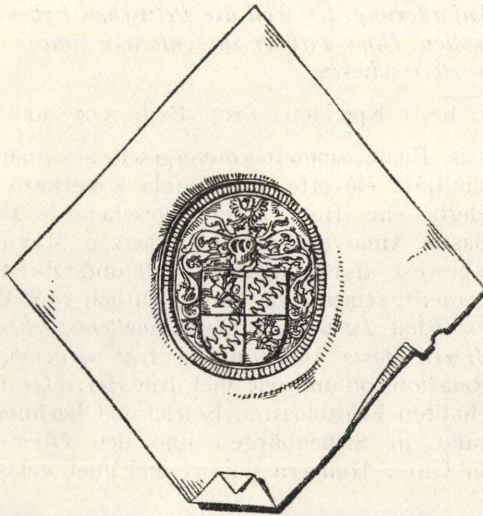
Il Scrittori raccomandatomi da V. S. Illma mi troverà sempre amorevole nell' occasioni che mi presenteranno ⁵ di giovarli *és szép ajánlása folytán kérem*, si vaglia perciò di me, che le offero di nuovo, quanto posso in suo servizio, et per fine le prego dal Signore ogni vera felicità.¹

Di Roma, li 24 di Novembre 1607.

(Hiv. más. római vatik. Borghese-ltár I. 933. köt. 118. l.) ¹⁰

Megjegyzés. A bíboros e levele Basta Györgyöt már nem találta életben, mivel 1607 november 20-ikán reggel meghalt Prágában, tehát négy nappal előbb, hogy e levelét Borghese bíboros megírta.

¹ Ez egyszerű udvariassági levelet csak azért közöljük ¹⁵ szó szerinti szövegében, mivel kiadványunk időrendjében az utolsó darab, mely Bastának szólt és emlékét hirdeti.

II.

P Ó T L É K.

(2066—2089.)

2066.

[Tokaj,] 1598 szeptember 30.

Basta Dal Kelf Józsefnek.

Idejöve felszerelte a várat élelemmel és lőszerrel s most várja
5 *a Várad körüli fejleményeket.*

Quanto alle nuove di qua . . . Sua Altezza¹ rimasto
in Cassovia alquanto indisposto, mi comandò ch'io mi
dovessi migliorare sin qui, acciò meglio potessi assistere
alle cose di Varadino, il quale, per trovarsi sprovvisto di
10 molte cose di munitione da guerra, l'ho provvisto di quanto
faceva bisogno abbondantemente. Resta solo che [si man-
dino] . . . i mille fanti del . . . spediti da me a quella volta,
quattro giorni sono, con li quali intendo si forma il numero
di più di . . . huomini. Di modo che andandose il Turco
15 assieme col Transilvano,³ come si va dicendo, troverà con
chè parlare. Ma se il mio parere avesse havuto luogo,
al sicuro il Transilvano non si sarebbe unito col Turco,
perchè non fu d'opinione che l'imperatore dovesse im-
patronirsi di questa fortezza, per non incorrere in questo
20 inconveniente; ma in Praga questa negociatione è stata
intesa diversamente; etc.

(El marqués de Ayerbe : Correspondencia inédita de Don Guillén
de San Clemente — Zaragoza, 1892. — 234. 1.)

¹ Miksa főherczeg.

25 ² Ezek a pontok itt a kiadó rossz olvasása miatt kibetűzetlen
szavakat pótolnak.

³ Báthory Zsigmond fejedelem.

2067.

Tokaj, 1598 október 13.

Basta Kereky János lovaskapitánynak.

Rendeli, hogy három nap alatt táborába siessen.

Egregie domine. Amice nobis honorande. Mivelhogy 5
az előttünk való szükség azt kívánja, hogy az megszállott
Váradban való vitéz keresztyén atyánkfiait, kik az pogá-
nyok miatt erős szorongásban vadnak mind éjjel nappal,
igen hertelenséggel megsegítsük és immár ő Felsége több
hadai minden felől megindultak: császár urunk és Maxi-10
milian herczeg urunk ő Felségek nevével hagyjuk és
parancsoljuk, hogy Kegyelmed is, ez mi levelünk látván,
mindjára, haladék nélkül, minden hozzá tartozó szol-
gájával, vitézivel, szerestül feljövén, késedelem nélkül,
éjjel nappal jöttön jöjjön ide Tokajhoz az táborba; úgy 15
hogy minden készüléssel egyetemben ez levél megadásá-
tul fogva harmadnapra maga itt legyen, okvetetlen,
Kegyelmed. Ebben egyebet semmiképpen ne merjen
Kegyelmed cselekedni, tisztessége, élete és feje vesztese
alatt. Isten velünk. 20

Datum in Thokay, die 13. Octobris. Anno 98.

Külczime: Genoroso ac egregio domino Johanni Kereky,
Sacrae Caesareae Regiaeque M^{tis} certorum equitum Hungari
capitano. Domino amico nobis honorando.

(Eredeti, gr. Zichy-ltár, Zsély; Prot. I. fasc. 195. et D. No. 115.) 25

2068.

Kassa, 1599 május 14.

Basta kisvárdai Szokoly Miklósnak.

Küldjön zsoldot a számbavett kozákok részére.

Az kozákokat az mint itt megmustráltuk, im Kegyel-30
mednek az regestomának mássát küldöttük, mivelhogy
penig ő magok ajánlja arra magokat, hogy készek akkor
is megmustrálni, a mikor az fizetések megleszen, Kegyelmed
ne hagyja, hanem az pénzadás előtt mustrálja meg Kegyel-
med és connumerálja meg, kiknek a szerént is fizessen, 35
az mint találtatik és az regestom tartja; evvel Kegyelmed

semmit se mulattasson, hova hamarébb menjen végiben. *Hasonlóképpen fizesse ki az ezentúl küldendőket és Keyelmedet kérjük, barátságosan felette igen, ebből is ne essék vétek ; etc.*

5 Cassoviae, 14. Maii. Anno 1599.

Külczíme : Generoso domino Nicolao Zokoli de Kiswarda, domino et amico nobis observando. Regécz.

(Eredeti, gr. Zichy-ltár, Zsély ; Prot. I. fasc. 195. et D. No. 118.)

2069.

10 *Kassa, 1599 május 18.*

Basta kisvárdai Szokoly Miklósnak.

Expedivimus praesentium ostensores milites Cozacos ad Generosam Do. V^{ram} cum regesto lustrae ipsorum, *s kérem, fizesse meg zsoldjukat.*

15 Datum Cassoviae, 18. die Maii 1599.

P. S. Dum haec scriberemus, supervenit dominus capitaneus Herbuldovski cum lectissimis ac exercitatissimis Cozacis circiter centum et quinquaginta, quos hac urgenti necessitate contra Tartaros necessario conducendos 20 esse duximus. Ut itaque persolvat stipendia, requirimus.

(Eredeti, gr. Zichy-ltár, Zsély ; Prot. I. fasc. 195. et D. No. 121.)

2070.

[Kassa, 1599] augusztus 2.

Basta titkos egyezsége Mihály havasalföldi vajdával.

25 *Conclusione presa con l'ambasciatore Vallaco*¹ *il 2 Agosto.*

Havendo esso ambasciatore visto la certa resolutione di Sua Maestà, ha subito dispachiato un corieri al vaivoda, assicurandolo di questo et che verso il fine dil mese d'Agosto Giorgio Basta si troverà con 6 m. fanti 30 et 3 m. cavalli nelli confini di Transilvania, insieme con 12 pezzi d'artiglieria, nel qual tempo esso vaivoda entrerà con 10 m. fanti et altri tanti cavalli ; e che tirará a se la natione de i Sieculi, con quali ha prima trattato.

Non si è altrimenti trattato de i progressi che si

35 ¹ Sztojka havasalföldi boér.

potriano fare, sendosi questo serbato per quando sarà il tempo [più favorevole.]²

G. Basta mp.

Hátlapján, kancelláriai kézzel: Des Georgio Basta mit dem wallachischen Abgesandten getroffene Vergleichung die 5 Siebenbürgische Impresa betreffend.

Megjegyzés. Ez ugyan már ki van adva (Hurmuzaki: Documente XII. k. 446. lapján,) de tárgyánál fogva annyira fontos Erdély történetére, hogy nem hagyhattuk ki, annyival is inkább, mivel Bastának végig *sajátkezűleg* írt titkos kiad-¹⁰ványa, a milyen tőle — folytonos betegeskedése miatt — igen kevés maradt fenn.

(Sajátkezű, bécsi hadügyi levéltár, Feldakten 1597. XII. 38.)

2071.

Szilágyosomlyó, 1599 november 25.

15

Basta Segnyey Miklós kapitánynak.

Fölötte igen nagy és nehéz panaszokat az itten való vármegyebeliek az Kegyelmed alatt való vitézire tének mi előttünk, kik meg nem gondolván sem az Istent, sem az ő igazságát, sem peniglen az itt való létünket, ez Szilágy-²⁵ságban levő szegéniséget és kiváltképpen Somlyóhoz tartozó jószágot, ez napokban iszonyuképpen megdulták, minden morhájokban sákmánt vetvén, ökreit, lovait, juhait az szegénységnek éppen mindenestül fogva elhajtották, buzájokat felrakták és elvitték, ki mi nekünk fölötte³⁰ igen ellenünk vagyon. Mely dolgot mi semmiképpen el nem akarjuk szenvedni, hanem meghadtuk Nyáry Pál uramnak, ő Felsege váradi fő capitanjának, hogy afféle Istentelenségért az kóborlókat megbüntesse *s Kegyelmednek is parancsoljuk, hogy adassa vissza tulajdonosaiknak, a mit elraboltak.*³⁵

Költ Somlyó[ban,¹] 5. die Novembris 1599.

Külczíme: Generoso ac egregio domino Nicolao Segnyey de Lapispatak, Sacrae Caesareae et Regiae Mis certorum militum capitaneo et domini et amico observandissimo. Citocitissime.

40

(Eredeti, gr. Zichy-ltár, Zsély; Prot. I. fasc. 195. et D. No. 122.)

² Ez (vagy hasonló két szó) levágva a lap aljáról.

¹ E helyen a papiros kiszakadt.

2072.

Göncz, 1600 augusztus 11.

Basta Mihály havasalföldi vajdának.

Válasz. Kivánságára Rakamazra siet és 4—5 napig időzik
5 ott, a mig élelmiszerral feléje siethet.

III^{mae} Celsitudinis V^{rae} literae, secunda die currentis
mensis emanatae, redditae sunt mihi hoc in loco, ubi
quidem in praesentiarum occupor circa necessaria cogenda
ad intentionem quandam per me conceptam. Sed intellecta
10 nunc III^{mae} Cels. V^{rae} requisitione, determinavi recedere a
meo proposito et cum omni celeritate me Tibiscum trai-
cere et ad eas partes contendere velle, et erit mihi semper
gratum, nancisci occasionem demonstrandi, quantum ei ser-
vire desiderem, licet necessario conveniat supra Tibiscum
15 ad locum Rakomaz mihi per quatuor aut quinque dies
demorari, ut victualium et commeatus necessaria fiat
provisio, subito tamen me convertam ad illas partes,
significando denuo iter, qualiter facturus sim; interim
supplicans III^{mae} Cels. V^{rae} me in sua gratia conservet.
20 Deus Optimus Maximus eidem omnem felicitatem largiatur.

Datum ex castris ad oppidum Göncz metatis, 11. die
Augusti. Anno 1600.

Külczime: III^{mo} Excell^{mo} domino, domino Michaeli vai-
vodae Valachiae, Caesareae Regiaeque M^{tis} consiliario locum-
25 tenenti generali per Transilvaniam et Moldaviam. Domino
mihi colendissimo.

(Eredeti; bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

2073.

Majtény, 1600 szeptember 1.

30 Basta dörögdi Medve András szepesi kamarai adószedőnek.

Vegyé számadásba a Fáy hadbíró szolgálatára rendelt tíz
magyar gyalogos zsoldját.

Posteaquam egregium dominum Stephanum Fáy
in iudicem bellicum harum superiores partium delegerimus

et nomine Suae M^{tis} publicari curaverimus,¹ cui necessario decem pedites Hungarici e medio peditum sub capitaneatu Philippi Rácz² existentem addendi erant. Quare Do. V^{rae} egregiae nomine Suae M^{tis} committimus et ex officio mandamus, quatenus a modo deinceps praescriptorum decem⁵ peditum stipendia manibus memorati domini iudicis bellici, ex pecunia nempe dicali partium superioris assignare velit, accepta a praefato Philippi Rácz superinde quietantiae, quae suo tempore locum obtinebit. Secus non facturi.

Actum in Mäyten, 1. die Septembris 1600. 10

Külczíme: Sacrae Caesareae et Regiae M^{tis} camerae Scepusiensis proventum perceptori³ etc. Domino amico observandissimo.

(Eredeti, Basta kis gyűrűs pecsétjével lezárva, Országos ltár, *Történelmi emlékek* P. N. II. kötete 69. sz.) 15

2074.

Tordai tábor, 1600 szeptember 15.

Basta dörögdi Medve András szepesi kamarai adószedőnek.

Fizesse meg a Thököly Sebestyén lovasai hátralékos zsoldját, mivel őket most hamarosan nem lehet megmustrálni. 20

Significatum est nobis per Mag^{cum} dominum Sebastianum Teokeolii, Sacrae Caesareae et Regiae M^{tis} exercitus superioris Hungariae ex dica conscripti supremum capitaneum,¹ qualiter Do. V^{ra} egregia militibus ipsis sub capitaneatu memorati domini capitanei existentibus quo-²⁵ minus propter crastinum discessum et nonnullorum absentiam qui pabulatum egesti sunt, lustratio fieri potuit, emerita eorum stipendia exsolvere recusaret, praetendendo, se in commissis habere, eiusmodi solutionem et erogationem pecuniae absque solita lustratione attentari non debere: 30

¹ Ezt a 13 nappal előbb kelt kinevező oklevelét I. kötetünk 540. sz. a. közöltük.

² Eredetileg *Francisci Mezeo* volt írva, a mit áthúztak, új nevet írván fölibe a rendelet aláírásakor.

³ Nevét egykorú irataiból tudtuk meg. 35

¹ Lovasseregének száma Thököly mellékelt nyugtája szerint 747 volt, a kik kijelentették neki, hogy: nisi accepta prius solutione contra vaivodam Walachiae Michaellem aggredi noluerint.

s így kérésére rendeljük, hogy fizesse ki a zsoldot in parata pecunia manibus eiusdem domini Teokeolii Do. V^{ra} egregia ad quietantiam eiusdem,² quae suo tempore pro rato habebitur, assignare et tradere velit, imo debeat; etc.

5 Actum in castris ad Torda metatis, 15. die Septembris 1600.

(Eredeti, O. Itár, *Történelmi emlékek* P. N. II. kötete 66. sz.)

2075.

Prága, 1600 deczember 12.

10 Rudolf császár Bastának.

Támogassa a biztosokat abban, hogy Bonfadini Tranquillo mielőbb megkaphassa pénzét.

Ob inliegender Abschrift hast du zu ersehen, was wir unserm dahin nach Siebenbürgen deputirten Commissariis wegen Tranquilli Bonfadini ausständiger Schuldens Contentirung genädig haben andeuten und befelchen lassen. Wiewohl wir nun nit zweifeln, sie, gedachte unsere Commissarii werden Ihrestheils die Mittl finden und soviel vermügen khünden, dass gedachter Bonfadin nunmehr 20 reintegrirt und des seinen völlig bezahlt werden, jedoch weil wir Ihme diesfalls gerne würklichen geholfen sehen wollten, *rendeljük, hogy támogassad ügyét*, dardurch er desto eher zu der billichen Bezahlung gelangen müge; etc.

Geben Prag, 12. Decembris 1600.

25 (Fogalmazvány, bécsi hadi levéltár Prager HKR. 1600. 48—15.)

2076.

Prága, 1600 deczember 18.

Rudolf császár Bastának.

Naprági Demeter püspök könyörgésére rendeli, hogy elfogott 30 szolgáját mentse meg.

Was der Bischof Napragi bei uns wegen seines der Enden gefangnen und bereit sententionierten Dieners underthänig anbracht und gebeten, das hast du ob bei-

² Úgy látszik, meg is kapta a pénzt, mert Thököly egyidejűleg kelt nyugtája 6000 forintról szól.

gelegten seinem Supplicirn mit mehrern Inhalt zu vernehmen. Da nun die Sachen fürgebrachtermassen beschaffen sein sollen, so ist hiemit unser gnädiger Befelch, du wollest gleichwol dahinsehen und verhelffen, damit in Requirierung des Urtles, dass der Process gegen ermelten Diener ein Stillstandt gehalten und hierortunder der Bischof bei angezognen Verlauf der Billichkeit nach ohne Beschwehr bleiben müge; zuvörderst aber der Diener nit verkürzt werde; etc.

Prag, den 18. Decembris 1600.

10

(Fogalmazvány, bécsi hadi levéltár Prager HKR. 1600. 48—16.)

2077.

Gyulafejevárvár, 1601 januárius 3.

Basta Pezzen János Baptista ezredesnek.

Ha netán Báthory Zsigmond bejönne, siessen Szamosújvár és Kővár védelmére; ha pedig esetleg Basta maga fogságba jutna — ne higyen semmiféle levelének s csak ő Felségétől várjon utasítást.

Dem Herrn mein Gruess und Guetwilligkeit zuvor. Und nachdem allerlei gefährliche Zeitungen des Sigismundi halber, wie dem Herrn vielleicht selbst zu Gehör khumben, ob ichs wohl nicht glauben kann, erschallen wollen, jedoch weilen demnach an gueter zeitlicher Fürsehung *in omnem eventum* nicht wenig gelegen, so soll ich dem Herrn ein solches unangedeut nit lassen, im Namen Ihrer Kais. Maiestät und Amtshalber begehrt und befehlndt: Wann und so baldt der Herr von einicher dergleichen einreissender widerwärtigen Neuerung und gefährlichen Ungelegenheit etwas hören, vernemben und erfahren würde, dass der Herr mit allem Ihme jetzt untergebenen Kriegsvolk gestracks den beden Festungen Ujwar und Küwar zueziehen und an deren Verteidigung nichts erwunden lassen wolle; wie auch zum Fall sich zuetriage, dass auch durch einen solchen unverhoften Casum, wann der widerwärtigen feindtliches Fürnehmen Fortgang hätte und mein Person etwa von diesen Leuten aufgehalten und periclitiren würde, alsdann meinen eigenen Schreiben, wann auch

derselben den Herrn vielhundert fürgebracht würden,
kein Folge, weniger dann Glauben oder Vollziehung leisten ;
sonder alles und in allem allein von Ihrer Kais. Maiestät
Bescheidt und Verordnung damals suechen und gewartund
5 sein solle. Darauf sich also allerdings zu verlassen und der
Herr darnach gänzlich zu richten ; daneben alles Gott
befohlen.

Datum in Weissenburg, den 3. Tag Januarii. Anno 1601.
(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Prager HKR. 1601. 60.)

10

2078.

Kolozsvár, 1601 februárius 1.

Basta Pezzen János Baptista ezredesnek.

*Induljon ezredével Tótfalura, vigyázva, hogy a katonák
kíméljék az emberek vagyonát, kívált Kornis Boldizsárét.*

15 Weil es jetziges Wesens Standt und Gelegenheit also
erfordert, so wolle sich der Herr nunmehr mit seinem
undterhabenden Regiment Knecht erheben und gen Tót-
falu — so ein Meil Wegs von Nagybánya gelegen — ziehen
und daselbst losieren, jedoch den Theil Güeter und Unter-
20 thanen, so dem Cornis zuegehörig müessig gehen und zu
Ruehe gelassen werden und im Fall dem Herrn und den
seinigen all dort zu eng wäre, mag sich der Herr in die
nägst umbliegundte Dörfer allogiern, doch mit wenigsten
Schaden und Beschwer der armen Leut, als immer möglich
25 und sonderlich mit Vorbehalt und Verschonung ob-
gedachts Cornis Güeter ; jedoch sei der Herr bedacht, diese
des Quartiers Veränderung in Geheimb zu erhalten, dann
wo die Pauen zuvor hinweg liefen, weiss ich dem Herrn
mit dem Kriegsvolk weiter nicht zu accomodiern und des
30 Herrn Verrücken aus jetzig Quartier aber, wolle der Herr
der Reuter-Gesellschaften unter jeden in Sonderheit
andeuten und zuegeben, dass derselben ein jede an sein
ordentliche Stell oder Guarniggioni hinziehen müge,
daneben dem Hauptmann Ronconi anzeigen, derselb
35 müge zu seiner Gelegenheit hinaus zu Ihrer Fürstlichen
Durchlaucht reisen, wann er will und seine Sachen zu

Ort bringen. Inmassen dann daher man alle Stundt erwartet, von Mustermeister schreiben, damit dem Langischen Fährndl Knecht ihr Bezahlung auch gereicht werde, des Vorhabens, dasselbe hinein gen Wardein zu legen alsbalden und dargegen heraus des Herrn Fährndl Knecht 5 abzulösen; folgunts wird in Sachen mehrer Bescheidt und Verordnung beschehen. Mittlerweil dies dem Herrn zur Nachrichtung und alles Gott befolchen.

Datum Clausenburg, den 1. Tag Februarii. 1601.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, Prager HKR. 1601. 60.) 10

2079.

Szatmár, 1601 április 2.

Basta Mátyás főherczegnek.

Válasz. Báthory Zsigmond ravaszága. Hadi hírek.

Questa mattina ho ricevuto la lettera de V. A. Ser^{ma} 15 de 21. dil passato, toccante al mandar spie per sapere i disegni dil Turco, la qual cosa confesso esser molto necessaria; ma come questo negotio, che per forza ha da passar per mano di qualche Ungaro, procuraremo insieme con il colonnello Zekel di trovar alcuno o più persone che 20 vadino a questo effetto, e non si sparagnerà nè a spesa, nè a fatica.

L'Altezza Vostra poi vedrà quì inclusa la risposta datami da Sigismondo sopra il particolare della restititione dell'arteglieria.¹ E sicome egli finge ignorantia, 25 così anco mi è parso rispondergli semplicemente, con speranza che tra tanto debbino arrivare le forze desiderate, per poter poi farli sentire qualche nova che non li piacerà.

In questo istesso ponto mi vengono avvisi di Transil- 30 vania che siano arrivati dui millia Moldavi, il che se sarà vero si saprà fra domani o l'altro; etc.

Di Sacmar, li 2 Aprile 1601.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.)

¹ Báthory Zsigmond 1601 márczius 29-iki levele.

2080.

Kolozsvár, 1601 augusztus 12.

Basta védőlevele a gyulafejevári jezsuita-kollégium részére.

Cum nos in specialem tutelam et protectionem nostram
5 receperimus universam Jesu Societatem, praesertim vero
collegium Albense . . . *rendeljük, hogy azt minden tagjával
és vagyonával egyetemben megvédelmezzétek.*

(Eredeti, Erd. fisk. ltár, XXII. szekr. H. fasc. 95. — O. 1.)

2081.

10 *Nyárádtői tábor, 1601 október 1.*

Basta és Székely Mihály Deumbler György kapitánynak.

*Hűsége jutalmául neki adják a hűtlenné vált Vajda Miklós
jóságait.*

Memoriae commendamus . . . quod nos rationem
15 habentes fidelium servitiorum meritorumque generosi
domini Georgii Deumbler, capitanei Sacrae M^{ti} Caesareae . . .
totales et integras possessiones et portiones possessionarias
Vayda Nicolae de Meggies ubicumque existentibus habi-
tas,¹ ex eo, quod praefatus Vayda Nicola cum caeteris
20 infidelibus contra Sacram M^{tem} Caesaream arma sumpsisset,
ob idque ad fiscum M^{tis} Caesareae devolutae perhibentur . . .
memorato Georgio Deumbler dedimus, donavimus . . . ad
ulteriorem Sacrae M^{tis} Caesareae superinde deliberatio-
nem; etc.

25 Datum ex castris ad possessionem Niaradteő positis,
die 1. Octobris. 1601.

(Eredeti, bécsi Kpü. levéltár, Hungern 14421.)

Megjegyzés. Basta ez 1601-iki adománylevele azért
került egy 1604-iki aktacsomóba, mivel adományosa, Deumbler
30 kapitány a császári jóváhagyást, illetve az adományozás
teljesítését sürgette Mátyás főherczegtől, a ki aztán 1604
januárius 30-iki iratával pártolólág írt ügyében Bastának,
kinek adományait bizony még saját német tisztjei érdekében

¹ Szokatlan, hogy az adományozott jószágokat nem nevezik
35 meg az adománylevélben, de egyebűnnek tudjuk, hogy itt Vajda
Miklós Kriscsór, Kalugier, Lehecsén és Szeliste nevű falvai
értendők.

sem igen vették a császári udvarban figyelembe, annyira hogy Deumbler még 1607 közepén sem jutott jószágaihoz, lévén Bastának ez is csupán olyan színleges adománya (Schein-Donation), a melyenket — a császári udvar utasítására — kénytelenségből osztogatott, hogy elégedetlen híveit ideig-óráig 5 megnyugtassa.

2082.

Dés, 1601 november 21.

Basta Báthory Zsigmond fejedelemnek.

Követe előadásából azt látván, hogy nem igen törődik a 10 békével, kijelenti, hogy az neki sem sürgős.

Io mi sarei creduto fosse stato a bastanza ciò che scrissi a V^{ra} Altezza et la mandai dire a bocca dal Filstich sopra il particolare della propositione fatta da Carlo Magno,¹ ma poichè ella ha mandato qua il Sr Vas Ferencz 15 fondato nella suddetta propositione del Magno, mi fa dubitare che V^{ra} Altezza si curi poco di venire a qualche trattatione, il che anco da noi è molto desiderato, se non in quel punto, che ne tocca, come christiani; sì che in questo lei potrà pigliare ogni sua comodità. Ma se pure 20 V^{ra} Altezza desidera la gratia di Sua Maestà, sendo lei prudentissima, la saprà come governarsi et farsi meglio intendere et Dio conservi la Ser^{ma} persona di V^{ra} Altezza.

Da Dees, li 21 Novembre 1601.

(Egykorú más. bécsi hadi ltár, HKR. 1601. Nov. 130. Exp.)²⁵

2083.

Dési tábor, 1601 november 30.

Basta a sléziai rendeknek.

Mivel ideérkezett biztosuk, rendeletükre haza akarja vinni a sléziai lovasságot, könyörög, hagyják meg továbbra is itt, mert 30 nélküle nem bírja Erdélyt leigázni, a mire most van a legjobb alkalom.

Appulit ad castra Caesareae M^{tis} Transylvanica, incltyi utriusque Silesiae ordines commissarius et solutor

¹ Ezt ő Báthory Szamosujvárról 1601 november 8-án hozzá 35 ntézett levele alapján tette.

vester, nobilis dominus Georgius Rhorer, ut militantem stipendiis vestris, sub Augustissimo Caesaris vexillo equitatum hinc avocat, domumque reducat; qua de re causa non solum capitanei et officiales reliqui, sed equitates
5 isti universi, consensu unanimi discessum properanter flagitant ac parant, quo scilicet intra praefixum, ab ordinibus tempus, ad destinata loca, ubi militiae iuramento exolui debeant, mature pertingere possint, nec sic diutius hic perseverarent, stipendiis suis omnino caveant ac mer-
10 cede defraudentur.

Talis autem inclyti ordines, temporum praesentium ratio nunc est, resque Transylvanicae ita comparatae sunt, ut ab equitatus vestri praesentia, maximum et utilissimum ad imponendam subiugandae Transylvaniae ultimam
15 manum momentum praestolemur, ab eiusdemque discessu totius exercitus Caesarei dissolutionem, imo conquisitae tanto labore et sudore, provinciae totalem amissionem videamus dependere.

Postquam enim Augusti Rudolphi, felicissimis auspiciis, armisque victricibus rebellium copiae, semel a nobis
20 fusae, fugataeque fuerint, civitates etiam pleraeque oppida, arces et tota fere provincia in potestatem ac sub obedientiam Caesariae M^{tis} redacta, Sigismundus omnem ubique lapidem movendo, emendicatis undiquaque a vicinis
25 principibus et ab ipso Turcarum imperatore, in cuius subsidio potissimum confidit, auxiliis, exercitum in Transylvaniam reduxit, etsi ad terrendas, quam recuperandas modo persistere in fide velint, subactas provinciae in huius civitates accomodatam, nihilo tamen minus cum ultimam
30 in desperatione spem ac refugium habeat repositum, nos certe victoriae firmitudine fretos, ad fortunae periculum inconsiderate faciendum provocare tentans, Claudiopolim modo, ne nihil omnino agat, illotis (ut aiunt) manibus et sine necessario tormentorum bellicorum et peditatus
35 apparatu, qualitercunque tenet obsessam, nos interim, forti ac vicino loco castra metati, quem aperto Marte, cuius tamen eventus anceps esse solet, aggredi haud dubitaremus, eum cunctando vincere ac sine sanguinis

effusione, brevi superare constituimus, certoque speramus, quo consilio, ut nihil salubrius, ita victoria etiam, nihil certius magis ne tutum.

Quod si autem inclyti ordines, sumptibus parcendis consilio, equitatum vestrum hoc tempore, revocare delibe- 5
 ratum animo, propositumque manet, volentes, nolentes hoc effectum dabitur, ut reliqui milites et nationes omnes, ex quibus exercitus noster collectus, vestrorum equitum, quos attentis cuncti oculis observant, exemplum secuti in medio victoriae, certe cursu me deserunt ac destituunt, 10
 dissolutoque hac ratione, exercitu Caesareo ac pulcherrima rei feliciter peragenda occasione, ex manibus nostris dilapsa, victores, hosti victo cedere, quamque tot et tantis, antecessorum suorum, totiusque imperii, necnon propriis et vestris, denique impensis et auxiliis, nec sine sanguine, 15
 Sacra Caesarea Maiestas sibi subegit, provinciam deserere inviti cogamur, ac Turcis possidendam relinquere. Quo- quidem nihil unquam Sacro imperio et reipublicae christi-
 ana posset accidere perniciosius, nihil a piorum omnium et vestris etiam votis ac studiis alienius, tum denique 20
 a mente et consilio ipsorummet, vestrum magis remotum.

Vos igitur R^{mi}, Ill^{mi}, Excellentissimi principes etc. Inclyti ordines, monitos etiam atque etiam rogatosque cupio, quin imo, percommunem christianae reipublicae salutem, Vestramque erga Sacra^{mam} Caesaream M^{tem} so- 25
 litam et propensam pietatem vos serio obtestor, ut praesentem exercitus nostri et Transylvanicarum rerum conditionem diligentius expendendo, quam levi momento conceptam, haud vana spe, victoriam nostram summo reipublicae christianae bono promovere, itidemque cum 30
 irreparabili eiusdem detrimento, ac malo eam impedire, nobisque e manibus excutere, nobis integrum sit cogitetis, magisque publicae saluti, quam privatae parsimoniae studendo equitatus vestri revocationem aliquantisper differre velitis ac protrahere, praesertim cum sine ullo 35
 maiori vestro dispendio illud fieri queat et refundendi, et compensandi, sumptus istos, qui quod solutionem Caesareae equites recusent impendendi forent, ex annua

contributione facultas sit ; imo per Caesaream annuentiam, ut ex literis colligo, aequa potestas, de qua, ut minus ambigatis, meam apud Caesaream M^{tem} lubens interponere operam, haud detrecto, quin polliceor.

5 Atque huic quidem iustissimae petitioni, si locus pondusque apud vos inclyti ordines, minime fuerit, ego solemniter protestando, ab omni emergentium, hinc malorum, amissaeque provinciae culpa, me exemptum et innoxium palam adsero, vobisque solis, eam coram
10 Dei tribunali ac totius mundi iudicio expurgandam relinquo. Interim tamen, quos Sacrae imperii incrementum, respublicamque salutem, votis studiisque omnibus semper prosecutos et prosequi cognoverim, tantae calamitatis fenestram, culpa vestra aperiri minime confido passuros.
15 Et ne longiori oratione molestus sim, mea vobis servitia humillima, parata obsequia et prompta officia, pro cuiusque eminentia et gradu convenienter defero ac diu felicissime valere precor.

Deesii ex castris, die 30. Novembris 1601.

20 *Külczime* : Reverendissimo, Illustrissimis et Excellentissimis principibus etc. Dominis Illustribus, Generosis, Nobilibus, Egregiis etc. — Inclytis utriusque Silesae ordinibus etc. Dominis mihi plurimum colendis, observandis, amicisque honorandis.

25 (Egykorú más., bécsi hadi ltár, HKR. 1601. Nov. 130. Exp.)

2084.

Pozsony, 1602 márczius 26.

Mátyás főherczeg Bastának.

*Vizsgálja meg Szolnok megye vallonok elleni panaszát és
30 büntesse meg a rakonczátlankodókat.*

Wessen sich die Spanschaft Zolnok wider der Römischen Kaiserlichen Maiestät Wallonischen und freien Heiducken Hauptleut bei uns gehorsambist beschweret, das alles hast du hiebei aus dem Einschluss mit mehrerem
35 zu vernehmen. Wan nun dergleichen Vorfäll undt unerhörte Gewaltthätigkeiten keinesweg so zu billichen, noch

zu verstaten, also befehlen wir dir hiemit genädiglich dich der Sachen Beschaffenheit eigentlich zu erkundigen, die Thäter der Gebühr nach rechtlichen zu bestrafen und füerters also guete Mannszucht under ihnen den Kriegsleuten zu erhalten, damit dergleichen Angaben und 5 Beschwer verhüet werden ; etc.

Pressburg, 26. Martii. Anno 1602.

(Fogalmazvány, bécsi hadi ltár, HKR. 1602. März. 199. Reg.)

2085.

Szatmár, 1602 április 25.

10

Basta Rudolf császárnak.

Ajánlja a Jeremiás vajda zszarnoksága elől hozzá menekült moldvai nemesek ügyét pártfogásába.

Alcuni nobili Moldavi, che da molti mesi in qua hanno seguitato questo esercito della Maestà V. Sacra^{ma} hanno 15 deliberato mandare uno de' principali di essi, apportator di questa, per dar conto alla Maestà V^{ra} delle pretensioni loro, e perciò mi hanno richiesto, ch'io l'accompagnasse con questa, sì come fò e credo, anzi tengo per fermo, che le pretensioni loro siano di voler qualche aiuto per dis- 20 cacciare da quella provintia Jeremia, come quello che pertropo li tiranneggia. Sopra di che la Maestà V^{ra} saprà risolversi, come più giudicarà convenire ; etc.

Di Sakmar, li 25 Aprile 1602.

(Eredeti, bécsi udvari könyvtár, Autographen-Sammlung.) 25

2086.

Szatmár, 1602 június 16.

Basta Mátyás főherczegnek.

Készül Erdélybe tárgyalni átvevése érdekében, mig Radul vajda külön indul, esetleg egyenesen haza. A mit az a bécsi fogoly 30 Mihály vajda megöletéséről fecseg, nem igaz, mert a vajda levelezése mutatta, hogy a törököket akarta az országra hozni s azért öletett meg, mert mikor ezért kérdőre akarta Basta vonni — védelmezte magát s úgy történt halála.

I danari ultimamente venuti sono stati molto pochi 35 et sono rimasi per pagare i Moldavi, Cosacchi, insieme

con le genti dil conte di Salmes,¹ la mia compagnia et i
trattenuti, e della persona mia non ne parlo. Con tutto
ciò, con l'aiuto d'Iddio partirò martedì prossimo che sarà
doppodimani e vedrò in chè stato si metteranno le cose
5 di quella provintia, et insieme, se alle promesse di Sigis-
mondo et dil Chiaky corrisponderanno gl'effetti, se bene
in quanto a me, ne spero buonissimo successo, poichè
non si sentono nove di forze straniere. Il vaivoda egli ancora,
se bene i danari ch'egli debbe ricever sono pochissimi, che
10 non credo arrivino a 30 m. talleri, partirà per le imbocca-
ture di Varadino, tirando verso Deva et io pigliarò il
cammino di Claudiopoli, e se farà bisogno, non sarà difficile
il potersi metter insieme, e quando non vi sia fraude
alcuna, egli se ne andrà nella sua provintia et io procurarò
15 di presidiare le frontiere e starò preparato per darli ogni
soccorso, se farà bisogno o veramente per dar calore alle
frontiere di Transilvania.

Sua Maestà comanda che con le genti dil colonnello
Praier io debbi tra gli altri presidiare Varadino e levarne
20 la compagnia dil colonnello Pezzen che vi sta dentro, il che
per hora è impossibile ch'io possi fare, già che le 10 bandiere
non sono ancora arrivate e queste sei sono assai dimi-
nuite; ma arrivate che saranno le 10, metterò in ese-
cutione quanto Sua Maestà mi comanda.

25 Nel particolare poi della confessione fatta da colui
che si trova pregione in Vienna sopra la morte dil Valacho,
a me non mi pervennero altre lettere dil Valacho nelle
mani, di quelle che prima Sigismondo havea mandato, che
V^{ra} Altezza senza dubbio deve haver visto, nè meno quel
30 mio segretario Unghero ch'egli dice chiamarsi Giorgio²
non mi avvisò di cosa alcuna, e pochi giorni poi si fuggì da
me, tuttavia il colonnello Zekel et io sappiamo certo et
fussimo avvisati da più persone, ch'esso Valacho non solo
havea mandato per soccorsi a' Turchi, ma anco havea
35 mandato più persone nei confini di Valachia per levar
gente et a' Siculi havea scritto che si movessero, sì come

¹ Irva : Sulmes. ² Keresztúri György.

forsi l'Altezza V^{ra} havrà visto dalle lettere che si trovorno nel suo padiglione, che mandai a Sua Maestà, e per questo si risolvessimo di pigliarlo vivo, se bene havendo voluto difendersi fu amazzato, sì come havevano in commissione il Scharffenstein et capitano Beaurieu in tal caso 30 di fare. E perchè la suddetta relatione, mandatami da V^{ra} Altezza, non contiene altri capi, non posso perciò risponder ad' altro.

Il commissario Hans Leonard portò ordine de incavalcare questa infanteria Vallona, e a me è parso molto a 10 proposito per esser pericoloso il lasciarla insieme com' era, et havendo esso commissario nella mostra che ha fatto trovato da 600 huomini se ne sono fatte sei compagnie per non haver causa di licenziare alcuni di essi. Queste a mio parere si potranno lasciar in questo modo sin tanto, che 15 si veggj in che stato si mettino le cose di Transilvania, et anco sin che l'inimico habbi disarmato, e poi se potranno cassare dui o tre compagnie di esse; etc.

Di Sacmar, li 16 di Giugno 1602.

(Eredeti, bécsi hadi levéltár, HKR. 1602. Juni 21. Exp.) 20

2087.

Szeben, 1602 július 18.

Basta védőlevele véczkei Balassa Ferencz részére.

Memoriae commendamus... quod nos *megtekintvén* egregii Francisci Balassi de Véczke *hűségét, őt jószágával* 25 *együtt* in nostram recepimus protectionem et tutelam specialem; etc.

Datum ex castris ad Cibinum positis, 18. mensis Julii. Anno Domini 1602.

(Eredeti, báró Daniel-család levéltára, Olasztelek.) 30

2088.

Feketehalom, 1602 október 8.

Basta a csíki tiszteknek Apor András jószágáért.

Georgius Basta dominus in Sult, eques auratus,
 5 Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis ac catholici regis
 Hispaniarum consiliarius bellicus eiusdemque Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis exercitus, et regni Transylvaniae generalis capitaneus etc. Egregiis et nobiles, agilibus capitaneo, indicibus, viceiudicibusque regiis et
 10 caeteris, quorum interest, dominis, amicis nobis honorandis. Salutem et nostri benevolam commendationem.

Apor András panaszolkodik nekünk, hogy Lázár Egyed, Csíkban való jószágát ez exponensnek potentiose maga számára eloccupálván, mostan is hatalmasul birná,
 15 ez exponensnek nagy kárára és fogyatkozására; könyörge nekünk, hogy az meggyesi deliberatio szerint neki is jószágát, először Lázár Egyed kezéből Kegyelmetek által kifoglaltatván, remittáltatnók és az remissio után az potentiát Kegyelmetek által revideáltatnók és azont exsequáltatnók
 20 is. Igy levén azért a' dolog, hagyjuk és császártól ő Felségétől nekünk adatott authoritásunkból serio parancsoljuk, hogy ez mi levelünk látván mindjárt Kegyelmetek Lázár Egyedtől azt az Apor András csíki jószágát minden halogatás nélkül az meggyesi articulus continentiaja szerint visszafoglalván, ez exponensnek minden hozzátartozó javaival és takarmányával egyetembe remittálja az potentiát penig etiam extra sedem iudicariam vestram in praefixo quodam die revideálja és adiudicálja, melyet non obstante legitimo aliquo impedimento, exequáljon is
 30 Kegyelmetek. Secus nullo modo facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti.

Datum ex castris Suae Maiestatis ad oppidum Feketehalom positis, die 8. mensis Octobris. Anno Domini 1602.

Hátlapján egykorú kézzel: Az Basta György csíki tiszteknek való praeceptoriuma, pro parte egregii Andreae Apor, hogy az meggyesi deliberatumhoz tartsák magokat.

(Eredeti, báró Apor-család levéltára. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy.)

2089.

Gyulafehérvár, 1602 deczember 20.

Basta György czimeradománya szamosujvári Szász János és Péter részére.

NOS GEORGIUS BASTA DOMINUS IN SULT, 5

eques auratus, Sacratissimae
Caesareae Regiaeque Maie-
statis ac catholici regis Hispaniarum consiliarius bellicus,
eiusdemque Sacratissimae 10
Caesareae Regiaeque Maiestatis exercitus, et regni Transylvaniae generalis capitaneus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium 15
significantes, quibus expedit
universis. Quod nos cum ad

nonnullorum fidelium dominorum Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis in Transsilvania consiliariorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero 20
attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis nobilis Joannis Zaz alias Georeogh de Gerlah,¹ quae ipse hactenus etiam Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestati in diversis eiusdem Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis ditionum locis pro locorum et temporum diversitate fide- 25
liter et summa cum animi sui promptitudine exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est: Eundem igitur Joannem Zaz nec non Petrum similiter Zaz Gerlahiensem, fratrem ipsius carnalem, antea quoque, ut intelligimus, non ignobiles, ex potestatis 30
nostrae plenitudine, qua autoritate plenipotentia liter a Sacratissima Caesarea Regiaeque Maiestate nobis attributa fungimur, ac benignitate nostra denuo in coetum et numerum verorum regni huius Sacratissimae Caesareae

¹ Gerla, Gerlah = Szamosujvár.

Regiaeque Maiestatis Transsilvaniae et Hungariae nobilium, annumerandos, aggregandos, cooptandos et ascribendos duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et ascribimus per praesentes; decernentes expresse, ut
5 a modo deinceps iidem Joannes et Petrus Zaz ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universae pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma seu nobilitatis insignia, scutum vide-
10 licet triangulare, supra coelestini, infra vero rubri coloris, in cuius inferiori, quatuor flores lili candidi, tres quidem ordine, quartus autem in fundo scuti seiunctus depicti, superiori autem partibus, leo integer naturali colore, ore hianti lingua exerta, dextro pede anteriori mucronem
15 nudum sursum levatum, stringere et caudam bifurcam erigere visitur. Supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contegit diadema regium gemmis ac unionibus apprime refertum, ex quo leo dimidius erectus parte anteriori eminent, ac dextro pede ensem nudum, supra
20 caput oblique elevatum constringit, ore autem, lingua et cauda inferiori per omnia similis. Ex cono autem galeae laciniae sive lemnisci, a dextra aurei et coelestini, a sinistra vero partibus rubri et albi coloris defluentia oras seu margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exor-
25 nant, prout haec omnia in capite, seu principio praesentium literarum nostrarum, perita manu et arte docta pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia, liberalitateque nostra, praefatis Joanni et Petro Zaz, ipsorumque haeredibus et
30 posteritatibus utriusque sexus universis clementer dedimus et contulimus: Annuentes et concedentes, ut ipsi praescripta arma, seu nobilitatis insignia, more aliorum verorum et insignitorum nobilium armis utentium ubique in proeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis,
35 ac aliis quibusvis exercitiis nobilitaribus et militaribus, nec non sigillis, vexillis, cortinis, velis, annulis, auleis, domibus, clipeis, tentoriis et sepulchris; generaliter vero quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae

et sinceræ nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et præ-eminentiæ homines existant, dici, teneri, nominari et reputari volumus, ferre et gestare, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus et prærogativis, quibus caeteri veri et nati, ac indubitati nobiles, et militares homines prædicti regni Sacratissimæ Caesareæ Regiæque Maiestatis Transilvaniae et Hungariae quomodocunque de iure, vel consuetudine, utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, 10 frui et gaudere valeant atque possint. Pro ampliori autem erga eosdem munificentiae nostrae declaratione domum eorundem in oppido Gerlah, in vicinitate domorum circumsectorum Lucae Zekelii ab una, ac Andreae Thorda, partibus ab altera, in comitatu Zolnok interiori pertinen- 15 temque arcis Sacratissimæ Caesareæ Regiæque Maiestatis Zamosuivariensis existentem habitam, ab omni censuum, taxarum et contributionum Sacratissimæ Caesareæ Regiæque Maiestatis tam ordinariorum, quam extraordinariorum, subsidiique et lucri camerae eiusdem 20 Sacratissimæ Caesareæ Regiæque Maiestatis solutione, servitorum quorumlibet civilium et plebeorum exhibitione, hospitem denique condescensione; vineas item et agricolationes eorum a decimarum et nonarum quotannis provenire debentium pensione, in perpetuum eximendas, 25 supportandas et nobilitandas duximus; prout eximimus, supportamus et nobilitamus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis, Magnificis, generosis, egregiis, nobilibus, comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium, dicatoribus, decimatoribus, et exactoribus con- 30 tributionum prædicti comitatus Zolnok interioris, capitaneis equitum et peditum, quorumcunque exercituum ac quarumvis nationum, hospitorumque [gratia venient]ibus; ² nec non prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus annotati oppidi Gerlah, cunctis etiam aliis 35 cuiusvis status, praefecturae, dignitatis et conditionis hominibus modernis et futuris quoque pro tempore con-

² Egérrágtá 20 négyszög cm. területű hézag.

stituendis, eorumque vices gerentibus praesentes nostras visuris harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus, praefatos Joannem et Petrum Zaz
 5 haeredesque et posteritates utriusque sexus universas, ratione [dic]tae domus ad nullam censuum, taxarum et cont[ri]butionum Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis tam ordinariarum, quam extraordinariarum, subsidii-
 que et lucri camerae eiusdem Sacratissimae Caesareae Regiae
 10 [Maiestatis]³ solutionem, servitiorumque quorumlibet, civilium et plebeorum exhibitionem, decimarumque et nonarum in ration[e iuris quot]annis provenire debentium pensionem ac hospitum in domum eorum praedictam receptionem, cogere et compellere, aut ibi condescendere praesumatis, sed eandem domum modo praemisso exemptam,
 supportatam atque in perpetuum nobilitatam habere
 15 modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, praesentes literas
 20 nostras, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Joanni et Petro Zaz ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis ex autoritate (ut praemissum est) Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis, plenipotentialiter nobis attributa benigne dandas [du]ximus et concedendas. Datum in civitate Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Alba Julia, die vigesima mensis Decembris. Anno Domini Millesimo sexcentesimo secundo.

G. Basta mpr.

30

Georgius Kerezuri secretarius mpr.

Felhajtásán jobbról: In Anno Domini Millesimo sexcentesimo tertio, feria quinta proxima post dominicam Jubilate,⁴ exhibitae sunt praesentes, proclamatae, publicatae et lectae in facie sedis iudiciariae, comitatus Zolnok interioris ac
 35 intronominati Joannes Zaz et per eundem frater carnalis Petrus Zaz, Gerlahienses adscripti, annumerati et cooptati sunt, in numerum universitatis nobilium praedicti comitatus

³ Tollban maradt. ⁴ Vagyis 1603 április 24-én.

ac regni Transsilvaniae etc. Similiter haeredes quoque et posteritatus eorunden utriusque sexus universae; item quantum etiam ad exemptionem, nobilitationem introscriptae domus attinet, ibidem proclamatae, publicatae ac in eadem nobilitatis praerogativa relictas absque contradictione quorumlibet etc. 5

Ambrosius Literatus Somogy
de Dees, notarius eiusdem
comitatus Zolnok interioris mpria.⁴

*Kiállítás*a díszes és ugyanattól a kéztől (Fejérváry Pál kezétől) való, a mely az 1510. sz. a. közölt és hasonmásban is¹⁰ bemutatott lófőségi levelet (1604 elején) írta. Első és harmadik sora arannyal, a második pirossal, a negyedik késsel írva, kivéve az arannyal kihuzott kezdőbetüket. Ezek közül az első sor N és G kezdőbetűje árvácskát, szegfűt és nefelejtset mutató izléses virágdíszszel van festve; míg a B betű zölddel¹⁵ árnyékolt aranyozott fagyökér díszítésű.

(Eredeti, 47 × 72 cm. nagyságú pergamen-oklevél; vörös, sárga, kék és zöld selyemzsinóron lógó függő pecséttel; ⁵ unitárius egyházközség levéltára, Kolozsvár.⁶)

⁴ Ez a történetirő Somogyi Ambrus.

20

⁵ Rajzát alább mutatjuk be természetes nagyságban.

⁶ Erre a ritka oklevélre Kelemen Lajos tanár akadt kutatásai közben s hívta fel figyelmemet, a miért neki ezúton is hálás köszönetemet fejezem ki.

III.

HASONMÁSOK ISMERTETÉSE.

Basta György arczképei.

Legjobb az, melyet (az I. kötet címképeül) közlünk, egykorú rézmetszetéről. *Körirata*: Georgius Basta dominus in Sult, eques auratus, Sacrae Caesareae Maiestatis ac Catholici regis Hispaniae consiliarius bellicus, nec non partium regni Hungariae Superioris generalis procapitaneus. *Bal sarkában*: Eidem Illustri heroi Dominicus Custos eiconographus civis Augustae Vindelicorum humillime dedicat. *Jobb sarkában*: Sacrae Caesareae Maiestatis pictor Joannes ab Ach pinxit.

Ez az arczképe van meg (13 × 16 cm. nagyságú rézmetszetben) Achille *Tarducci* Velenczében, 1601 tavaszán megjelent »Delle macchine, ordinanze, et quartieri antichi, et moderni« cz. műve elején is, ezekkel a jelzésekkel: S. C. M. Pictor Joan. ab Ach pinx. — Lucas Kilianus Aug^s sculpsit. — D: Custos excud. — Ez a kép elfordul alsó jobb sarkában. *Sixtus*; másutt *L. K.* és *Custos* jelzetekkel is.

Jobbra néző mellképe (12.5 × 16 cm. rézmetszetben) e körirattal: Georg Basta Herr zu Sult, Ritter etc. Ka: Ma: Kriegsobrister in Sibenburgen (alatta: Animo, ratione, consilio) megvan *Ortelius* Jeromos »Chronologia«-ja (Nürnberg, 1604.) 480. lapjához mellékelten és művészebb metszetben az »Ortelius Redivivus« 1665-iki kiadása 304. lapjához mellékelten.

Ehhez hasonló alakú és kivitelű rézmetszetű arczképét, (melynek aláírása nem köriratban van, hanem alatta, jelígyével együtt) lásd az Erdélyi Nemzeti Múzeumi Levéltár gróf Lázár-féle arczképgyűjteménye V. kötete 65. sz. a. Kicsi-

nyítve megjelent a Nagy Képes Világtörténet VIII. kötete 341. lapján.

További (12,5 × 20 cm. nagyságú) rézmetszetén alól ezt olvassuk: Georg Basti General Dela Cesarea Maestà in Ongarie. — Oldalt: Giovanni Orlandi forma in Roma.

Egy másik, újabb (11 × 12,5 cm. nagyságú) rézmetszetének aláírása: Georgius Basta, Commissarius Generalis Equitatus. — Oldalt: Rosbach.

Basta e két utolsó arczképét a bécsi cs. és kir. hitbizományi könyvtár (K. u. k. Familien Fidei Kommissbibliothek) őrzi a hadvezérek csoportja 253–254. sz. a.

Basta György oklevelei.

Cornazzani Antal prágai parmai követhoz Bécsben, 1597 június 13-ikán irt sajátkezű levele (az I. kötet 3. lapjához mellékelve) olaszul; hányaveti, reszketős kézre valló, a miért Bastától való sajátkezű levél igen ritka.

Alsócsernátoni Vajda István és Balázs — Kolozsvárt, 1604 februárius 8-án kelt — lófő-levele Bastától, latinul (a II. kötet 388. lapjához mellékelten) kicsinyítve; az erdélyi fejedelmi kancellária hagyományos kiállításában.

Comi István kapitány — Bécsben, 1606 januárius 7-én kelt — katonai bizonyítványa Bastától, olaszul (a II. kötet 748. lapjához mellékelten) kicsinyítve; ritka, utolsó pecsétjével megerősítve.

Basta György pecsétjei.

A legrégebb (az I. kötet XLIV. lapján) s egyúttal legkisebb, 10 milliméter magas egyszerű gyűrűpecsét. Basta ezzel jött be 1597-ben hazánkba. Rendkívül ritka, mert csupán magánlevelein használja; de előfordul 1600 szeptember 5-iki rendeletén is, mivel nyilván nem volt kéznél hivatalos pecsétnyomója. Ennek lenyomata (az I. kötet 744. lapján) 27 milliméter magas, cartouche-pajzsú, a leggyakoribb; Basta iktató- és egyéb rendeletein fordul elő 1600–1604 közt.

Kerekaltalpu pajzsú pecsétje (a II. kötet 784. lapján) 26 milliméter magas; már 1598 augusztus 12-iki levelén feltűnik, de jóformán csak 1602 tavaszáig használja.

Ezt követte 41 milliméter magas nagy pecsétje (a II. kötet 808. lapján), melyet csupán nagyobb adományleveleken, de függőpecsétként is használt Basta 1602 elejétől, úgy 1604 tavaszáig, a míg Erdélyből távozik s oly ritka, hogy mindössze négy példányát láttuk. Körirata :

GEORGIVS · BASTA · DOMINUS · A · SVLT · .

Köriratos huszti grófi pecsétje is (a II. kötet XXXII. lapján) 30 milliméter magas; 1603 végén tűnik fel s kizárólag ezt használja azután is, 1604—1605 folyamán, hogy Erdélyből távozik. Körirata :

GEORG[IUS] BASTA · COMES · HVST[ENSIS]
G[VBERNATOR] TRANSILVA[NIAE] *

Mikor azonban a közpályáról (1606 elején) visszavonult, a czímerpajzsa mellé kétoldalt 6—6 jelző zászlót vésetett be; miként az e kötetünk 748. lapjához mellékelte oklevél hasonmásán látható.

Basta második gyűrűpecsétje végül e fejezet végén (a II. kötet 816. lapján) 14 milliméter magas, nyolcszögű; nagyon ritka és 1601 augusztusától 1602 márcziusáig találkozunk vele, néha rendeletein is.

A fenti pecséteket eredetieikről természetes nagyságban K. Sebestyén József tollrajzában mutatjuk be.

Basta György emlékérmé.

Erdély 1603-iki végleges meghódítása dicsőségére vert (s a II. kötet XIX. lapján természetes nagyságban bemutatott) emlékérmének jobb oldala Basta mellképét ábrázolja e körirattal :

GEORG[IUS] BASTA * D[OMI]N[U]S · IN · SVLT · EQV[ES]
AVR[ATUS] *

Bal oldala koszorúval körülvelt három pálmaág alatt ezt a magyarázó feliratot mutatja :

VALL[ACHO] PROF[LIGATO] SIC[ULO] DEV[ICTO]
DAC[IA] REC[UPERATA]¹ 1603 ·

¹ Ezt némelyek így is olvassák : RECEPTA.

Körirata :

S[ACRAE] C[AESAREAE] M[AIESTATIS] AC CATH[O-
LICI] REG[IS] HISP[ANIARUM] CONS[IL]I[IARIUS] BEL-
[LICUS] ET . IN . TRANS[ILVANIA] CAPIT[ANEUS]
GENERAL[IS] .

Az éremnek valami II változata van aranyból, ezüsből a különböző gyűjteményekben s mivel az egyikben (a mellkép szélén) *N. W. Cibin.* is látható, valószínűleg valamennyi a nagy-szebeni pénzverdében készült s talán a szászok ajánlották fel a rettegett Bastának, akkor, mikor Székely Mózes leveretése után Szebenbe is ellátogatott ; míg más felfogás szerint az érmeek hihetőleg Pastorino Giovanni Michele Pastorinitől származnak.

Basta emlékérmének egész irodalma van. Ennek fontosabb cikkei időrendben a következők :

Kölesévi Sámuel: Auraria Romano-Dacica (Szeben, 1717.) 139—140. l. (Pozsonyi 1780-iki kiadásában a 159—160. lapon) — *Seivert* János cikke az »Ungrisches Magazin« 1785-iki III. k. 155 s köv. l. — *Schoenwisner* István: Notitia Hungaricae rei numariae (Buda, 1801.) 560—561. l.) — *Catalogus* nummorum Hungariae ac Transilvaniae instituti nationalis Széchenyiani; Pest, 1810. — *Dr. Érdy* János: Erdély érmei képasztlasza; Pest, 1862. — *Dobóczy* Ignác cikke az »Archaeologiai Értesítő« 1871. évf. 96—97. l. — *Reissenberger* Lajos cikke a »Korrespondenzblatt des Vereines für siebenbürgische Landeskunde« 1878. évf. 25. l. — *Hess* A. leírása »Die siebenbürgischen Münzen des fürstlich Montenuovo-schen Münzcabinet« cz. művében; Frankfurt a/Main, 1880. — *Pósta* Béla és *Tergina* Gyula cikke a »Történelmi Tár« 1893. évf. 728—729. l. — *Gömöry* György cikke a »Hadtörténelmi Közlemények 1895. évf. 554—5. l. és az 1896. évf. 224—5. l. — *Kropf* Lajos cikke ugyanott, a 350—351. l. — *Resch* Adolf: Siebenbürgische Münzen und Medaillen (Nagyszeben, 1901.) 222—223. l.

A fenti művek nagy részében (többé-kevésbbé hű) képen is be vannak mutatva az érmeek és változataik.

Basta György munkái.

Fő műve: IL MASTRO DI CAMPO GENERALE. Kiadta Basta egykori titkára, *Ciro Spontone*. Ajánlása: Di Venetia, a 26 di Novembre 1605. Czímlapján: In Venetia, 1606.*

* Az így, csillaggal megjelölt kiadások megvannak a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárában is.

Ezt követte húsz esztendő mulva milánói 1625-iki kiadása, melynek címlapját hasonmásban mutatjuk be.*

Később újra kiadta Bernardo Giunti »Disciplina universale dell' arte militare. Fucina di Marte« cz. műve (Venetia, 1641.) 265—328. lapján.

Másik művének teljes címe, alábbi hasonmásában ez:

Kiadta Pietro Armiato. Ajánlása: All' . . . Conte Hector Savorgnano. Di Venetia, li 30. Novembre 1612. Címlapján: In Venetia, 1612. — 4-rétű 127 lapnyi.

Németre fordítva 1614-ben Frankfurtban jelent meg, Basta arczképével és szép rézmetszetekkel diszítve; ívrétű kiadásban.*

Ezzel megegyező olasz kiadása (ugyanazokkal a metszetekkel) 1616-ban Oppenheimban nyomtatott.*

Ezt követi 1624-iki 4-rétű bruxellesi olasz kiadása.

Milánói 1625-iki kiadása* »Appresso Giovanni Battista

Bidelli«, másik művével egyszerre jelent meg.

Utána lenyomatta Bernardo Giunti 1641-ben a »Fucina di Marte« 375—439. lapján.

Egy századdal utána 4-rétű új német kiadása jelent

IL MASTRO D'ICAMPPO GENERALE

DI
GIORGIO BASTA
CONTE D'HVST.

*Altre volte Generale per l'Imperatore nella
La Transilvania: & poi Luogotenente
Generale per la
Maeſtà ſua,*

Et per lo Sereniſſimo Arciduca Matthias degli
Eſerciti nell'Ungaria.

RE RE
AL M. ILL. SIG. CIACOMO FAGNANI.

IN MILANO.

Appreſſo Gio. Batt. Bidelli. M. DC. XXV.
Con licenſa de' Superiori.

IL GOVERNO DELLA CAVALLERIA LEGGIERA.

Trattato Originale del Conte
GIORGIO BASTA

*VTILE A SOLDATI, GIOVEVOLE
à Guerrieri, & fruttuoſo à Capitani, &
curioſo à Tutti.*

meg 1759-ben Breslauban.* — Végül »Tractat von Abrüstung und Aufführung der Cavalleria, oder Regiment der leichten Cavallerien« című kiadását a göttweigi Stiftsbibliothek őrzi; Bartalus István: Jelentés felsőausztriai kolostorok Magyarországot illető kéziratái- és nyomtatványairól (Nyelvtudományi Értekezések I. kötete XI. száma) 25. lapján.

Basta György czímere.

Basta czímerének változatait bemutatott pecsétjei szemléltetik, hívebb és pontosabb rajzokban, mint a Siebmacher-féle heraldikai mű erdélyi kötete 22. tábláján. Bővített birodalmi grófi czímerét a II. kötet 722. lapján mutatjuk be eredeti vázlatáról K. Sebestyén József rajzában és alábbi leírásában:

Vörössel és ezüsttel négyelt pajzs, arany szív-pajzsszal s benne koronás kétfejű, fekete sas. A nagy pajzs első és negyedik mezéjében vágató fehér lovon ülő, pánczélos vitéz, strucztoallas sisakkal; felemelt jobbában egyenes kardot, baljában a kantárszárát tartja. A második és harmadik mezőben fogazott, vörös, balharánt szelemen. Két, koronás, nyílt sisak. Sisakdísz mindkettőn czölöpösen állított pánczélos kar, egyenes karddal, 6—6 kis háromszegletű lobogós lovassági kopja közt, melyek közül az első sisakon, jobb-középen lévő arany, a második balközépsője fehér, a többi vörös. A jobb sisak takarói vörös-arany, a bal sisaké vörös-ezüst-színűek. A két sisak közt, a pajzs peremén egyfejű fekete sas áll.

Ez a hiteles czímer eddig ismeretlen volt. Basta czímeréről egyébként *Ghyczy* Pál (a *Turul* 1907. évf. 88—89. l. és a *Genealogiai Füzetek* 1907. évf. 30. l.) külön cikket is írt, de avval a végzetes tévedéssel, hogy Basta huszti czímét nem a mi Husztunktól származtatja, hanem a hollandi »Zeeland tartománybeli Hust vagy Hulst városkától, mely pár mérföldre fekszik Antwerpentől észak-nyugat felé«; holott Huszt várát és uradalmát, főispánságával együtt Basta még birodalmi grófi rangja előtt megkapta!

A régebbi családtörténeti munkák és kézikönyvek közül

még az alábbiakban találhatók — hibáktól hemzsegő — adatok Basta Györgyről és czímeréről:

Khevenhüller: Annales Ferdinandeï; Regensburg, 1640.

Johann Friedrich *Gauhen*: Historisches Helden- und Heldinnen-Lexikon (Leipzig, 1716.) 158. s köv. lapjain. (Halálát pl. 1612-re teszi.)

Allgemeines Historisches Lexikon I. kötete (Leipzig, 1722.) 344. l.

Moreri Louis: Le grand dictionnaire historique I. k. (Paris, 1732.) 946. l.

Johann H. *Zedler*: Grosses vollständiges Universallexikon III. kötete (Leipzig, 1733.) 642. l.

Dictionnaire historique I. k. (Avignon, 1758.) 404. l.

Bayle: Le grand dictionnaire historique II. kötete; Paris, 1759.

Fr. K. *Wissgrill*: Schauplatz des landsässigen niederösterreichischen Adels I. kötete (Wien, 1794.) 307. l. Itt azt is olvasuk, hogy Basta 1607 augusztus 26-án Bécsben halt meg s a bécsi minorita-templomban temettetett el! Erre a badar állításra szerzöt az vezethette, hogy a nevezett templomban a Szent Sebestyénoltár mellett Bastának *utódai* vörös *emlékkövet* állítottak a következő felirattal:

Ezt Siebmacher is szolgailag átveszi (id. műve 38. lapján), holott a síremlék *ma már nincs meg*, sőt már

Wissgrill maga is említi, hogy ez az emlékkő »bis zur Umgestaltung der Kirche« volt meg!

Nuovo dizionario storico III. k. (Bassano, 1796.) 82. l.

Österreichische National Encyclopädie I. kötete (Wien, 1835.) 197. l. (Halálát szintén 1612-re teszi.)

Dr. *Gombos* Dániel: Polgári élethez való lexikon I. k. (Debreczen, 1837.) 228—229. l.

Gustav *Vehse*: Geschichte des österreichischen Hofes und Adels und der österreichischen Diplomatie II. Abtheilung 3. Theil. (Hamburg, 1851.) 59. l. (Basta halála: Bécs, 1607.)

C. A. *Schweigerd*: Österreichs Helden und Heerführer II. kiadása I. kötete (Wien, 1852.) 593. l. (Halála éve 1612.)

Nouvelle biographie universelle IV. k. (Paris, 1853.) 716. l.

Borel d'Hauterive: Annuaire de la Noblesse de France; 1854.

COMES GEORGIUS BASTA
DUX BELLI PERITISSIMUS
ET FELICISSIMUS C. H. S. E.
ANNA DE LIDEKERKE UXOR.
FERDINANDUS ET MARIA
MAGDALENA LIBERI, ET
FRANCISCUS DE MEDINA
GENER. MOERENTES F. C.
OBIIT ANNO MDCVII.
R. Q. I. P.

O. T. von *Hefner*: Stammbuch des blühenden und abgestorbenen Adels in Deutschland I. kötete. (Regensburg, 1860.) 75. l. (Császári szolgálatba 1601 körül lépett!)

Török János: Egyetemes Magyar Encyclopaedia V. k. (Pest, 1866.) 774. l. (Született 1550 körül Nápolyban; meghalt 1612-ben!)

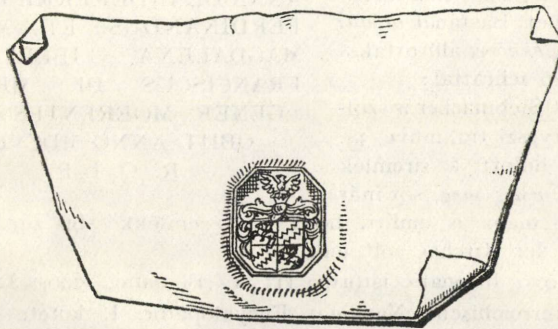
Vegiano: Nobiliaire des Pays-Bas I. kötete 106. l. és III. kötete 169. l.

J. A. *Rietstap*: Armorial Général II. kiadása. I. kötete 1011. l.

Siebmacher: Der Adel von Siebenbürgen 37—38. l. Az *Ungarn* I. k. 43. l. A Niederösterreichischer Adel 24. l. (Halála 1607 augusztus 26.)

A *Pallas* Nagy Lexikona II. k. (Budapest, 1893.) 713. l. (Halála: Bécs, 1607 augusztus 26.)

Ezeket azért tartottam szükségesnek felsorolni, mert nagyobbára közkézen forgó — vagy forgott — kézikönyv és így hibáik könnyen félrevezethetik használóikat!

IV.

A LEVÉLÍRÓK ÉS CZÍMZETTEK JEGYZÉKE.

(Numeri sunt epistolarum.)

- Abrudbánya város tanácsa* : 1130, 1569.
Ach Briccius puskaporkészítő : 1546.
Ajtoni Jakab deák, lipppai harminczados : 1191, 1518, 1554.
Aldobrandini Cinzio bíboros, államtitkár : 1609, 1691, 1719, 1790.
Angyalosi János, kiségreviső : 1441.
Apafi Miklósné és gyermekei : 1241.
Aquaquiva Claudio jezsuita-generális : 1162, 1515.
Aranyos-szék rendei : 1053.
Balassa Ferencz, véczkei : 2087.
Baromlaka lakószai : 1058.
Barta István, dési : 1187.
Bártfa város tanácsa : 1730, 1759, 1792, 1797, 1798, 1804, 1807, 1819², 1828, 1839, 1843, 1861, 1873.
Basta György : 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117¹, 1118, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129, 1130, 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143, 1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173, 1174, 1175, 1176, 1177, 1178,

1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186, 1187, 1188, *1189*,
 1190, 1191, 1192, 1193, *1194*, *1195*, 1196, 1197, 1198, *1199*, 1200,
 1201, 1202, 1203, *1204*, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211,
 1212, *1213*, 1214, *1215*, *1216*, 1217, 1218, *1219*, *1220*, 1221, 1222,
1223, 1224, *1225*, 1226, 1227, 1228, *1229*, 1231, *1232*, 1233, 1234,
 1235, 1236, 1237, 1238, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245,
1246, *1247*, 1248, *1249*, *1250*, *1251*, 1252, 1253, *1254*, 1255, 1256,
1257, 1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, *1264*, 1265, 1266, *1267*,
1268, 1269, 1270, 1271, 1272, 1273, *1274*, 1275, 1276, *1277*, 1278,
 1279, 1280, 1281, 1282, 1283, *1284*, 1285, 1286, *1287*, 1288, 1289,
 1290, 1291, *1292*, 1293, 1294, *1295*, 1296, *1297*, *1298*, *1299*, *1300*,
 1301, *1302*, *1303*, 1304, 1305, 1306, *1307*, 1308, 1309, 1310, 1311,
1312, 1313, *1314*, *1315*, *1316*, *1317*, 1318, 1319, *1320*, 1321, 1322,
1323, 1324, 1325, *1326*, 1327, 1328, *1329*, 1330, 1331, *1332*, 1333,
 1334, *1335*, 1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1341, 1342, 1343, *1344*,
1345, 1346, 1347, 1348, 1349, *1350*, *1351*, *1352*, *1353*, *1354*, 1355,
1356, 1357, 1358, 1359, *1360*, 1361, 1362, 1363, *1364*, *1365*, 1366,
1367, 1368, 1369, 1370, 1371, 1372, *1373*, *1374*, 1375, 1376, 1377,
 1378, 1379, *1380*, 1381, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, *1387*, 1388,
 1389, 1390, 1391, 1392, 1393, *1394*, *1395*, *1396*, *1397*, 1398, *1399*,
1400, 1401, *1402*, *1403*, *1404*, 1405, *1406*, 1407, 1408, 1409, 1410,
 1411, 1412, *1413*, *1414*, 1415, 1416, *1417*, 1418, *1419*, *1420*, 1421,
 1422, *1423*, 1424, 1425, *1426*, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431, *1432*,
 1433, *1434*, *1435*, 1436, 1437, 1438, 1439, *1440*, 1441, 1442, *1443*,
 1444, 1445, 1446, 1447, *1448*, *1449*, 1450, 1451, 1452, 1453, *1454*,
1455, 1456, 1457, *1458*, *1459*, *1460*, *1461*, *1462*, 1463, 1464, 1465,
 1466, *1467*, 1468, 1469, *1470*, 1471, 1472, 1473, 1474, 1475, 1476,
 1477, 1478, 1479, *1480*, 1481, 1482, *1483*, 1484, 1485, 1486, *1487*,
1488, 1489, 1490, *1491*, *1492*, *1493*, 1494, *1495*, 1496, 1497, *1498*,
 1499, 1500, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509,
 1510, 1511, 1512, 1513, 1514, *1515*, 1516, 1517, 1518, *1519*, 1520,
 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, *1526*, 1527, *1528*, *1529*, 1530, *1531*,
1532, 1533, *1534*, 1535, *1536*, 1537, 1538, *1539*, *1540*, 1541, 1542,
1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1548, *1549*, *1550*, 1551, *1552*, *1553*,
1554, 1555, 1556, 1557, *1558*, *1559*, 1560, 1561, 1562, *1563*, *1564*,
1565, 1566, 1567, 1568, 1569, 1570, *1571*, *1572*, *1573*, *1574*, 1575,
 1576, *1577*, *1578*, *1579*, *1580*, *1581*, *1582*, *1583*, 1584, *1585*, *1586*,
1587, *1588*, 1589, 1590, *1591*, 1592, *1593*, 1594, 1595, 1596, *1597*,
1598, *1599*, *1600*, 1601, 1602, *1603*, 1604, 1605, *1606*, *1607*, 1608,
1609, *1610*, *1611*, *1612*, 1613, *1614*, *1615*, *1616*, *1617*, 1618, 1619,
 1620, 1621, 1622, 1623, *1624*, 1625, 1626, 1627, 1628, *1629*, *1630*,
 1631, *1632*, 1633, *1634*, *1635*, 1636, 1637, 1638, *1639*, *1640*, 1641,
 1642, *1643*, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648, *1649*, 1650, 1651, 1652,
1653, 1654, 1655, 1656, *1657*, *1658*, *1659*, 1660, 1661, *1662*, *1663*,
 1664, *1665*, 1666, 1667, 1668, *1669*, *1670*, 1671, *1672*, 1673, 1674.

1675, 1676, 1677, 1678, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683, 1684, 1685,
 1686, 1687, 1688, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695, 1696,
 1697, 1698, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1707,
 1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718,
 1719, 1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729,
 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1739, 1740,
 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751,
 1752, 1753, 1754, 1755, 1756, 1757, 1758, 1759, 1760, 1761, 1762,
 1763, 1764, 1765, 1766, 1767, 1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773,
 1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784,
 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795,
 1796, 1798, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807,
 1808, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818,
 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1829,
 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838, 1839, 1840,
 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851,
 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862,
 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873,
 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884,
 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895,
 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906,
 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917,
 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928,
 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939,
 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950,
 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961,
 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972,
 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983,
 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994,
 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005,
 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016,
 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027,
 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038,
 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049,
 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060,
 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071,
 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082,
 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089.

Báthory Zsigmond fejedelem : 2082.

Beck Joachim báró, kapitány : 981, 1113, 1115, 1117.

Bécsi udvari haditanács : 1194, 1267, 1293, 1312, 1335, 1351, 1356,
 1395, 1417, 1565, 1582, 1583, 1586, 1618, 1676, 1677, 1835, 1887,
 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1901,
 1902, 1903, 1904, 1906, 1907, 1909, 1910, 1915, 1917, 1918, 1922,
 1924, 1927, 1930—1932, 1936, 1937, 1940, 1971, 1979, 2030, 2031.

- Bécsi udvari kamara : 1685, 1810, 1905.
Bedő István udvarhelyszéki kapitány : 1505, 1512.
 Belgioioso Barbiano, Giacomo generális : 1584, 1844.
Belső-Szolnok vármegye rendei : 1017, 1070, 1074, 1076, 1346, 1376.
Berzeviczi András és testvérei : 1750.
 Besztercze város tanácsa : 966, 979, 984, 1040, 1046, 1051, 1052, 1088, 1112, 1116, 1128, 1135, 1140, 1144, 1153, 1157, 1167, 1184, 1193, 1196, 1197, 1212, 1214, 1215, 1222, 1234, 1235, 1237, 1240, 1263, 1265, 1270, 1271, 1272, 1274, 1278, 1279, 1281, 1282, 1285, 1286, 1288, 1289, 1291, 1330, 1333, 1343, 1347, 1359, 1366, 1370, 1378, 1386, 1390, 1407, 1425, 1430, 1433, 1435, 1436, 1442, 1445, 1450, 1453, 1476, 1482, 1490, 1494, 1503, 1514, 1527, 1545, 1555, 1562, 1592, 1700.
Beszterczei polgárok : 1310.
Bocskay István, kismarjai : 1784.
Bonfadini Tranquillo : 1202.
 Borbély György, simai : 1057, 1408.
 Borghese Scipio bíboros, államtitkár : 2021, 2032, 2034, 2038, 2041, 2041^m, 2048⁸, 2048⁹ 2057⁶, 2060, 2062, 2065.
 Brassó város tanácsa : 1078, 1206, 1334, 1396, 1537, 1540, 1541.
 Burghausen Miklós császári biztos : 1156, 1164, 1182, 1186, 1188, 1190, 1191, 1209, 1487, 1519, 1525, 1549, 1575, 1589³.
Buza János : 1200.
 Castiglia Damiano prágai toszkánai követ : 1572, 1590.
Comi István kapitány : 2039.
Cornazzani Antal prágai parmai követ : 1327.
 Csáky István, kőrösszegi : 1076, 1242, 1753, 1775, 1785.
Császári titkos tanácsosok : 1218, 1451.
 Csehországi helytartótanács : 2043.
Cserényi Gáspár és társai : 1181.
Csiki tisztek : 2088.
Csongrádi Ferencz marosszéki kapitány : 1505, 1512.
Dal Kelf József : 2066.
 Dés város tanácsa : 1069, 1179, 1269, 1429, 1431, 1457, 1465.
Deumblér György kapitány : 2081.
Doboka vármegye rendei : 1074, 1076, 1110, 1506, 1570.
Donáth György háromszéki kapitány : 1401.
Drehowski János Tamás przemisli kapitány : 1751.
 Drugeth Bálint, homonnai : 2022, 2024, 2027.
Duodo Péter prágai velencei követ : 1035, 1063, 1094, 1107.
 Dürnberg János von Schemen : 1856.
 Eperjes város tanácsa : 1730.
Erdélyi evangélikus egyház : 1033, 1066.
 Erdélyi rendek : 1170, 1171, 1172, 1174, 1372.

- Este Cesare modenai herceg : 1926^m.*
Farnese Ranuccio parmai herceg : 1607, 1645, 1826, 1830, 1878, 1935, 2049.
Fejér vármegye rendei : 1438.
Fejérvári István jegyző : 1230.
Fejérvári Pál jegyző : 1232.
Fekete János gyalui tisztartó : 1076, 1141, 1244.
Felsőbánya város tanácsa : 1466.
Felsőmagyarországi rendek : 1745, 1763, 1787.
Ferreri János György vercelli püspök, prágai nuntius : 1628, 1660, 1779, 1809, 1811, 1816, 1838, 2041^m, 2048⁸, 2048⁹, 2057⁶.
Ficsor Péter : 1041.
Filstich Péter : 1203.
Finta Márton, gyalui : 1238.
Fiota János, a csiki vashámor prefektusa : 1072.
Floka János, és társai : 1176, 1177.
Floka Péter : 1216.
Florio Cesare prágai modenai követ : 1926^m.
Fogarás vára őrsége : 1100.
Gávay Miklós : 970.
Gelsei György diák, váradi udvarbíró : 980, 988, 989, 991, 995, 996, 998, 999, 1000, 1002, 1003, 1007, 1008, 1009, 1010, 1024, 1055.
Gonzaga Fabio mantovai őrgróf : 1963.
Gonzaga Vincze mantovai herceg : 1036, 1243, 1437, 1602, 1635, 1682, 1834, 1885, 1934, 1962.
Görög Péter lugosi főbíró : 1038.
Gyalu vára őrsége : 978, 1076.
Gyulafejevári jezsuita-kollégium : 1004, 1060, 2080.
Gyulafejevári országgyűlés rendei : 1149, 1166, 1170, 1171, 1172, 1174.
Gyulafi László, rátóti : 1323.
Habil effendi és társa : 1664.
Haller Gábor földészma-bérlő : 1138.
Henter Mihály és társai : 1059.
Hesdái Erzsébet, Buza Péterné : 1136.
Hoffman György szepesi kamaratanácsos : 1365, 1387, 1411, 1412, 1478, 1479, 1487, 1575, 1814, 1817.
Hohenlohe György Frigyes gróf : 1341, 1853.
Horvát István, dicsőszentmártoni : 1497.
Hunyad vármegye rendei : 1125, 1178.
Huszár Péter : 1042.
Im Hoff Károly császári biztos : 1487.
Innsprucker Lipót huszti kapitány : 965.
Jell Lénárt huszti főkapitány : 1409.
Káldi Márton jezsuita-főnök : 1205.

- Kamuthy Balázs* : 976.
Kamuthy Borbála, Hamvai Györgyné : 1486.
Kamuthy Farkas : 976.
 Kapronczai Márton és társa : 1554.
Kapronczai Tamás : 969.
Kapy János, kapi : 1731.
Karánsebes és Lugos városok tanácsa : 1391, 1410.
Kassa város tanácsa : 1720, 1728.
 VIII. Kelemen pápa : 1690.
Kemény Boldizsár : 1405.
Kendi Gábor : 987.
Kereki János lovaskapitány : 2067.
Kereszturi János keresztúri : 1464.
Kézdi-szék rendei : 1533.
Khrausenegg Pál császári biztos : 1346, 1348, 1355, 1358, 1359, 1363, 1365, 1372, 1385, 1387, 1487, 1517, 1519, 1522, 1525, 1549, 1557, 1575, 1596.
Kis János kapitány : 1471, 1477.
Kis-Szeben város tanácsa : 1730.
Kollonitsch Seifried alsómagyarországi kapitány : 1698, 1704, 1708, 1713, 1799, 1836, 1879, 1881, 1883.
Kolozs vármegye rendei : 1018, 1074, 1076, 1081, 1150, 1151, 1489, 1570, 1580.
Kolozsmonostori konvent : 1147, 1204, 1257, 1439, 1485, 1516.
Kolozsvár város tanácsa : 971, 1006, 1016, 1067, 1086, 1123, 1154, 1159, 1161, 1173, 1207, 1228, 1261, 1262, 1305, 1336, 1339, 1357, 1358, 1398, 1428, 1452, 1469, 1472, 1502, 1509, 1511, 1520, 1523, 1548, 1567, 1594, 1595.
Kolozsvár polgárai : 1099.
Kolozsvári jezsuita-kollégium : 1061.
Konkoly Péter kézdizségi kapitány : 1558.
Kornis Boldizsár, ruszkai : 1280, 1340, 1341, 1381, 1415, 1825, 1920, 1956².
Körmöczbánya város tanácsa : 1695.
Krakker Szaniszló gyulafejevári udvarbíró : 1236, 1501.
Kun János, káli : 1377.
Küküllő vármegye rendei : 1175, 1389, 1438.
Lassota Erik felsőmagyarországi mustramester : 993, 1132, 1253, 1258, 1259, 1260, 1273, 1290, 1294, 1296, 1322, 1324, 1348.
Lázár György és társai : 1248.
Liechtenstein Károly báró : 1985, 1992.
Lippai Balázs : 1697.
Lódi Simon vác kapitány : 1392.
Lőcse város tanácsa : 1730, 1736, 1737, 1740, 1746, 1748, 1749, 1764, 1788, 1794, 1806, 1847, 1855, 1874.

Macskási Farkas, tinkovai : 1216.

Marosszék rendei : 1015, 1389.

Marosszéki hadak : 1075.

Mátyás főherczeg : 967, 972, 1022, 1026, 1037, 1039, 1047, 1050, 1071, 1079, 1080, 1085, 1091, 1098, 1101, 1103, 1104, 1106, 1111, 1118, 1120, 1122, 1127, 1249, 1304, 1308, 1329, 1332, 1338, 1368, 1380, 1388, 1399, 1402, 1422, 1468, 1488, 1498, 1528, 1549, 1550, 1552, 1553, 1559, 1560, 1566, 1614, 1615, 1616, 1617, 1619, 1622, 1623, 1624, 1626, 1630, 1632, 1633, 1634, 1638, 1639, 1640, 1642, 1643, 1646, 1649, 1650, 1651, 1653, 1654, 1656, 1657, 1658, 1659, 1662, 1663, 1665, 1667, 1668, 1669, 1671, 1672, 1674, 1675, 1678, 1679, 1684, 1686, 1687, 1689, 1692, 1694, 1699, 1701, 1702, 1705, 1706, 1707, 1709, 1711, 1718, 1721, 1724, 1725, 1726, 1727, 1729, 1732, 1734, 1735, 1739, 1742, 1743, 1752, 1755, 1756, 1760, 1761, 1765, 1768, 1771, 1776, 1780, 1783, 1786, 1789, 1791, 1793, 1801, 1805, 1808, 1812, 1815, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1824, 1829, 1831, 1832, 1833, 1837, 1840, 1842, 1845, 1849, 1850, 1851, 1852, 1854, 1857, 1858, 1859, 1860, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1870, 1871, 1872, 1875, 1877, 1880, 1882, 1884, 1886, 1888, 1900, 1913, 1914, 1921, 1923, 1928, 1929, 1942, 1943, 1944, 1945, 1948, 1949, 1950, 1951, 1954, 1960, 1964, 1980, 1981, 1984, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1993, 1994, 1995, 1996, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011, 2012, 2014, 2017, 2018, 2019, 2023, 2025, 2026, 2028, 2029, 2035, 2036, 2040, 2042, 2051, 2054, 2079, 2084, 2086.

Medve András dövögdi, szepesi kamarai adószedő : 2073, 2074.

Meggyes város tanácsa : 1556.

Meggyesi ev. káptalan : 994, 1233.

Meggyesi generális országgyűlés : 1056.

Mihály havasalföldi vajda : 2070, 2072.

Miksa főherczeg : 1108, 1143, 1165, 1227, 1246, 1250, 1311, 1321, 1325, 1326, 1344, 1361, 1406, 1521, 1547, 1601, 1606, 1608, 1647, 1683, 1723, 1773, 1889, 1916, 1925, 2050, 2052, 2055.

Mindszenti Benedek erdélyi dézsma-bérlő : 1073, 1201.

Mogila Jeremiás moldvai vajda követői : 1163.

Molart János udvari haditanácsos, császári biztos : 1156, 1164, 1182, 1186, 1188, 1190, 1191, 1209, 1908, 1912.

Móré János lippai vice-kapitány : 1034.

Murád budai vezérbasa és társai : 1664, 1670, 1673, 1680, 1681.

Muzsna lakói : 1337.

Nagyenyed város tanácsa : 1500.

Nagysinkai ev. káptalan : 985.

Nagyszebeni ev. káptalan : 1252.

Naprági Demeter erdélyi vál. püspök : 1956^a.

Névtelen : 1245, 1256, 1266, 1427, 1551, 2005.

Névtelen jezsuita : 1195.

Nyári Pál bedegi, váradí főkapitány : 1012, 1013, 1014, 1031, 1032, 1068, 1137, 1182, 1192, 1421, 1561.

Oltárdi Mihály kisselyki ev. lelkész : 1543, 1544.

Osztróvi Miklós hunyadvármegyei alispán : 1082.

Óváry Sámuel hites jegyző : 1168, 1230, 1232.

V. Pál pápa : 1997, 2020, 2033, 2056.

Petrytyeith Horváth János : 1224.

Petronella prágai udvari kamarai tanácsos : 1475.

Petrucci Lajos kapitány : 2059.

Pezzen Bertalan dr. udvari tanácsos : 1342, 1579, 1581, 1589.

Pezzen János Baptista ezredes : 1131, 2077, 2078.

Prágai udvari haditanács : 1160.

Prágai udvari kamara : 1712, 2044, 2053, 2057, 2061, 2063, 2064.

Rabus György császári hadi titkár : 1313, 1508.

Rác György, zalánkeményi : 1507.

Radul havasalföldi vajda : 1096, 1283, 1328, 1454.

Rákóczy Zsigmond abaujmegyei főispán : 1758, 1775.

Ribisch Gottfried kapitány : 1542.

Rottall János Jakab kapitány : 1869.

Rudolf császár : 968, 973, 983, 992, 1001, 1020, 1023, 1025, 1028, 1077, 1083, 1089, 1090, 1093, 1095, 1109, 1114, 1119, 1126, 1129, 1133, 1134, 1139, 1145, 1146, 1155, 1156, 1164, 1166, 1169, 1198, 1208, 1209, 1211, 1213, 1217, 1219, 1220, 1223, 1225, 1229, 1247, 1251, 1254, 1264, 1268, 1277, 1284, 1287, 1292, 1295, 1297, 1298, 1299, 1300, 1302, 1303, 1307, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1320, 1345, 1350, 1352, 1353, 1354, 1360, 1364, 1365, 1367, 1371, 1373, 1374, 1379, 1387, 1394, 1397, 1400, 1403, 1404, 1413, 1414, 1419, 1420, 1423, 1426, 1432, 1434, 1440, 1443, 1448, 1449, 1456, 1458, 1459, 1460, 1461, 1462, 1470, 1478, 1479, 1480, 1483, 1487, 1491, 1492, 1493, 1495, 1499, 1526, 1531, 1532, 1534, 1536, 1539, 1563, 1564, 1571, 1573, 1574, 1577, 1578, 1585, 1587, 1588, 1589³, 1591, 1593, 1597, 1598, 1599, 1600, 1603, 1604, 1610, 1611, 1612, 1613, 1620, 1621, 1625, 1629, 1631, 1636, 1641, 1652, 1655, 1666, 1688, 1696, 1714, 1715, 1716, 1717, 1733, 1744, 1747, 1754, 1757, 1762, 1766, 1766¹, 1774, 1782, 1795, 1800, 1813, 1823, 1846, 1848, 1876, 1919, 1938, 1939, 1946, 1953, 1955, 1991, 1998, 2013, 2015, 2037, 2045, 2046, 2047, 2048, 2075, 2076, 2085.

Russori János főszolgabíró : 1082.

Salm Miksa gróf, kapitány : 1467.

San Clemente, Don Guillén de, prágai spanyol követ : 964, 1199, 1226, 1239, 1301, 1319, 1349, 1644, 1648, 1722, 1741.

Sávközi Máté : 1416.

Sarmasági Elek, János és László : 1019.

Schiffbaum Mátyás ev. lelkész, superintendens : 990, 1027, 1529.

- Segesvár város tanácsa* : 977, 982, 1005, 1044, 1049, 1054, 1092, 1105, 1142, 1143, 1275, 1355, 1375, 1385, 1535.
Segnyey Miklós lapispataki, kapitány : 2071.
Sennyei Pongrácz tanácsúr : 986, 1383, 1384, 1524, 1920.
Symonius István : 1447.
Siska János és társa : 1554.
Sléziai rendek : 1772, 2083.
Soranzo Ferencz prágai velencei követ : 1627, 1637, 1661, 1777, 1926, 1956, 2016.
Söldner György harminczados : 1819².
Spinelli Fülöp érsek, prágai nuntius : 1306.
Szamosujvár őrsége : 974, 975.
Szász János és Péter, szamosujvári : 2089.
Szász universitas : 1189.
Szászrégen város tanácsa : 1276.
Szászsebes város tanácsa : 1021, 1369.
Szászsebesi ev. káptalan : 1084, 1087, 1124.
Szászváros város tanácsa : 1362.
Szében város tanácsa : 1029, 1045, 1048, 1382, 1393, 1418, 1424, 1444, 1473, 1538.
Székely Boldizsár : 1802.
Székely Mihály, kövendi : 2081.
Székelyvásárhely város tanácsa : 1183.
Szél István és felesége : 1011.
Szepes vármegye rendei : 1769, 1773, 1803, 1827.
Szepesi kamara : 1030, 1097, 1102, 1309, 1474.
Szerdahelyszéki ev. esperesség : 1158, 1255.
Szinyei-Merse István : 1796.
Szokoly Miklós, kispárdai : 2068, 2069.
Szörény vármegye rendei : 1410.
Szuhay István egri püspök : 1781.
Szücs Bálint, zilahi : 1064.
Torda vármegye rendei : 1231, 1489.
Torda város tanácsa : 1568.
Thoroczkai András és társai : 997.
Thoroczkay Máté unitárius püspök : 1148.
Thököly Sebestyén, késmárki : 1767, 1770.
Thúry János, tordai : 1221, 1484.
Thurzó György dunáninnyi főkapitány : 1446, 1703, 1710, 1738.
Udvarhelyszék rendei : 1389.
Unverzagt Farkas prágai udvari kamaraelnök : 1475, 1605.
Vajda István és Balázs, alsócernátoni : 1510.
Valenti Erminio bíboros : 1933, 1941, 1947, 1952, 1957, 1958, 1959, 1961, 1965, 1966, 1968, 1969, 1970, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1982, 1983, 2010.

Varga Lukács, sárdi : 1062.

Vásárhelyi János diák : 1185.

Vendramin Ferencz prágai velencei követ : 1121, 1152.

Veress Pál deák, alsószentmihályfalvi : 1463.

Vimercato Attilio kapitány : 1455.

Zaránd vármegye rendei : 1125, 1180.

Zeller Ferencz kolozsvári polgár : 1481.

Zlatári Mátyás : 1221.

Zucconi Vincze zászlós : 1331.

V.

AZ IRATOK KELTEZÉSI HELYEI.

(Numeri sunt epistolarum.)

- Ákos : 1324, 1325.
 Almaszeg : 1401, 1405, 1408,
 1410, 1411.
 Alsóárpás : 1029, 1030, 1031,
 1032, 1033, 1040, 1041, 1042,
 1043, 1044, 1045, 1046, 1047,
 1048, 1049, 1050.
 Altmann : 1051.
 Alvincz : 1131, 1132.
 Árvavára : 1703.
 Bártfa : 1797.
 Bécs : 1022, 1039, 1071, 1085,
 1091, 1103, 1104, 1111, 1118,
 1194, 1249, 1267, 1293, 1312,
 1329, 1332, 1335, 1351, 1356,
 1380, 1395, 1399, 1402, 1417,
 1488, 1498, 1528, 1565, 1582,
 1583, 1586, 1613, 1614, 1615,
 1616, 1617, 1619, 1622, 1624,
 1630, 1632, 1634, 1639, 1640,
 1643, 1649, 1657, 1658, 1659,
 1662, 1663, 1665, 1669, 1672,
 1676, 1677, 1685, 1689, 1701,
 1705, 1706, 1707, 1711, 1718,
 1724, 1725, 1726, 1727, 1734,
 1735, 1742, 1743, 1752, 1756,
 1761, 1768, 1780, 1791, 1793,
 1810, 1812, 1815, 1818, 1821,
 1829, 1831, 1832, 1835, 1842,
 1845, 1850, 1852, 1858, 1860,
 1863, 1867, 1868, 1870, 1871,
 1875, 1880, 1884, 1887, 1890,
 1892, 1896, 1897, 1899, 1903,
 1905, 1906, 1908, 1909, 1915,
 1922, 1927, 1930, 1931, 1932,
 1936, 1937, 1940, 1942, 1945,
 1950, 1951, 1954, 1956, 1956^a,
 1957, 1960, 1961, 1962, 1963,
 1964, 1966, 1967, 1970, 1971,
 1972, 1975, 1979, 1980, 1981,
 1984, 1986, 1987, 1989, 1990,
 1993, 1996, 1999, 2000, 2001,
 2003, 2004, 2006, 2007, 2008,
 2009, 2011, 2012, 2014, 2017,
 2018, 2019, 2023, 2025, 2026,
 2028, 2029, 2030, 2031, 2034,
 2035, 2036, 2037, 2039, 2040,
 2054.
 Bécsujhely : 1947, 1948, 1949,
 1952.
 Berethalom : 1529, 1548.
 Besztercze : 1215, 1274.
 Brassó : 1086, 1396, 1533, 1535,
 1537, 1538, 1540, 1541, 1542,
 1543, 1544.
 Buda : 1122, 1127, 1670.
 Dés : 1327, 1328, 2082, 2083.
 Déva : 1057, 1361, 1362, 1363,
 1366, 1368, 1369, 1370, 1371,
 1372, 1375, 1376, 1377, 1378.

- 1379, 1381, 1382, 1383, 1384,
1385, 1386, 1388, 1389, 1390,
1391, 1392, 1393.
- Dezsér : 1687, 1692, 1693, 1694.
- Diószeg : 1618.
- Eperjes : 1730, 1731, 1732, 1733,
1736, 1737, 1738, 1739, 1740,
1741, 1745, 1746, 1748, 1749,
1750, 1751, 1755, 1757, 1759,
1760, 1762, 1763, 1764, 1765,
1767, 1769, 1770, 1771, 1772,
1773, 1776, 1777, 1778, 1779,
1781, 1783, 1784, 1785, 1786,
1787, 1788, 1789, 1790, 1792,
1794, 1796, 1798, 1799, 1800,
1801, 1802, 1803, 1804, 1805,
1806, 1807, 1808, 1809, 1819²,
1820, 1822, 1823, 1824, 1825,
1827, 1828, 1830, 1833, 1834,
1836, 1837, 1838, 1839, 1840,
1841, 1843, 1847, 1849, 1851,
1854, 1855, 1857, 1859, 1861,
1862, 1864, 1865, 1866.
- Ersekujvár : 1620, 2027.
- Esztergár : 1698, 1699, 1700,
1702.
- Esztergom : 1621, 1623, 1625,
1626, 1627, 1628, 1631, 1633,
1636, 1637, 1638, 1641, 1642,
1644, 1645, 1646, 1647, 1648,
1650, 1651, 1652, 1654, 1655,
1656, 1660, 1661, 1664, 1666,
1667, 1668, 1671, 1673, 1674,
1678, 1679, 1682, 1684.
- Feketehalom : 2088.
- Fogaras : 1035, 1036, 1037, 1112,
1113, 1115, 1545, 1546, 1547.
- Freistadt : 1886.
- Göncz : 2072.
- Győr : 1675.
- Györgyfalva : 1874.
- Gyórsziget : 2020, 2021, 2022,
2024.
- Gyulafejérvár : 964, 965, 966,
1123, 1124, 1125, 1128, 1130,
1134, 1135, 1136, 1137, 1138,
1139, 1140, 1141, 1142, 1143,
1144, 1147, 1148, 1149, 1150,
1151, 1152, 1153, 1154, 1155,
1156, 1157, 1158, 1159, 1163,
1166, 1167, 1168, 1169, 1170,
1171, 1172, 1173, 1174, 1175,
1176, 1177, 1178, 1179, 1180,
1181, 1182, 1183, 1184, 1185,
1186, 1187, 1188, 1190, 1191,
1192, 1193, 1195, 1196, 1197,
1198, 1200, 1201, 1202, 1203,
1205, 1206, 1207, 1208, 1209,
1210, 1211, 1212, 1214, 1415,
1416, 1418, 1467, 2077, 2089.
- Hannosóc : 1819.
- Huszt : 1576, 1584, 1589, 1590,
1592.
- Innsbruck : 1165, 1246, 1250,
1326, 1344, 1606, 1683, 2052.
- Karánsebes : 1216.
- Kassa : 1519, 1728, 1729, 2068,
2069, 2070.
- Kenyérmező : 1336, 1337, 1338,
1339, 1340, 1341, 1342, 1343.
- Kézdivásárhely : 1558.
- Kirchdorf : 1872, 1873.
- Kolozsmonostor : 1204, 1257.
- Kolozsvár : 1161, 1217, 1218,
1221, 1222, 1224, 1226, 1227,
1228, 1230, 1231, 1232, 1233,
1234, 1235, 1236, 1237, 1238,
1239, 1240, 1241, 1242, 1243,
1244, 1245, 1248, 1252, 1253,
1255, 1256, 1258, 1259, 1260,
1261, 1331, 1421, 1422, 1424,
1425, 1427, 1428, 1429, 1430,
1431, 1433, 1435, 1436, 1437,
1438, 1439, 1441, 1442, 1444,
1445, 1446, 1447, 1450, 1451,
1452, 1453, 1457, 1463, 1464,
1465, 1466, 1468, 1469, 1471,
1472, 1473, 1474, 1475, 1476,
1477, 1478, 1479, 1481, 1482,
1484, 1485, 1486, 1489, 1490,

- 1494, 1496, 1497, 1500, 1501,
1502, 1503, 1504, 1505, 1506,
1507, 1508, 1509, 1510, 1511,
1512, 1513, 1514, 1516, 1517,
1518, 1520, 1521, 1522, 1523,
1524, 1525, 1527, 1551, 1555,
1556, 1557, 1561, 1562, 1566,
1567, 1568, 1569, 1570, 1580,
2078, 2080.
- Komárom: 1686, 2002, 2005,
2010, 2015, 2016.
- Körmöcbánya: 1695.
- Kövend: 1053.
- Krakó: 1856.
- Lippa: 1034, 1407, 1409.
- Lugos: 1038.
- Magáre: 1081.
- Majtény: 1319, 1321, 1322, 2073.
- Makovicza: 1753, 1758, 1775.
- Malomviz: 1082.
- Mantova: 1635, 1885.
- Marsina: 1398.
- Meggyes: 1054, 1055, 1056,
1058, 1059, 1060, 1061, 1062,
1063, 1064, 1065, 1066, 1067,
1068, 1069, 1070, 1072, 1073,
1074, 1075, 1076, 1077, 1078,
1530.
- Murány: 1869.
- Nagygezés: 1052.
- Nagysink: 1079, 1080.
- Nagyszeben: 1084, 1120, 1121,
2087.
- Nyárádtó: 2081.
- Olczona: 1116.
- Osgyán: 1708, 1709, 1710.
- Palánka: 1704.
- Parma: 1607, 1826, 1878.
- Pest: 1680, 1681.
- Pozsony: 1549, 1550, 1552,
1553, 1559, 1560, 1893, 1894,
1895, 1898, 1900, 1901, 1902,
1904, 1907, 1910, 1911, 1912,
1916, 1917, 1918, 1920, 1923,
1924, 1925, 1926, 1934, 1935,
1941, 1943, 1944, 1985, 1988,
1991, 1992, 1994, 1995, 2084.
- Prága: 968, 973, 983, 1023,
1025, 1028, 1083, 1090, 1109,
1114, 1119, 1126, 1129, 1133,
1145, 1146, 1160, 1164, 1199,
1213, 1219, 1220, 1223, 1225,
1229, 1247, 1251, 1254, 1264,
1268, 1277, 1284, 1287, 1292,
1295, 1297, 1298, 1299, 1300,
1302, 1303, 1307, 1314, 1315,
1316, 1317, 1320, 1345, 1350,
1352, 1353, 1354, 1360, 1364,
1365, 1367, 1373, 1374, 1387,
1394, 1397, 1400, 1403, 1404,
1406, 1413, 1414, 1419, 1420,
1423, 1426, 1432, 1434, 1440,
1443, 1448, 1449, 1456, 1458,
1459, 1460, 1461, 1462, 1470,
1480, 1483, 1487, 1491, 1492,
1493, 1495, 1499, 1526, 1531,
1532, 1534, 1536, 1539, 1563,
1564, 1571, 1572, 1573, 1574,
1577, 1578, 1579, 1581, 1585,
1587, 1588, 1589⁸, 1591, 1593,
1597, 1598, 1599, 1600, 1601,
1602, 1603, 1604, 1605, 1608,
1610, 1611, 1612, 1629, 1688,
1696, 1712, 1715, 1716, 1717,
1744, 1747, 1754, 1766, 1766⁴,
1774, 1782, 1795, 1811, 1813,
1816, 1846, 1848, 1876, 1913,
1914, 1919, 1921, 1926^m, 1928,
1929, 1938, 1939, 1946, 1953,
1955, 1998, 2013, 2041, 2041^m,
2042, 2043, 2044, 2045, 2046,
2047, 2048, 2048⁸, 2048⁹,
2049, 2050, 2051, 2053, 2055,
2056, 2057, 2057⁸, 2058, 2059,
2061, 2063, 2064, 2075, 2076.
- Prázsmár: 1092, 1093, 1094,
1095, 1096, 1097, 1098, 1099,
1100, 1101, 1102, 1105, 1106,
1107, 1108, 1110.
- Privigye: 1879, 1881, 1882.

- Putnok : 1713, 1714.
 Rimaszombat : 1697.
 Róma : 1162, 1515, 1609, 1690,
 1691, 1719, 1933, 1958, 1959,
 1965, 1968, 1969, 1973, 1974,
 1976, 1977, 1978, 1982, 1983,
 1997, 2032, 2033, 2038, 2060,
 2062, 2065.
 Rózsahegy : 1877.
 Sárkányhavas : 1087.
 Svirne : 1844.
 Szamosujvár : 1262, 1263, 1265,
 1266, 1269, 1270, 1271, 1272,
 1273, 1275, 1276, 1278, 1279,
 1280, 1281, 1282, 1283, 1285,
 1286, 1288, 1289, 1290, 1291,
 1294, 1296.
 Szászsebes : 967, 969, 970, 971,
 972, 974, 975.
 Szászváros : 1346, 1347, 1348,
 1349, 1355, 1357, 1358, 1359.
 Szatmár : 1301, 1304, 1305,
 1306, 1308, 1309, 1311, 1313,
 1318, 1575, 1594, 1595, 1596,
 2079, 2085, 2086.
- Szeben : 976, 977, 978, 979,
 980, 981, 982, 984, 985, 986,
 987, 988, 989, 990, 991, 992,
 993, 994, 995, 996, 997, 998,
 999, 1000, 1001, 1002, 1003,
 1004, 1005, 1006, 1007, 1008,
 1009, 1010, 1011, 1012, 1013,
 1014, 1015, 1016, 1017, 1018,
 1019, 1020, 1021, 1024, 1026,
 1027, 1189, 1814, 1817.
 Szendrő : 1720, 1721, 1722, 1723.
 Szentgyörgy : 1888, 1889, 1891.
 Szilágycseh : 1323.
 Szilágysomlyó : 2071.
 Tapolcsány : 1883.
 Tergovistye : 1454, 1455.
 Tokaj : 2066, 2067.
 Torda : 2074.
 Tótvárad : 1412.
 Tövis : 1333, 1334.
 Ujfalu : 1117.
 Vajasd : 1554.
 Válaszút : 1310, 1330.
 Vidombák : 1088, 1089.
 Zürndorf : 1653.

VI.

AZ IRATOK JEGYZÉKE FORRÁSOK SZERINT.

(Numeri sunt epistolarum.)

1. Hazai könyv- és levéltárak.

- Árvaváralja : Thurzó-levéltár : 1446, 1710.
Bártfa város levéltára : 1730, 1759, 1792, 1798, 1804, 1807, 1819²,
1828, 1839, 1843, 1861, 1873.
Beregszász : Bereg vármegye levéltára : 1750.
Besztercze : Besztercze-Naszód vármegye levéltára : 966, 979,
984, 1040, 1046, 1051, 1052, 1088, 1110, 1112, 1116, 1128,
1135, 1140, 1144, 1153, 1157, 1167, 1184, 1193, 1196, 1197,
1212, 1214, 1222, 1234, 1237, 1240, 1263, 1265, 1270, 1271,
1272, 1278, 1279, 1281, 1282, 1285, 1286, 1288, 1289, 1310,
1330, 1333, 1343, 1347, 1359, 1366, 1370, 1378, 1386, 1390,
1407, 1425, 1430, 1433, 1435, 1436, 1442, 1445, 1447, 1450,
1453, 1471, 1476, 1482, 1490, 1494, 1503, 1514, 1527, 1545,
1555, 1562, 1592.
Besztercebánya város levéltára : 1693, 1700, 1708.
Bottyán : Báró Sennyey-család levéltára : 997, 1383, 1384, 1524.
Brassó város levéltára : 1387.
Brassó : Ev. főgimnázium könyvtára (Trausch : Diplomatarium
Transilvanicum) : 1027.
Budapest : M. Tud. Akadémia könyvtára : 970, 1340, 1341, 1825,
1920.
Budapest : Báró Bánffy-család levéltára (M. Nemzeti Múzeum) :
1481, 1516.
Budapest : Gróf Bethlen-család levéltára (M. Nemzeti Múzeum) :
1221, 1231, 1444, 1484, 1568.
Budapest : Gróf Forgách-család levéltára (M. Nemzeti Múzeum) :
1067, 1244, 1469, 1502, 1520, 1567.
Budapest : Magyar Nemzeti Múzeum kéziratára : 1043, 1998¹.
Budapest : Magyar Nemzeti Múzeumi levéltár törzsanyaga : 978,
1187, 1205, 1802.
Budapest : Országos levéltár (Erdélyi fiskális levéltár) : 1004,
1060, 1061, 1066, 1138, 1154, 1159, 1241, 1486, 2080.

- Budapest : Országos levéltár (Gyulafejevári káptalan levéltára) :
1130, 1168, 1230, 1232, 1391, 1392, 1569.
- Budapest : Országos levéltár (Kolozsmonostori konvent levéltára) :
1065, 1074, 1147, 1203, 1204, 1257, 1463, 1464, 1485, 1497,
1500, 1506.
- Budapest : Országos levéltár (N. R. A.) : 1068, 1576.
- Budapest : Országos levéltár (Szepesi kamara levéltára) : 965,
1097, 1102.
- Budapest : Országos levéltár (Történelmi emlékek) : 2073, 2074.
- Budapest : Országos levéltár (Thurzó akták) : 1738.
- Budapest : Báró Radák-család levéltára (M. Nemzeti Múzeum) :
1438.
- Budapest : Sombory-család levéltára (M. Nemzeti Múzeum) :
1081, 1150, 1151, 1176, 1177, 1178, 1216.
- Dés város levéltára : 1069, 1070, 1179, 1269, 1429, 1431.
- Dés : Mihály Ferencz levelesládája : 1416.
- Gyömrő : Gróf Teleki-család levéltára : 1011.
- Kassa város levéltára : 1720.
- Kézdivásárhely város levéltára : 1533.
- Kézdivásárhely : Báró Apor-család levéltára (Székely Nemzeti
Múzeum) : 2088.
- Kiskúnfélegyháza : Puky József családi levéltára : 1180.
- Kolozsvár : Gróf Bánffy-család levéltára (Erdélyi Nemz. Múzeum) :
1570, 1580.
- Kolozsvár : Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára (Gróf Kemény
József gyűjteménye) : 1034.
- Kolozsvár : Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára (Gróf Kemény
József : Collectio maior manuscriptorum historicorum) : 2022,
2024.
- Kolozsvár : Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára (Gróf Kemény
József : Diplomatarium Transilvanicum) : 1082, 1238, 1381,
1439, 1542.
- Kolozsvár : Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára (Oklevelek törzs-
gyűjteménye) : 974, 1507, 1510, 1513, 1561.
- Kolozsvár : Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára (Oklevélmásolatok
és kivonatok) : 1015.
- Kolozsvár : Gróf Kornis-család levéltára (Erdélyi Nemz. Múzeum) :
1017, 1280, 1415, 1505, 1512.
- Kolozsvár : Kolozsmonostori konvent levéltára (Plébánia) : 1136.
- Kolozsvár : Unitárius egyházközség levéltára : 2089.
- Kolozsvár : Unitárius státus-levéltár : 1148.
- Kolozsvár város ó-levéltára : 971, 1016, 1018, 1076, 1086, 1099,
1123, 1161, 1207, 1228, 1262, 1336, 1339, 1357, 1358, 1428,
1452, 1472, 1489, 1509, 1511, 1523, 1548, 1594, 1595.
- Körmöcbánya város levéltára : 1695.

- Lőcse : Gróf Csáky Vidor nemzetségi levéltára : 987, 1141, 1242, 1785.
- Lőcse : Szepes vármegye levéltára : 1769, 1773, 1787, 1803.
- Lőcse város levéltára : 1736, 1737, 1740, 1746, 1748, 1749, 1764, 1788, 1794, 1806, 1827, 1847, 1855, 1874.
- Marosvásárhely : Gróf Teleki-nemzetség levéltára : 1041, 1062, 1064, 1224, 1377, 1408, 1441, 1501.
- Meggyes : Evangelikus főgimnázium könyvtára : 1556.
- Nagyenyed : Báró Kemény-család levéltára : 1881.
- Nagyernye : Báró Bálintt József családi levéltára : 1496.
- Nagysink : Evangelikus káptalan levéltára : 1546.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Benigni-gyűjtemény) : 1185.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Deposit Fr. Michaelis) : 1058, 1337.
- Nagyszébeni : Báró Brukenthal-Múzeum (Neugeboren Károly másolatai) : 1543, 1544.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Reschner-gyűjtemény) : 969.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Rosenfeld-gyűjtemény) : 1079^m, 1166, 1170, 1171, 1172, 1174, 1189, 1195, 1480, 1487, 1554, 1575, 1589³, 1766, 1766¹.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Schmidt Vilmos oklevél-gyűjteménye) : 1175.
- Nagyszében : Báró Brukenthal-Múzeum (Zimmermann-gyűjtemény) : 985, 990.
- Nagyszében : Evangelikus püspöki levéltár : 994, 1033, 1124, 1158, 1233, 1252.
- Nagyszében város és a szász universitas levéltára : 1029, 1045, 1048, 1078, 1382, 1393, 1418, 1424, 1473, 1538.
- Olasztelek : Báró Daniel-család levéltára : 2087.
- Romosz : Dr. Amlacher Albert levéltára : 1021, 1236, 1369.
- Segesvár város levéltára : 977, 982, 1005, 1044, 1049, 1054, 1092, 1105, 1142, 1275, 1375, 1385, 1535.
- Sepsiszentgyörgy : Székely Nemzeti Múzeum levéltára : 1042, 1059.
- Szászsebes : Evangelikus káptalan levéltára : 1084, 1087, 1530.
- Zsély : Gróf Zichy-család levéltára : 1012, 1013, 1014, 1137, 1182, 1188, 1192, 1421, 2067, 2068, 2069, 2071.

2. Külföldi könyv- és levéltárak.

- Bécs : K. und K. Adelsarchiv : 2043.
- Bécs : Alsó-ausztriai országos levéltár : 1967.
- Bécsi cs. és kir. házi-, udvari- és államlevéltár (Dispacci di Germania) : 1035, 1107, 1121, 1627, 1637, 1661, 1694, 1777, 1926, 1956, 2016.

- Bécsi cs. és kir. házi-, udvari- és államlevéltár (Hungarica): 1020, 1119, 1131, 1209, 1348, 1467, 1652, 1701, 1743, 1757, 1946, 1980, 2015.
- Bécsi cs. és kir. házi-, udvari- és államlevéltár (Reichsregistraturbücher Rudolfs II.): 1998.
- Bécsi cs. és kir. házi-, udvari- és államlevéltár (Turcica): 1566, 1664, 1667, 1670, 1673, 1674, 1675, 1680, 1681.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Bestellungen): 973, 1600, 1614.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Feldakten): 992, 1001, 1093, 1139, 1620, 1621, 1625, 1626, 1631, 1638, 1641, 1642, 1643, 1655, 1678, 1714, 1762, 2070.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Prager Hof-Kriegs-Rath): 1155, 1653, 1923, 2047, 2075, 2076, 2077, 2078.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Prager Hof-Kriegs-Rath): Protokoll): 968, 983, 1028, 1126, 1133, 1160, 1219, 1220, 1229, 1251, 1264, 1292, 1297, 1302, 1308, 1315, 1320, 1345, 1367, 1397, 1404, 1423, 1449, 1459, 1470, 1483, 1493, 1495, 1534, 1573, 1574, 1578, 1585, 1593, 1597, 1598, 1612, 1629, 1688, 1696, 1774, 1782, 1795, 1813, 1876, 1919, 1938, 1939, 1953, 1955.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Wiener Hof-Kriegs-Rath): 967, 972, 981, 992, 993, 1022, 1026, 1039, 1079, 1093, 1098, 1103, 1104, 1106, 1113, 1117, 1118, 1120, 1127, 1249, 1258, 1259, 1290, 1293, 1294, 1296, 1304, 1338, 1360, 1368, 1379, 1380, 1399, 1402, 1409, 1422, 1528, 1557, 1559, 1584, 1604, 1605, 1616, 1618, 1621, 1623, 1646, 1650, 1651, 1654, 1656, 1657, 1665, 1692, 1698, 1699, 1715, 1725, 1742, 1745, 1747, 1753, 1756, 1758, 1760, 1762, 1763, 1768, 1771, 1775, 1776, 1780, 1781, 1783, 1786, 1789, 1791, 1799, 1801, 1805, 1808, 1819, 1820, 1822, 1824, 1833, 1837, 1840, 1844, 1846, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1857, 1860, 1862, 1863, 1864, 1869, 1872, 1875, 1877, 1879, 1880, 1882, 1883, 1887, 1888, 1890, 1891, 1893, 1894, 1895, 1898, 1901, 1902, 1904, 1907, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1917, 1918, 1924, 1928, 1929, 1948, 1949, 1950, 1984, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1996, 2002, 2003, 2017, 2019, 2027, 2030, 2031, 2045, 2046, 2051, 2082, 2083, 2084, 2086.
- Bécsi cs. és kir. közös hadügyi levéltár (Wiener Hof-Kriegs-Rath): Protokoll): 1194, 1267, 1303, 1312, 1329, 1335, 1351, 1356, 1395, 1417, 1560, 1565, 1582, 1583, 1586, 1615, 1617, 1619, 1622, 1624, 1630, 1632, 1633, 1634, 1639, 1640, 1649, 1658, 1659, 1662, 1663, 1668, 1669, 1672, 1676, 1677, 1679, 1689, 1702, 1707, 1709, 1711, 1726, 1727, 1734, 1735, 1752, 1761, 1812, 1818, 1821, 1829, 1835, 1842, 1849, 1858, 1859, 1865,

- 1868, 1884, 1892, 1896, 1897, 1899, 1903, 1906, 1909, 1915,
1927, 1930, 1931, 1932, 1936, 1937, 1940, 1943, 1944, 1951,
1954, 1960, 1964, 1971, 1979, 1981, 1986, 1987, 1994, 1995,
1999, 2000, 2004, 2006, 2007, 2009, 2011, 2012, 2014, 2018,
2023, 2025, 2026, 2028, 2029, 2035, 2036, 2040, 2042.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Autografe): 1169.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Familienakten):
1077, 1215, 2039.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Hofffinanzen):
1090, 1211, 1247, 1374, 1403, 1413, 1451, 1611, 1613, 1705,
1712, 1724, 1793, 1848, 2088, 2054.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Hungern): 980,
986, 988, 989, 991, 995, 996, 998, 999, 1000, 1002, 1003, 1007,
1008, 1009, 1010, 1024, 1030, 1031, 1032, 1055, 1089, 1095,
1300, 1309, 1373, 1474, 1475, 1491, 1492, 1499, 1526, 1531,
1532, 1536, 1539, 1549, 1550, 1552, 1553, 1563, 1564, 1571,
1577, 1587, 1591, 1599, 1603, 1610, 1685, 1716, 1717, 1718,
1754, 1767, 1770, 1800, 1810, 1815, 1823, 1831, 1832, 1867,
1871, 1905, 2081.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Österreichische
Gedenkbücher): 1090^m.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Protokollbücher):
1268, 1277, 1284, 1287, 1299, 1303, 1311^m, 1314, 1352, 1353,
1414, 1443, 1456, 1458, 1461, 1462, 1706, 1744, 2044, 2053,
2053^m, 2057, 2061, 2063, 2064, 2064¹.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Repertorium
Prag): 1146.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Siebenbürgen):
1208, 1218, 1350, 1432, 1525, 1596.
- Bécsi cs. és kir. közös pénzügyminiszteri levéltár (Ungarische
Gedenkbücher): 1109, 1254, 1295, 1298, 1307, 1316, 1317,
1364, 1365, 1400, 1413, 1419, 1420, 1426, 1432, 1434, 1440,
1448, 1460, 1491, 1498.
- Bécsi Herczeg Liechtenstein-család levéltára: 1985.
- Bécsi udvari könyvtár (Autographen-Sammlung): 1115, 1235,
1276, 1291, 1671, 1684, 1836, 1881, 1900, 2072, 2079, 2085.
- Bécsi udvari könyvtár (Handschriften): 2037.
- Firenzei állami Medici-levéltár: 1273, 1579, 1589, 1590, 1644,
1648.
- Hannoveri Königliches Staatsarchiv: 1666.
- Innsbrucki helytartósági levéltár (Ambraser Akten): 1165, 1246,
1250, 1311, 1323, 1326, 1344, 1406, 1521, 1601, 1606, 1608,
1647, 1683, 1778, 1889, 1916, 1925, 2050, 2052, 2055.
- Mantovai állami Gonzaga-levéltár: 1036, 1243, 1437, 1602, 1682,
1834, 1934, 1962, 1963.

- Modenai állami levéltár : 1926^m.
 Parmai állami levéltár (Carte Farnesiane) : 1327, 1607, 1645, 1826,
 1830, 1935, 2049.
 Római Vallicelliana-könyvtár : 2037.
 Római vatikáni könyvtár (Urbinate) : 2010.
 Római vatikáni Borghese-levéltár : 1121³, 1306, 1331, 1342^m,
 1427, 1551, 1588, 1609, 1628, 1666, 1691, 1719, 1729, 1745,
 1751, 1779, 1790, 1809, 1811, 1838, 1933, 1957, 1958, 1959,
 1965, 1968, 1969, 1973, 1974, 1976, 1977, 1978, 1982, 1983,
 2005, 2020, 2021, 2032, 2034, 2038, 2041, 2041^m, 2048⁸, 2048⁹,
 2056, 2057⁶, 2058, 2060, 2062, 2065.
 Római vatikáni levéltár (Armario-gyűjtemény) : 1690, 1997, 2033.
 Simancasi spanyol állami főlevéltár : 964, 1226, 1239, 1301, 1319,
 1349, 1741.
 Wittingau Schwarzenberg-levéltár : 1139³.
 Jézus-Társaság levéltára : 1162, 1515.

3. Nyomtatott munkák.

- Ayerbe, El marqués de : Correspondencia inédita de Don Guillén de San Clemente (Zaragoza, 1892.) : 2066.
 Benkő Károly : Csik, Gyergyó és Kászon multja és jelene (Kolozsvár, 1853.) : 1072, 1073.
 Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei 1868-iki IV. kötete : 1362.
 Erdélyi országgyűlési emlékek V. kötete : 1025, 1056, 1129, 1145,
 1149, 1163, 1190, 1191, 1200, 1201, 1202, 1206, 1217, 1355,
 1372, 1398, 1457, 1465, 1479, 1504, 1517, 1784.
 Erdélyi Történelmi Adatok 1858-iki III. kötete : 1731.
 Erdélyország Történelmi Tára 1845-iki II. kötete : 1038, 1057.
 Fabó András : A magyar- és erdélyországi mind a két vallású evangélikusok okmánytára (Pest, 1869.) : 1066⁵.
 Haan Lajos : Békés vármegye hajdana II. kötete (Pest, 1877.) : 976.
 Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat XI. Évkönyve : 1125, 1362.
 Hurmuzaki : Documente privitoare la istoria Romanilor III/1., IV/1. és VIII. kötete : 1023, 1063, 1071, 1083, 1091, 1094, 1096, 1101, 1111, 1114, 1122, 1152, 1164, 1198, 1210, 1213, 1245, 1256, 1260, 1266, 1332, 1454, 1455, 1468, 1488, 1522, 1686, 1687, 1814, 1817.
 Jakab Elek : Oklevéltár Kolozsvár történetéhez II. kötete (Budapest, 1888.) : 975, 1173.
 Jorga : Studii și documente cu privire la istoria Românilor IV. és XX. kötete : 1080, 1108, 1143, 1227, 1313, 1318, 1321, 1324, 1325, 1342, 1361, 1508, 1521, 1547, 1558.

- Kemény József gróf: Deutsche Fundgruben der Geschichte Siebenbürgens I. kötete (Kolozsvár, 1839.): 1223, 1225.
- Magyar Történelmi Tár XVIII. kötete: 1405.
- Nuntiaturberichte aus Deutschland IV./1. kötete (Berlin, 1912.): 1323, 1609, 1660, 1779, 1838, 1957, 2020.
- Pesty Frigyes: Krassó vármegye története IV. kötete (Budapest, 1885.): 1410.
- Petrucci Lajos: Raccolta d'alcune rime (Oxoniae, 1613.): 2059.
- Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó V. kötete (Brassó, 1909.): 1328, 1334, 1396, 1537, 1540, 1541.
- Spontoni Ciro: Historia della Transilvania (Velenze, 1638.): 1942, 2048.
- Szádeczky Lajos: Erdély és Mihály vajda (Nagybecskerek, 1893.): 1006.
- Szamosközy István munkái IV. kötete (Budapest, 1880.): 1305.
- Századok 1889—1890. évfolyama: 1019, 1100.
- Székely Oklevéltár IV. és VI. kötete: 1075, 1183, 1248, 1401.
- Thaly Kálmán: Történelmi kalászkok (Pest, 1862.): 1346, 1376.
- Török-magyarokori államokmánytár I. kötete: 1956².
- Történelmi Tár 1885, 1898, 1901. évfolyama: 1053, 1261, 1457, 1465.
- Trausch József: Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum I. kötete (Brassó, 1848.): 1283, 1529.
- Turul 1900. évfolyama: 1019.
- Vajda Emil: A vargyasi Daniel-család a közpályán és a magánéletben (Budapest, 1894.): 1346, 1376.
- Vasárnap Ujság 1861. évfolyama: 1477.
- Wagner Károly: Diplomatarium comitatus Sarosiensis (Pozsony, 1780.): 1796.

*

Elveszett vagy lappang: 1047, 1050, 1085, 1096, 1132, 1134, 1152, 1156, 1186, 1199, 1200, 1201, 1202, 1253, 1274, 1322, 1363, 1371, 1388, 1394, 1411, 1412, 1478, 1519, 1572, 1581, 1635, 1636, 1697, 1703, 1704, 1713, 1721, 1722, 1723, 1728, 1732, 1733, 1739, 1755, 1765, 1772, 1797, 1816, 1841, 1845, 1856, 1866, 1870, 1878, 1885, 1886, 1908, 1921, 1922, 1941, 1945, 1947, 1952, 1961, 1966, 1970, 1972, 1975, 1988, 2001, 2013.

VII.
BASTA LEVELEZÉSÉNEK JEGYZÉKE
IDŐSORRENDENBEN.

1597

	Szám
Május 15. Prága. Basta Farnese Ranucciónak	1
Május 19. Prága. Trauthson Miksa főherczegnek	1 ^m
Június 13. Bécs. Basta Cornazzani Antalnak	2
Július eleje. Bécs. Basta Miksa főherczegnek	3
Augusztus 21. Győri tábor. Basta Miksa főherczegnek....	4
Szeptember 5. Óvári tábor. Basta Miksa főherczegnek....	5
Szeptember 17. Győri tábor. Basta a Bécsi haditanácsnak..	6
Szeptember 24. Prága. Vendramin a velencei dogenak ..	6 ^m
November 4. Váczi tábor. Basta Gonzaga Vinczének	7
November 8. Váczi tábor. Basta San Clementének	8
Deczember 2. Bécs. Basta Gonzaga Vinczének	9
Deczember 26. Mantova. Gonzaga Vincze Bastának.....	10

1598

Januáriu 8. Prága. Basta Farnese Ranucciónak	11
Januáriu 8. Prága. Basta Gonzaga Vinczének	12
Februáriu 3. Prága. Basta Farnese Ranucciónak	13
Februáriu 5. Prága. Basta Miksa főherczegnek	14
Februáriu 16. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	15
Februáriu 18. Prága. Basta Farnese Ranucciónak	16
Februáriu 18. Prága. Basta Gonzaga Vinczének	17
Februáriu 18. Prága. Florio Este Czézár mod. herczegnek..	17 ^m
Februáriu 19. Prága. Basta Gonzaga Fabionak	18
Februáriu 20. Prága. Basta Gonzaga Vinczének	19
Februáriu 20. Prága. Rudolf császár Bastának.....	20
Februáriu 27. Mantova. Gonzaga Vincze Bastának	21
Márczius 4. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	22
Április 1. Canneto. Gonzaga Vincze Bastának	23
Április 5. Bruxelles. Basta Gonzaga Vinczének	24
Április 6. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	25

	Szám
Május 7. Bruxelles. Basta Gonzaga Vinczének	26
Június vége. Bécs. Basta Rossi Ferdinándnak	27
Június 28. Bécs. Rossi Miksa főherczegnek.....	27 ^m
Július 2. Bécs. Basta Farnese Ranucciónak	28
Július 3. Bécs. Basta Gonzaga Vinczének	29
Július 4. Bécs. Naldi Este Czézár modenai herczegnek ..	28 ⁴
Július 20. Prága. Florio Este Czézár mod. herczegnek....	32 ^m
Július 21. Bécs. Basta Pezzen Bertalannak.....	30
Július 22. Bécs. Basta Miksa főherczegnek	31
Július 23. Bécsújhely. Miksa főherczeg Bastának	32
Augusztus 4. Bécsújhely. Miksa főherczeg Bastának.....	33
Augusztus 5. Bécs. Basta Miksa főherczegnek	34
Augusztus 6. Bécsújhely. Miksa főherczeg Bastának	35
Augusztus 11. Wartberg. Miksa főherczeg Bastának.....	36
Augusztus 12. Bécs. Basta Farnese Ranucciónak	37
Augusztus 20. Bécs. Basta a Bécsi udvari kamarának....	38
Szeptember 19. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	39
Szeptember 19. Kassa. Basta Gonzaga Vinczének	40
Szeptember 22. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	41
Szeptember 24. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	42
Szeptember 24. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	43
Szeptember 24. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	44
Szeptember 25. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	45
Szeptember 25. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	46
Szeptember 25. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	47
Szeptember 26. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	48
Szeptember 26. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	49
Szeptember 26. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	50
Szeptember 27. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	51
Szeptember 28. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	52
Szeptember 29. Kassa. Miksa főherczeg Bastának.....	53
Szeptember 30. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	54
Szeptember 30. Tokaj. Basta Dal Kelf Józsefnek.....	2066
Október 1. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	55
Október 2. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	56
Október 3. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	57
Október 4. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	58
Október 5. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	59
Október 5. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	60
Október 7. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	61
Október 8. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	62
Október 8. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	63
Október 9. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	64
Október 10. Kassa. Miksa főherczeg Bastának.....	65
Október 11. Szerencs. Rákóczy Zsigmond Bastának	66

	Szám
Október 11. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	66 ^m
Október 11. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	67
Október 11. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	68
Október 12. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	69
Október 12. Tokaj. Basta Ferdinánd főherczegnek	73 ²
Október 13. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	70
Október 13. Tokaj. Basta Kereki Jánosnak	2067
Október 14. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	71
Október 15. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	72
Október 16. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	73
Október 16. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	74
Október 17. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	75
Október 18. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	76
Október 18. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	77
Október 19. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	78
Október 19. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	79
Október 20. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	80
Október 20. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	81
Október 20. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	82
Október 20. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	83
Október 20. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	84
Október 20. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	85
Október 21. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	86
Október 21. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	87
Október 21. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	88
Október 22. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	89
Október 22. Debreczen. Duskás István bíró Bastának....	90
Október 23. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	91
Október 23. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	92
Október 23. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	93
Október 24. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	94
Október 25. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	95
Október 25. Rakamazi tábor. Basta Báthory Zsigmondnak	96
Október 25. Rakamazi tábor. Basta Csáky Istvánnak ...	97
Október 27. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	98
Október 27. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	99
Október 28. Rakamazi tábor. Basta Adherbale Manerbióának	100
Október 28. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	101
Október 28. Rakamazi tábor. Basta Miksa főherczegnek..	102
Október 29. Érsemjén. Ronchon J. Antal Bastának	103
Október 30. Kálló melletti tábor. Basta Miksa főherczegnek	104
Október 30. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	105
Október 30. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	106
November 1. Bélteki tábor. Basta Miksa főherczegnek	107
November 2. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	108

	Szám
November 2. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	109
November 3. Piskolti tábor. Basta Miksa főherczegnek	110
November 3. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	111
November 3. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	112
November 5. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	113
November 5. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	114
November 6. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	115
November 6. Dengelegi tábor. Basta Rákóczy Zsigmondnak	116
November 6. Székelyhíd. Zólyomi Miklós Bastának	117
November 6. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	118
November 7. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	119
November 8. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	120
November 8. Szerencs. Rákóczy Zsigmond Bastának	121
November 8. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	122
November 9. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	123
November 9. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	124
November 9. Dengelegi tábor. Basta Miksa főherczegnek ..	125
November 10. Nyiszlói tábor. Basta Miksa főherczegnek	126
November 11. Nyiregyháza. Basta Miksa főherczegnek	127
November 11. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	128
November 13. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	129
November 13. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	130
November 13. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	131
November 14. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	132
November 14. Tokaj. Basta Cornazzani Antalnak	133
November 15. Kassa. Miksa főherczeg Bastának	134
November 16. Tokaj. Basta Miksa főherczegnek	135
November 18. Szántó. Basta Miksa főherczegnek	136
November 19. Szántó. Basta Miksa főherczegnek	137
November 19. Szerencs. Rákóczy Zsigmond Bastának	138
November 19. Szántó. Basta Miksa főherczegnek	139
Deczember 5. Kassa. Basta Gonzaga Vinczének	140
Deczember 5. Eperjes. Miksa főherczeg Bastának	141
Deczember 9. Poprád. Miksa főherczeg Bastának	142
Deczember 15. Székelyhíd. Basta Mátyás főherczegnek ..	143
Deczember 15. Székelyhíd. Mehemed és Antal aga Bastának	144
Deczember 18. Várad. Basta Mátyás főherczegnek	145
Deczember 20. Várad. Basta Mátyás főherczegnek	146
Deczember 30. Várad. Basta Miksa főherczegnek	147
Deczember 30. Várad. Basta Mátyás főherczegnek	148

1599

Januárius eleje. Várad. Basta Mátyás főherczegnek	149
Januárius 2. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	150

	Szám
Januárius 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	151
Januárius 7. Brandeis. Rudolf császár Bastának	152
Januárius 17. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	153
Januárius 17. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	154
Januárius 19. Bécs. Miksa főherczeg Bastának	155
Januárius 20. Kassa. Basta Rudolf császárnak	156
Januárius 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	157
Januárius 21. Kassa. Basta Miksa főherczegnek.....	158
Januárius 23. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának	159
Januárius 25. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	160
Januárius 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	161
Januárius 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	162
Januárius 31. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	163
Februárius eleje. Lócse. Basta Rudolf császárnak	164
Februárius 8. Lócse. Basta a Szepesi kamarának	165
Februárius 13. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	166
Februárius 13. Szentgyörgyhegye. Basta a Szepesi kamrának	167
Februárius 14. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	168
Februárius 16. Mergentheim. Miksa főherczeg Bastának ..	169
Februárius 17. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	170
Februárius 22. Kassa. Basta Kassa város tanácsának	171
Februárius 26. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának ..	172
Februárius 28. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának ..	173
Februárius vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	174
Februárius vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	175
Februárius vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	176
Márczius 2. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	177
Márczius eleje. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	178
Márczius 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	179
Márczius 12. Kassa. Basta Lócse tanácsának	180
Márczius 13. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	181
Márczius 13. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	182
Márczius 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	183
Márczius 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	184
Márczius 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	185
Márczius 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	186
Márczius 22. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	187
Márczius 22. Mergentheim. Miksa főherczeg Bastának	188
Márczius 22. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	189
Márczius 23. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	190
Márczius 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	191
Márczius 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	192
Márczius 28. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	193
Márczius 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	194
Április 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	195

	Szám
Április eleje. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	196
Április 9. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	197
Április 9. Kassa. Basta Lócse tanácsának	198
Április 9. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	199
Április 10. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	200
Április 10. Kassa. Basta Lócse tanácsának.....	201
Április 10. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	202
Április 13. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	203
Április 13. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	204
Április 14. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	205
Április 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	206
Április közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	207
Április közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	208
Április 19. Prága. Rudolf császár Bastának	209
Április 20. Kassa. Basta Kassa város tanácsának.....	210
Április 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	211
Április 21. Kassa. Bassta Bártfa város tanácsának.....	212
Április 23. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	213
Április vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	214
Április vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	215
Április vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	216
Május 1. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	217
Május 3. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	218
Május 3. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek	219
Május 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	220
Május 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	221
Május 5. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	222
Május 7. Kassa. Basta a Szepesi kamarának	223
Május 7. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	224
Május 7. Prága. Rudolf császár Bastának	225
Május 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	226
Május 8. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek	227
Május 9. Kassa. Basta Kassa város tanácsának	228
Május 9. Kassa. Basta Hueber János tokaji postamesternek	229
Május 9. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	230
Május 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	231
Május 11. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	232
Május 14. Kassa. Basta Szokoly Miklósnak	2068
Május 18. Kassa. Basta az ónodi, füleki és más cs. órs.-hez	233
Május 18. Basta Szokoly Miklósnak	2069
Május 20. Sárospatak. Basta Mátyás főherczegnek	234
Május 23. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	235
Május 23. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	236
Május 23. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	237
Május 24. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	238

	Szám
Május 24. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	239
Május 24. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	240
Május 26. Göncz. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	241
Május 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	242
Május 30. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának	243
Május 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	244
Június 1. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	245
Június eleje. Kassa. Basta Mátyás főherczeghez	246
Június 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	247
Június 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	248
Június 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	249
Június 17. Prága. Basta Gonzaga Vincze herczegnek	250
Június 17. Prága. Basta Rudolf császárhoz	251
Június 17. Prága. Basta Miksa főherczegnek	252
Június 19. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	253
Június 21. Prága. Spinelli érsek Aldobrandini Cinzióinak..	251 ^m
Június 26. Prága. Basta Farnese R. parmai herczegnek ..	254
Június 27. Mergentheim. Miksa főherczeg Bastának	255
Július 4. Prága. Basta Miksa főherczegnek	256
Július 7. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	257
Július 10. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	258
Július 10. Prága. Rudolf császár Bastának	259
Július 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	260
Július 17. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	261
Július 18. Mergentheim. Miksa főherczeg Bastának	262
Július 20. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	263
Július 22. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	264
Július 22. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	265
Július 22. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	266
Július 23. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	267
Július 23. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak	268
Július 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	269
Július 24. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	270
Július 26. Prága. Rudolf császár Bastának	271
Július 28. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	272
Július 31. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	273
Július 31. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	274
Augusztus 1. Gyulafejérvár. Báthory András Bastának ..	275
Augusztus 2. Kassa. Basta egyezsége Mihály vajdával...	2070
Augusztus 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának...	276
Augusztus 4. Prága. Spinelli érsek, nuntius Bastának	277
Augusztus 5. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	278
Augusztus 5. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	279
Augusztus 6. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek...	280
Augusztus 10. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak...	281

	Szám
Augusztus 10. Gyulafejevárv. Báthory András Bastának ..	282
Augusztus 13. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	283
Augusztus 14. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak ..	284
Augusztus 15. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	285
Augusztus 15. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	286
Augusztus 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	287
Augusztus közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek ...	288
Augusztus 19. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeiének..	289
Augusztus 20. Prága. Rudolf császár Bastának	290
Augusztus 21. Tokaj. Kornis Gáspár Bastának	291
Augusztus 23. Gyulafejevárv. Malaspina nuntius Bastának	292
Augusztus 24. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeiének ..	293
Augusztus 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	294
Augusztus 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	295
Augusztus 25. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	296
Augusztus 26. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	297
Augusztus 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	298
Augusztus 27. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeiének..	299
Augusztus 27. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	300
Augusztus 28. Kassa. Basta Lócse város tanácsának	301
Augusztus 30. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek.....	302
Augusztus vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	303
Szeptember 1. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	304
Szeptember 4. Kassa. Basta Pezzen Bertalannak	305
Szeptember 4. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak ..	306
Szeptember 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	307
Szeptember 4. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	308
Szeptember 7. Kassa. Basta Pezzen Bertalannak	309
Szeptember 7. Gyulafejevárv. Malaspina nuntius Bastának	310
Szeptember 7. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	311
Szeptember 7. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	312
Szeptember 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	313
Szeptember 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	314
Szeptember 11. Prága. A Prágai udv. haditanács Bastának	315
Szeptember 12. Kassa. Basta Pezzen Bertalannak	316
Szeptember 14. Gyulafejevárv. Báthory András Bastának ..	317
Szeptember 14. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	318
Szeptember 15. Kassa. Basta Mihály havasalföldi v.-nak ..	319
Szeptember 15. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	320
Szeptember 15. Gyulafejevárv. Malaspina nuntius Bastának	321
Szeptember 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	322
Szeptember 15. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	323
Szeptember 15. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	324
Szeptember 16. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak..	325
Szeptember 16. Pilsen. Rudolf császár Bastának	326

	Szám
Szeptember 16. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	327
Szeptember 18. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	328
Szeptember 19. Kassa. Basta Pálffy Miklósnak	329
Szeptember 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	330
Szeptember 22. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak.	331
Szeptember 22. Kassa. Basta Pálffy Miklósnak	332
Szeptember 23. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	333
Szeptember 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	334
Szeptember 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	335
Szeptember 27. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	336
Szeptember 27. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	337
Szeptember vége. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	338
Október 2. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	339
Október 3. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak	340
Október 3. Esztergom. Pálffy Miklós Bastának	341
Október 4. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak.....	342
Október 4. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	343
Október 5. Esztergom. Pálffy Miklós Bastának	344
Október 6. Elemba szigete. Pálffy Miklós Bastának	345
Október 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	346
Október 7. Kassa. Basta Pálffy Miklósnak	347
Október 10. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak....	348
Október 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	349
Október 14. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak.....	350
Október 14. Kassa. Basta Pálffy Miklósnak	351
Október 14. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	352
Október közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	353
Október közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	354
Október közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	355
Október 17. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak....	356
Október 20. Prága. Spinelli prágai nuntius Bastának.....	357
Október 23. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak....	358
Október 30. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinak....	359
Október 30. Szentjobb. Bocskay István Bastának	360
Október 31. Kassa. Basta Rudolf császárnak	361
Október 31. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	362
Október 31. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek.....	363
Október vége. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	364
November 1. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	365
November 1. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak....	366
November 2. Kolozvári tábor. Bocskay István Bastának	367
November 2. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	368
November 3. Kassa. Basta Nyári Pálnak	369
November 3. Várad. Nyári Pál Bastának	370
November 3. Várad. Nyári Pál Bastának	371

	Szám
November 5. Tokaj. Basta Mátyás főherczegnek	372
November 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	373
November 8. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	374
November 9. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	375
November 11. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának	376
November 11. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	377
November 13. Tasnád. Basta Szepes vármegye rendeinek.	378
November 15. Tasnád. Basta Mátyás főherczegnek	379
November 17. Tasnád. Basta Mátyás főherczegnek	380
November 17. Tasnád. Basta a Szepesi kamarának	381
November 17. Pilsen. Rudolf császár Bastának	382
November 18. Somlyó. Basta Mátyás főherczegnek	383
November 20. Somlyó. Basta Rudolf császárnak	384
November 21. Kassa. Kassa város tanácsa Bastának	385
November 21. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	386
November 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	387
November 25. Szilágysomlyó. Basta Segnyey Miklósnak ..	2071
November 29. Pilsen. Rudolf császár Bastának	388
November 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	389
Deczember 2. Szatmár. Basta Kassa város tanácsának ...	390
Deczember 4. Pilsen. Dr. Pezzen Bertalan Bastának	391
Deczember 5. Szinyér-Váralja. Basta a Szepesi kamarának	392
Deczember 8. Szinyér-V. Basta Bártfa város tanácsának..	393
Deczember 10. Ujváros. Basta a Szepesi kamarának	394
Deczember 11. Váralja. Basta a Szepesi kamarának	395
Deczember 17. Prága. A Prágai udv. haditanács Bastának	396
Deczember 23. Ardó. Basta Pezzen Bertalannak	397
Deczember 27. Kassa. Undterholzer János Bastának	398
Deczember 29. Huszt vára. Basta Mikáczy Miklósnak....	399
Deczember 29. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának.....	400
Deczember 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	401
Deczember 31. Szinyér-Váralja. Basta a Szepesi kamarának	402
Deczember 31. Szöllős. Basta Ungnad Dávidnak	403
Deczember 31. Szöllős. Basta Carlo Magnonak	404
Deczember 31. Szöllős. Basta Székely Mihálynak	405
Deczember 31. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	406

1600

Januárius 1. Szöllösi tábor. Basta Rudolf császárnak	407
Januárius 2. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának	408
Januárius 3. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának	409
Januárius 3. Prága. Florio Este Czézár mod. herczegnek .	411 ^m
Januárius 4. Szöllős. Basta Carlo Magnonak	410
Januárius 4. Szöllős. Basta Pezzen Bertalannak	411

	Szám
Januáriu 4. Szöllős. Basta Ungnad Dávidnak	412
Januáriu 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	413
Januáriu 7. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának	414
Januáriu 10. Szöllős. Basta Miksa főherczegnek	415
Januáriu 10. Bereg. Ungnad Dávid Bastának	416
Januáriu 10. Munkács. Ungnad Dávid Bastának	417
Januáriu 12. Szöllős. Basta Ungnad Dávidnak	418
Januáriu 13. Munkács. Ungnad Dávid Bastának	419
Januáriu 17. Szöllős. Basta Pezzen Bertalannak	420
Januáriu 17. Nagyszöllős. Basta Kassa város tanácsának	421
Januáriu 17. Szöllős. Basta Mátyás főherczegnek	422
Januáriu 17. Szöllős. Basta Mátyás főherczegnek	423
Januáriu 17. Szöllős. Basta Mátyás főherczegnek.....	424
Januáriu 17. Szöllős. Basta Mátyás főherczegnek.....	425
Januáriu 18. Szöllős. Basta Székely Mihálynak	426
Januáriu 18. Bártfa. Bártfa város tanácsa Bastának ...	427
Januáriu 21. Beregszász. Basta Kassa város tanácsának .	428
Januáriu 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	429
Januáriu 22. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának	430
Januáriu 23. Beregszász. Basta Kassa város tanácsának .	431
Januáriu 23. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának	432
Januáriu 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	433
Januáriu 29. Beregszász. Basta Spinelli prágai nuntiusnak	434
Januáriu 29. Beregszász. Basta Ungnad Dávidnak	435
Januáriu 29. Beregszász. Basta Bártfa város tanácsának.	436
Januáriu 29. Beregszász. Basta Mátyás főherczegnek	437
Januáriu 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	438
Januáriu 31. Beregszász. Basta b. Liechtenstein K.-nak..	439
Februáriu 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	440
Februáriu 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	441
Februáriu 8. Beregszász. Basta Mátyás főherczegnek	442
Februáriu 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	443
Februáriu 12. Csenger. Basta Névtelennek	444
Februáriu 14. Csenger. Basta Mátyás főherczegnek	445
Februáriu közepe. Csenger. Basta Mátyás főherczegnek ..	446
Februáriu 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	447
Februáriu 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	448
Febr. 27. Debreczen. Basta Ungnadnak és Székely M.-nak	449
Februáriu 29. Mergentheim. Miksa főherczeg Bastának ..	450
Márczius 5. Tokaj. Basta Kassa város tanácsának.....	451
Márczius eleje. Tokaj. Basta Mátyás főherczegnek	452
Márczius 7. Tokaj. Basta Névtelennek	453
Márczius 9. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	454
Márczius 14. Kassa. Basta Farnese Ranucciónak	455
Márczius közepe. Paolo Giorgi Raguseo Bastának	456

	Szám
Márczius 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	457
Márczius közepe. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	458
Márczius 16. Kassa. Basta Kassa város tanácsának	459
Márczius 17. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	460
Márczius 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	461
Márczius 18. Prága. Dr. Pezzen Bertalan Bastának	462
Márczius 19. Kassa. Basta Rudolf császárnak	463
Márczius 19. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	464
Márczius 20. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	465
Márczius 20. Kassa. Hueber Ambrus Bastának	466
Márczius 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	467
Márczius 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ...	468
Márczius 22. Kassa. Basta Miksa főherczegnek	469
Márczius 22. Kassa. Basta a Szepesi kamarának	470
Márczius 29. Kassa. Basta a Szepesi kamarának	471
Márczius 29. Kassa. Basta Pezzen Bertalannak	472
Április 3. Kassa. Basta Duodo Péternek	473
Április eleje. Kassa. Basta Rudolf császárhoz	474
Április eleje. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	475
Április 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	476
Április 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	477
Április 11. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának	478
Április 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	479
Április 14. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak	480
Április 15. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek	481
Április 17. Prága. Duodo Péter a velencei dogenak	474 ^m
Április 18. Kassa. Basta Rudolf császárnak	482
Április 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	483
Április 22. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának	484
Április 22. Róma. Farnese Ranuccio Bastának	485
Április 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	486
Május 3. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak	487
Május 4. Kassa. Basta Rudolf császárnak	488
Május 4. Kassa. Basta Rudolf császárnak	489
Május 5. Kassa. Basta a Szepesi kamarának	490
Május 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	491
Május 12. Meggyes. Ungnad és Székely M. Bastának	492
Május 13. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek	493
Május 13. Kassa. Basta Kassa város tanácsának	494
Május 13. Prága. Rudolf császár Bastának	495
Május 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	496
Június 1. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	497
Június eleje. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	498
Június 2. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek	499
Június eleje. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	500

	Szám
Június 4. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak.....	501
Június 6. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	502
Június 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	503
Június 10. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	504
Június 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	505
Június 13. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	506
Június 14. Pilsen. Spinelli prágai nuntius Bastának.....	507
Június közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek.....	508
Június 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	509
Június 22. Mantova. Rosa Herkules Bastának.....	510
Június 24. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	511
Június 27. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek.....	512
Június 28. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	513
Június 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	514
Június 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	515
Július 5. Kassa. Basta Spinelli prágai nuntiusnak.....	516
Július 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	517
Július 14. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	518
Július 14. Bécs. A Bécsi udv. kamara Bastának.....	519
Július 15. Kassa. Basta Lócse város tanácsának.....	520
Július közepe. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek.....	521
Július 18. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	522
Július 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	523
Július 25. Kassa. Basta Ungnad és Székely Mihálynak...	524
Július 27. Kassa. Basta Ungnad és Székely Mihálynak...	525
Július 27. Kassa. Basta Bártfa város tanácsának.....	526
Július 28. Kassa. Basta Szepes vármegye rendeinek.....	527
Július 28. Kassa. Basta Serjéni Ferencznek.....	528
Július 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	529
Augusztus 2. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának....	530
Augusztus 4. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának.....	531
Augusztus 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának...	532
Augusztus 8. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának.....	533
Augusztus 8. Szatmár. Ungnad és Székely M. Bastának..	534
Augusztus 10. Göncz. Basta Spinelli prágai nuntiusnak..	535
Augusztus 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	536
Augusztus 11. Göncz. Basta Mihály vajdának.....	2072
Augusztus 13. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának....	537
Augusztus 15. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának....	538
Augusztus közepe. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	539
Augusztus 18. Rakamazi tábor. Basta Fáy Istvánhoz....	540
Augusztus 19. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	541
Augusztus 22. Szatmár. Ungnad Dávid Bastának.....	542
Augusztus 23. Szatmár. Ungnad és Székely M. Bastának..	543
Augusztus 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	544

	Szám
Augusztus 25. Nyiregyházi tábor. Basta Szepes vm. rendeinek	545
Augusztus 27. Gyulafejérvár. Mihály vajda Bastának	546
Szeptember 1. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	547
Szeptember 1. Majtény. Basta Medve Andrásnak	2073
Szeptember 4. Majtényi tábor. Basta San Clementenek ..	548
Szeptember 5. Majtényi tábor. Basta Kolozsvár v. tan.-nak	549
Szeptember 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	550
Szeptember 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	551
Szeptember 8. Zilah. Basta San Clementenek	552
Szeptember 9. Zilah. Basta Ungnad és Székely M.-nak ..	553
Szeptember 14. Tordai tábor. Basta Mátyás főherczegnek.	554
Szeptember 15. Tordai tábor. Basta Medve Andrásnak ..	2074
Szeptember 16. Tordai tábor. Basta Leka agának	555
Szeptember 20. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	556
Szept. 22. Szerdah. tábor. Basta és Ungnad Jeremiás m. vajd.	557
Szept. 23. Szerdah. tábor. Basta és Ungnad Zamoyskinak..	558
Szeptember 23. Fogarasi tábor. Mihály vajda Bastának...	559
Szeptember 24. Szebeni tábor. Szelestei János Bastának...	560
Szeptember 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	561
Szeptember 25. Szebeni tábor. Basta Mihály vajdának ...	562
Szeptember 27. Fogarasi tábor. Mihály vajda Bastának ..	563
Szeptember 28. Szebeni tábor. Basta Brassó város tanácsának	564
Szeptember 29. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	565
Szeptember 30. Porumbáki tábor. Basta Mihály vajdának.	566
Szeptember 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	567
Szeptember 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	568
Szeptember 30. Fogarasi tábor. Baba Novák Bastának ..	569
Október 1. Porumbáki tábor. Basta Baba Nováknak	570
Október 2. Szentpéteri tábor. Mihály vajda Bastának ...	571
Október 3. Vladényi tábor. Basta San Clementenek	572
Október 3. Szentpéteri tábor. Thököly Sebestyén Bastának	573
Október 4. Vladényi tábor. Basta és Ungnad Zamoyskinak	574
Október 6. Vidombáki tábor. Basta Mihály vajdának....	575
Október 7. Bodzai tábor. Mihály vajda Bastának	576
Október 8. Vidombáki tábor. Basta San Clementenek ...	577
Október 9. Komollói tábor. Basta Zamoyskinak	578
Október 12. Illyefalvi tábor. Basta Mihály vajdának	579
Október 12. Kirkóvölgyi tábor. Mihály vajda Bastának	580
Október 13. Kirkóvölgyi tábor. Mihály vajda Bastának ..	581
Október 14. Kirkóvölgyi tábor. Mihály vajda Bastának ..	582
Október 15. Kirkóvölgyi tábor. Mihály vajda Bastának	583
Október 16. Illyefalva. Basta és társai Csáky Istvánnak ..	584
Október 16. Illyefalva. Basta és társai Mihály vajdának..	585
Október 17. Reteszi tábor. Mihály vajda Bastának	586
Október 17. Illyefalvi tábor. Basta Rudolf császárnak ...	587

	Szám
Október 17. Illyefalvi tábor. Basta Spinelli nuntiusnak..	588
Október 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	589
Október 21. Léczfalva. Csáky István Bastának	590
Október 21. Léczfalva. Csáky István Bastának	591
Október 21. Léczfalva. Csáky István Bastának	592
Október 22. Illyefalvi tábor. Basta és társai Zamoyskinak	593
Október 22. Léczfalva. Csáky István Bastának	594
Október 22. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	595
Október 23. Bukobyl melletti tábor. Zamoyski Bastának	596
Október 25. Bukobyl melletti tábor. Zamoyski Bastának	597
Október 26. Illyefalva. Basta és társai Zamoyskinak....	598
Október 27. Illyefalva. Basta és társai Zamoyskinak	599
Október 29. Léczfalva. Az erdélyi rendek Bastának....	600
Október 29. Illyefalva. Ungnad Rudolf császárnak	600 ^m
November 3. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	601
November 4. Prága. Rudolf császár Bastának	602
November 6. Prága. Rudolf császár Bastának	602 ¹
November 7. Prága. Rudolf császár Bastának	603
November 9. Segesvár. Basta Gonzaga Vinczének	604
November 9. Segesvári tábor. Basta Rosa Herkulesnek..	605
November 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	606
November 17. Gy.-Fejérvár. Basta és társai Rudolf cs.-nak	607
November 17. Gy.-Fejérvár. Basta Székely Mihálynak	608
November 18. Gy.-Fejérvár. Basta Mátyás főhercegnek ..	609
November 20. Gy.-Fejérvár. Basta Rudolf császárnak	610
November 21. Enyed. Ungnad Dávid Bastának	611
November 21. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	612
November 21. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	613
November 22. Gyulafejérvár. Basta Miksa főhercegnek ..	614
November 23. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	615
November 23. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	616
November 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	617
November 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	618
November 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	619
November 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	620
November 25. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	621
November 26. Prága. Rudolf császár Bastának	622
November 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	623
Deczember 2. Gyulafejérvár. Basta Duodo Péternek.....	624
Deczember 3. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ...	625
Deczember 5. Gyulafejérvár. Basta Spinelli nuntiusnak ..	626
Deczember 8. Várad. Nyári Pál Bastának	627
Deczember 8. Prága. Rudolf császár Bastának	628
Deczember 10. Gyulafejérvár. Basta Nyári Pálnak	629
Deczember 12. Prága. Rudolf császár Bastának.....	2075

	Szám
Deczember közepe. Gyulafejevár. Basta Mátyás főhögnek..	630
Deczember 16. Prága. Rudolf császár Bastának	631
Deczember 17. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak ..	632
Deczember 18. Prága. Rudolf császár Bastának.....	2076
Deczember 22. Prága. Rudolf császár Bastának.....	633
Deczember 23. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak ..	634
Deczember 31. Kassa. Mikáczy Miklós Bastának	635

1601

Januáriu 1. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	636
Januáriu 2. Gyulafejevár. Basta Spinelli nuntiusnak....	637
Januáriu 3. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak	638
Januáriu 3. Gyulafejevár. Basta Pezzen Bertalannak ..	639
Januáriu 3. Gy.-Fejevár. Basta Pezzen J. Baptistának..	2077
Januáriu eleje. Gyulafejevár. Basta Mátyás főherczegnek	640
Januáriu 4. Várhegy. Sennyei Pongrácz Bastának	641
Januáriu 6. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak	642
Januáriu 7. Gyulafejevár. Basta Spinelli nuntiusnak	643
Januáriu 8. Gyulafejevár. Basta Rottall kapitánynak	644
Januáriu 9. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak	645
Januáriu 9. Gyulafejevár. Basta Mátyás főherczegnek ..	646
Januáriu 9. Gyulafejevár. Basta Mátyás főherczegnek ..	647
Januáriu 9. Bécs. A Bécsi udvari haditanács Bastának ..	648
Januáriu 15. Gyulafejevár. Basta Spinelli nuntiusnak ...	649
Januáriu 15. Gyulafejevár. Basta Rudolf császárnak....	650
Januáriu 20. Bécs. A Bécsi udvari haditanács Bastának..	651
Januáriu 22. Bécs. A Bécsi udvari haditanács Bastának..	652
Januáriu 23. Bécs. A Bécsi udvari haditanács Bastának ..	653
Januáriu 24. Kolozsvár. Basta Rudolf császárnak	654
Januáriu 24. Kolozsvár. Vas Ferencz Bastának.....	655
Januáriu 24. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek	656
Januáriu 31. Prága. Rudolf császár Bastának	657
Februáriu 1. Kolozsvár. Basta Pezzen Bertalannak.....	658
Februáriu 1. Kolozsvár. Basta Pezzen J. Baptistának....	2078
Februáriu 2. Kolozsvár. Basta az erdélyi rendeknek.....	659
Februáriu 2. Prága. Rudolf császár Bastának	660
Februáriu 2. Prága. A Prágai udvari haditan. Bastának.	661
Februáriu 3. Kolozsvár. Basta a Szepesi kamarának	662
Februáriu 7. Kolozsvár. Basta Bogáthy Miklósnak	663
Februáriu 11. Káplán. Basta Mátyás főherczegnek	664
Februáriu 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	665
Februáriu 12. Káplán. Basta Spinelli prágai nuntiusnak ..	666
Februáriu közepe. Kővár. Basta György apológiája	667
Februáriu 20. Kővár. Basta a Szepesi kamarának	668

	Szám
Februárus 20. Kővár. Basta Mátyás főherczegnek	669
Februárus 21. Kővár. Basta Rudolf császárnak	670
Februárus 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	671
Februárus 24. Prága. Rudolf császár Bastának	672
Februárus 28. Dobravicza. Basta a Szepesi kamarának	673
Márczius 3. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	674
Márczius 6. Prága. Rudolf császár Bastának	675
Márczius eleje. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	676
Márczius eleje. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	677
Márczius 7. Dobravicza. Basta Máramaros vm. rendeinnek ..	678
Márczius 7. Urmező. Pogány és Kornis György Bastának	679
Márczius közepe. Nagybánya. Basta Mátyás főherczegnek ..	680
Márczius 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	681
Márczius közepe. Nagybánya. Basta Mátyás főherczegnek.	682
Márczius 13. Nagybánya. Basta és társa Szepes vm. rend.-nek	683
Márczius 14. Nagybánya. Basta Concini Cosimonak	684
Márczius 14. Nagybánya. Basta Spinelli prágai nuntiusnak	685
Márczius 15. Nagybánya. Basta a Szepesi kamarának	686
Márczius közepe. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának ...	687
Márczius közepe. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának ...	688
Márczius közepe. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának ..	689
Márczius 17. Nagybánya. Basta Lőcse város tanácsának ..	690
Márczius 17. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	691
Márczius közepe. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának ..	692
Márczius 18. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	693
Márczius 20. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	694
Márczius 21. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	695
Márczius 22. Besztercze. Báthory Zsigmond Bastának ...	696
Márczius 22. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	697
Márczius 22. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	698
Márczius 22. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	699
Márczius 23. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	700
Márczius 26. Nagybánya. Basta Báthory Zsigmondnak ..	701
Márczius 26. Nagybánya. Basta Mátyás főherczegnek	702
Márczius 26. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	703
Márczius 29. Kolozsvár. Báthory Zsigmond Bastának	704
Márczius 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának ..	705
Márczius vége. Nagybánya. Basta Mátyás főherczegnek ..	706
Április eleje. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	707
Április 2. Szatmár. Basta Báthory Zsigmondnak	708
Április 2. Szatmár. Basta b. Liechtenstein Károlynak	709
Április eleje. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	710
Április eleje. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	711
Április 2. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	2079
Április 2. Prága. Rudolf császár Bastának	712

	Szám
Április eleje. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	713
Április 12. Prága. Rudolf császár Bastának	714
Április közepe. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	715
Április közepe. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	716
Április 7. Prága. Spinelli prágai nuntius Bastának	717
Április 29. Kolozsvár. Báthory Zsigmond Bastának	718
Április vége. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	719
Május eleje. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	720
Május eleje. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	721
Május 4. Szatmár. Gyulafi Lestár Bastának	722
Május 4. Szatmár. Basta Gyulafi Lestárnak	723
Május 4. Szatmár. Basta Báthory Zsigmondnak	724
Május 4. Prága. Rudolf császár Bastának	725
Május 5. Szatmár. Basta Spinelli prágai nuntiusnak.....	726
Május 5. Szatmár. Basta Duodo Péternek	727
Május 5. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	728
Május 10. Kolozsvár. Báthory Zsigmond Bastának	729
Május 10. Kolozsvár. Csáky István Bastának	730
Május 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	731
Május 13. Szatmár. Basta Gyulafi Lestárnak	732
Május 13. Szatmár. Basta Báthory Zsigmondnak	733
Május 13. Szatmár. Basta Csáky Istvánnak	734
Május 21. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	735
Május 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	736
Május 31. Szatmár. Basta Zucconi Vinczének	737
Június 2. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	738
Június 12. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	739
Június 15. Kolozsvár. Báthory Zsigmond Bastának	740
Június 19. Szatmár. Basta Báthory Zsigmondnak	741
Június 20. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	742
Június 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	743
Június 26. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	744
Július 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	745
Július 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	746
Július 9. Majtény. Basta Arrivabene Lelióznak	747
Július 9. Majtény. Basta Mátyás főherczegnek	748
Július 11. Majtény. Basta Gonzaga Ferdinándnak	749
Július 11. Majtény. Bogáthy Miklós Bastának	750
Július 11. Majtény. Basta Bogáthy Miklósnak	751
Július 12. Majtény. Basta Mátyás főherczegnek	752
Július 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	753
Július 14. Majtény. Basta Arrivabene Lelióznak	754
Július 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	755
Július 22. Majtény. Basta Concini Cosimónak	756
Július 24. Majtény. Basta Mátyás főherczegnek	757

	Szám
Július 30. Majtény. Basta Mátyás főherczegnek	758
Augusztus 4. Gorozsló. Basta Spinelli prágai nuntiusnak..	759
Augusztus 4. Gorozsló. Basta Mátyás főherczegnek	760
Augusztus 9. Kolozsvári tábor. Trausner Lukács Bastának	761
Augusztus 12. Kolozsvár. Basta a gyulaf. jezsuitáknak ..	2080
Augusztus 13. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek	762
Augusztus 13. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	763
Augusztus 14. Kolozsvári tábor. Basta Ficsor Péternek ..	764
Augusztus 15. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	765
Augusztus 15. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	766
Augusztus 16. Kolozsvár. Basta Gonzaga Ferdinándnak ..	767
Augusztus 16. Tordai tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	768
Augusztus 17. Tordai tábor. Basta Szeben v. tanácsának ..	769
Augusztus 17. Tordai tábor. Basta Kolozsvár v. tan.-nak	770
Augusztus 17. Prága. Rudolf császár Bastának	771
Augusztus 18. Tordai tábor. Basta Táborkarához	772
Augusztus 22. Tordai tábor. Basta Kolozsvár v. tan.-nak	773
Augusztus 23. Tordai tábor. Basta Mátyás főherczegnek..	774
Augusztus 25. Tordai tábor. Basta Kraszna vármegyének.	775
Augusztus 26. Tövisi tábor. Basta Meggyes városnak.....	776
Augusztus 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	777
Augusztus 30. Alsókenyéri tábor. Basta Nagy Ferencznek	778
Augusztus 30. Kenyérmező. Basta Besztercze v. tan.-nak.	779
Augusztus 31. Kenyérmező. Basta Dés város tanácsának..	780
Augusztus 31. A Szepesi kamara Mátyás főherczegnek ...	790 ^m
Szeptember 1. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	781
Szeptember 2. Váradjai tábor. Basta Gávay Miklósnének.	782
Szeptember 2. Fejérvári tábor. Basta Balogh Gergelynek ..	783
Szeptember 2. Gyulafejérvári tábor. Basta Mátyás főh-g-nak	784
Szeptember eleje. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	785
Szeptember 5. Gyulafejérvár. Basta Mátyás főherczegnek ..	786
Szeptember 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	787
Szeptember 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	788
Szeptember 9. Prága. Rudolf császár Bastának	789
Szeptember 10. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	790
Szeptember 12. Szeben. Enyedi Lukács Bastának	791
Szeptember 14. Szebeni tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	792
Szeptember 16. Ujfalusi tábor. Basta Mogila Jeremiásnak	793
Szeptember 16. Ujfalusi tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	794
Szeptember 16. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	795
Szeptember 17. Ujfalusi tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	796
Szeptember 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	797
Szeptember 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	798
Szeptember 22. Prága. Rudolf császár Bastának.....	799
Szeptember 25. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	800

	Szám
Október 1. Nyárádtői tábor. Basta Deimbler kapitánynak . .	2081
Október 5. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	801
Október 5. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	802
Október 6. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	803
Október 6. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze város tanácsának	804
Október 7. Nyárádtői tábor. Basta Segesvár v. tan.-nak	805
Október 13. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	806
Október 15. Nyárádtői tábor. Basta Bihar vm. rendeinek	807
Október 15. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	808
Október 18. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	809
Október 19. Nyárádtői tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	810
Október 21. Szamosujvári tábor. Basta Kolozsvár v. rendeinek	811
Október 26. Prága. Rudolf császár Bastának	812
Október 28. Dés. Basta Besztercze város tanácsának	813
Október 29. Dés. Basta Besztercze város tanácsának	814
Október 29. Dési tábor. Basta Arrivabene Lelióknak	815
Október 30. Dés. Basta San Clementenek	816
Október 31. Dési tábor. Basta Mátyás főherczegnek	817
November 1. Dés. Basta Besztercze város tanácsának	818
November 3. Dés. Basta Mátyás főherczegnek	819
November 4. Kolozsvár. Kolozsvár v. tanácsa Bastának . .	820
November 6. Dés. Basta Mátyás főherczegnek	821
November 6. Dés. Basta Besztercze város tanácsának . . .	822
November 7. Dés. Basta Besztercze város tanácsának	823
November 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	824
November 12. Szeben. A Szász universitas Bastának	825
November 15. Dési tábor. Basta Mátyás főherczegnek . . .	826
November 16. Dési tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	827
November 20. Dési tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	828
November 21. Dés. Basta Báthory Zsigmondnak	2082
November 23. Dési tábor. Basta Besztercze v. tanácsának . .	829
November 24. Dési tábor. Basta a Szász universitasnak . .	830
November 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	831
November 30. Dés. Basta a Sléziai rendeknek	2083
November 30. Dési tábor. Basta Rudolf császárnak	832
November 30. Dési tábor. Basta Zucconi Vinczének	833
Deczember 1. Dési tábor. Basta Cornazzani Antalnak	834
Deczember 6. Dés. Basta Mátyás főherczegnek	835
Deczember 7. Dés. Basta Mátyás főherczegnek	836
Deczember 18. Almási tábor. Basta Duodo Péternek	837
Deczember 28. Almási tábor. Basta a Szepesi kamarának	838
Deczember 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	839
Deczember 29. Almási tábor. Basta Liechtenstein Károlynak	840

1602

	Szám
Januáriu 5. Nagymási tábor. Basta és Székely Rottwitznak	841
Januáriu 7. Almási tábor. Basta Szeben v. tanácsának....	842
Januáriu 11. Prága. Rudolf császár Bastának	843
Januáriu 12. Prága. B. Liechtenstein Károly Bastának ..	844
Januáriu 18. Egeresi tábor. Basta Mátyás főherczegnek ..	845
Januáriu 18. Egeresi tábor. Basta Gonzaga Vinczének ..	846
Januáriu 19. Prága. Rudolf császár Bastának	847
Januáriu 20. Prága. Rudolf császár Bastának	848
Januáriu 23. Egeresi tábor. Basta Guidi Ferencznek	849
Januáriu 24. Egeresi tábor. Basta Duodo Péternek.....	850
Januáriu 24. Egeresi tábor. Basta Arrivabene Leliónek ..	851
Januáriu 24. Egeresi tábor. Basta Farnese Ranucciónak .	852
Januáriu 26. Prága. Rudolf császár Bastának	853
Januáriu 2. Aldorfi tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	854
Februáriu 3. Prága. Rudolf császár Bastának	855
Februáriu 5. Beszterczei tábor. Basta Mátyás főherczegnek	856
Februáriu 7. Besztercze. Basta Szeben város tanácsának.	857
Februáriu 8. Beszterczei tábor. Báthory Zs. Bastának....	858
Februáriu 11. Prága. Rudolf császár Bastának	859
Februáriu 13. Beszterczei tábor. Basta Mátyás főherczegnek	860
Februáriu 13. Beszterczei tábor. Basta b. Liechtenstein K.-nak	861
Februáriu 27. Besztercze. Basta Rudolf császárnak.....	862
Februáriu 27. Besztercze. Basta San Clementenek.....	863
Februáriu 28. Beszterczei tábor. Basta Kolozsvár v. tan.-nak	864
Februáriu 28. Prága. Rudolf császár Bastának	865
Februáriu 28. Prága. Rudolf császár Bastának	866
Márczius 2. Beszterczei tábor. Basta és Székely Szakmárinak	867
Márczius 2. Prága. Rudolf császár Bastának	868
Márczius 5. Beszterczei tábor. Basta Szilvási Andrásnak.	869
Márczius 5. Beszterczei tábor. Basta Mátyás főherczegnek ..	870
Márczius 6. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	871
Márczius 9. Kolozsvár. Basta Szeben város tanácsának..	872
Márczius 10. Kolozsvári tábor. Basta Lódi Simonnak	873
Márczius 10. Kolozsvári tábor. Basta Szilvási Andrásnak	874
Márczius 10. Kolozsvári tábor. Basta Mátyás főherczegnek	875
Márczius 12. Margitai tábor. Basta Mátyás főherczegnek..	876
Márczius 15. Krasznai tábor. Basta Duodo Péternek	877
Márczius 15. Krasznai tábor. Basta Arrivabene Leliónek..	878
Márczius 18. Nagyfalui tábor. Basta Mátyás főherczegnek	879
Márczius 19. Szeben. Szeben város tanácsa Bastának	880
Márczius 19. Prága. Rudolf császár Bastának.....	881
Márczius 20. Széplaki tábor. Basta Mátyás főherczegnek..	882
Márczius 20. Prága. Rudolf császár Bastának.....	883

	Szám
Márczius 22. Margitai tábor. Basta a Szepesi kamarának ..	884
Márczius 22. Margitai tábor. Basta Mátyás főherczegnek ..	885
Márczius 25. Margitai tábor. Basta Szeben v. tanácsának ..	886
Márczius 26. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	2084
Márczius 27. Prága. Rudolf császár Bastának	887
Márczius 28. Prága. Rudolf császár Bastának	888
Márczius 28. Prága. Rudolf császár Bastának	889
Márczius 29. Prága. Rudolf császár Bastának	890
Márczius 30. Prága. Rudolf császár Bastának	891
Márczius 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	892
Április 1. Prága. Rudolf császár Bastának	893
Április 2. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	894
Április 2. Prága. Rudolf császár Bastának	895
Április 3. Prága. Rudolf császár Bastának	896
Április 10. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	897
Április 14. Nagy-Károly. Basta Szeben város tanácsának.	898
Április 20. Prága. Rudolf császár Bastának	899
Április 20. Rudolf császár Bastának	900
Április 21. Prága. Rudolf császár Bastának	901
Április 22. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	902
Április 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	903
Április 25. Prága. Rudolf császár Bastának	904
Április 25. Szatmár. Basta Rudolf császárnak.	2085
Április 27. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	905
Április 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	906
Április 30. Szatmár. Basta Szeben város tanácsának	907
Április 30. Prága. Rudolf császár Bastának	908
Május 1. Prága. Rudolf császár Bastának	909
Május 5. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	910
Május 6. Prága. Rudolf császár Bastának	911
Május 7. Szatmár. Basta Szeben város tanácsának	912
Május 7. Gyulafejevárvár. Báthory Zsigmond Bastának	913
Május 7. Prága. Rudolf császár Bastának	914
Május 9. Prága. Rudolf császár Bastának	915
Május 10. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	916
Május 14. Szatmári tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	917
Május 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	918
Május 15. Szatmár. Basta Lassota Eriknek	919
Május 16. Szatmári tábor. Basta a Szepesi kamarának	920
Május 17. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	921
Május 17. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	922
Május 20. Prága. Rudolf császár Bastának	923
Május 22. Szatmár. Basta Szeben város tanácsának	924
Május 24. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	925
Május 25. Szatmár. Basta Csáky Istvánnak	926

	Szám
Május 28. Szatmár. Basta Besztercze város tanácsának ..	927
Május 29. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek.....	928
Május 31. Prága. Rudolf császár Bastának	929
Május 31. Prága. Cav. Giovanni Ugucioni Bastának.....	930
Június 3. Prága. Rudolf császár Bastának	931
Június 4. Prága. Rudolf császár Bastának	932
Június 5. Szatmár. Basta Csáky Istvánnak.....	933
Június 6. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek.....	934
Június 6. Szatmári tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	935
Június 12. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	936
Június 14. Szatmári tábor. Basta és Székely Sennyeknek..	937
Június 14. Szatmári tábor. Basta és Székely Thoroczknak	938
Június 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	939
Június 16. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	2086
Június 16. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	940
Június 17. Szatmár. Basta Duodo Péternek	941
Június 17. Szatmár. Basta Cav. Giovanni Ugucioninak...	942
Június 17. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	943
Június 18. Szatmári tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	944
Június 20. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	945
Június 20. Sarmasági tábor. Basta Lassota Eriknek.....	946
Június 22. Sarmasági tábor. Basta Melith Pálnak.....	947
Június 22. Sarmasági tábor. Basta Székely Mózesnek	948
Június 24. Prága. Rudolf császár Bastának.....	949
Június 26. Kassa. Lassota Erik Bastának	950
Június 27. Prága. Rudolf császár Bastának	951
Június 27. Prága. Rudolf császár Bastának	952
Június 28. Kolozsvári tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	953
Június 28. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának....	954
Június 29. Kolozsvár. Basta San Clementének	955
Június 29. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek	956
Június 29. Kolozsvár. Basta Csáky Istvánnak.....	957
Június 29. Kolozsvár. Basta Báthory Zsigmondnak	958
Június 29. Kolozsvár. Basta Vas Ferencznek	959
Június 29. Kolozsvár. Basta Csejti Istvánnak	960
Június 29. Kolozsvár. Basta Szamosujvár tanácsának	961
Június 29. Prága. Rudolf császár Bastának	962
Június 30. Prága. Rudolf császár Bastának	963
Július 3. Gyulafejérvári tábor. Basta San Clementének	964
Július 3. Gyulafejérvári tábor. Basta Innsprucker Lipótnak	965
Július 5. Gyulafejérvári tábor. Basta Besztercze v. t.-nak	966
Július 8. Szászsebesi tábor. Basta Mátyás főherczegnek..	967
Július 8. Prága. Rudolf császár Bastának	968
Július 10. Szászsebesi tábor. Basta Kapronczai Tamásnak	969
Július 10. Szászsebesi tábor. Basta Gávy Miklósnak	970

	Szám
Július 12. Szászsebes. Basta Kolozsvár város tanácsának .	971
Július 12. Szászsebes. Basta Mátyás főhercegnek	972
Július 12. Prága. Rudolf császár Bastának	973
Július 13. Szászsebes. Basta Szamosujvár őrségének	974
Július 13. Szászsebes. Basta Szamosujvár őrségének	975
Július 16. Szeben. Basta Kamuthy Farkas- és Balázsnak.	976
Július 17. Szebeni tábor. Basta Segesvár város tan.-nak..	977
Július 17. Szeben. Basta Gyalu vára őrségének.	978
Július 17. Szebeni tábor. Basta Besztercze v. tanácsának..	979
Július 17. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	980
Július 18. Szeben. Basta utasítása Beck Joachimnak.	981
Július 18. Szeben. Basta Segesvár város tanácsának	982
Július 18. Szeben. Basta Balassa Ferencznek.	2087
Július 18. Prága. Rudolf császár Bastának	983
Július 19. Szeben. Basta Besztercze város tanácsának	984
Július 20. Szebeni tábor. Basta a nagysinki ev. káptalannak	985
Július 20. Szeben. Basta Sennyei Pongrácznak	986
Július 20. Szeben. Basta Kendi Gábornak	987
Július 20. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	988
Július 20. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	989
Július 21. Szeben. Basta Schiffbaum Mátyásnak	990
Július 21. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	991
Július 21. Szeben. Basta Rudolf császárnak	992
Július 21. Szeben. Basta Lassota Eriknek	993
Július 22. Szeben. Basta a meggyesi ev. káptalannak	994
Július 22. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	995
Július 22. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	996
Július 23. Szeben. Basta Thoroczkai Andrásnak	997
Július 23. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	998
Július 23. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	999
Július 23. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1000
Július 24. Szeben. Basta Rudolf császárnak	1001
Július 24. Szeben. Basta Gelsei Györgynek.	1002
Július 24. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1003
Július 25. Szeben. Basta a gyulafejérvári jezsuitáknak.	1004
Július 25. Szeben. Basta Segesvár város tanácsának	1005
Július 25. Szeben. Basta Kolozsvár város tanácsának.	1006
Július 25. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1007
Július 25. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1008
Július 25. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1009
Július 25. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1010
Július 25. Szeben. Basta Szél István részére.	1011
Július 25. Szeben. Basta Nyári Pálnak	1012
Július 26. Szeben. Basta Nyári Pálnak	1013
Július 26. Szeben. Basta Nyári Pálnak.	1014

	Szám
Július 26. Szeben. Basta Marosszék rendeinek	1015
Július 26. Szeben. Basta Kolozsvár város tanácsának ...	1016
Július 26. Szeben. Basta Belső-Szolnok rendeinek	1017
Július 26. Szeben. Basta Kolozs vármegye rendeinek....	1018
Július 26. Szeben. Basta Sarmasági Elek, János és Lászlónak	1019
Július 26. Szeben. Basta Rudolf császárnak	1020
Július 27. Szeben. Basta védőlevele Szászsebes részére..	1021
Július 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1022
Július 27. Prága. Rudolf császár Bastának	1023
Július 29. Szeben. Basta Gelsei Györgynek	1024
Július 29. Prága. Rudolf császár Bastának	1025
Július 30. Szeben. Basta Mátyás főherczegnek	1026
Július 30. Szeben. Basta Schiffbaum Mátyásnak	1027
Augusztus 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1028
Augusztus 2. Alsóárpási tábor. Basta Szeben v. tan.-nak..	1029
Augusztus 2. Alsóárpási tábor. Basta a Szepesi kamarának	1030
Augusztus 2. Alsóárpási tábor. Basta Nyári Pálnak —...	1031
Augusztus 4. Alsóárpási tábor. Basta Nyári Pálnak	1032
Augusztus 5. Alsóárpási tábor. Basta az erd. ev. egyháznak	1033
Augusztus 5. Lipppa. Móre János Bastának	1034
Augusztus 6. Fogarasi tábor. Basta Duodo Péternek ...	1035
Augusztus 6. Fogarasi tábor. Basta Gonzaga Vinczének...	1036
Augusztus 6. Fogaras. Basta Mátyás főherczegnek	1037
Augusztus 7. Lugos. Görög Péter Bastának	1038
Augusztus 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1039
Augusztus 9. Alsóárpási tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	1040
Augusztus 9. Alsóárpás. Basta Ficsor Péternek	1041
Augusztus 9. Alsóárpási tábor. Basta Huszár Péternek..	1042
Augusztus 11. Alsóárpási tábor. Basta nyílt parancsa....	1043
Augusztus 12. Alsóárpási tábor. Basta Segesvár tanácsának	1044
Augusztus 13. Alsóárpási tábor. Basta Szeben tanácsának	1045
Augusztus 13. Alsóárpási tábor. Basta Besztercze t.-nak	1046
Augusztus 13. Alsóárpási tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1047
Augusztus 14. Alsóárpási tábor. Basta Szeben tanácsának	1048
Augusztus 14. Alsóárpási tábor. Basta Segesvár tan.-nak	1049
Augusztus 14. Alsóárpási tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1050
Augusztus 17. Altmanni tábor. Basta Besztercze tan.-nak	1051
Augusztus 18. Nagygezési tábor. Basta Besztercze tan.-nak	1052
Augusztus 18. Kövend. Aranyosszék rendei Bastának....	1053
Augusztus 21. Meggyes. Basta Segesvár v. tanácsának ..	1054
Augusztus 22. Meggyes. Basta Gelsei Györgynek.....	1055
Augusztus 23. Meggyes. Basta országgyűlési megerősítése	1056
Augusztus 23. Dévai tábor. Borbély György Bastának ..	1057
Augusztus 24. Meggyes. Basta Baromlaka lakosainak ...	1058
Augusztus 25. Meggyes. Basta parancsa Henter M.-nak..	1059

	Szám:
Augusztus 25. Meggyes. Basta a gyulafejevári koll.-nak..	1060
Augusztus 25. Meggyes. Basta a kolozsvári jezs. koll.-nak	1061
Augusztus 25. Meggyes. Basta adománya Varga Lukácsnak	1062
Augusztus 25. Meggyes. Basta Duodo Péternek.....	1063
Augusztus 26. Meggyesi tábor. Basta Szücs B. hitelezői ellen	1064
Augusztus 26. Meggyes. Basta adománya Sarmasági Zs.-nak	1065
Augusztus 27. Meggyes. Basta az erd. ev. papság részére	1066
Augusztus 27. Meggyes. Basta Korlozsvár v. tanácsának	1067
Augusztus 28. Meggyes. Basta Nyári Pálnak	1068
Augusztus 28. Meggyes. Basta Dés tanácsának	1069
Augusztus 28. Meggyes. Basta Belső-Szolnok rendeinek..	1070
Augusztus 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1071
Augusztus 29. Meggyes. Basta Fiota Jánosnak.....	1072
Augusztus 29. Meggyes. Basta Mindszenti Benedeknek ..	1073
Augusztus 29. Meggyes. Basta Belső-Szolnok rendeinek..	1074
Augusztus 30. Meggyes. Basta a marosszéki hadaknak ..	1075
Augusztus 30. Meggyes. Basta parancsa Csáky Istvánnak	1076
Augusztus 30. Meggyes. Basta Rudolf császárnak	1077
Augusztus 31. Meggyes. Basta Brassó város tanácsának.	1078
Szeptember 1. Nagysinkai tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1079
Szeptember 3. Nagysinkai tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1080
Szeptember 4. Magarei tábor. Basta Kolozs vm. r.-nek..	1081
Szeptember 4. Malomvíz. Osztrovi Miklós Bastának	1082
Szeptember 4. Prága. Rudolf császár Bastának	1083
Szeptember 5. Nagyszében. A szászsebesi ev. kápt. B.-nak	1084
Szeptember 5. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1085
Szeptember 7. Brassói tábor. Basta Kolozsvár tan.-nak..	1086
Szeptember 8. Sárkányhavas. B. a szászsebesi ev. kápt.-nak	1087
Szeptember 12. Vidombáki tábor. Basta Besztercze t.-nak	1088
Szeptember 16. Vidombáki tábor. Basta Rudolf császárnak	1089
Szeptember 16. Prága. Rudolf császár Bastának	1090
Szeptember 7. Prága. Rudolf utasítása Bastához.....	1090 ^m
Szeptember 17. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1091
Szeptember 18. Prázsmár. Basta Segesvár v. tanácsának	1092
Szeptember 18. Prázsmári tábor. Basta Rudolf császárnak	1093
Szeptember 18. Prázsmári tábor. Basta Duodo Péternek	1094
Szeptember 19. Prázsmári tábor. Basta Rudolf császárnak	1095
Szeptember 19. Prázsmári tábor. Basta Radul vajdának	1096
Szeptember 20. Prázsmár. Basta a Szepesi kamarának..	1097
Szeptember 20. Prázsmári tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1098
Szeptember 23. Prázsmár. Basta Kolozsvár polgárainak .	1099
Szeptember 23. Prázsmár. Basta Fogaras vára őrségének	1100
Szeptember 23. Prázsmári tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1101
Szeptember 26. Prázsmár. Basta a Szepesi kamarának..	1102
Szeptember 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1103

	Szám
Szeptember 29. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1104
Szeptember 30. Prázsmári tábor. Basta Segesvár tanácsának	1105
Szeptember 30. Prázsmári tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1106
Szeptember 30. Prázsmári tábor. Basta Duodo Péternek	1107
Október 1. Prázsmári tábor. Basta Miksa főherczegnek..	1108
Október 2. Prága. Rudolf császár Bastának	1109
Október 3. Prázsmári tábor. Basta Doboka vm. rendeinek	1110
Október 5. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1111
Október 8. Feketehalom. Basta a siki tiszteteknek	2088
Október 10. Fogarasi tábor. Basta Besztercze tanácsának	1112
Október 10. Fogarasi tábor. Basta Beck Joachimnak....	1113
Október 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1114
Október 11. Fogaras. Basta Beck Joachimnak	1115
Október 13. Olczonai tábor. Basta Besztercze tanácsának	1116
Október 14. Ujfalu. Basta Beck Joachimnak	1117
Október 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1118
Október 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1119
Október 16. Szebeni tábor. Basta Mátyás főherczegnek..	1120
Október 16. Szeben melletti tábor. Basta Vendramin F.-nek	1121
Október 21. Buda alatti tábor. Mátyás főherczeg Bastának	1122
Október 27. Gyulafejérvár. Basta Kolozsvár tanácsának..	1123
Október 28. Gyulafejérvár. Basta a szászsebesi esp.-nek..	1124
Október 30. Gyulafejérvár. B. Hunyad és Zaránd vm.-nek	1125
Október 30. Prága. Rudolf császár Bastának	1126
Október 30. Budai tábor. Mátyás főherczeg Bastának....	1127
November 2. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1128
November 2. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1129
November 5. Gyulafejérvár. Basta Abrudbánya városnak	1130
November 9. Alvincz. Basta Pezzen János ezredesnek ..	1131
November 9. Alvincz. Basta Lassota Eriknek	1132
November 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1133
November 14. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak....	1134
November 25. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1135
November 26. Gyulafejérvár. Basta özv. Buza P.-nének	1136
November 26. Gyulafejérvár. Basta Nyári Pálnak	1137
November 27. Gyulafejérvár. Basta Haller Gábornak....	1138
November 27. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	1139
November 28. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1140
November 29. Gyulafejérvár. Basta Fekete Jánosnak....	1141
Deczember 2. Gyulafejérvár. Basta Segesvár v. tanácsának	1142
Deczember 3. Gyulafejérvár. Basta Miksa főherczegnek..	1143
Deczember 6. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1144
Deczember 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1145
Deczember 9. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1146
Deczember 11. Gyulafejérvár. Basta a kolozsm. konventnek	1147

	Szám
Deczember 14. Gyulafejérvár. Basta Thoroczky Máténak	1148
Deczember 15. Gyulafejérvár. B. országgyűlési megerősítése	1149
Deczember 18. Gyulafejérvár. Basta Kolozs vm. rendeinek	1150
Deczember 18. Gyulafejérvár. Basta Kolozs vm. rendeinek	1151
Deczember 20. Gyulafejérvár. Basta Szász Jánosnak. . . .	2089
Deczember 20. Gyulafejérvár. Basta Vendramin F.-nek. .	1152
Deczember 21. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1153
Deczember 23. Gyulafejérvár. Basta Kolozsvár tanácsának	1154
Deczember 28. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak. .	1155
Deczember 29. Gyulafejérvár. Basta és társai Rudolfnak	1156
Deczember 30. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1157
Deczember 31. Gyulafejérvár. Basta a szerdahelyi esp.-nek	1158
Deczember 31. Gyulafejérvár. Basta Kolozsvár tanácsának	1159

1603

Januáriu 3. Prága. A Prágai udv. haditanács Bastának	1160
Januáriu 5. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának .	1161
Januáriu 15. Róma. P. Aquaviva Claudio Bastának. . . .	1162
Januáriu 20. Gyulafejérvár. Jeremiás v. követei Bastához	1163
Januáriu 20. Prága. Rudolf császár Molart és Burghausnak	1164
Januáriu 20. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának	1165
Januáriu 21. Gyulafejérvár. A rendek kívánságai Bastához	1166
Januáriu 21. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1167
Januáriu 21. Gyulafejérvár. Óváry Sámuel Bastához	1168
Januáriu 22. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	1169
Januáriu 23. Gyulafejérvár. Basta az erd. rendeknek. . . .	1170
Januáriu 23. Gyulafejérvár. Basta az erd. rendekhez ..	1171
Januáriu 24. Gyulafejérvár. Az erd. rendek Bastának ..	1172
Januáriu 24. Gyulafejérvár. Basta Kolozsvár tanácsának	1173
Januáriu 25. Gyulafejérvár. Basta az erd. rendekhez ..	1174
Januáriu 25. Gyulafejérvár. Basta Küküllő vm. rendeinek	1175
Januáriu 25. Gyulafejérvár. Basta Floka Jánosnak	1176
Januáriu 25. Gyulafejérvár. Basta Floka Jánosnak	1177
Januáriu 26. Gyulafejérvár. Basta Hunyad vm. rendeinek	1178
Januáriu 26. Gyulafejérvár. Basta Dés tanácsának	1179
Januáriu 27. Gyulafejérvár. Basta Zaránd vm. rendeinek	1180
Januáriu 27. Gyulafejérvár. Basta Cserényi Gáspárnak. .	1181
Januáriu 27. Gyulafejérvár. Basta Nyári Pálnak	1182
Januáriu 28. Gyulafejérvár. Basta Székelyvásárhelynek .	1183
Januáriu 28. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1184
Januáriu 28. Gyulafejérvár. Basta Vásárhelyi Jánosnak. .	1185
Januáriu 29. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak ..	1186
Januáriu 29. Gyulafejérvár. Basta nyílt parancsa	1187
Januáriu 31. Gyulafejérvár. Basta Nyári Pálnak	1188

	Szám
Januárius vége. Szeben. A szász universitas Bastához . . .	1189
Februárius 1. Gyulafejérvár. B. és társai a harminczadokról	1190
Februárius 1. Gyulafejérvár. Basta Ajtoni Jakabnak . . .	1191
Februárius 2. Gyulafejérvár. Basta Nyári Pálnak	1192
Februárius 2. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1193
Februárius 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának . .	1194
Februárius eleje. Gyulafejérvár. Névtelen jezsuita jelentése	1195
Februárius 12. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1196
Februárius 13. Gyulafejérvár. Basta Besztercze tanácsának	1197
Februárius 15. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak . .	1198
Februárius 15. Prága. San Clemente Bastának	1199
Februárius 17. Gyulafejérvár. Basta Buza Jánosnak	1200
Februárius 20. Gyulafejérvár. Basta Mindszenti B.-nek . .	1201
Februárius 20. Gyulafejérvár. Basta Bonfadininek	1202
Februárius 21. Gyulafejérvár. Basta Filstich Péternek . .	1203
Februárius 22. Kolozsmonostor. A konvent Bastának . . .	1204
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Káldi Mártonnak . .	1205
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Brassó v. tanácsának	1206
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Kolozsvár tanácsának	1207
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak . .	1208
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak . .	1209
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Erdély kormányzásáról	1210
Februárius 24. Gyulafejérvár. Basta Rudolf császárnak . .	1211
Márczius 1. Gyulafejérvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1212
Márczius 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1213
Márczius 3. Gyulafejérvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1214
Márczius 3. Besztercze. Besztercze v. tanácsa Bastának . .	1215
Márczius 7. Karánsebes. Macskási és Floka Bastának	1216
Márczius 11. Kolozsvár. Basta Rudolf császárnak	1217
Márczius 11. Kolozsvár. Basta a cs. titkos tanácsosoknak	1218
Márczius 13. Prága. Rudolf császár Bastának	1219
Márczius 13. Prága. Rudolf császár Bastának	1220
Márczius 15. Kolozsvár. Basta Thury- és Zlatárinak	1221
Márczius 15. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának . .	1222
Márczius 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1223
Márczius 17. Kolozsvár. Basta tanuvalloása Horváthról	1224
Márczius 20. Prága. Rudolf császár Bastának	1225
Márczius 21. Kolozsvár. Basta San Clementének	1226
Márczius 21. Kolozsvár. Basta Miksa főhercegnek	1227
Márczius 22. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának . .	1228
Márczius 22. Prága. Rudolf császár Bastának	1229
Márczius 23. Kolozsvár. Óváry és Fejérvári Bastának . . .	1230
Április 1. Kolozsvár. Basta Torda vm. rendeinek	1231
Április 1. Kolozsvár. Óváry és Fejérvári Pál Bastának . .	1232
Április 2. Kolozsvár. Basta a megyesi ev. káptalannak . .	1233

	Szám
Április 2. Kolozsvár. Basta Besztercze város tanácsának.	1234
Április 2. Kolozsvár. Basta Besztercze város tanácsának	1235
Április 4. Kolozsvár. Basta Krakker Szaniszlónak	1236
Április 4. Kolozsvár. Basta Besztercze tanácsának	1237
Április 5. Kolozsvár. Basta adománya Fintának	1238
Április 5. Kolozsvár. Basta San Clementének	1239
Április 7. Kolozsvár. Basta Besztercze város tanácsának	1240
Április 9. Kolozsvár. Basta özv. Apafi Miklósnének	1241
Április 10. Kolozsvár. Basta Csáky Istvánnak	1242
Április 11. Kolozsvár. Basta Gonzaga Vinczének	1243
Április 12. Kolozsvár. Basta Fekete Jánosnak	1244
Április 12. Kolozsvár. Basta Névtelennek	1245
Április 12. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának.....	1246
Április 12. Prága. Rudolf császár Bastának	1247
Április 13. Kolozsvár. Basta Lázár Györgynek	1248
Április 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1249
Április 14. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának.....	1250
Április 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1251
Április 16. Kolozsvár. Basta a nagyszebeni ev. káp.-nak..	1252
Április 16. Kolozsvár. Basta Lassota Eriknek	1253
Április 18. Prága. Rudolf császár Bastának	1254
Április 19. Kolozsvár. Basta a szerdahelyszéki ev. kápt.-nak	1255
Április 19. Kolozsvár. Basta Névtelennek	1256
Április 19. Kolozsmonostor. A konvent Bastának.....	1257
Április 20. Kolozsvár. Basta Lassota Eriknek	1258
Április 21. Kolozsvár. Basta Lassota Eriknek	1259
Április 21. Kolozsvár. Basta Lassota Eriknek	1260
Április 21. Kolozsvár. Basta Kolozsvár város tanácsának	1261
Április 22. Szamosujvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának.	1262
Április 23. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1263
Április 25. Prága. Rudolf császár Bastának	1264
Április 26. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1265
Április 26. Szamosujvár. Basta Névtelennek	1266
Április 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1267
Április 28. Prága. Rudolf császár Bastának	1268
Április 29. Szamosujvár. Basta Dés tanácsának.....	1269
Április 29. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1270
Április 30. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1271
Április 30. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1272
Május 2. Szamosujvár. Basta Lassota Eriknek	1273
Május 2. Besztercze. Besztercze város tanácsa Bastának .	1274
Május 3. Szamosujvár. Basta Segesvár v. tanácsának....	1275
Május 3. Szamosujvár. Basta Szászrégen v. tanácsának..	1276
Május 3. Prága. Rudolf császár Bastának	1277
Május 4. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1278

	Szám
Május 6. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1279
Május 6. Szamosujvár. Basta Kornis Boldizsárnak	1280
Május 6. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1281
Május 7. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1282
Május 7. Szamosujvár. Basta Radul vajdának	1283
Május 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1284
Május 8. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1285
Május 8. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1286
Május 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1287
Május 11. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1288
Május 13. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1289
Május 14. Szamosujvár. Basta Lassota Eriknek	1290
Május 14. Szamosujvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1291
Május 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1292
Május 16. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1293
Május 17. Szamosujvár. Basta Lassota Eriknek.....	1294
Május 20. Prága. Rudolf császár Bastának	1295
Május 21. Szamosujvár. Basta Lassota Eriknek	1296
Május 23. Prága. Rudolf császár Bastának	1297
Május 28. Prága. Rudolf császár Bastának	1298
Május 30. Prága. Rudolf császár Bastának	1299
Május hó vége. Prága. Rudolf császár Bastának	1300
Június 2. Szatmár. Basta San Clementének	1301
Június 5. Prága. Rudolf császár Bastának	1302
Június 12. Rudolf császár Bastának	1303
Június 14. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	1304
Június 14. Szatmár. Basta Kolozsvár város tanácsának..	1305
Június 18. Szatmár. Basta Spinelli prágai nuntiusnak ...	1306
Június 18. Prága. Rudolf császár Bastának	1307
Június 19. Szatmár. Basta Mátyás főherczegnek	1308
Június 21. Szatmár. Basta a Szepesi kamarának	1309
Július 1. Válaszúti tábor. Basta a beszterczei polgároknak	1310
Július 2. Szatmár. Basta Miksa főherczegnek	1311
Július 3. Prága. A császári tanácsosok emlékirata	1311 ^m
Július 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1312
Július 6. Szatmár. Basta Rabus Györgynek	1313
Július 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1314
Július 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1315
Július 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1316
Július 16. Prága. Rudolf császár Bastának	1317
Július 17. Szatmár. Basta Rudolf császárnak	1318
Július 19. Majtény. Basta San Clementének	1319
Július 19. Prága. Rudolf császár Bastának	1320
Július 20. Majtényi tábor. Basta Miksa főherczegnek ...	1321
Július 20. Majtényi tábor. Basta Lassota Eriknek	1322

	Szám
Július 21. Szilágycseh. Gyulafi László Bastának	1323
Július 22. Ákos. Basta Lassota Eriknek.....	1324
Július 22. Ákos. Basta Miksa főherczegnek	1325
Július 28. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának	1326
Július 29. Dési tábor. Basta Cornazzani Antalnak	1327
Július 29. Dési tábor. Basta Radul vajdának	1328
Július 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1329
Július 31. Válaszúti tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	1330
Július 31. Kolozsvári tábor. Basta Zucconi Vinczének...	1331
Július 31. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1332
Augusztus 5. Tővisi tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	1333
Augusztus 5. Tővisi tábor. Basta Brassó v. tanácsának..	1334
Augusztus 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának...	1335
Augusztus 7. Kenyérmező. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1336
Augusztus 8. Kenyéri tábor. Basta Muzsna lakóinak	1337
Augusztus 9. Kenyérmezei tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1338
Augusztus 9. Kenyérmező. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1339
Augusztus 10. Kenyérmezei tábor. Basta Kornis B. részére	1340
Augusztus 10. Kenyérmezei tábor. Basta Kornis B.-nak .	1341
Augusztus 10. Kenyérmezei tábor. Basta Pezzzen B.-nak..	1342
Augusztus 10. Kenyérmező. Basta Besztercze v. tanácsának	1343
Augusztus 11. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának.....	1344
Augusztus 11. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1345
Augusztus 12. Szászváros. Basta Belső-Szolnok vm. részére	1346
Augusztus 17. Szászváros. Basta Besztercze v. tanácsának	1347
Augusztus 20. Szászvárosi tábor. Basta Lassota Eriknek	1348
Augusztus 20. Szászvárosi tábor. Basta San Clementének	1349
Augusztus 20. Prága. Rudolf utasítása Bastához	1350
Augusztus 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	1351
Augusztus 21. Prága. Rudolf Basta számára.....	1352
Augusztus 21. Prága. Rudolf Basta számára.....	1353
Augusztus 22. Prága. Rudolf Basta számára	1354
Augusztus 24. Szászvárosi tábor. Basta Segesvár tan.-nak	1355
Augusztus 24. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	1356
Augusztus 25. Szászvárosi tábor. Basta Kolozsvár részére	1357
Augusztus 25. Szászvárosi tábor. Basta Kolozsvár részére	1358
Augusztus 25. Szászváros. Basta Besztercze v. tanácsának	1359
Augusztus 25. Prága. Rudolf császár Bastának	1360
Augusztus 30. Déva. Basta Miksa főherczegnek.....	1361
Szeptember 4. Dévai tábor. Basta Szászváros tanácsának	1362
Szeptember 4. Dévai tábor. Basta Khrausenegg részére .	1363
Szeptember 4. Prága. Rudolf császár Bastának	1364
Szeptember 4. Prága. Rudolf császár Basta és társainak..	1365
Szeptember 9. Dévai tábor. Basta Besztercze követeinek.	1366
Szeptember 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1367

	Szám
Szeptember 12. Déva. Basta Mátyás főherczegnek	1368
Szeptember 12. Dévai tábor. Basta Szászsebes v. részére..	1369
Szeptember 12. Dévai tábor. Basta Besztercze részére ..	1370
Szeptember 13. Déva. Basta Rudolf császárnak	1371
Szeptember 13. Déva. Basta az erdélyi rendeknek	1372
Szeptember 13. Prága. Rudolf császár Bastának	1373
Szeptember 13. Prága. Rudolf császár Bastának	1374
Szeptember 14. Dévai tábor. Basta Segesvár v. tanácsának	1375
Szeptember 14. Dévai tábor. Basta B.-Szolnok rendeiének	1376
Szeptember 14. Dévai tábor. Basta Káli Kún János részére	1377
Szeptember 14. Dévai tábor. Basta Besztercze tanácsának	1378
Szeptember 14. Déva. Basta Rudolf császárnak.	1379
Szeptember 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1380
Szeptember 15. Dévai tábor. Basta Kornis B. részére.	1381
Szeptember 15. Dévai tábor. Basta Szeben v. tanácsának	1382
Szeptember 15. Dévai tábor. Basta Sennyei Pongrácznak	1383
Szeptember 15. Dévai tábor. Basta Sennyei Pongrácznak	1384
Szeptember 16. Dévai tábor. Basta Segesvár városának..	1385
Szeptember 16. Dévai tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	1386
Szeptember 17. Prága. Rudolf Basta és társai részére . . .	1387
Szeptember 18. Dévai tábor. Basta Mátyás főherczegnek	1388
Szeptember 19. Dévai tábor. Basta Küküllő vm. rendeiének	1389
Szeptember 19. Dévai tábor. Basta Besztercze v. tan.-nak	1390
Szeptember 20. Dévai tábor. Basta Karánsebes és Lugosnak	1391
Szeptember 20. Dévai tábor. Basta Lódi Simon részére..	1392
Szeptember 22. Dévai tábor. Basta Szeben v. tanácsának	1393
Szeptember 25. Prága. Rudolf császár Bastának	1394
Szeptember 27. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	1395
Szeptember 28. Brassó. Brassó város tanácsa Bastának..	1396
Október 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1397
Október 2. Marsinai tábor. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1398
Október 4. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1399
Október 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1400
Október 8. Almaszegi tábor. Basta Donáth György részére	1401
Október 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1402
Október 11. Prága. Rudolf császár Bastának	1403
Október 29. Prága. Rudolf császár Bastának	1404
Október 31. Almaszegi tábor. Basta Kemény B. részére..	1405
Október 31. Prága. Miksa főherczeg Bastának	1406
November 1. Lippai tábor. Basta Besztercze v. tanácsának	1407
November 4. Almaszegi tábor. Basta Borbély Gy. részére	1408
November 6. Lippai tábor. Basta Jell Lénártnak.	1409
November 7. Almaszegi tábor. Basta Szörény vm. rendeiének	1410
November 7. Almaszegi tábor. Basta Hoffmann Gy.-nek	1411
November 11. Tótvárad. Basta Hoffmann Györgynek. . . .	1412

	Szám
November 13. Prága. Rudolf császár Bastának	1413
November 17. Prága. Rudolf császár Bastának	1414
November 18. Gyulafejérvár. Basta Kornis B. részére...	1415
November 18. Gyulafejérvár. Basta Sárközi M. részére..	1416
November 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	1417
November 19. Gyulafejérvár. Basta Szeben tanácsának..	1418
November 21. Prága. Rudolf császár Bastának	1419
November 22. Prága. Rudolf császár Bastának	1420
November 26. Kolozsvár. Basta Nyári Pálnak	1421
November 26. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek....	1422
November 27. Prága. Rudolf császár Bastának	1423
November 28. Kolozsvár. Basta Szeben város részére....	1424
November 28. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1425
November 28. Prága. Rudolf császár Bastának	1426
November 29. Kolozsvár. Basta Névtelennek	1427
Deczember 1. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1428
Deczember 2. Kolozsvár. Basta Dés város részére	1429
Deczember 2. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1430
Deczember 4. Kolozsvár. Basta Dés város tanácsának...	1431
Deczember 4. Prága. Rudolf császár Bastának	1432
Deczember 5. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1433
Deczember 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1434
Deczember 9. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1435
Deczember 9. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1436
Deczember 9. Kolozsvár. Basta Gonzaga Vinczének.....	1437
Deczember 10. Kolozsvár. Basta Fejér vm. rendeinek...	1438
Deczember 10. Kolozsvár. Basta a kolozsm. konventnek	1439
Deczember 10. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1440
Deczember 11. Kolozsvár. Basta Angyalosi Jánosnak	1441
Deczember 11. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tan.-nak..	1442
Deczember 11. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1443
Deczember 12. Kolozsvár. Basta Szeben v. tanácsának..	1444
Deczember 13. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tan.-nak..	1445
Deczember 16. Kolozsvár. Basta Thurzó Györgynek	1446
Deczember 17. Kolozsvár. Basta Symonius Istvánnak ...	1447
Deczember 18. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1448
Deczember 18. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1449
Deczember 19. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tan.-nak..	1450
Deczember 19. Kolozsvár. Basta a cs. titk. tanácsosoknak	1451
Deczember 20. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tan.-nak..	1452
Deczember 24. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tan.-nak..	1453
Deczember 25. Tergovistye. Radul vajda Bastának.....	1454
Deczember 25. Tergovistye. Vimercato kap. Bastának...	1455
Deczember 26. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1456
Deczember 27. Kolozsvár. Basta Dés város tanácsának..	1457

	Szám
Deczember 28. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1458
Deczember 29. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1459
Deczember 30. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1460
Deczember 30. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1461
Deczember 31. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1462

1604

Januáriu s 1. Kolozsvár. Basta Veress Pál részére.....	1463
Januáriu s 3. Kolozsvár. Basta Kereszturi J. részére	1464
Januáriu s 4. Kolozsvár. Basta Dés város tanácsának....	1465
Januáriu s 4. Kolozsvár. Basta Felsőbánya v. számára...	1466
Januáriu s 4. Gyulafejérvár. Gróf Salm Miksa Bastának..	1467
Januáriu s 5. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek.....	1468
Januáriu s 6. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának..	1469
Januáriu s 6. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1470
Januáriu s 9. Kolozsvár. Basta Kis Jánosnak.....	1471
Januáriu s 10. Kolozsvár. Basta Kolozsvár város tan.-nak	1472
Januáriu s 10. Kolozsvár. Basta Szeben v. részére.....	1473
Januáriu s 10. Kolozsvár. Basta a Szepesi kamarának....	1474
Januáriu s 11. Kolozsvár. Basta Unverzagt Farkasnak...	1475
Januáriu s 12. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tan.-nak..	1476
Januáriu s 12. Kolozsvár. Basta Kis Jánosnak	1477
Januáriu s 12. Kolozsvár. Basta Rudolf császárnak.....	1478
Januáriu s 12. Kolozsvár. Basta Rudolf császárnak.....	1479
Januáriu s 12. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1480
Januáriu s 15. Kolozsvár. Basta Zeller Ferencz részére...	1481
Januáriu s 15. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1482
Januáriu s 15. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1483
Januáriu s 16. Kolozsvár. Basta Thury Jánosnak.....	1484
Januáriu s 16. Kolozsvár. Basta a kolozsm. konventnek .	1485
Januáriu s 16. Kolozsvár. Basta özv. Hamvai Gy.-nének	1486
Januáriu s 16. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1487
Januáriu s 17. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1488
Januáriu s 18. Kolozsvár. Basta Kolozs vm. rendeihez...	1489
Januáriu s 18. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1490
Januáriu s 21. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1491
Januáriu s 21. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1492
Januáriu s 28. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1493
Januáriu s 29. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1494
Januáriu s 29. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1495
Januáriu s 30. Kolozsvár. Basta Marosszék rendeiének....	1496
Januáriu s 30. Kolozsvár. Basta Horvát Istvánnak	1497
Januáriu s 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1498
Januáriu s vége. Prága. Rudolf császár Bastának	1499

	Szám
Februáriu 1. Kolozsvár. Basta Nagyenyed v. részére....	1500
Februáriu 1. Kolozsvár. Basta Krakker Szaniszlónak...	1501
Februáriu 4. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1502
Februáriu 4. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1503
Februáriu 4. Kolozsvár. Basta a kolozsvári országgyűlésről	1504
Februáriu 6. Kolozsvár. Basta Bedő Istvánnak	1505
Februáriu 7. Kolozsvár. Basta Doboka vm. rendeinek..	1506
Februáriu 7. Kolozsvár. Basta Rác Györgynek	1507
Februáriu 7. Kolozsvár. Basta Rabus Györgynek	1508
Februáriu 8. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának..	1509
Februáriu 8. Kolozsvár. Basta Vajda István és Balázsnak	1510
Februáriu 8. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1511
Februáriu 8. Kolozsvár. Basta Bedő Istvánnak	1512
Februáriu 9. Kolozsvár. Basta utasítása a székeleyeknek	1513
Februáriu 10. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1514
Februáriu 14. Róma. Aquaviva Claudio Bastának	1515
Februáriu 15. Kolozsvár. Basta a kolozsm. konventnek	1516
Februáriu 16. Kolozsvár. Basta Khrauseneggnek	1517
Februáriu 18. Kolozsvár. Basta Ajtoni Jakabnak	1518
Februáriu 18. Kassá. Khrausenegg Bastának	1519
Februáriu 20. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1520
Februáriu 21. Kolozsvár. Basta Miksa főherczegnek	1521
Februáriu 21. Kolozsvár. Basta Khrauseneggnek	1522
Februáriu 24. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1523
Februáriu 24. Kolozsvár. Basta Sennyei Pongrácznak ..	1524
Februáriu 24. Kolozsvár. Basta Burghausennek	1525
Februáriu 24. Prága. Rudolf császár Bastának	1526
Februáriu 25. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1527
Februáriu 26. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1528
Februáriu vége. Berethalom. Schiffbaum Mátyás Bastának	1529
Márczius 2. Megyes. Basta az erdélyi szász papoknak..	1530
Márczius 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1531
Márczius 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1532
Márczius 8. Brassó. Basta Kézdi-szék rendeinek	1533
Márczius 9. Prága. Rudolf császár Bastának	1534
Márczius 10. Brassó. Basta Segesvár város tanácsának...	1535
Márczius 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1536
Márczius 11. Brassó. Basta Brassó város tanácsának	1537
Márczius 11. Brassó. Basta Szeben város tanácsának	1538
Márczius 11. Prága. Rudolf császár Bastának	1539
Márczius 12. Brassó. Brassó város tanácsa Bastának	1540
Márczius 14. Brassó. Basta Brassó város tanácsának.....	1541
Márczius 14. Brassó. Basta Ribisch kapitánynak.....	1542
Márczius közepe. Brassó. Oltárdi Mihály Bastának	1543
Márczius 16. Brassó. Basta Oltárdi Mihálynak.....	1544

	Szám
Márczius 17. Fogaras. Basta Besztercze v. tanácsának ...	1545
Márczius 19. Fogaras. Basta Ach Briccius számára	1546
Márczius 19. Fogaras. Basta Miksa főherczegnek.....	1547
Márczius 21. Berethalom. Basta Kolozsvár v. tanácsának	1548
Márczius 22. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1549
Márczius 23. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1550
Márczius 27. Kolozsvár. Basta Névtelennek	1551
Márczius 27. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1552
Márczius 27. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1553
Márczius 28. Vajasd. Ajtoni Jakab Bastának	1554
Márczius 29. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának..	1555
Márczius 31. Kolozsvár. Basta Meggyes v. tanácsának ..	1556
Április 1. Kolozsvár. Basta Khrausenegnek.....	1557
Április 1. Kézdi-Vásárhely. Konkoly Péter Bastának	1558
Április 1. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1559
Április eleje. Pozsony. Mátyás főherczeg Bastának	1560
Április 4. Kolozsvár. Basta Nyári Pálnak	1561
Április 6. Kolozsvár. Basta Besztercze v. tanácsának	1562
Április 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1563
Április 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1564
Április 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1565
Április 10. Kolozsvár. Basta Mátyás főherczegnek	1566
Április 17. Kolozsvár. Basta Kolozsvár v. tanácsának..	1567
Április 17. Kolozsvár. Basta Torda v. tanácsának.....	1568
Április 18. Kolozsvár. Basta kiváltságlevele Abrudbányának	1569
Április 20. Kolozsvár. Basta Kolozs vm. rendeinek.....	1570
Április 26. Prága. Rudolf császár Bastának	1571
Április 30. Prága. Castiglia Damiano követ Bastának ...	1572
Május 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1573
Május 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1574
Május 2. Szatmár. Basta és társai Burghausennek	1575
Május 6. Huszt. Basta térítvénye Husztról	1576
Május 8. Prága. Rudolf császár Bastának	1577
Május 10. Prága. Rudolf császár Bastának	1578
Május 10. Prága. Pezzen Bertalan Bastának	1579
Május 11. Kolozsvár. Kolozs vm. rendei Bastának.....	1580
Május 12. Prága. Pezzen Bertalan Bastának	1581
Május 13. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1582
Május 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1583
Május 17. Huszt. Basta Giacomo Barbiano Belgioiosonak	1584
Május 17. Prága. Rudolf császár Bastának	1585
Május 18. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának.....	1586
Május 19. Prága. Rudolf császár Bastának	1587
Május 23. Prága. Rudolf császár Bastának	1588
Május 28. Huszt. Basta Pezzen Bertalannak	1589

	Szám
Május 25. Prága. Basta Burghausennek	1589 ³
Május 29. Huszt. Basta Castiglia Damianonak	1590
Június 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1591
Június 3. Huszt. Basta Besztercze tanácsának.....	1592
Június 11. Prága. Rudolf császár Bastának	1593
Június 13. Szatmár. Basta Kolozsvár tanácsának.....	1594
Június 16. Szatmár. Basta Kolozsvár tanácsának.....	1595
Június 18. Szatmár. Basta Khrausenegg Pálnak	1596
Június 21. Prága. Rudolf császár Bastának	1597
Június 28. Prága. Rudolf császár Bastának	1598
Július 2. Prága. Rudolf császár Bastának	1599
Július 20. Prága. Rudolf császár Bastának	1600
Július 23. Prága. Basta Miksa főherczegnek.....	1601
Július 26. Prága. Basta Gonzaga Vinczének	1602
Július 30. Prága. Rudolf császár Bastának	1603
Július 30. Prága. Basta Rudolf császárnak	1604
Július 30. Prága Basta Unverzagt Farkasnak	1605
Augusztus 2. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának.....	1606
Augusztus 6. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	1607
Augusztus 21. Prága. Basta Miksa főherczegnek	1608
Augusztus 24. Róma. Aldobrandini Cinzio Bastának	1609
Augusztus vége. Prága. Rudolf császár Bastának	1610
Augusztus vége. Prága. Rudolf császár Bastának	1611
Szeptember 2. Prága. Rudolf császár Bastának	1612
Szeptember 3. Bécs. Basta Rudolf császárnak	1613
Szeptember 3. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1614
Szeptember 4. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1615
Szeptember 4. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1616
Szeptember 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1617
Szeptember 9. Diószeg. Basta a Bécsi udvari haditanácsnak	1618
Szeptember 11. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1619
Szeptember 12. Érsekujvár. Basta Rudolf császárnak....	1620
Szeptember 13. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1621
Szeptember 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1622
Szeptember 15. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek..	1623
Szeptember 16. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1624
Szeptember 17. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1625
Szeptember 17. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek..	1626
Szeptember 17. Esztergom. Basta Soranzo Ferencznek...	1627
Szeptember 17. Esztergom. Basta Ferreri nuntiusnak....	1628
Szeptember 18. Prága. Rudolf császár Bastának	1629
Szeptember 18. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1630
Szeptember 20. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1631
Szeptember 21. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1632
Szeptember 24. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek ..	1633

	Szám
Szeptember 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1634
Szeptember 25. Mantova. Gonzaga Vincze Bastának	1635
Szeptember 27. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1636
Szeptember 27. Esztergom. Basta Soranzo Ferencznek...	1637
Szeptember 27. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek..	1638
Szeptember 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1639
Szeptember 29. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1640
Szeptember 30. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1641
Szeptember 30. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek..	1642
Szeptember 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1643
Október 1. Esztergom. Basta San Clementének	1644
Október 2. Esztergom. Basta Farnese Ranucciónak	1645
Október 3. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1646
Október 3. Esztergom. Basta Miksa főherczegnek	1647
Október 4. Esztergom. Basta San Clementének	1648
Október 4. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1649
Október 5. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1650
Október 7. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1651
Október 7. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1652
Október 8. Zúrn Dorf. Mátyás főherczeg Bastának	1653
Október 10. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1654
Október 12. Esztergom. Basta Rudolf császárnak	1655
Október 12. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1656
Október 12. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1657
Október 13. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1658
Október 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1659
Október 16. Esztergom. Basta Ferreri nuntiusnak	1660
Október 16. Esztergom. Basta Soranzo Ferencznek	1661
Október 17. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1662
Október közepe. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1663
Október 19. Esztergom. Basta Murád basának.....	1664
Október 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1665
Október 20. Esztergom. Basta Rudolf császárnak.....	1666
Október 20. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1667
Október 20. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1668
Október 20. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1669
Október 20. Buda. Murád basa Bastának	1670
Október 22. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1671
Október 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1672
Október 23. Esztergom. Basta Murád basának	1673
Október 23. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1674
Október 25. Győr. Mátyás főherczeg Bastának	1675
Október 25. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	1676
Október 25. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	1677
Október 26. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1678

	Szám
Október 26. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1679
Október 27. Pest. Murád basa Bastának	1680
Október 28. Pesti tábor. Murád basa Bastának.....	1681
Október 29. Esztergom. Basta Gonzaga Vinczének	1682
Október 31. Innsbruck. Miksa főherczeg Bastának	1683
November 3. Esztergom. Basta Mátyás főherczegnek	1684
November 3. Bécs. A Bécsi udv. kamara Bastának.....	1685
November 4. Komárom. Mátyás főherczeg Bastának	1686
November 6. Dezséri tábor. Basta Mátyás főherczegnek ..	1687
November 6. Prága. Rudolf császár Bastának	1688
November 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1689
November 6. Róma. VIII. Kelemen pápa Bastának	1690
November 6. Róma. Aldobrandini Bastának	1691
November 7. Dezsér. Basta Mátyás főherczegnek	1692
November 7. Dezsér. Basta a hét kir. bányavárosnak ...	1693
November 7. Dezsér. Basta Mátyás főherczegnek	1694
November 7. Kőrmöczbánya. A város tanácsa Bastának	1695
November 10. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1696
November 11. Rimaszombat. Lippai Balázs Bastának....	1697
November 13. Esztergár. Basta Kollonitsch Seifriednek..	1698
November 13. Esztergár. Basta Mátyás főherczegnek	1699
November 13. Esztergár. Basta Beszterczebánya tan.-nak	1700
November 13. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.	1701
November 14. Esztergár. Basta Mátyás főherczegnek....	1702
November 14. Árva vára. Thurzó György Bastának	1703
November 15. Palánka. Kollonitsch Seifried Bastának ..	1704
November 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1705
November 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1706
November közepe. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának....	1707
November 18. Osgyán. Basta Kollonitsch Seifriednek ..	1708
November 18. Osgyán. Basta Mátyás főherczegnek.....	1709
November 18. Osgyán. Basta Thurzó Györgynek	1710
November 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1711
November 19. Prága. A Prágai udv. kamara Bastának..	1712
November 22. Putnok. Basta Kollonitsch Seifriednek ..	1713
November 23. Putnok. Basta Rudolf császárnak.....	1714
November 23. Prága. Rudolf császár Bastának	1715
November 23. Prága. Rudolf császár Bastának	1716
November 23. Prága. Rudolf császár Bastának	1717
November 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1718
November 27. Róma. Aldobrandini Cinzio Bastának	1719
November 29. Szendrő. Basta Kassa tanácsának	1720
November 29. Szendrő. Basta Mátyás főherczegnek	1721
November 29. Szendrő. Basta San Clementének.....	1722
November 30. Szendrő. Basta Miksa főherczegnek.....	1723

	Szám
Deczember 1. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1724
Deczember 2. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1725
Deczember 2. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1726
Deczember 3. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1727
Deczember 3. Kassa. Basta Kassa város tanácsának	1728
Deczember 4. Kassa. Basta Mátyás főherczegnek	1729
Deczember 9. Eperjes. Basta Lócse és más városoknak..	1730
Deczember 9. Eperjes. Basta Kapy Jánosnak	1731
Deczember 9. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1732
Deczember 9. Eperjes. Basta Rudolf császárnak	1733
Deczember 9. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1734
Deczember 11. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1735
Deczember 12. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1736
Deczember 14. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1737
Deczember 15. Eperjes. Basta Thurzó Györgynek	1738
Deczember 17. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1739
Deczember 18. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1740
Deczember 18. Eperjes. Basta San Clementének	1741
Deczember 18. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1742
Deczember 18. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1743
Deczember 18. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1744
Deczember 19. Eperjes. Basta a felsőmagyarorsz. rendeknek	1745
Deczember 20. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1746
Deczember 21. Prága. Rudolf császár Bastának	1747
Deczember 22. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1748
Deczember 22. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1749
Deczember 22. Eperjes. Basta Berzeviczi Andrásnak	1750
Deczember 22. Eperjes. Basta Drehorowski Jánosnak ...	1751
Deczember 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1752
Deczember 23. Makovicza. Csáky István Bastának	1753
Deczember 23. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1754
Deczember 24. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1755
Deczember 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1756
Deczember 25. Eperjes. Basta Rudolf császárnak	1757
Deczember 27. Makovicza. Rákóczy Zsigmond Bastának.	1758
Deczember 27. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának .	1759
Deczember 28. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1760
Deczember 29. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1761
Deczember 30. Eperjes. Basta Rudolf császárnak	1762
Deczember 30. Eperjes. A felsőmagyarorsz. rendek Bastának	1763
Deczember 31. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának ..	1764
Deczember 31. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1765
Deczember 31. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1766

1605

	Szám
Januárius 1. Eperjes. Basta Thököly Sebestyénnek.....	1767
Januárius 2. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1768
Januárius 3. Eperjes. Basta Szepes vm. rendeinek	1769
Januárius 4. Eperjes. Basta Thököly Sebestyénnek	1770
Januárius 4. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1771
Januárius 4. Eperjes. Basta a sléziai rendeknek	1772
Januárius 5. Eperjes. Basta Szepes vm. rendeinek	1773
Januárius 5. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1774
Januárius 7. Makovicza. Rákóczy Zsigmond Bastának....	1775
Januárius 8. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1776
Januárius 8. Eperjes. Basta Soranzo Ferencznek	1777
Januárius 8. Eperjes. Basta Miksa főherczegnek	1778
Januárius 8. Eperjes. Basta Ferreri prágai nuntiusnak ..	1779
Januárius 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1780
Januárius 9. Eperjes. Basta Szuhay Istvánnak	1781
Januárius 9. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1782
Januárius 12. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1783
Januárius 12. Eperjes. Basta Bocskay Istvánnak	1784
Januárius 12. Eperjes. Basta Csáky Istvánnak	1785
Januárius 13. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1786
Januárius 14. Eperjes. Basta a felsőmagyarorsz. rendeknek	1787
Januárius 14. Eperjes. Basta Lőcse tanácsának	1788
Januárius 14. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1789
Januárius 14. Eperjes. Basta Aldobrandini Cinzionak ...	1790
Januárius 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1791
Januárius 16. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának ..	1792
Januárius 17. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1793
Januárius 22. Eperjes. Basta Lőcse város tanácsának ...	1794
Januárius 22. Prága. Rudolf császár Bastának.....	1795
Januárius 23. Eperjes. Basta Szinyei Merse Istvánnak ..	1796
Januárius 23. Bártfa. Bártfa város tanácsa Bastának ...	1797
Januárius 24. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának...	1798
Januárius 24. Eperjes. Basta Kollonitsch Seifriednek	1799
Januárius 24. Eperjes. Basta Rudolf császárnak	1800
Januárius 24. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1801
Januárius 26. Eperjes. Basta Székely Boldizsárnak	1802
Januárius 26. Eperjes. Basta Szepes vm. rendeinek	1803
Januárius 26. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának...	1804
Januárius 26. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1805
Januárius 27. Eperjes. Basta Lőcse város tanácsának...	1806
Januárius 27. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának...	1807
Januárius 27. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1808
Januárius 27. Eperjes. Basta Ferreri nuntiusnak.....	1809

	Szám
Februárus 4. Bécs. A Bécsi udvari kamara Bastának ..	1810
Februárus 7. Prága. Ferreri nuntius Bastának	1811
Februárus 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1812
Februárus 9. Prága. Rudolf császár Bastának	1813
Februárus 11. Szeben. Hoffman és társai Bastának	1814
Februárus 16. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának.....	1815
Februárus 17. Prága. Ferreri nuntius Bastának	1816
Februárus 18. Szeben. Hoffman és társai Bastának	1817
Februárus 19. Eperjes. Söldner György Bártfa v. t.-nak	1819 ²
Februárus 20. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1818
Februárus 23. Hannosócz. Basta Mátyás főherczegnek ..	1819
Februárus 26. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1820
Februárus 26. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1821
Februárus 27. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1822
Februárus 28. Eperjes. Basta Rudolf császárnak	1823
Februárus 28. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1824
Márczius 2. Eperjes. Basta Kornis Boldizsárnak	1825
Márczius 3. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	1826
Márczius 4. Eperjes. Basta Szepes vm. rendeinnek	1827
Márczius 5. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának	1828
Márczius 5. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1829
Márczius 6. Eperjes. Basta Farnese Ranucciónak	1830
Márczius 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1831
Márczius 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1832
Márczius 8. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1833
Márczius 8. Eperjes. Basta Gonzaga Vinczének	1834
Márczius 9. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	1835
Márczius 11. Eperjes. Basta Kollonitsch Seifriednek	1836
Márczius 12. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1837
Márczius 12. Eperjes. Basta Ferreri nuntiusnak	1838
Márczius 14. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának ...	1839
Márczius 15. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1840
Márczius 15. Eperjes. Basta gróf Hohenlohenak	1841
Márczius 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1842
Márczius 16. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának ...	1843
Márczius 16. Svirne. Barbiano Belgioioso Bastának	1844
Márczius 16. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1845
Márczius 17. Prága. Rudolf császár Bastának	1846
Márczius 18. Eperjes. Basta Lőcse város tanácsának	1847
Márczius 19. Prága. Rudolf császár Bastának	1848
Márczius 20. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1849
Márczius 21. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1850
Márczius 22. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1851
Márczius 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1852
Márczius 22. Hadi tábor. Gróf Hohenlohe Bastának	1853

	Szám
Márczius 23. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1854
Márczius 24. Eperjes. Basta Lócse város tanácsának	1855
Márczius 25. Krakó. Dürnberg János Bastának.....	1856
Márczius 26. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1857
Márczius 29. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1858
Márczius 30. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1859
Márczius 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1860
Márczius 31. Eperjes. Basta Bártfa város tanácsának ...	1861
Márczius 31. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1862
Április 3. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1863
Április 4. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1864
Április 4. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1865
Április 5. Eperjes. Basta Mátyás főherczegnek	1866
Április 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1867
Április 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1868
Április 7. Murány. Rottall János Bastának	1869
Április 7. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1870
Április 8. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1871
Április 9. Kirchdorf. Basta Mátyás főherczegnek	1872
Április 10. Kirchdorf. Basta Bártfa város tanácsának ..	1873
Április 13. Györgyfalvi tábor. Basta Lócse v. tanácsának	1874
Április 13. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1875
Április 15. Prága. Rudolf császár Bastának	1876
Április 17. Rózsahegy. Basta Mátyás főherczegnek	1877
Április 18. Parma. Farnese Ranuccio Bastának	1878
Április 22. Privigeyi tábor. Basta Kollonitschnak	1879
Április 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1880
Április 23. Privigeyi tábor. Basta Kollonitschnak	1881
Április 24. Privigye. Basta Mátyás főherczegnek	1882
Április 25. Tapolcsány. Basta Kollonitschnak.....	1883
Április 25. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1884
Április 28. Mantova. Gonzaga Vincze Bastának	1885
Április 30. Freistadt. Basta Mátyás főherczegnek	1886
Május 2. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának....	1887
Május 4. Szentgyörgy. Basta Mátyás főherczegnek	1888
Május 4. Szentgyörgy. Basta Miksa főherczegnek	1889
Május 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1890
Május 6. Szentgyörgy. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak	1891
Május 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1892
Május 7. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ...	1893
Május 7. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak..	1894
Május 8. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ...	1895
Május 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1896
Május 8. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1897
Május 10. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1898

	Szám
Május 10. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1899
Május 11. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1900
Május 11. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1901
Május 11. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1902
Május 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1903
Május 12. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1904
Május 12. Bécs. A Bécsi udv. kamara Bastának	1905
Május 12. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1906
Május 13. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1907
Május 13. Bécs. Molart János Bastának	1908
Május 14. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1909
Május 15. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1910
Május 15. Pozsony. Basta kötelezvénye katonáinak	1911
Május 15. Pozsony. Basta Molart Jánosnak	1912
Május 15. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	1913
Május 15. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	1914
Május 15. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1915
Május 16. Pozsony. Basta Miksa főherczegnek	1916
Május 16. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1917
Május 17. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1918
Május 17. Prága. Rudolf császár Bastának	1919
Május 18. Pozsony. Basta Sennyei Pongrácznak	1920
Május 19. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	1921
Május 19. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1922
Május 20. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1923
Május 20. Pozsony. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	1924
Május 20. Pozsony. Basta Miksa főherczegnek	1925
Május 20. Pozsony. Basta Soranzo velencei követnek . . .	1926
Május 20. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1927
Május 21. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	1928
Május 25. Prága. Mátyás főherczeg Bastának	1929
Május 26. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1930
Május 28. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1931
Május 30. Prága. Florio Este Ferdinánd mod. herczegnek .	1926 ^m
Május 31. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1932
Június 3. Róma. Valenti bíboros Bastának	1933
Június 6. Pozsony. Basta Gonzaga Vinczének	1934
Június 6. Pozsony. Basta Farnese Ranucciónak	1935
Június 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1936
Június 6. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1937
Június 7. Prága. Rudolf császár Bastának	1938
Június 9. Prága. Rudolf császár Bastának	1939
Június 11. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1940
Június 16. Pozsony. Basta Valenti bíborosnak	1941
Június közepe. Bécs. Basta beszéde Mátyás főherczeghez	1942

	Szám
Június 17. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1943
Június 20. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1944
Június 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1945
Június 24. Prága. Rudolf császár Bastának	1946
Június 25. Bécsújhely. Basta Valenti bíborosnak	1947
Június 26. Bécsújhely. Basta Mátyás főherczegnek	1948
Június 27. Bécsújhely. Basta Mátyás főherczegnek	1949
Június 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1950
Június 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1951
Június 29. Bécsújhely. Basta Valenti bíborosnak	1952
Június 30. Prága. Rudolf császár Bastának	1953
Június vége. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1954
Július 1. Prága. Rudolf császár Bastának	1955
Július 2. Bécs. Basta Soranzo velencei követnek	1956
Július 2. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1957
Július 2. Róma. Valenti bíboros Bastának	1958
Július 9. Róma. Valenti bíboros Bastának	1959
Július 10. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1960
Július 11. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1961
Július 15. Bécs. Basta Gonzaga Vinczének	1962
Július 15. Bécs. Basta Gonzaga Fabiónak	1963
Július 16. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1964
Július 16. Róma. Valenti bíboros Bastának	1965
Július 18. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1966
Július 20. Bécs. Basta főrendi kötelezvénye	1967
Július 23. Róma. Valenti bíboros Bastának	1968
Július 29. Róma. Valenti bíboros Bastának	1969
Július 30. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1970
Július 30. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának	1971
Augusztus 6. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1972
Augusztus 6. Róma. Valenti bíboros Bastának	1973
Augusztus 6. Róma. Valenti bíboros Bastának	1974
Augusztus 15. Bécs. Basta Valenti bíborosnak	1975
Augusztus 13. Róma. Valenti bíboros Bastának	1976
Augusztus 13. Róma. Valenti bíboros Bastának	1977
Augusztus 20. Róma. Valenti bíboros Bastának	1978
Augusztus 21. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának .	1979
Augusztus 22. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1980
Augusztus 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1981
Augusztus 27. Róma. Valenti bíboros Bastának	1982
Augusztus 27. Róma. Valenti bíboros Bastának	1983
Augusztus 29. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1984
Augusztus 30. Pozsony. Basta báró Liechtensteinnak	1985
Augusztus 31. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1986
Augusztus 31. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1987

	Szám
Szeptember 1. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1988
Szeptember 1. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1989
Szeptember 1. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1990
Szeptember 2. Pozsony. Basta Rudolf császárnak	1991
Szeptember 2. Pozsony. Basta báró Liechtensteinnak....	1992
Szeptember 2. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1993
Szeptember 3. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1994
Szeptember 3. Pozsony. Basta Mátyás főherczegnek	1995
Szeptember 3. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1996
Szeptember 3. Róma. V. Pál pápa Bastának	1997
Szeptember 4. Prága. Basta huszti grófi diplomája	1998
Szeptember 6. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	1999
Szeptember 10. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2000
Szeptember 12. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2001
Szeptember 14. Komárom. Basta Mátyás főherczegnek ..	2002
Szeptember 15. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2003
Szeptember 18. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2004
Szeptember 22. Komárom. Basta Névtelennek	2005
Szeptember 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2006
Szeptember 26. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2007
Szeptember 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2008
Szeptember 28. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2009
Szeptember 30. Komárom. Basta Valenti bíborosnak ...	2010
Szeptember 30. Mátyás főherczeg Bastának	2011
Szeptember 30. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2012
Szeptember 30. Prága. Rudolf császár Bastának	2013
Október 4. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2014
Október 7. Komárom. Basta Rudolf császárnak	2015
Október 10. Komárom. Basta Soranzo velencei követnek	2016
Október 10. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2017
Október 12. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2018
Október 14. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2019
Október 18. Győrsziget. Basta V. Pál pápának	2020
Október 18. Győrsziget. Basta Borghese bíborosnak ...	2021
Október 19. Győrsziget. Basta Hom. Drugeth Bálintnak .	2022
Október 19. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2023
Október 22. Győrsziget. Basta Hom. Drugeth Bálintnak .	2024
Október 23. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2025
Október 24. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2026
Október 25. Érsekujvár. Hom. Drugeth Bálint Bastának	2027
Október 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2028
Október 27. Bécs. Mátyás főherczeg Bastának	2029
November 4. Bécs. A Bécsi udv. haditanács Bastának..	2030
November 4. Bécs. Basta a Bécsi udv. haditanácsnak ..	2031
November 5. Róma. Borghese bíboros Bastának	2032

	Szám
November 11. Róma. V. Pál pápa Bastának	2033
December 17. Bécs. Basta Borghese bíborosnak	2034
December 22. Bécs. Basta Mátyás főhercegnek	2035
December 24. Bécs. Basta Mátyás főhercegnek	2036
December vége. Bécs. Basta emlékirata Rudolphhoz	2037
December 31. Róma. Borghese bíboros Bastának	2038

1606

Januárus 7. Bécs. Basta Comi kapitánynak.....	2039
Februárus eleje. Bécs. Basta Mátyás főhercegnek	2040
Márczius 6. Prága. Basta Borghese bíborosnak	2041
Márczius 6. Prága. Ferreri nuntius Borghesenek	2041 ^m
Márczius 6. Prága. Basta Mátyás főhercegnek	2042
Márczius 15. Prága. A Csehországi ht. Bastának.....	2043
Márczius 31. Prága. Basta a Prágai udv. kamarának..	2044
Április közepe. Prága. Basta Rudolf császárnak	2045
Július közepe. Prága. Basta Rudolf császárnak	2046
Augusztus eleje. Prága. Basta Rudolf császárnak	2047
Augusztus 11. Prága. Basta emlékirata Rudolphhoz	2048
Augusztus 14. Prága. Ferreri nuntius Borghesenek	2048 ⁸
Szeptember 5. Prága. Basta Farnese Ranuccionak	2049
Október 27. Prága. Basta Miksa főhercegnek	2050
November 3. Prága. Basta Mátyás főhercegnek	2051
November 6. Innsbruck. Miksa főherceg Bastának	2052
December 2. Prága. Basta a Prágai udv. kamarának ..	2053
December 2. Bécs. Mátyás főherceg Bastának	2054
December 10. Prága. Basta Miksa főhercegnek	2055

1607

Januárus 22. Prága. Basta kívánságai V. Pál pápától ..	2056
Februárus 7. Prága. A Prágai udv. kamara Bastának ..	2057
Februárus 26. Prága. Basta szerződése a Szentszékkal ..	2058
Márczius 7. Prága. Basta Petrucci kapitánynak.....	2059
Márczius 10. Róma. Borghese bíboros Bastának	2060
Június 1. Prága. Basta a Prágai udv. kamarának	2061
Június 2. Róma. Borghese bíboros Bastának	2062
Június 16. Prága. Basta a Prágai udv. kamarának	2063
November 13. Prága. Basta a Prágai udv. kamarának ..	2064
November 24. Róma. Borghese bíboros Bastának	2065

VIII.

HELY-, NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

(j. = jobbágy; l. = lakó; p. = polgár; t. = tartomány;
v. = vide; vm. = vármegye.)

- Abauj (Ujvár) vm.* 7, 69, 179, 281, 295, 298, 396, 397. — *II.* 534, 557, 579. ~ község: Göncz, Hecze, Onga.
- Abrudbánya (Abrugybánya) II.* 116, 117, 436—439. ~ i biró: Abrudbányai Pál; ~ i főbiró: Rákosi Pál. ~ i Kósa Mátyás.
- Abrudbányai Pál deák (Paulus Literatus de Abrudbánya) abrudbányai biró *II.* 116.
- Abrugyfalva II.* 437.
- Ach Briccus, puskaporgyártó *II.* 418, 419.
- Achmed I. szultán *II.* 512, 513.
- Ácsok (Zimmermänner)** 196.
- Adalbert Pál boroszlói vál. püspök (vescovo di Vratislavia) 249.
- Adalékok Zemplén vármegye történetéhez** 635. — *II.* 244.
- Adó (Dica)** 138, 157, 312, 314.
- Adorján (Adrian) vára* 109, 124, 224, 534, 721. — *II.* 510.
- Adorján György de Nagydoba, Középszolnok vm. ülnök 726.
- Adószedő:** Medve, Szokoly.
- Adriai* püspök: Porzia Girolamo.
- Aedelberg *II.* 650.
- Ägipti v. Czigányok.**
- Ágostonfalva II.* 300.
- Agria v. Eger.*
- Ágyúk (Bombardieri, Tormenta):** 54, 64, 72, 73, 202. — *II.* 199, 211, 565.
- Aiduchi, Aiducchi v. Hajdúk.**
- Ajtoni Literatus Jakab, lippai harminczados *II.* 176, 396, 423.
- Akmár II.* 396, 397, 423.
- Akna v. Désakna.*
- Ákos II.* 259, 260, 272.
- Alagi Ferencz *II.* 96.
- Alamor (Alsófehér vm.) II.* 128.
- Alárdi Ferencz 408, 427, 457, 458.
- Alba, Alba Julia v. Gyulafehérvár.*
- Alba Federico, Don duca di *II.* 760.
- Alba Regale v. Székesfehérvár.*
- Albaiulus v. Fejérvári.
- Albanese di Vazzia 101.
- Albánok II.** 768.
- Albensis István v. Fejérvári István.
- Albert főherczeg 129, 223, 699. ~ király *II.* 762.
- Albisi* Barlabás Demeter.

- Aldobrandini Cinzio bíboros, (Cardinale di San Giorgio) pápai államtitkár 219, 303, 410. — II. 422, 473, 517, 530, 550, 585, 695. ~ Gian Francesco, principe di Rosano, pápai hadvezér 10, 354. ~ Margit (Farnese Ranuccio neje) 354. ~ Olimpia, duchessa di Carpinetto 354.
- Aldorf (Darff Wallendorf)* 651.
- Alemagna v. Németország.*
- Alemanni v. Németek.* ~ di Preiner v. Breuner-ezred.
- Alessandro, Don v. Comuleo Sándor apát.
- Alexander Máté, Ummach a Krumpenthal II. 292.
- Ali pasa, győri várparancsnok 10. — II. 505.
- Alia Farkas de Karatna II. 8. 396, 397. — Felesége: Bagdi Krisztina.
- Alispánok: Dobay, Dósa, Draveczy, Horváth László, Kabos, Orbán, Osztrovi, Pogány György, Thorma Miklós.
- Almádapáti Sárközi Máté.*
- Almádi Bálint de Szováta II. 26.
- Almaakerék (Alsófehér vm.) II. 203.*
- Almás vára v. Nagymás.*
- Almássi Albert de Almás II. 52. ~ István deák (Stephanus Literatus de Almás) II. 379. ~ Mihály kancelláriai jegyző 672.
- Almaszeg II. 312. 315—318, 324, 331.*
- Almosd (Bihar vm.) 672.*
- Alőr (Doboka vm.) II. 321.*
- Alparét (Alpret, Belsőszolnok vm.) 742. — II. 270.*
- Alsóárpás II. 45—47, 51—56.*
- Alsóausztriai kamara (Nieder-
- Oesterreichische Cammer) II. 514. ~ rendek II. 586, 684, 702, 703.
- Alsóbalázsfalvi Cserényi család.*
- Alsó-Csernáton (Kézdí-szék) II. 389.* ~ i Vajda család.
- Alsófehér (Fejér) vm. 8, 57, 61, 642, 665. — II. 128, 203, 230, 287, 300, 302, 312, 338, 350, 375, 396, 420, 423, 437.* ~ vm. község: Alamor, Almaakerék, Alsó-Szederjes, Bese, Bollia, Bucsin, Csongva, Felenyed, Feöldszin, Felső-Szederjes, Kantafalva, Karkó, Kisfalud, Körpenyes, Krakkó, Kratna, Marosújvár, Mikezsásza, Miriszló, Moha, Monora, Musca, Nagygezés, Offenbánya, Pálos, Pesselnek, Réthen, Rudoly, Sárd, Sombor, Sósptak, Szárazptak, Szászcsanád, Táté, Vajasd. ~ rendei II. 338.
- Alsófehérepatak II. 27.*
- Alsó-Fenyves 459.*
- Alsó-Jára (Torda vm.) II. 181. 189, 197, 214, 339.* ~ i Fejérdi István, Pápai Balázs, Szilvási család; ~ i l. Thoroiczka Ferencz.
- Alsókenyér 590.*
- Alsó-Magyarország (Ungaria Inferiore) 7, 44, 47, 217, 218, 228, 249, 258, 262, 265, 283, 290, 292, 296, 549, 554, 563, 616, 622, 708, 709, 718, 728, 743. — II. 41, 42, 177, 275, 285, 305, 313, 445, 464, 471, 477, 517, 626, 636, 783.*
- Alsó-Maros-Váradja II. 1, 461.*
- Alsó-Meszés (Belényes t.) II. 66.*
- Alsóobresie (Obresie, Szörény vm.) II. 165, 166, 187.*
- Alsó-Rákos II. 300.*

- Alsó-Szederjes (Alsófehér vm.)*
 II. 302.
- Alsószentmihályfalvi Veres Lite-
 ratus Pál.*
- Alsó-Szopov (Középszolnok vm.)*
 668, 671. — II. 152.
- Alsó-Torja (Kézdi-szék) II. 312.*
 ~ i Apor Sándor.
- Altenburg v. Magyaróvár.*
- Althan Adolf Mihály gróf, ezre-
 des II. 486, 488, 490, 496,
 498, 501, 505, 506. ~-ezred
 II. 431, 483, 512, 520, 714,
 716.*
- Altmann II. 57.*
- Altsohl v. Besztercebánya.*
- Alvincz (Vínz) II. 117, 118.*
- Amati Giovanni titkár II. 749.*
- Amboise II. 764.*
- Ambrosi Ambrosio, de 177. —
 II. 470.*
- Amurat II. 757.*
- Anatolia (Natolia) 636.*
- Andách (Bihar vm.) II. 35.*
- András I. király II. 768. ~ II.
 király II. 142.*
- Andrea Cardinale v. Báthory
 András.*
- Andreanum II. 142.**
- Andreozzi Francesco kapitány
 158, 160.*
- Angolország (Inghiltherra) II.
 756.*
- Angyalos János de Kis Egrestő
 II. 191, 340, 378.*
- Antal aga tatár követ 152.*
- Apafi de Apa Nagyfalva: Er-
 zsébet (Kállai Farkasné) II.
 79. ~ Erzsébet (Tárkányi
 Péterné) II. 375. ~ Farkas
 II. 304, 380. ~ Ferencz II.
 203, 294. ~ György II. 203,
 294. ~ Miklós II. 203, 304.*
- Apanagfalva (Belsőszolnok vm.)
 II. 204. ~ i Apafi család.*
- Apát: Comuleo.**
- Apáti (Doboka vm.) 742. ~ i
 Kabos Pál.*
- Apor András II. 803. ~ Sándor
 idősb de Felsőtorja II. 312.
 ~ ifjabb de Alsótorja II.
 312. ~ Lőrincz de Felsőtorja
 II. 312.*
- Apulum v. Gyulafehérvár.*
- Aquaviva Claudio S. J. gene-
 rális II. 140, 394.*
- Arad vm. II. 332. ~ község:
 Szabadhely.*
- Aranybeváltás II. 180. Arany-
 beváltó: Filstich.**
- Aranyos-szék II. 58, 380. ~ i
 község: Kövend. ~ rendei
 II. 58.*
- Archibugio, corda di v. Gyujtó-
 kanócz.**
- Archibusier-Reiter 27, 51, 58,
 65, 69, 72, 118, 146, 169, 185,
 289, 308, 449, 516, 528, 638.**
 — II. 10, 24, 238, 249, 441,
 626, 636.
- Archiv des Vereins für sieben-
 bürgische Landeskunde 660,
 670.**
- Ardenti, krakói kereskedő II.
 617.**
- Ardner Sebald kassai jegyző 197.**
- Ardó (Ardou) 323, 324.**
- Arese Giovanni' Antonio II. 470.**
- Ariánusok 576.**
- Árkosi Literatus Mihály, tiszt-
 tartó II. 196.**
- Arlem v. Harlem.*
- Armenus v. Gregorovicz Péter.**
- Árpástó (Belsőszolnok vm) II.
 204.**
- Arrivabene Lelio conte di Va-
 risio, prágai mantovai követ
 561, 562, 569, 574, 614, 615,
 636, 649, 675, 676.**
- Arronath kapitány II. 629.**

- Árva vára* II. 523. ~ *vm.* II. 343, 523. ~ főispán: Thurzó György.
- Asguti* Bisztrai Ferencz.
- Assan v. Hasszán.
- Asszony falva (Frauendorf, Küküllő vm.)* II. 192, 416.
- Aszaló* 146.
- Attemshamer, hadiépitészeti fizetőmester II. 668.
- Atvan v. Hatvan.*
- Auersperg generális II. 767.
- Augsburg (Augustia)* II. 537, 780.
- Austria, Casa di v. Osztrák-ház.*
- Ausztia (Österreich)* 22, 67, 242, 489. — II. 348, 375, 464, 573, 645, 648, 663, 673, 674, 676, 679, 698, 703, 704, 706, 732, 733, 735. ~ *i község*: Gföll. ~ *i minorita provinciális*: Giovanni Pál.
- Ayduques v. Hajduk.
- Baba Novák hajduvezér 421—423, 468, 478, 494, 497.
- Babócz* II. 385.
- Babolcsai Bálint II. 27, 31.
- Bacău (Bákó)* 402, 591. ~ *i püspök*: Quirini Bernardino.
- Bács (Hunyad vm.)* II. 166.
- Bagdi Krisztina (Alia Farkasné) II. 396.
- Bagna v. Nagybánya.*
- Bajazed szultán II. 757.
- Bákó v. Bacău.*
- Bakó Lukács II. 378.
- Bakos Borbála (Kolozsvári Litteratus Jánosné) II. 206.
- Balás György in Sombor II. 196.
- Balásfi András kancelláriai jegyző 672. — II. 26.
- Balassa (Balassi) András kancelláriai jegyző 726. ~ Ferencz de Véczeke II. 301, 401, 802. ~ Zsigmond 472, 486.
- Balástelke (Küküllő vm.)* II. 203.
- Bálint István II. 196.
- Balog Gáspár 179. ~ Gergely de Váradja 592, 593. ~ Imre de Várad II. 34. ~ Mihály de Kolozsvár II. 140.
- Balog vára (Gömör vm.)* 516, 525.
- Balonok v. Vallonok.
- Bama la, kapitány 451.
- Ban György de Kisdoba, Középszolnok *vm.* ülnök 726.
- Bánffy Anna (Szentpáli Jánosné) II. 439, 440, 449, 450. ~ Boldizsár de Mogyoró II. 368. ~ Dénes II. 274, 348, 377, 411. ~ Gábor de Mogyoró II. 368, 394. ~ István de Losonc 600, 704. — II. 4, 229, 368. ~ István de Mogyoró II. 394. ~ Mihály II. 176.
- Banga Ferencz de Nagydoba. Középszolnok *vm.* ülnök 726.
- Bánhegyi János 466.
- Bankár**: Henkel.
- Bánok**: Busesti, Huszár Péter, Michalce.
- Bánrévi János II. 321.
- Bányai Mihály deák szászvárosi királybíró II. 266.
- Bányavárosok** II. 86.
- Baranyai Anna (Barthakovith Gáspárné) II. 165.
- Baráth Borbála (Zeller Ferenczné) II. 368, 394. ~ Péter II. 65.
- Barbaria* II. 768.
- Barbátfalvi* j. Copil Simon; l. Demeter Miklós, Kok György.
- Barbél v. Borbély.
- Barbiano Francesco, conte di Belgioioso II. 503, 612, 613, 619, 620, 626, 639. ~ Giovanni II. 241, 298, 348, 410, 441, 448, 451, 452, 461, 486, 492,

- 507, 510, 511, 516, 519, 552, 558, 573, 690.
- Barbier v. Borbély.
- Barcsai (Barchiai) András 711, 732, 738.
- Barczaság II.* 300, 370, 414, 415.
- Barilowith Ferencz de Goricza II. 46.
- Barlabás de Albis: Demeter és Tamás II. 60.
- Bárók:** Beck, Colloredo, Hofkirchen, Liechtenstein, Redern, Thanhauzen, Ungnad.
- Baromlaka II.* 59.
- Baróti Jakab deák (Jacobus Literatus de Barót) II. 378.
- Barré II.* 385.
- Bartaháza* 336.
- Bartakovith v. Horváth. ~ Gáspárné v. Baranyai Anna.
- Bartal:** Glossarium II. 68.
- Bártfa (Bartfeld)* 340, 375, 637. — II. 536—540, 589, 605, 606, 609, 623, 635, 643. ~ város levéltára 205. — II. 583. ~ város tanácsa 163, 164, 174, 175, 178, 187, 190, 196, 197, 203, 205, 210, 213, 321, 340, 341, 345, 346, 356, 370, 375, 392, 395. — II. 542, 553, 583, 587—589, 594, 597, 605, 609, 617, 620, 632, 637, 645.
- Bartha András bíró II. 152. ~ István bíró II. 152. ~ István de Dés II. 172.
- Barvitiusz János 332, 344. — II. 367.
- Basák:** Ali, Bektes, Hasszán, Ibrahim, Kadizade, Murád, Szatardsi, Zsinán.
- Basta Demeter II. 469. ~ György = Minden lapon. ~ Györgyné v. Liedekerke Anna ~ Károly 303, 345. — II. 751, 756, 777, 784. ~ Miklós 699.
- Báthory András bíboros (Cardinal Bathory, Cardinal Andree) erdélyi fejedelem 161, 177, 179, 188, 192, 203, 211, 216, 217, 223, 224, 227, 230, 231, 235, 237, 241—244, 255, 256, 259—261, 283, 300, 301, 304, 305, 314, 324, 328, 330, 333, 349, 351, 354, 456, — II. 147, 359, 364, 459, 462, 463. ~ Gábor II. 153. ~ István, ecsedi 117, 184, 229, 239, 245, 246, 254, 295, 517, 563, 573. — II. 441. ~ István fejedelem (István király) 458. — II. 147, 173, 205, 273. ~ István, somlyai 305, 314, 342, 350, 361, 370, 405, 513, 517. ~ Istvánné 687. ~ Péter II. 152. ~ Zsigmond erdélyi fejedelem (Bathori, il Transilvano, Sigismundus princeps) 35, 59, 64, 66, 74, 79, 83, 96—98, 100, 101, 103, 108, 110, 112, 114, 116, 127, 133, 149, 161, 182, 217, 222, 224, 242, 243, 285, 324, 330, 383, 387, 394, 402, 406, 414, 424, 426, 428, 432, 434, 437—439, 449, 450, 459, 460, 467, 468, 472, 476, 478—484, 486—488, 490, 492, 493, 497, 500, 502, 504, 506—508, 510, 511, 523, 524, 526—535, 537—542, 545—547, 549, 551, 553, 555—557, 559—563, 565, 566, 567, 569, 570, 573—575, 577—580, 584, 585, 588, 590, 591, 594—600, 603, 608, 610, 617, 619, 620, 622, 623, 625—629, 631, 633—636, 638—640, 642—644, 646, 648—650, 653, 654, 657—661, 663, 666, 667, 669, 674, 675, 677—681, 683—686, 690, 693—696, 699,

- 701, 705—711, 713—724, 727, 730, 733, 734, 736—740, 743. — II. 1, 3, 5, 6, 9, 12, 17, 19—21, 23, 28, 29, 32, 38—43, 46, 49, 61, 68, 75, 79, 80, 114, 119, 120, 122, 128, 147, 168, 174—177, 179, 184, 194, 203, 244, 305, 359, 364, 396, 423, 436, 448, 462, 474, 721, 751, 785 (1598), 792 (1601), 793, 794, 796, 797, 801 (1602). ~ Zsigmondné v. Maria Christierna.
- Báthory-család II.** 174, 175.
- Báthoryak** üzelme 316, 474, 482, 505.
- Batistoni Giovanni Maria (Johann Maria) 613.
- Bátor 563.* ~ i Szaniszlófy család.
- Bazin (Pösing) II.* 667.
- Beaurieu (Boerieu) Jakab kapitány 586, 635. — II. 15, 309, 414, 802 (1602).
- Beck Joachim, Liber baro a Leopoldstorf in Ebraistorf, jenei kapitány II. 14, 20, 72, 73, 96, 104—107, 267, 452.
- Bécs v. Wien.* ~ i állami levéltár 329, 569, 571. — II. 3, 427, 502, 599. ~ i béke II. 769. ~ i bankár: Henkel Lázár; nagykereskedő: Castelli Bertalan; püspök: Khlesel Menyhért. ~ i hadügyi levéltár 36, 412, 500, 505, 629. — II. 30, 540, 664. ~ i közös pénzügyi levéltár 27, 186, 188, 600. — II. 18, 24, 85. ~ i udvari haditanács (Hofkriegsrath, Consiglio di Guerra) 11, 12, 23, 154, 158, 159, 163, 164, 165, 171—173, 176—180, 183—185, 195, 197, 198, 201, 206, 212—215, 220, 224, 225, 227—231, 236, 239, 245—248, 253, 254, 257, 260, 262, 263, 280, 282—284, 286, 290, 293, 296, 302, 319, 327, 331, 334, 341, 346—348, 353, 355—358, 360, 361, 370, 371, 374, 376, 379, 381, 382, 385—387, 389—391, 394, 399, 400, 403—407, 411, 418, 421, 439, 442, 445, 448, 462, 465, 487, 489, 490, 505, 510, 513, 516, 530, 533—535, 537, 542, 545, 550, 569, 570, 599, 617. — II. 177, 220, 235, 251, 265, 280, 282, 309, 321, 432, 451, 452, 484, 502, 510, 613, 654, 657—659, 661, 662, 664—666, 668, 669, 671—673, 675, 677, 680, 681, 684, 685, 705, 708, 739, 742, 752. ~ i udvari kamara 41, 278, 420. — II. 247, 480, 514, 600, 666.
- Bécsújhely v. Wienerneustadt.*
- Bectes v. Bektes.
- Bede Márton, esküdt in Lompért II. 153.
- Bedő István udvarhelyszéki kapitány II. 384, 391. ~ (Beödeő) Mihály de Kálnok II. 378.
- Beheimb, Behem v. Csehország.*
- Bekes de Kornját: Gáspár 402. ~ László 402. — II. 59.
- Békés 106.* — II. 109. ~ *vm. II. 12.*
- Békési Ferencz 120.
- Bektes (Bectes) egri basa 598, 611, 722. — II. 47, 68, 73, 89, 216, 251, 259, 263, 434, 532, 534, 543.
- Béla I. király II. 762.
- Béldi II. 426.
- Belényes (Belienes, Belinyös) 305, 306, 353, 459, 509, 532, 534, 540, 547, 697.* — II. 13, 15,

- 18, 19, 20, 27, 30, 32, 39, 41, 66, 120, 143, 155, 169, 172, 176, 233, 325, 334, 349, 410, 428. ~ i kapitány: Kcörösi István. ~ i Kórodi István, Komáromi Lajos, Sándor György. ~ *t. község*: Alsó-Meszes, Bontó, Felső-Meszes, Felső-Poyen, Guraszád, Kalugier, Kis-Koh, Krichior, Lehecsén, Ligetfő, Magura, Mochyla, Poczionelest, Ske, Szaka, Szelistye, Talp, Ujlak.
- Belga lovasok v. Salm-lovasok.** *Belgioioso conte di, Barbiano. Belgium* II. 720.
- Belgrad (Belgrado, Griechisch Weissenburg, Nándorfejérvár, Nandor Graeca)* 25, 48, 152, 559, 707. — II. 23, 209, 286, 686.
- Belienes, Belinyös v. Belényes. Belsőszolnok vm. (Szolnok interior)* 742. — II. 8, 37, 102, 172, 204, 270, 273, 368, 395, 799, 806—808. ~ *község*: Alparét, Apanagyfalva, Árpástó, Décse, Domokosfalva, Girót, Gosztilla, Jonkafalva, Kacsó, Kálna, Középsomkút, Péntek, Poklostelke, Reső, Szász-Nyires, Szent-Benedek, Szukerek, Tőkepataka, Ujfalu, Váralja, Vásárhely, Zabrok, Zollaros. ~ *rendei* II. 37, 66, 69, 295. ~ *alispán*: Thorma Miklós. ~ *jegyző*: Somogyi Ambrus deák.
- Bélték (Béltők)* 110, 112.
- Bencze János esküdt in Monó** II. 152.
- Bene (Maros-szék)* II. 378.
- Benedek Péter jobbágy** II. 181.
- Benedekfalva (Középszolnok vm.)* II. 152.
- Benedictus Literatus de Ilosva** v. Ilosvai Benedek deák.
- Bénye (Beonye, Küküllő vm.)* II. 338.
- Beőlóni v. Bölöni.**
- Beonyey Mátyásné v. Szentmiklóssy Anna.**
- Beődeő v. Bedő.**
- Beős Péter bíró in Ujlak** II. 153.
- Beősháza (Középszolnok vm.)* II. 152. ~ i l. Kolozsvári Literatus János.
- Berczercze v. Besztercze.*
- Bereczk András bíró in Kémer** II. 153.
- Bereczky Máté de Szenttorontás** II. 191.
- Bereg* 335. ~ *vm.* 327, 355.
- Beregszász (Beregzaz)* 340—348. — II. 432.
- Berend (Kolozs vm.)* 668, 671. — II. 385, 439, 449, 450.
- Berethalom (Birthalom)* II. 19, 44, 406, 420. ~ i ev. lelkész: Schiffbaum Mátyás.
- Bergmann (Perkhman) Orbán kapitány** II. 296.
- Berkenyes* II. 298.
- Berni városi könyvtár** 425.
- Berzeviczi Ádám, András, György, Henrik, István, János id., ifj., Miklós** II. 548.
- Bese (Alsófehér vm.)* 642.
- Bessenyő* II. 532, 543. ~ i Fűzi család.
- Bestriz v. Besztercze.*
- Beszermény v. Bőszörmény.*
- Besztercze (Beyczercze, Bestric, Bestricia, Bistricium, Biztircze, Nösen)* 510, 523, 525, 528, 582, 593, 602, 619—621, 624, 625, 644, 651—654, 656—659, 661—663, 665—667, 669, 670, 672, 674, 681, 723, 724, 729, 735, 738. — II. 13, 16, 57,

- 151, 170, 185—187, 199, 221, 224, 227, 229, 230, 234, 248, 263, 265, 289, 291, 296, 303, 304, 330, 335—337, 343, 346, 347, 355, 358, 402, 403. ~ *t. község*: Borgó. ~ *-szék II.* 57, 190. ~ város tanácsa 410, 581, 591, 606—612, 614, 618—621, 623—626, 651, 670, 714, 723, 729, 735. — II. 4, 13, 16, 51, 54, 57, 83, 104, 106, 115, 118, 125, 127, 132, 138, 151, 170, 177, 178, 135—187, 190, 199, 200, 202, 219, 220—222, 224, 226—230, 234, 262, 265, 271, 273, 284, 296, 303, 306, 316, 327, 330, 336, 337, 340, 342, 344, 346, 357, 369, 375, 377, 383, 393, 404, 418, 424, 428, 457, 522. ~ *i* bíró: Szöcs György; jegyző: Koch Lőrincz ~ *i* l. Budaki család. ~ *i* p. Pintér János. ~ *i* Symonius István.
- Besztercebánya (Altsohl) II.* 647.
- Besztercze-Naszód** *vm.* levéltára 410. — II. 347.
- Bethlen (Bethlehem) 654.*
- Bethlen Farkas**: *Historia Transilvaniae* 408, 442, 444, 504, 538, 575, 580, 594, 625. — II. 292, 293, 317. ~ Gábor II. 426, 434. ~ Mihály 642. — II. 242, 304. ~ Miklós II. 218.
- Bethlenfalvi* Thurzó György.
- Beza Tódor II. 764.
- Bibarczfalvi János, kancelláriai jegyző II. 339.
- Biborosok**: Aldobrandini Cinzio, Báthory András, Borghese Scipio, Madrucci, Paravicino, Radziwill, Valenti.
- Bihar II.* 34. ~ (*Bihor*) *vm.* 7, 306, 459, 464, 672, 731. — II. 13, 27, 30, 33—35, 46, 66, 169, 366, 422, 428. ~ *vm. község*: Álmosd, Andách, Burdisd, Dalom, Gnodkastély, Határ, Karaszó, Madarász, Margita, Molnos-Petri, Olchia, Tárkán, Vayn, Veolig, Pankotha. ~ *rendei* 464, 611.
- Bihari János 710, 713, 719.
- Bikal II.* 214.
- Birák**: Abrudbányai, Rákosi.
- Birtalan Pál, esküdt in Csikófalva II. 152.
- Birthalom v. Berethalom.*
- Bistricium, Biztrircze v. Besztercze.*
- Bisztrai Ferencz de Asgut II. 773.
- Bitbach da Liegi, alfiere 654.
- Blarre Gáspár zászlós II. 209, 309.
- Bobbio Pietro, padre dell'ordine de' Predicatori 463.
- Boboca Péter kapitány 645.
- Bochkai v. Bocskay.
- Bocsárd v. Boros Bocsárd.*
- Bocsárdi Boldizsár de Szent András II. 186.
- Bocskay-felkelés II.** 510, 521, 522, 620.
- Bocskay (Bochkai) István 102, 109, 115, 117, 124, 126, 156, 161, 182, 203, 240, 243, 300, 301, 304—306, 309, 313, 318, 342, 345, 475, 580, 589, 681, 683, 721. — II. 17, 308, 358, 413, 441, 462, 517—519, 521, 525, 527, 531, 532, 534, 535, 543, 546, 556, 557, 560, 563, 564, 568, 569, 571, 573, 576, 577, 579, 580, 583, 585, 586, 591, 592, 595, 596, 598, 599, 602, 604, 613—615, 627, 628, 632, 633, 635, 638, 644, 655, 656, 668, 705, 706, 708, 709, 711, 717, 738, 756, 758, 759, 766.
- Bocskó 680.*

Bódoghfalva (Küküllő vm.) II.
 301. ~ i Romocsa János.
Bodok kastély (Nyitra vm.) 195.
 ~ i Czirjék Bálint, Henter Mihály.
Bodókö vára 396.
 Bodoni Gábor 667, 673. — II.
 77, 78, 131. ~ Gáborné v. Koszta Ilona. ~ István 427, 454, 588, 609.
Bodza (Bozza) 427.
Boeotia II. 758.
 Boér de Torda: János II. 370, 435. ~ István II. 370. ~ Pál, gyalui lovashadnagy 636.
 Boerieu v. Beurieu.
 Boérok: Havasalföldi —, Moldovai —, Sztojka, Ztoikiza.
Bogát II. 300.
 Bogáthi András II. 181, 197, 214. ~ Andrásné v. Szilvási Erzsébet. ~ Menyhárt 453, 495, 711, 732, 737. — II. 377. ~ Miklós kancellár 495, 501, 504, 506, 539, 563 —568, 654, 656, 657, 659, 711, 732, 734, 737. — II. 259.
 Bogner (Gellyén) Imre kolozsvári főbíró 580. — II. 82, 181, 194, 195.
 Bogosi Pál de Torda II. 370.
Bohemia v. Csehország.
 Bohus Dániel, tordusini harminczados II. 603.
Boldocz (Torda vm.) II. 339.
Boldogfalva (Hunyadv.) II. 79.
 Bolet Antal francia kapitány 75, 85, 144, 250. — II. 223, 236.
Bolkács (Bolkach, Küküllő vm.) II. 299, 308, 341.
Bolla v. Bólya.
Bollia (Alsófehér vm.) 642.
Bólya (Bolla, Küküllő vm.) II. 192.

Bombardieri v. Ágyúk.

Bona Gergely tisztartó II. 196.
 Bonczidai Gergely de Kolozsvár, jegyző II. 459.
 Bonfadini Tranquillo II. 179, 791 (1600).
 Bonomo Ferencz II. 271, 448, 455, 470. ~ Péter 572.
Bontó (Belényes t.) II. 66.
 Bor II. 377, 393, 424, 667.
Borbátfalva (Torda vm.) II. 12.
 Borbély(Barbel, Barbier)György de Sima, lippai főkapitány 588, 593, 594, 686, 700, 706, 711, 720, 737. — II. 5, 22, 29, 59, 73, 75—77, 88, 89, 94, 102, 106, 107, 109, 176, 218, 270, 271, 285, 316, 317, 326, 344, 404. ~ Istvánné, Váli II. 531. ~ Kata (Vajda Miklósné) II. 380. ~ Suska, Váli II. 531.
 Borboni Horatius, marchese di Sorbello II. 469, 470, 526, 528, 555, 567, 573, 606, 611, 613, 672, 693.
 Bordán Tamás lelkész 601.
Bordosi Dolgos György.
Borgavia v. Burgavia.
 Borghese Ferencz, pápai hadvezér II. 776. ~ Scipio bíboros II. 735, 741, 748, 750, 769, 777—779, 781, 782, 784.
Borgó (Besztercze t.) II. 199. ~ (Doboka vm.) II. 304.
 Boros Bocárd II. 230, 423.
Borosjenő (Boros Jenő, Genő, Gienu, Jeneo) 306, 459, 686, 697, 708, 713, 719, 736—738. — II. 5, 6, 9, 14, 15, 20, 21, 23, 26, 28, 33, 34, 43, 46, 71—73, 88, 90, 107, 109, 134, 179, 232, 236, 240, 771. ~ i harminczados: Buza János. ~ i kapitány: Beck Joachim,

- Vér Mihály. ~ i tisz: Bornemisza László.
- Bornemisza (Bornamissa) Boldizsár 457, 458, 497, 588, 593, 687, 702. — II. 141, 147, 441, 463, 530, 841, 889. ~ László de Várad, borosjenei tisz II. 34. ~ Miklós de Kálnó 71, 72, 76, 78, 124, 125, 128, 130, 157, 232, 239. — II. 571.
- Boronkai Ferencz II. 145. ~ János II. 384.
- Boroszló v. Breslau.* ~ i püspök: Adalbert Pál.
- Borsa* II. 368.
- Borsod vm.* 44, 472. ~ főispán: Rákóczy Zsigmond.
- Borsoló István II. 153.
- Borsos Tamás esküdt in Monó II. 152. ~ krónikája 608.
- Borsvai Zsigmond in Keöd II. 152, 153.
- Borza János II. 423.
- Borzás Farkas bíró, in Györgytelke II. 153.
- Borzovány (Doboka vm.)* 671.
- Bosznia* 152. ~ i basa 281.
- Bozza v. Bodza.*
- Bozzás (Küküllő vm.)* II. 203.
- Bödön (Doboka vm.)* II. 204.
- Böhaim v. Csehország.*
- Böloni Gáspár kancelláriai jegyző 672. — II. 338.
- Böszörmény (Beszermény)* 91.
- Bourbon* herceg: Condé Lajos.
- Brád (Szörény vm.)* II. 188. ~ i l. Brenda Mixa.
- Brandeis (Brandisium)* 159.
- Brassai (Coronensis, Khroner) András, kancelláriai jegyző II. 339. ~ Bertalan 676, 685, 694.
- Brassó (Corona, Cron)* 425, 429, 601, 620, 634, 657, 689, 707. — II. 20, 42, 70, 73, 76, 77, 81—83, 87, 95, 98, 223, 251, 257—259, 262, 263, 267, 271, 292, 304, 305, 309, 319, 348, 384, 386, 400, 402, 403, 409, 410—417, 419, 421, 441. ~ i l. Chrestels János, Koch Ferencz. ~ i bíró: Hirscher Bálint. ~ i Schunkabunk család ~ melletti csata II. 257—270, 276, 285, 300, 370, 391, 436. ~ város tanácsa 420, 603, 702. — II. 70, 182, 265, 309, 411, 414. ~ i villicus: Schunkabunk.
- Bratulich Simon szerémi püspök (episcopus Sirmiensis) 356.
- Brebiri* Melit család.
- Breiner v. Breuner.
- Brenda Mixa in Brad II. 187.
- Brenhídai* Huszár család.
- Bresciano*, Mazzini Giulio.
- Breslau (Boroszló, Vratislavia)* II. 564, 763.
- Breuner (Breiner, Preuner) János ezredes 113, 124, 133, 143, 638. — II. 72, 349. ~ Seifried, Kristóf bécsi kamara-elnök II. 98, 113, 238, 346, 403, 430, 737, 739, 752, 775.
- Breuner-ezred (Alemanni di Preiner, Reggimento del Prainer, Preiner, Preuner) 45, 47, 48, 50, 51, 53, 56, 61, 62, 64, 66, 101, 113, 125, 128, 130, 132, 136, 139, 154, 155, 158, —160, 162—165, 173, 175, 180, 186, 597, 643, 664, 667, 682, 695, 703, 705, 706, 712, 717, 722, 723, 728, 736. — II. 6, 21, 23, 73, 88, 115, 123, 170, 207, 218, 239, 241, 244, 249, 255, 257, 280, 302, 305, 318, 324, 325, 332, 333, 344, 346, 353, 363, 369, 374,

- 377, 399, 400, 410, 419, 425, 430, 431, 432, 434, 445, 446, 462, 801.
- Briber v. Brebir.
- Brig Boul II. 214.
- Brilla* II. 760.
- Bruck* (*Pruck*) II. 673.
- Bruxelles* (*Brusselles*) 17, 29—31.
- Brüsszeli okmánytár** 699.
- Buchhaim v. Puchheim.
- Bucsin* (*Alsófehér vm.*) II. 437, 438.
- Bucuresti* (*Bukarest*) 437.
- Buczacz, Johannes Christophorus a-, 89. ~ i Jaslowiecki Jeromos.
- Buda* (*Ofen*) 6, 52, 53, 55—58, 79, 123, 133, 141, 150, 165, 244, 275, 281, 285, 287. — II. 51, 85, 97, 103, 107—109, 111, 113—118, 136, 137, 262, 286, 313, 500, 504, 507, 543, 686, 759, 767. ~ ostroma 6. ~ i basa: Hasszán, Kadizade Ali, Murad.
- Budai Ferencz de Sárd, fejevári udvarbíró 242, 559. — II. 44, 396, 397. ~ István 370.
- Budak* II. 273.
- Budaki György in Besztercze II. 273, 375. ~ Márton de Besztercze II. 337.
- Budzinski János 88.
- Bukobyl* (*Valea Bucovelului*) 442.
- Bukova* (*Hunyad vm.*) II. 79.
- Bukurest* v. *Bucuresti*.
- Bulgaria* II. 758.
- Burda* II. 25.
- Burdist* (*Bihar vm.*) II. 46.
- Burgau Károly (marchese di Burgavia) őrgróf, hadvezér 1, 22.
- Burgavia, marchese di v. Burgau** Károly.
- Burghausen Miklós császári biztos II. 138, 141, 169, 171, 172, 175, 176, 183, 280, 320, 348, 360, 367, 371, 395, 397, 403, 404, 420, 421, 424, 442, 443, 445, 446, 454.
- Busesti Preda de Krajova, bán II. 319, 333. ~ Stroia havasalföldi követ 691, 692, 700. — II. 111, 124.
- Busor* II. 281.
- Bustyaháza* (*Máramaros vm.*) II. 474.
- Buza* II. 115.
- Buza János jenei harminczados II. 179. ~ Pálné v. Hesdáti Erzsébet.
- Buzásbocsárdi Nyakaszo György. Buzeu megye* 432.
- Calo* v. *Kálló*.
- Cambi Cesare zászlós II. 193, 201, 395, 470, 781.
- Camera di Cassovia v. Szepesi kamara.**
- Camerina* 221.
- Canapari Giovanni II. 770.
- Canischa* v. *Kanizza*.
- Canneto* 29.
- Caplan* v. *Káplán*.
- Caprainic* v. *Kaproncza*.
- Capreolus v. Cavrioli.
- Caracciolo Giulio conte 20, 24.
- Caran Sebes y. Karánsebes*.
- Carminelli Ioan Baptista II. 503.
- Carpinetto*, duchessa di Olimpia.
- Carrillo Alfonz S. J. 199. — II. 398.
- Carsilius, Herr zu Sinsich kapitány 36, 67, 68, 71, 135.
- Casmiro v. Kázmér.
- Castaldo János Baptista II. 768.
- Castelli Bertalan, bécsi nagykereskedő 638.

- Castiglia (Castiglione) Damiano
prágai toszkánai követ 506.
— II. 441, 455, 456.
- Cascha, Caschau, Cassovia v. Kassa.*
- Catafractores 146.**
- Cavalleria di Slesia v. Sléziai lo-
vasság. ~ unghera 48, 61.**
- Cavriani Ottavio 659. — II. 433.
- Cavrioli (Capreolus, Conte, Kon-
te) Camillo, conte 451, 635,
675. — II. 98, 100, 264. ~
Tamás conte, kapitány 177,
325, 409, 414, 424, 438, 503,
510, 574, 575, 578, 675, 696,
703, 705. — II. 91, 92, 98, 100,
101, 190, 200, 229, 230, 271,
435, 460, 470, 648, 653, 684.
- Celesti v. Szelestei.
- Chaki v. Csáky.
- Chamgallardt kapitány II. 698.
- Cheh v. Szilágycseh.*
- Chiaki v. Csáky.
- Chianad v. Csanád.*
- Chinger v. Csenger.*
- Chiuncha v. Csonka János.
- Chirculeasca 432.*
- Chiung v. Csung.*
- Chiür v. Kiscsür.*
- Chocim (Hotin, Huttin) 384. —
II. 426.*
- Chrestels János in Brassó II. 304.
- Christoforus, dominus v. Tief-
fenbach.
- Chronicon Fuchsio-Lupino-Ol-
tardinum 601.**
- Cibinium v. Nagyszeben.*
- Ciciliano görög püspök II. 422,
433.
- Cimpul Simon jobbágy II. 196.
- Cinquechiese v. Pécs.*
- Cis-Danubianales partes v. Du-
nánínneni részek.*
- Claudiopolis, Clausenburg v. Ko-
lozsvár.*
- Clementi Gherardo II. 470.
Clery II. 764.
- Cleselio v. Khlesel.
- Codagin kapitány 613.
- Cogosetz Dániel 680.
- Coivaros v. Kővár.*
- Collalto Antonio, conte II. 470,
500, 728.
- Colloredo János Gáspár de Valsa,
báró II. 207.
- Colnitz, Colnisch v. Kollonitsch.
- Colonia Agrippina v. Köln.*
- Colonna Camillo II. 768. ~
Martio II. 768.
- Colos v. Kolozs.*
- Colosvári v. Kolozsvári.
- Comar, Comaronia, Comaronium,
Comorium, Comorn v. Ko-
márom.*
- Comi István, kapitány II. 748,
749.
- Commissarii Caesarei v. Császári
biztosok.**
- Comuleo Sándor apát (Don
Alessandro) 349.
- Concini Cosimo prágai toszkánai
Condé Lajos, Bourbon-herczeg
II. 764.
- Consiglio di Guerra v. Bécsi hadi-
tanács. ~ il v. Prágai udvari
tanács.**
- Constantinopl v. Istambul.*
követ 140, 439, 518, 570, 647,
648. ~ ezredes II. 233.
- Conte v. Cavrioli.
- Copil Simon in Barbátfalva II.
181.
- Copoli Kamilló kapitány II. 681.
- Coppa kapitány II. 395.
- Coraducius Rudolf II. 367.
- Cornazzani Antal prágai parmai
követ 2, 3, 18, 140, 141, 142,
223, 632. — II. 261.
- Cornides Dániel történetíró II.
358.

- Cornis v. Kornis.
Corona v. Brassó.
 Coronensis v. Brassai.
 Corte v. Prágai császári udvar.
 Cosachi v. Kozákok.
 Costantino Grande v. Nagy Konstantin.
Cracau v. Krakó.
Craiova (Kralowia) II. 319.
 Cranmer Jakab, lőcsei postamester II. 642.
Crapinai Székely Mihály.
Crazna v. Kvaszna.
Cyemnit v. Körmöczbánya.
 Cremonese Giacomo cavallerizzo 503.
Croatia v. Horvátország.
Cron v. Brassó.
Culpa v. Kulpa.
 Curassier v. Vértés hadak.
 Curator publicus: Themesvári.
 Cursor: Malich.
 Csabai Menyhért, gyalui porkoláb 636.
 Csajkás hajduk II. 496.
Csáktornya (Tschakathurn) II. 692. ~ i Zrinyi Miklós.
 Csáky (Chaki, Chiaki) de Kerecszeg: Gergely 224, 225, 719, 721. — II. 45. ~ István erdélyi főkapitány 84, 95, 97, 98, 109, 124, 406, 409, 423, 427, 433—437, 440, 441, 444, 450, 460, 467, 468, 471, 474—477, 481, 482, 484, 486, 487, 492—495, 497, 498, 500, 504—506, 510, 516, 518, 526, 538, 544, 547—549, 588, 619, 622, 626, 635, 636, 664, 679, 686, 700, 705, 706, 710, 711, 713—715, 718—720, 722, 723, 732, 736, 737, 739, 740, 741. — II. 1, 3, 5, 6, 9, 18, 21, 23, 43, 45, 49, 69, 125, 204, 205, 232, 247, 413, 441, 550—554, 556, 557, 563, 564, 568, 571, 573, 576, 577, 579, 580, 583, 586, 591, 595, 598, 612, 613, 801 (1602). ~ Istvánné v. Vesselényi Anna.
 Csalján Lukács bíró in Kelencze II. 152.
Csallóköz (Isola di Schitt, Schütt, isola di Sommarein, Somaria) II. 663, 664, 673, 676, 734.
Csanád v. Szászcsanád. ~ i Szél István. ~ i püspök: Verancsics Faustus. ~ püspökség II. 408.
 Csanádi János II. 400.
 Császári biztosok (Commissarii Cesarei) 108, 445, 446, 451, 454, 461, 474, 475, 488, 507, 605. — II. 84, 85, 89, 110, 111, 122, 132, 133, 141, 142, 144, 145, 151, 154, 159—164, 173—177, 179, 180, 182, 183, 185, 189, 191, 192, 242, 281, 293, 308, 311, 320, 322, 327, 330, 332—334, 339, 343, 347, 349, 350, 375, 376, 379, 380, 403, 405, 408, 411, 413, 421—423, 429—431, 440, 442, 443, 446, 448, 457, 458, 462, 463, 638, 677, 685, 771, 791. ~ i biztosok: Burghausen, Magno, Schmalvogel. ~ főudvarmester: Rumpf. ~ hadak II. 609. ~ titkos tanácsosok II. 188, 345.
 Császárok: I. Ferdinánd, III. Frigyes, V. Károly, Konstantin, II. Miksa, Octavianus, II. Rudolf, Tiberius.
 Csató Máthé II. 61.
 Csaszok (Tschauhschen, Zauschen) 211, 242, 485, 486.
Cseb (Udvarhelyszék) II. 400. ~ i Pogány György.
 Cséffey Ilona (Gávay Miklósné)

592. ~ János II. 153, 384,
385. ~ László II. 385.
- Cseh Péter de Csernáton II.
60.
- Cseh vára 573.
- Csehek II. 762.
- Csehország (*Beheimb, Behem,
Bohemia, Böhaim*) 652. — II.
476—479, 495, 549, 674, 679,
751, 762. ~ i helytartótanács
II. 750.
- Csejthi István 741.
- Csenger (*Chinger*) 348, 350.
- Csepánfalvi Teöke János.
- Cserényi de Alsó-Balászfalva:
Ferencz II. 106, 169. ~ Gás-
pár II. 168. ~ László II.
106, 168.
- Csernátoni Cseh Péter, Kenye-
res Pál, Keolne Ferencz, Ma-
gyari Péter.
- Csikay János II. 169.
- Csikófalva (*Középszolnok vm.*)
II. 152. ~ i Koncz Mihály.
~ i esküdt: Birtalan Pál,
Derre János.
- Csik-szék II. 68, 427, 803. ~ i
tiszték II. 803. ~ vashámor
II. 68. ~ i vashámor prefek-
tusa: Fiota János.
- Csiszár Gergely II. 384.
- Csóka (*Czocza*) 675.
- Csókási Mihály II. 33, 35.
- Csomafáji Sándor család.
- Csomortányi Tamás 426.
- Csongrádi Ferencz de Maros-
szék, kapitány II. 384, 391.
- Csongva (*Alsóféher vm.*) II.
379.
- Csonka (*Chiuncha*) János hajdú-
vezér 706.
- Csonka bátya, a váradi várban
81.
- Csulay (Cziulay) Boldizsár II.
166. ~ István II. 166.
- Csung (Chiung, Zaránd vm.) II.
371.*
- Csürülye (Torda vm.) II. 339.*
- Csutak Vilmos, tanár II. 410.
- Czakó Tamás in Magyarléta II.
181.
- Czegei Vas család.
- Czerczel Péter (Pietro vaivoda)
havasalföldi vajda 588, 594.
- Czerminski II. 622.
- Czerwonograd 93.*
- Czetlitz v. Zetlitz.
- Czigányok (Ágipti) 320.
- Czikmántor (Küküllő vm.) II.
302.*
- Czinege Gergely II. 153.
- Czingeri Prépostvári István.*
- Czipó II. 113, 588.
- Czirjék Bálint de Bodok II. 60.
- Cziulay v. Csulay.
- Czobor-féle pénz II. 247.
- Czocza v. Csóka.*
- Daczó Ilona (Pataki Györgyné)
II. 377.
- Dal (Doboka vm.) 671. — II. 196.*
~ i esküdt: Kopácsi Kyra,
Nagy Gál.
- Dal Kelf József II. 785.
- Dalmácia II. 758.*
- Dalmata János II. 553.
- Dalmata Radibrod Alajos.
- Dalom (Bihar vm.) II. 33.*
- Damakosfalva v. Domokosfalva.*
- Damaracki Szaniszló 127.
- Dampierre (d'Empier) Henrik
Duval gróf, ezredes II. 15, 20,
95, 99, 395, 400, 402, 403,
425, 499, 500, 568, 714, 718.
- Dancsi Ferencz II. 153.
- Daniel deák, in Szeben II. 295.
- Danubio, Danubius v. Duna.*
- Darabant Jónás II. 62. ~
Vaszily II. 62.
- Darabantok (Drabanten, Tra-

- banti) 105, 205, 313, 462, 470, 495, 654. — II. 220, 235, 239. ~, fehér kabátosok 624. ~ magyar (Ungarisch-Drabanten) 308, 331. ~, sárgakabátosok (Gelbröcktrabanten) 308. — II. 347. ~, vöröskabátosok (Roth-Röcktrabanten) 308, 448, 533.
- Darabos Gáspár 580.
- Darff v. Aldorf.*
- Darholtz Kristóf 261, 284. ~ Zsigmond 93.
- Darlaci Ferencz de Egrestő II. 191.
- Darócz 721. — II. 45.*
- Daróczy Ferencz de Deregnő II. 212, 360.
- Daula Pietro muzsikus 587.
- David Literatus v. Veres Dávid.
- Deák Farkas : Gróf Csáky István életrajza 436.
- Deákok : Abrudbányai, Almássi István, Árkosi, Bányai, Baróti, Daniel, Demeter, Dési, Gelsei, Ilosvai, Járai, Kolozsvári Márton és Tamás, Komáromi Mihály, Nagy-Győri, Nápolyi, Rákosi, Somogyi, Trausner, Veres Dávid és Pál.
- Debreczen (Debracin, Debricinum, Debriz, Döbriz) 55, 60, 63, 65, 78, 81, 85, 87, 88, 91, 92, 98, 115, 124, 125, 127, 135, 137, 139, 152, 154, 170, 351, 370, 548, 551, 611. — II. 123. ~ i főbíró: Duskás István.*
- Debrenthi Ferencz esküdt in Kémer II. 153.
- Debriz v. Debreczen.*
- Decani István : Beschreibung der Belagerung Nösens 663.
- Deczia György de Kisdoba ülnök 726.
- Décse (Belsőszolnok vm.) II. 204. ~ (Doboka vm.) 742.*
- Delfini Flaminio maestro di campo 15.
- Demeter deák de Várad II. 34. ~ Miklós in Barbátfalva II. 181. ~ Zsófia (Veres Györgyné) 651.
- Demjén Ferencz II. 427. ~ Gergely esküdt in Lompért II. 153. ~ Opra in Ivánfalva II. 181.
- Demiénháza II. 36. ~ i Jánosi család.*
- Dengeleg 116—118, 120—126, 128, 129, 132.*
- Dengelegi Miklós in Monó II. 152.
- Deregnői Daróczy Ferencz.*
- Derre János esküdt in Csikófalva II. 152.
- Dersffy Miklós 85. — II. 541.
- Dershida (Középszolnok vm.) 671.*
- Dersi Petki János.*
- Deumbler György kapitány II. 379, 405, 795 (1601), 796.
- Dés (Dees) 506, 591, 608, 613—616, 618—621, 623—627, 631—634, 657, 729, 738. — II. 66, 67, 167, 172, 179, 217, 221, 240, 251, 259, 261, 262, 321, 329, 331, 342, 346, 353, 796, 808. ~ i Somogyi Ambrus, Bartha István, Mois család. ~ i sóbányák 738. ~ város tanácsa II. 66, 167, 221, 330, 347, 351.*
- Dési Ambrus deák (Ambrosius Literatus de Dés) jegyző II. 395.
- Désakna (Akna) II. 179.*
- Désfalva (Küküllő vm.) II. 203. ~ i Haranglábi Miklós.*
- Déva (vár) 453, 465, 588, 593,*

- 596, 629, 686, 689, 708, 736, 737, 739. — II. 1, 5, 6, 9, 14, 20, 23, 29, 43, 59, 72, 77, 106, 109, 110, 215, 216, 233, 236, 240, 264, 268, 275, 285—287, 289—292, 294—299, 301—308, 438, 481, 602, 801. ~ i országgyűlés II. 291, 292, 295, 315, 365 385, 386, 638. ~ i udvarbíró: Váradi János.
- Dévai István II. 61.
Devecseri Somai Gergely.
Dezsér II. 515, 517—519.
Dézsmaszedő: Járai.
Dica v. Adó.
Dicsőszentmártoni Horvát István.
 Dyemberg János von Schemen II. 623, 633, 637, 638, 644.
 Dienesi András primipilus II. 36.
Diósgyőr 205, 299. — II. 569.
Diószeg v. *Magyardiószeg*. ~ i Imrefi János.
Dobai Spacai Gáspár.
 Dobay János de Kisdoba Középszolnok vm. alispán 600, 726. — II. 152. ~ János in Nádas II. 450.
 Dobó Ferencz 295, 516, 527.
Dobó-féle hagyaték 530, 537, 549. — II. 207, 212, 238, 408.
Doboka (*Doboka* vm.) 742. ~ vm. 667, 668, 671, 673, 741, 742. — II. 7, 102, 169, 196, 197, 204, 304, 321, 368, 395, 440. ~ *község*: Alór, Apáti, Borgó, Borzovány, Bődön, Dal, Décese, Doboka, Egregy, Encs, Farkasmező, Galponya, Hidalmás, Jó-Fata, Kékes, Kendermező, Kiseskelő, Középlak, Losárd, Mikola, Milovan, Nagyeskelő, Nagyiklód, Oláh-Kékes, Oroszfalva, Pánczélcseh, Rákos, Sombor, Szász-Ujfalu, Szecske, Szent-Király, Szent-Mihály, Szent-Miklós, Szótelke, Topa, Ugrocz, Válaszút, Vaskapu, Zentelek, Zutor. ~ alispán: Kabos Pál; szolgabíró: Somai Gergely. ~ i Szemere János. ~ vm. rendei II. 69, 102, 103, 384, 439, 440.
- Dobosok** 495.
Döbriz v. *Debreczen*.
Dobrovicza (*Dobrouizza*) 511, 514.
Doge: Grimani.
 Dolgos György de Bordos II. 208.
Domáld (*Maldorf*, *Küküllő* vm.) II. 302.
Dombóvány v. *Ligetfő*.
Domokosfalva (*Damakosfalva*, *Belsőszolnok* vm.) II. 52, 53.
Domoszló (*Kraszna* vm.) 668, 671. — II. 152.
 Don Kata (Nagy Balázsne) II. 181. ~ Pál de Gyulafehérvár II. 182.
 Donáth György de Telek, háromszéki kapitány II. 312, 384.
Donau v. *Duna*.
Donnersmarkti Henkel Lázár.
Dorog 91.
 Dósa de Szövérd: György II. 191. ~ Mihály II. 191. ~ Tamás Kraszna vm. alispán 589.
 Doscha Tamás 151.
Drabanten v. **Darabontok**.
 Drága Miklós esküdt in Szoros II. 153.
 Drágai Marian esküdt II. 196. ~ Simon bíró II. 196.
Dragonyosok II. 507, 647, 670, 689, 690.
Dráva folyó 235.
 Draveczy János Zemplén vm. alispán 82.

- Drehorowski János Tamás prezmisli kapitány II. 549, 550.
Dresden (Drezda) 575.
Drosendorfi Molart János.
 Drugeth Bálint de Homonna: 176. — II. 233, 235, 239, 534, 551, 557, 592, 734—736, 738. ~ Bálintné v. Rákóczy Erzsébet. ~ György II. 568. ~ István Ung vm. főispán 176. — II. 239. ~ László 176.
Dúlfalva (Máramaros vm.) II. 474.
 Duma István, János de Tinkova II. 187.
Dumbravicza (Hunyad vm.) — II. 166.
 Dumler 530.
Duna (Danubio, Danubius, Donau) 6, 9, 10, 11, 51, 287, 481, 669, 722. — II. 8, 22, 24, 29, 56, 68, 100, 104, 109, 113, 122, 134, 136, 313, 337, 426, 466, 482, 486, 492, 664, 676, 678, 687, 733, 735, 746, 747.
Dunáninnyi főkapitány: Thurzó György. ~ *részek (Partes Cis-Danubianales)* II. 343.
Dunántuli főkapitány: Pálffy Miklós.
 Duodo Péter prágai velencei követ 347, 364, 369, 462, 509, 541, 542, 569, 571, 634, 636, 648, 674, 675, 727, 736. — II. 48, 62, 90, 100, 101.
 Duskás István debreczeni főbiró 60, 91, 127, 135.
Dutka (Tuthki) II. 588.
 Dücker Kristóf lovas kapitány 51, 57, 71, 131, 136, 157, 160, 162, 173, 176—178, 182, 185, 195, 196, 232, 256, 303, 308, 310, 313, 339, 346, 355, 357, 370.
 Ębeni Kata (Szilvási Istvánné) II. 181, 214. ~ Miklós 590.
Eberau II. 692.
Ebesfalva (Küküllő vm.) II. 203, 294.
 Ebraim v. Ibrahim.
Ebraitstorfi l. Beck Joachim.
 Eckh Kristóf, Freiherr, kamarás II. 675.
Ecsed 563. ~ i Báthory család.
Ecsellő (Tetschlin) II. 299.
Edelény II. 528, 532, 543, 759. ~ i csata II. 544.
Eger (Agría, Erlau) 7, 44, 54—57, 85, 88, 90, 92, 94, 96, 140, 147, 167, 177, 180, 181, 210, 217, 218, 235, 237—239, 245, 299, 322, 378, 379, 384, 399, 402, 530, 598, 617, 618, 636, 722. — II. 134, 326, 498, 513, 543, 569. ~ i basa 54. Bektes. ~ i kanonok: Undó Márton. ~ i káptalan 339, 373. ~ i püspök: Szuhay István.
Egerbegy (Torda vm.) 668, 671.
Egeres (Egheres) 644, 645, 647—650, 719, 720, 721. — II. 413.
Egregy (Doboka vm.) 668, 671.
Egrestő v. Kis-Egrestő. ~ i Darlaczi Ferencz.
 Einighofer János, kapitány II. 692.
Eisenstadt v. Kismarton.
 Elbel II. 236.
Eléd (Udvarhely-szék) II. 204.
 Elekesi Kristóf de Elekes II. 338.
Elemba (Helemba) szigete 289.
 Élésmester: Faigel, Varsodi.
Ellwangen II. 209. ~ i prépost; Hausen.
 Emerigo v. Imre.
 Empier de, v. Dampier.
Encs (Doboka vm.) II. 204.
 Engelbert, kapitány II. 705.

Engetter v. Enyedi.

Enyed v. Nagyenyed. ~ i Szabó család.

Enyedi György szebeni esküdt-polgár II. 188. ~ (Engetter) Lukács szebeni polgármester 600, 601. — II. 53, 54, 188. 305.

Enying 598. ~ i Török Bálint. Eördögh Boldizsár 376. — II. 13. Eörmény Péter v. Gregorovicz Péter.

Eösküllő v. Esküllő.

Eötvös András 664.

Eperjes 151. — II. 517, 535, 536 — 556, 558, 561, 563, 566, 567, 569, 570—572, 574—585, 587 — 599, 604—611, 613—617, 619, 620, 625, 627, 628, 631—637, 639, 641, 643—645, 652, 664, 689, 773. ~ i kastély (Békés vm.) II. 12. ~ i postamester: Söldner György.

Equites Silesiaci v. Széziai lovaság.

Ér folyó 111, 117.

Eradonyi (Eradonius) Péter de Torda, sókamarási II. 370, 396, 423. Felesége: Hunyadi Borbála.

Erasso Domenico, de II. 470.

Erdélyi ágyúk 579. ~ bányászat II. 160, 164, 179, 278, 363, 366, 436, 475, 476, 514. ~ egyezség II. 11, 25, 27, 31, 32. ~ evangélikus egyház II. 47, 63. ~ evangélikus papság II. 63, 406, 407. ~ fejedelmek: Báthory András, István, Zsigmond. ~ fiskális levéltár II. 514. ~ fiskus II. 190. ~ főkapitány: Cháky István, Kornis Boldizsár. ~ hadak 494, 565, 569, 597, 646, 683. — II. 29, 207. ~

hadizászlók 575. ~ kanczellárok: Bogáthi Miklós, Naprági, Sennyei. ~ kereskedők II. 141. ~ követek 421, 437, 442, 444, 451, 453, 455, 460, 489, 490, 499, 500, 555, 558, 559. ~ lovasok II. 76. ~ Múzeum Egyesület második vándorgyűlése emlékkönyve (Kolozsvár, 1907.) 414. ~ Múzeum Egyetl Év-könyvei II. 303. ~ nemesek 402, 408, 411, 413, 434, 461, 480, 494, 497, 588, 593, 597, 600, 696, 697, 727. — II. 13, 36, 37, 71, 74, 102, 110, 143, 144—146, 151, 159, 173, 222, 224, 227, 262, 263, 265, 276, 278, 279, 292, 293, 295, 304, 312, 317, 339, 340, 367, 380, 440. ~ Nemzeti Múzeum levéltára 732. II. 380. nuntius: Malaspina Germanico. ~ országgyűlések 482, 484—486. ~ országgyűlési emlékek 160, 311, 314, 329, 451, 457, 463, 536, 583, 686. ~ II. 77, 138, 150, 154, 157, 168, 291, 363, 367, 393, 429, 463. püspök: Naprági Demeter. ~ püspökség II. 183. ~ rendek 304, 409, 412, 414, 415, 419, 422, 424—427, 430, 431, 436, 444, 450, 451, 453—455, 457, 460—463, 470, 474, 476, 478, 480, 487, 493, 498, 500, 501, 503—505, 515, 529, 531, 543, 547, 576, 585, 604, 606, 607, 739, 740. — II. 35, 45, 80, 105, 125, 142, 144—148, 150, 151, 154—163, 183, 184, 189, 291, 292, 347, 359, 383, 384, 396, 413, 428. ~ Részek (Partium regni Hungariae) 230. ~ szorosok (Siebenbü-

- gische Pässe) 312. ~ tanácsurak 457, 477, 478, 482, 484, 494. — II. 110. ~ Történelmi Adatok 175, 198, 237, 259, 299. II. 170, 213. ~ ügyek (Res Transylvanicae) 229, 448, 456, 463, 480, 505, 510, 511, 560, 570, 595, 596, 622, 623, 638, 676, 679, 681, 708, 739, 743. — II. 85, 103, 127, 248, 252.
- Erdélyi de Somkerék: István I. 151, 265. ~ Miklós I. 151.
- Erdélyiek (Transylvani) 84, 107 — 109, 112, 124, 127, 216, 241, 255, 262, 274, 318, 411, 413, 414, 425, 428, 429, 437, 445, 462, 475, 476, 483, 493, 496, 505, 507, 509, 510, 516 — 519, 527, 531, 541, 550, 552, 557, 559, 564, 565, 567, 571, 573, 579, 584, 586, 597, 598, 605, 606, 631, 632, 641, 646, 668, 669, 678, 707, 711, 716, 722, 723, 727, 731, 733, 736, 744. — II. 2, 3, 21, 23, 48, 49, 51, 75, 80, 82, 84, 91, 92, 99, 101, 107 — 110, 114, 122, 134—137, 200, 228, 233, 246, 249, 271, 274, 276, 282, 286, 325, 328, 338, 361, 371, 372, 419, 420, 427, 474, 499.
- Erdélyország (Erdély, Siebenbürgen, Transilvania) 33, 35—38, 40, 43, 64, 74, 77, 83, 95, 97, 101, 103, 113, 140, 141, 156, 166, 179, 185, 188—193, 196, 198, 199, 200, 203, 216, 217, 219, 220—225, 228, 231 — 233, 235—238, 242, 243, 249, 250, 253—255, 257, 258, 261, 264, 267, 283, 300—302, 304, 305, 309, 311, 312, 316—318, 325, 330, 331, 335, 348, 349, 353, 354, 357, 359, 361, 362, 364, 372, 383, 390, 394, 402, 405, 407, 410, 415, 416, 418—420, 425—429, 433, 436—438, 441—448, 450—454, 457, 458, 460, 462—465, 467, 469—471, 474, 478—482, 484—486, 488—491, 493, 494, 498, 500, 501, 504, 506—510, 516, 518, 526, 529, 531—533, 538, 545—547, 549, 551, 559, 562, 565, 568, 573, 575, 576, 579, 580, 582, 583, 585, 588, 591, 596—599, 600, 602, 606, 614—617, 620, 622, 625, 628, 630, 631, 634—636, 638, 640—643, 646, 647, 650, 654, 655, 658, 660, 665—668, 672, 677, 678, 680, 683—686, 690, 693, 695, 698, 701, 706—708, 711—714, 716—720, 722, 723, 727, 728, 730, 732—734, 738, 739, 743, 744. — II. 13, 15, 19, 22, 26, 28 — 30, 35, 43, 49, 50, 52, 62, 63, 68—72, 74, 75, 79, 80, 84—90, 94, 97, 99, 100, 107, 108, 110, 111, 115, 116, 118, 125—129, 132—137, 139, 141, 143—145, 147, 153—155, 162—164, 171, 173—177, 183—185, 188, 189, 194, 195, 203, 205, 209, 211, 212, 217, 219, 220, 223, 226, 229, 231, 233—235, 240—243, 247, 249, 250—252, 254, 256, 257, 260 — 264, 267, 269, 271, 273, 275—277, 279, 281—285, 287, 290, 291, 294, 296, 297, 300 — 302, 304, 305, 308—311, 313—316, 318, 320, 322, 324 — 328, 330, 332—334, 337, 339, 340, 341, 343, 347, 349, 350, 357, 359—364, 366—368, 370, 373—376, 381, 382 385, 386, 388, 392, 393, 396—

- 399, 401, 404—406, 411, 419, 421, 423, 429—432, 434, 435, 440, 442—444, 446, 448, 449, 451, 454—456, 458, 460, 462, 464, 466, 467, 469—471, 474, 475, 481, 498, 500, 511, 513, 515, 516, 518, 519, 522, 530, 539, 552, 572, 580, 592, 595, 598, 599, 602, 608, 615, 618, 629, 638, 640, 644, 672, 720, 748, 749, 753, 754, 766, 768, 770, 771, 783, 787, 788, 791, 794, 797, 798, 801, 802—808.
- Erdeős János de Torda 667, 672.
- Erdődi Pálffy Miklós.
- Erlau v. Eger.
- Ernő főherczeg 2.
- Ernye (*Küküllő vm.*) II. 203.
- Érsekek: Rangone, Spinelli.
- Érsekújvár (*Neuhäusel, Oivar, Vyuar*) II. 483—487, 505, 565, 655, 660, 669, 686—688, 714, 716, 726—729, 731—736, 738, 752.
- Érsemjén (*Semjén*) 104, 105.
- Erzsébet, magyar királyné II. 762.
- Esküdtek: Bede, Bencze, Birtalan, Borsos, Debrenthi, Demjén Gergely, Derre, Drága, Drágai, Enyedi, Fekete Gergely, Ferencz János, Ferkit, Filep, Gál, Gáthi, Geöczy, Gerle, Kopácsi, Lőrincz Péter, Lutsch Máté, Miklós Pál, More Jakab és János, Nagy Gál, Roszul, Szabó Márton, Szarvadi, Veres András.
- Esseg v. *Eszék*.
- Este Cesare di, modenai herczeg 26, 32, 35, 37, 159, 333. — II. 466.
- Eszék* (*Esseg, Essichio*) 228. — II. 262.
- Esztergom* (*Gran, Strigonia*) 33, 150, 218, 222, 242, 250—252, 255, 257, 261, 263, 282, 285, 287—291, 296, 306, 307, 438, 690, 743. — II. 22, 42, 484—507, 509, 511—517, 520—523, 532, 549, 554, 607, 629, 658, 683, 686—688, 712—714, 721, 726—734, 737, 739, 744, 750, 770. ~ i érseki jószágok II. 496. ~ i kanonokok II. 713.
- Etfalvi Gyujtó Miklós*.
- Ethingen v. Öttingen
- Exercitus Polonicus v. Lengyel hadak.
- Ezredesek: Althan, Breuner, Concini, Dampierre, Hofkirchen János, Kollonitsch Ferdinánd és Seifried, Mörsberg, Pezzen János és Joachim, Rheingraf, Salm Miksa, Schemberg, Starhemberg, Trauttmansdorf, Wratislaw. — Alezredesek: Goltz, Hagen, Schneckenhausen.
- Fabó András: Magyar és erdélyországi mind a két vallású evangélikusok okmánytára II. 65.
- Faigel (Feigel) Czirják élesmester 211, 347. — II. 548, 567.
- Falusi bírák: Bartha, Beős, Beczck, Borzás, Csalján, Ferencz Mihály, Fodor, Koncz, Mihályi, Nagy Bálint, Szeles, Vincze.
- Farkas György lippai kapitány 594.
- Farkasmező* (*Doboka vm.*) 671.
- Farnese Ranuccio parmai herczeg (duca di Parma e Piacenza) I, 18, 19, 20, 22—25, 28, 30, 32, 33, 40, 41, 116, 141, 165, 220, 221, 353, 354.

- 375, 473, 649. — II. 468, 471, 499, 609, 610, 648, 683, 770.
Farnosi Gyczy György.
Fátra-hegység II. 747.
 Fáy István felsőmagyarországi hadbíró 404. — II. 789.
Feide II. 281.
 Feigel v. Faigel.
 Fejedelemasszony : Mária Christierna.
 Fejedelmek : Báthory András, István, Zsigmond.
 Fejér Judith (Garázda Jánosné, Szél Istvánné) II. 33.
Fejér vm. v. Alsófehérv vm.
Fejérd II. 385.
 Fejérdi István de Alsó Jára II. 181.
Fejérvár v. Gyulafehérvár.
 Fejérvári (Albensis) István kancelláriai jegyző 672, 726. — II. 26, 195. ~ (Albailius) Pál kancelláriai jegyző 667, 672. — II. 153, 197, 808.
Fekete-Báthor 698.
 Fekete Gergely esküdt II. 196. ~ János de Gyalu, udvarbíró II. 69, 125, 126, 205. ~ Máté II. 73.
Feketehalom II. 263, 803.
Felenyed (Alsófehérv vm.) II. 379.
Felső-Balázsfalva II. 106.
Felsőbánya (Feölseő Bania) 514. — II. 352.
Felsőfügöd II. 379.
Felső-Jára (Torda vm.) II. 181, 190, 197, 215, 339. ~ i Gyulai család.
*Felső-Magyarország (Ober-Ungarn, Ungaria Superiore) 7, 83, 94, 154, 158—160, 166, 171, 176, 186, 188, 199, 206, 213, 215, 217—219, 221—223, 226, 265, 267, 270, 274, 278, 280, 285, 287, 288, 309, 315, 318, 327, 333, 347, 350, 376, 387, 389, 393, 400, 404, 420, 435, 451, 453, 457, 470, 480, 485, 491, 512, 513, 517, 549, 559, 599, 616, 618, 635, 644—647, 652, 663, 665, 688, 724, 727, 743. — II. 21, 24, 51, 86, 97, 109, 134—136, 141, 143, 144, 155, 156, 177, 226, 237, 239, 253, 254, 274, 279, 280, 283, 284, 289, 297, 298, 311, 313, 347, 366, 411, 430, 431, 437, 441, 443, 453, 464, 466, 471, 474, 476, 492, 510, 514—518, 520, 524, 533, 536, 539, 541, 542, 545, 549, 564, 565, 577, 579, 585, 586, 595, 596, 599, 602, 607, 612, 619, 623, 624, 626, 629, 633—636, 675, 720, 721, 736, 746, 747, 749, 750, 758, 770, 773, 783, 790. ~ i fizetőmester : Ganz József, Schatko Ádám, Underholzer János; hadak (Oberhungerisches Volk) 195, 198, 222, 256, 283—286, 290, 316, 346, 370, 442, 456. — II. 207, 685. ~ i hadbíró : Fáy István. ~ i hadiépitőmester : Wiener. ~ i kapitány : Barbiano Belgioioso, Gonzaga Ferrante. ~ i mustramester : Lassota Erik. ~ i nemesek II. 555, 557, 610, 612, 613.; rendek 209, 214, 517. — II. 546, 558, 581. ~ i vármegyék 172, 226, 229, 230, 239.
Felső-Meszes (Belényes t.) II. 66.
Felső-Poyen (Belényes t.) II. 41.
Felsőróna (Máramaros vm.) II. 474.
Felső-Szederjes (Alsófehérv vm.) II. 302.
*Felső-Szopor (Középszolnok vm.) 668, 671. II. 152.**

- Felső-Torja II.* 312. ~ i Apor Sándor.
- Feny Literatus Péter II. 58.
- Feöldszin (Alsófehér vm.)* 642.
- Feölseő Bania v. Felsőbánya.*
- Ferdinánd I. császár- király II. 154, 766, 768. ~ I. toszkánai nagyherczeg 518. ~ II. tiroli főherczeg 1. ~ főherczeg 196. — II. 690—692, 696—698, 701, 705, 706, 710.
- Fère, La (Fera)* 11.
- Ferencz II. francia király II. 764.
- Ferencz András II. 181. ~ János esküdt II. 152. ~ Mihály bíró II. 152.
- Ferenczrendi barátok Csíkban II. 68.**
- Ferkit Demeter esküdt in Kelencze II. 152.
- Ferrante, Signore v. Rossi Ferdinánd.
- Ferreri Giovanni Francesco vercelli püspök, prágai nuntius (M^r di Vercelli) II. 422, 472, 491, 504, 574, 599, 600, 603, 616, 696—698, 701, 707, 748, 750, 769, 777, 778, 780.
- Fiandra v. Flandria.*
- Ficsor (Fichior) Péter de Görvény, várnagy 579, 580. — II. 52, 381.
- Filei* Fosztó Imre.
- Filek v. Fülek.*
- Filep (Philep) Demeter in Keöd esküdt II. 152.
- Fillérmester, birodalmi: Geizkoffler.
- Filstich Péter de Kolozsvár, aranybevéltő II. 180, 796 (1601).
- Finale, marchese di 3.
- Finta Márton de Gyalu II. 201.
- Fiota János a csiki vashámor prefektusa II. 68.
- Fivenze 13—15, 439.* ~ i állami Medici-levéltár 733, 736. — II. 3.
- Fizetőmester:** Ganz, Reichel, Rhorer, Schatko, Underholzer.
- Flandria (Fiandra)* 21, 23, 26, 33, 34, 36, 223, 409, 650. — II. 72, 127, 193, 201, 202, 760, 773.
- Flans v. Pflanz.
- Floka János II. 165. ~ Péter II. 165, 187.
- Florica (Mihály havasalföldi vajda leánya) 419, 442.
- Florio Cesare prágai modenai követ 26, 32, 37, 333, 412, 549, 632. — II. 466, 515, 679, 680, 685, 750.
- Focide v. Phokis.*
- Fodinae Sekienses v. Széki sóbányák.**
- Fodor Gergely bíró in Sülelmed II. 152. ~ Pál v. Rákosi Pál.
- Fodorháza II. 385.*
- Fogaras* 414, 416, 419—421, 425, 475, 493, 502, 505—507, 585, 594, 596, 603, 689, 713, 719—721, 736, 737, 740, — II. 9, 21, 23, 29, 43, 48—50, 72, 95, 104—106, 110, 149, 175, 184, 204, 292, 322, 354, 375, 415, 418, 419, 602. ~ i kapitány: Kemény János. ~ i udvarbíró: Oláh András. ~ város levéltára II. 416.
- Főherczegek:** Albert, I. Ferdinánd, Mátyás, Miksa.
- Főherczegnő:** Mária.
- Főispánok:** Drugeth István, Gyerófi, Haller, Nyári, Pogány Péter, Rákóczy Zsig-

- mond, Szentpáli, Thurzó,
Zrinyi Miklós.
- Fölső-Fenyves* 459.
- Forchlenstein v. Fraknó.*
- Forgách-család levéltára** Buda-
pesten 580. ~ huszárok 88,
337, 339.
- Forgach Zsigmond, Gyimesi
103, 107, 111, 114, 117, 214,
227, 249, 250, 263, 296, 308,
311, 312, 314, 358. — II. 628,
633, 635, 708, 717. ~né 390.
- Forrófalva* II. 28.
- Fossato, kapitány II. 699.
- Főstrázsamester**: Hohenlohe.
- Fosztó Imre de File II. 378.
- Fraknó (Forchlenstein)* II. 680,
692.
- Francesi v. Francziák.
- Francia hadak** 9, 14, 159, 361,
662. ~ királyok: II. Ferencz,
IV. Henrik, IX. Károly, XI.
Lajos. ~ orvos Kassán 383.
- Francziák (Francesi)** 366, 378.
— II. 744, 745, 765, 768.
- Franciaország (Francia)* 30, 75,
364, 369, — II. 756, 764.
- Frankfurt* 381. ~ i l. Khrnaster
György.
- Frauendorf v. Asszonyfalva.*
- Freistadt (Freistädte)* II. 649,
650, 652—654.
- Friedau* Székely Mihály.
- Friedrich Muster-Schreiber 678.
- Frigyes III. császár II. 762.
- Frika János de Jára 667, 672.
— II. 181, 214.
- Frink Lupa in Kisbánya II. 181.
- Fronmüller Kristóf zászlós 236,
353.
- Fülek (Filek)* 90, 131, 142, 148,
181, 184, 195, 199, 201, 208,
263, 280, 282, 285, 287—290,
292, 293, 295, 298, 299, 302,
355, 358, 379, 472, 473, 486,
522. — II. 75, 86, 117, 118,
564, 565, 569, 611, 614, 617,
619, 625, 626, 628. ~ i kapi-
tány: Thanhauzen Honorius.
Fületek II. 301.
- Fülöp II. spanyol király 42,
686, 713. — II. 756, 760, ~
III. 193, 201, 687, 696, 744,
745, 768, 803, 804.
- Fúzi Ferencz de Besenyő II.
169. ~ János II. 168.
- Gadozzi Emerico 361.
- Gainar (Gainayre)* II. 299.
- Gajdó Tamás primipilus II. 388.
- Gál Imre esküdt in Kémer II.
153.
- Galánta (Pozsony vm.)* II. 486.
- Gálfalva (Küküllő vm.)* II. 203.
- Gallo Cesare II. 493, 498, 711,
727, 732.
- Gálospéter* II. 33.
- Galponya (Doboka vm.)* 671.
- Gálteői de Gáltó: Ferencz II.
181. ~ Mihály II. 128, 181.
- Gámán de Kalova: György II.
165, 166, 187, 188. ~ Miklós
II. 165, 166.
- Gambacorta II. 717.
- Ganz József felsőmagyarországi
fizetómester II. 311, 340.
- Garai János 336. ~ Tamás 338.
- Garázda Anna II. 33. ~ János
II. 34. ~ Jánosné v. Fejér
Judith.
- Garozzolo v. Goroszló.*
- Gáspár János de Szövérd II. 208.
- Gáthi György esküdt II. 152.
- Gávai Miklós II. 7, 16. ~ Mik-
lósné v. Cséffey Ilona.
- Geizkoffler Zakariás birodalmi
fillérmester 135, 138, 162,
227, 382, 658. — II. 726.
- Gelbröcktrabanten v. Darabon-
tok, sárgakabátosok.**

- Gellerth István de Szováta
608. — II. 26.
- Gellyén v. Bogner.
- Gelsei (Literatus) György deák
de Várad, udvarbíró II. 13, 18
—20, 25—28, 30—33, 41, 58.
- Gémfalva* II. 27.
- Gencsi János II. 153.
- Gendi Tamás 339, 346.
- Geneő v. Borosjenő*
- Generális : Auersperg.
- Genga Fábián, Flaminius, Si-
mon II. 343, 344.
- Gent kapitány II. 74.
- Geőczy Gáspár esküdt in Som-
bor II. 196.
- Geonz v. Göncz.*
- Georeogh v. Szász.
- Georgendorf v. Györgyfalva.*
- Georgio v. Gyergyó.*
- Georgius Literatus v. Gelsei
György deák.
- Gevend (Torda vm.)* 668, 671.
- Géres (Kolozs vm.)* II. 401.
- Gergő v. Görgő.*
- Gerlah v. Szamosfuvár.*
- Gerle Péter esküdt II. 196.
- Germani v. Németek. ~ equites
v. Német lovasok. ~ milites v.
Német katonaság. ~ pedites v.
Német gyalogosok.
- Gerőfi János 669, 711.
- Gerőmonostori* Kemény László.
- Gersei* Pethő István.
- Gesäss v. Nagygezés.*
- Gföll (Ausztria)* II. 348.
- Ghimes (Nyitra vm.)* II. 708.
- Ghintz v. Göncz.*
- Gialu v. Gyalu vára.*
- Gianizzeri v. Janicsárok.
- Giavarino, Giaverino v. Győr.*
- Gibarti* Keserű család.
- Gienu v. Borosjenő.*
- Giorgi Paolo, Raguseo 354.
- Giorgin v. Görvény.*
- Giovanelli Pál ausztriai mino-
rita provinciális II. 467, 482,
483.
- Giróti (Belsőszolnok vm.)* II. 368.
~ i Thorma család.
- Giudei v. Zsidók.**
- Giula v. Gyula.*
- Giurgiu (Gyergyike)* II. 122.
- Giustiniani (Justiniani) Flami-
nio kapitány 568, 582, 583, 67 .
- Glauche* de, Rottwitz Meny-
hárt.
- Glemboka (Szörény vm.)* II. 166.
- Glesán Miklós de Mikefalva II.
191.
- Gnari Pál v. Nyári Pál.
- Gnód-kastély (Bihar vm.)* II. 46.
- Goltz Günther alezredes II. 618.
- Gonzaga Fabio mantovai her-
czeg 26. — II. 699, 700. ~
Ferrante felsőmagyarországi
kapitány 26, 497, 522, 533,
548—552, 555, 557, 560, 563,
564, 575, 581, 600, 610, 611,
645, 665, 743. — II. 42, 758.
~ Vincze mantovai herczeg
(Duca di Mantova et Mon-
ferrato) 13, 16, 17, 19, 21,
22, 25—27, 29—30, 31, 34,
41, 43, 148, 149, 215, 216,
446, 447. — II. 49, 50, 205,
337, 467, 468, 494, 513, 613,
653, 682, 699, 700.
- Gonzales Giovan II. 641.
- Goriczai* Barilowith Ferencz.
- Goritia v. Görz.*
- Goroszló (Garozzolo)* 573—575.
~ i csata 539, 574, 575, 578
—580, 595, 597, 615, 616.
- Gosztilla (Belsőszolnok vm.)* 742.
- Gosztonyi Pál II. 713.
- Gotzmeister Kálmán II. 45.
- Gömör vm.* 69, 179, 472, 473,
516. — II. 565, 594. ~ *vm*
község : Balogvára.

- Göncz (*Geoncz, Ghintz, Günz, Abauj* vm.) 174, 212, 386, 401, 402. — II. 534, 789.
- Gönczruszka (*Ruszka*) 515, 519 520.
- Göreg Mihály de Moldova II. 199. ~ Péter de Lugos, főbiró II. 50.
- Görgény (*Giorgin*) 420, 504, 580, 737. — II. 52, 219, 229, 359, 462. ~ i várnagy: Ficsor Péter.
- Görgő (*Gergo*) 385.
- Görögdi Medve András.
- Görz (*Goritia*) II. 710.
- Graecia II. 767.
- Gramer Mihály de Lócse, szücs II. 625.
- Gran v. *Esztergom*.
- Gransart 25—27, 29.
- Gran Turco, a szultánok olasz megszólítása.
- Graz II. 271, 697, 710. ~ i nuntius: Porzia Girolamo.
- Gregorovicz (*Armenus, Eörmény, Örmény*) Péter 458, 599, 680. — II. 16, 241, 314, 316, 322, 333, 400, 402, 410.
- Greizenstein II. 514.
- Griechisch Weissenburg v. *Belgrad*.
- Grimani Marino velencei doge 12.
- Grófok: Althan, Arrivabene, Barbiano, Caracciolo, Collalto, Dampierre, Isolano, Mansfeld, Ottingen, Rivara, Salm, San Secondo, Sulz, Torniello, Thurn, Zrinyi Miklós.
- Gross Michel v. *Nagymihály*.
- Gross Wardein v. *Nagyvárád*.
- Grünhofen kapitány II. 705.
- Guasto, marchese del II. 768.
- Guidi Ferencz prágai toszkánai követségi titkár 647, 648.
- Gumpoldskirchen II. 709.
- Guwaszád (*Belényes t.*) II. 32.
- Gurén (*Hunyad* vm.) II. 79.
- Güns v. *Köszeg*.
- Günz v. *Göncz*.
- Gyalakuta (*Marosszék*) II. 320. ~ i Lázár György.
- Gyalogos: Tascher.
- Gyalu (*Gialu*) vára 421, 441, 629, 635—637, 656, 689, 690, 696. — II. 17, 18, 21, 26, 49, 70, 105, 125, 126, 201. ~ őrsége II. 12. ~ i Finta Márton. ~ i lovashadnagy: Boér Pál. ~ i porkoláb: Csabai Menyhért. ~ i udvarbiró: Fekete János ~ i várkapitány: Szilvási János.
- Gyarmati de Sárd: Ferencz II. 61. — Gergely II. 61. ~ János II. 379. ~ Menyhért II. 531.
- Gyergyike v. *Giurgiu*.
- Gyergyó (*Georgio*) 661. ~ -szék II. 427.
- Gyerőfi János Kolozs vm. főispán 310.
- Gyimesi Forgách család.
- Győr (*Giavarino, Giaverino, Javarino*) 6—8, 11, 12, 33, 34, 36, 43, 253, 255, 668. — II. 24, 485, 493, 495, 502, 510, 515, 669, 673, 686, 698, 711, 712, 714, 715, 731, 772. ~ i várparancsnok: Ali pasa.
- Györgyfalva (*Georgendorf*) 720. II. 646.
- Györgytelke (*Kraszna* vm.) II. 153. ~ i bíró: Borzás Farkas; esküdt: More János.
- Győrsziget II. 734—736.
- Gyujtó Miklós de Etfalva II. 378.
- Gyujtókanóc (corda di archibugio, Zindstricke) 49, 50,

- 72, 174, 245—247. — II. 542, 594.
- Gyula (Giula)* 87, 686, 722, 731. — II. 109, 135, 257.
- Gyulai István 338. ~ de Felső Jára : János II. 190, 196, 214. ~ Jánosné v. Szilvási Erzsébet. ~ Pál II. 190, 214.
- Gyulafehérvár (Alba, Alba Julia, Fejérvár, Gyulafejérvár, Weissenburg)* 230, 231, 235, 236, 242, 244, 256, 259, 262, 305, 307, 310, 324, 328, 330, 342, 354, 399, 400, 403, 407, 413, 414, 439, 448, 449, 452—460, 462, 463, 465, 466, 468, 471, 473, 474, 478, 479, 483—487, 489, 493, 494, 580, 581, 587, 588, 592—596, 638, 696, 698, 699, 737. — II. 1, 3—5, 8, 35, 44, 55—57, 75, 88, 97, 103, 109, 111—121, 124, 125, 127—133, 138—142, 151—154, 158—160, 162—172, 174—180, 182—186, 194, 203, 211, 213, 217—220, 223, 224, 228, 229, 231—233, 243, 249, 257, 259, 260, 262, 263, 285, 295, 320—322, 332, 343, 352, 353, 381, 396, 414, 415, 530, 792, 793, 804, 807. ~ i Don Pál, Nagy Balázs, Szilágyi Mihály. ~ i jezsuita kollégium 587. II. 31, 60, 182, 423, 795. ~ országgyűlések 580. — II. 131, 142, 171, 179, 183. ~ i jezsuita prefektus : Káldi Márton. ~ i püspökség II. 177. ~ i udvar 463. ~ i udvarbíró : Budai¹ Ferencz, Krakker Stenczel.
- Gyulaffi de Rátót : László 495, 573. — II. 152, 258. ~ Lesztár 536, 538, 539, 543, 545, 546. — II. 317. ~ följegyzései 577. — II. 343.
- Gyczy György de Farnas II. 342. ~ Péter 68, 81, 84, 456, 495.
- Habil effendi II. 505.
- Haczkok v. Hátszeg.*
- Hadad vára* 331, 573.
- Hadbíró : Faigel, Fáy.
- Hadiépítészeti fizetőmester : Attemshamer.
- Hadiépítő-mester : Porta, Wiener.
- Hadnagyk : Boér Pál, Nagy György, Székely Mihály, Widtmer. — Főhadnagy : Kretz.
- Hadtörténelmi Közlemények 503, 505, 625.
- Hadvezérek : Aldobrandini Gian Francesco, Borghese Ferencz, Burgau, Delfini, Malaspina, Nádasdy, Pernstein, Redern, Rusworm, Samaria, Schwarzenberg, Schwendi, Tschernembel.
- Hagen Henrik zászlós, majd alezredes 497, 505. ~ II. 673, 684.
- Haidones, Haiduken v. Hajduk.
- Haimb 439.
- Hajdu Bálint II. 458.
- Hajdu-vezér : Baba Novák, Csonka, Merza, Somodi. ~ -zavarok II. 602.
- Hajdúk (Ayduques, Aiduchi, Aiducchi, Haidones, Haiduken) 10, 13, 16, 45, 48—50, 62, 66, 71, 72, 81, 90, 91, 104, 109, 111, 237, 238, 361, 378, 391, 423, 484, 485, 513, 523, 548, 551, 553, 554, 558, 562, 563, 573, 594, 596, 616, 618, 627—632, 657, 659—661, 663,

- 669, 674, 675, 682, 690, 697, 706, 707, 712, 716, 722. — II. 21, 29, 75, 87, 92, 99, 100, 107, 109, 123, 124, 202, 232, 237, 240, 243, 251, 258, 264, 267, 270, 271, 325, 326, 334, 344, 363, 386, 399, 443, 444, 454, 469, 488, 490, 494, 510, 519, 520, 525, 527, 529, 531, 534, 538, 540, 551, 555, 556, 565, 567, 568, 576, 578, 581, 583, 584, 586, 593, 603, 605, 609, 611, 621, 627, 632, 656, 667, 747, 799.
- Hajósi Pál kolozsmonostori konventi requisitor II. 180, 213.
- Haller Gábor de Hallerkő, Küküllő vm főispán 408, 444, 588, 628, 661, 679, 730. — II. 97, 103, 120, 139, 351, 360 530.
- Hallerkői* Haller család.
- Halmágy* 463.
- Halmai Gábor 180.
- Hammersdorf v. Szentterzsébet*.
- Hamvai (Hommai) György II. 371 — Felesége: Kamuthy Borbála.
- Handorf (Küküllő vm.)* II. 203.
- Hann Matthes 245, 246.
- Hannosócz* II. 604, 606.
- Harangláb (Küküllő vm.)* II. 203.
- Haranglábi Miklós de Désfalva II. 191.
- Harinnai Miklós 669, 711. — II. 380.
- Harisnya II. 588.
- Harkó János de Vaja II. 191.
- Harlem (Arlem)* II. 760.
- Harminczados: Ajtoni, Bohus, Búza.
- Háromszék* 431. ~ i kapitány: Donáth György.
- Hartenberg Gáspár de Kővár, kapitány II. 452.
- Harversdorf v. Hortobágyfalva*.
- Hasszán Assan) budai basa 275. — II. 767. ~ nagyvezér II. 67, 85, 86, 88.
- Határ (Bihar vm.)* II. 46.
- Hátszeg (Hacszok)* II. 114.
- Hatvan (Atvan)* II. 326, 496, 499, 503, 767.
- Hausen regensburgi püspök, ellwangeni prépost II. 209.
- Havasalfölde (Havaselfölde, Valachia, Walaquia, Wallachei)* 89, 199, 238, 241, 317, 420, 424, 425, 427—430, 436—438, 440—444, 447, 449, 463, 471, 489, 504, 556, 579, 585, 588, 594, 596, 599, 619, 620, 622, 627, 640, 661, 669, 673, 677, 682, 684, 689, 691, 700, 712, 716, 727, 733, 736. — II. 24, 28, 43, 54, 55, 68, 75, 76, 89, 93, 99, 101, 104, 105, 107—109, 111, 112, 124, 139, 141, 163, 164, 184, 202, 216, 219, 223, 241, 257, 260, 264, 270, 272, 289, 319, 321, 328, 333, 347, 353, 355, 372, 400, 408, 413, 422, 426, 433, 440, 441, 451, 452, 460, 515, 519, 603, 767, 768, 801.
- Havasalföldi* boér: Radul Kulcsár, Sztojka; követ: Stroia Busesti; vajda: Czerczel Péter, Mihály, Radul Michnea, Simeon; vajdai titkár: Nápolyi Péter. ~ boérok 560, 588. — II. 93, 319, 333, 334, 433. ~ hadak II. 21. ~ követek (Wallachische Gesandte) 195, 198, 201, 258, 265, 282—284, 326, 328, 333, 341, 348, 384, 407, 410, 416, 418, 425, 471, 677, 691. — II. 42, 247, 251, 289, 294, 319, 322, 333, 403. ~ vajda-lány: Florika. ~ ek

- 594, 619, 620, 630, 674, 694, 700, 712, 738. — II. 43, 77, 87, 88, 92, 99, 372, 515.
- Hecze (Abauj vm.)* II. 579.
- Heidenreich 247.
- Helemba v. Elemba.*
- Heltai Gáspár II. 206.
- Henczida* 115.
- Henelich kapitány II. 23.
- Henkel Lázár von Donnersmarkt bécsi bankár 39. — II. 123, 220, 237, 247, 288, 289, 348, 349, 404, 642.
- Henrik IV. francia király 75.
- Henter Benedek de Szentiván II. 401. ~ Mihály de Bodok II. 60.
- Heranth Kristóf de Nagyváth II. 593.
- Herberstein Zsigmond, Freiherr 481, 489, 491. — II. 489, 507, 602.
- Herbuldowski kapitány II. 787.
- Herczegek**: Alba, Condé, Este, Farnese, I. Ferdinánd, Gonzaga, Mercoeur, Ostrogski, Pernone. **Herczegnök**: Aldobrandini.
- Hering-hal II. 178.
- Hermannstadt v. Nagyszeben.*
- Herrgott Lénárd kapitány 286. — II. 495.
- Hertelius János II. 356. — Felesége II. 356.
- Hesdái Erzsébet (Buza Pálné, Kemény Lászlóné) II. 119, 181, 182.
- Hetési* Pethe László.
- Heves vm.* 300.
- Hévíz* II. 300.
- Hidalmás (Doboka vm.)* II. 440.
- Hidalmási Márton II. 378.
- Hideghút* II. 300.
- Hidegvíz (Kaltwasser)* II. 299.
- Hidvég* II. 312.
- Hieremia v. Jeremiás.
- Hieronimus Vistier 735.
- Hirsa* 442.
- Hirscher Bálint de Brassó, bíró II. 309.
- Hispanicus, exercitus v. Spanyol had.
- Hódossy Miklós 667, 673. — II. 152.
- Hofkammer v. Prágai császári udvari kamara.
- Hofkirchen György András, Freiherr II. 508. ~ János Ádám báró, ezredes 448—550, 569, 659, 661, 681, 684, 687. — II. 186, 286, 438, 584, 602, 605, 698. ~ -ezred II. 558, 618, 712.
- Hofkriegsrath v. Bécsi udvari haditanács.
- Hoffman György de Szepes, kamarai tanácsos II. 277, 281, 288, 304, 318, 331, 332, 341, 358—360, 367, 371, 403, 404, 442, 456, 462, 602, 603.
- Hohenlohe György Frigyes gróf főstrázsamester (conte di Hollach, Olac) II. 487, 489, 495, 500, 536, 563, 568, 606, 611, 614, 618, 619, 626—628, 630, 631, 638, 639, 651, 673, 676, 678, 684, 690.
- Holdvilág* II. 408.
- Hollach, conte v. Hohenlohe.
- Hollandok (Olandesi)** II. 760.
- Hommai v. Hamvai.
- Homonna* II. 615. ~ i Drugeth család.
- Homoródszentpál (Udvarhelyszék)* II. 300, 306, 320. ~ i Kornis család.
- Honesdorf v. Szentervsébet.*
- Hont vm.* 184.
- Horgas-utca (Sárdon) II. 61, 62.

- Hortobágyfalva (Harversdorf) II.*
299.
- Horvát András de Lóna II.
400. ~ Bartakovith János
183. ~ György 371. ~ István
de Dicsőszentmárton II. 378.
~ János II. 78. ~ János de
Kis Petri 667, 673. — II.
102, 131. ~ Petritewith Já-
nos de Széplak II. 191, 378.
~ László de Lomnicza Szepes
vm. alispán II. 593. ~ Mátyás
de Vaja II. 191. ~ Mátyásné
v. Sztankvith Dorottya. ~
Péter de Keserű 611. ~ Simon
v. Lódi Simon.
- Horvátország (Croatia) II.* 758,
766, 767.
- Hosszú (Hozzu) János II. 65.
Hosszuasai Erzsébet (Kolozs-
vári Literatus Mihályné) II.
181. ~ Ferencz II. 385.
- Hosszúmező (Máramaros vm.)*
II. 474.
- Hosszútelki László de Hosszú-
telek II. 128.
- Hosszúthóti László II. 782.
- Hozzu v. Hosszú.
- Hueber Ambrus kassai posta-
mester 359, 362, 363. ~
János tokaji postamester 83,
199, 201, 206.
- Huet (Hutter, Süveg) Albert
szebeni királybíró 629. — II.
360, 602.
- Hundsorf (Szepes vm.) II.* 593.
- Hungari v. Magyarok. ~ equites
v. Magyar lovasok. ~ milites
v. Magyar katonaság. ~ pe-
dites v. Magyar gyalogosok.
~ Proceres v. Magyar ren-
dek.
- Hungaria v. Magyarország.*
*Hungarisch Altenburg v. Ma-
gyaróvár.*
- Hungarische Kanzlei v. Magyar
kancellária.
- Hungern v. Magyarország.*
- Hunyad v. Vajdahunyad.* ~ vm.
463, 598. — II. 79, 166,
167, 270. ~ vm. rendei II.
114. ~ vm. alispán: Osztrovi
Miklós. ~ főszolgabíró: Rus-
sori János. ~ vm. község: Bács,
Boldogfalva, Bukova, Dum-
bravicza, Gurén, Kéménd,
Kernyesd, Kukyn, Malomviz,
Nándorfalu, Nuksor, Oncsok-
falva, Osztrovely, Pacsed,
Pestes, Polya, Szentpéter-
falva, Szuszány, Vajdahu-
nyad, Válya, Vámkereszt,
Vaskapu. ~ i Mihály deák.
- Hunyadi Borbála (Éradonyi Pé-
terné) II. 396, 423. ~ István
katona II. 168. ~ János II.
765, 766.
- Hundsorf* Székely Boldizsár.
- Hurmuzaki Eudoxiu: Documente
privitoare la istoria Români-
lor: 2, 21, 23, 26, 34, 77, 89,
161, 219, 232, 233, 255, 258,
265, 280, 300—302, 313, 320,
324, 325, 329, 347, 354, 379,
384, 387, 401, 402, 409, 414,
419, 420, 423—426, 429, 431,
433, 435—437, 441, 445, 448,
450, 452, 455, 461, 465—469,
471, 474, 482, 506, 507, 548,
554, 557, 562, 571, 573—575,
577, 578, 586—588, 591, 608,
620, 628, 633, 640, 654, 659,
661, 664, 722, 736, 738. —
II. 24, 73, 98, 101, 112, 127,
185, 232, 263, 289, 402, 461,
603, 638, 788.
- Huszár (Huzar) István 325, 342,
345, 346, 351, 355, 370, 376.
~ Mihály II. 181, 214. ~
Péter de Brenhida, lugosi és

- karánsebesi bán 325, 342, 345, 495. — II. 52, 59.
- Huszárok (Hussari, Huzarones Ossari) 62, 66, 109, 131, 210, 289, 308, 312—314, 336, 338, 346, 470, 477, 489, 495, 706. — II. 235, 239, 264, 712.
- Huszt (Hust)* 130, 134, 198, 199, 201, 210, 312, 321, 323—327, 330, 331, 333, 343, 349, 353, 357, 370, 374, 377, 383, 394, 406, 436, 553, 562, 607, 617, 657, 674, 690, 699, 703, 705, 712, 734, 738. — II. 4, 137, 250, 286—288, 315, 317, 344, 348, 360, 427, 434, 447, 451, 453, 455, 457, 464, 468, 474 —477, 480, 482, 514, 612, 616, 621, 623, 639, 719, 722, 748. ~ i kapitány: Jell Lénárd, Szabó Balázs.
- Hutter v. Huet.
- Huttin v. Chocim.*
- Huzar v. Huszár.
- Ibrahim (Ibraim, Ebraim) basa nagyvezér 253, 560, 585. — II. 20, 48.
- Ibrányi Ferencz 724.
- Iffiu Gergely II. 383.
- Igaz Gáspár de Várad II. 390.
- Iklód v. Nagyiklód.*
- Illésházy István gróf, nádor feljegyzései (Pest, 1863); 11, 563.
- Illyefalva (Illiaváros)* 431, 433, 436—438, 441, 443, 444, II. 411.
- Illyés János de Rava II. 208.
- Illyési János II. 19.
- Ilosva (Kraszna vm.)* 668, 671. II. 152.
- Ilosvai Benedek deák (Benedictus Literatus de Ilosva) 667, 673. — II. 153. ~ István 667, 673.
- Im Hof Károly II. 360, 367, 371, 403, 404, 421, 430, 431, 456, 602.
- Imecs Mihály kapitány II. 225.
- Imre (Emerigo) király II. 768.
- Imrefi János de Diószeg 203. — II. 96.
- Infanteria di Slesia v. Sléziai gyalogosok. ~ Italiana v. Olasz gyalogosok.
- Inghilterra v. Angolország.*
- Innsbruck (Insprugg, Oenipons)* 588. — II. 141, 142, 207, 210, 261, 272, 471, 513, 774. ~ i helytartósági levéltár 135.
- Innsprucker Lipót II. 4, 82.
- Ipoly folyó* 290.
- Irland* II. 756.
- Irsai Gábor II. 401.
- Isolano Giovanni Marco, conte 45, 141, 222. — II. 209.
- István király v. Báthory István.
- István Mátyás II. 181.
- Istanbul (Constantinopl, Konstanczinápoly, Konstantinápoly)* 494, 559. — II. 111, 381, 426, 512, 758.
- Italia v. Olaszország.*
- Itélőmester: Királyfalvi.
- Ivánfalva (Torda vm.)* II. 190, 197, 214, 215, 339. ~ i l. Demjén Opra, Lázár Péter, Tóth János.
- Iza (Máramaros vm.)* II. 474.
- Izabella királyné II. 146.
- Jacobinus János 664.
- Jacobus Literatus de Ajton v. Ajtoni Literatus Jakab. ~ de Barót v. Baróti Jakab.
- Jagenreiter (Jagen-Reiter) Wolff

- Ehrenreich főkapitány II. 484, 485, 505, 506.
- Jagenreiter-század II. 499.
- Jakab Elek: Kolozsvár története II. kötete 634.
- Jákótelke* II. 385.
- Janicsárok (Gianizzeri) 16, 17. — II. 259, 313, 495, 505, 592.
- Jankaffi Gáspár II. 330.
- Jankó János de Zalán II. 60.
- János deák kereskedő II. 127.
- János II. király II. 142. ~ Zsigmond II. 766.
- Jánosi György és Máté de Deméneháza, primipilusok II. 35.
- Jávai* Frika János.
- Járai Literatus Mihály de Kolozsvár, Kolozs vm. dézsma-szedő II. 120, 206.
- Jávapataka* II. 181.
- Jármy András II. 191.
- Jasi* (*Jászvásár*) 387, 414.
- Jaslowiecki Jeromos a Buczacz, kapitány 93, 151.
- Jászfalva* (*Szörény* vm.) II. 187, 188. ~ i Pribék László, Tuta István.
- Jászó* 472.
- Jászvásár* v. *Jasi*.
- Javarino* v. *Győr*.
- Jedlicska Pál: Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 285, 289.
- Jell (Yell) Lénárd huszti kapitány 57, 135, 694, 715, 722, 738. — II. 317, 429, 430, 462, 475, 802, (1602).
- Jeneo* v. *Borosjenő*.
- Jeremiás (Hieremia, Jeremia) Mogila moldvai vajda 324, 383, 384, 414, 426, 432, 450, 504, 506, 602, 603, 623. — II. 10, 41, 73, 77, 87, 89, 90, 91, 93, 99, 127, 134, 140, 141, 171, 189, 202, 327, 344, 399, 400, 426, 433, 441, 511, 515, 638, 800 (1602).
- Jernye* (*Sáros* vm.) II. 589.
- Jezernitzky János II. 420.
- Jézus-Társaság 734. — II. 140. ~ generálisa: Aquaviva.
- Jezsuita-páterek: Aquaviva, Carrillo, Káldi, Maiorius, Marietti.
- Jezsuiták II. 177, 271, 292.
- Joannes Literatus de Torda v. Tordai János deák.
- Jobbágy István és Pál de Túr 667, 672. — II. 339, 370.
- Jobbágyok: Benedek, Cimpul, Perke.
- Jó-Fata* (*Doboka* vm.) 742.
- Johann Maria v. Batistoni Giovanni Maria.
- Johannes Literatus de Kolozsvár v. Kolozsvári János deák. ~ de Vásárhely v. Vásárhelyi János deák.
- Jonkafalva* (*Belsőszolnok* vm.) 742.
- Jordan László 86.
- Jorga: *Studii si documente* II. 249, 250, 270, 433.
- Josephowicz Szaniszló II. 457.
- Jósika Ferencz de Tinkova II. 187.
- Jus ligatum II. 147.
- Justiniani v. Giustiniani.
- Kabos Pál de Apáthi, Doboka vm. alispán II. 169.
- Kacsó* (*Belsőszolnok* vm.) II. 7.
- Kádár József: *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája* 742. — II. 321.
- Kádas Ferencz II. 342.
- Kadizade Ali, budai basa II. 759.
- Kahlenberg* 5.

Kakas István de Zalánkemény
504, 533, 664.

Kakaslomnicza (Szepes vm.) II.
593.

Káldi Márton S. J. gyulafehér-
vári prefektus II. 182.

Káli Kun János.

Kállai Farkasné v. Apafi Erzsé-
bet.

Kálló (Calo) 53—59, 61, 64—68,
70, 71, 73, 76—79, 81, 88,
92, 96, 105, 106, 110, 112,
124, 127, 129, 131, 134, 135,
139, 140, 142, 164, 176, 177,
180, 185, 190, 198, 199, 201,
202, 245, 257, 355, 374, 376,
379. — II. 527, 528.

Kálmándy Mihály II. 384.

Kalmár Gáspár de Túr II. 345.

Kálna (Belsőszolnok vm.) 742. ~ i

Bornemisza család.

Kálnoki Bedő család.

Kálnoki János II. 384.

Kalovai Gámán család.

Kaltwasser v. *Hidegvíz*.

Kalugier (Belényes t.) 455. —
II. 172, 795.

Kamarai elnök: Breuner Sei-
fried. ~ tanácsos: Hoffman,
Petronella.

Kamarás v. *Vajdakamarás*.

Kamarások: Eckh, Sanct Iler.

Kamarássy Pálde Torda 667, 672.

Kamuthy de Szentlászló: Ba-
lázs II. 11, 12. 428. ~ Borbála
(Hamvai Györgyné) II. 371.
~ Farkas 7, 11. — II. 11,
12, 181, 428.

Kanczelláriai jegyzők: Almássi
Mihály, Balassa András, Ba-
lázsfai, Bibarczfalvi, Bölöni,
Brassai, Fejérvári, Kuttfőy,
Mezei, Óvári, Sárdi, Szigeti,
Szilvási András, Tasnádi,
Thoroczkaei András.

Kanizsa (Canischa) 41, 421,
471, 486, 523. — II. 493, 498.

Kanonok: Undó.

Kantafalva (Alsófehér vm.) II.
312.

Kapi de Kapi: András II. 240.

~ Ferenczné v. Ormányi

Ilona. ~ János, László, Mik-
lós, Sandrin, Zsigmond II.
240.

Kapitányok: Andreozzi, Arro-
nath, Bama la, Beaurieu,
Beck, Bedő, Bergmann, Bo-
boca, Bolet, Carsilius, Cav-
rioli, Chamgallardt, Codagin,
Comi, Copoli, Coppa, Cson-
grádi, Deumbler, Donáth,
Drehorowski, Dücker, Einig-
hofer, Engelbert, Farkas,
Fossato, Gent, Giustiniani,
Gonzaga, Grünhofen, Har-
tenberg, Hannelich, Her-
buldowski, Herrgott, Imecs,
Jaslowiecki, Kemény János,
Keörösy, Kereki, Kholham-
mer, Kiss János, Kollonitsch
Károly, Konarski, Konkoly,
Kossognia, Lang, Lehelir,
Leka Aga, Ley, Liedekerke
Ferdinánd, Lienhart, Luck,
Marchesi, Martino, Monte,
Mortagna, Naldi, Nyujtódi,
Peser, Pethe, Pettingen, Rác
Fülöp, Raieczyk, Rákóczy
Lajos, Rappach, Ribisch, Ri-
dolfi, Rosa, Rossi Ferdinánd,
Rottall, Rottwitz, Sassatello,
Schlieben, Schmied, Seidens-
dörfer, Seidlitz, Spagna, Stein-
berger, Steinecker, Szegedi
Márk, Teller, Tilly, Tregua,
Trotta, Tschung, Verlin, Vi-
mercato, Zetlitz. — **Főkapi-
tány:** Borbély, Csáky István,
Jagenreiter, Kornis Boldi-

- zsár, Nagy Demeter, Nyári, Pálffy, Török István, Thurzó.
 —Viczekapitány: More János, Stepan.
- Káplán (Caplan)* 504—506, 518.
- Kápolna (Küküllő vm.)* 642. ~
 ~ Szalánczi Gábor.
- Káposztás Szent Márton (Torda vm.)* II. 204.
- Káposztásszentmiklósi Pókai István.*
- Kaproncza (Caprainic)* II. 710.
- Kapronczai János* II. 34. ~
 Márton II. 42 3. ~ Tamás II. 7.
- Kara Jazigi (il Scrivano)* II. 286, 297, 313.
- Karánsebes (Caran Sebes)* 668.
 — II. 52, 165, 166, 187, 188, 212, 215, 306, 307, 317, 318, 326, 334, 340, 604. ~ i bán: Huszár Péter. ~ i Lázár Ferencz, Pobora Miklós, Pott Miklós, Vajda Miklós.
- Karasna v. Kraszna.*
- Karaszó (Carazzo, Bihar vm.)* II. 33.
- Karatnai Alia Farkas.*
- Karkó (Alsófehérv. vm.)* II. 423.
- Karlsbad* II. 769.
- Karol v. Nagy-Károly.*
- Károly-hegy, Esztergomban (Monte Carl)* II. 492.
- Károly V. császár* II. 537, 763, 764, 767, 768. ~ IX. francia király II. 764.
- Károlyi Boldizsár enyedi tisztartó* II. 338. ~ György 60. ~ Mihály II. 220. ~ Mihályné v. Perényi Erzsébet.
- Kárpátok* II. 92, 251.
- Karpona v. Korpona.*
- Kassa (Cascha, Caschau, Cassovia)* 41, 43, 44, 48, 50—52, 54, 55, 57, 58, 63—66, 68, 69, 72—75, 77, 80—86, 88, 89, 92—94, 100, 102, 103, 107—109, 112, 113, 115, 116, 118, 120, 122, 123, 126, 129—131, 133, 135—139, 142—145, 147, 148, 150, 152, 154, 155, 157, 159—164, 167, 171—176, 178, 180—182, 185—190, 192—214, 218, 226—239, 244—249, 251, 253, 254, 256—260, 262—265, 279—282, 286—289, 291—294, 296—304, 307, 308, 311, 317, 324, 333, 339, 353—364, 369—371, 373—396, 398, 438, 449, 471, 473, 474, 490, 491, 498, 500, 505, 512, 513, 521, 525, 548, 549, 552, 553, 562, 585, 600, 618, 637, 715, 733, 734. — II. 17, 24, 28, 93, 122, 123, 136, 238, 245, 284, 325, 328, 330, 343, 344, 395, 397, 399, 402, 403, 410, 432, 476, 517, 520, 521, 527—529, 531, 532, 534—536, 538, 540, 543, 544, 555, 559, 577, 578, 591, 592, 595, 596, 598, 601, 615, 656, 746 785—787. ~ város levéltára 187, 203. ~ tanácsa 187, 196, 203, 204, 317, 319, 338, 340, 342, 343, 352, 356, 380. — II. 531, 534. ~ i Királyház 373. ~ i köből II. 567. ~ i polgárok 525. ~ i Liebhardt Mihály. ~ i jegyző: Ardner Sebald. ~ i kapitány: Pethe László, kereskedő: Luchin János. ~ i levéltáros: Kemény Lajos. ~ i postamester: Hueber Ambrus. ~ i puskaporgyártó: Papp Henik. ~ i várnagy: KisLukács, Zadvai Miklós. ~ i városatyá: Wenzl Márton.
- Kaszás Márton in Magyarléta* II. 181.

- Káthai László 104, 370, 376, 380, 381. ~ Mihály 257. — II. 527, 578.
- Katona (Kolozs vm.) II. 204.*
- Katonai Mihály 342.
- Kaza kapitány 355.
- Kazi Geráj tatár kán 77, 152, 163, 399—401. — II. 87, 89, 92, 93, 95, 98—100, 106, 108, 177, 355, 374, 426, 727.
- Kázmér (Casmiro) lengyel király II. 762.
- Kásmarkt v. Késmárk.*
- Kecskés Ferencz de Nagydoba Középszolnok vm. szolgabíró 726.
- Keinsorger Magdalena 220.
- Kékes (Doboka vm.) 742.*
- Keleczel II. 385.*
- Kelemen Lajos tanár II. 130, 808.
- Kelemen VIII. pápa 20, 298, 303, 354, 402, 438, 686, 713. — II. 473, 516, 530, 585, 600, 622, 695.
- Kelencze (Középszolnok vm.) 668, 671. — II. 152. ~ i bíró: Csalyán Lukács. ~ i esküdt: Ferkit Demeter. ~ i l. Lónyai István.*
- Kéménd (Hunyad vm.) II. 438, ~ i Váradai János.*
- Kemény Boldizsár de Sándor II. 315. ~ János de Szentmiklós 667, 673. ~ János fogarasi kapitány II. 149. ~ József történetíró II. 381. ~ József gróf: Deutsche Fundgruben der Geschichte Siebenbürgens 601. ~ Lajos kassai levéltáros 373. ~ László de Gerómonostor II. 119. ~ Lászlóné v. Hesdái Erzsébet.
- Kémer (Kvaszna vm.) 668, 671. — II. 152, 153. ~ i bíró:*
- Bereczk András; esküdt: Gál Imre, Debrenthi Ferencz.
- Kend II. 18, 413.*
- Kendeffy Gábor, Gáspár, György, Mihály II. 79. ~ Miklósné v. Nagy Mihály Margit.
- Kendermező (Doboka vm.) 668, 671.*
- Kendi Gábor de Kend 721. — II. 18, 413. ~ János II. 587.
- Kendiek ügye 719.
- Kentelkei* Perusith Máté.
- Kenyeres Pál de Csernáton II. 60.
- Kenyérmező (Kenyér, Kenyérmező) 591. — II. 266—271.*
- Keöd (Középszolnok vm.) 668, 671. — II. 152. ~ Borsvai Zsigmond. ~ i esküdt: Lőrincz Péter. ~ i l. Filep Demeter.*
- Keolne Ferencz de Csernáton II. 60.
- Keörösy István belényesi kapitány II. 15.
- Keövar v. Kövár.*
- Kerékgyártó Mátyás II. 531. — Felesége: Turterebesi Zsuzsánna II. 531.
- Kereki, castellum 68, 100, 109, 115, 117, 121, 124, 240.*
- Kereki János lovaskapitány 327, 600, 661, 720. — II. 248, 356, 786 (1598).
- Keresbánya v. Körösbánya.*
- Keresd (Keörösd) 642.*
- Kereskedők:** Ardenti, Castelli, János deák, Luchin.
- Keresszeg 721.*
- Keresztes v. Mezőkeresztes.*
- Keresztesmező 641.*
- Keresztszeg 91, 721. ~ i Csáky család.*
- Keresztúr II. 563, 694. ~ v. Székelykeresztúr.*

- Keresztúri György titkár 488.
 — II. 36, 55, 117, 119—121, 125—127, 130, 131, 138, 163, 166, 168, 170, 172, 176—178, 182, 186, 195, 196, 198—200, 203, 205, 208, 211, 307, 378, 381, 385, 391, 440, 801 (1602), 807. ~ János de Kereszthúr II. 351.
- Kernyesd (Hunyad vm.)* II. 79.
- Keserű János de Gibart II. 341. ~ Jánosné v. Perneszi Erzsébet.
- Keserői* Horvát Péter.
- Késmárk (Kásmarkt)* 172, 245, 399, 401. — II. 563, 565. ~ i Thököly Sebestyén.
- Keszi Szilvási András.
- Kézdi (Kizdi)-szék* II. 312, 388, 389, 392, 409, 427. ~ i község: Alsó-Csernáton, Alsó-Torja, Markosfalva, Szent-Lélek.
- Kézdivásárhely (Kyzdy Vasárhely, Vásárhely)* II. 409, 410, 426, 427.
- Keztyű** II. 588.
- Khlesel (Cleselio) Menyhért bécsi püspök II. 707.
- Kholhammer kapitány 374.
- Khraus Boldizsár II. 113.
- Khrausenegg Pál II. 226, 237, 246, 247, 252, 254, 255, 273, 277, 281—284, 287—290, 292, 293, 302, 304, 307, 326, 337, 341, 348, 350, 358, 360, 371, 380, 395, 397, 400, 401, 403, 404, 420, 421, 423—425, 430, 431, 442, 452, 456, 459—461, 469, 689, 783.
- Khrnaster György frankfurti polgár 381.
- Khroner v. Brassai.
- Kikeolleo v. Küküllő.*
- Killyéni* Nemes Mihály.
- Király György nagyváradi váraparancsnok 47, 121.
- Királybírák:** Bányai, Huét.
- Királyfalva* II. 301. ~ i Tarnóczi Sebestyén.
- Királyfalvi János ítélőmester II. 188.
- Királynék:** Erzsébet, Izabella.
- Királyok:** Albert, I—II. András, Báthory István, I. Béla, II. Ferencz, I. Ferdinánd, II—III. Fülöp, IV. Henrik, Imre, II. János, IX. Károly, Kázmér, II., XI. Lajos, V. László, Mátyás, I—III. Zsigmond.
- Kirchdorf* II. 643, 645, 647.
- Kirkóvölgye* 431—433.
- Kis Farkas II. 75. ~ Gáspár II. 390. ~ Gergely 680. ~ János kapitány II. 169, 355, 358. ~ Lukács kassai várnagy 311, 388. — II. 236, 237.
- Kisbánya (Torda vm.)* II. 181, 190, 197, 215, 339. ~ i l. Frink Lupa, Laza Mihály, Murza Péter.
- Kis Belényes* II. 422.
- Kischanád v. Szászcsanád.*
- Kis Cserged (Küküllő vm.)* II. 300.
- Kiscsűr (Kis Chiür, Szeben-szék)* II. 45.
- Kisdevecser* II. 385.
- Kisdobai* Bán György, Deczia György, Dobay János.
- Kis Egresdő (Egresdő)* II. 378. ~ i Angyalos János.
- Kiseshelő (Kis Esküllő, Eöskölő, Doboka vm.)* 668, 671. — II. 385.
- Kisfalud (Alsófehér vm.)* II. 375.
- Kis Fenes (Torda vm.)* II. 12.
- Kisgörgényi* Sükösd György.
- Kis Kend (Küküllő vm.)* II. 302.

- Kis Koh (Belényes t.)* II. 20.
Kismarton (Eisenstadt) II. 680, 691, 699.
Kis Oklos (Torda vm.) II. 190, 197, 215, 339.
Kis Petri (Petri) II. 77, 78. ~ i Horvát János, Koszta János.
Kis Sáros (Küküllő vm.) II. 203.
Kisselyk II. 416, 417. ~ i ev. lelkész: Oltárdi Mihály.
Kissennyei Sennyei Pongrácz.
Kis Szeben (Szeben, Szepes vm.) 179. — II. 536, 540, 610, 636.
Kis Teremi (Küküllő vm.) II. 300.
Kisvárda 564. ~ i Szokoly Miklós.
Kiwar v. Kóvár.
Kizdi v. Kézdi.
Koch Ferencz, brassai II. 603. ~ Lőrincz Besztercze város jegyzője II. 265.
Kok György in Barbátfalva II. 181.
Kolja János de Ujmér II. 35.
Kollonitsch (Colnitz, Colnisch, Kolonicz) Ferdinánd ezredes II. 488, 496, 525, 533, 590, 614, 635, 661—663, 667—671, 673, 704, 739, 781. ~ Károly kapitány II. 217, 558. ~ Seifried ezredes 14, 17, 60, 135, 188. — II. 252, 256, 260, 485, 486, 488, 512, 517, 520, 523—526, 545, 565, 583, 584, 586, 590, 596, 614, 626—629, 632, 634, 636, 648, 649, 652, 654, 655, 660, 690, 713, 725, 738, 769. ~ -ezred 60, 185. — II. 267, 271, 272, 490, 670, 714.
Kolozs (Colos) vm. 667, 668, 671, 673, 741. — II. 17, 26, 120, 128, 196, 204, 338, 395, 401, 439, 440, 449, 450. ~ dézsmaszedője: Járai Literatus Mihály. ~ főispán: Győrői János, Szentpáli János. ~ község: Berend, Géres, Kátóna, Kolozsmonostor, Méra, Mócs, Nádas, Novaj, Oláh-Bányabiki, Palotka, Péntek, Sárd, Sombor, Szent-Egyed, Theke, Topa, Ujbuda. ~ rendei II. 37, 38, 69, 77, 78. — II. 131, 374, 384, 439, 440, 449. ~ sóbányák II. 10, 11, 194. ~ szolgabíró: Nagy Gáspár, Orosz Márton, Szilvási Péter.
Kolozsmonostor (Monostor, Kolozs vm.) II. 180, 213, 338. ~ i jezsuita-templom II. 53. ~ i konvent II. 119, 128, 180, 213, 338, 368, 370, 394. ~ i konventi requisitor: Hajósi Pál.
Kolozsvár (Claudiopolis, Clausenburg) 161, 211, 304, 311, 384, 413, 444, 448, 449, 468, 480, 482, 484—486, 490, 493, 494, 496—498, 501, 504, 505, 507, 508, 529, 530, 535, 537, 542, 544, 545, 553—555, 575—581, 586—588, 595, 598, 609, 613, 616, 619, 628, 629, 631—640, 644, 654, 670—673, 720, 735—742. — II. 1, 5, 6, 11, 37, 65, 69, 70, 74, 89, 94, 119, 120, 126, 128, 140, 146, 182, 185, 188—192, 194, 195, 197—206, 208, 210—213, 215, 217, 218, 233, 244—246, 249, 255, 257, 260, 263, 277, 281—284, 289, 292, 293, 323, 324, 326—331, 335—338, 340—348, 350—359, 361, 368—372, 374, 375, 377—387, 389—391, 393—401, 403—405,

- 408, 417, 421, 424, 425, 428, 429, 432, 434—436, 439, 440, 449, 457—460, 530, 793—795, 797, 801. ~ város tanácsa 410, 448, 580, 583, 587, 613, 619, 663. — II. 8, 32, 36, 65, 81, 82, 113, 132, 139, 140, 163, 180, 182, 183, 194, 218, 245, 246, 266, 269, 310, 328, 329, 345, 354, 355, 382, 386, 390, 397, 400, 418, 420, 434, 458, 459. ~ i aggház II. 120. ~ i egyezség II. 74, 143, 144, 155. ~ i ferenczrendiek II. 361. ~ i főbíró: Bogner (Gellyén) Imre, Szécsi István. ~ i ispótály II. 163. ~ i jezsuiták II. 310, 354, 361, 394, 398, 418, 461. ~ i jezsuita-kollégium 743. — II. 61. 132, 139, 390. ~ i jezsuita rektor: Maiorius Péter, ~ i jezsuiták szemináriuma II. 292. ~ i jezsuiták temploma 413. ~ i köből II. 162, 165, 204, 420. ~ i országgyűlések 487, 492—494, 497, 500, 504, 507, 508, 515, 543. — II. 189, 352, 383, 384, 397, 420, 428, 429. ~ i polgárok II. 11, 36—38, 69, 94. ~ városi ólevéltár II. 310.
- Kolozvári** Balog Mihály, Bonczhidai Gergely, Filstich Péter, Járai Literatus Mihály, Kondort István, Kövendi Mátyás; p. Markó István, Másás Tamás, Poch János, Simon Ákos, Teutsch János, Trausner Lukács, Zeller Ferencz, Zuthor Mihály.
- Kolozvári Literatus** János de Torda, vizaknai kamarás in Beósháza II. 152, 196, 205, 339. ~ Jánosné v. Bakos Borbála. ~ i követ: Schultzer Lőrincz, Vacey Máté. ~ Márton deák II. 65. ~ Mihály 667, 672. — II. 181, 214. ~ Mihályné v. Hosszuaszai Erzsébet. ~ Tamás deák, vereshajú II. 387.
- Komárom** (*Comar, Comarium, Comaronium, Comorn*) 51, 144, 218, 251, 252, 255, 743. — II. 484, 487, 488, 495, 500—502, 514, 655, 669, 673, 686, 688, 699, 709, 711, 712, 714—716, 725, 726, 728—733, 735, 736, 772. ~ i parancsnok: Molart János.
- Komáromi Lajos** deak de Belényes II. 27.
- Komolló** 429.
- Konarski kapitány** 137.
- Koncz József**: A marosvásárhelyi evang. reform. kollégium története II. 170.
- Koncz Mihály** bíró in Csikófalva II. 152.
- Kondort István** de Kolozsvár II. 328.
- Konkoly Péter** kapitány II. 95, 389, 426, 439.
- Konstanczinápoly, Konstantinápoly** v. *Istanbul*.
- Konstantin, Nagy császár** (Constantino Grande) II. 769.
- Konte v. Cavrioli Tamás**.
- Kopácsi Kyra** esküdt in Dal II. 196.
- Kopja (Lanze)** II. 220, 222, 228.
- Koppányi Mátyás** II. 270.
- Korintelke** (*Küküllő vm.*) II. 203.
- Korizmán Sándor** II. 531.
- Korláth István** II. 565.
- Kornis Anna** (Vér Mihályné) II. 31. ~ Boldizsár de Ruszka erdélyi főkapitány 495, 741, 742. — II. 37, 226, 227, 269,

- 270, 298, 306, 320, 337, 360, 384, 602, 608, 674, 675, 694, 793 (1601). ~ Farkas de Homoródszentpál II. 306, 384. ~ Ferencz II. 391. ~ (Cornis) Gáspár de Ruszka 74, 117, 124, 127, 230, 236, 239, 241—244, 305, 307, 326, 328, 332, 333, 359, 402, 421, 462, 475, 478, 481, 484, 486—488, 492, 493, 495, 497—500, 504, 506, 515, 519, 520, 692. ~ György de Ruszka 515, 519, 701, 707. ~ János és Mihály de Homoródszentpál II. 301. ~ Zsigmond de Ruszka II. 608.
- Kornis-család levéltára** 742.
- Kornváti* Bekes család.
- Kórodi István de Belényes II. 27.
- Korpona (Karpona)* II. 515.
- Kósa Mátyás de Abrudbánya II. 439.
- Kossognia kozák kapitány 695.
- Kosztai Ilona (Bodoni Gáborné) II. 78. ~ János de Kis Petri II. 78, 131. ~ Jánosné v. Sós Anna.
- Kovács János de Nagybánya II. 459. ~ Máté II. 531.
- Kovácsi* II. 385.
- Kozákok (Cosachi, Kosaci, Kosaggen)** 22, 53, 54, 57—59, 61, 62, 67, 71, 76, 78, 88, 139, 142, 143, 190, 196, 198, 199, 201, 208, 209, 227, 229, 238, 263, 305, 403, 407, 624, 695. — II. 2, 207, 256, 259, 263, 268, 270, 274, 275, 282, 285, 460, 500, 598, 624, 644, 690, 745, 747, 786, 787, 800.
- Köklösi* Theke család.
- Köln (Colonia Agrippina)* II. 247.
- Köriczter v. Vértés hadak.
- Körmend* II. 709.
- Körmöczbánya (Cremniz)* II. 520, 652. ~ város tanácsa II. 520.
- Kőrös folyó* 78, 140.
- Kőrösbánya (Keresbánya, Kőrös Bánya)* 456, 463. — II. 114, 236, 325.
- Körpenyes (Alsófehér vm.)* II. 437, 438.
- Kőszeg (Güns)* II. 681.
- Kötélverők (Seiler)** 174, 245.
- Kővár (Coiuaros, Keövár, Kiwar, Küwar)* 305, 312, 323, 331, 335, 451, 477, 503, 506, 509, 510, 517, 543, 655, 657, 665, 674. — II. 136, 178, 217, 233, 237, 251, 322, 335, 446, 452, 469, 792. ~ i kapitány: Szakmári Farkas. ~ i Hartenberg Gáspár.
- Kövend (Aranyos-szék)* II. 58. ~ i Székely Mihály.
- Kövendi Mátyás de Kolozsvár II. 378.
- Kövesd* II. 281. ~ i Sarmasági Zsigmond.
- Követek:** Arrivabene, Busesti, Castiglia, Cavrioli, Concini, Cornazzani, Duodo, Ferreri, Florio, Guidi, Malaspina, Malherba, Porzia, Pribék Mátyás, Rangone, Ricci, Salzburger, San Clemente, Schneltzer, Serra, Soranzo, Spinelli, Uguccioni, Vendramin, Vicey.
- Középlak (Doboka vm.)* 668, 671. — II. 385.
- Középsomkút (Belsőszolnok vm.)* 742.
- Középszolnok vm. (Solnok mediocris)* 345, 346, 528, 600, 665, 667, 668, 671, 673, 726. — II. 152, 153, 282, 323, 366. ~ vm. alispán: Dobay János; főispán: Nyári Pál. ~ vm.

- község*: Alsó-Szopor, Benedekfalva, Beósháza, Csikófalva, Dersháda, Felső-Szopor, Kelencze, Keöd Monó, Sarmaság, Sülelmed, Szakácsi, Ujlak, Vicsa, Völcsök. ~ szolgabíró: Kecskés Ferencz; Laczoka Ferencz. ~ ülnök: Adorján György, Ban György, Banga Ferencz, More Bálint.
- Közép-Tisza mente* 7.
- Krajovai* bán: Busesti Preda.
- Krakai Pál II. 310.
- Krakau* (*Cracau, Cracovia, Krakó*) II. 549, 555, 564, 612, 617, 620, 622, 633, 637.
- Kraker Stenczel (Szaniszló) gyulafejevári udvarbíró II. 55—57, 151, 200, 295, 338, 358, 381, 393, 414, 415, 424.
- Krakkó* (*Alsófehér vm.*) II. 287, 341.
- Krakói érsek*: Radziwill György.
- Kralowia v. Craiova*.
- Kraszná folyó* 563. ~ (*Karasna*) 674, 675. ~ (*Crazna*) *vm.* 528, 589, 665—668, 671, 673, 731. — II. 34, 52, 153, 274. ~ *vm.* alispán: Dósa Tamás. ~ *község*: Domszló, Györgytelke, Ilosva, Kémer, Lompért, Majád, Nagyfalu, Panit, Somos, Szoros.
- Kratna* (*Alsófehér vm.*) II. 312.
- Kretz Frigyes von Scharffenstein II. 429, 430. — Fia: Hannibal főhadnagy II. 429, 430.
- Krichior* (*Belényes t.*) II. 172.
- Kriscsor* 455. — II. 795.
- Krisóczy Zsófia (Székely Péterné) II. 378.
- Krónikások**: Nagy Szabó Ferencz, Szepsi, Weiss.
- Krumpenhal*, Ummach a, Alexander Máté.
- Kubinyi Mihály 151.
- Kukyn* (*Hunyad vm.*) II. 166.
- Kulpa* (*Culpa*) folyó II. 767.
- Kun János de Kál II. 295.
- Kutassi János 438.
- Kuttfőy György kancelláriai jegyző 667, 672, 726. — II. 338.
- Küküllő* (*Kikeolleo*) 642. ~ (*Nagyküküllő*) *vm.* II. 162, 164, 192, 204, 300, 301, 302, 306, 308, 320, 338, 341, 351, 400. ~ *vm.* *község*: Asszonyfalva, Balástelke, Bénye, Bódoghfalva, Bolkács, Bólya, Bozzás, Czikmántor, Désfalva, Domáld, Ebesfalva, Ernye, Gátfalva, Handorf, Harangláb, Kápolna, Kis-Cserged, Kis-Kend, Kis-Sáros, Kis-Teremi, Korintelke, Laczkod, Magyar-Sákod, Nagy-Kend, Oláh-Sákod, Panád, Szénaverős, Szent-Iván, Szt.-Miklós, Szépmező, Szőlös, Teremi, Ujfalu, Vajdakút. Vesszős, Zágor, Zsidve. ~ főispán: Haller Gábor. ~ rendei II. 338. ~ i köböl II. 162.
- Kúwar v. Kővár*.
- Kyzdy Vasarhely v. Kézdivásárhely*.
- Laczkod* (*Küküllő vm.*) II. 203.
- Laczoka Ferencz de Szilágyszeg, Középszolnok *vm.* szolgabíró 726.
- Ládi kolostor 356.
- Lai bach* (*Lubjana*) II. 710.
- Lairer Mihály, Feldwebel 604.
- Lajos II. magyar király II. 765, 766. ~ XI. francia király II. 764.
- Lakottia* II. 34.
- Lang Miklós kapitány 190, 199,

- 201, 202, 214, 248, 253, 516, 528.
- Lang-féle zászlóalj, gyalogosok 375, 380, 486, 505, 508, 531.
- Lanze v. Kopja.
- Lassota Erik de Steblau felső-magyarországi mustramester 250, 321, 334, 351, 358, 449, 471, 491, 551, 618, 703, 730, 733. — II. 23, 24, 28, 86, 93, 117, 118, 122—124, 212, 215, 217, 218, 221, 223, 224, 226, 231, 232, 235—237, 240, 253, 258, 259, 273, 284, 411, 427, 526, 597, 615, 619.
- László V. király II. 762.
- Lautspurg II. 603.
- Laza Mihály in Kisbánya II. 181.
- Lázár Egyed II. 803. ~ Ferencz de Karánsebes II. 187. ~ Ferenczné v. Pobora Ilona. ~ György de Gyalakuta II. 208. ~ Péter in Ivánfalva II. 181.
- Leachian v. Lehecsén.
- Léczfalva 440, 441, 444. ~ i országgyűlés 444, 450, 463.
- Légeni Szilvási Péter.
- Legione Pecziana v. Pezzenezred.
- Lehecsén (*Leachian, Belényes t.*) 455. — II. 172, 795.
- Lehelir kapitány II. 170.
- Lehner-század II. 643.
- Leka Aga szamosujvári kapitány 413, 451. — II. 178, 186, 251, 294, 314, 322, 323, 335, 336.
- Lelkes János 387.
- Lesesz 338. ~ i káptalan 464.
- Lelkészek: Beza, Bordán, Oltárdi, Scheiner, Schiffbaum.
- Lendeczy Györgyné v. Serjéni Kata.
- Lengyelek (Polacchi, Poloni) 80, 88, 127, 171, 331, 343, 387, 399, 400, 402, 403, 428, 429, 432, 433, 436—438, 440, 534, 591, 624, 716, 733. — II. 73, 77, 93, 104, 202, 257, 261, 272, 279, 366, 372, 426, 612, 615, 624, 747, 762, 768.
- Lengyel hadak (*Exercitus Polonicus*) 434. ~ kanczellár: Zamoyski. ~ lovasok 643. ~ senatorok 442, 443.
- Lengyelország (*Polen, Polonia*) 80, 86, 151, 161, 185, 217, 286, 325, 337, 391, 394, 416, 426, 430, 434, 441, 458, 468, 546. — II. 41, 178, 206, 263, 270, 275, 285, 426, 549, 615, 619, 621, 624, 639, 644, 762, 763.
- Leobersdorf II. 514.
- Leopoldstorf Liber baro a, Beck Joachim.
- Lészai Ferencz de Tövis II. 214.
- Leuchovia v. Lőcse.
- Leutsch v. Lőcse.
- Levéláros: Kemény Lajos.
- Ley kapitány II. 580.
- Libochovice II. 80.
- Liebhart Mihály de Kassa. II. 625.
- Liechtenstein Károly báró, udvari tanácsos 347, 532, 627, 639, 640, 643, 658—660, 666, 676. — II. 711, 712, 715, 774, 776.
- Liedekerke Anna (Basta Györgyné) 38, 450. ~ Ferdinánd németalföldi kapitány 38.
- Ligeti Bitbach, zászlós.
- Lienhart Hans kapitány 48, 56, 60, 63, 136, 144, 145, 147.
- Ligetfő (*Dombrovány, Belényes t.*) II. 30.
- Likava II. 584.
- Limità Angelo zászlós II. 470,

- Lindau* Teller Ulrik.
 Lindegg Károly 370.
 Linz II. 654.
 Lippa 306, 316, 468, 594, 596, 611, 636, 686, 697, 698, 701, 707, 708, 713, 719, 736—738.
 — II. 3, 5, 6, 9, 15, 20, 21, 23, 28, 29, 43, 47, 48, 56, 71—73, 76, 77, 87, 89, 90, 93, 95, 99—101, 107, 109, 134, 176, 202, 213, 232, 236, 240, 260, 271, 297, 316, 317, 325, 344, 396, 423, 461, 598, 602, 604, 771. ~ i főkapitány: Borbély György, Farkas György, Rákóczy Lajos. ~ i német kapitány: Seidlitz János Jakab. ~ i vicekapitány: More János ~ i harminczados: Ajtoni Literatus Jakab.
 Lippai Balázs II. 520, 521, 527, 578.
 Liptó *vm.* II. 604.
 Lisincki Sámuel 86.
 List 512.
 Litocki István 120.
 Liuraga Antal 511.
 Lob Sebestyén von Plobenstein II. 501.
 Lodi (Horváth) Simon de Troger 668, 669, 671, 672, 673. II. 132, 152, 153, 195—198, 307, 318.
 Lodovico szállásmester II. 346.
 Lófőség II. 388, 392.
Lomniczai Horvát László.
Lompért (*Kraszna vm.*) 668, 671. — II. 63, 152, 153, 281. ~ i Majádi Gábor. ~ i esküdt: Bede Márton, Demjén Gergely, Szarvadi Mihály.
Lóna (*Torda vm.*) 668, 671. ~ i Horvát család.
 Lónyai (Lonai) István in Ke-
 lence II. 91, 152. ~ Istvánné v. Szaniszlófy Kata.
 Lorántfi Mihály 177, 183, 195, 355.
Loreto II. 688. ~ i kolostor II. 780.
Losárd (*Doboka vm.*) 742.
Losoncz 290, 293. ~ i Bánffy család.
 Losoncz András 388.
Lotharingiai herceg: Mercoeur.
 Lotter János II. 309.
 Lovász: Cremonese.
Löcse (*Leuchovia, Leutsch*) 166, 167, 171, 200, 211, 293, 517, 521. — II. 517, 536, 540, 625, 635, 637, 642. ~ város levéltára 205. ~ tanácsa 164, 174, 175, 178, 186, 189, 196, 198, 199, 200, 202, 205, 210, 213, 226, 229, 245, 247, 356, 391, 392. — II. 542, 543, 547, 548, 561, 582, 588, 594, 597, 632, 646. ~ i Gramer Mihály. ~ i postamester: Cramer.
 Lőrincz Balázs II. 181, 214. ~ Péter in Keöd esküdt II. 152.
Lubiana v. Laibach.
 Luchin (Lucinus) János, Tridentinus, kassai kereskedő II. 343, 344.
 Luchini Sándor II. 602.
 Luck (Lugg) Sebestyén lovaskapitány 51, 57, 71, 131, 136, 157, 160, 162, 173, 176—178, 182, 185, 195, 232, 256, 303, 308, 310, 313, 339, 355, 357, 370.
 Lucrum Camerae II. 388.
Lugas v. Lugos.
 Lugasi János de Lugas II. 59, 248, 356, 357, 452. ~ Máté II. 180, 213.
 Lugg v. Luck.
Lugas (*Lugas*) 63, 636, 668, 738.

- II. 50, 52, 212, 213, 215, 251, 260, 306, 307, 318, 325, 334, 344, 356, 604. ~ i bán: Huszár Péter; főbíró: Göreg Péter.
- Lukács vajda (Vaivoda Valachus) II. 307.
- Lupsa (*Torda vm.*) II. 339.
- Lupsai Menyhátrné v. Szilvási Erzsébet.
- Lutsch Gál szebeni esküdtpolgár II. 188, 281.
- Macedonia* II. 758.
- Macskási de Tinkova: Bálint 667, 673. ~ Farkas II. 165, 187. ~ Miklós II. 165.
- Macsova (*Szörény vm.*) II. 165, 187. ~ i Mikla Miklós. ~ i l. Pobra Dragul.
- Mád 337.
- Madarász (*Bihar vm.*) 731.
- Madrucci Károly bíboros, trentói érsek II. 616.
- Mág (*Scherdörfflin*) II. 299.
- Magare (*Mergeln*) II. 77, 78.
- Magno Carlo császári biztos 329, 330, 332, 342, 343, 628, 629. — II. 796 (1601).
- Mágócsi (Magozzi) Ferencz II. 446, 534, 551, 557, 592.
- Magura (*Belényes t.*) II. 20.
- Magyar Bányabíró (*Torda vm.*) 668, 671. — II. 204.
- Magyardiószeg (*Diószeg, Pozsony vm.*) 484, 486.
- Magyar gyalogosok (Hungari pedites) 151, 153, 154, 166, 325. — II. 118, 790. ~ hadak (Hungari milites) 142, 144, 155, 189, 208, 263, 269, 306, 337, 569, 578, 622, 651. — II. 118, 176, 185, 224, 227, 267, 544. ~ hadi krónika (Budapest, 1897.) — II. 313, 524, 644. ~ Kamara (Pozsonyban) 153. — II. 533. ~ kancellária (Hungarische Kanzlei) 284. ~ királyok: Albert, I—II. András, I. Béla, I. Ferdinánd, Imre, II. János, V. László, Mátyás, I. Rudolf, I. Zsigmond. ~ lovasok (Equites Hungari) 130, 138, 139, 166, 434, 594. — II. 87, 92, 118, 285, 745. ~ Nemzeti Múzeum kéziratára II. 358, 540, 723. ~ levéltára 2. — II. 539. ~ országgyűlési emlékek 194, 200, 234, 240, 267, 281, 373, 520. ~ törvények II. 435. ~ Tudományos Akadémia könyvtára Oklevélgyűjteménye 732.
- Magyari György II. 61. ~ Péter de Csernáton II. 60.
- Magyarlétai Kaszás Márton; l. Czakó Tamás.
- Magyarok (Hungari, Ungari, Ungheri) 8, 15, 17, 22, 40, 57, 60, 63, 68, 72, 74, 76, 79, 85, 87—90, 94, 95, 101, 102, 106—113, 115, 119, 120, 124, 125, 127, 129, 131, 133, 169, 192, 222, 232, 238, 261, 268, 275, 284, 338, 344, 381, 451, 562, 568, 570, 571, 586, 588, 616, 617, 620, 633, 696, 706, 711, 716. — II. 3, 14, 20, 22, 71, 75, 84, 88, 108, 110, 122, 123, 159, 233, 244, 249, 257, 372, 374, 555, 563, 565, 577, 579, 605, 612, 613, 615, 626, 646, 715, 721, 727, 729, 730, 732, 734, 737, 743, 747, 756, 758, 763—765, 768, 794.
- Magyarország (*Hungaria, Hungern, Ongheria, Ungaria, Ungarn, Ungheria, Ungria*) 7, 21, 30, 33, 34, 41, 42, 149,

- 159, 240, 242, 397, 398, 439, 486, 521, 543, 565, 571, 646, 647, 663, 677, 709, 714, 719, 720, 744. — II. 28, 105, 134, 143, 144, 156, 167, 223, 310, 331, 337, 342, 347, 364, 381, 385, 464, 474, 475, 495, 538, 540, 546, 558—560, 565, 567, 579, 585, 586, 598, 601, 602, 608, 611, 615, 644, 646, 653, 672, 681, 695, 698, 707, 708, 720, 736, 754, 758, 759, 761, 762, 765, 766, 768, 781, 805, 806. ~ katonai kormányzója: Mátyás főherceg. ~ i rendek (Proceres Ungari) 138, 177, 181, 194, 200, 212, 373. — II. 559, 562.
- Magyaróvár (Altenburg, Hungarisch Altenburg, Óvár) II.* 6, 9, 657, 658, 662, 663, 666, 667, 670, 681, 715.
- Magyarpeterdi* Szilvási István.
- Magyar Sákod (Küküllő vm.) II.* 400.
- Magyarszilvás (Szilvás, Torda vm.) II.* 339, 395.
- Magyar Ujfalu II.* 385.
- Maheda Alloiza, Don II. 489.
- Mahomed III. szultán 25, 33, 34, 43, 242, 243, 273, 642, 690.
- Mähren v. Morvaország.*
- Maiorius Péter S. J. kolozsvári rektor 743. — II. 140, 390, 398.
- Majád (Kraszna vm.)* 668, 671.
- Majádi Gábor de Lompért 667, 673.
- Majtény (Maitin)* 405—410, 561—565, 567, 569, 570—572. — II. 256—259, 272, 789, 790.
- Makó György 636.
- Makovicza II.* 550—553, 559, 568, 571, 572, 612.
- Makray István II. 211. 602.
- Mal (Szörény vm.) II.* 166.
- Malaspina Germanico san seвероi püspök, erdélyi nuntius 235, 237—239, 242, 244, 246, 250, 256, 258, 262, 263, 329, 330. ~ Ottavio, marchese, hadvezér 14, 17.
- Maldorf v. Domáld.*
- Malherba Adherbale prágai mantovai követ 26, 100.
- Malich (Malik) Gáspár cursor 127, 320, 323, 428. — II. 20.
- Malomvíz (Hunyad vm.) II.* 78, 79.
- Mansfeld Károly, conte di II. 496, 500, 502, 544, 688. ~ -ezred II. 488, 490, 495, 528.
- Mantova* 19, 27, 388, 448, 635. — II. 494, 653, 700. ~ et Monferrato, duca di v. Gonzaga. ~ i állami Gonzagalevéltár 19, 142, 571, 574, 694. ~ i hercegi Gonzaga család. ~ i követ Prágában: Arrivabene Lelio, Malherba Adherbale.
- Marada Boldizsár II. 493.
- Maramaldo II. 768.
- Máramaros (Marmaros vm.)* 321, 514, 657, 704. — II. 4, 57, 229, 317, 348, 360, 366, 435, 447, 468, 474—476, 514, 719, 748. ~ vm. alispán: Pogány György. ~ i főispán: Pogány Péter. ~ vm. község: Bus tyaháza, Dúfalva, Felsőróna, Hosszúmező, Iza, Rónaszék, Száldobos, Talbófalva, Técső, Visk. ~ vm. rendei 514. ~ i sóbányászat II. 348.
- Máramarossziget (Ziget) II.* 474.
- Marchesi Marcello, prágai tudósító 2.
- Marchesi kapitány II. 506.
- Margay Gáspár de Marga II. 165, 166.

- Margita (Bihar vm.)* 117, 118, 673, 678, 679. — II. 46.
- Marglott-század II. 507.
- Mária Christierna fejedelemasszony (Báthory Zsigmondné) 189, 190, 196, 198—200, 446, 474, 493, 706. — II. 184, 375.
- Mária főhercegnő 199.
- Marietti Antal S. J. 653, 697, 700, 716, 722, 733. — II. 30.
- Marino Giovanni Raguseo 347.
- Markó István kolozsvári polgár II. 218.
- Markó vajda 588, 594, 596, 618. — II. 87, 140.
- Markosfalva (Kézdi-szék)* 393, 396. — II. 312.
- Markotányosok II. 508, 510, 725.
- Marmaros v. Máramaros vm.*
- Maros (Marussio) folyó* II. 1, 3, 5, 23, 332, 461, 594, 596.
- Marosi köből II. 162.
- Maros-szék* II. 36, 52, 69, 204, 208, 306, 320, 377, 378, 384, 390, 391. ~ i gyalogosok hadnagya: Székely Mihály. ~ i hadak II. 69. jegyző: Szeredai András. ~ i kapitány: Csongrádi Ferencz. ~ i község: Bene, Gyalakuta, Ottosfalva, Szent-Anna, Szent-György, Szentimre, Szováta. ~ i rendek II. 35.
- Marosszentgyörgyi* Pataki György.
- Marosújvár (A'sófehér vm.)* 619, 620. — II. 375, 379, 408.
- Marosvásárhely (Székelyvásárhely)* II. 170, 219. ~ i Teleki-levéltár 580.
- Marosvécs (Vecz, Vécs, Wech)* 420. — II. 89, 225, 359, 462.
- Marsina* II. 310.
- Martino capitano Alemanno II. 558, 618.
- Martinus Literatus de Kolozsvár v. Kolozsvári Márton deák.
- Mártontelke (Mertensdorf)* II. 413.
- Másás Tamás de Kolozsvár II. 140.
- Massai Anna (Sombori Lászlóné) II. 196.
- Massimiliano v. Miksa főherceg.
- Máté Demeter esküdt in Völcsők II. 153. ~ deák v. Sárközi Máté.
- Máthéfalva* II. 300.
- Mathias Corvinus v. Mátyás, Hunyadi.
- Mathias, Matia v. Mátyás főherceg.
- Mátyás főherceg (Matia, Mathias), Magyarország katonai kormányzója 2, 12, 31, 33, 38, 39, 79, 83, 102, 152—162, 164, 171, 173, 175, 176, 181—183, 185, 188, 190, 193, 196, 198, 199, 200, 202, 203, 206, 209, 210, 214, 220, 222, 224, 227, 231, 234, 238, 239, 246, 248—253, 255—257, 260—263, 265, 266, 281—284, 286, 288—290, 292, 293, 296, 297, 302—304, 307—317, 338, 339, 343, 344, 346, 348—352, 358, 359, 363, 370, 372, 378, 382, 383, 387—389, 392, 393, 410, 413, 453, 465, 479, 485—487, 490, 491, 497, 504, 508, 510, 512, 516, 520—523, 525, 527, 530—534, 537, 548, 552—555, 557—562, 567, 568, 572, 574, 575, 577, 578, 581, 585, 587, 590, 592—596, 598—600, 603, 605—607, 616—621, 623, 627, 633, 637, 639, 640, 644, 645, 647, 652, 653, 656, 659, 661, 669, 673, 674, 676—678, 681,

- 684, 687—691, 693, 695, 699, 700—706, 715—718, 721—724, 727, 729, 730, 737—739. — II. 2, 5, 6, 8, 9, 30, 39, 40, 42, 43, 50, 51, 55, 56, 67, 71, 73—77, 81, 85, 86, 92, 93, 95—100, 103, 107, 108, 111, 113—115, 117, 209, 244, 245, 248, 262, 264, 267, 268, 290, 297, 305, 310, 312, 324, 326, 353, 354, 374, 379, 405, 410, 420, 427, 430, 432—434, 443, 446, 452, 464, 465, 467, 476, 482—486, 488—490, 492, 493, 495—526, 529, 532—535, 541, 542, 545, 547, 550—552, 554—557, 561, 563, 566—569, 572—575, 577—580, 583—585, 587, 591, 592, 594—597, 601, 603—608, 610—613, 615, 617—619, 623, 625—628, 631—635, 637—647, 649—656, 659, 664, 665, 671, 672, 675—678, 680, 681, 685, 686, 688—694, 697—701, 705, 708, 709, 711—714, 717, 718, 725, 726, 728—734, 736—740, 742, 749, 750, 752, 773, 775, 794 (1601), 795, 799, 800 (1602), 802.
- Mátyás, Hunyadi, király (Mathias Corvinus) II. 762, 763, 765.
- Mátyus Anna, dési II. 336.
- Mautschische Knechte II. 128.
- Mayr Frigyes, Illyés, Salamon II. 339.
- Mazzini Giulio, Bresciano II. 473.
- Mechelsdorf v. Mihályfalva.*
- Medici Ferdinánd I. toszkánai nagyherceg 647, 648. ~ -család 518.
- Mediense capitulum v. Meggyesi ev. káptalan.
- Medve András de Görögd, szepesi kamarai adószedő II. 789.
- Meggyes (Medgies, civitas Mediensis, Medwesch) 379, 448, 589, 619, 620, 622, 635, 636, 653. — II. 53, 56—63, 65—71, 150, 198, 231, 406, 407, 461. ~ város tanácsa II. 424. ~ i l. Vajda Miklós. ~ i ev. káptalan (Capitulum Medienze) II. 25, 198. ~ i országgyűlések II. 59, 62, 71, 80, 82, 83, 125, 150, 151, 158, 161, 163, 166, 168, 200, 351, 352, 803.*
- Meggyes-szék II. 204, 211.*
- Megyeri Gábor 387. ~ János II. 25.
- Mehemed tatár követ 152.
- Mehemet v. Mohamed.
- Meillin Sixtus II. 742.
- Melit de Brebir: György 731. ~ Pál 337, 339, 405, 450, 731, 732. — II. 233, 239. ~ -féle pénz II. 247.
- Menyői More Bálint.*
- Méra (Kolozs vm.) II. 120, 121, 163, 440, 449, 450. ~ v. Tarna-Méra.*
- Mercoeur (Mercurianus) Emánuel Fülöp lotharingiai herceg 708, 709, 718, 728. — II. 42, 469.
- Mercy Ferencz 177.
- Mergeln v. Magare.*
- Mergentheim 172, 173, 182, 183, 221, 225, 226, 351.*
- Merse de Szinye: György II. 684. ~ István II. 589.
- Mersperg v. Mörsburg.
- Mertensdorf v. Mártontelke.*
- Merza hajduvezér II. 256.
- Mészáros János II. 423.
- Meszeshágó 411.*
- Mezei István kancelláriai jegyző 726. — II. 26.
- Mező Ferencz II. 790.

Mezőcsány (Torda vm.) II. 339.
Mezőkeresztes (Keresztes) II. 24.
Mezőtúr (Túr) 106, 135.

Michael Literatus de Árkos v.
 Árkosi Mihály deák.

Michalce (Mihali) Ban 390, 588.

Micheli Francesco muzsikus 587.

Miglio d'Italia v. Olasz mérföld.

Mihali v. Mihalce.

Mihály deák de Hunyad II.

166. ~ havasalföldi vajda
 (Mihal Voda, Michel, Voi-
 voda Valachiae, il Valacco,
 der Wallach) 89, 199, 217,
 227, 229, 232, 233, 238, 242,
 244, 246, 250, 253—255, 257,
 260, 264, 283, 285, 300—302,
 304, 305, 307, 310—312, 314,
 316, 318, 323, 324, 326, 329,
 331, 333, 335, 337—341, 343
 —349, 353—355, 358, 359,
 361, 362, 364, 372—374, 376,
 383, 384, 387, 390, 394, 399—
 403, 405—409, 411—434, 436
 —442, 444, 447, 451, 456,
 458, 460, 463—467, 476, 477,
 482, 489, 490, 497, 500, 502,
 503, 505—507, 510, 511, 533
 —535, 543, 547, 548, 551,
 554, 556—562, 564, 567, 571
 —574, 578—581, 583—588,
 590, 592, 593, 595, 597, 600,
 615, 618, 641, 646, 651, 664,
 721. — II. 35, 44, 83, 105, 143,
 146, 147, 150, 174, 185, 208,
 364, 370, 413, 462, 463, 474,
 721, 787 (1599), 789 (1600), 790.

Mihályfalva (Mechelsdorf) II.
 299.

Mihályi Pál bíró in Monó II. 152.

Mika Sándor történetíró 575.

Mikáczy Miklós püspök, szepesi
 kamarai prefektus 325, 326,
 471, 473, 485, 486. — II. 233,
 526.

Mike Sándor gyűjteménye az
 Erdélyi Nemzeti Múzeum le-
 véltárában 732.

Mikefalvi Glesán Miklós.

Mikeszásza (Alsófehér vm.) II.
 338.

Mikla Miklós de Macsova II. 187.

Miklós Ádám, György, Henrik,
 István, János ifj., János id.
 II. 548. ~ Pál esküdt in
 Ujlak II. 153.

Mikó Ferencz históriája 603, 608.

Mikola (Doboka vm.) 741.

Mikola János de Szamosfalva
 667, 672.

Miksa II. császár 458. — II.
 766. ~ főherceg (Massimi-
 liano, Ser^{mo} arciduca, vál.
 lengyel király, eletto re di
 Polonia) 2, 3, 6, 9, 10, 12, 15,
 18, 23, 24, 31, 33—83, 85,
 87—104, 106—118, 120, 121,
 123—126, 128—130, 132—
 139, 142, 143, 145, 147, 148,
 150—153, 155, 157, 159—163,
 172, 180, 181, 182, 186, 189—
 194, 211, 212, 219—223, 226,
 232, 233, 237, 238, 249, 300,
 335, 351, 360—362, 445, 446,
 453, 455, 456, 492, 500. — II.
 101, 126, 141, 194, 207, 210,
 249, 250, 257, 260, 261, 272,
 285, 286, 315, 398, 399, 419,
 432, 466, 467, 471, 472, 500,
 513, 532, 574, 657, 672, 677,
 678, 767, 770, 773—776, 783,
 785 (1598), 786.

Millenbach v. Szászsebes.

Milovan (Doboka vm.) 671.

Mindszenti Benedek 427, 732,
 738. — II. 15, 68, 179, 188,
 360.

Minorita provinciális: Giova-
 nelli.

Miriszló (Alsófehér vm.) 413,

415. — II. 379. ~ i csata
414, 415, 424, 436, 438, 447,
548, 641. — II. 83.
- Miske* II. 25.
- Miskolcz* 148, 175.
- Misztótfalu (Tótfalu)* II. 333.
- Mniszek György sandomierzi pa-
latinus 80. ~ Szaniszló 80.
- Mochy'a (Belényes t.)* II. 18.
- Mócs (Kolozs vm.)* II. 400.
- Modena* 412. ~ duca di v. Este.
~ i állami levéltár 26, 32,
33, 35, 37, 159, 412, 632. —
II. 466, 515, 685, 750. ~ i
herceg: Este Cesare; követ
Prágában: Ricci Marco An-
tonio, Florio Cesare.
- Modona György* II. 33.
- Mogila* Jeremiás vajda.
- Mogyorói* l. Bánffyak.
- Moha (Alsófehér vm.)* II. 302.
- Mohács* II. 765.
- Mohamed II. (Mehemet) szul-
tán II. 762. ~ III. szultán
II. 24, 67, 89, 399.
- Mois Anna, Erzsébet, Mihály
de Dés II. 172. ~ né v. Pesty
Anna. ~ Zsófia II. 172.
- Molart Ernő II. 726, 774,
776. ~ János, Freiherr zu
Reinegg und Drosendorf csá-
szári haditanácsos, komáromi
parancsnok 144. — II. 138,
141, 169, 171, 172, 175, 176,
183, 280, 502, 668, 671, 680,
707, 726, 752. Felesége: Ve-
ronika II. 707, 709. ~ La-
jos 52.
- Moldavi v. Moldovaiak.
- Moldova (Moldau)* 209, 305, 324,
335, 376, 383, 384, 387, 402,
403, 407, 414, 415, 424, 426,
427, 434, 442—444, 463, 467,
468, 500, 504, 506, 507, 528,
580, 591, 595, 602, 622, 624,
733, 735. — II. 54, 73, 87,
89, 104, 109, 138, 139, 184,
201, 202, 216, 228, 344, 422,
426, 435, 515, 559, 603, 766,
768, 800. ~ i boérok II. 127,
800. ~ i bujdosók II. 73. ~ i
kereskedők II. 327. ~ i kö-
vetek 500, 504. — II. 171,
327. ~ i lovasok II. 2. ~ i
Göreg Mihály. ~ i vajda:
Jeremiás.
- Moldovaiak (Moldavi)** 384, 471,
591, 630. — II. 87, 279, 366,
372, 767, 794, 800.
- Molfettai* püspök: Offredi Of-
fredo.
- Molnár István II. 355. — Öz-
vegye v. Vágó Borbála.
- Molnos Petri (Bihar vm.)* II. 46.
- Monert Bertalan 735.
- Monferrato* duca di: Vincenzo
Gonzaga.
- Monó (Középszolnok vm.)* II.
152. ~ i bíró: Mihályi Pál,
Nagy Bálint. ~ i esküdt:
Bencze János, Borsos Tamás.
~ i l. Dengelegi Miklós.
- Monora (Alsófehér vm.)* II. 128,
375.
- Monostor v. Kolozsmonostor.*
- Monte Carlo v. Károlyhegy.*
- Monte kapitány 530, 603—605.
— II. 778.
- Moravia v. Morvaország.*
- Morbino Morello 29.
- More Bálint de Menyő, Közép-
szolnok vm. ülnök 726. ~
Jakab esküdt in Sombor II.
196. ~ János esküdt in
Györgytelke II. 153. ~ János
lippai vicekapitány II. 47.
- Morosini Cesare II. 610.
- Mörsberg (Mersperg) János Fri-
gyes ezredes II. 714, 716, 727,
740, 769. ~ -katonák II. 692.

- Mortagna Levinus kapitány 635.
- Morvaország (Mähren, Moravia)* 242. — II. 30, 449, 495, 586, 588, 674, 679, 698, 712, 747.
- Moser János Frigyes zászlós 709, 710. — II. 309.
- Mühlenbach v. Szászsebes.*
- Müller Mihály II. 617.
- Munkács* 325, 335—337, 407.
- Murád budai vezérbasa II. 505, 507, 509, 512.
- Muraltus (Muraldo) Julius Caesar 471. — II. 602.
- Murány II.* 642.
- Murza Péter in Kisbánya II. 181.
- Musca (Alsófehér vm.) II.* 437, 438.
- Mustráló: Friedrich, Lassota, Wrikher.
- Muzsikusok:** Daula, Micheli.
- Muzsna II.* 266.
- Nádas (Kolozs vm.)* 390. — II. 450. ~ i l. Dobay János.
- Nádasdy (Nadasdi) Ferencz gróf, hadvezér 10, 17, 559.
- Nagy Ajta (Sepsi-szék) II.* 204.
- Nagy Albert II. 259, 578. ~ Balázs de Gyulafehérvár II. 181. ~ Balázsné v. Don Kata. ~ Bálint bíró in Monó II. 152. ~ Dániel de Sövényfalva II. 41. ~ Demeter főhadnagy II. 383. ~ Ferencz II. 191. ~ Ferencz de Zádor 590. ~ Gál esküdt in Dal II. 196. ~ Gáspár de Sajó Szentandrás II. 168. ~ Gáspár de Ujbuda, Kolozs vm. szolgabíró II. 449. ~ György hadnagy II. 128, 526, 533. ~ István de Sajó Szentandrás II. 168. ~ János de Sajó Szentandrás II. 168. ~ János de Torda II. 336. ~ Margit (Thoroczkai Ferenczné) II. 214. ~ Mihály de Torda II. 336, 369. ~ Pál II. 75, 355. ~ Özvegye v. Vágó Borbála.
- Nagyalmás (Almás vára)* 634—637, 639, 640, 642, 720.
- Nagybánya (Nagbagna, Bagna, Nagy Bánya, Rtvulus dominarum)* 128, 130, 132, 134, 138, 139, 157, 161, 162, 214, 259, 322, 338, 516—521, 526—528, 530, 533, 550, 552, 616, 655, 674. — II. 137, 403, 793. ~ i Kovács János. ~ iak (Rivulienses) 259.
- Nagydobai* Adorján György, Banga Ferencz, Kecskés Ferencz, Rutth György.
- Nagyenyed (Eniedino, Enyed)* 454, 619. — II. 217, 218, 350, 375, 379—381. ~ i tisztartó: Károlyi Boldizsár.
- Nagyeskeld (Doboka vm.)* 668, 671. — II. 385.
- Nagyfalu (Kraszna vm.)* 676. II. 274, 411.
- Nagygezés (Gesäss, Nagy Gezas, Alsófehér vm.) II.* 57.
- Nagy-Gyóri Mátyás deák II. 127, 138.
- Nagyherceg:** Medici.
- Nagyiklód (Iklód, Doboka vm.)*
- Nagy Iván: Magyarország családai II. 235.
- Nagy-Károly (Károl)* 684, 685.
- Nagy Kend (Küküllő vm.) II.* 302.
- Nagyküküllő v. Küküllő.*
- Nagylónyai v. Lónyai.
- Nagy Mihály Margit (Kendeffy Miklósné) II. 79.
- Nagymihály (Gross Michel) II.* 605.

- Nagy Oklos* (Torda vm.) II. 190, 197, 215, 339.
- Nagy Sajó* 455.
- Nagy Seges* II. 169.
- Nagysink* (*Sink*) 603, 740. — II. 16, 71, 76—78. ~ i evangélikus káptalan II. 16. ~ i ev. lelkész: Scheiner Antal.
- Nagy Szabó Ferencz* krónikás II. 170. ~ krónikája 504, 585, 613.
- Nagyszében* (Cibinium, Hermannstadt, Szeben, Zibinio) 300, 414, 417—420, 424, 507, 583, 593, 596, 600—602, 622, 629, 634, 642, 644, 654, 661, 670, 676, 689, 690, 694, 696, 697, 700—702, 716. — II. 11—28, 30—38, 41—45, 54, 70, 71, 80—82, 108, 111, 112, 173—175, 183, 290, 295, 299, 305, 308, 324, 341, 353, 356, 362, 413, 433, 459, 461, 602, 603, 802. ~ i báró Bruken-thal-múzeum II. 77, 403, 562. ~ i evangélikus káptalan II. 211. ~ i evangélikus püspöki levéltár II. 211. ~ i jegyző: Trapoldinus Dániel. ~ i királybíró: Huet Albert. ~ i követ: Salzburger. ~ i l. Lutsch Gál. ~ i polgármester: Enyedi Lukács.
- Nagyszombat* (Tirnavu, Tirnavia) 347, 682. — II. 651, 656, 713, 714, 716.
- Nagyszőlős* (*Nagy Zeoleos*, *Sölles*, *Schülles*, *Szölős*) 328—340, 351.
- Nagyvárad* (*Gross Wardein*, *Varadino*, *Varadinum*, *Wardein*) 43—48, 50, 52—68, 70, 73, 74, 76, 77, 79—81, 84—86, 89, 90, 93—95, 97, 101, 102, 105—109, 113—120, 122, 123, 125, 127, 128, 130, 133, 134, 136—141, 148—150, 152—155, 157, 158, 160—167, 170, 171, 176, 181, 185, 186, 188—190, 193, 195, 197—199, 202, 209, 210, 214, 215, 217, 222—225, 227, 231, 232, 237, 239, 240, 242, 245, 248, 252, 258, 262, 284, 286, 301, 305—308, 341, 343, 346, 348, 351, 355, 357, 363, 364, 370, 374, 378, 406, 407, 462—464, 467, 473, 486, 509, 510, 516, 526, 530, 532, 534, 537, 542, 549, 551, 577, 599, 617, 618, 657, 674, 724, 727. — II. 13, 18, 19, 23, 25, 27, 28, 32—35, 96, 105, 117, 118, 128, 134, 136, 138, 143, 155, 156, 184, 216, 217, 236, 252, 253, 267, 271, 325, 332, 349, 410, 474, 510, 518, 519, 526, 596, 598, 720, 785, 786, 794, 801. ~ i kapitány: Király György, Nyári Pál. ~ i kapitány-helyettes: Stepán István. ~ i káptalan: 589; ~ i püspökség: 487.
- Nagyválti* Herant Kristóf II. 368.
- Nagyvezér* (*Vezierius*, *Vezierius*, vizir bassá) 241, 242, 255, 279, 281, 287, 289, 485, 559. — II. 99, 100, 105, 107, 109, 111, 117, 286, 291, 296, 426, 714, 727.
- Naldi* Alessandro kapitány 32, 35, 159.
- Naményi* János II. 32.
- Nándorjalu* (*Hunyad* vm.) II. 166.
- Nándorfejérvár*, *Nandor Graeca* v. *Belgrad*.
- Napoli* II. 193.
- Nápolyi* Péter deák (*Petrus Litteratus*) havasalföldi vajdai titkár II. 426.

- Naprági Demeter választott erdélyi püspök, kanczellár 156, 161, 182, 203, 466, 481. — II. 177, 359, 361, 628, 633, 635, 694, 791 (1600).
- Natolia v. Anatolia.*
- Neamtui kolostor 580.
- Negre Kolchiar 556.
- Némai Péter II. 337.
- Nemecz v. Neamtui kolostor.
- Nemegyei* Veres Györgyné.
- Nemes Borbála II. 421. ~ János II. 426. ~ Jusztina II. 421. ~ Mihály de Killyén II. 312. ~ Orsolya II. 421.
- Németh Balázs II. 525—528, 543, 549, 555. ~ Gergely II. 737.
- Német gyalogosok (Germani pedites) 153, 154, 166, 168, 232, 331, 403. ~ hadak (Germani milites) 142, 156, 208, 269, 306, 323, 330, 333, 343, 387, 432, 446, 575, 579, 588, 622, 635, 665, 666. — II. 202, 233, 246, 260, 261, 275, 286, 313, 318, 326, 333, 337, 357, 359, 363, 364, 374, 395, 402, 490, 527, 535, 544, 568, 580, 587, 629, 663, 744, 781. ~ lovasok (Germani equites) 143, 166, 192.
- Németalfölde (Paesi bassi)* 1, 20, 24, 223, 336, 366, 725, 744, 761, 780. ~ i kapitány: Lie-dekerke Ferdinánd.
- Németek (Alemanni, Germani, Teutsche, Todeschi) 40, 52, 53, 59, 60, 69, 78, 119, 124, 170, 275, 381, 507—509, 519, 528, 563, 617, 628, 635, 643, 656, 659, 660, 712, 738. — II. 1, 49, 72, 75, 84, 93, 109, 110, 135, 137, 231, 276, 278, 293, 364, 366, 372, 531, 565.
- Némethi* 204.
- Németország (Alemagna) II. 190, 249, 437, 762, 768.
- Neuhäusel v. Érsekújvár.*
- Neundorf v. Ujfalú.*
- Neustadium v. Bécsújhely.*
- Neustadt v. Vágújhely.*
- Neutra v. Nyitra.*
- Nevicezke kastély II. 235.*
- Névtelen 348—350, 353.
- Nicolò Armas 556. ~ Gregorio de II. 458.
- Nicopoli II. 758, 765.*
- Nieder-Oesterreichische Cammer v. Alsóausztriai kamara.
- Nivighas v. Nyiregyháza.*
- Nógrád (Novigrad)* 288, 294. ~ *vm. 184, 195. — II. 513, 708.* ~ *vm. község*: Szécsény.
- Noistoth v. Bécsújhely.*
- Nopsiczi* Varkócs György.
- Nossoly II. 386.*
- Novaj (Kolosz vm.) II. 401.*
- Novigrad v. Nógrád.*
- Nörcze II. 385.*
- Nösen v. Besztercze.*
- Nuksor (Hunyad vm.) II. 79.*
- Nürnberg* 709.
- Nyakaszó György de Buzás-bocsárd II. 401.
- Nyárádtó (Niaradteő)* 607—613. — II. 795.
- Nyári Pál (Gnari Pál) váradi főkapitány, Középszolnokvm. főispán 49, 61, 103, 121, 145, 176, 185, 209, 221, 265, 304, 305, 312, 316, 319, 321, 323, 339, 341—343, 345, 346, 364, 370, 389, 452, 464, 465, 472, 525, 526, 534, 537, 549, 611, 718, 727. — II. 25, 27, 34, 35, 41, 45, 46, 65, 66, 74, 93, 96, 119, 124, 169, 172, 176, 251, 259, 323, 428, 520, 788 (1599).

- Nyiregyháza (Nirighas)* 134, 135, 406, 407.
- Nyirő Bálint bíró II. 196.
- Nyitra (Neutra)* II. 653. ~
vm. 7, 195. — II. 626, 708.
 ~ *vm. község*: Bódog-kas-
 tély, Ghimes.
- Nyujtódi Demeter kapitány II.
 225. ~ György de Szent De-
 meter II. 208, 400.
- Ober Ungarn v. Felső-Magyar-
 ország.*
- Obershauser Bertalan zászlós
 375, 486, 497.
- Obresie v. Alsóobresie.*
- Octavianus (Ottaviano) császár
 II. 137.
- Oenipons v. Innsbruck.*
- Ofen v. Buda.*
- Offenbánya (Alsófehér vm.)* II.
 437, 438.
- Offredi Offredo, molfettai püs-
 pök II. 467.
- Oglu Aly II. 297.
- Oivar v. Érsekujvár.*
- Ojtozi-szoros* 426, 428.
- Ojvár v. Szamosujvár.*
- Olac conte v. Hohenlohe.
- Oláh András fogarasi udvar-
 bíró II. 415.
- Oláh-Bányabiki (Kolozs vm.)*
 668, 671. — II. 204. ~
-Bölkény (Torda vm.) 580. —
 II. 52. ~ *-Kékes (Doboka*
vm.) 742. ~ *-ökrös* II. 33.
 ~ *Sáköd (Küküllő vm.)* II.
 400. ~ *-Ujjalu (Ujjalu)* 602,
 603, 606.
- Oláhok (Valachi) 59, 63, 117,
 337. — II. 143, 144, 176, 199,
 230, 279, 307.
- Olandesi v. Hollandok.
- Olasz János II. 713. ~ Máté
 II. 713.
- Olasz gyalogosok (Infanteria
 Italiana) II. 647, 652, 658,
 663, 744. ~ mérőföld (Miglio
 d'Italia) II. ~ muzsikusok
 574, 587. ~ utca a gyula-
 fehérvári várban II. 8.
- Olaszország (Italia)* 21, 32, 676.
 — II. 193, 253, 613, 699,
 700, 768, 770, 777, 782.
- Olchia (Bihar vm.)* II. 35.
- Olczona* II. 106.
- Ólom 72. — II. 412.
- Olt folyó* 423, 603.
- Oltárdi Mihály kisselyki ev.
 lelkész 601. — II. 416, 417.
- Ombozi Miklós de Szováta II. 26.
- Oncokfalva (Hunyad vm.)* II. 79.
- Onga (Abauj vm.)* 281.
- Ongheria v. Magyarország.*
- Onod* 126, 147, 148, 177, 183,
 184, 195, 205, 208, 263, 286,
 299, 355. — II. 642.
- Oppeln (Opolia)* 43, 666, 686.
- Ó-Radna (Rodnabánya)* 624.
- Orbai Péter II. 301. — Orbainé,
 Margit asszony II. 203.
- Orbai-szék* II. 312.
- Orbán Gergely de Szentkirály
 667, 672. ~ György Torda
 vm. alispán II. 370.
- Orle 522.
- Orleans* II. 764.
- Ormányi Ilona (Kapi Ferencz
 özvegye) 394.
- Ormosi Székely Mihály.
- Orosz Chik v. Ruscsuk.*
- Orosz Márton de Palotka, Ko-
 lozs vm. szolgabíró II. 26.
- Oroszfalva (Doboka vm.)* II. 7.
- Országos levéltár (Budapest)
 742. — II. 463.
- Ortelius Hieronimus Chronolo-
 gia (Nürnberg, 1604) 379, 624,
 634, 662. — II. 528, 544, 734,
 740.

- Orvos : Peverella.
Osgyán II. 524, 525, 532, 543.
Ostratitz II. 653.
 Ostrogski János herczeg (duca di Ostroia) II. 612, 620—624, 633, 637, 639.
 Ossari v. Huszárok.
 Osztrák-ház (Casa d'Austria) 115, 349, 416, 426, 430, 506, 508, 546, 693. — II. 472, 481, 641, 701, 741, 766.
 Osztrákok II. 702.
Osztrovely (Hunyad vm.) II. 79.
 Osztrovi Miklós Hunyad vm. alispán II. 78.
 Ottaviano v. Octavianus.
Osttopáni Perneszi család.
 Ottné v. Rothuet Mária.
Ottosfalva (Marosszék) II. 52.
Óvár v. Magyaróvár.
 Óvári Sámuel kancelláriai jegyző 667, 672, 726. — II. 26, 152, 153, 195, 197.
 Óváry Lipót : A Magyar Tudományos Akadémia történelmi bizottságának oklevélmásolatai 18, 141. — II. 467.
Ódenburg v. Sopron.
 Órgrófok : Borboni, Burgau, Finale, Guasto, Malaspina
 Ottavio, Pallavicino.
 Örley II. 601.
 Örmény v. Gregorovicz.
Österreich v. Austria.
 Öttingen (Ethingen) Ulrich gróf II. 714, 740. ~ -ezred II. 714, 740.
Pacsesd (Hunyad vm.) II. 79.
 Padovano Giovanni Battista II. 470.
Paesi bassi v. Németalföld.
 Paisse Aga II. 209.
 Pál II. pápa II. 762. ~ V. pápa II. 681, 682, 685, 690, 692, 695—701, 703—706, 709—711, 716, 718, 727, 734, 735, 741, 745, 776, 777, 779—782.
 Palai János zászlós II. 415.
Palánka 280. — II. 523, 525.
 Palatics György II. 65, 96.
 Palatinus : Mniszek.
 Pálffy grófok levéltára Pozsonyban 252, 292.
 Pálffy (Palfi) Miklós, erdődi, dunántúli főkapitány 10, 17, 250, 252, 279—282, 288, 289, 291, 292, 294—296, 309, 315, 361.
 Pallavicino, marchese II. 768.
Pálos (Alsófehér vm.) II. 302.
Palotka (Kolozs vm.) II. 901.
 ~ i Orosz Márton.
 Pan Hans 220.
Panád (Küküllő vm.) II. 338.
Pánczélcehek (Doboka vm.) 668, 671.
 Pandurok II. 50.
 Pangil Pana II. 385.
Panit (Kraszna vm.) 731.
Pápa II. 310, 474, 720. ~ i főkapitány : Török István.
 Pápai államtitkár : Aldobrandini Cinzio. ~ hadsereg II. 718, 727. ~ hadvezér : Aldobrandini Gian Francisco, Borghese Ferencz.
 Pápai Balázs de Alsó Jára II. 181, 214.
 Pápák : VIII. Kelemen, II., V. Pál.
 Papp Henrik kassai puszkaporgyártó 331, 381. ~ Sámuel 199, 201.
 Paravicino bíboros II. 695, 735.
Parma 2, 24, 26, 28, 30, 116, 165, 166, 473. — II. 471, 472, 609, 648, 683, 770. ~ e Piacenza, duca di v. Farnese Ranuccio parmai herczeg. ~ i állami levéltár, Carte Far-

- nesiane I, 149, 150, 223. — II. 468. ~ i herceg: Farnese Ranuccio. ~ i követ Prágában: Cornazzani Antal.
- Partium regni Hungariae v. Erdélyi Részek.**
- Patak v. Sárospatak.*
- Pataki György de Marosszentgyörgy II. 377. — Felesége: Daczó Ilona.
- Pathó Menyhárt 247, 296, 355, 361.
- Paulus Literatus de Abrudbánya v. Abrudbányai Pál deák, abrudbányai bíró. ~ de Sárd v. Sárdi Pál deák, kancelláriai jegyző.
- Péchy István sárközüjlaki leveles'ádája II. 38.** ~ Zsigmond de Ujfalú II. 591.
- Pécs (Cinquechiese) 228.*
- Pekry Gábor II. 166.
- Pellerdi 468.
- Péntek (Pintek, Belsőszolnok vm.) II. 368.* ~ (Kolozs vm.) 741.
- Perecseny (Perecsien) 665, 666.*
- Perényi (Pryni) Erzsébet (Károlyi Mihályné) II. 220. ~ Zsófia II. 212, 408.
- Perke Markó és Paskó, jobbágyok II. 196.
- Perkhman v. Bergmann.
- Perlaki Miklós hadi titkár 398, 501.
- Pernestain v. Pernstein.
- Perneszi de Osztopán: Erzsébet (Keserű Jánosné) II. 308, 341. ~ Gábor 709, 710. — II. 91, 308, 448.
- Pernhaus-ezred 597.**
- Pernone, duca di 75.
- Pernstein (Pernestain) János hadvezér 10.
- Perusith Máté de Kentelke II. 169.
- Peser (Pesör) kapitány 705, 712 723, 729, 738.
- Pesselnek (Alsófehérv. m.) II. 312.*
- Pest 96, 123, 142, 150, 285.* — II. 85, 97, 108, 115—117, 484, 485, 500, 503, 505, 512, 686.
- Pestere (Szörényvm.) II. 165, 187.*
- Pestes (Hunyad vm.) II. 166.*
- Pestis-járvány II. 102, 103, 186.
- Pesty Frigyes: A szörényi bántóság és Szörény vármegye története (Budapest, 1877.) 668.**
- Pesthy Anna (Mois Mihályné) II. 172. ~ Péter de Torda II. 369.
- Petárda 75.
- Petelenski Szaniszló 86.
- Péter András in Tinkova II. 187.
- Péterlaka (Torda vm.) II. 369.*
- Pétervár (Pietro-Varadin) 242.* — II. 97.
- Pethe (Pethő) László de Hetés, kassai kapitány 55, 56, 58, 111, 124, 130, 208, 227, 250, 288, 412, 450.
- Pethő István de Gerse 104. — II. 551.
- Petki János de Ders II. 188, 390.
- Petlendí Vincze István.*
- Petráskó (Mihály vajda fia) 304, 417, 419, 431, 433, 439, 441, 489, 490, 497, 500, 505, 510, 511. — II. 105, 413.
- Petri v. Kis Petri.*
- Petri Mór: Szilágy vármegye monographiája 725.**
- Petritewith v. Horváth.
- Petronella, prágai udvari kamarai tanácsos II. 357.
- Petrowiczki András szatmári postás 678.
- Petrucci Lodovico da Pitigliano, cavaliere II. 781.
- Petrus Literatus v. Nápolyi Péter.

- Pettingen zászlós, majd kapitány II. 354, 558, 625.
- Petz, Pez v. Pezzen.
- Petz György II. 529, 783.
- Peverella (Piperellus) Ezechiel doctor, fisicus 211.
- Peverelli Czézár 503.
- Pezzen (Petz, Pez) Bertalan ab Ulrichskirchen doktor, prágai udvari tanácsos 32, 34—38, 132, 229, 237, 249, 251, 252, 254, 255, 258, 264, 301, 303, 319, 320, 323, 331—333, 337, 344, 357, 364, 373, 377, 384, 390, 401, 419, 464, 479, 498, 639, 652, 680, 718. — II. 76, 233, 270, 395, 448, 451, 453, 455, 463, 478, 693. ~ Gyula II. 693. ~ János Baptista ezredes 10, 310, 350, 451, 477, 516, 528, 534, 549—551, 569, 578, 586, 604, 640. — II. 21, 77, 792, 793 (1601). ~ Joachim ezredes II. 105—107, 109, 117, 118, 122, 123, 252, 332, 339. ~ -ezred (Legione Pecziana, Reggimento del Pezzen) 15, 214, 222, 231, 232, 258, 262, 263, 284, 286, 302, 304, 306, 308, 309, 314, 325, 334, 338, 339, 341, 346, 357, 370, 374, 378, 394, 451, 508, 528, 542, 549, 553, 557, 568, 589, 622, 628, 633, 636, 638, 639, 651, 687, 690, 691, 703, 707, 723. — II. 23, 29, 81, 88—90, 93, 107, 115, 117, 128, 251, 271, 510, 801.
- Pflanz (Flans) Joachim kapitány 568, 581, 607. — II. 6, 20, 72. ~ -ezred 551, 553, 622, 635, 662, 716. — II. 2, 30, 122, 207, 249, 256, 325, 334, 348, 363, 444, 460, 544.
- Philep v. Filep.
- Phokis (Focide) II. 758.*
- Piacenziai* herczeg: Farnese Ranuccio.
- Piacz-utcza Sárdon II. 61.*
- Picinardi 30.
- Pietro vaivoda v. Czerczel Péter.
- Pietro-Varadin v. Pétervárad.*
- Pihenius Lukács II. 61.
- Pilsen 264, 265, 313, 314, 316 319, 320, 333, 387.*
- Pintér János, beszterczei II. 306.
- Piperellus v. Peverella.
- Piski András II. 128.
- Piskolt (Piscot, Piskót) 111, 114, 115, 117.*
- Pitigliano* da, Petrucci Ludovico.
- Plobensteini* Lob Sebestyén.
- Pobora Dragul in Macsova, Ilona (Lázár Ferenczné), Mihuczsa, Miklós de Karánsebes, Miklósné, Veronika II. 187.
- Poch János de Kolozsvár II. 340.
- Pócsfalva II. 203.*
- Poczionelst (Belényes t.) II. 19.*
- Pogány György de Cseb, Máramaros vm. alispán 321, 515, 519. — II. 57. ~ Miklós de Torda II. 370. ~ Péter Máramaros vm. főispán II. 57. ~ *Pogántava II. 369.*
- Pogrányi Benedek kapitány 622. — II. 494, 500, 660.
- Pókay István de Káposztás Szent Miklós II. 191.
- Poklostelke (Belsőszolnok vm.)*
- Polaco, il = a lengyel királyok olasz megnevezése.
- Polavitz II. 503.
- Polen, Polonia v. Lengyelország.*
- Polgármester: Enyedi Lukács.
- Poloni v. Lengyelek.
- Polonia, eletto re, di v. Miksa főherczeg.

- Polya (Hunyard vm.)* II. 79.
Ponori Török család.
 Pópa Simon II. 214.
Poprád 151.
Porkoláb: Csabai.
Porosz lovasság II. 621, 622.
Poroszország (Fürstenthum Preussen) II. 481, 621.
 Porta Cesare császári építőmester 76, 181, 325, 339, 346, 400.
Portogallia II. 756.
Porumbák 421—423.
 Porzia Girolamo adriai püspök, grazi nuntius II. 710.
Postamester: Cramer, Hueber, Petrowitzki, Söldner. ~ ügy 83, 93, 610, 678. — II. 114, 149, 173, 369, 642.
Posztó (Tuch) 185. — II. 113, 541.
 Potinius Konrád 331.
 Pott Miklós de Karánsebes II. 187, 188.
Pozsony (Possonia, Pressburg) 10, 167, 189, 224, 297, 373, 520—523, 525, 528, 638. — II. 420—423, 427, 533, 651, 656, 658—675, 677—683, 685, 686, 689, 711, 712, 714, 715, 717, 732, 733, 735, 737, 799, 800. ~ *vm. község*: Galánta, Magyardiószeg. ~ *vára* II. 657, 666. ~ *vm.* II. 486, 626, 657. ~ *i országgyűlés* 181, 194, 200, 234, 240, 267, 343, 373. ~ II. 352, 566, 569.
Pozsonyszentgyörgy (Sanct Georg, Santo Giorgio, Szentgyörgy) II. 654, 656—659, 666, 673, 677.
Pösing v. Bazin.
Prága I, 3, 19, 21—27, 31—37, 43, 129, 138, 142, 148, 157, 161, 182, 194, 196, 203, 206, 213—216, 219—226, 229, 231, 232, 235, 238, 240, 251, 258, 264, 265, 298, 309, 323, 333, 345, 357, 369, 381, 410, 412, 424, 445, 446, 450, 453, 461, 462, 464, 466—470, 476, 497, 500, 511—513, 524, 533—535, 540, 542, 549, 562, 583, 584, 599, 606, 613, 643, 645, 647, 650—652, 656, 657, 661, 664, 666, 676, 677, 679—681, 683—687, 691, 692, 694—696, 698, 699, 708, 717, 718, 729, 730, 733—735, 742—744. — II. 7, 10, 16, 21, 40—44, 74, 77, 79, 80, 84, 85, 102, 105, 108, 112, 114, 115, 118, 124, 126—128, 133, 139, 141, 179, 186, 189, 191—193, 195, 207, 208, 211, 212, 219, 221, 226, 229, 230, 232, 234, 237, 240—242, 244, 246, 247, 251—255, 257, 261, 263, 264, 268, 272, 275, 280—282, 284, 285, 287—289, 293, 294, 304, 305, 308, 309, 311, 314—316, 319, 320, 322, 323, 326—328, 334—336, 339—341, 343, 344, 347—350, 353, 355, 357, 359, 367, 369, 371, 374—377, 380, 403, 404, 408—411, 413, 429, 430, 432, 434, 440, 441, 443, 448, 451—454, 456—458, 460, —463, 466—468, 470—473, 475, 476, 480, 492, 515, 520, 526, 528, 529, 545, 547, 548, 551, 555, 562, 563, 571, 573, 577, 589, 592, 598—600, 602, 603, 608, 621—623, 625, 627, 643, 645, 646, 655, 659, 671, 672, 674, 675, 677, 679, 680, 684, 685, 693, 696, 703, 706, 708, 719, 724, 731, 750—752, 754, 755, 770, 773—785, 791, 792. ~ *i nuntius*: Ferreri Giovanni, Spinelli Fülöp. ~ *i tudósító*: Marchesi Marcello.

- ~ i udvari kamarai elnök : Unverzagt Farkas. ~ i udvari kamarai tanácsos : Petronella. ~ i udvari tanácsos : Pezzen Bertalan. ~ i császári udvar (Corte) 1, 2, 20, 22—24, 37, 158, 160, 214, 219, 226, 244, 326, 328, 333, 334, 344, 347, 424, 451—453, 463, 471, 476, 497, 499, 510, 541, 543, 561, 567, 575, 584, 587, 614, 615, 627, 673, 675, 676, 690, 722, 733. — II. 9, 39, 75, 84, 85, 127, 184, 194, 201, 236, 250, 260, 290, 345, 361, 367, 421, 441, 442, 454, 466, 467, 480, 573, 614, 633, 637, 676, 678, 685, 686, 689, 750, 752, 754, 755, 770, 782, 796. ~ i császári tanács 557. ~ i udvari haditanács (II consiglio) 219, 258, 270, 271, 323, 500. — II. 139. ~ i udvari kamara (Hofkammer) 239, 253, 271, 313, 314, 318, 348, 389, 393, 465, 510, 531, 693. — II. 17, 143, 246, 248, 250, 261, 286, 316, 357, 429, 430, 475, 526, 601, 693, 708, 717, 751, 754, 774, 776, 778, 782, 783.
- Prahova megye* 442.
- Prainger, Preuner v. Breuner.
- Pramer Farkas 618.
- Prázmár (Prasmar) II.* 86, 90—92, 94—98, 100—104.
- Prédikáló barát : Bobbio.
- Preickhel kapitány 516.
- Prépostvári István de Czinger II. 274.
- Presowitz-lovasok II. 670.
- Pressburg v. Pozsony.*
- Preuner v. Breuner.
- Preussen, Fürstenthum v. Posen*
- Pribék László de Jászfalva II. 187. ~ Mátyás, követ 260.
- Pribékek II.** 505.
- Primipilusok : Dienesi, Gajdó, Jánosi.
- Prinzestein-század II. 643.
- Privigye (Pribitz, Priwitz) II.* 649, 650, 652.
- Pryni v. Perényi.
- Prokh János 448.
- Pruch v. Bruck.*
- Przemisli* kapitány : Drohowski János Tamás.
- Puchheim (Buchhaim, Puchan, Puchen) Farkas főkapitány II. 495. ~ Henrik II. 664, 665. ~ János Kristóf Freiherr II. 536, 595, 605, 613, 632, 635, 640, 658, 669. ~ -ezred II. 643, 670, 690.
- Puskamester II. 664.
- Puskapor 198. — II. 412, 418, 561, 565. ~ -gyártók : Ach, Papp.
- Puskás Mihály II. 383.
- Putnok* 445, 522, 526. — II. 520, 521, 526—528.
- Putz János II. 597, 750.
- Püspökök : Adalbert, Bratulich, Ciciliano, Ferreri, Hausen, Khlesel, Malaspina, Mikáczi, Naprági, Offredi, Porzia, Quirini, Rangone, Szuhay, Thoroczka Máthé.
- Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó II. 49, 72, 83, 86, 104, 259, 266, 292, 304, 352, 384, 414, 417.
- Quirini Bernardino, Fra bákói kath. püspök 402, 438, 463.
- Rába (Raba) folyó* 9.
- Rábcza (Rabnitz) folyó* 9, 11.
- Rabus György császári udvari hadi titkár 45, 52—56, 59, 61.

- 64, 74, 76, 78, 79, 82, 84, 88, 97, 113, 128, 255, 680, 725. — II. 251, 386.
- Racomoz v. Rakamaz.*
- Rác Fülöp kapitány II. 790.
~ György de Zalánkemény II. 264, 317, 385, 406, 407.
~ János 337.
- Rácok (Rasciani) 423, 712. — II. 99, 143, 249, 251, 257, 307, 318, 325, 334, 344, 349, 363, 386, 399, 443, 444, 454, 630, 647, 652, 689, 690, 717, 718, 727, 728, 730, 762, 767.
- Radibrod (Radibrati) Alajos, Dalmata 399—401, 533, 599. — II. 16, 44, 268, 314, 316, 327, 328, 333, 376.
- Radnóti Szántai Mihály.*
- Radul Kulcsár (Chluchiar) havasalföldi boér 419, 421, 657. — II. 124, 333, 433. ~ Mihnea havasalföldi vajda 620, 630, 634, 669, 673, 677, 682, 684, 689, 691, 700, 701, 706, 707, 711, 716, 722, 727, 730, 733, 738. — II. 9, 21, 24, 29, 42, 43, 54—56, 73, 76, 77, 87, 89—93, 95, 98—101, 107, 109—111, 113, 118, 122, 124, 134, 135, 137, 139, 189, 217, 220, 228, 232, 240, 247, 251, 256—258, 260—265, 267, 268, 270, 276, 285, 289, 294, 298, 319, 321, 322, 333, 335, 344, 346, 353, 355, 366, 374, 376, 386, 399, 400, 402, 403, 408—412, 419, 421, 422, 426, 432, 433, 441, 451, 452, 455, 456, 460, 461, 514, 515, 519, 598, 602, 638, 801 (1602).
- Radvánszki János tolmács II. 689.
- Radzi will György bíboros krakói érsek 89.
- Radziwillorum-familia 89.**
- Ragozzi v. Rákóczy.
- Raguseo Giovanni 588.
- Raguza 347.* ~ i Giorgi Paolo, Marino Giovanni, Slatarich Jeromos.
- Raichel v. Reichel.
- Raiczky lovaskapitány 51, 131, 136.
- Raiteri 41.**
- Rajnai* vál. fejedelem: Rheingraf Ottó.
- Rakamaz (Racomoz) 77, 79, 87, 88, 90—92, 95—101, 103, 106, 404, 405. — II. 789.*
- Rakató II. 287, 341.*
- Rákóczy Erzsébet (Homonnai Drugeth Bálintné) II. 235. ~ Lajos, lippai kapitány 623, 624. — II. 598, 604. ~ Zsigmond Borsod és Torna vármegyék főispánja 44, 57, 58, 62, 64, 69, 70, 74, 80, 84, 87, 92, 96, 100, 104, 105, 107, 110, 112, 114, 115, 118, 119, 122, 126, 128, 131, 134, 137, 138, 140, 143—147, 184, 195, 214, 227, 253, 254, 263, 290, 291, 294, 295, 308, 312, 313, 327, 336—338, 342, 343, 346, 382, 405. — II. 233, 235, 446, 551, 552, 558, 571, 577, 580, 591, 592, 595, 596, 598, 612, 613, 646. ~ magyar gyalogosai 84, 90.
- Rákóczy-huszárok 339.**
- Rakolczy János de Béd II. 350.
- Rákos (Doboka vm.) 668, 671.*
- Rákosi (Fodor) Pál deák, abrud-[†] bányai főbíró II. 439.
- Rákospataka II. 369.*
- Rakovicza (Rakowitz) II. 299.*
- Rama, Rascia v. Szerbia.*
- Rangone Claudio püspök, lengyelországi nuntius II. 550.

- Ranka János Antal II. 347.
 Rappach kapitány II. 235.
Rasciani v. Rácok.
 Ráthonyi Boldizsár II. 153.
Ratibor 666, 686.
Rátóti Gyulaffi család.
Ravai Illyés János.
Ravna (Szörény vm.) II. 166.
 Redern Menyhárt báró marsall
 hadvezér 37, 45—50, 56, 57,
 59, 62, 81, 89, 95, 108, 121,
 123, 124, 128, 130—133, 139,
 141, 803.
 Rédey Ferencz 355, 358, 382,
 522. — II. 75, 240, 565, 626,
 629, 653, 656.
Regécz 337. — II. 559, 787.
Regen v. Szászregén.
 Régeni v. Rehner.
Regensburg II. 209, 246. ~ i
 püspök: Hausen.
Reggimento del Pezzen v. Pez-
zen-ezred.
 Rehner (Régeni, Renner) János
 de Szeben II. 290, 333, 360,
 413, 530, 602.
 Reichel (Raichel) György fizető-
 mester 540, 580. — II. 311,
 402.
Reineggi Molart János.
Remetei Vajda Mátyás.
Rendena di, Ronchon Giovanni
 Antonio.
 Renner v. Rhener.
 Reol Antal II. 609.
 Requisitor: Hajósi.
Reső (Belsőszolnok vm.) 742.
Retesz 437.
Retteg 466.
 Révai Péter 360.
 Rheingraf Ottó, rajnai vál. fe-
 jedelem (Conte Ringrof) ezre-
 des II. 495, 500, 690, 737,
 739, 752.
Rhéten (Alsófehér vm.) II. 302.
- Rhorer György sléziai fizető-
 mester II. 797 (1601).
 Ribisch Siegfried kapitány 517,
 530, 533, 604, 720. — II. 251.
 271, 321, 415. ~ százada II.
 25, 410.
 Ricci, Marco Antonio, Dottor
 prágai modenai követ 5.
 Ridolfi Alessandro kapitány II.
 690, 698, 700.
Rimaszombat 287, 294, 297, 299.
 — II. 520, 521.
 Ringrof conte v. Rheingraf.
 Rivara Jacomo Antonio conte
 di Valperga II. 494, 513, 607,
 613, 635.
Rivulienses v. Nagybányaiak.
Rivulus Dominarum v. Nagy-
bánya.
Rodi II. 758.
Rodnabánya v. Ó-Radna.
Rogoz II. 32. ~ i Váncsi
 György.
Roma 10, 219, 244, 369, 375,
410, 497, 562, 572, 615. —
II. 137, 140, 394, 473, 516,
517, 530, 550, 585, 681, 682,
696—698, 700, 701, 703—
707, 709, 711, 718, 741, 743,
748, 778, 779, 781, 782, 784.
 ~ i vatikáni Borghese-levéltár
 571, 573, 615. — II. 3, 112,
 266, 353, 422, 467, 482, 483,
 540, 748, 780. ~ i vatikáni
 könyvtár II. 3.
Románia 437. — II. 319.
 Romocsa János de Bódogfalva.
 II. 152.
Rónaszék (Máramaros vm.) II.
474.
 Ronchon (Roncone, Ronk) Gio-
 vanni Antonio di Rendena
 de Scarazini 92, 104, 106,
 110, 145, 412, 583. — II.
 603, 609, 616, 683, 793 (1601)

- Ronk v. Ronchon.
- Rosa Hercules kapitány 388, 447, 448.
- Rosenberg v. Rózsahegy.*
- Rosmann András gyalogos II. 306.
- Ross v. Rovás.*
- Rossano*, Gian Francesco, principe di.
- Rossi Ferdinánd kapitány (Signore Ferrante) 31, 37, 44, 45, 48, 58, 64, 67, 72, 78, 105, 143, 199. ~ Miklós titkár 503. — II. 470.
- Rossopohie II. 7.
- Roswurm v. Rusworm.
- Roszul Miklós esküdt in Szoros II. 153.
- Rota György II. 62.
- Roth Röketrabanten v. Darabontok, vörös kabátosok.**
- Rotenthurm II. 692.*
- Rothuet Mária (Ottné) 361, 439, 742. ~ Ulrich Ferencz 742.
- Rottall János Jakab szendrői kapitány 181, 224, 296, 301, 309, 315, 374, 472, 484, 486, 513, 568, 572. — II. 617, 642, 645. ~ -féle hajduk 472, 516, 557, 562, 570, 622.
- Rottwitz Menyhárt de Glauche kapitány 640, 642, 706. — II. 90, 242, 323, 325, 332, 360, 537, 555, 569, 571.
- Rovás (Ross) II. 281, 299.*
- Rozulia II. 34.*
- Rózsahegy (Rosenberg) II. 561, 584, 647, 648.*
- Rozza János Baptista 215.
- Rucker v. Rukur.*
- Rudolf II. császár 1, 2, 4—6, 10, 12, 20—24, 26—28, 32—36, 38, 40—43, 47, 49, 51, 52, 54, 63, 71, 75, 91, 99, 104, 105, 112, 113, 122—125, 128—132, 137, 146, 149—153, 156, 157, 159—163, 165—170, 172—175, 181—183, 185, 192—194, 196, 200—205, 207—209, 211, 212, 214—217, 219, 220, 222—227, 229—235, 238, 240—244, 247, 251, 252, 254—256, 261, 262, 264, 266, 269—285, 287—295, 297—302, 304, 306, 308—312, 314—332, 334, 335, 337, 338, 342—345, 349, 350, 354, 356—359, 361, 362, 364, 368, 369, 371—375, 377, 379—384, 386, 388, 390, 391, 393—398, 401, 402, 404, 406—416, 418—422, 424, 425, 428—430, 433, 434—441, 443—469, 471—485, 487—494, 496—500, 502, 504, 505, 507—512, 514, 515, 517—524, 526—533, 535—562, 565—567, 571—574, 578—592, 594, 597—604, 606, 610, 611—613, 615—618, 620, 621, 623—631, 635—643, 645, 647—651, 653—661, 663, 664, 666—668, 669, 672—683, 685—696, 698—700, 703—719, 721—743. — II. 2, 3, 6—13, 15—23, 25, 26, 28—34, 36—46, 49, 51, 52, 54, 55, 59, 63—67, 70—74, 76, 77, 79, 80, 82—97, 99, 100, 102, 103, 105, 108, 110—115, 117—130, 132—135, 137—139, 141—146, 148—150, 152—161, 163, 167, 169, 171—180, 182—186, 188, 189, 193—195, 199, 201, 204, 205, 207, 211, 212, 217—219, 220—227, 229—231, 234—237, 241, 242, 244—246, 248, 250—252, 254—258, 260, 262, 264—269, 272, 274, 275, 281, 283—285, 287, 289, 291—293,

295—304, 306, 308—317, 319—324, 326, 330, 331, 333, 335, 337—341, 343—345, 347—359, 361, 367—371, 375—377, 379—383, 386—388, 392, 393, 396, 397, 401, 405—407, 409—411, 413, 419—423, 428—430, 433—435, 436—449, 451—455, 458—463, 466—473, 475, 476, 480—482, 487, 489, 491, 492, 494, 497, 498, 501—503, 505, 506, 508, 511, 513—515, 517—520, 522, 526—542, 545—553, 555—564, 566, 567, 569—573, 575—577, 579—582, 585—587, 589—602, 605—608, 610—613, 615—618, 620—623, 625, 627, 629—633, 635—641, 643—648, 651, 652, 655—657, 659, 665, 666, 669, 671, 672, 674, 675, 677—679, 682, 684—687, 689, 692—698, 703—705, 707, 708, 710, 711, 713—715, 718, 719, 726, 731—733, 742—745, 748—776, 778—781, 785 (1598) 786, 787 (1599) 788, 790 (1600) 791, 792 (1601) 793, 795, 796—799 (1602) 801, 802, 804—807.

Rudoly (Alsófehér vm.) II. 203.
 Rueber 230. ~ -ház Kassán 230, 232.
Rukur (Rucker) II. 299.
 Rumpf Farkas von Wullross főudvarmester és főkamrás 129, 332.
Ruscuk (Orosz Chik) II. 426.
 Russori János Hunyad vm. főszolgabíró II. 78.
 Rusworm (Roswurm) Kristóf marsall 784. — II. 189, 285, 298, 326, 635, 637, 640, 732. ~ -ezred II. 488.

Basta levelezése és iratai II.

Ruszka v. Gönczruszka. ~ i Kornis család.

Rutth György de Nagy Doba II. 152.

Sabesiensis civitas v. Szászsebes.

Sachmar, Sagmar v. Szatmár.
 ~ Governatore di v. Székely Mihály.

Sachsen v. Szászok.

Sajgó István II. 214.

Sajó folyó 181, 183, 185, 195, 204.

Sajószentandrási Nagy család.

Sajó Szent Péter II. 527.

Sakacastrum 60, 68, 71, 81, 91, 92.

Sakmarium v. Szatmár.

Sákod v. Zsákod.

Salánki János de Torda II. 378.

Salerno 701.

Salétrom 198.

Salgányi 701.

Salm (Sulms) Fülöp gróf 638.

~ Miksa gróf ezredes II. 2, 244, 346, 352, 354, 395, 403, 500, 544, 602, 618, 666, 781, 801 (1602). ~ -lovások 664, 667, 682, 690, 716. — II. 2, 122, 135, 352, 668, 673, 680, 797.

Salzburg v. Vizakna.

Salzburger, szebeni követ 634.

Salzer János Mihály: Der königl. freie Markt Birtihalm in Siebenbürgen (Bécs, 1881.) II. 44.

Samaria Ferdinánd olasz hadvezér 48, 53, 56—58, 62, 70, 74, 76, 78, 110, 114—116, 144, 176, 177, 302.

Samborecki Miklós 81.

Samosuivar v. Szamosujvár.

San Clemente, Don Guillén, prágai spanyol követ 16, 17, 408—411, 424, 428, 429, 570, 615, 662, 663, 736. — II. 1,

- 179, 192, 193, 201, 202, 243, 256, 274, 287, 499, 501, 532, 543. ~ Giorgio cardinale v. Aldobrandini Cinzio. ~ Secondo, conte di II. 768.
- San Tommaso, monte v. Szenttamáshegye.*
- Sanct Georg v. Pozsonyszentgyörgy.*
- Sanct Iler kamarás II. 484.
- Sanct Job v. Szentjobb.*
- Sancta Sedes Apostolica v. Szentszék.
- Sancti Georgi montis oppidum v. Szentgyörgy hegye.*
- Sandomierzi palatinus: Mniszek György.
- Sándor András de Csomafája II. 395. ~ György de Belényes II. 132, 176. ~ János de Csomafája 667, 673. — II. 395.
- Sándori Kemény Boldizsár.*
- Sanjog v. Szentjobb.*
- San-Severoi* püspök: Malaspina Germanico.
- Sant Andrea v. Szent Endre.*
- Sant Anna, monasterio di II. 707.*
- Santho v. Szántó.*
- Santo Giorgio v. Pozsonyszentgyörgy.*
- Sárd (Alsófehér vm.) II. 61, 62. ~ (Kolozs vm.) II. 439, 450. ~ i Budai Ferencz, Gyarmati család, Varga Lukács.*
- Sárdi (Literatus) Pál, kancelláriai jegyző 672. — II. 61.
- Sárkány Boldizsár II. 450.
- Sárkány havas II. 82, 83. ~ kastély 265.*
- Sárközi István II. 321. Máté. ~ deák de Almád Apáti II. 321, 342. ~ Miklós II. 321.
- Sarmaság (Középszołnok vm.) 730—732. — II. 63, 281.*
- Sarmasági Elek, János, László II. 38. ~ Zsigmond de Kövesd II. 63, 181, 188, 281, 282, 434, 602.
- Sáros vára 435, 436, 450, 714, 719, 721. — II. 205. ~ vm. 298, 435. — II. 557, 579, 587, 589, 596, 603, 773. ~ vm. község: Jernyc.*
- Sárospatak (Patak) 207—209. — II. 238, 247, 583, 595, 605, 614.*
- Sárvár II. 676.*
- Sárváry Mihály II. 230.
- Sassatello kapitány II. 558.
- Sassoni v. Szászok.
- Satargi v. Szatardzsi.
- Scarazini de, Ronchon Giovanni Antonio.*
- Scepusiensis tredecim civitates v. Szepességi tizenháromváros.
- Scepusiensis Camera v. Szepesi kamara.
- Schäffendorf II. 656.*
- Scharfenstein II. 802 (1602). ~ i Kretz Frigyes.
- Scharnovicz v. Zsarnócz.*
- Schatko Ádám felsőmagyarországi fizetőmester 512.
- Scheiner Antal dr. nagysinki ev. lelkész II. 419.
- Schemberg ezredes II. 716.
- Schemen von, Dyemberg János.
- Scherdorfflin v. Mág.*
- Schespurgh v. Segesvár.*
- Schetzl v. Szecsel.*
- Schiavonia v. Szlavonia.*
- Schiffbaum Mátyás berethalmi ev. lelkész, superintendens II. 19, 44, 406.
- Schirmer Antal. szebeni 694. — II. 154, 191, 192.
- Schitt, isola di v. Csallóköz.*
- Schitz György II. 404, 405.
- Schlesien v. Szlécia.*

- Schlieben Albert kapitány II. 14, 481.
- Schmalvogel, Kommissar II. 636.
- Schmid N. kapitány 113, 156, 201, 248. ~ -féle zászlóalj 462, 465, 479, 531. ~ vadászok v. Tiroli vadászok.
- Schmoll 385.
- Schneckenhausen János sléziai lovas alezredes II. 83, 84, 108, 332, 333, 335, 380, 552.
- Schomosz Wywwar v. Szamos-ujvár.*
- Schönberg-ezred II. 429.
- Schuelzer Lőrincz kolozsvári követ II. 281.
- Schulles v. Nagyszöllös.*
- Schunkabunk Márkus brassói villicus II. 384. ~ Miksa de Brassó II. 304.
- Schütt v. Csallóköz.*
- Schütter-örökösök II. 514.
- Schwarzenberg (Svarzenburgo) Adolf báró, főhadvezér 32—35, 37, 39, 52, 123, 285, 288, 333.
- Schwarzthaler D. II. 503.
- Schwendi Lázár hadvezér II. 766, 767.
- Scopusium v. Szepesség.*
- Scritori II. 784.
- Scrivano v. Kara Jazigi.
- Sdrino, conte di v. Zrinyi Miklós.
- Sebes vára 635.*
- Sechi v. Szécsi.
- Segesvár (Schespurgh) 446, 447, 609, 636. — II. 12, 86, 148, 157, 240, 302, 303, 346, 362, 603. ~ város tanácsa 609. — II. 12, 15, 31, 53, 56, 58, 86, 97, 126, 224, 225, 282, 294, 410.*
- Segyei Miklós 71, 79, 81, 84, 88, 90, 92, 94, 95, 98, 105, 109, 111, 114, 116, 117, 119, 126, 183, 594. — II. 33, 423, 578, 788 (1599).
- Seiden v. Zsidve.*
- Seidensdorfer (Zeiderstorffer) kapitány II. 170, 217, 418.
- Seidlitz János Jakab, lippai német kapitány II. 604.
- Seiler v. Kötélverők.**
- Sekel v. Székely.
- Selestei v. Szelestei.
- Sellemerk 601. ~ i csata 300, 302. — II. 459.*
- Selmeczbánya város tanácsa II. 525.
- Semjénfalvi Székely Mózes.*
- Semjin v. Érsemjén.*
- Sendrovia v. Szendrő.*
- Senizza II. 753.*
- Sennyei Pongrácz de Kis Sennye tanácsúr, erdélyi kancellár 242, 427, 452, 479, 482, 487, 495, 498—500, 504, 506, 588, 593, 608, 609, 633, 635, 661, 674, 676, 679, 682, 695, 705, 715, 724—726. — II. 17, 26, 41, 58, 125, 141, 244, 265, 266, 293, 299, 300—302, 360, 390, 400, 401, 602, 674, 675.
- Sepsi Laczkó Máté krónikája 175, 198, 237.**
- Sepsi-szék II. 204, 312. ~ i község: Nagyajta, Szotyor.*
- Serench v. Szerencs.*
- Serényi v. Serjéni.
- Serin v. Zrinyi.
- Serjéni (Serényi, Serieni) de Kis Serjén: Anna (Zonghor Istvánné) 396. ~ Ferenc 396. ~ Kata (Lendeczy Györgyné) 396. ~ Mihály 62, 63, 66, 125, 139, 145, 177, 396, 398. ~ Pál 396.
- Serra Giacomo (Jakab) pápai biztos II. 682, 695, 719, 748.
- Serviani v. Szerbek.*

- Setschin v. Szécsény.*
Siatban Siptot II. 32.
Sibino v. Nagyszeben.
 Sibrik Gáspár 406.
 Siculi v. Székelyek.
Siculia v. Székelyföld.
 Siculus v. Székely.
Sidóvár II. 281.
Siebenbürgen v. Erdélyország.
 Siebenbürgische Pässe v. Erdélyi szorosok. ~ Provincialblätter II. 303. ~ Quartalschrift 601, 634.
 Sigismundus princeps v. Báthory Zsigmond.
Silagio v. Szilágy.
Silesia v. Szézia.
 Silesiaci milites v. Széziai hadak.
 Simai Borbély György.
 Simancasi spanyol állami főlevéltár 409, 570.
 Simeon Mogila, havasalföldi vajda 619, 669. — II. 10, 24, 42, 43, 54, 73, 89, 93, 98—100, 202, 257, 426, 433, 514, 515.
 Simon Ákos de Kolozsvár II. 328.
 Simone, Basta szolgálja II. 236.
Sina (Sinna) II. 299.
 Sinan v. Szinán basa.
Sink v. Nagysink.
Sinna v. Sina.
 Sinsich v. Carsilius.
 Sirmiensis episcopus v. Bratulich Simon.
 Siroki Pál II. 119.
 Sisinatcki János de Sisincz II. 46. ~ Mihály II. 736.
Sisinczi Sisinatcki János.
 Siska János II. 423.
Sitve v. Zsidve.
Sixo, Sixovia v. Szikszó.
Skaliz II. 712.
Ske (Belényes t.) II. 428.
- Slatarich Jeromos raguzai, császári kém 475.
Slézia (Schlesien, Silesia) 99, 120, 256, 301, 351, 631, 706, 716. — II. 239, 364, 476—479, 511, 549, 555, 573, 586, 588, 624, 625, 634, 636, 763.
 ~ i gyalogosok (Infanteria di Slesia) 124, 130, 131, 134, 136—139, 246, 249, 262, 282, 388, 446, 461, 490, 508. — II. 256, 260, 267, 271. ~ i hadak (Silesiaci milites) 142, 231, 258, 263, 286, 297, 378, 381, 394, 462, 468, 469, 475, 480, 498, 562, 568, 570, 572, 573, 598, 641, 662. — II. 111, 123, 243, 244, 246, 249, 251, 252. ~ i kamara II. 478, 783. ~ i lovasság (Cavalleria di Slesia, Equites Silesiaci) 61, 63, 65, 66, 73, 99—102, 115, 144, 147, 198, 222, 232, 249, 255, 262, 265, 282, 297, 323, 446, 461, 485, 489, 508, 545, 562, 594, 598, 606, 630—632, 640, 641, 645, 664, 717, 723. — II. 2, 83, 90, 124, 207, 238, 257, 314, 325, 332, 510, 571. ~ i rendek 631, 723. — II. 123, 325, 569, 570, 796, 799. ~ i fizetőmester: Rohrer György. ~ i lovas alezredes: Schneckenhausen János.
 Széziaiak II. 88.
Smolna v. Szomolnok.
 Societas Jesu v. Jézus-társaság.
Sófalva 592. — II. 7.
Sokal 93.
 Sókamarás: Éradonyi, Kolozsvári Literatus János, Thordai.
 Solimanus v. Szulejmán.
Solnok v. Szolnok. ~ mediocris v. Középszolnok vm.
 Solomi v. Zólyomi.

- Solymos (Zolmos) II.* 59, 73, 76, 77, 117, 123.
- Sólyomkő II.* 385.
- Somai Gergely de Vecser, Doboka vm. szolgabíró II. 169.
- Somarein, Somario, isola di v. Csallóköz.*
- Sombor (Alsófehér vm.) II.* 300. ~ (*Doboka vm.*) 668, 671. ~ (*Kolozs vm.*) II. 196. ~ i esküdt: Geöczy Gáspár, More Jakab. ~ i l. Balás György.
- Sombori Farkas de Sombor 668, 671—673. — II. 153, 196, 197. ~ Gábor II. 195, 197, 371. ~ István II. 196. ~ László II. 196. ~ Lászlóné v. Massai Anna. ~ Márton II. 196. ~ Zsigmond in Dal II. 196.
- Somkerek*i Erdélyi család.
- Somlyai Ferencz II. 310.
- Somlyó v. Szilágyosomlyó.* ~ i Báthory család.
- Somodi hajdúkapitány II. 715.
- Somogyi Ambrus dézsi (Ambrosius Literatus de Dés) Belsőszolnok vm. jegyző II. 395, 808. ~ Bertalan 389. — II. 422. ~ István II. 713. ~ Mihály II. 342.
- Somos v. Szamos folyó.* ~ (*Kraszna vm.*) 668, 671. — II. 152.
- Sonneck* baro in, Ungnad Dávid.
- Sopron (Ödenburg) II.* 681, 684, 693, 694.
- Soranzo Ferencz prágai velenzei követ II. 491, 494, 502, 504, 519, 574, 599, 679, 693, 733.
- Sorbello* marchese di, Borboni Horatius.
- Sós Anna (Kosztá Jánosné) II. 131. ~ János 515, 519, 520.
- Sóspatak (Alsófehér vm.) II.* 396.
- Sóügy** II. 148.
- Soyer* 618.
- Söldner György eperjesi postamester II. 605.
- Sölles v. Nagyszöllös.*
- Sötschen v. Szécsén.*
- Sövényszalvi* Nagy Dániel.
- Spacai Gáspár de Doba 667, 673. — II. 153.
- Spagna, kapitány II. 749.
- Spagna v. Spanyolország.*
- Spaiser János 370. — II. 524.
- Spanyol had (Exercitus Hispanicus) 221.** ~ királyok: II—III. Fülöp.
- Spanyolország (Spagna) 129, 649.* — II. 687, 768. ~ i követ Prágában: Don Guillén di San Clemente.
- Spinelli Fülöp érsek, prágai nuntius 219, 228, 231, 234, 236, 237, 251, 252, 263, 264, 298, 303, 344, 345, 371, 372, 376, 383, 387, 390, 401, 410, 438, 463, 473, 483, 487, 505, 519, 535, 540, 541, 562, 571, 573, 574, 615, 632. — II. 112, 242.
- Spontoni Ciro, cavalier II. 653, 682, 683, 694, 699, 700, 769. ~ *Historia della Transilvania* 4, 33, 170, 218, 243, 325, 408, 409, 418, 423, 464, 496, 497, 500, 502—504, 562, 566—568, 574—577, 586—588, 602, 605, 629, 635, 653, 654, 656, 662, 669, 736, 737. — II. 3, 6, 39, 193, 231, 243, 264, 266, 271, 286, 291, 293, 318, 528, 535, 544, 682, 769.
- Stanislófi v. Szaniszlófy.
- Starhemberg ezredes II. 550, 554, 580, 605, 613, 618. ~ -ezred II. 582.

- Stebлаui* Lassota Erik.
 Steinberger Wolff Márton, kapitány II. 321, 572.
 Steinecker kapitány II. 639, 641, 643, 646.
 Stelnicz Sámuel II. 214.
 Stepán István váradi kapitány-helyettes 577.
 Stephanus Literatus de Almás v. Almási István deák.
 Stieve : Die Politik Baierns II. k. (München, 1883.) II. 780.
 Stipiviano II. 768.
Stíría II. 691.
 Stotzing II. 691.
Strigonia v. *Esztergom*.
 Stroza Péter II. 719.
 Strozi Cosimo ezredes II. 574. ~ Hieronimo 696.
 Struzzi Alberto 18.
Stuhlweissenburg v. *Székesfejérvár*.
 Sua Maestà Cesarea = Rudolf császár olasz czíme. ~ Santità = a pápák olasz czíme.
Suirne v. *Svirne*.
 Sulms v. Salm Fülöp.
 Sult, dominus de v. Basta.
 Sulz Károly Lajos gróf II. 489, 495, 510, 651, 675, 769.
 Surányi 701, 707.
 Sükös György és Miklós de Kis Görgény II. 191.
 Sükösd István de Teremi II. 300. ~ Miklós II. 300.
Sülelmed (*Középszolnok* vm.) II. 152. ~ i bíró: Fodor Gergely. ~ i esküdt: Veres András. ~ i l. Szabó Jakab.
 Süveg v. Huet.
Svirne (*Suirne*) II. 620, 622.
 Sylla Mátyás II. 713.
 Symonius István de Besztercze II. 343.
Szabadhely (*Arad* vm.) II. 332.
- Szabó (Zabo) Balázs huszti várkapitány 198, 320, 323, 324, 326, 333, 357, 364, 376, 377. ~ Borbála (Veress Pálné) II. 350. ~ György de Enyed II. 350. ~ Jakab in Sülelmed II. 152. ~ János de Enyed II. 350, 351. ~ Márton esküdt II. 153. ~ Péter de Enyed II. 350, 351. ~ Péter, túri polgár 135.
Szabolcs (*Zabolch*) vm. 115, 327, 328, 522, 525, 665.
 Szádeczky Lajos : Erdély és Mihály vajda 261, 309.
Szádvár (*Zadwar*) 224, 435, 436, 450, 714, 719, 721. — II. 205, 520, 521.
Szaka (*Belényes t.*) II. 428.
Szakácsi (*Középszolnok* vm.) 671.
 Szakmáry (Zakmary) Farkas kövári kapitány 665.
 Szalánczy (Zalanczy) Gábor de Kápolna II. 214. ~ György 460. ~ László 460.
 Szalay (Zalay) Kata (Thury Jánosné) II. 190, 197, 214.
Szaldobos (*Zaldobos, Máramaros* vm.) II. 474.
 Szállásmester : Ludovico.
Szalontai Tholdy István.
Szamos (*Somos, Zamos*) folyó 657. — II. 329.
Szamosfalvi Mikola János.
 Szamosközi István történetirő II. 154—157. ~ Történeti maradványai 48, 169, 310, 493, 504, 538, 539, 545, 546, 555, 575, 577, 578, 586, 588, 633, 635, 639. — II. 73, 84, 188, 218, 229, 244, 245, 258, 264, 266, 292, 346, 384, 544.
Szamosujvár (*Gerlah, Ojvár, Sarnosúvár, Schomos Wywwar, Szomos Újvár, Ujvár*) 413, 451,

- 455, 477, 492, 504, 517, 530, 533, 537, 542, 604, 605, 613, 616, 653, 661, 670, 689, 696, 702—704, 712, 715, 723, 729, 742. — II. 4, 72, 136, 151, 178, 184, 213, 217—231, 233—235, 237, 240, 243—245, 251, 280, 322, 335, 420, 424, 460, 602, 603, 792, 796, 804—807. ~ őrsége II. 10, 11. ~ város tanácsa 741. ~ i kapitány: Leka aga. ~ i Szász család.
- Szaniszló (*Stanislaw, Szatmár vm.*) 133, 134.
- Szaniszlófy (Stanislofi) de Báthor: Ferencz 666. ~ Kata (Nagylónai Istvánné) 665, 666. ~ Péter 665.
- Szántai Mihály de Radnót II. 321.
- Szántó (*Santho*) 144, 145, 147, 148, 337.
- Szapolyai (*Zapolia*) János II. 766.
- Szárzspatak (*Alsófehér vm.*) II. 312.
- Szarvadi (Zarvadi) Mihály esküdt in Lompért II. 153.
- Szász (*Zaz*) alias Georeogh de Szamosujvár János és Péter II. 804—807.
- Szász egyházak II. 19, 44, 198, 199. ~ universitás 600, 622, 623, 626. — II. 159, 173.
- Szászcsanád (*Csanád, Kischánád, Alsófehér vm.*) II. 128, 408.
- Szászfenes II. 206.
- Szász Nyíves (*Belsőszolnok vm.*) 742.
- Szászok (*Sachsen, Sassoni*) 354, 419, 466, 470, 475, 488, 596, 602, 629, 634, 644, 648, 649. — II. 20, 71, 149, 158, 159, 161, 162, 164, 173—175, 183, 184, 240, 279, 324, 372, 457.
- Szászrégen (*Regen*) II. 225. ~ város tanácsa II. 225.
- Szászsebes (*Civitas Sabesiensis, Millenbach, Mühlenbach, Zaz Sebes*) 414. — II. 5—8, 10, 11, 39, 75, 200, 216, 217, 290, 461. ~ város tanácsa II. 39. ~ i ev. káptalan II. 80—82, 113, 211. ~ i köből II. 164, 174, 204.
- Szász Újfalú (*Dobokavm.*) II. 204.
- Szászváros (*Zazuaros, Zazvaros*) II. 114, 215, 266, 273—275, 282—284, 291, 325, 334. ~ város tanácsa II. 286. ~ i királybíró: Bányai Mihály. ~ i szék evangélikus káptalanja II. 211.
- Szászvevessződ (*Vessed*) II. 299.
- Szatardzsi (*Satargi*) Mehemed basa 25.
- Szatmár (*Sachmar, Sagmar, Sakmarium, Satmar, Zatmarinum*), 46—48, 50, 53, 62—68, 72, 79, 94—96, 99, 111, 114, 117, 118, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 139, 143, 152, 153, 156, 160, 161, 186, 188, 189, 190, 193, 198, 201, 202, 214, 235—237, 248, 253, 258, 286, 300, 307, 308, 319—321, 326, 329, 331, 332, 334, 341, 343, 345, 351, 374, 377, 384, 385, 387, 390, 400—402, 404—406, 452, 453, 464, 477, 510, 520, 531—533, 537—542, 545—553, 555—557, 559, 594, 596, 616, 617, 658, 666, 669, 674, 678, 683, 687, 691, 692, 694—696, 699, 701—704, 707, 709, 710, 713—715, 717, 719—721, 723—730, 738, 744. — II. 136, 186, 236, 244, 246

- 251, 255, 256, 261, 267, 349, 403, 405, 442, 446, 458, 459, 461, 518, 557, 596, 598, 794, 800, 802. ~ *vm.* 7, 124, 355, 520, 522. ~ *vm. község*: Szaniszló. ~ *i kapitány*: Székely Mihály. ~ *i postás*: Petrowiczki András.
- Száva folyó* II. 767.
- Századok (folyóirat)** II. 63, 138, 416, 494, 500.
- Szeben v. Kis Szeben; Nagyszeben.* ~ *pusztatelek* II. 34. ~ *-szék* II. 45, 54, 56, 211, 356, 417. ~ *város tanácsa* 582, 583, 642, 643, 654, 670, 676, 678, 684, 694, 696, 709. — II. 45, 53, 55, 299, 308, 321, 322, 326, 327, 341, 412. ~ *i Daniel deák*; Rehner János, Schirmer Antal. ~ *i polgárok* II. 55.
- Szébenszéki ev. káptalan** II. 198. ~ *község*: Kiscsűr, Szent-erzsébet.
- Szecsél (Schetzel)* II. 299.
- Szécstény (Setschin, Szicsin, Sötschen, Zechen, Nógrád vm.)* 279, 280, 285, 379. — II. 513, 523, 525, 565, 605.
- Szécsi (Sechi)** 516, 525. ~ István kolozsvári főbíró II. 180, 181.
- Szecske (Doboka vm.)* II. 321.
- Szegedi Gáspár** II. 345. ~ Márk lovaskapitány II. 339.
- Székely András** II. 244. ~ Boldizsár de Hundsorf II. 593. ~ Gergely 180. ~ János követ 260. ~ Lukács II. 806. ~ Mihály kövendi (Governatore di Sachmar, dominus in Ormos et Crapina, Freiherr zu Friedau) szatmári kapitány 46, 48, 62, 64, 65, 68, 72, 94—96, III, 118, 128, 132, 134, 136, 138, 139, 143, 156, 161, 188, 189, 316, 320, 330, 340, 342, 351, 377, 379, 394, 400, 401, 406, 412, 429, 431, 433, 436, 441, 443, 448, 449, 451—454, 517, 550, 552, 553, 617, 640, 658—661, 665—667, 701, 715, 724, 726. — II. 30, 41, 186, 202, 242, 255, 405, 794 (1601), 795, 801 (1602). ~ Mihály maroszéki gyalogosok hadnagya II. 69. ~ Mózes (Sekel, Siculus, Zakel, Zekel) de Semjénfalva 307, 406, 426, 428, 431, 434, 444, 452, 467, 476, 479, 482, 492, 497, 500, 504, 507, 530, 588, 594, 597, 625, 629, 686, 700, 706, 707, 711, 720, 732. — II. 1, 3, 5, 6, 22, 29, 40, 73, 75, 77, 84, 86, 88, 90, 93, 95, 99, 102, 103, 109, 110, 123, 206, 212, 213, 217—220, 223, 224, 228, 232, 234, 240, 243, 246, 251, 252, 256—272, 275, 276, 279, 284, 285, 289, 296, 298, 300, 312, 328, 337, 339, 340, 352, 360, 366, 370, 379, 392, 401, 412, 460, 463, 474, 721. ~ Pál albíró II. 152. ~ Péter de Szentlélek II. 378. — Felesége: Krisóczy Zsófia.
- Székely hadak** 427. ~ oklevéltár II. 246.
- Székelyek (Siculi, Zäggli)** 233, 296, 304, 449, 463, 470, 491, 550, 552—554, 558, 559, 585, 588, 593, 595—598, 608, 720. — II. 1, 17, 35, 71, 73, 74, 76, 77, 87, 90, 92, 95, 122, 135, 143, 148, 151, 158, 159, 161, 162, 183, 220, 223, 228, 229, 232, 240, 279, 366,

- 378, 386, 391—393, 530, 768, 801.
- Székelyföld (Siculia, Zaggel Land)* 482, 507, 553, 660. — II. 17, 148, 229, 353, 391, 410, 434.
- Székelyhid (Zekelhid, Zekelhida)* 60—62, 66—69, 71, 72, 78, 79, 88, 91, 92, 98, 102, 104, 105, 106, 109, 110—112, 114—116, 118, 122, 123, 152, 154, 163, 464, 516.
- Székelykeresztúr (Keresztúr)* II. 208.
- Székelyvásárhely v. Marosvásárhely.*
- Székesfejérvár (Alba Regale, Stuhlweissenburg)* 7, 597, 611, 690. — II. 22, 67, 85, 209, 686, 732.
- Szekfű Gyula dr. történetíró 2.
- Széki sóbányák (Fodinae Sekienes)* II. 11, 194.
- Szél (Zeel) István de Csanád* II. 33. ~ Istvánné v. Fejér Judith.
- Szeles Mihály* bíró in Vicsa II. 153.
- Szelestei (Celesti, Selestci, Zelestei)* János 124, 225, 339, 416—419. — II. 72, 84, 96.
- Szelistye (Zelistie, Belényes t.)* II. 172. ~ (Zelistie, Torda vm.) II. 339, 795.
- Szemere (Zemere) János de Doboka* szolgabíró 742. — II. 395.
- Szénaverős (Szénavorös, Zinaveres, Küküllő vm.)* 642. — II. 301.
- Szendrő (Sendrovia, Zendero, Zenderovia)* 69, 93, 181, 194, 198, 199, 204, 224, 299, 315, 373, 374, 376, 386, 393, 404, 407, 445, 473, 485.
- II. 520, 521, 528, 531—534, 541, 555, 557, 559, 565, 574, 580, 583, 618. ~ i kapitány: Rottal János Jakab.
- Szent András* II. 186. ~ i Bocsaárdi Balázs.
- Szent Anna (Maros-szék)* II. 320, 378.
- Szent Benedek (Belsőszolnok vm.)* 742. — II. 269.
- Szent Demeter (Udvarhelyszék)* II. 208, 400. ~ i Nyujtódi György.
- Szent Egyed (Kolozs vm.)* 668, 671.
- Szent Endre (Sant Andrea)* II. 528.
- Szentevzsébet (Hammersdorf, Honesdorf, Szeben-szék)* II. 54.
- Szentgyörgy (Maros-szék)* II. 320. ~ v. Pozsonyszentgyörgy. ~ (Szentgyörgyhegye, Oppidum Montis Sancti Georgii, Szepes vm.) 172.
- Szentgyörgyhegye v. Szentgyörgy.*
- Szentimre (Maros-szék)* II. 52.
- Szent Iván (Küküllő vm.)* 642. — II. 302. ~ i Henter Benedek.
- Szentjobb (Sanjog, Sankt Job, Szentiob)* 62, 240, 300, 342, 475, 730.
- Szent-Király (Doboka vm.)* 668, 671. ~ utca Nagyenyeden II. 350. ~ i Orbán Gergely.
- Szent László (Torda vm.)* II. 12. ~ i Kamuthy család.
- Szentlélek (Kézdi-szék)* II. 392. ~ i Székely Péter.
- Szent-Márton (Torda vm.)* 668, 671.
- Szent Mihály (Doboka vm.)* II. 197.
- Szent Miklós (Doboka vm.)* 742. ~ (Küküllő vm.) 642. ~ i Kemény János.

- Szentmiklóssy Anna (Bonyey Mátyásné) II. 338.
- Szentpál v. Homoródszentpál. ~ (Kolozs vm.) II. 439, 449, 450.
- Szentpáli de Szentpál: András II. 439, 449. ~ János, Kolozs vm. főispán 669, 705, 706, 711. — II. 128, 439, 440, 449. — Felesége: Bánffy Anna.
- Szentpéter 423, 426.
- Szentpéterfalva (Hunyad vm.) II. 79.
- Szentszék (Sancta Sedes Apostolica) 262, 523. — II. 601, 699, 704, 741, 777—780, 782.
- Szentlámáshegye (Monte San Tommaso Esztergomban) 250, 252. — II. 494, 495, 497, 500, 502, 503, 729, 770.
- Szenttorontási Bereczky Máté.
- Szepes vm. II. 557, 569, 593, 594, 596. ~ vm. alispán: Horvát László. ~ község: Hundsdorf, Kakaslomnicza, Kis-Szeben, Szentgyörgy. ~ rendei 194, 195, 200, 203, 204, 207, 209, 211, 212, 226, 233, 234, 239, 244, 246, 281, 287, 288, 292, 293, 297—299, 311, 373, 380, 382, 384—386, 388, 393, 395, 406, 407, 517. — II. 566, 570, 593, 609. ~ vára II. 609.
- Szepesi Hoffmann György. ~ i kamara (Camera Scepusiensis, Camera di Cassovia, Zipserische Cammer) 83, 165, 171, 172, 195, 202, 203, 206, 231, 239, 246—248, 254, 261, 268—270, 291, 309, 315, 320, 322, 325—327, 359, 360, 362—364, 378, 383, 385, 393, 401, 403, 452, 472, 473, 485, 501, 509, 511, 519, 520, 531, 599, 600, 617, 637, 678, 682, 704, — II. 40, 45, 91, 92, 95, 212, 221, 229, 233, 246—248, 253, 277, 288, 323, 331, 335, 336, 356, 430, 475, 476, 514, 519, 526. — köből II. 567. ~ i kamarai adószedő: Medve András. ~ i prefektus: Mikáczi Miklós. ~ i titkár: Toraconimo János.
- Szepesség (Scepusium, Sepusio, Zips) 146, 167, 180, 357, 389. — II. 353, 527, 600, 619, 630. ~ i tizenhárom város (Scepusiensis tredecim civitates) 72.
- Szepesváralja (Váralja) II. 570.
- Széplak 677. — II. 3, 4. ~ i Horvát János.
- Szépmező (Küküllő vm.) II. 338.
- Szepsi Laczkó Máté krónikás 259, 299.
- Szepesi (Zepsi) 298, 299. — II. 559.
- Szér Mihály II. 214.
- Szerbek (Serviani) II. 267, 767.
- Szerbia (Rama, Rascia) II. 68, 652.
- Szerdahely (Zerdahel, Zeredahely) 414—416. — II. 139, 211. ~ széki (esperesség) ev. káptalan II. 139, 213.
- Szerdár II. 97, 107, 115, 297, 313, 513, 711.
- Szeredai (Zeredai) András, marosszéki jegyző II. 390.
- Szerednye (Zerednie) II. 238, 247.
- Szerémi püspök: Bratulich Simon.
- Szerencs (Serench) 69, 70, 126, 146, 147, 337. — II. 627, 632, 638.
- Sziósin v. Szécsény.
- Szigeti II. 25.
- Szigethi (Zigethi) Pál kancelláriai jegyző 672.
- Szigetvári Zrinyi Miklós.

- Szikszai András somlyai prefektus 589.
- Szikszó (Sixo, Sixovia)* 58, 85, 146, 406.
- Szilágy (Silagio) vm.* 655, 657, 660, 665, 669, 674. — II. 93, 198, 366, 385, 788.
- Szilágycseh (Cheh)* II. 258, 259.
- Szilágyi Mihály de Gyulafehérvár II. 32, 182. ~ Sándor történetíró 583. — II. 291, 395.
- Szilágyosomlyó (Somlyó)* 84, 310, 312, 314, 316, 317, 330, 331, 353, 513, 533, 561, 562, 567, 572, 573, 577, 589, 665. — II. 788. ~ i prefektus: Szikszai András.
- Szilágycszegi* Laczoka Ferencz.
- Szilvás v. Magyarszilvás* II. 339.
- Szilvási (Zilvási, Zylvasi) András de Alsó Jára II. 26, 181, 214. ~ András de Keszi II. 395. ~ András kancelláriai jegyző 667, 672, 726. ~ Boldizsár 732. — II. 339, 426. ~ Erzsébet (Lupsai Menyhértné, Gyulai János özvegye, Bogáthi Andrásné) II. 197, 214. ~ István de Alsó Jára II. 181. ~ István de Magyar-peterd II. 214. ~ Istvánné v. Ébeni Kata. ~ János, gyalui várkapitány 636. ~ Péter de Légen, Kolozs vm. szolgabíró II. 26, 395.
- Szinai György II. 557.
- Szinán basa 48. — II. 24.
- Szinyei* Merse család.
- Szinyérváralja (Varalia, Warallia, Zimier Warallia)* 320 — 322, 327, 328.
- Szlavonia (Schiavonia)* II. 766.
- Szob* 290.
- Szok (Zok)* Péter II. 190, 200.
- Szokoly (Zokoli) Miklós de Kisvárdá adószedő 240, 295, 312. — II. 786, 787 (1599).
- Szolgabírák:** Kecskés, Laczoka, Nagy Gáspár, Orosz, Russori, Somai, Szemere, Szilvási Péter.
- Szolnok (Solnok)* 54, 55, 57, 86, 91, 109, 124, 129, 131, 134, 135, 138, 139, 142, 148, 217 — 219, 237, 238, 249, 258, 264, 265, 359, 377, 378, 598, 611, 686, 707. — II. 47, 97, 109, 285. ~ interior v. Belsőszolnok vm.
- Szombadság* II. 25.
- Szomolnok (Smolna)* II. 609.
- Szomos Újvár v. Szamosújvár.*
- Szoros (Zoros, Kraszna vm.)* II. 153. ~ i esküdt: Dráva Miklós, Roszul Miklós.
- Szótelke (Doboka vm.)* 742.
- Szotyor (Sepsí-szék)* II. 312.
- Szováta (Maros-szék)* II. 204. ~ i Almádi Bálint, Gellert István, Ombozi Miklós.
- Szócs v. Szücs.
- Szócs (Zeöcz) Boldizsár II. 342. ~ György beszercei bíró II. 263. ~ Márton de Torda II. 355, 356.
- Szőke János II. 191.
- Szőkefalvi* l. Tővisi János.
- Szőlős (Küküllő vm.)* II. 301. ~ Nagyszőlős.
- Szörény (Zeuren) vm.* II. 165, 166, 187, 188. ~ *község:* Alsóobresie, Brád, Glemboka, Jászfalva, Macsova, Mal, Pestere, Ravna, Tinkova, Verchierova. ~ vm. *rendei* II. 318.
- Szövérdi* Dósa család, Gáspár János.
- Sztánka* (Mihály havasalföldi

- vajda felesége) 418, 419, 423, 425, 427, 440, 444, 489, 490, 497, 500, 505, 510, 511, 630. — II. 413.
- Sztankvith Dorottya (Horváth Mátyásné) II. 191.
- Sztojka havasalföldi boér 233, 238, 239, 358, 471, 627. — II. 787, 788 (1599).
- Szuhay István, egri (váczi) püspök 153. — II. 176, 577. ~ Kristóf II. 713.
- Szükerek (Belsőszolnok vm.)* 742.
- Szulejmán (Solimanus) II. szultán 241. — II. 137, 766, 767.
- Szultánok : I. Achmed, Bajazed, II—III. Mohamed, Szulejmán.
- Szúnyog (Zuniogh) Mózes 656.
- Szurdok* II. 214.
- Szuszány (Hunyad vm.)* II. 79.
- Szücs : Gramer.
- Szücs (Szócs) Bálint de Zilah II, 62.
- Szvévek (Svevi) 15.
- Tabarello zászlós 528.
- Talbófalva (Máramaros vm.)* II. 474.
- Tállya* 337.
- Talp (Belényes t.)* II. 169.
- Thaly Kálmán történetíró 575.
- Thanhauzen Honorius báró, füleki kapitány II. 617, 629.
- Topolcsány (Topoltschan)* II. 652, 653.
- Tarcal* 209, 314. ~ i országgyűlés 219.
- Tarducci da Corinaldo Achille : **La battaglia appresentata dal Basta a i Turchi vicino Vacia nel 1597.** 16.
- Tárgoviste (Tergovistye)* II. 42, 346.
- Tárván (Bihar vm.)* II. 46.
- Tárkányi Péter II. 375. — Felesége : Apafi Erzsébet.
- Tarna-Méra (Mera)* 300.
- Tarnóczi Sebestyén de Királyfalva II. 301.
- Tarnovski András 337, 339, 346.
- Tartaren (Tartern, Tartari) v. **Tatárok.**
- Tascher János gyalogos II. 306.
- Tasnád* 311, 313—315, 340, 399—401, 405, 563, 568.
- Tasnádi János kancelláriai jegyző 672.
- Tata (Totis)* II. 22, 496.
- Tatár kán : Kazi Geráj ; ~ követek : Antal, Mehemed.
- Tatárok (Tartaren, Tartern, Tartari)** 7, 43, 44, 57, 77, 78, 85—88, 91, 92, 94, 96, 105, 123, 134, 135, 139, 140, 146, 148, 152, 154, 157, 159, 161—163, 169, 175—178, 180, 183, 185, 186, 191, 204, 210, 212, 219, 220, 243, 256, 262, 287, 289, 297, 299, 303, 316, 317, 376, 380, 382, 384, 399, 402, 427, 534, 544, 559, 562, 570, 572, 600, 622, 624, 633—635, 638—640, 646, 689, 706, 733. — II. 10, 21, 24, 47, 51, 73, 77, 87, 90, 92, 98, 100, 101, 104, 109, 111—113, 118, 202, 213, 217, 224, 225, 233, 234, 236, 249, 251, 259, 266, 313, 328, 346, 353, 376, 386, 412, 421, 432, 474, 504, 515, 532, 534, 543, 544, 578, 584, 586, 603, 627, 628, 632, 655, 656, 664, 667, 676, 721, 727, 730, 758, 762, 768, 787.
- Táté (Alsófehér vm.)* II. 396, 397, 423.
- Tatros* 426.
- Tatt Tódor és Trifa II. 214.
- Técső (Máramaros vm.)* II. 474.

- Teicz v. Teutsch János.
Teissa v. Tisza.
 Tekeli v. Thököly.
Teledzszen (Telesinum) folyó 442.
 Telekesi Mihály 403.
 Teleki Domokos gróf történet-
 író II. 138. ~ István II. 345.
Teleki Donáth György.
 Teller Ulrik von Lindau, kapi-
 tány 348, 350, 370, 378, 530.
 — II. 23.
*Temesvár (Temeschwar, Tömös-
 vár)* 410, 413, 485, 486, 493,
 497, 636, 641, 686, 701, 707,
 733. — II. 47, 50, 59, 68,
 73, 93, 135, 201, 209, 210,
 213, 218, 251, 257, 259—261,
 271, 275, 285, 291, 297, 328,
 337, 499, 518, 767.
 Temesvári Miklós, publicus
 curator II. 458.
 Teöke János de Csepánfalva II.
 593.
 Teökeli v. Thököly.
Teremi (Küküllő vm.) II. 300.
 ~ i Sükösd család.
Tergovistye v. Targoviste.
 Teschen, Adam Wenzel Herzog
 von 656. — II. 2, 123, 238,
 500, 511, 555, 569, 570, 571,
 634, 647, 652.
Teschen (Tesna) II. 635, 636,
 642, 643, 651, 662, 665.
Tetschlin v. Ecsellő.
 Teuffel-ezred II. 670.
 Teuffenpach v. Tieffenbach.
 Teutsch (Teicz) János de Ko-
 lozsvár II. 328.
 Teutsche v. Németek.
Theiss v. Tisza.
Theke (Kolozs vm.) II. 17, 26.
 Theke de Köklös: Ferencz II.
 145. ~ György II. 69.
 Theofana (Mihály havasalföldi
 vajda anyja) 418, 419, 492.
Theowis v. Tövis.
Thessalia II. 758.
 Tholdy (Toldi) István, szalontai
 127, 307, 427, 495, 559, 641,
 707, 711, 732. — II. 1, 22,
 29, 71, 75, 77, 88, 115, 223,
 242, 259, 323.
 Thoma László II. 165.
 Thorma de Girót: György II.
 395. ~ Miklós Belsőszolnok
 vm. alispán II. 395. ~ Sera
 620.
 Thótöri János II. 69.
 Thököly Sebestyén (Tekeli,
 Theökeöly) de Késmárk 48,
 53, 56—58, 62, 64, 69, 70,
 117, 129, 138, 412, 426, 450,
 452, 456, 457, 640. — II.
 563, 565—567, 611, 615, 627,
 790 (1600), 791.
Thracia II. 758.
 Thuri Ferenczné 180. ~ János
 de Torda 667, 672. — II.
 189, 190, 197, 214, 339, 369,
 370, 435, 436. ~ Jánosné v.
 Szalay Kata.
 Thurn Henrik Mátyás gróf (conte
 della Torre) II. 508, 670.
 Thurzó György de Bethlen-
 falva, Árva vm. főispán,
 dunáninneni főkapitány II.
 342, 343, 523, 525, 542.
 Tiberius császár II. 137.
Tibisco v. Tisza.
 Tieffenbach (Teuffenbach, Tief-
 fenpach) Kristóf 131, 162. —
 II. 767. ~ özvegye 94, 99.
 Tilly Tserklaes kapitány II.
 485—487, 565, 586, 618, 636,
 739, 740, 769.
Tinkova (Szörény vm.) II. 188.
 ~ i Duma család, Jósika
 Ferencz, Macskási család. ~ i
 1. Péter András, Zimul Péter.
Tirnavu, Tirnavia v. Nagyszombat.

- Tirol (Tirol)* 716. ~ i főherceg: II. Ferdinánd. ~ i (Schmid-féle) vadászok II. 602, 610, 629.
- Tisza (Teissa, Theis Tibisco)* folyó 44, 55, 72, 77, 101, 133, 138, 140, 142, 143, 167, 180, 181, 183, 192, 193, 217, 218, 241, 253, 267, 307, 380, 405, 407, 408. — II. 253, 557, 572, 596, 746, 789. ~ -vidék 377.
- Tisztartók**: Árkosi, Bona, Károlyi Boldizsár.
- Titkárok**: Amati, Kereszturi, Perlaki, Rabus, Rossi Miklós, Toracomino.
- Tizedes**: Lairer.
- Tocchai, Toggaj v. Tokaj.*
- Todeschi v. Németek.**
- Tokaj (Tocchai, Toggaj, Toggy)* 43—50, 52—68, 70—72, 75—78, 80—83, 87, 101, 124, 129, 131, 133—136, 139—141, 143—145, 152, 164, 199, 201, 218, 230, 236, 238, 239, 243—245, 249, 250, 253, 254, 307, 309, 318, 333, 352, 353, 377, 511, 552, 564. — II. 253, 520, 521, 524, 527, 533, 555, 557, 559, 568, 578, 583, 584, 595, 596, 604, 606, 614, 636, 656, 785, 786. ~ i postamester: Hueber János.
- Toldi v. Tholdy.**
- Tolmács**: Radvánszki.
- Tolna* II. 51.
- Tomori Anna** (Cséffey Jánosné) II. 384.
- Tonau v. Duna.*
- Topa (Doboka vm.)* 668, 671. ~ (Kolozs vm.) II. 439, 450.
- Topoltschan v. Tapolcsány.*
- Toppantó Lőrincz** II. 181.
- Toraconimo János** szepesi kamarai titkár 317, 401, 512, 528.
- Torda* 408, 412, 413, 581—584, 587—589, 617, 628, 665, 667, 672. — II. 129, 162, 369, 370, 396, 435, 790, 791. ~ *vm.* 580, 667, 668, 672. — II. 12, 52, 102, 181, 190, 204, 214, 215, 339, 369, 370, 371, 379. ~ *vm.* alispán: Orbán Gergely. ~ *vm.* község: Alsó-Jára, Boldocz, Borbátfalva, Csürlye, Egerbegy, Felsőjára, Gerend, Ivánfalva, Káposztás-Szent-Márton, Kisbánya, Kis-Fenes, Kis-Oklos, Lóna, Lupsa, Magyar-Bányabiki, Magyarszilvás, Mezőcsány, Nagy-Oklos, Oláh-Bölkény, Péterlaka, Szelistye, Szent-László, Szent-Márton, Virágostó, Zelicze ~ *vm.* rendei II. 196, 197, 374. ~ város tanácsa II. 435. ~ i főtemlom 587. ~ i kamarás: Thordai Literatus János. ~ i Boér János, Bogosi Pál, Éradonyi Péter, Erdeős János, Kamarássy Pál, Kolozsvári Literatus János, Nagy család, Pesthy Péter, Pogány Miklós, Salánki János, Szóts Márton, Thuri János, Vas Imre.
- Thorda András** II. 806.
- Thordai Literatus János** de Torda, tordai kamarás 651, 667, 672. — II. 369, 370, 378.
- Tordusini* harminczados: Bohus Dániel.
- Toril Péter** II. 509.
- Tormenta v. Ágyúk.**
- Torna vm.* 7, 44, 69, 179, 435. ~ főispán: Rákóczy Zsigmond.
- Torniello conte** II. 768.
- Toroczko* II. 287, 341. ~ -szent-györgyi Thoroczkoí család.

- Thoroczkai András kancelláriai jegyző 726. — II. 26. ~ Ferencz de Toroczkó Szent György II. 214. ~ Ferenczné v. Nagy Margit. ~ Ferencz in Alsó Jára II. 181. ~ László de Toroczkó Szentgyörgy 711, 732. — II. 181, 214. ~ Máté unitárius püspök II. 129, 130.
- Torre v. Thurn.
- Torre Rossa v. Vöröstorony.*
- Toscana* 140.
- Toszkánai* követ Prágában: Castiglia Damiano, Concini Cosimo, Ugucioni Giovanni; követségi titkár Prágában: Guidi Ferencz; nagyherczeg: I. Medici Ferdinánd.
- Tót János in Ivánfalva II. 181.
- Tótfalu v. Misztótfalu.*
- Totis v. Tata.*
- Tótvárad II.* 318, 331, 332.
- Tőkepataka (Belsőszolnok vm.)* 742.
- Tölkelő Kelemenné II. 342.
- Tömösvár v. Temesvár.*
- Török hadak II. 29, 97, 115, 745.
~ követek 288. ~ magyarokori állam-okmánytár II. 381.
- Török de Enying: Bálint II. 271. ~ István pápai főkapitány II. 310. ~ de Ponor 598.
- Törökország (Türggei) II.* 210.
- Törökök (Turchi, Turci, Türggen Türken) 2—5, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 19, 20, 22, 42, 52, 53, 55, 57, 59, 61, 64, 77, 79, 80, 81, 85, 86, 88, 98, 109, 118, 140, 146, 148, 149, 152, 167, 169, 170, 177, 193, 216—218, 220, 223, 224, 227, 228, 31, 235, 237, 241—244, 249, 250, 253, 255, 256, 262, 274, 275, 285, 296, 297, 301, 303, 316—318, 349, 357, 372, 376, 379, 382, 384, 399, 409, 411, 436—438, 449, 471, 486, 489, 493, 494, 497, 499, 500, 502, 504, 506, 509, 517—519, 534, 543, 544, 559, 562, 565, 570, 572, 594, 596, 598, 600, 608, 611, 622, 623, 624, 627, 628, 631—636, 638—641, 644, 646, 653, 654, 658, 669, 686, 689, 690, 699, 701, 707—711, 716, 722, 731, 736, 739, 743. — II. 5, 21—23, 28, 29, 47, 50, 56, 59, 72, 73, 76, 84—86, 88—90, 93—96, 102, 103, 105, 107, 110, 112, 113, 116, 118, 122—124, 134—137, 185, 209, 213, 258, 262, 268, 275, 285, 286, 291, 297, 298, 300, 301, 304, 313, 321, 328, 339, 346, 351, 353, 354, 367, 370, 376, 379, 386, 401, 412, 420, 421, 426, 432, 433, 461, 464, 474, 482, 488, 490—501, 504—506, 509, 510, 512, 515—517, 531, 532, 535, 544, 546, 553, 555, 565, 568, 571, 578, 584, 586, 592, 596, 599, 601, 604, 611—617, 623, 626—629, 632, 638, 644, 655, 656, 667, 686, 687, 709, 710, 712, 714, 720, 721, 727, 729—734, 740, 743, 747, 756—760, 762, 765—767, 785, 797, 798, 801.
- Történelmi Tár 47, 59, 95, 121. — II. 119.
- Történeti Lapok II. 342.
- Történetirók: Cornides, Csutak, Kelemen, Kemény József, Mika, Somogyi, Szamosközi, Szekfü, Szilágyi, Thaly, Teleki Domokos gróf, Vas.
- Tővis* 589, 590. — II. 1, 265, 420. ~ i Lészai Ferencz.

- Tövisi János de Szőkefalva II. 191.
- Trabanti v. Darabontok.
- Transilvania v. Erdélyország.*
- Transilvano, il = Báthory Zsigmond olasz megnevezése.
- Transylvani v. Erdélyiek.
- Transylvanicae res v. Erdélyi ügyek.
- Trapoldinus Dániel, szebeni jegyző II. 70.
- Trausch József: *Chronicon* II. 407. ~ *Schriftsteller Lexikon* 663.
- Trauschenfels: *Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens* 602. — II. 2, 104, 414, 416, 543.
- Trausner Lukács deák de Kolozsvár 444, 468, 575, 577. — II. 264, 286.
- Trautmannsdorf ezredes 135. — II. 626, 681, 690, 691.
- Trauthson Sixtus Pál udvari marsall 2, 332. — II. 752.
- Tregua, Martin Robert da, kapitány II. 506, 507.
- Trencsén (Trincino)* II. 584. ~ *vm.* II. 7, 626, 672, 747. ~ *vm. község*: Vágújhely.
- Trento (Trident)* II. 343, 344. ~ i Luchin János. ~ i érsek: Madrucci Lajos.
- Triebel Gáspár II. 728.
- Trifa Mihály II. 214.
- Trincino v. Trencsén.*
- Trocci II. 699.
- Trogeri Lodi Simon.*
- Troppau* II. 477—480, 693, 783.
- Trotta Henrik, Rittmeister II. 684.
- Tschakathurn v. Csáktornya.*
- Tschauschen v. Csauszok.
- Tschernembel Iván, Feldmarschall II. 733.
- Tschung kapitány 308.
- Tuch v. **Posztó**.
- Tudósító: Marchesi.
- Tupest* II. 34.
- Túr v. Mezőtúr.*
- Turchi, Turci v. Törökök.
- Turco, il = a szultánok olasz megnevezése.
- Turdosin* II. 603.
- Turi* Jobbágy család, Kalmár Gáspár; p. Szabó Péter.
- Turócz vm.* II. 647.
- Turterebesi Zsuzsánna (Kerékgyártó Mátyásné.)
- Turul (folyóirat) 575. — II. 63.
- Tuta István in Jászfalva II. 188.
- Tuthki v. Dutka.
- Türggei v. Törökország.*
- Türggen, Türken v. Törökök.
- Udra Bán 556.
- Udvarbirák: Budai, Fekete János, Gelsei, Krakker, Oláh, Váradi.
- Udvarhely* II. 204.
- Udvarhely-szék* II. 208, 300, 306, 320, 384, 391, 400. ~ i kapitány: Bedő István. ~ i *hőzség*: Cseh, Eléd, Homoródszentpál, Szt.-Demeter, Véczke.
- Udvari marsall: Trauthson; ~ **tanácsos**: Pezzen Bertalan.
- Ugocha (Ugocha)* *vm.* 328, 335, 355.
- Ugucioni Giovanni cavaliere, prágai toszkánai követ 717, 728, 733.
- Ugrócz (Doboka vm.)* 671. — II. 385, 440.
- Ujbuda (Kolozs vm.)* II. 440, 450. ~ i Nagy Gáspár.
- Ujjalu* II. 385. ~ v. *Oláh-Ujjalu*. ~ (*Belsőszolnok*) 671, 742. ~ (*Küküllő vm.*) II. 300.

- ~ (*Neundorf*) II. 106, 107, 300. ~ i Péchy Zsigmond.
- Ujlak (Belényes t.)* II. 18. ~ (*Középszolnok vm.*) 668, 671. — II. 152, 153. ~ i bíró: Beös Péter. ~ i esküdt: Miklós Pál.
- Ujméri Kolya János.*
- Ujvár v. Abauj vm.* ~ *Szamos-ujvár.*
- Ujváros (Wyuaros)* 321, 322.
- Ulászló I. (Wladislaus) király II. 762, 765.
- Ulrichskirchen* 35. ~ ab, Pezzen Bertalan.
- Ummach a Krumpenthal v. Alexander Máté.
- Underholzer János felsőmagyarországi fizetőmester 278, 324, 389, 512.
- Undó Márton egri kanonok 322, 546.
- Ung vm. II.* 239, 557, 568. ~ vm. főispán: Homonnai Drugeth István.
- Ungaria v. Magyarország.* ~ *Inferiore v. Alsó-Magyarország.* ~ *Superiore v. Felső-Magyarország.*
- Ungarn, Ungheria v. Magyarország.*
- Ungheri, Ungari v. Magyarok.**
- Ungnad Dávid baro in Sonneck 249, 254, 260, 280, 291, 293, 295, 296, 301, 304, 307, 312, 316, 324—326, 328—337, 341, 343—345, 347, 351, 379, 394, 400, 401, 405, 406, 412, 414—416, 418—420, 426, 429, 431, 433, 435, 436, 441, 443, 444, 448, 450, 452, 454, 474.
- Ungrisch-Drabanten v. Darabantok, Magyar —.**
- Unitárius püspök: Thoroczka Máté.
- Unverzagt Farkas, prágai udvari kamarai elnök II. 316, 317, 357, 470.
- Urmező* 515.
- Ülnökök:** Adorján, Ban, Banga. Dezia, More Bálint.
- Ürmös II.* 300.
- Vác (Vacua, Vazzia, Waizen)* 13, 14, 16, 18, 19, 101, 111, 287. — II. 445, 474, 686, 720. ~ i püspök: Szuhay István.
- Váczi András II. 451.
- Vadai Bálint II. 30.
- Vadászat II.** 117.
- Vág folyó II.* 655, 656, 716, 747.
- Vágó Borbála (Molnár István, Vas Imre, Nagy Pál özvegye) II. 355.
- Vágujhely (Neustadt, Trencsén vm.) II.* 672.
- Vainer Sterfacius 735.
- Vaivoda Valachus v. Lukács vajda.
- Vajai Harkó János, Horvát Mátyás.
- Vajasd (Alsófehér vm.) II.* 396, 397, 423.
- Vajda Balázs de Alsó Csernáton II. 387—389. ~ Bona II. 380. ~ Farkas II. 422. ~ István de Alsó Csernáton II. 380, 387—389. ~ János II. 380. ~ Kristóf II. 380. ~ László II. 380. ~ Márton II. 377. ~ Mátyás de Remete II. 26. ~ (Waida) Miklós de Karánsebes in Meggyes 455, 732. — II. 172, 379, 380, 405, 795 (1601). — Felesége: Borbély Kata.
- Vajdahunyad (Hunyad) II.* 166, 167, 270, 271, 311.
- Vajdák:** Havasalföldi, Moldvai.

- Vajdakamarás (Kamorás)* 608.
— II. 25.
- Vajdakút (Küküllő vm.)* II. 300.
- Valacco**, il = havasalföldi vajdak olasz megnevezése.
- Valachi** v. Oláhok.
- Valachia* v. *Havasalföld*.
- Valachiae** voivoda v. Mihály.
- Válaszút (Doboka vm.)* II. 248, 262, 263, 368.
- Valea Bucovelului* v. *Bukobyl*.
- Valenti** Erminio bíboros II. 681, 685, 690, 692, 695—697, 699—701, 703—707, 709, 710, 729.
- Váli** Borbély család.
- Valkó* II. 385.
- Vallonok** (Balonok, Valloni, Wallonen) 9, 14, 15, 17, 154, 159, 208, 361, 378, 513, 523, 549, 551, 568, 586, 588, 589, 622, 635, 637, 654, 656, 659, 662, 681, 682, 688, 690, 691, 703, 705. — II. 2, 3, 10, 30, 73, 74, 87, 92, 98, 111, 247, 249, 254—257, 325, 326, 334, 348, 363, 399, 402, 413, 414, 419, 429, 430, 444, 454, 458, 460, 520, 559, 560, 567, 568, 587, 605, 609, 641, 642, 647, 648, 652, 681, 717, 734, 744, 745, 749, 751, 752, 772, 799, 862.
- Valperga* conte di, Rivara Giacomo Antonio.
- Valsai** báró: Colloredo.
- Válya (Hunyad vm.)* II. 79.
- Vámkereszt (Hunyad vm.)* II. 166.
- Vámos** 175, 180, 181.
- Váncsi** György de Rogoz II. 32.
- Ványa** 91.
- Váradi** Balog Imre, Bornemisza család, Demeter deák, Gelsei György, Igaz Gáspár.
- Váradi** János de Kéménd, dévai udvarbíró II. 438. ~ Pálné II. 342.
- Varadino, Varadinum* v. *Nagyvárad*
- Váradsza** 592. ~ i Balog Gergely. ~ i csata II. 5, 9, 23, 48, 49, 88.
- Varalia* v. *Szinyérváralja*.
- Váralja** (Belsőszolnok vm.) II. 204. ~ v. *Szepesváralja*. ~ II. 91.
- Váraljai** János II. 18.
- Várfalvai** János II. 181.
- Varga** András II. 36. ~ Lukács de Sárd II. 61, 379.
- Varga-utca, Tordán* II. 369.
- Várhegy* 479.
- Varisio*, conte di, Arrivabene Lelio.
- Varkócs** (Warkuchius) György de Nopsicz 464.
- Varna* II. 765.
- Várnagyok**: Ficsor, Kiss Lukács, Zadvai.
- Városatya**: Wenzl.
- Városi** bírák: Abrudbányai, Bogner, Duskás, Göreg, Hirschler, Széchi István, Szöts. ~ jegyzők: Ardner, Bonczhidai, Dési, Koch Lőrincz, Szeredai, Trapoldinus.
- Várparancsnokok**: Ali pasa, Jell, Király, Molart János, Szabó Balázs, Szakmáry, Székely Mihály, Szilvási János, Thanhauzen, Vér.
- Varsó* II. 550.
- Varsodi** élésmester 198.
- Vas de Czege**: Ferencz 494, 496, 497, 501, 629, 711, 732, 740, 741. — II. 25, 38, 39, 796 (1601). ~ Imre deák, tordai II. 336, 355, 356. — Özvegye: Vágó Borbála.
- Vas* vm. 7.

- Vásárhely (Belsőszolnok)* 742.
 ~ v. *Kézdivásárhely*.
Vásárhelyi (Wasarheliensis) Li-
teratus János II. 171.
Vashámor prefektus: Fiota.
Vaskapu (Doboka vm.) 671. ~
 (*Hunyad vm.*) II. 270, 285.
Vass József tanár II. 358.
Vaydenpach v. *Vidombák*.
Vayn (Bihar vm.) II. 46.
Vazzia v. *Vác*.
Vécs v. *Marosvécs*.
Vecz v. *Marosvécs*.
Vécze (*Udvarhelyszék*) II. 400.
 ~ i Balassa Ferencz.
Weidenbach v. *Vidombák*.
Velencei doge 369. ~ Gri-
 mani Marino követ Prágá-
 ban: Duodo Péter, Soranzo
 Ferencz, Vendramin Ferencz.
 ~ **köztársaság** II. 101, 519,
 778—780, 782. ~ **senatus** 509.
Vellerino, abbate di 3.
Vendramin Ferencz prágai ve-
 lencei követ 12. — II. 112,
 132.
Venezia (Venetia, Velence) 12,
 409, 570.
Veolig Pankotha (Bihar vm.)
 — II. 35.
Vér (Veer) Mihály jenei kapi-
 tány 459, 495. ~ Mihályné
 v. Kornis Anna.
Verancsics (Verantius) Faustus,
 csanádi püspök II. 408.
Vercelli Mr. di v. Ferreri.
Verchierova (Szörény vm.) II.
 166.
Verdelli Hercules II. 725.
Veres András esküdt in Sülel-
 med II. 152. ~ Dávid deák
 (David Literatus) II. 426. ~
 Györgyné de Nemegeye II.
 386. ~ Györgyné v. Demeter
 Zsófia. ~ Literatus Pál de
 Alsószentmihályfalva II. 350.
 ~ Pálné v. Szabó Borbála.
Veresfalva II. 25.
Veress Endre: Carrillo Alfonz
 jezsuita-atyja levelezése és ira-
 tai 497. — II. 398.
Verlin (Verlain) kapitány 689.
 — II. 2, 100. ~ -ezred II.
 72, 98.
Vertamani II. 460.
Vértes-hadak (Curassier, Kö-
riczer) 123. — II. 507, 647,
 652, 685.
Vessed v. *Szászvevessződ*.
Vessclényi Anna (Csáky Ist-
 vánné) 740.
Vesszős (Küküllő vm.) II. 320.
Veszprém 48.
Vezerius, Vezerius v. **Nagyvezér**.
Vicegrado v. *Visegrád*.
Vicey Máté kolozsvári követ II.
 281, 340.
Vicsa (Középszolnok vm.) II. 153.
 ~ i bíró: Szeles Mihály.
Vidombák (Vaydenpach, Viden-
bach, Weidenbach) 427—429.
 II. 83, 84, 86.
Vienna v. *Bécs*.
Világosvára II. 72, 96.
Vimercato Attilio kapitány 36.
 — II. 268, 333, 346, 353, 400,
 402.
Vincze György bíró II. 196.
 ~ István de Petlend 667,
 672.
Vinz v. *Alvincz*.
Virág Péter II. 28.
Virágostó (Torda vm.) II. 370.
Visegrád (Vicegrado) II. 513,
 629, 658, 688, 725.
Visk (Máramaros vm.) II. 474.
Vizakna (Salzburg) II. 152, 174.
 ~ i kamarás: Kolozsvári
 Literatus János.
Vizir-bassá v. **Nagyvezér**.

- Vladény* 424—426.
Voldorf II. 302.
 Volpe Honorio 1.
Voncsy Boldizsár II. 411.
Völcsök (Középszolnok vm.) II. 153. ~ i esküdt: Máté Demeter.
Vöröstorony (Torrerossa) II. 42.
Vratislavia v. *Breslau*.
 Bratislavia, vescovo di v. Adalbert Pál boroszlói vál. püspök.
Vria folyó II. 767.
Vyuvar v. *Érsekujuvár*.
- Wagner Károly**: *Analecta Scopusii (Bécs, 1774)* 287, 293.
 Waida v. Vajda.
Waizen v. *Vác*.
Walaquia v. *Havasalfölde*.
 Wallach, der v. Mihály havasalföldi vajda.
Wallachei v. *Havasalföld*.
 Wallachische Gesandte v. Havasalföldi követek.
Wallendorf v. *Aldorf*.
 Wallonen v. Vallonok.
Warallia v. *Szinyérváralja*.
Wardein v. *Nagyvárad*.
 Warkuchius v. Varkócs.
Wartberg 39, 40.
 Wasarheliensis Literatus Johannes v. Vásárhelyi Literatus János.
Wech v. *Vécs*.
Weidenbach v. *Vidombák*.
 Weiss Mihály krónikás II. 352, 384, 412, 417, 419.
Weissenburg v. *Gyulafehérvár*.
Weitendorf II. 692.
 Welsler Filippina 1.
 Wenzl Márton kassai városatyja 197.
Werbóczy István: *Tripartitum* 397.
 Widtmer János Volkhardt, had-
- nagy 214, 227, 235—237, 333. — II. 545, 726.
Wien (Bécs, Vienna) 2—5, 19, 20, 26, 31—41, 73, 155, 158, 159, 161—165, 171—173, 176—180, 184, 185, 195, 197, 198, 201, 203, 206, 212—215, 220, 222, 224, 225, 227—231, 236, 239, 245—249, 253, 256, 257, 260, 263, 264, 266, 279, 280, 282, 283, 286, 290, 293, 296, 302, 309, 310, 317—319, 327, 331, 333, 334, 341, 343, 344, 346—348, 351, 353, 355—358, 360, 361, 370, 371, 374, 376, 379, 381, 382, 384—387, 389—391, 394, 399, 400, 403—407, 410, 411, 418, 420, 421, 439, 442, 445, 448, 453, 462, 487, 489, 490, 505, 510, 512, 513, 516, 530, 533—535, 537, 542, 543, 545 549, 550, 558—561, 569, 570, 578, 579, 590, 592, 595, 596, 598, 599, 600, 603, 605—607, 621, 627, 637, 638, 659, 681, 682, 684, 690—693, 700, 702, 724, 727, 729. — II. 30, 39, 50, 51, 67, 81, 85, 96, 97, 103, 107, 108, 114, 121, 122, 174, 177, 209, 210, 220, 235, 247, 251, 259, 262, 264, 265, 280, 282, 286, 297, 298, 309, 310, 312, 321, 324, 374, 379, 402, 405, 410, 432, 443, 451, 452, 467, 472, 476, 481—483, 485, 486, 488, 489, 492, 493, 496, 498, 499, 501, 503—505, 507, 509, 510, 514, 516, 522—524, 526, 529, 530, 533, 541, 545, 550, 552, 555, 563, 566, 575, 585, 587, 588, 596, 598, 600, 603, 604, 607, 610, 611, 613, 619, 623, 626—629, 634, 635, 637, 639, 642, 643, 646, 648,

- 649, 652—654, 657, 659, 662—664, 666—668, 670, 672, 673, 675, 678, 680, 681, 684, 685, 689, 692—695, 698—706, 708, 709, 711—713, 716—718, 725, 726, 728—731, 733, 734, 736—744, 748—750, 752, 753, 767, 775, 801.
- Wiener felsőmagyarországi hadi építőmester 400.
- Wiener Neustadt (Bécsujhely, Neustadt, Noistoth) 36—39. — II. 690—692, 694.
- Wittingau Schwarzenberg-levéltár II. 123.
- Wladislaus v. Ulászló.
- Wratislav Vilmos ezredes II. 506, 711.
- Wrikher András Musterschreiber 173.
- Wullross von, Rumpf Farkas.
- Wyvaros v. Ujváros.
- Yell v. Jell.
- Zabo v. Szabó.
- Zabolch v. Szabolcs.
- Zabrok (Belsőszolnok vm.) 742.
- Zádori Nagy Ferencz.
- Zadvai Miklós kassai várnagy 197.
- Zadwar v. Szádvár.
- Zaggel v. Székely.
- Zaggel Land v. Székelyföld.
- Zágor (Küküllő vm.) II. 301, 400.
- Zakel v. Székely.
- Zakmary v. Szakmáry.
- Zala vm. 7. — II. 13, 692. ~ főispán: Zrinyi Miklós.
- Zalai Ferencz II. 153. ~ Kata v. Szalay Kata. ~ Sára (Zlathary Mátyásné) II. 190.
- Zalanczy v. Szalánczy.
- Zaláni Jankó János.
- Zalánkeményi Kakas István, Rác György.
- Zaldobos v. Száldobos.
- Zamos v. Szamos.
- Zamosfalva v. Szamosfalva.
- Zamoyski János lengyel kan-
cellár 217, 324, 325, 383,
394, 402, 414—416, 424, 426,
428—432, 434, 437—444, 468,
507. — II. 426.
- Zapolia v. Szapolyai.
- Zaránd vm. II. 168. ~ köz-
ség: Csung, Zyrb. ~ rendei
II. 114, 168.
- Zarvadi v. Szarvadi.
- Zasuaros, Zazvaras v. Szász-
város.
- Zászlósok: Bittbach, Blarre,
Cambi, Fronmüller, Hagen,
Limità, Moder, Obershauser,
Palai, Pettingen, Tabarello,
Zucconi.
- Zatmarinum v. Szatmár.
- Zausch v. Csausz.
- Zaz v. Szász.
- Zaz Sebes v. Szászsebes.
- Zággl v. Székelyek.
- Zechei Orbán 179.
- Zechen v. Szécsény.
- Zeel v. Szél István.
- Zeiderstorffer v. Seidensdörffer.
- Zekelhid, Zekelhida v. Székely-
hid.
- Zeles v. Szeles Mihály.
- Zelestei v. Szelestei.
- Zelicze (Torda vm.) II. 339.
- Zelistie v. Szelistye.
- Zeller Ferencz de Kolozsvár II.
368, 394. — Felesége: Baráth
Borbála.
- Zemere v. Szemere.
- Zemlényi János II. 153.
- Zemplén vm. 82, 540. — II. 557.
~ alispán: Draveczky János.
- Zendereo, Zenderovia v. Szendrő.
- Zent Paly v. Szentpáli.
- Zentelek (Doboka vm.) 671.

- Zeöcz v. Szöcs.
Zepsi v. Szepsi.
Zerdahel, Zerdahely v. Szerdahely.
 Zeredai v. Szeredai.
Zerednie v. Szerednye.
 Zetlitz (Czetlitz) kapitány 578, 635.
Zevren v. Szörény.
Zibinio v. Nagyszeben.
Ziget v. Máramarossziget.
 Zigethi v. Szigethi.
Zilah (Zilla) 411, 412, 725, 726.
Zilistria II. 99.
 Zilvási v. Szilvási.
Zimmermänner v. Ácsok.
 Zimul Péter in Tinkova II. 187.
Zinaveres v. Szénaveres.
Zindstricke v. Gyűjtőkanócz.
Zinier Warallia v. Szinyér-Váralja.
Zips v. Szepesség.
Zipserische Cammer v. Szepesi kamara.
Zürndorff v. Zürndorf.
 Zlatháry Anna II. 190, 214.
 ~ István II. 190, 214. ~
 Mátyás II. 189, 190, 197, 214.
 ~ Mátyásné v. Zalay Sára.
 Zok v. Szok.
 Zokoli v. Szokoly.
Zollaros (Belsőszolnok vm.) 742.
Zolmos v. Solymos.
 Zólyomi (Solomi) Dávid 573. ~
 Miklós 80, 84, 121, 122, 172,
 197, 464, 693, 701.
Zombortelke II. 385.
 Zonghor Istvánné v. Serjéni Anna.
Zopov v. Szopov.
Zoros v. Szoros.
 Zorzi = Georgi.
Zováta v. Szováta.
 Zrinyi (Serin) Miklós de Csáktornya, gróf, Zala vm. főispán II. 692. ~ Miklós de Szigetvár (conte di Sdrino) II. 766.
 Ztoikiza 556.
 Zucconi Vincenzo alfiere, főszálmester 388, 446, 447, 451, 518, 519, 532, 535, 541, 550, 552, 614, 615, 618, 627, 631, 634, 638, 676, 733, 743. — II. 9, 79, 205, 263.
 Zuniogh v. Szúnyog.
Zutor (Doboka vm.) 668, 671. — II. 385.
 Zuthor Mihály de Kolozsvár II. 206.
Zürndorf (Zirndorff) II. 502.
 Zylvasi v. Szilvási.
Zyrb (Zaránd vm.) II. 168.
Zsákod (Sákod) II. 208.
Zsarnócz (Scharnovicz) II. 652.
Zsidók (Giudei) 249.
Zsidve (Seiden, Síve, Küküllő vm.) II. 299, 308, 341.
 Zsigmond I. magyar király II. 758, 765. ~ III. lengyel király (il Polacco) 43, 389, 442, 443, 444. — II. 41, 134, 275, 511, 550, 591, 615, 623, 624, 633, 637, 646.

IX.
SAJTÓ- ÉS ÍRÁSHIBÁK.

AZ I. KÖTETBEN:

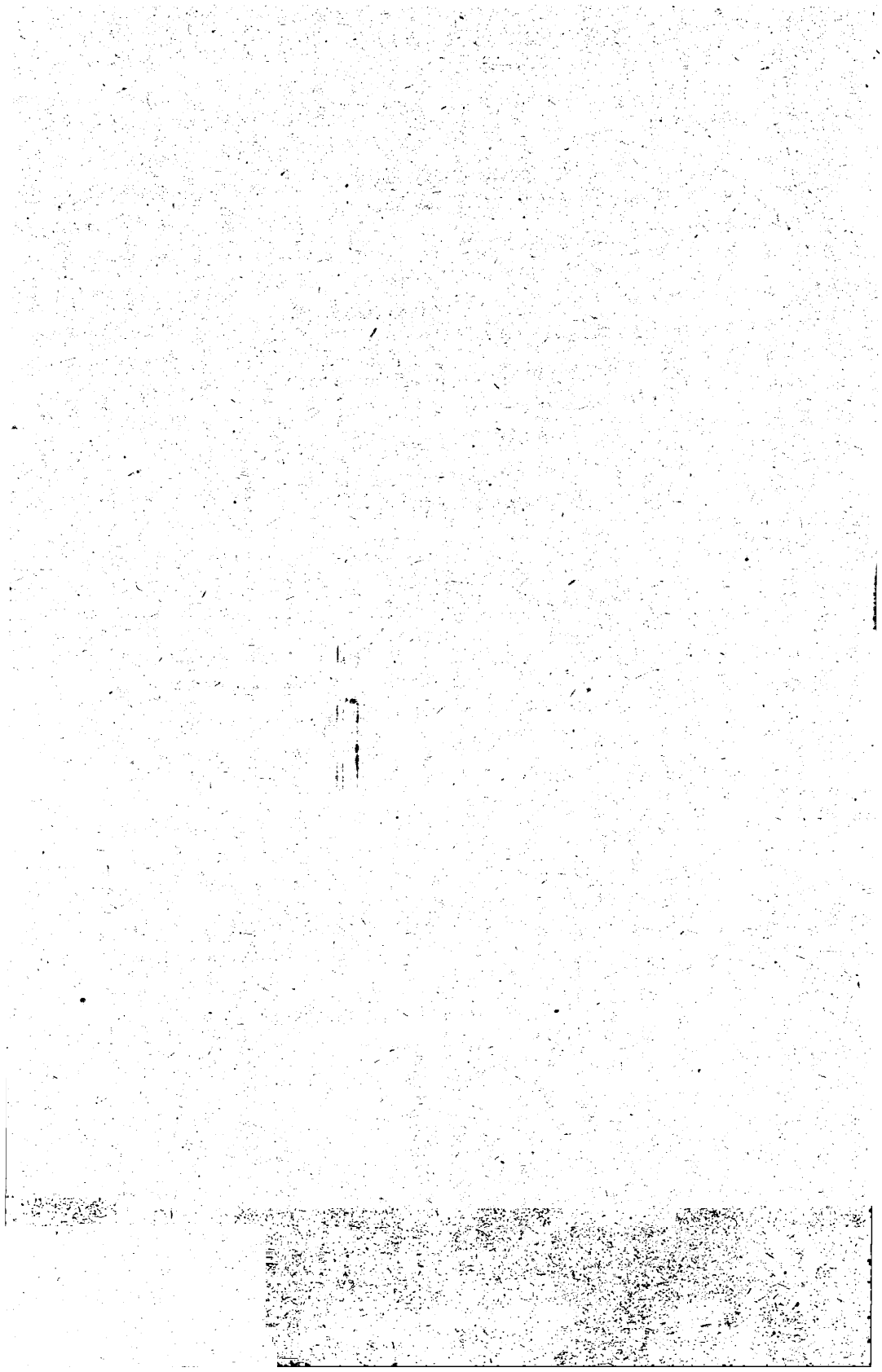
72. lap	12. sorában	Haiduch	helyett olv.	Haiduchi.
117. »	38. »	Spontani	»	» Spontoni.
126. »	28. »	De usnostros coenatus	»	» Deus nos- tros conatus.
157. »	11. »	è	»	» e.
209. »	30. »	Standt	»	» Ständt.
280. »	6. »	atqu eetiam	»	» atque etiam.
282. »	8. »	Mihály	»	» Miklós.
346. »	29. »	Gemdi	»	» Gendi.
417. »	9. »	servin oancora	»	» servino ancora.
429. »	23. »	ecommissariorum	»	» e commis- sariorum.
438. »	20. »	ech' egli	»	» e ch'egli.
494. »	4. »	wir	»	» wie.
497. »	10. »	Bastaspühr	»	» Basta spühr.
516. »	8. »	Lan genanstatt	»	» Langen anstatt.
518. »	10. »	ache	»	» a che.
528. »	12. »	delverisimile	»	» del veri- simile.
563. »	36. »	egedi	»	» ecsedi.
571. »	21. »	Arivabenehez	»	» Arriva- benehez.
703. »	23. »	iquelli	»	» i quelli.
707. »	7. »	appreso	»	» appresso.

A II. KÖTETBEN:

40. lap	22. sorában	sit'	helyett olv.	sit,
216. »	24. »	acciòche	»	» acciòchè.
Néhol		Tahler	»	» Thaler.

TARTALOM-MUTATÓ.

Bevezetés	V
I. Basta levelei és iratai s a reájuk vonatkozó válaszok..	1
II. Pótlék	785
III. Hasonmások ismertetése	809
IV. A levélírók és címzettek jegyzéke	817
V. Az iratok keltezési helyei	827
VI. Az iratok jegyzéke források szerint	831
VII. Basta levelezésének jegyzéke időrendben	838
VIII. Hely-, név- és tárgymutató	886
IX. Sajtó- és íráshibák	967

A Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelentek:

- Anjoukori okmánytár.** (Codex dipl. Hungaricus Andegavensis.) Szerkesztette Nagy Imre. I—VI. kötet. 1301—1375. Nagy 8-rét (IV. és 678; III. és 664; VI. és 650; VI. és 679; VI. és 657 és VII. és 658 l.) 1879—1891. (Minden kötethez név- és tárgymutató.) Ára 50 korona.
- Árpádkori új okmánytár.** (Codex Diplom. Arpadianus continuatus.) Fejér György. Codex Diplomatikusának folytatása. Közzétesszi Wenzel Gusztáv. 12 kötet. 8-rét. 1860—1874. 392 iv. Ára 48 korona.
- Basta György hadvezér levelezése és iratai.** Hazai és külföldi levéltárakban gyűjtötte és közrebocsátja Dr. Veress Endre. Nagy 8-rét. I. kötet. (1597—1602.) XLIV és 758 lap. 1909. Ára 14 korona. II. kötet. (1602—1607.) XXXII és 966 lap. 1913. Ára 24 korona.
- A Blagay-család oklevéltára.** Bevezető tanulmányval a család történetéhez. Szerkesztették Thallóczy Lajos és Barabás Samu. Törképpel, két lezármasági táblával és 11 pecsétrajjal. Nagy 8-rét. VI és 597 lap. 1897. Ára 10 korona.
- Carrillo Alfonz jezsuita-anya levelezése és iratai (1591—1618).** Hazai és külföldi levéltárakban gyűjtötte és közrebocsátja dr. Veress Endre. Egy fénynyomattal. Nagy 8-rét és 740 lap. 1906. Ára 15 korona.
- Csánki Dezső dr. Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában.** I—III. kötet. (A »Hunyadiak kora Magyarországon« cz. munka VI., VII. és VIII. kötete.) Nagy 8-rét. 788; VIII, 860 és 696 lap. 1890—1894. Ára 42 korona.
- Czinár Mór.** Fejér György Magyarországi okmánytárának betürendű tárgymutatója. (Index alphabeticus codicis Diplom. Hungariae per Georgium Fejér editi.) Nagy 8-rét. XVI és 549 lap. 1866. Ára 4 korona.
- Fejérpataky László.** A királyi kancellária az Árpádok korában. 8-rét. 149 lap. 1885. Ára 2 korona.
- Gelcich József.** Ragusa és Magyarország összekötetéseknek oklevéltára. (Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae.) A raguzai állami, a bécsi cs. és kir. titkos és egyéb levéltárakban levő okiratokból összeállította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Thallóczy Lajos. Nagy 8-rét. LIX és 923 l. 1887. Ára 10 korona.
- Hazai okmánytár.** (Codex diplomaticus Patrius Hungariae.) Szerkesztette Nagy Imre. VIII. k. Nagy 8-rét. XII. és 474 lap. 1891. Ára 6 korona.
- Karácsonyi János.** Szent István király oklevelei és a Sylvester-bulla. Diplomatikai tanulmány. Nagy 8-rét. 223 lap. 1891. Ára 4 korona.
- Kolozsvári Sándor dr. és Óvári Kelemen dr.** A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye. (Corpus statutorum.) I. kötet. Az erdélyi törvényhatóságok jogszabályai. 8-r. L 640 l. Ára 8 kor. — II. kötet: A tiszáninneri törvényhatóságok jogszabályai. (Első fele: 8-r. I, II 552 l. Ára 9 kor. Második fele: 8-r. LXXX 422 l. Ára 9 kor.) Ára együtt 18 korona. — III. kötet: A tiszántúli törvényhatóságok jogszabályai. 8-r. LXXXII. 802 l. Ára 14 kor. — IV. kötet: A dunáninneri törvényhatóságok jogszabályai (Első fele: 8-r. LXXXIV. 916 l. Ára 16 kor. Második fele: 8-r. LXXX. 842 l. Ára 16 kor.) Ára együtt 32 kor. — V. kötet 1. fele: A dunántúli törvényhatóságok jogszabályai. 8-r. LXIV. 704 lap. Ára 12 korona.
- Kovács Nándor.** Betürendes névmutató Wenzel Gusztáv Árpádkori új okmánytárához. (Index alphabeticus Codicis diplomatici Arpadiani continuati.) Nagy 8-rét. VIII és 861 lap. 1899. Ára 10 korona.
- Ortvay Tivadar.** Temes vármegye és Temesvár város története. I. kötet. Első könyv: Óskor. A vidék földtani alakulásától a kelta-vaskor végéig. Nagy 8-rét. XVI és 368 l. 1896. 4 kor. — IV. kötet: Oklevelek. Másolta és gyűjtötte Pesty Frigyes. Első kötet: 1183—1430. Nagy 8-rét. XXXIV és 640 lap. 1896. Ára 8 korona.

Megrendelések intézendők:

A Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó-hivatalához,

Budapest, Akadémia-palota.

